MUHAMMED HÜSEYİN (R.A.)

KUR'AN-I KERİMDEKİ NÜZUL SIRASINA GÖRE

EL ESMAU'L HUSNA

6

"İMANIN İLK ŞARTI ALLAH'A İMANDIR VE İNSAN TANIMADIĞI BİR ALLAH'A İMAN EDEMEZ"

1.BASKI

Sorumlu: Serhat KAN
Editör: Şiyar ADIYAMAN
Düzenleme: Hasan ERGÜN
Basım Tarihi: 2019

ISBN: 978-605-68078-8-6

Diyar Yayıncılık

DİYAR TV ve ERDEMLİ İNSAN YETİŞTİRME DERNEĞİ
İLETİŞİM

Beyazıt Mahallesi Çankırı Bulvarı No 226/B

Akyurt / ANKARA

Tel: 0850 304 12 86 - 0312 336 70 48

Web: www.diyartv.com.tr - www.erdemliinsan.org.tr

KUR'AN-I KERİMDEKİ NÜZUL SIRASINA GÖRE

EL ESMAU'L HUSNA

EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 1			EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 2			EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 3	
اللهُ	ALLAH LAFZI	Bütün isimleri ihtiva eden Allah'ın zat ismi	الأكرَمُ	EL EKREM	Zatında kerim olan, kullarını kerim kılan		1.CİLT
الرَّبُّ	ER RABB	Her şeye yaratılışının gayesine göre muamele eden	الإلٰهُ	EL İLAH	Mabud, sevilen ve âbd olunmaya layık tek zat		
الرَّحمٰنُ	ER RAHMÂN	Rahmeti her şeyi ve herkesi kuşatan	الوَكِيلُ	EL VEKÎL	Güvenilmeye layık, güveni boşa çıkarmayan		
الرَّحِيمُ	ER RAHÎM	Sıfatları ve isimlerinde her zaman rahmeti tecelli eden	الغَفُورُ	EL ĞAFÛR	Her türlü günahı mağfiret eden		
المَلِكُ	EL MÂLİK	Mülkünün maliki (sahibi)	الأعلَى	EL E'LÂ	Yüceliği anlaşılamayacak kadar yüce olan		
الخَبِيرُ	EL HABÎR	Her şey ve herkesten haberdar olan	الفَعَّالُ	EL FÂÂL	Her anda hükmünü icra eden		2.CİLT
المَلِكُ	EL MELİK	Mülkündeki herkesi ve her şeyi idare eden	المُحِيطُ	EL MUHÎT	Bütün varlığı ihata eden, kuşatan		
الأحَدُ	EL EHAD	Zatında tek olan	البَصِيرُ	EL BASÎR	Gizli, açık her şeyi gören		
الصَّمَدُ	ES SAMED	Kendisinden bir şey artıp eksilmeyen ve herkesin muhtaç olduğu zat	العَلِيمُ	EL ALÎM	Her şeyi ve herkesi bilen		
العَزِيزُ	EL AZÎZ	Bütün şerefin ve kudretin kendisine ait olduğu zat	الحَكِيمُ	EL HAKÎM	Her işinde hikmet ve hayır olan		
الحَمِيدُ	EL HAMÎD	Bütün hamdlerin (övgülerin) kendisine ait olduğu tek zat	القَادِرُ	EL KÂDİR	Her şeye kudreti yeten		
الوَدُودُ	EL VEDÛD	Aşkın ve muhabbetin kendisinden tecelli ettiği tek zat. (Seven, sevilen)					
الرَّقِيبُ	ER RAKÎB	Yarattıklarını gözeten, koruyan	الخَالِقُ	EL HÂLIK	Yaratan, tek yaratıcı		3.CİLT
الخَلَّاقُ	EL HALLÂK	Yarattığını yeni bir yaratılışla tekrar yaratan	الغَنِيُّ	EL ĞANİYY	Zengin, kerim ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu zat		
النَّصِيرُ	EN NASÎR	Hayırda kuluna yardım eden, kulundan yana olan	الشَّكُورُ	EŞ ŞEKÛR	Şükrün karşılığını veren		
القَدِيرُ	EL KADÎR	Kudretiyle her şeyi hükmü altında tutan	الحَلِيمُ	EL HALÎM	Hilm sahibi, yumuşak muamele eden		
ذُو الجَلَالِ وَالإكرَامِ	ZUL CELÂLİ VEL İKRÂM	Celal ve ikram sahibi	المُهَيمِنُ	EL HAFİYY	Gizli olan, gizliyi bilen ve gizli lütuflarda bulunan		
الفَاطِرُ	EL FÂTIR	Gökleri, yeri ve her şeyi yoktan yaratan	الخَيِّرُ	EL HAYR	Zatıyla ve sıfatlarıyla hayr olan		
الغَفَّارُ	EL ĞAFFÂR	Tekrar tekrar işlenen günahları mağfiret eden	المَلِيكُ	EL MELÎK	Bütün mahlukatın tek hükümdarı		4.CİLT
الحَيُّ	EL HAYY	Diri ve her şeyin kendisiyle diri olduğu zat. (Dirilten)	الوَهَّابُ	EL VEHHÂB	Karşılıksız veren, hibe eden		
القَيُّومُ	EL KAYYÛM	Varlığı varlıkta tutan Zat	الوَاجِدُ	EL VÂHİD	Sıfatlarında, isimlerinde tek olan		
الحَقُّ	EL HAKK	Gerçek varlığa sahip olan tek zat	القَهَّارُ	EL KAHHÂR	Kahr eden, nefsi temizleyen, uyaran, ikaz eden		
العَظِيمُ	EL AZÎM	Âzamet ve büyüklük sahibi tek zat	المُنتَقِمُ	EL MUNTAKİM	Zalimlere hak ettiği muameleyi yapan		
الكَرِيمُ	EL KERÎM	Bütün ikramları yapan tek zat	الكَبِيرُ	EL KEBÎR	Zatı ve sıfatları anlaşılmayacak kadar yüce, ekber olan		
السَّمِيعُ	ES SEMÎ'	Her şeyi ve herkesi işiten tek zat	المُتَعَالُ	EL MUTEÂL	Yüce olan ve yücelten		
المُقتَدِرُ	EL MUKTEDİR	Dilediğini yaratan, dilediğini yok eden, dilediği gibi yapan	القَائِمُ	EL KÂİM	İşleri tedbir edip ayakta tutan		
الشَّهِيدُ	EŞ ŞEHÎD	Herkese ve her şeye şahit olan ve şahit kılan	الغَالِبُ	EL ĞÂLİB	Her şeye galip olan ve galibiyet veren		5.CİLT
البَرُّ	EL BERR	İyilik yapan ve iyilik yaptıran, iyiliğe davet eden	الحَفِيظُ	EL HAFÎZ	Koruyan, gözeten, muhafaza eden		
اللَّطِيفُ	EL LATÎF	Her şeye nuruyla tecelli eden lütufta bulunan	القَاهِرُ	EL KÂHİR	Hükmünden dışarı çıkma imkânı olmayan		
الوَارِثُ	EL VÂRİS	Her şeyin sadece kendisine ait olduğu zat	الفَالِقُ	EL FÂLİK	Yarıp ortaya çıkaran		
القَرِيبُ	EL KARÎB	Her şeye ve herkese kendisinden daha yakın olan	البَدِيعُ	EL BEDÎ'	Eşsiz ve benzersiz yaratan		
المُجِيبُ	EL MUCÎB	Yakın olan, duaya, davete icabet eden	الحَكَمُ	EL HAKEM	Hüküm veren, hükmeden		
القَوِيُّ	EL KAVİYY	Güçlü, kuvvetli, kudretli	الصَّادِقُ	ES SÂDIK	Vadinde sadık olan, vadini yerine getiren		
المَجِيدُ	EL MECÎD	Şerefli olan, Şereflendiren	الرَّؤُفُ	ER RAÛF	Şefkatle ve rahmetle muamele eden		
المُستَعَانُ	EL MUSTEÂN	Sevildiği için istenilen ve kendisinden istenen zat	الكَفِيلُ	EL KEFÎL	Vadettiği her şeye kefil olan		
العَلِيُّ	EL ÂLİYY	Yüceliğe sahip tek zat	المَتِينُ	EL METÎN	Karşı gelinemiyen Zat		6.CİLT
الفَتَّاحُ	EL FETTÂH	Açan, fetih ihsan eden, perdeleri açan	الهَادِي	EL HÂDÎ	Hidayete erdiren, hidayet yolu gösteren		
الكَافِي	EL KÂFÎ	Her şeye ve herkese yeten, kâfi olan	العَفُوُّ	EL AFUVV	Af dileyenleri af eden		
الرَّافِعُ	ER RÂFİ'	Ref eden, yükselten	التَّوَّابُ	ET TEVVÂB	Tevbeleri, kendisine dönenlerin dönüşünü kabul eden		
المُحيِي	EL MUHYÎ	Dirilten ve diri tutan	الوَاسِعُ	EL VÂSİ'	İlmi ve rahmeti her şeyi kuşatan		
الوَلِيُّ	EL VELİYY	Dost, yakın sevgili	الشَّاكِرُ	EŞ ŞÂKİR	Şükredilmeye layık hakiki zat		
المَولَى	EL MEVLÂ	Sahip, yardım eden dost	الأوَّلُ	EL EVVEL	Başlangıcı olmayan		
الرَّزَّاقُ	ER REZZÂK	Maddi ve manevi rızık veren					
الآخِرُ	EL AHİR	Sonu olmayan	المُؤمِنُ	EL MU'MİN	Emin olunan, iman veren, güvenilen		7.CİLT
الظَّاهِرُ	EZ ZÂHİR	Zatıyla ve sıfatlarıtla zuhur eden	المُهَيمِنُ	EL MUHEYMİN	Bütün varlığın kontrolünde olduğu zat		
البَاطِنُ	EL BÂTIN	Zuhurunun şiddetinden dolayı gizli olan	الجَبَّارُ	EL CEBBÂR	Dilediğini zorla yaptıran		
المُبِينُ	EL MUBÎN	Apaçık gerçek olan ,Zuhur eden	المُتَكَبِّرُ	EL MUTEKEBBİR	Azamet ve kibriyasını izhar eden		
النُّورُ	EN NÛR	Bütün varlığın, nurundan tecelli ettiği zat	البَارِئُ	EL BÂRİ'	Her şeyi birbirine uygun yaratan		
الجَامِعُ	EL CÂMİ'	Toplayan ve bir araya getiren	المُصَوِّرُ	EL MUSAVVİR	Tasvir eden, suret veren		
القُدُّوسُ	EL KUDDÛS	Her türlü eksiklikten münezzeh olan tek zat	المُقِيتُ	EL MUKÎT	Her şeye karşılığını veren		
السَّلَامُ	ES SELÂM	Selamet veren, selam yurdu olan cennete davet eden	الحَسِيبُ	EL HASÎB	Her şeyi bir hesapla yapan		
SUBHÂNALLÂHİ AMMÂ YUŞRİKÛN			AYETLERLE VE ESMAU'L HUSNAYLA DUA				

El Esmau'l Husna listesindeki her bir isim, genel kullanım itibariyle okunduğu gibi yazıldığı için transkribe etmeye (Arapça'dan Türkçe'ye harf çevirisine) gerek duyulmamış, herkesin anlayabileceği şekilde Latin alfabesine çevrilmiştir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz **3**

Takdim **5**

Teşekkür **7**

El Âliyy **9**

El Fettah **31**

El Kâfi **61**

Er Rafi' **97**

El Muhyi **143**

El Veliyy **177**

El Mevla **225**

Er Rezzak **253**

El Metin **285**

El Hâdi **311**

El Afuvv **353**

Et Tevvab **371**

El Vasi' **417**

Eş Şakir **445**

El Evvel **485**

Önsöz

Hamd âlemlerin Rabbi olan, Ehad olan, Samed olan, Aziz olan, Rahman ve Rahim olan Allah içindir. O subhandır ve bütün noksanlıklardan münezzehtir.

Sâlat ve selam; Allah'ın nebisine, resulüne, fahri kâinat Muhammed Mustafa (s.a.v.) efendimize, onun ehlibeytine ve eshâbına olsun.

İnsanın yaratılış gayesi Allah'a halife olmak, Hz. İnsan olmaktır. Bunun olabilmesi için de insanın önce kendindeki hazineyi keşfetmesi gerekmektedir. Bu hazine insan yaratılırken Allah'ın ona bahşettiği Esma-ı ilahiyedir.

< Alleme âdemel esmâe kullehâ >

"Biz Ademe(insana) bütün isimleri(Esma'ul husnayı) talim ettik"

(Bakara /31)

İnsan; kıymetini, şerefini, değerini işte bu Esma-ı ilahiyeden; yani Esmau'l husnadan alır. Esmau'l husna bizim Hz. İnsan olmamız için öğrenmemiz gereken, anlamamız ve talim etmemiz gereken ve dahi hayatımızın her anında üzerimizde göstermemiz gereken rabbimizin bize kendinden ikram ettiği en kıymetli hazinemizdir.

İşte bu hazinemizin kıymetini daha iyi anlayabilmek adına yıllarca süren çekimler sonucunda El Esmau'l Husna sohbetlerimizi tamamlamış bulunmaktayız. Bu sohbetlerin temel özelliği rabbimize aşkla, muhabbetle, havf ve edep ile yönelip gönlümüzü rabbimizin huzurunda tutarak onun sonsuz, sınırsız, hadsiz ve hudutsuz olan ilim deryasından, aşk pınarından kana kana içmektir.

Videolu sohbetler halinde hazırlanan bu derslerin kitap haline getirilmesinde emeği geçen başta Diyar TV Genel müdürü Serhat KAN'a, Diyar TV Bingöl koordinatörü Hasan ERGÜN'e, Trabzon'da bulunan kardeşimiz Av. Nurdoğan BARIŞ'a, ayrıca Yavuz TOPRAK ve Şiyar ADIYAMAN'a teşekkür edip, Allah'ın iki cihanda da emeklerinin karşılığını vermesini rabbimizden niyaz ederiz.

Takdim

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allah'ı tanımadan, Allah'a iman etmek mümkün değildir. Onun için Allah kendini Kur'an'da nasıl tanıtmışsa, hangi isimleriyle, esmasıyla tanıtmışsa Allah'ı öyle tanımamız gerekiyor. Eğer öyle tanımazsak Allah'ı tanımış olmayız. Allah'ı kendi kendimize hayal etmiş oluruz ki Allah hayale sığmaz. Allah'ı mutlaka isimlerinden, El Esmau'l Husna'sından tanımak gerekiyor. Allah'ı tanıdıkça Allah'ı seveceğiz. Onu sevdikçe O'na teslim olacağız, O'na karşı ihlaslı ve samimi olacağız.

Din üç bölümden meydana gelir; İman, İslam ve İhsan.

Önce insanın Allah'a iman etmesi lazım; yani Allah'ı her şeyden çok sevmesi lazım. Sevebilmesi için de Allah'ı tanıması lazım. İkincisi Allah'a teslim olması lazım, İslam olması lazım; yani imanının kendisini harekete geçirip ona Allah'ın emirlerini yaptırması, işlettirmesi lazım. O zaman insan İslam dairesinin içine girmiş olur, Allah'a teslim olmuş olur, Allah'ın emrine teslim olmuş olur. Üçüncüsü ihsan sahibi olması lazım; yani ihlaslı olması lazım. Allah'ı görüyormuşçasına ona âbd olması lazım. Bütün bunların hepsi de Allah'ı tanımaya bağlıdır. Kul, Allah'ı tanıdığı kadar sever.

Kâinattaki bütün bilgiler, bütün ilimler hepsi Allah'ın esmasını tanıtıyor. O ilim her ne olursa olsun.

Onun için herhangi biri, bir konuda ilim sahibi olduğunda, bir konuda âlim olduğunda Allah'ın bir esmasını tanımış olur, o esmada âlim olmuş olur; ama o ilmi Allah ile beraber değilse ve o ilmin ucu boşta kalıyorsa, o ilim hakiki ilim olmaz. Bu yüzden bir ilmi öğrenirken onu mutlaka Allah'a bağlamamız lazım.

Söylememiz gereken şey "Mülkün sahibi Allah'tır, bunu yaratan Allah'tır, buna bu şekilde hükmeden Allah'tır, buna suret veren Allah'tır, Allah'ın yarattığı her neyse Allah'ın onun üzerinde bir muradı vardır, Allah onu hak ile yaratmıştır ve yerde gökte her ne varsa hepsi Allah'ı hamd ile tesbih eder."

Eğer biz bütün mahlûkata böyle bakarsak, Allah'da bize kainattaki esmasını okutur ve öğretir.

" Allah bizi kendini tanıttığı kullarından eylesin "

Teşekkür

Adil TURAN
Ahmet Haydar KAN
Ali GÜMÜŞ
Ali ÜNAL
Ali YAKUT
Ayşen ÖZCE
Barış YAĞDI
Bayram BİLECEN
Bilal PALTA
Darul Hakan
Eda TURAN
Elmas GÜMÜŞ
Emine PALTA
Ender BOZOK
Fahad Khaled Husain
Gökhan ÇİFTÇİ
Gülbahar AKDEMİR
Hasan ALACABEY
Hızır AKKAYA
Hüseyin AKKAYA
İbrahim PALTA
İbrahim YAPRAK
Mazlum YAVUZ
Mehmet Arif ÖZCE
Mehmet ÖZ
Muhammed El Ali
Muhammed KAN
M.Zahit ERDOĞAN
Murat KORKMAZ
Nilay TURAN
Nilüfer TURAN
Nurdoğan BARIŞ
Recep YILDIZ
Remzi KUM
Remzi ŞENOL
Ronayi İSLAMOĞLU
Sabri ELALDI
Sedat TEKİN
Sinan SEVİM
Şadiye AKDENİZ
Şevval PALTA
Tarık ŞAHİN
Veysel ERSOY
Veysel ÖZCE
Yasemin SEVİM
Yavuz TOPRAK
Yusuf PALTA
Zelal PALTA

Emeklerinden ve katkılarından dolayı
Kardeşlerimize teşekkür ederiz.

EL ÂLİYY

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esma'ul Husna'sını nüzul sırasına göre anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyoruz. Bununla beraber Allah'ın zatıyla, sıfatıyla tecelli edip yarattığı halifesini, eşref-i mahlûkat olan insanı; yani kendimizi tanımaya, öğrenmeye çalışıyoruz.

Devamlı söylüyoruz; "Allah'ı tanımadan Allah'a iman olmaz. Allah'ı, isimleriyle bilmeden de Allah'ı tanımış olmayız." Rabbimizi isimleriyle, onun kendisini tanıttığı ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in tanıdığı gibi tanımadığımız takdirde kendi kendimize hayali bir zan üretir, bunun sonucunda ise "herhalde Allah böyledir" deriz. Bu ürettiğimiz zan da Allah olmaz, kendi kendimize ürettiğimiz putumuz olur. Oysaki Allah bizden kendisini ayetlerinden tanımamızı ve resulünün iman ettiği gibi iman etmemizi istiyor. Bu da El Esma'ul Husna'yı bilmekle mümkündür.

Bundan dolayı biz de rabbini isimlerinden bilmeyen, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in tanıttığı gibi tanımayan, Allah'a isimleriyle iman etmeyen hiç kimse kalmasın diye El Esmau'l Husna sohbetlerimize başladık.

Allah nasip etti hep beraber Esma sohbetlerimizin 5. Cildini de tamamladık. Böylelikle şimdiye kadar Allah'ın 68 ismini öğrenmiş; yani rabbimizi 68 isminden tanımış, rabbimize iman etmiş olduk. Bu sohbetimizle birlikte ise El Esmau'l Husna sohbetlerimizin 6. Cildine geçmiş bulunuyoruz inşallah.

EL ÂLİYY

Bir önceki cildimizin son sohbetinde hep beraber Allah'ın El Kefil ismini anlamaya çalışmıştık, bugünkü sohbetimizde ise Allah'ın El Âliyy ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Âliyy; yüce, yüceler yücesi, yaratılmış bir varlığın anlayamayacağı kadar yüce demektir. Allah yücedir, sadece zatında değil aynı zamanda her bir isminde yücedir, yüceler yücesidir. Örnek vermek gerekirse; Allah rahmandır ve rahman oluşunda yücedir. Aynı şekilde kerimdir ve kerim oluşunda yücedir. Semi'dir, basirdir, bu yüzden işitmesinde ve görmesinde yücedir.

Allah'ın sıfatları, isimleri kulların sıfatlarına benzemez. Kulun, Allah'tan aldığı vasıflar, sıfatlar ancak sonsuz bir deryadan bir damla misalidir. Kul bunu böyle bilmeli, böyle anlamalıdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Esmau'l Husna'yla ilgili hadis-i şerifinde; ***İnne lillahi tis'un*** **ve** ***tis'ine ismen:*** *"Muhakkak ki Allah'ın doksan dokuz ismi vardır."* ***Ve men ehsâhâ:*** *"Kim onları tahsil ederse."* ***Fekad dahele cenneh:*** *"O, cennete girmiştir"*[1] buyurur. Dikkat edilirse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "Allah'ın isimlerini tahsil edenler cennete girecek" demiyor bunun yerine "cennete girmiştir" buyuruyor. Bu cennet marifet cenneti; Allah'ı bilme ve tanıma cennetidir. Allah'ın isimlerini tahsil edenlerin gönlü cennet olmuştur. Bu yüzden Allah'ın isimlerini tahsil ettiği gibi cennete girmiş olurlar.

Allah'ın isimlerini tahsil etmek her bir mü'minin üzerine farzdır; yani imanının gereğidir. Bu hadisle ilgili bir yanlış anlaşılma vardır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sanki bu hadiste "kim Allah'ın isimlerini sayarsa, ezberlerse veya onu okursa cennete girer" buyurmuş gibi bir anlam çıkarılmıştır. Oysaki bu

[1] Buhârî, Deavat, 68. VII, 169; Müslim, Zikr, 6. III, 2062

doğru değildir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kim bu isimleri sayarsa dememiş tahsil ederse buyurmuştur.

Saymak veya okumak ayrı tahsil etmek ayrıdır. Tahsil etmek; Allah'ın isimlerini anlayarak okumak, sonra okuduğuna iman etmek daha sonra ise iman ettiği isimleri üzerinde gösterip o isimlerle Allah'a halife, ayna olmak; yani Hz. İnsan olmaktır. Biri Allah'ın isimlerini amel olarak üzerinde gösteriyor ve hayatı Allah'ın isimleriyle yaşayıp etrafına El Esmau'l Husna'nın gerektirdiği gibi muamele ediyorsa Allah'ın isimlerini tahsil etmiş olur. Böyle olunca da gönlü cennet olmuştur, daha doğrusu kendisi cennet olmuştur.

Mesela; bazen öyle insanlarla karşılaşırız ki gerçekten cennet gibidir, ona bakarken cenneti görmüş gibi oluruz. Bunun sebebi Allah'ın güzelliğinin onun üzerinde tecelli etmesidir. Bazen de birine baktığımızda cehennemi görmüş gibi oluruz. Bu da onun gönlünün cehennem oluşundan dolayıdır.

Her ne olursa olsun bilmemiz lazım ki gönül sadece Allah ile, Allah'ın isimleriyle, güzelliğiyle cennet olabilir. Kul her neyi isterse istesin istediği o şey mutlaka Allah'a aittir. Bunun için kul istediğini Allah'tan istemelidir. Kul her neyden sığınırsa sığınsın, her neyden korkarsa korksun, endişe ederse etsin, Allah'a sığınırsa ondan emin olur ve ondan kurtulur.

İnsan kendine mutlaka bir hedef belirlemelidir. Hedefsiz insan, insan değildir, insan olmaz. Birinin hedefi; ebedi hayatı, Allah'ın rızası, Hz. İnsan olmak değilse o insan hedefini şaşırmış, Allah'ın kendisi üzerindeki muradını anlayamamış demektir. Bu durumda Allah'ın muradına göre yaşayamaz, dolayısıyla hedefine de varamaz; ama biri hedefini doğru belirler "benim bu hayattaki hedefim Allah'ın rızasını, ebedi hayatımı kazanıp Hz. İnsan olmaktır" derse o zaman ne yaparsa yapsın mutlaka hedefine doğru yol alır. Tabi, hedefinin gerçekleşmesi için Allah'ı El Esmau'l

Husna'sıyla bilip tanımasının ve o isimlere bürünmesi gerektiğinin bilincinde olması gerekir ki hedefini doğru bir şekilde belirlemiş olsun.

Âliyy olan, yüce olan Allah'tır. Bu yüzden kulun da Allah ile âliyy olmaya çalışması gerekir. Allah'ın isimleri kulun üzerinde ne kadar tecelli ederse o da Allah ile beraber o kadar âliyy olmuş; yani nefisten, şeytandan, varlıktan kurtulup Allah ile yücelmiş olur.

En yüksek makam; alayi iliyindir. Alayi iliyine erebilmek ancak Allah ile yücelmekle; yani Allah'ın isimleri ile âliyy olmakla mümkündür. Biri alayi iliyine çıkmazsa esfeli safiline iner. Bu en aşağıdaki mertebedir, en aşağıdaki yerdir. O halde insan, Allah'ın güzel isimlerini kaybettikçe aşağıya, aşağıların aşağısına iner.

Allah'a doğru bir şekilde iman etmek için Allah'ı isimlerinden tanımak, bilmek şarttır; çünkü kul, Allah'ın isimlerini bilmez, anlamazsa hiç farkında olmadan Allah'ın isimlerinde Allah'a şirk koşar. Bunu müşriklerden biliyoruz.

Müşrikler de Allah'ı kabul ediyordu; ama Allah'ı isimleriyle tanımadıkları için Allah'a ortak koşmuşlar, böylelikle müşrik olmuşlardı. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede müşrikleri anlatırken; **"onlara gökleri kim yaratmış diye sorsan 'Allah' diyecekler, yerleri kim yaratmış diye sorsan yine 'Allah' diyecekler, seni kim yaratmış diye sorsan yine 'Allah' diyecekler. Söyle onlara: Peki, nasıl böyle döndürülüyorsunuz"**[2] buyurmuştur. Allah soruyor; "gökleri ve yeri yaratan Allah'sa o zaman her şeyin sahibi, maliki ve meliki de odur. Bu yüzden mülkü üzerinde söz hakkına sahip olan Allah'tır. Hal böyleyken nasıl 'ben kendi malım üzerinde söz hakkına sahibim, hayat benimdir, istediğim gibi yaşarım' diyebiliyorsunuz!"

[2] Ankebût /61, Zuhrûf /87

Evet, ayetten de anlaşıldığı gibi müşrikler göğü de, yeri de kendilerini de Allah'ın yarattığını biliyorlardı. Madem öyle Allah onlar için neden müşrik dedi?

Çünkü yerleri ve gökleri yaratan Allah'ın malik ve melik olduğuna iman etmediler. Böylelikle söz hakkına sahip tek melikin her şeyin sahibi olan Allah olduğunu kabul etmeyip "hayatı istediğimiz gibi yaşarız, söz hakkı bize aittir. Buranın maliki de meliki de biziz" dediler bu yüzden kendilerini mülkün sahibi olarak görüp Allah'ın isimlerine şirk koştular, böylelikle müşrik oldular.

Evet, müşrikler de Allah'ı kabul ediyordu; ama bununla beraber Allah'a isimlerinde şirk koşuyorlardı; yani Allah'ı rahman olarak, rahim olarak, kerim olarak, hakim olarak, melik olarak kabul etmiyorlardı; çünkü müşriklerde El Esmau'l Husna'ya iman yoktu. Eğer El Esmau'l Husna'ya iman olsaydı zaten müşrik olmazlardı.

Allah ayet-i kerimede; **"biz bütün nebileri, resulleri tek bir şey için gönderdik; Allah'tan başka ilah yoktur (Allah'a hiç bir şeyi şirk koşmayın) ve sadece Allah'a âbd olun (desinler) diye gönderdik"**[3] buyurur. Allah bütün peygamberlerini (nebilerini), resullerini ulaşabildikleri herkes Allah'tan başka ilah olmadığına iman etsin ve yalnız Allah'a âbd olsun diye göndermiştir. Bütün mesele budur. O halde hedefimizde Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadan sadece Allah'a âbd olmak yoksa şeytan her ne kadar hedefimizi süsleyip püsleyip bize güzel göstermiş olsa da bilelim ki hedefimiz yanlış bir hedeftir ve Allah'ın önümüze koyduğu hedef değildir.

Hedefini doğru belirleme noktasında öncelikle herkes kendisinden sorumludur. Bu yüzden kulun kendine bakıp "ben, Allah'a şirk koşuyor muyum koşmuyor muyum" demesi gerekir. Kulun, Allah'a şirk koşup koşmadığını anlaması için de öncelikle

[3] Enbiyâ /25

“ben, Allah’ın El Esmau’l Husna’sını biliyor muyum bilmiyor muyum, Allah’a bu isimlerde şirk koşuyor muyum koşmuyor muyum” demesi, bunu anlaması için de mutlaka Allah’ın isimlerini bilmesi gerekir. Tabi ki Allah’ın isimlerini sadece ezbere bilmesi yetmez. Aynı zamanda Allah’ın her bir isminin kul üzerinde nasıl tecelli edeceğini, bununla beraber Allah’ın isimlerine nasıl iman edilmesi gerektiğini bilmesi gerekir. Örnek vermek gerekirse; Allah âliyydir, bu durumda kul Allah ile nasıl âliyy olunacağını bilmelidir.

Yoksa sadece Allah’ın isimlerini ezberlemekle hiç kimse cennete gitmez, gidemez. Peygamberler ve sahabeler Allah yolunda hayatlarını ortaya koyup işkence gördüler, yetmedi bir de hicret ettiler, daha sonra ellerinden gelen her şeyi yapıp canlarını ve mallarını verdiler. İş sadece Allah’ın isimlerini okumak kadar kolay olsaydı bunca zahmete gerek kalmazdı. Onlar da Allah’ın doksan dokuz ismini ezberleyip her gün bin sefer okurlardı bu kadar zahmet çekmezlerdi; ama dediğim gibi iş böyle basit değildir.

Allah’ın muradını anlamaya çalışmak, bu doğrultuda tefekkür edip Allah’ın muradını anlamak gerekir. Bunun için önce kulun doğru bir şekilde imanla bakışa sahip olması lazımdır. Kul hem kendine hem de var olan her şeye iman ile bakmalıdır ki doğru görebilsin.

İnsan bakmadığı bir şeyi göremez. Bakmak, sadece bir görüntüyü fark etmek demek değildir. Kul bakıp fark ettiği görüntüyü anlamaya çalıştığı takdirde onu görmüş olur. Yoksa gözümüze ilişen her şeyi görmüş olmayız.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Yolda yürürken yoğun bir kalabalıkla karşılaştığımızda gördüğümüz görüntü bizim için hiçbir mana ifade etmez, sadece kuru bir kalabalık görmüş oluruz; ama o kalabalığın içinde bir

tanıdığımızı gördüğümüzde bu defa ona odaklanırız; yani tanıdığımız kişiyi onlarca insan içinde dikkatimizi ona yönelttiğimiz için fark ederiz. İşte, görmek insanın baktığı şeye bu şekilde odaklanması ve onu etrafındaki şeyler içerisinde seçmesi, anlamlandırması demektir.

Kula düşen de bütün varlığa bakıp her birini tek tek görmek, görüp okumak ve okuyup anlamaktır. Kul varlığı görüp okursa Allah'ın isimlerinin tecellisini görür, böylelikle varlıkta Allah'ın ismini okur, varlığı Allah'ın ismiyle okur. Dolayısıyla gördüğü de Allah'ın ismi, El Esmau'l Husna'sının tecellisi olur.

Kul insana, varlığa böyle baktığı takdirde kâinattaki her şeyde sadece Allah'ın tecellisini görür. Tasavvufta bu hal için kesrette vahdet, vahdette kesret denilir. Vahdette kesret, birin tecellisinde çoğu görmektir. Kesrette vahdet ise çokluğun içinde biri görmek manasındadır. İnsan kesrette vahdeti, vahdette ise kesreti görmeyene kadar layıkıyla, kemaliyle **lâ ilâhe illallah:** "Allah'tan başka ilah yoktur (ilah sadece Allah'tır)" demiş olmaz. Bu yüzden birinin kâmil manada "lâ ilâhe illallah" diyebilmesi için vahdette kesreti, kesrette vahdeti müşahede etmesi ve varlığa bakarken Allah'ın tecellisini görmesi gerekir.

Elbette ki bu müşahade sadece zahiri olarak görmekten ibaret değildir; ama başlangıç itibariyle kulun böyle bakması lazım ki Allah ona perdenin ötesini açsın ve hakikati ona müşahede ettirsin. Kul ancak buna şahit olduğunda **eşhedu enlâ ilâhe illallah**: "Ben şahidim ki Allah'tan başka ilah yoktur" diyebilir.

Evet, kulun varlıktaki her şeyde Allah'ın tecellisine şahit olabilmesi için önce kendine bakması, bir de kendisindeki bütün güzelliklerin Allah'a ait olduğunu görmesi gerekir. Kendisindeki bütün güzellilerin âliyy olan, yüceler yücesi olan Allah'a ait olduğunu kabul etmesi lazım ki kendisinde rabbinin güzelliğini, El Esmau'l Husna'sını müşahede edebilsin.

Kendine bakınca “görmem, işitmem, bilmem, irade etmem, sevmem merhametim, kerimliğim, affedişim bunların hepsi Allah’a aittir. Allah bu özellikleri bana kendinden ikram etmiş, yoksa benim böyle bir vasfım, özelliğim yoktur. Bunları çalışarak kazanmamış, herhangi bir şekilde icat etmemiş, yaratmamışım” diyen ve buna iman edip tadan birini farz edelim. Böyle biri kendisindeki her şeyin Allah’tan olduğunu, her şeyi Allah’ın El Esmau’l Husna’sıyla tecelli edip ona ikram ettiğini bilmiş, bunu tatmıştır. Bu yüzden kendisindeki özelliklere; yani Allah’ın ona tecelli ettiği isimlerine baktığında onları kendine ait görmez ve “bunlar bana rabbimin ihsanıdır, ikramıdır” der. Bu kul vasıfları itibariyle Allah’tan bağımsız olmadığını, kendisindeki bütün özelliklerin Allah’a ait olduğunu bilmiş, tatmıştır. Aynı şekilde zati olarak da kendisinin bir varlığının olmadığını anlayıp idrak etse ve bir an için gözünü kapatsa kendisini görmediği için aslında kendisinin de olmadığını, onda tecelli edenin Allah olduğunu, Allah’ın El Esmau’l Husna’sı olduğunu görür, buna şahit olur. İşte, böyle bir kul Allah’ın güzelliğini kendinde müşahede etmiş; yani şahit olmuştur.

Bu şehadete eren biri herhangi bir şekilde benlik iddiasında bulunamaz; çünkü kendisindeki her şeyi Allah’a ait görür, bilir, bunu da sonuna kadar tadar. Zira sadece görmek yetmez, bir de bunu tatmak gerekir.

Tatmak iman etmek demektir. Kul bu şekilde iman ettiyse bütün varlığıyla, isimleriyle, sıfatlarıyla, her zerresiyle kendisiyle kendisinde Allah’a âşık olur. İşte iman budur!

Kulun “lâ ilâhe illallah" diyebilmesi için Allah’ın güzelliğini bir tek kendisinde müşahede etmesi yetmez aynı zamanda bütün kâinatta, bütün varlıkta Allah’ın isimlerinin, güzelliğinin tecelli ettiğine iman etmesi ve buna şahit olması gerekir. Böyle olursa kul bütün varlığa karşı edepli olur ve onlara hakkını teslim eder. Aynı şekilde hiçbir şeye, hiç kimseye, hiçbir varlığa küçümseyici bir

gözle bakmaz, bakamaz; çünkü gördüğü her şeyin rabbine isyan etmediğini, aksine rabbini sevdiğini, hamd ile tespih ettiğini ve kendi içinde rabbinin aşkından dolayı semah halinde kendinden geçmiş bir vaziyette aşk ile döndüğünü bilir, bunu görür.

Zaten atomlar böyledir. En küçüğünden en büyüğüne kadar bütün varlık rabbinin aşkından semah halinde döner vaziyettedir. Dönmeyen hiçbir şey yoktur, buna kâinat da dâhildir. Aslında hepsinin bir manevi sarhoşluğu vardır. Allah'ın insandan, kulundan da istediği budur; ama varlıktan farklı olarak Allah insandan kendi iradesiyle bu muhabbete gark olup dönmesini ister.

Allah, Abdulkadir Geylani Hazretleri'ne bir hitabında *"ruhlar rabbimizi gördük diye bedenlerinde raks ederler"*[4] buyurur. Demek ki ruh, semah halindeymiş! Allah **"ben sizin rabbiniz değil miyim"** hitabında bulunurken bütün ruhlar; **kâlû belâ şehidnâ:**[5] "Evet, buna şahidiz (şahidiz ki sen bizim rabbimizsin) dediler." Bu yüzden hepsi rabbimizi gördük diye semah ederler. Ruhun bu semahını tatmıyor, hissetmiyorsak o halde kendi hakikatimizle aramızda bir perde vardır; yani kendimizi perdelemişiz demektir.

"Allah" dediğimizde, namaza durduğumuzda, huzura durduğumuzda, secde ettiğimizde o perde hafifçe aralansa bile ruhumuzun semahını, aşkını, muhabbetini tadarız.

Aslında bu perdeyi bütünüyle kaldırmamız gerekir. Zaten onu kaldırmadığımız için gerçek manada kendimizi, hakikatimizi tadamıyor, Allah ile olamıyor, "lâ ilâhe illallah" diyemiyoruz.

Kâinattaki en zor şey Allah'a âbd olmaktır. Dünyayı kazanmak zor bir şey değildir. Yıllarca okuyup en yüksek

[4] Risâle-i Gavsiye
[5] Araf /172

mertebeye gelmek gerçekten zor bir şey değildir. Bu, herkesin yapabileceği bir şeydir; ama Allah'a âbd olmak gerçekten çok zordur. Bunun için gerçekten kahraman olmak gerekir. Nefisle, şeytanla, dünyayla, hayatla öyle bir mücadele, öyle bir cihad, öyle bir savaş yapmak gerekir ki insan galip gelsin ve kazanabilsin. Allah, kulu kazansın diye onu türlü türlü imtihanlara tabi tutar. Bununla beraber bir de kuluyla beraberdir, kulunun yanındadır; yani kulu kazansın diye ona yardım eder.

Eğer kesrette vahdeti, vahdette de kesreti müşahede eden bir imana sahip olursak o zaman Allah'ın âliyy olduğunu, insanın ve iradeli bütün varlıkların Allah'ın âbdi, kulu olduğunu, aynı şekilde diğer mahlûkatların da Allah'ın yaratmış olduğu âbdi, kulu; yani aşığı olduğunu görür, anlarız. Bu yüzden Hz. Ali (r.a.) Efendimiz; *"hiçbir şey yoktur ki ondan önce, onunla beraber ve ondan sonra rabbimi görmemiş olayım"* buyurmuştur. Bu, kesrette vahdettir; yani Hz. Ali (r.a.) Efendimiz hem çokluğu, hem de çoklukta bir olan Allah'ın tecellisini müşahede etmiştir.

Evet, hep beraber Allah'ın El Âliyy ismini anlamaya çalışıyorduk. İsterseniz şimdi de Âliyy isminin geçtiği ayetleri anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendini tanıttığı gibi tanıyabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Lehu mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard: "Göklerde, yerde her ne varsa hepsi onundur." **Ve huvel âliyyul azîm:**[6] "O, âliyy ve azimdir." O ne göktekilerine ne de yerdekilerine benzemez. O, yüceler yücesidir, azimdir.

Allah'ın El Azim ismini daha önce anlamaya çalışmıştık. Allah azamet sahibi, kibriya sahibidir, yerler ve gökler onun

[6] Şûrâ /4

katında, onun huzurunda bir zerre bile değildir. O, azimdir yerlerden ve göklerden de âliyydir.

Zâlike bi ennallâhe huvel hakk: "Bu böyledir; çünkü Allah hakkın ta kendisidir." Hak olan Allah'tır. Hak olan Allah demek; aslında gördüğünüz her şey Allah'a aittir, hepsi Allah'ın tecellisinden ibarettir. Hakiki varlık, hak olan bir tek Allah'tır, demektir.

Ve enne mâ yed'ûne min dûnih: "Onların ondan (Allah'tan) başka dua ettikleri (davet ettikleri) ise." **Huvel bâtıl:** "O batıldır (boştur)." Yani Allah'tan başka peşinde koştukların, davet ettiklerin ve yardım istediklerin kim olursa olsun boştur. Çünkü hak olan Allah'tır ve her şey onun emri ile hareket eder, gönüller de onun kudret elindedir. Herhangi bir şeyi Allah'ı unutarak birilerinden istemen batıldır. Bu yüzden Allah'ı unutarak sanki istediğin kişinin Allah'tan bağımsız bir gücü varmış gibi düşünüp istediğini Allah'tan değil de başkasından istemen şirktir. Böyle yaparsan Allah'a şirk koşmuş olursun. **Ve ennallâhe huvel âliyyul kebîr:**[7] "Muhakkak ki Allah odur ki. O, âliyy ve kebirdir." Allah yüceler yücesidir, tek büyüktür. Bu her zaman için her konuda kesinlikle böyledir.

Zâlikum bi ennehû izâ duiyallâhu vahdeh: "Sizler tek olan Allah'a çağrıldığınız (davet edildiğiniz) zaman." Yani tek olan, vahit olan Allah'a iman edin diye davet edildiğiniz zaman. **Kefertum:** "İnkâr ettiniz." Tek olan Allah'a imana davet edildiğinizde inkâr ettiniz. **Ve in yuşrak bihî:** "Ne zaman ki ona şirk koşulunca." Ama Allah'a şirk ile beraber iman etmeye davet edildiğinizde. **Tu'minû:** "İman ettiniz." **Fel hukmu lillâhil âliyyil kebîr:**[8] "Hüküm, âliyy ve kebir olan Allah'ındır."

[7] Hacc /62
[8] Mu'min /12

EL ÂLİYY

Yani “Allah vahittir, tektir, zatında ve sıfatlarında birdir siz de Allah’a El Esmau’l Husna’sıyla iman edin” diye imana davet edildiğinizde vahit olan Allah’ı kabul etmediniz, böylelikle kâfir oldunuz. Allah’a şirk koşarak imana davet edildiğinizde ise iman ettiniz.

Allah’a şirk koşarak iman etmek demek; “ben, Allah’a iman ediyorum; ama benim de kendime göre bir gücüm var, ben her istediğimi yaparım. Herkes böyle yapıyor, o halde böyle yapmak daha doğrudur” demektir. Biri Allah’ın hükmü dururken kendi veya başkalarının hükmünü kabul ediyor ve öne sürüyorsa Allah’a şirk koşarak iman etmiş olur.

Allah hükmün yalnızca kendisine ait olduğunu buyurmuştur. Bu yüzden Allah bir hüküm vermişken “ben de bir hüküm verebilirim, hatta benim için kendi hükmüm Allah’ın hükmünden daha hayırlıdır” dersen Allah’a şirk koşmuş, dolayısıyla Allah’ın âliyy olduğunu, kebir olduğunu, tek büyük olduğunu kabul etmemiş, aksine “ben büyüğüm, ben âliyyim, benim hükmüm Allah’ın hükmünden daha âliyydir” demiş olursun. Böylelikle müşrik olur, kendini, aklını, ilmini, nefsini Allah’a şirk koşmuş olursun.

Ve lâ tenfeuş şefâatu indehû: “Onun huzurunda şefaat kabul edilmez.” **İllâ li men ezine lehu:** “Ancak (sadece) onun (Allah’ın) izin verdikleri müstesna.” Demek ki Allah şefaate izin veriyormuş! Allah kime şefaat için izin vermişse sadece o şefaat edebilir.

Allah kıyamet yerindekilere hitap edince insanlar öyle bir hal alır ki Allah’ın ne dediğini bile anlamaz. Kimse Allah’ı anlamaya, dinlemeye güç yettiremez; çünkü onlar dünyada da Allah’ı dinlememişlerdi. Allah bu ayette Kıyamet günündeki bu sahneyi anlatır. **Hattâ izâ fuzzia an kulûbihim:** “Onların kalplerinde o korku giderilince.” Allah’ın hitabından sonra onlar

toparlanıp kendilerine gelince. **Kâlû mâzâ kâle rabbukum:** "Derler ki: Rabbiniz ne söyledi?" Bu soruyu mü'minlere, dünyadayken Allah'ı dinleyenlere sorarlar.

Dikkat edilirse "rabbimiz" demek yerine "rabbiniz ne söyledi" diye soruyorlar. Bunun sebebi dünyadayken "rabbim, sahibim Allah'tır. Beni terbiye etmesi ve terbiyesini kabul etmem gereken Allah'tır" dememeleridir. Aynı şekilde ailelerini, çocuklarını Allah'ın terbiyesi ile terbiye etmemişler; çünkü Allah'ı rab olarak kabul etmemişlerdir. Bu yüzden mü'minlere "rabbiniz ne söyledi" diye sorarlar. Evet, ayet devam eder. Diyecekler ki rabbimiz **Kâlûl hakk:** "Hakkı söyledi." **Ve huvel âliyyul kebîr:**[9] "Ve o âliyydir, kebirdir." O, yüceler yücesidir, tek büyük olandır.

Allah âliyydir, bununla beraber Allah'ın vahyi de âliyydir. Allah'ın vahyi kulların sözüne, kelamına göre yüceler yücesidir, âliyy olandır. Allah hakkı söyleyendir, dolayısıyla kelamı da âliyydir. Bu yüzden "ben, Allah'ı âliyy olarak kabul ediyorum, Allah'ın âliyy olduğuna iman ettim" diyenlerin aynı şekilde Allah'ın sözünü, vahyini, kelamını da âliyy olarak kabul etmeleri gerekir. Yoksa hiçbir şekilde Allah'ı âliyy olarak kabul etmiş olmazlar.

Ve mâ kâne li beşerin: "Hiçbir beşer için (şu) mümkün değildir." **En yukellimehullâh:** "Allah'ın onunla konuşması (hiçbir şekilde mümkün değildir)." Allah sadece üç şekilde kullarıyla konuşur. Allah'ın bunlar dışında kullarıyla konuşması mümkün değildir; çünkü Allah âliyydir. Bu yüzden hiç bir beşer, Allah'ın kelamını dinlemeye güç yetiremez.

Peki, Allah kullarıyla nasıl konuşur?

İllâ vahyen: "Ona vahyeder." **Ev min verâi hicâb:** "Ya da bir perde arkasından (ona hitap eder)." **Ev yursile resûlen fe yûhıye bi iznih:** "Ya da onlara bir resul gönderip izniyle vahyeder." **Mâ**

[9] Sebe /23

yeşâ': "Dilediğine (bu vahyi yapar)." **İnnehu âliyyun hakîm:**[10] "Muhakkak ki o âliyydir (yüceler yücesidir) ve hakimdir (hikmet sahibidir)."

Bu ayetten anladığımız kadarıyla Allah'ın üç türlü vahiy şekli vardır. Bunlardan biri; Allah'ın, kullarına vahyedip hitap etmesidir. İkincisi; bir perde arkasından konuşup kullarına hitap etmesidir. Üçüncüsü de; resullerini kuluna gönderip vahyedeceğini o resul aracılığıyla vahyetmesidir. Mesela; Hz. Cebrail (a.s.), Allah'ın resulüdür. Dolayısıyla Allah'ın vahyini taşıyıp Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e vahyeder. Aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de Allah'ın resulüdür, Allah'ın kendisine vahyettiğini kullarına tebliğ edip Allah'ın vahyini onlara aktarır. Bu, Allah'ın resulu vasıtasıyla kuluna vahyetmesidir.

İllâ vahyen ayetinde Allah'ın haber verdiği vahiy ise Allah'ın kullarına açıktan yaptığı vahiydir. Allah özel olarak her bir kulunun gönlüne vahyeder ve onu kendine, El Esmau'l Husnası'na iman etmeye davet eder. Gönüle vahyedilen her şey mutlak hayırdır. Allah hayrı konuşmaya, düşünmeye, yapmaya davet eder. Şeytan da dostlarına vahyeder ve kötülüğe, şerre davet eder.[11]

Bir de Allah'ın, kullarıyla perde arkasından konuşması vardır. Allah ayet-i kerimede; **"Allah, peygamberleri derece itibariyle birbirinden üstün kılmış, kimisiyle konuşmuştur"**[12] buyurur. Başka bir ayet-i kerimede **"Allah, Musa ile konuştu"**[13] buyurur. Allah'ın, Hz. Musa (a.s.)'a yaptığı hitap perde arkasından bir hitaptır. Şayet bu hitap perde arkasından olmasaydı Hz. Musa (a.s.) Allah'a "ya rabbi! Bana kendini göster"[14] demezdi. Demek ki Hz. Musa (a.s.) Allah'tan hitap alıyor; ama Allah'ın cemalini

[10] Şûrâ /51
[11] En'âm /121
[12] Bakara /253
[13] Nisâ /164
[14] A'râf /143

müşahade etmiyordu. Bu yüzden Allah'ın Hz. Musa (a.s.)'a yaptığı bu vahiy müşahede ile beraber bir vahiy değildir. Evet, Allah onunla konuşmuştur; ama perde arkasından konuşmuştur.

Hz. Musa (a.s.)'ın kavmi "biz de Allah'ın vahyine şahit olmak istiyoruz" dediklerinde Hz. Musa (a.s.) Tur-i Sina'ya kavmin ileri gelenlerinden 70 kişi götürmüştü. Hepsi de orda Allah'ın vahyine şahit oldu. Allah bununla ilgili olarak ayet-i kerimede **"sonra onlar; ya Musa! Biz, Allah'ı açıkça görmedikçe sana inanmayız (yani vahyedeni de görmek istiyoruz) dediler. Bunun üzerine onlara yıldırım (şimşek) çarptı ve hepsi öldü. Sonra şükrederler diye Allah onları rahmetinden bir daha diriltti"**[15] buyurur.

Vahiy, gizli ve süratli manasındadır. Aslında bütün kullar sürekli olarak Allah'ın vahyi ile muhataptır. Allah her kulunun gönlüne devamlı vahyeder; ama vahiy gönle öyle gizli, öyle süratli bir şekilde gelir ki kul bunun farkında bile olmaz. Bu yüzden de "gönlüme böyle geldi" ya da "ben böyle düşündüm" der. Oysaki bunu kendisi düşünmemiştir, ona bu vahyi yapan Allah'tır.

Bu şekilde bütün kulların gönlüne gelen vahiy alt derecedeki vahiydir; yani emmare nefsine yapılan vahiydir. Levvame nefsindeki bir gönle gelen vahiy ise biraz değişiktir. Aslında değişen vahiy değildir, vahiy aynı vahiydir, değişen sadece insanın gönlündeki, nefsindeki mertebesidir.

İnsan nefsin emmare mertebesinden bir mertebe ileri çıkınca gelen vahiy daha bir açık olur, daha bir netleşir. Bu yüzden levvame nefsindeki bir kul gönlüne gelen vahyi, emmare nefsindeki bir kuldan daha net alır. Üçüncü mertebe olan mülhime mertebesindekiler ise vahyi levvame mertebesinde olanlardan çok daha net görür. Bu mertebede olanlar gönüllerine gelenin Allah'tan bir ilham, bir vahiy olarak geldiğini ve Allah'ın gönüllerine öyle vahyettiğini bilir. Mutmaine, diğer bir adıyla

[15] Bakara /55-56

itminan mertebesinde olanlarda gelen vahiy müşahede ile beraberdir. Raziye, merziye ve kâmile mertebesindeki vahiy ise çok daha farklı, çok daha açıktır. Hatta öyle ki zahiri görüntülerden daha açıktır ve dünya hayatındaki konuşmalardan daha gerçektir. Öyle ki dünyadaki konuşmalar bu mertebelerde gelen vahye kıyasla rüya gibidir.

Evet, Allah kaç çeşit hitabı olduğunu buyurduktan sonra âliyy ve hakim olduğunu beyan etti. Bu; Allah yüceler yücesidir ve hikmet sahibidir. Allah'ın kullarını bu şekilde muhatap alıp onlara üç türlü vahyetmesinde mutlaka bir hikmeti, bir muradı vardır, manasına gelir.

Allâhu lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." Allah'a herhangi bir isminde şirk koşuyorsan bil ki o şirk koştuğun Allah değildir. Allâhu lâ ilâhe illâ hu'nun manası budur. Bu yüzden Allah'a şirk koşmuşsan ona iman etmedin demektir. **El hayyul kayyum:** "O, hayydır (diridir, diriltendir) ve kayyumdur (varlığı varlıkta tutandır ve daima kıyamda olandır)."

Bu ayette Allah, kullarının kendisini tanıyabilmesi için onlara anlayacağı şekilde kendini tanıtır. **Lâ te'huzuhu sinetun ve lâ nevm:** "Ona ne bir gaflet ne de bir uyku gelir." Allah uyumaz, gaflette olmaz, unutmaz; çünkü hayy ve kayyumdur. O halde hayy ve kayyum olmayan; yani kendisine gaflet gelen ve uyuyan biri ilah değildir, onda ilahlık vasfı olamaz. Bu yüzden ilah sadece Allah'tır. O ki kendisinde hiçbir şekilde gaflet ve uyku olmayandır.

Lehu mâ fîs semâvâti ve mâ fil ard: "Göklerde ve yerde her ne varsa hepsi onundur (ona aittir)." Her şeyi yaratmış olmasa ve her şey ona ait olmasa ilah olmaz. O halde birine ilahlık vasfı veriyorsan onun gökleri ve yeri yaratmış olması, göklerin ve yerin ona ait olması gerekir. **Menzellezî yeşfeu indehû illâ bi iznih:** "Onun katında onun izni olmadan kim şefaat edebilir!" Onun izni olmadan bir başkasına kim yardım edebilir! Bu durumda bilmemiz

lazım ki her kimden bize yardım gelirse gelsin onun bize yardım etmesine mutlaka Allah izin vermiş, müsaade etmiş, böyle uygun görmüş, takdir etmiştir ve bunda mutlaka Allah'ın bir muradı vardır. Yoksa kimse kimseye herhangi bir şekilde şefaatte bulunamaz; yani şifa olamaz, derdine derman olamaz, yardım edemez.

Ya'lemu mâ beyne eydîhim ve mâ halfehum:[16] "(Allah) Önünüzdekini de, arkanızdakini de bilir." Allah sizin yaptıklarınızı, bununla beraber yapmanız gerekip de yapmadıklarınızı, aynı şekilde yapacaklarınızı bilir ve size muameleyi ona göre yapar; ama muamele ederken hak ettiğiniz gibi değil mutlaka kazanın diye rahmetiyle size muamele eder.

Demek ki yardım etmek, şefaat etmek; yani şifa olmak her kimden gelirse gelsin Allah'ın izniyle geliyormuş, dolayısıyla yardımı başkaları değil Allah yapıyormuş! "Benim iznim olmadan kim size yardım edebilir" demek "beni unutma! Senin rabbin benim. Sakın zahire takılıp da 'bana falan kişi yardım etti' deme. Hayatın boyunca sana gelen bütün yardımları ben yaptım" demektir. Allah, başkaları üzerinden kullarına yardım eder. Yardıma vesile olanları görüp sanki bütün yardımı onlar bize yapmış gibi bakmamamız lazım. Allah'ın yardımına vesile olanlar bunu kendisi için yapmıştır, dolayısıyla mutlaka kazanırlar. Bize düşen; yardımı rabbimizden bilmek ve asıl yardımcımızın Allah olduğunu unutmamaktır.

Ve lâ yuhîtûne bi şey'in min ilmihî: "(O dilemeden) Hiç kimse onun ilminden bir şey ihata edemez." Allah dilemeden kimse bir şey bilemez, öğrenemez, ilminin hakikatine eremez. **İllâ bi mâ şâ':** "Ancak dilediği kadarıyla (öğrenir, anlayabilir)." En büyük ilim Allah'ı bilmektir; yani El Esmau'l Husna'nın, vahyin ilmidir. O halde bilmek istiyorsan bunları Allah'tan istemen

[16] Bakara /255

gerekir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için **"de ki: Rabbim! İlmimi artır"**[17] buyurmuştur. O halde biz de ilmimizin artmasını istiyorsak bunu rabbimizden istemeliyiz. Yoksa "ben akıllıyım, kendim okur, öğrenirim" demek doğru değildir. Allah ilmimizi artırsa bile yine de sadece Allah'ın dilediği kadarıyla öğrenebilir, anlayabiliriz.

Vesia kursiyyuhus semâvâti vel ard: "Onun kürsüsü (onun hükümranlığı) gökleri ve yeri kuşatmıştır (içine almıştır)." **Ve lâ yeûduhu hıfzuhumâ:** "Bunları korumak (muhafaza etmek, varlıkta tutmak, sevk ve idare temek) ona ağır gelmez." Bu, Allah için zor değildir. Yani o küçücük aklına Allah'ın gökleri ve yeri nasıl tutup idare ettiği ve hükmettiğine dair sorular gelirse bunun Allah için zor olacağını sakın düşünme bil ki bunlar Allah'a ağır gelen şeyler değildir. **Ve huvel âliyyul azîm:**[18] "Çünkü o âliyy ve azimdir." Âliyy manevi olarak yüce azim ise zahiri olarak yüce demektir. Yani Allah yüceler yücesidir ve bütün varlık onun katında bir zerre bile değildir.

Allah okuyacağımız ayette kadınlar ile erkekler arasındaki farkı beyan eder. Evet, Allah bir kısmını diğerinden üstün yaratmıştır. Bu bağlamda erkekler de kadınlardan güç itibariyle üstündür; ama bu üstünlük erkeğin a'liyy olmasını gerektirmez. Bu yüzden Allah kadınlar için erkeklere hitap edip **"onlar yanlış yapmıyorsa onları incitmek için bahane aramayın; çünkü Allah âliyy ve kebirdir"** buyurmuştur.[19] Yani senin gücün kadına yetebilir; ama unutma ki Allah'ın gücü de sana yeter! O halde sakın yanlış yapma. Sana verdiğim bu gücü yanlış yerde kullanma!

[17] Tâhâ /114
[18] Bakara /255
[19] Nisâ /34

Allah, bu ayette Kur'an-ı Kerim için buyurur. **Ve innehu fî ummil kitâbi ledeynâ:** "O bizim katımızdaki ana kitaptadır." **Le alîyyun hakîm:**[20] "(Allah) Elbette âliyy ve hakimdir."

Allah Âliyy ismini anlatırken bu defa kitabını sağından alanlar için **Fî cennetin âliyetin:**[21] "(Onlar) Âliyy bir cennettedirler" buyurur. Görüldüğü gibi Allah cennet için de "yüce" demiştir.

Okuyacağımız bu ayet Allah'ın Hz. İbrahim (a.s.) için "biz, İbrahim'e Yakub'u ve İshak'ı bahşettik (hibe ettik)" diye buyurduğu ayetin devamıdır. **Ve vehebnâ lehum min rahmetinâ:** "Biz onlara rahmetimizden hibe ettik." **Ve cealnâ lehum lisâne sıdkın âliyyâ:**[22] "Bir de onlara sadakat (doğruluk) lisanı verdik hem de âliyy olarak." Demek ki Allah'a karşı sadık olup doğruyu, hakkı söylemek insanı âliyy yapıyor, yüceltiyormuş.

Âliyy olan kelam Allah'ın kelamıdır. Bu durumda Allah'ın kelamını kulun kelamının üzerine koyup Allah'ın vahyini söyler ve gereğini yaparsak biz de âliyy oluruz.

Allah'a davet eden lisan âliyydir; çünkü Allah ile, Allah'ın kelamı ile âliyy olmuştur. Bir lisan ki Allah'a, Allah ile davet etmiyorsa o halde neyle davet ederse etsin âliyy değildir, aksine sefildir, aşağılıktır. Allah'a Allah ile davet etmeyen birinin lisanı da, söylediği şeyler de, kendisi de aşağılıktır; ama bir lisan vahiy ile Allah'a davet ediyorsa o lisan da, o lisanı kullanan insan da Allah ile, Allah'ın kelamıyla, vahyiyle âliyy olur, yücelir. Bu yüzden Allah, peygamberleri için "onlara hem âliyy hem de sadık bir lisan verdik" buyurdu.

[20] Zuhrûf /4
[21] Hâkka /22
[22] Meryem /50

EL ÂLİYY

Allah ayet-i kerimede; **“sizin en mükerrem olanınız (ikrama en nail olanınız) en takvalı olanınızdır”**[23] buyurur. Dikkat edilirse Allah “sizin en âliyy olanınız” demedi bunun yerine “en mükerrem olanınız” buyurdu.

Peki, bunun hikmeti nedir?

Kul, Allah’ın El Esmau’l Husna’sı ile mükerrem olur ve Allah’ın güzelliğine nail olur. Kul, Allah’ın isimlerine ne kadar nail olur, mükerrem olursa o kadar âliyy olur. Bu durumda Âliyy olan kulun kendisi değil Allah’ın güzelliğidir; ama kul bu doğrultuda tercihini kendisi yapar. Bu yüzden zahiri olarak bakılınca herkes aynı gibidir, insan gibi görünür; ama manevi olarak böyle değildir. Allah’ın güzelliğiyle mükerrem olmuş biri manevi olarak alayi iliyinde Allah’a yücelmiştir. Allah’ın El Esmau’l Husna’sını, güzelliğini kabul etmeyen biri de en aşağı inmiş, şeytandan daha aşağıda olmuştur. Zaten yarın Kıyamet günü perdeler açıldığında herkes kimin ne olduğunu görüp anlayacak.

Evet, hep beraber Allah’ın Âliyy ismini anlamaya, rabbimizi onun kendini tanıttığı gibi tanımaya çalıştık. Allah’ın Âliyy isminin üzerimizde nasıl tecelli edeceğini, bu isimle rabbimize nasıl halife olacağımızı öğrendik. İnşallah bu vesileyle kardeşlerimiz Allah’ın nasıl âliyy olduğunu ayetler üzerinde tefekkür eder, anlamaya çalışır ve Allah’ın kendileri için dilediği kadarıyla rablerini bilir, tanırlar.

Allah bizi Âliyy ismine iman edenlerden eylesin. Allah bizi Âliyy ismiyle yüceltsin inşallah! Allah bizi güzelliğiyle güzelleştirsin, mükerrem kılsın, takva sahibi kılsın inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

[23] Hucurât /13

EL FETTAH

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini öğrenmeye, rabbimizi kendini Kur'an'da tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insanı; yani kendimizi tanımaya, öğrenmeye çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Allah'ın El Âliyy ismini öğrenmiştik. Bu sohbetimizde ise El Fettah ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışacağız inşallah.

Fettah ismi nüzul sırasına göre 70. esmadır. Fettah ismini öğrendiğimizde şimdiye kadar Allah'ın yetmiş tane ismini hep beraber anlamış olacağız inşallah.

Fettah; iki şeyi birbirinden ayıran, bir de açan demektir; yani rahmet, rızık, mağfiret ve af kapısını açan manasına gelir. Tabi sadece Fettah ismi değil genel olarak Allah'ın bütün isimleri açandır. Allah isimleriyle tecelli edip açar, açınca da isimleri tecelli eder. Allah Fettah ismiyle kulunun haline, durumuna, imanına, yürüdüğü yola, niyetine ve hedefine göre önünü açar.

Fettah isminin bir de ayıran manasına geldiğini söylemiştik. Allah ayırınca tecelli ettiğinin arasını açar.

Peki, Allah neyi ayırır?

Allah hakla batılın, imanla küfrün, mü'minle müşrikin arasını ayırır ve bunu vahyiyle yapar. Allah, vahyini indirerek küfürle imanın, hakla batılın arasını birbirinden ayırmış, açmıştır; yani artık küfür de, şirk de, iman da, hak da, batıl da bellidir. Bu

yüzden Kur'an'ın bir adı da Furkan'dır. Zaten Furkan da ayıran manasına gelir ve haklıyla haksızı ayırır.

Allah Kıyamet günü için; **"ayırım günü"**[1] buyurmuştur. İnsan bu ayrımı dünyadayken kabul etmese de Allah ahirette hükmünü verip kullarını birbirinden ayırır; yani Kıyamet günü, mü'minlerle kâfirlerin ve münafıkların birbirinden ayrıldığı gündür. Allah kıyamette bu ayırımı yapacak!

İsterseniz şimdi Allah'ın Fettah isminin geçtiği ayetleri anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanıyabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Huvel fettâhul alîm:[2] "O (Allah) fettahtır, âlimdir"

E fe men şerahallâhu sadrahu lil islâm: "Allah kimin göğsünü İslam'a açmışsa (şerh etmişse)." Şerh; yarmak, açmak demektir. **Fe huve alâ nûrin min rabbih:** "O, rabbi katında bir nur üzeredir." O, rabbiyle beraberdir ve bir nur üzeredir. **Fe veylun lil kâsiyeti kulûbuhum min zikrillâh:** "Yazıklar olsun (onlara veyl olsun ki) onların kalpleri Allah'ın zikrine karşı katılaşmıştır (kaskatı olmuştur)." Allah "kalpleri zikrine karşı katılaşanlara yazıklar olsun, veyl olsun" buyurdu. **Ulâike fî dalâlin mubîn:**[3] "İşte, onlar apaçık delalettedirler." Demek ki kalpleri Allah'ın zikrine karşı kaskatı kesilenler delaletteymiş.

Zikir hem Kur'an'dır hem de "Allah Allah" diye zikretmektir. Allah'ın bu ayette kastettiği zikir sadece Kur'an olsaydı o halde zikir yerine Kur'an veya vahiy diyebilirdi; ama özellikle zikir kelimesini kullandıysa o halde hem Kur'an'ı hem de "Allah Allah"

[1] Murselât /13, Nebe /17
[2] Sebe /26
[3] Zumer /22

diye zikretmeyi birden anlamak gerekir. Şayet bu manalardan herhangi birini alıp öteki manayı almazsak ayetin manasını eksik almış olur, dolayısıyla öteki manaya zulmetmiş ve onu gizlemiş oluruz.

Peki, Allah'ın zikrinden yüz çevirenler kimlerdir?

"Allah Allah" deyip Allah'ı zikretmeyenler Allah'ın zikrinden yüz çevirmiştir. Aynı şekilde hayatı yaşarken her ne olursa olsun her konuda "acaba rabbimin bu konudaki emri nedir, rabbim bu konuda neyi vahyetmiş" deyip işlerini Kur'an'a uygun yapmayanlar Allah'ın zikrinden yüz çevirmiştir. Aslında "Allah Allah" diye zikretmek de Kur'an'ı okumak da aynı şeydir; çünkü Kur'an Allah'ın zikri olduğu için biri "rabbimin bu konudaki emri, hükmü nedir" diye Kur'an'a baktığında Allah'ı hatırlar, böylelikle Allah'ı zikretmiş olur. Dolayısıyla bu iki zikri birlikte yapmış olur.

Aşkla ve muhabbetle "rabbimin bana bu konudaki vahyi, emri nedir, acaba nasıl yapsam rabbim benden razı olur ve beni sever" demeyenlerin Allah'ın zikrine karşı kalbi kaskatı kesilmiştir. Allah böyle olanların apaçık bir delalette olduğunu buyurdu. Zaten bunu görmemek mümkün değildir. Bir kör bile böyle birinin delalette olduğunu, Allah'ın zikrinden yüz çevirmiş, Allah'ın zikrine karşı kalbinin katılaşmış olduğunu görür.

"Allah kimin kalbini İslam'a açarsa o rabbi katında bir nur üzere değil midir!" Birinin kalbi İslam'a açılmışsa bu durumda o kişi nur üzeredir; yani gittiği yol nurludur, yolu Allah'ın vahyiyle aydınlıktır. Bu ayetin başlangıç itibariyle manasıdır. Bir de bu ayetin manevi bir boyutu vardır.

İslam bir bütündür. İslam'ın sadece zahiri tarafına bakıp manevi tarafını eksik bırakır, onu anlamazsak İslam'ın içini anlamamış oluruz. "Allah kimin göğsünü İslam'a şerh etmişse" buyurduğuna göre o halde Allah insanın kalbini manevi olarak da İslam'a açar demektir. Yoksa, Allah kelimeyi neden böyle

kullansın! Göğsü İslam'a açılan biri rabbi katında bir nur üzere olur; yani Allah oradan kuluna vahyeder.

Bunun nasıl olduğunu izah edeyim.

Kul, Allah'ı zikrettikçe gönlü, kalbi Allah'ın zikriyle yumuşar, böylelikle Allah'ın aşkıyla, muhabbetiyle yanmaya başlar. Sonra kul öyle bir hal alır ki artık Allah'ın onun göğsünü şerh etme zamanı gelmiştir. Eğer kul, zikirle gönlü yumuşamadan önce böyle bir tecelliyle karşı karşıya kalırsa ölür, toz duman olur. Bu yüzden insanın zikirle bu tecelliyi alabilecek kıvama gelmesi gerekir ki Allah onun göğsünü İslam'a şerh ettiğinde toz duman olmasın. Yoksa kaskatı kesilmiş bir kalpte bu tecelli hâsıl olmaz, ancak Allah'ın zikriyle yumuşamış bir gönüle hâsıl olur.

Allah bu tecelliyi kulunun gönlüne bir anda yapar; ama kul o ana kadar Allah'ı zikretmiştir. Bu tecelli göğsün tam ortasına yapılır. Allah oraya tecelli edince kulun göğsünde tıpkı bir pencere açılır gibi orası birden toz duman olur. Toz duman olan şey kulun kendi varlığıdır, benliğidir.

Böyle bir kul, Allah'ın kendisine nefhettiği ruhun güzelliğini göğsünde müşahede eder. O anda kendisinin mi göğsünü gördüğünü yoksa göğsünün mü gözünü gördüğünü anlamaz. Aynı şekilde ruhunu mu yoksa rabbini mi müşahade ettiğini anlamaz. Müşahadesi birbirine karışıktır. Evet, aklı başına gelip bunları anlamaya çalışıncaya kadar ne olduğunu anlayamaz. Aklı başına geldiğinde ise anlamaya çalışır; ama anlarken de zorlanır. Bu durumda yapması gereken şey "Allah bana böyle bir tecelliyle tecelli etti, acaba bu ne demektir" diyerek bunu mürşidine sormaktır.

Bu tecelli Allah'ın o kulun göğsünü İslam'a şerh etmesi ve onu katında bir nur üzere kılmasıdır. Allah, böyle tecelli ettiği bir kulunu artık sırat-el mustakime koymuş ve onu nur üzerine kılmıştır. O kulun gittiği yol artık nurlu bir yoldur. Allah ona

göğsünü İslam'a şerh ettiği yerden artık daimi olarak vahyeder. O kul artık hak üzerinde, rabbiyle, rabbinin nuruyla beraberdir. Allah hepimizin göğsünü İslam'a şerh eder inşallah.

Daha iyi anlaşılması için ayetin mealini bir daha okuyayım.

"Allah kimin göğsünü İslam'a açmışsa (şerh etmişse) o, rabbi katında bir nur üzeredir. Yazıklar olsun (onlara veyl olsun ki) onların kalpleri Allah'ın zikrine karşı katılaşmıştır (kaskatı olmuştur). Onlar apaçık delalettedirler." Ayeti sadece böyle zahiri manasıyla anlarsak doğru anlamış olmayız.

E fe men şerahallâhu sadrahu lil islâm: "Allah'ın, sadrını (göğsünü) İslam'a açtığı kimse." **Fe huve alâ nûrin min rabbihi:** "O, rabbi katında bir nur üzere olmaz mı" buyurdu Allah. Elbette ki bir nur üzeredir.

Allah'ın, bir kulun gönlünü İslam'a şerh etmesi ne demektir?

Allah zaten ayetin devamında bunu beyan etmiştir. İslam; Allah'a, Allah'ın vahyine, tecellisine, El Esmau'l Husnası'na, güzel isimlerine teslim olmaktır. Bu aynı zamanda imandır. Dolayısıyla Allah'ın bir kulunun göğsünü İslam'a şerh etmesi; kulun gönlünü Allah'a, Allah'ın vahyine, tecellisine, El Esmau'l Husnası'na, güzel isimlerine açması demektir. Allah'ın zikrinden yüz çeviren birinin kalbi kas katıdır. Böyle bir göğüs İslam'a şerh olmaz; yani İslam'a açılmaz. Aksine Allah'tan, Allah'a teslim olmaktan başka her şeye açılır.

Ayetler biraz uzun olduğu için kısa kısa açıklayacağım.

Ve lâ teşterû bi âyâtî semenen kalîlâ: "Ayetlerimizi az bir pahaya satmayın." Ayetlerimi ucuza, üç kuruşa satmayın. Ayetlerimizi bir dünya menfaati elde etmeniz için ya da birilerinin sizi övüp "bu kişi âlimdir" demesi için satmayın; yani hakkı ve hakikati olduğu gibi ortaya koyun. Bundan korkmayın, endişe

etmeyin. Ahireti dünyaya, dünyadakilerine tercih edin. **Ve men lem yahkum bimâ enzelallâh:** "Her kim ki Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse." **Fe ulâike humul kâfirûn:**[4] "İşte kâfir olanlar onlardır."

Allah'ın hükmü ile hükmetmeyenler kâfir olmuştur. Allah'ın hükmüyle hükmetmek; herhangi bir konu hakkında "Allah Kur'an'da böyle hükmetmiştir, o halde ben de öyle yaparım" diyerek Allah'ın hükmünü her işinde kabul edip uygulamaktır. Aynı zamanda insanın kendisine, ailesine, iş yerindekilere, kısacası bütün varlığa Allah'ın hükmüyle hükmetmesidir. Allah hayatı yaşarken kendi hükmüyle hükmetmeyenler için "kâfir" demiştir.

Ve men lem yahkum bimâ enzelallâh: "Kim, Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse." **Fe ulâike humuz zâlimûn**:[5] "İşte onlar zalimlerin ta kendisidir." Allah kendi hükmüyle hükmetmeyenler için önce "kâfirlerdir" sonra da "zalimlerdir" buyurdu. Demek ki Allah'ın hükmüyle hükmetmeyenler bir de zalimlermiş! **Ve men lem yahkum bimâ enzelallâhu fe ulâike humul fâsıkûn:**[6] "Kim, Allah'ın indirdiği ile hükmetmezse onlar fasıkların ta kendileridir."

O halde kâfir de, zalim de fasık da aynıdır. Bu vasfa sahip olmalarının sebebi Allah'ın hükmü ile hükmetmemiş olmalarıdır. Bu durumda bizim de Allah'ın hükmü ile mi hükmettiğimize yoksa Allah'ın hükmünü kabul etmeyip kendi hükmümüzle mi hükmettiğimize bakmamız gerekir.

Acaba genel olarak Allah'ın hükmüyle mi yoksa kendi hükmümüzle mi hükmediyoruz! Bu soruya verilecek cevap; yüzde doksan, Allah'ın hükmüyle değil kendi hükmümüzle hükmettiğimizdir. Hatta Allah'ın hükmünü bilmiyoruz, Allah'ın hükmünün ne olduğunu anlamaya, öğrenmeye bile tenezzül

[4] Mâide /44
[5] Mâide /45
[6] Mâide /47

etmemiş, "bunları bilmek gereksizdir, zaten benim aklım, ilmim, geleneklerim var, ben kendim de hükmederim" demişizdir. Unutmayalım ki Allah "Allah'ın hükmü ile hükmetmeyenler kâfirlerdir, zalimlerdir, fasıklardır" buyurdu. Bunlar cehennemliktir. Allah onların cehennemlik olduğunu söylüyor! Allah'ı ciddiye almamak öyle basit bir şey değildir. Bu, Allah'ın kabul etmeyeceği bir şeydir. Bu yüzden artık kendi hükmümüzü, aklımızı, ilmimizi bir tarafa bırakıp Allah'ın hükmünü kabul etmemiz ve Allah'ın hükmüyle hükmetmemiz gerekir.

Allah bu ayette kendine yemin eder. **Fe lâ ve rabbike lâ yu'minûn:** "Rabbine yemin olsun ki (onlar) iman etmezler." **Hattâ yuhakkimûke fîmâ şecera beynehum:** "Kendi aralarında çıkan sorunlardan dolayı (çarpık işlerinden dolayı) seni hakem edip." **Summe lâ yecidû fî enfusihim haracen mimmâ kadayt:** "Sonra onlar senin verdiğin o hükümde nefislerinde (gönüllerinde, kalplerinde) hiçbir sıkıntı duymaksızın." **Ve yusellimû teslîmâ:**[7] "Tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça (o hükmü kabul etmedikçe iman etmiş olmazlar)."

Allah'ın hükmünü kabul etmemek; Allah'ın sözünü kabul etmemek demektir. İster yararımıza isterse de zararımıza olsun herhangi bir konu hakkında Allah'ın o konudaki hükmünü gönlümüzde bir ağırlık duymaksızın ve hissetmeksizin tam bir teslimiyetle kabul etmezsek Allah'ın bu ayette "iman etmiş olmazsınız" dediği kişilerden oluruz. Hükmü kabul etsek ama gönlümüzde ağırlık duysak bile Allah'ın hükmünü kabul etmemişiz demektir. Bu yüzden Allah mü'min olduğumuzu söylemez.

Ve yekûlûne âmennâ billâh: "Bir de onlar derler ki: Biz, Allah'a iman ettik." **Ve birresul:** "Ve resulle resule (iman ettik)." Dikkat edilirse Allah bu ayette "ve resule iman ettik" demedi bunun yerine **Ve birresul:** Ve resulle resule (iman ettik) buyurdu.

[7] Nisâ /65

Resulle resule iman etmek; onun gibi iman etmek, onunla, o olarak iman etmek demektir. Evet, "onlar bir de Allah'a iman ettik ve resulle resule iman ettik derler" buyurdu Allah. **Ve ata'nâ:** "Ve biz itaat edenleriz." Allah'a ve resulüne iman ettik ve itaat ettik, derler. **Summe yetevellâ ferîkun minhum min ba'di zâlik:** "Sonra onlardan bir kısmı bunun arkasından yan çizer (itaat etmezler)." **Ve mâ ulâike bil mu'minîn:**[8] "Bunlar mü'min değildir."

Böyleleri iş lafa geldiğinde biz Allah'a ve resulüne iman edip itaat ettik, der; ama işlerine gelmediği zamanda Allah'ın hükmünü kabul etmez, Allah'a, resulüne itaat etmez; yani yan çizerler. Allah böyle olanların mü'min olmadığını buyurdu. Biz de bu ayete karşılık **Sadakallahulazim:** "Azim olan Allah doğruyu söylemiştir." "Bunun dışında bir şey söyleyenler her ne söylerse söylesin yalan söylemiştir" diyoruz.

Allah, hükmü ve emri karşısında yan çizip "ben bunu kabul etmiyorum, bu hükümden daha iyisi vardır" diyen birinin mü'min olmadığını buyurdu. Bu ayeti böyle tekrar tekrar söylüyorum ki kimse kendini kandırmasın. Kendini yaratan Allah'ı kabul etmeyenler, Allah'ın verdiği hükmü kabul etmek yerine Allah'a "ben senden daha iyi biliyorum, senden daha güzel hüküm veriyorum, benim verdiğim hüküm seninkinden daha güzeldir" diyenler nasıl mü'min olsun! Allah onlara hiç mü'min der mi? - Elbette ki demez. Allah onları mü'min olarak kabul etmez.

Allah'ın hükmünün her yerde geçerli olması gerekir. Kur'an her bir insana tek tek inmiştir. Bu yüzden insan kendine, hanımına, çocuğuna, diğer insanlara Allah'ın hükmüyle muamele etmelidir. İnsanlara yaptığı muamelesinde Allah'ın hükmü geçmeyenler bilelim ki mü'min değildir; çünkü "onlar 'biz, Allah'a ve resulüne iman ettik ve itaat ettik' derler; ama sonra iş Allah'ın hükmüne gelince yan çizerler."

[8] Nûr /47

Ve men yutıillâhe ve resûlehu ve yahşallâh: "Her kim de Allah'a ve resulüne itaat eder ve Allah'tan haşyet duyarsa (Allah'ın büyüklüğü, azameti ve emri karşısında huşu içinde olursa, saygılı, edepli olursa)." **Ve yettakhi:** "Ve takva sahibi olursa (bu sorumluluğu bilip gereğini yerine getirirse)." **Fe ulâike humul fâizûn:**[9] "İşte kurtuluşa erenler (muradına erenler) bunlardır."

Evet, hep beraber Allah'ın El Fettah ismini anlamaya çalışıyorduk.

Peki, Allah'ın Fettah isminin tecelli ettiği bir kul nasıl olur?

Allah fettahtır; gönülleri İslam'a, kendisine açandır. Aynı şekilde mağfiret kapısını, isimlerinin tecellisinin kapısını açandır. Dolayısıyla Allah'ın Fettah isminin kendisinde tecelli ettiği bir kul gönüllerin İslam'a açılmasına vesile olur; yani Allah, insanların gönül kapısını onunla açar.

Nasıl?

Fettah ismiyle tecelli ettiği kulunu vesile ederek gönülleri Allah'ın sevgisine, imana, teslim olmaya açar. Tabi, kulun gönülleri açabilmesi için önce onun gönlünün bunlara açılmış olması gerekir. Yoksa daha kendi gönlü Allah'ın, aşkına, muhabbetine, teslimiyete açılmayan biri başkasına nasıl yardım edebilir, gönülleri nasıl açabilir!

Biri gönlünün şerh olmasını, açılmasını istiyorsa bu durumda gönlü İslam'a açılanlarla beraber olmalı ve bu işi onlarla beraber yapmalıdır. Yoksa tek başına bunu başarması mümkün olmaz. Sadece kendini kandırmış olur. Gönülleri Allah'ın vahyine, hikmete, ilme, cennete, cennet olmaya açmak sevgiyle, aşkla, muhabbetle yapılır. Bütün bunlar yapılırken bir de sabırlı olmak gerekir. Bu yüzden gönülleri açmak bir de sabırla yapılır.

[9] Nûr /52

EL FETTAH

Bütün kapıların hepsi El Esmau'l Husna'nın, Fettah isminin kapısıdır. Allah bir ismiyle tecelli edeceği zaman o ismini önce Fettah ismiyle açar. Mesela; biri birine yardım ettiğinde o yardım edilen konu üzerinde Allah'ın Fettah ismi açılır; yani Allah'ın Fettah ismi orda tecelli eder. Örnek vermek gerekirse; biri birine rızık konusunda yardım ettiğinde o yardım edilen kişi üzerinde Allah'ın Rezzak isminin kapısı açılır. Bu durumda Allah'ın Fettah ismi, Rezzak ismiyle beraber tecelli etmiş olur. Yahut biri, bir kişinin affolması için araya girse ve onu yanlış yaptığı kişiye affettirse bu durumda Allah'ın Afuvv ismi Fettah ismiyle beraber açılmış olur. Araya giren kişi böylelikle Allah'ın Fettah isminin tecellisine mazhar olur, Allah'ın Fettah ismi onda tecelli eder.

Fettah isminin "açan" manasını hep beraber anlamaya çalıştık. Bir de sohbetimizin başında Fettah isminin "ayıran" manasına geldiğini söylemiştik. Şimdi de hep beraber Allah'ın Fettah isminin "ayıran" manasını ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışalım inşallah.

Kul yecmeu beynenâ rabbunâ: "De ki: Rabbimiz hepimizi bir araya toplayacak." **Summe yeftehu beynenâ bil hakk:** "Sonra aramızda hak ile fethi yapacak (aramızı açacak)." Kimin doğru, kimin yanlış yaptığını, kimin hakta, kimin batılda olduğunu gösterecek ve aramızı ayırıp hükmünü verecek. **Ve huvel fettâhul alîm:**[10] "Ve o fettahtır, âlimdir." Allah fettahtır arayı ayırır; yani mü'minle kâfiri, cennetlikle cehennemliği birbirinden ayırır.

Evet, Allah fettahtır, âlimdir. Dolayısıyla kimin cennetlik, kimin cehennemlik, kimin hakta, kimin de batılda olduğunu bilir. Bu durumda Allah'ın Fettah ismi Âlim ismine göre tecelli eder.

Ve lekad saddaka aleyhim iblîsu zannehu: "And olsun ki iblis zannını doğru çıkardı (zannını tasdik etti)." İblis hangi konuda zannını doğru çıkarmıştır? **Fettebeûhu:** "Kendisine tabi

[10] Sebe /26

olmanızda." İblis, insanların kendisine tabi olmasında zannını doğru çıkardı. **İllâ ferîkan minel mu'minîn:**[11] "Ancak mü'minlerden bir fırka (bir grup) hariç." Gerisi hepsi iblise tabi oldu.

İblis huzurdan kovulurken; **"ya rabbi! Bana Kıyamet gününe kadar (insanların tekrar dirileceği güne kadar) mühlet verirsen ben bunların secdeye layık olmadığını ispat ederim. Senin sırat-el mustakimin üzerinde oturacağım ve gelenlerin önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından gelip bunların hepsini kendime bağlayacağım. Senin ihlâslı kulların müstesna (sana karşı samimi olanlar müstesna)"**[12] demişti. Allah da bunun üzerine iblisin bu zannını, bu sözünü doğru çıkardığını ve bir fırka hariç herkesin şeytana tabi olduğunu söyledi. "Mü'minlerden bir fırka müstesna, gerisi hepsi şeytana tabi oldu" buyurdu Allah. Bu gerçekten insanlık için dehşet verici bir durumdur.

Şeytana tabi olmayanlar; Allah'a karşı samimi, ihlaslı olup "benim derdim sensin ya rabbi" diyenlerdir. Sevmeyen birinin ihlaslı olması mümkün değildir. Sevmediğimiz bir şeyi istersek bu isteğimizde hiç ihlas, samimiyet olur mu? -Elbette ki olmaz. İstediğimiz kadar çaba, gayret sarf edelim istediğimiz şeyi sevmemişsek ihlaslı olamayız; ama sevdiğimiz bir şeyi istersek o zaman bu isteğimizde ihlaslı olmuş ve doğru söylemiş oluruz; çünkü ihlâs kelime manası olarak halis, saf demektir. Bu yüzden ihlaslı olmamız için saf, Allah'ı istememiz gerekir. Bunun için de Allah'ı sevip ona âşık olmamız gerekir. Sevmeden, âşık olmadan ihlâslı olamayız, böyle bir şey yoktur!

Biri nefsinin istekleri için gece gündüz ibadet etse isterse cennet için bile olsun Allah bu çabasından dolayı ona teşekkür

[11] Sebe /20
[12] A'râf /14-17, Sâd /82-83

etmez; çünkü Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ın rızasını (cemalini, vechini) isteyerek yaptığınız işlerden başka hiçbir işiniz şükrana (teşekküre) layık değildir"**[13] buyurmuştur. Bunu Allah söylüyor!

İhlâslı olmak taklidi bir imanı değil hakiki bir imanı gerektirir. Allah'a hakiki bir imanla iman eden birinin bu imanından cayıp küfre düşmesi hiçbir şekilde mümkün değildir; ama iman ederse küfre düşmez. Yoksa İslam'a girip İslam'ı kabul ederse değil; ancak iman eder, Allah ile mutmain olursa, Allah'tan emin olursa imanından cayıp küfre düşmesi mümkün olmaz.

Evet, ayet devam ediyor. **Ve mâ kâne lehu aleyhim min sultân:** "Hâlbuki onun (şeytanın) onlar üzerinde hiçbir hâkimiyeti (hiçbir gücü, hiçbir saltanatı) yoktu." Allah, şeytana neden Kıyamete kadar müsaade ettiğini beyan ediyor. **İllâ:** "Ancak." **Li na'leme men yu'minu bil âhireh:** "(İnsanlardan) Kimin ahirete iman ettiğini bilelim diye." Kimin ahirete iman ettiğini görelim, siz de bilip göresiniz diye şeytana diriliş gününe kadar mühlet verdik.

Evet, Allah şeytana uyanların ahirete iman etmediğini buyurdu. Dikkat edilirse Allah şeytana tabi olanlar için "bana, resulüme veya Kur'an'a iman etmemişler" değil "ahirete iman etmemişler" buyurdu. Neden? -Çünkü ahirete iman etseydiler dünyayı ahiretlerine kurban ederlerdi; ama ahirete iman etmedikleri için dünyalarını ahiretlerine kurban edemiyorlar, güçleri buna yetmiyor. Ayetin manası böyledir.

Mimmen huve minhâ fî şek: "Kim ondan şüphe içindedir?" Ahirete iman edenler ile ahiret hakkında şüphe içinde olanları ayırt edelim diye buna müsaade ettik. **Ve rabbuke alâ kulli şeyin hafîz:**[14] "Ve muhakkak ki senin rabbin her şey üzerinde gözetendir." Bu ayetlerin hepsi birbirinin devamıdır.

[13] Leyl /19-20
[14] Sebe /21

Kulid'ûllezîne zeamtum min dûnillâh: "(Onlara) De ki: Allah'tan başka ilah saydıklarınızı istediğiniz kadar çağırın (onlara dua edin, yalvarın)." **Lâ yemlikûne miskâle zerratin fîs semâvâti ve lâ fîl ard:** "Onların göklerde ve yerde herhangi bir şeye miskali zerre (küçücük bir zerre) kadar bile güçleri yetmez." **Ve mâ lehum fîhimâ min şirk:** "(Allah'ın) Hiçbir şekilde onlardan bir ortağı yoktur." **Ve mâ lehu minhum min zahîr:**[15] "Bir de onlardan herhangi bir yardımcısı yoktur." Hiç kimse Allah'a şerik değildir, ortak değildir ve hiç kimse Allah'a yardım etmez, edemez. Allah da onlara yardım etmez.

Ve lâ tenfeuş şefâatu indehû illâ li men ezine lehu: "Onun huzurunda (Allah katında) onun izin verdiklerinden başka hiç kimsenin şefaati fayda vermez." **Hattâ izâ fuzzia an kulûbihim:** "Ne zaman ki onların kalplerinden o dehşet giderildiğinde." **Kâlû mâzâ kâle rabbukum:** "Derler ki: Rabbiniz ne dedi (ne söyledi)?" **Kâlûl hakka ve huvel âliyyul kebîr:**[16] "Derler ki: (Rabbimiz) Hakkı söyledi ve o âliyydir, kebirdir."

Kul men yerzukukum mines semâvâti vel ard: "De ki: Göklerden ve yerden kim size rızık veriyor?" **Kulillâh:** "De ki: Allah." **Ve innâ ev iyyâkum le alâ huden ev fî dalâlin mubîn:**[17] "(De ki: Hidayete erdiren Allah'tır) Ya biz hidayetteyiz veya apaçık delaletteyiz ya da siz (delalettesiniz)." Eğer biz hidayetteysek o halde siz delalettesiniz ya da siz hidayetteyseniz o zaman biz delaletteyiz. Yoksa hidayet ile delalet karışık olmaz.

Allah'ı, Allah'ın vahyini, hükmünü, peygamberini kabul edip ona itaat edenler iman etmiştir, hidayettedir. Kabul etmeyenler hidayette değil, delalettedir. Biraz Allah'ın dediği olsun biraz da başkalarının dediği gibi olsun böylece hepimiz hidayette olalım diye bir şey yoktur. Allah öyle söylemiyor. Allah "De ki: Ya biz

[15] Sebe /22
[16] Sebe /23
[17] Sebe /24

hidayetteyiz, siz delalettesiniz ya da siz hidayetteyseniz biz delaletteyiz" buyuruyor. Bunun başka bir seçeneği yoktur.

Kul lâ tus'elûne ammâ ecremnâ: "De ki: Bizim yanlışlarımızdan (suçlarımızdan) dolayı siz sorumlu tutulmazsınız." **Ve lâ nus'elu ammâ ta'melûn:**[18] "Biz de sizin yaptıklarınızdan sorumlu değiliz."

Kul yecmeu beynenâ rabbunâ: "De ki: Rabbimiz aramızı bir araya getirecek (bizi bir araya toplayacak)." **Summe yeftehu beynenâ bil hakk:** "Sonra aramızda hak ile (hükmünü) açacak." **Ve huvel fettâhul alîm:**[19] "O, fettah ve âlimdir." Allah her şeyi bilendir ve bununla beraber mü'minle kâfiri, zalimle mazlumu, cennetlikle cehennemliği birbirinden ayırandır.

Bu ayette hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve mâ erselnâke illâ kâffeten lin nâsi beşîran ve nezîran ve lâkinne ekseran nâsi lâ ya'lemûn:**[20] "Biz de seni insanlar içinde bütün insanlara bir müjdeci, bir uyarıcı olarak gönderdik; ama insanların çoğu bunu bilmez."

İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ:[21] "Sana apaçık bir fetih verdik." Bu ayet, Allah'ın Fettah isminin kuldaki tecellisinin ayeti, beyanıdır. Allah bu fethi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e vermiştir.

Peki, Allah bu fethi verince ne oldu?

Li yagfira lekallâhu mâ tekaddeme min zenbike ve mâ teahhar: "Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını mağfiret etmek için (sana fetih verdi)." Demek ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in gelecek günahları da mağfiret olmuş; çünkü Allah ona fetih vermiştir; ama bu fetih bildiğimiz fetih değil başka bir fetihtir. **Ve yutimme ni'metehu aleyke:** "Bir de senin üzerindeki

[18] Sebe /25
[19] Sebe /26
[20] Sebe /28
[21] Fetih /1

nimetini tamamlamak için." Seni nimetin tamamına erdirmek için Allah sana bu fethi verdi. **Ve yehdiyeke sırâtan mustekîmâ:**[22] "Bir de seni sırat-el mustakime hidayet etsin diye (sana fetih verdi)."

Demek ki Allah fetih verdiği kulunun geçmiş ve gelecek günahlarını affediyormuş; çünkü o artık rabbi katında bir nur üzere olmuştur. Bununla beraber Allah onun üzerindeki nimetini tamamlamak ve onu sırat-el mustakime hidayet etmek için bunu yapmıştır. O da sırat-el mustakime hidayet olmuştur ve rabbi katında bir nur üzeredir.

Ve yansurakallâhu nasran azîzâ:[23] "Allah aziz (şerefli) bir yardımla sana yardım etti (yardım etmiştir)." Allah'ın bu yardımı kuluna şeref vermek, şerefini teslim etmek içindir. Allah'ın muradı kulun üzerinde gerçekleştiği için Allah bu şerefi kuluna bahşeder ve bu şerefi alması için de ona yardım eder.

Bu durumda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber olanlar ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den sonra varisiyle beraber olanlar nasıl bir nimet kazanır?

Huvellezî enzeles sekînete fî kulûbil mu'minîn: "Bununla beraber o (Allah) mü'minlerin kalbine sekineti indirir." **Li yezdâdû îmânen mea îmânihim:** "İmanlarına iman katıp artırsınlar diye." Allah bir kulun gönlüne sekineti indirirse o imanına iman katmış, imanı artmış olur. **Ve lillâhi cunûdus semâvâti vel ard:** "Göklerin ve yerin orduları Allah'a aittir." **Ve kânallâhu alîmen hakîmâ:**[24] "Muhakkak ki Allah, âlim ve hakimdir."

Allah bunu neden böyle yapar?

Li yudhilel mu'minîne vel mu'minâti cennâtin tecrî min tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ: "(Allah bunu) Mü'min erkekleri ve

[22] Fetih /2
[23] Fetih /3
[24] Fetih /4

mü'min kadınları altlarından ırmaklar akan cennetlere ebedi olarak koymak için (böyle yapmıştır)." **Ve yukeffira anhum seyyiâtihim:** "Bir de onların günahlarını inkâr edip yok etmek için (bunu böyle yapmıştır)." **Ve kâne zâlike indallâhi fevzen azîmâ:**[25] "İşte Allah katındaki büyük kurtuluş (murada ermek) budur."

Ayet devam eder. **Ve yuazzibel munâfikîne vel munâfikâti vel muşrikîne vel muşrikât:** "Ve (Allah) münafık erkekler ve münafık kadınlara, müşrik erkekler ve müşrik kadınlara azap edecek." Neden? **Ez zânnîne billâhi zannes sev':** "Onlar Allah hakkında su-i zanda bulundukları için." Allah hakkında kötü zanda bulundukları için Allah onlara azap edecek.

Peki, bir mü'min de Allah hakkında su-i zanda, kötü zanda bulunur mu?

Allah'ın isimlerine iman etmeyen biri Allah hakkında kötü zandan kurtulamaz. Çoğu zaman kardeşlerimiz de böyle bir zanna düşüyor. Örnek vermek gerekirse "Allah beni affetmez" diyen biri Allah'ın Ğafur ismini, Ğaffar ismini, Tevvab ismini, Afuvv ismini bir anda inkâr etmiş olur. Bu isimleri inkâr edince de Allah hakkında kötü zanda bulunmuş olur.

Aynı şekilde "Allah beni rızıklandırmaz, Allah beni zengin etmez, Allah bana merhamet etmez, ben Allah'a vasıl olamam" demek de Allah hakkında kötü zanda bulunmaktır. Allah kendisi hakkında kötü zanda bulunanların da münafık erkekler ve münafık kadınlar, müşrik erkekler ve müşrik kadınlar olduğunu buyurdu. Onlar Allah hakkında kötü zanda bulundukları için münafık ve müşrik olmuşlardır. Bu onların kötü zannıdır, bu kötü zanlarından dolayı da Allah onlara azap edecek. İman edenlere ise fetih verecek ve onların gönüllerini İslam'a açacak.

[25] Fetih /5

Aleyhim dâiratus sev': "Onların bu kötü zanları (bu kötü halleri, düşünceleri) onların başına gelsin." Ben buna layık değilim, dedi Allah. **Ve gadiballâhu aleyhim:** "Ve Allah onlara gazap etmiştir." Allah hakkında su-i zanda bulunanlara Allah gazap etmiştir. **Ve leanehum:** "Ve onları lanetlemiştir." **Ve eadde lehum cehennem:** "Onlara cehennemi hazırlamıştır." **Ve sâet masîrâ:**[26] "O ne kötü yerdir."

Allah hakkında su-i zanda bulunmak işte bu kadar ağır bir şeydir! Bu yüzden bu kadar feryat edip "Esmau'l Husna'yı anlamamız, Allah'ın isimlerine iman etmemiz gerekir" diyoruz. Neden böyle feryat ettiğimi bu ayetten anlamanız lazım. Eğer Allah'ın isimlerini anlayıp onlara iman etmezsek Allah hakkında su-i zanda bulunuruz. Bu durumda ise ya münafık ya da müşrik oluruz. Bunun karşılığında da sadece Allah'ın gazabını lanetini, cehennemi kazanırız.

Yeminle söylüyorum, bin tane mü'min ve Müslümanı bir araya getirin içlerinden Allah hakkında su-i zanda bulunmayan iki kişi çıkaramazsınız. Bakın, yeminle söylüyorum! Ama Allah ğafur ve ğaffardır bu yüzden "kulum sen bu hali bana nasıl yakıştırıyorsun, sen bu sıfatı, bu ismi bana nasıl yakıştırıyorsun" deyip kulunu devamlı uyarır. Bu haliyle öbür tarafa gidenler Allah'a yemin ediyorum ki cehennemliktir. Allah'a yine yemin ediyorum ki bu haline devam edenlere Allah gazap eder, onları lanetler ve hiç kimse onları kurtaramaz. Allah'ın mühlet vermesine aldanmamak gerekir; çünkü her şeyin bir sonu vardır. En sonunda mühlet biter ve Allah "sen bunu yapmak istemiyorsun. Demek sen benden daha büyüksün öyle mi" der.

Bu halde birçok kardeşimiz vardır. Bunu söylemezsem sorumlu duruma düşerim. Bir kişi değil, beş kişi değil bu hali yaşayan; yani, Allah'a bu şekilde su-i zanda bulunup Allah'ın

[26] Fetih /6

gazabını, lanetini hak etmiş birçok kardeşimiz vardır. Herkesin kendisini kontrol edip "acaba ben, beni yaratan rabbim hakkında su-i zanda bulunuyor muyum, onun isimlerinden herhangi birini inkâr ediyor muyum, yok sayıyor muyum" deyip kendine bakması gerekir. Allah şahidim olsun ki ben bunu olduğu gibi söylüyorum, ben Allah'ın söylediği gibi söylüyorum. Bu yüzden hiç kimse Kıyamet günü "ya rabbi! Biz kuluna güvendik; ama bu kulun bize söylemedi" diyemez, demesin de. Böyle bir sorumluluk kabul etmiyorum; çünkü burada her şeyi olduğu gibi söylüyorum. Özel olarak "ben Allah'a karşı su-i zanda bulunuyor muyum" diye merak eden varsa sorabilir, buradan cevap veririm.[27]

Ayet devam eder. **Lekad radiyallâhu anil mu'minîn:** "Muhakkak ki Allah mü'minlerden razı olmuştur." Hangi mü'minlerden? **İz yubâyiûneke tahteş şecerah:** "O ağacın altında sana biat eden (mü'minlerden Allah razı olmuştur)."

Bu ağaca "Rıdvan Ağacı" denilir. Rıdvan Ağacı; rıza ağacı, Allah'ın rızasının ağacıdır. Sahabeler o ağacın altında Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e biat etmiştir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz umreye gitmeye karar verdiğinde onunla beraber binlerce sahabe yola çıkmıştı; ama müşrikler onları şehre almak istememişti. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de Hz. Osman (r.a.)'ı "savaş için gelmedik umre yapıp döneceğiz" demesi için elçi olarak müşriklere göndermişti. Zaten sahabeler silahsızdı, yanlarında bir tek kılıçları vardı. Hz. Osman elçi olarak Mekke'ye gidince Müşrikler Hz. Osman (r.a.)'ı bir

[27] Sohbetleri dinleyen veya kitapları hazmederek okuyan kardeşlerimiz Allah hakkında su-i zanda bulunup bulunmadığı konusunda gerekli marifete sahip olur. Bu paragrafta anlatılan ise özel bir durumdur. Pir Muhammed Hüseyin (r.a.) Hazretleri bu sohbeti dergâh mescidinde yapmıştır. Pirimiz bu sözü o sırada sohbette bulunan ve kendisinde su-i zan halinin olup olmadığını bilmeyenlere söylemiş, soracakları takdirde ise manevi hallerine bakıp cevap vereceğini beyan etmiştir. Pir Muhammed Hüseyin (r.a.) Hazretleri, genelde kimseye özel olarak manevi halinin kötü olduğunu söylemez, karşı taraf incinmesin diye bunu sohbet esnasında isim vermeden yapar. Bu özel hadise istisnai durumlardan biridir.

süreliğine alıkoymuştu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e Hz. Osman (r.a.)'ın şehit edildiğine dair haber gelmişti. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunun üzerine; "birlikte Mekke'ye gireceğiz. Ya biz onları öldüreceğiz ya da biz öleceğiz. Benimle ölmeye gelenler gelsin bana biat etsin"[28] buyurmuştu.

Rıdvan Ağacı'nda yapılan bu biat ölümüne biatti ve oradaki bütün sahabeler eksiksiz olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e biat etti. Sahabeler umre yapmak için Mekke'ye doğru yola çıkarken münafıklar; *"bunlar ecellerine susamış, asla Mekke'den çıkamazlar. Mekkeliler bunların hepsini orada öldürür"* deyip onlarla beraber gitmemişlerdi. Münafık ya, Allah'a güvenmemiş ya Allah'ı bilmiyor! Mekkeli müşriklerin sahabeleri öldüreceğini düşündükleri için hiçbir münafık onlarla birlikte gitmemişti. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le birlikte Mekke'ye giden sahabelerin içlerinde münafık yoktu. Rıdvan Ağacı'nda bütün sahabeler eksiksiz bir şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ölümüne biat etti. Allah da "o ağacın altında sana biat edenlerden Allah razı olmuştur" buyurdu. Allah onlara merziye makamını bir anda ikram etti. Neye karşılık? -Tabi ki imanlarına, Allah yolunda canlarını vermelerine karşılık. Sahabelerde böyle bir iman vardı.

Fe alime mâ fî kulûbihim: "(Allah) Onların kalplerindekini bildi (biliyordu)." **Fe enzeles sekînete aleyhim:** "(Allah) Onların üzerine sekineti indirdi." Neden? -Kalplerinde eksiklik, yanlışlık olmasına rağmen tam anlamıyla biat etsinler ve rızayı hak etsinler diye Allah sekinetini verip kalplerindekini tamamladı. Bunu onlara ikram etti ve nimetini tamamladı. **Ve esâbehum fethan karîbâ:**[29] "Bir de onları yakın bir fetihle ödüllendirdi." Bununla beraber fetih gerekir. Allah'ın hem onlardan razı olması hem de onlara fetih vermemesi olur mu? -Elbette ki olmaz. Zaten bu ayet sadece zahiri olarak Mekke'nin fethi şeklinde anlaşılmıştır. Evet, içinde

[28] Sire, 3:330; Taberî, 3:77; İbn Hişam, a.g.e., c. 3, s. 330.
[29] Fetih /18

zahiri olarak Mekke'nin fethi de vardır; ama Allah'ın genel itibariyle bahsettiği bu fetih manevi bir fetihtir.

Kezzebet kavmu nûhınil murselîn: "Nuh kavmi resullerini yalanladılar." **İz kâle lehum ahûhum nûhun e lâ tettekûn:** "Kardeşleri Nuh onlara dedi ki: Siz (Allah'a karşı) takva sahibi olmayacak mısınız?" **İnnî lekum resûlun emîn:** "Muhakkak ki ben size (gönderilmiş) emin bir elçiyim (Allah'ın resulüyüm)." **Fettekûllâhe ve atîûn:** "Artık Allah'a karşı takva sahibi olun ve bana itaat edin." **Ve mâ es'elukum aleyhi min ecrin:** "Ben sizden herhangi bir ücret istemiyorum." **İn ecriye illâ alâ rabbil âlemin:** "Benim ecrim sadece âlemlerin rabbi olan Allah'a aittir." **Fettekûllâhe ve atîûn:**[30] "Artık Allah'a karşı takva sahibi olun ve bana itaat edin."

Kavmi ona cevap verir. **Kâlû e nu'minu leke:** "Biz sana hiç iman eder miyiz?" Neden böyle söylüyorlar? **Vettebeakel erzelûn:**[31] "Sana rezil olanlar tabi oluyor." Hz. Nuh'a iman etmeyenler fakirlere, kölelere rezil diyor!

Kâle ve mâ ilmî bimâ kânû ya'melûn: "(Nuh) Dedi ki: Benim onların yaptıklarına dair bir ilmim (bir bilgim) olmaz." Onların hesabı bana ait değildir. **İn hısâbuhum illâ alâ rabbî:** "Onların hesabı ancak benim rabbime aittir." **Lev teş'urûn:** "Siz şuur etmeyecek misiniz?" Bunun şuuruna varsanız olmaz mı! Ben de sizin gibi bir kulum ve Allah'ın emrini tebliğ ediyorum. **Ve mâ ene bi târidil mu'minîn:** "Ben mü'minleri (iman edenleri) kovmaya memur değilim." **İn ene illâ nezîrun mubîn:**[32] "Ben sadece apaçık bir nezirim (bir uyarıcıyım)."

[30] Şuarâ /105-110
[31] Şuarâ /111
[32] Şuarâ /112-115

Kâlû le in lem tentehi yâ nûh: "Dediler ki: Ey Nuh! Eğer (bu davetten) vazgeçmezsen." **Le tekûnenne minel mercûmîn:**[33] "Muhakkak ki taşlanmış olanlardan olursun (seni taşlarız)."

Kâle rabbi inne kavmî kezzebûn: "(Nuh) Dedi ki: Rabbim! Kavmim beni yalanladı (bana yalancı dedi)." **Feftah beynî ve beynehum fetha:** "Benimle onların arasını (nasıl) fethedeceksen öyle fethet." **Ve neccinî ve men maiye minel mu'minîn:**[34] "Beni ve benimle beraber olan mü'minleri kurtar." Hz. Nuh (a.s.) Allah'a dua edip "beni yalanlayanlarla aramızı fethet" diyor.

Fe enceynâhu ve men meahu: "Biz de onu ve onunla beraber olanları kurtardık." **Fîl fulkil meşhûn:** "(Onu) Gemide taşıyarak (kurtardık)." **Summe agraknâ ba'dul bâkîn:**[35] "Sonra geriye kalanları da boğduk."

İnne fî zâlike le âyeteh: "Muhakkak ki bunda ayetler (ibretler) vardır." **Ve mâ kâne ekseruhum mu'minîn:** "(Hal böyleyken) Onların çoğu iman etmedi." **Ve inne rabbeke le huvel azîzur rahîm:**[36] "Muhakkak ki senin rabbin aziz ve rahimdir."

Kezzebet âdunil murselîn: "Ad kavmi de resullerini (peygamberlerini) yalanladı." **İz kâle lehum ahûhum hûdun e lâ tettekûn:** "Onların kardeşleri Hud onlara şöyle söylemişti: Siz (Allah'a karşı) takva sahibi olmayacak mısınız?" **İnnî lekum resûlun emîn:** "Muhakkak ki ben size (gönderilmiş) emin bir resulüm." **Fettekullâhe ve atîûn:** "Artık Allah'a karşı takva sahibi olun ve bana itaat edin. **Ve mâ es'elukum aleyhi min ecrin in ecriye illâ alâ rabbil âlemin:**[37] "Ben buna karşılık sizden bir ücret

[33] Şuarâ /116
[34] Şuarâ /117-118
[35] Şuarâ /119-120
[36] Şuarâ /121-122
[37] Şuarâ /123-127

istemiyorum. Benim ecrim sadece âlemlerin rabbi olan Allah'a aittir."

Baktığımızda peygamberlerin hepsi kavimlerine "Allah'a karşı takva sahibi olun ve sorumluluğunuzu kabul edin; yani Hz. İnsan olmayı kabul edin" deyip aynı şeyi söylemişlerdir.

Âminû billâhi ve resûlihî: "Allah'a ve resulüne iman edin." **Ve enfikû mimmâ cealekum mustahlefîne fîhi:** "Bir de (Allah'ın) tasarrufunu size bıraktığı şeylerden infak edin." **Fellezîne âmenû minkum ve enfekû:** "İman edip infak edenleriniz için." **Lehum ecrun kebîr:**[38] "Onlar için kebir (büyük) bir mükâfat vardır."

Ve mâ lekum: "Size ne oluyor?" **Lâ tu'minûne billâh:** "(Neden) Allah'a iman etmiyorsunuz?" **Ver resûlu yed'ûkum li tu'minû bi rabbikum:** "Oysaki (Allah'ın) resulü sizi rabbinize iman etmeniz için davet ediyor." **Ve kad ehaze mîsâkakum:** "Bir de (Allah kendisine iman edeceksiniz diye) sizden kesin olarak misak (söz) almıştı." **İn kuntum mu'minîn:**[39] "Eğer siz mü'minseniz." Siz mü'min değil misiniz! Eğer mü'minseniz o halde Allah'a verdiğiniz sözü yerine getirmeniz gerekmez mi!

Huvellezî yunezzilu alâ abdihî âyâtin beyyinât: "Kuluna (resulüne) apaçık ayetleri indiren odur." **Li yuhricekum minez zulumâti ilân nûr:** "Sizi karanlıklardan nura çıkarsın diye." **Ve innallâhe bikum le raûfun rahîm:**[40] "Muhakkak ki Allah sizin için rauf ve rahimdir."

Allah iman edenlere malı infak etmeyi emretmiştir. Münafıkları anlatırken de ısrarla onların dünya malını tercih ettiklerini beyan etmiştir. "Birinin münafık olup olmadığı nasıl anlaşılır" diye sorulsa infaka göre mukayese edilir ve "infak etmiyorsa münafıktır, ediyorsa münafık değildir" diye cevap

[38] Hadîd /7
[39] Hadîd /8
[40] Hadîd /9

verilir. İşte bu denli Allah, ayetlerinde münafık ve infak etmeyi hep birbirine karşılık olarak zikretmiştir.

Ve mâ lekum ellâ tunfikû fî sebîlillâhi ve lillâhi mîrâsus semâvâti vel ard:[41] "Neden Allah yolunda infak etmiyorsunuz ki (neden harcamıyorsunuz ki)! Oysaki göklerin ve yerin mirası Allah'a aittir." **Men zellezî yukridullâhe kardan hasenen fe yudâifehu lehu ve lehû ecrun kerîm:**[42] "Kim, Allah'a güzel bir borç verirse (Allah) onu onun için katlar. Hem de onun için ayrıca (daha güzel) kerim bir mükâfat vardır." Allah infakı kendisine borç verilmiş olarak kabul eder.

Allah, Kıyamet gününden bir sahne anlatır. **Yevme terâl mu'minîne vel mu'minât:** "O gün mü'min erkeklerle mü'min kadınları şöyle görürsün." **Yes'â nûruhum beyne eydîhim ve bi eymânihim:** "(O mü'minleri) Önlerinden ve sağlarından nurlarının onları aydınlattığını görürsün." **Buşrâkumul yevme cennâtun tecrî min tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ:** "O gün onlara verilecek olan müjde; altlarından ırmaklar akan cennetlerdir ve onlar orada ebedi olarak kalırlar." **Zâlike huvel fevzul azîm:**[43] "İşte, büyük kurtuluş (murada ermek) budur."

Ayet devam eder. **Yevme yekûlul munâfikûne vel munâfikâtu lillezîne âmenû:** "O gün münafık erkeklerle münafık kadınlar iman etmiş olanlara derler ki:" **Unzurûnâ naktebis min nûrikum:** "(Durun) Bize de bakın (bize taraf dönün) nurunuzdan istifade edelim." Sizin nurunuzda yürüyelim, derler. **Kîlerciû verâekum fel temisû nûrâ:** "Onlara denir ki: Geriye dönün de kendinize nur arayın." Bu nuru kazanmak dünyada vardı. **Fe duribe beynehum bi sûr:** "(Allah) Onların arasına bir sur (bir perde) çeker." **Lehu bâbun:** "Kapısı olan (bir sur)." **Bâtınuhu fîhir rahmeh:** "Onun iç tarafında rahmet vardır." **Ve zâhiruhu min**

[41] Hadîd /10
[42] Hadîd /11
[43] Hadîd /12

kıbelihil azâb:[44] "Onun dış tarafında da (dış yönünde de) azap vardır." Bu kapının içinde rahmet, dışında da azap vardır.

Yunâdûnehum: "(Münafıklar) Onlara bağırıp şöyle derler." Bu sefer onların arasına perde çekilmiştir. **E lem nekun meakum:** "Biz (dünyadayken) sizinle beraber değil miydik?" Demek ki beraber olmak insanı münafıklıktan kurtarmıyormuş. **Kâlû belâ:** "Derler ki: Evet." Bizimle beraberdiniz. Dünyadayken mü'minlerle beraberdirler; ama kalpleri münafıktır, iman etmemişlerdir.

Zaten feryadımız bunun içindir. Mademki dergâha geliyorsunuz, o halde bizi dinleyin ki gerçekten beraber olmuş olalım. Sadece zahiri olarak değil manevi olarak da beraber olalım. Unutmayalım araya çekilen perdenin içinde rahmet, dışında ise azap vardır. Bu yüzden sadece dıştan beraber olmak yetmez. İçimizden de, içten de beraber olmak gerekir.

Evet, onlar münafıklara "siz de bizimle beraberdiniz" derler. **Ve lâkinnekum fetentum enfusekum:** "Ama sizin nefisleriniz sizi fitneye düşürdü." Allah'ı dinlemeyip nefsinizin verdiği vesveseyi dinlediniz, dolayısıyla nefsiniz sizi fitneye düşürdü. **Ve terabbastum vertebtum:** "Siz gözettiniz, şüpheye düştünüz." Yani baktınız, kontrol edip şüpheye düştünüz. **Ve garratkumul emâniyyu hattâ câe emrullâh:** "Sizin o kuruntularınız (emaniyeleriniz) Allah'ın emri gelinceye kadar sizi aldattı." "Acaba şöyle midir, acaba böyle midir" diye kuruntularınız sizi aldattı. **Ve garrakum billâhil garûr:**[45] "O mağrur olan (sizi gurura düşüren şeytan) sizi Allah ile aldattı."

Şeytan, sizi Allah ile aldattı; yani size "ben yapmasam da bir şey olmaz. Yaptıklarım, benim için yeterlidir. Allah'ın rahmeti çoktur, o beni affeder" deyip sizi Allah'a güvendirmekle aldattı. İyi de sen münafıksın, Allah'a kafa tutuyor, itiraz ediyor, Allah'a "ben

[44] Hadîd /13
[45] Hadîd /14

senden daha çok biliyorum, daha iyi biliyorum. Ben senden daha rahimim, senin yaptığını ben yapmazdım, ben olsaydım şöyle yapardım" diyorsun. Böyle yaparak kendini Allah'a şirk koşuyorsun. Buna rağmen şeytan sana "sen bu halinle kurtulursun" deyip seni Allah'ın rahmetine güvendiriyorsa seni Allah ile aldatmış demektir.

Fel yevme lâ yu'hazu minkum fidyeh: "Bugün sizden herhangi bir fidye kabul edilmez." Münafıklardan, müşriklerden herhangi bir fidye kabul edilmez. **Ve lâ minellezîne keferû:** "Ne de kâfirlerden." **Me'vâkumun nâr:** "Sizin yeriniz ateştir." Gideceğiniz yer ateştir. **Hiye mevlâkum:** "O (ateş) sizin mevlanızdır." **Ve bi'sel masîr:**[46] "O ne kötü yerdir!"

Hiye mevlâkum: "Ateş sizin mevlanızdır (yardımcınızdır)" Mevla; yardım eden demektir. Bugün ateş size yardım eder; yani ateş sizi yola getirir ve hiçbir şey olmadığınızı size gösterir. Nefsinize de size de boyun büktürür.

E lem ye'ni lillezîne âmenû en tahşea kulûbuhum li zikrillâh ve mâ nezele minel hakk: "O iman edenlerin inen haktan dolayı Allah'ın zikrine kalplerinin ısınma zamanı (yumuşama zamanı) gelmedi mi?" **Ve lâ yekûnû kellezîne ûtûl kitâbe min kabl:** "Kendilerinden önce kitap verilenler gibi olmasınlar." **Fe tâle aleyhimul emedu fe kaset kulûbuhum:** "Onların üzerinden uzun zaman geçti de onların kalpleri katılaştı." Sizin de üzerinizden böyle uzun bir zaman mı geçti Allah'ın zikrine karşı kalbiniz böyle katılaştı! Allah'ın zikrine karşı kalbiniz ısınmıyor, yumuşamıyor, muhabbetle dolmuyor. Allah'ın vahyiyle sizin aranızda uzun bir zaman mı geçti! Siz de ehli kitap gibi mi oldunuz! **Ve kesîrun minhum fâsikûn:**[47] "Onların çoğu fasıktır."

[46] Hadîd /15
[47] Hadîd /16

İ'lemû ennellâhe yuhyil arda ba'de mevtihâ: "Şunu iyi bilin ki Allah yeryüzünü ölümünden sonra diriltir." **Kad beyyennâ lekumul âyât:** "(Allah) Size ayetlerini böyle beyan eder." **Leallekum ta'kılûn:**[48] "Aklınızı kullanasınız diye." Allah yeryüzünü ölümünden sonra yağmur rahmetini indirerek diriltir. Aynı şekilde sizin gönlünüze de rahmet ayetlerini indirip sizi diriltir. Eğer aklınızı kullanırsanız Allah'ın ayetleriyle dirilirsiniz. Bu yüzden size ayetlerimizi böyle açıklıyoruz, dedi Allah. Ölmüş kalp; münafığın, müşriğin kalbidir ve insan sadece Allah'ın vahyiyle dirilir.

Kalbimizin ölmesini istemiyor, Allah'ın vahyiyle dirilmeyi istiyorsak o halde gönlümüzü rabbimizin ayetlerine açmamız, ayetlere iman edip hayatımızı Allah'ın vahyine göre yaşamamız lazım. Nefis ve şeytan âbdiyetliğimizi Allah'a yapmamamız için bize sıkıntı verebilir; ama buna dönüp bakmayalım. Sadece rabbimize, onun bize ne vahyettiğine bakalım. "Allah yaptığımı beğenecek ya, o benden razı olacak ya gerisi benim için önemli değildir. Yeter ki rabbim 'kulum sen güzel yaptın' desin, ben her zorluğa katlanır, elimden geleni yaparım. Hatta rabbimin rızası uğruna yapacağım hiçbir şey benim için zor değildir. Ben onu muhabbetle, severek yaparım, sıkıntı bile duymam" diyelim, dememiz lazım.

Biri herhangi bir konuda zorluk çekiyor, zahmet çekiyor ve fedakârlık yapıyorsa bilelim ki Allah onu seviyor. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurur; *"Allah, rahatsızlığına rağmen abdestini alıp namaz kılmaya çalışan, hatta rahatsızlığı dolayısıyla ayakta namaz kılamadığı için oturarak namaz kılan bir kul için meleklerine; 'peh peh şu kuluma bakın hele, nasıl da kendini zorluyor, bakın nasıl da benim için çabasını gayretini sarf ediyor' der"* buyurur.

[48] Hadîd /17

Allah o kul ile iftihar eder, övünür. Elbette ki Allah "peh peh" demez; ama kul bunu kendi seviyesine göre anlamalıdır. Zaten Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de Allah'ın, bu hali nasıl sevdiğini beyan etmek için böyle buyurmuştur. Tabi ki bu sadece ibadet için böyle değildir.

Hayatı yaşarken bize ağır gelen, zor gelen her ne varsa onu yaptığımızda rabbimize imanımızı ispatlamış oluruz. Diyelim ki birinin konuşmasından incindik; ama tartışmak yerine "ya rabbi senin için senin hatırına ona cevap vermiyorum" desek bu hareketimiz Allah'ın seveceği bir harekettir, imanımızı ortaya koyduğumuz bir tavırdır; çünkü bu yaptığımızı Allah için yapmış, karşımızdaki kişi bize yanlış yaptığı halde "senin için bunu yutuyorum ya rabbi" demişizdir.

Bir de bizi sözleriyle inciten o kula üstüne iyilik yapıp ikram etsek ne olur?

İşte o zaman karşılığını Allah'tan bekleyeceğimiz bir amel işlemiş oluruz. Allah da bundan dolayı bizim yanlışlarımız için "sen bir kul olarak yanlış yapanın hatasını görmüyor üstüne ona ikram ediyorsun da ben senin rabbin olarak bunu sana yapmaz mıyım, sen buna layıksın" der ve hem bizi affedip mağfiret eder, hem de üstüne bize ikram eder. Böyle yapmak yerine "o bir söyledi, ben iki söyleyeyim" dersek bu durumda nefsimizi Allah'ın önüne almış, Allah'ın rızasını gözetmemiş, rabbimizin hesabını yapmamış, imanımızı, Allah'a olan sevgimizi ortaya koyup ispatlayamamış oluruz. Elbette ki Allah imanımızı bilir. Bu yüzden imanımızı kendimize ispatlamamız gerekir.

Evet, hep beraber Allah'ın Fettah ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya, rabbimizi Fettah isminden tanımaya çalıştık.

Allah hepimizi vahyiyle diriltsin inşallah. Fettah ismiyle tecelli edip gönlümüzü açsın inşallah. Allah, apaçık fethi, feth-i mubini hepimize, her birimize tek tek ihsan etsin, ikram etsin

inşallah! Gönlümüzü İslam'a açsın inşallah! Bizi muttakilere önder eylesin inşallah! Neslimizden gelenleri de muttakilere önder, imam eylesin inşallah! Gönülleri İslam'a açan muttakiler eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL KÂFİ

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya, bununla beraber Allah'ın isimlerinin üzerimizde nasıl tecelli edeceğini öğrenmeye çalışıyoruz. Geçen sohbetimizde Allah'ın El Fettah ismini öğrenmiştik. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Kâfi ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah ayet-i kerimede **E leysallâhu bi kâfin abdehu:**[1] "Allah, kuluna kâfi değil midir" buyurur. Evet, Allah her konuda bütün isimleriyle, El Esmau'l Husna'sıyla kuluna kâfidir; ama kul, rabbini bilmeyince, tanımayınca, anlamayınca, her anda kendisine Allah'ın muamele yaptığını göremeyince, okumayınca Allah'ın kendisine kâfi olmadığını zanneder. Dolayısıyla çabasını, gayretini sarf edip kendisi bir şeyler yapmaya çalışır ve işlerini kendisinin halledeceğini sanır. Oysaki Allah, kuluna kâfidir. Bütün sorun; kulun, Allah'a layıkıyla, gerektiği gibi iman etmemiş olmasıdır. Kul, Allah'a iman etmeyince de farkında olmadan şirke düşer ve Allah'a şirk koşar.

Allah'ın herkese hayatı yaşarken yaptığı bir takdiri vardır ve kul bunu mutlaka yaşar. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"hiçbir musibet yoktur ki o size gelmeden önce biz onu bir kitapta yazmış olmayalım. Muhakkak ki bu, Allah'a kolaydır. Allah ayetlerini size böyle açıklıyor ki size gelen musibetlerden dolayı üzülmeyesiniz, size gelen nimetlerden dolayı da şımarıklık**

[1] Zumer /36

yapmayasınız”[2] buyurmuştur. Yani “bu musibet şu yanlışımdan dolayı başıma geldi” veya “falancalar yüzünden böyle oldu” deme. Aynı şekilde bir nimet geldiğinde “ben akıllıyım, nasıl kazanacağımı biliyorum” ya da “ben çok çalışkanım bu yüzden kazanıyorum” deme; çünkü hepsini Allah yazmıştır.

Peki, Allah musibeti ve nimeti kuluna neye göre yazar?

Allah, kulun ebedi hayatını kazanması için ona ne gerekiyorsa takdirini de buna göre yapar; bunu yaparken kulun imanına ve ameline göre takdir eder. Allah bir kulunun hayatına baktığında o kulun neler yapacağını, nasıl yapacağını, nasıl düşüneceğini, neyi kazanacağını, neyi kaybedeceğini bilir. Bundan dolayı Allah, kulunun kazanması için onu hayatı boyunca sürekli olarak uyarıp ikaz eder ve önüne nimeti koyup onu imtihana tabi tutar; yani önüne kazanma imkânı koyar.

Kul manevi yolculukta yolunu kendisi seçer; ama Allah, kulunun cehenneme gitmesini, kaybetmesini istemez, dolayısıyla kulu Hz. İnsan olsun diye haline, hareketine, durumuna, imanına, bakışına göre ona muamelede bulunur. Bu muameleyi de bir kitapta yazmıştır. Artık Allah’ın ona bu muamelesi kulun hayat senaryosu olmuştur. Bu yüzden kul hayatını yaşarken yazılanlar mutlaka onun önüne gelir.

Allah ayet-i kerimede; **“bütün iyilikler size Allah’tan, bütün kötülükler de kendi nefsinizdendir”**[3] buyurur. O halde bir sıkıntı yaşanıyorsa kendi nefsimize, kendimize bakmamız gerekir; çünkü Allah’ın muamelesi bütünüyle iyiliktir, bütünüyle hayırdır. Biz doğru yapıp kazanalım diye Allah bize muamelede bulunmuştur. Kesinlikle bilmemiz lazım ki Allah’ın muamelesi her ne olursa olsun o bizim için hayırdır; yeter ki onu doğru görüp doğru okuyalım. Eğer doğru görüp doğru okumaz, yanlış okursak Allah’ın

[2] Hadîd /22-23
[3] Nisâ /79

bize olan muamelesini yanlış anlamış oluruz, dolayısıyla yanlış yaparız.

Allah'ın muamelesini doğru okumak; rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla, ismiyle okumaktır; yani muameleyi "bismillahirrahmanirrahim" deyip öyle anlamaktır. Mesela; başımıza bir sıkıntı, bir musibet ya da bir hastalık geldiğinde kısacası başımıza her ne gelirse gelsin yapmamız gereken ilk iş; "bismillahirrahmanirrahim" deyip ardından "ya rabbi! Bu neden böyle oldu, senin buradaki muradın nedir, ben nerede yanlış yaptım, nerede eksik yaptım?" Bununla beraber "bu olayda sen bana neyi anlatmak, neyi öğretmek, neyi ikram etmek istiyorsun, beni hangi yanlışımdan döndürmek istiyorsun" demek ve muameleyi doğru okumaya çalışmaktır. Böyle okursak Allah adına okumuş oluruz.

Allah'ın ilk emri; **Ikra' bismi rabbikellezî halak:**[4] "Seni yaratan rabbinin ismiyle oku" emridir. Her ne olursa olsun okuduğumuzu yaratan rabbimizin ismiyle okursak Allah'a göre anlamış oluruz; ama yaratan rabbimizin ismiyle okumaz, böyle anlamazsak bu durumda Allah'ın muamelesini kendimize göre okuruz ki bu okuma da yanlış bir okuma, nefsani bir okuma, şeytanın bize okuttuğu bir okuma olur. Böyle okuyunca muameleyi rabbimizden bilip "Allah'ın bu olayda bana öğrettiği şey nedir" demek yerine "falanca şöyle yanlış yaptı, filanca böyle yanlış yaptı" deyip suçu birilerine atar ve sanki mülk Allah'ın değilmiş gibi, sanki biz Allah'ın kulu değilmişiz de o muameleyi Allah bize yapmamış gibi zanneder ve öyle bir tavırda bulunuruz. Böyle olunca da Allah'ı hayatımızdan çıkarmış oluruz. Bunun sonucunda Allah'ın hesabını yapmadan onsuz hareket etmeye, konuşmaya başlarız! İşte bu, yanlış okumaktır, doğru okuyamamaktır.

[4] Alak /1

Eğer Allah'ın muamelesini doğru okusaydık biz de mutlaka sahabe gibi olurduk, dolayısıyla yaşadığımız devirde sahabe gibi bir devrin yaşanması gerekirdi; çünkü sahabeler hayatı Allah'ın kelamını ve kendilerini doğru okudukları için saadet devrini yaşamışlardır.

Evet, Allah ayet-i kerimede; **"Allah, kuluna kâfi değil midir"**[5] buyurmuştu. O halde bizim de "acaba rabbimizi kâfi olarak, yeterli olarak kabul ediyor muyuz! Rabbimize yeteri kadar güveniyor, kendimizi yeteri kadar rabbimize teslim edebiliyor muyuz; yani Allah'ın El Kâfi ismine iman ediyor muyuz" diye kendimize sormamız gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Allah'ın 99 ismi olduğunu söylemiştir.[6] Öyleyse Allah'ın bir ismine dahi iman etmezsek imanımızın 99 parçasından bir tanesi eksik olur. Allah'ın 20 tane ismine iman etmezsek bu defa imanımızın 99 parçasından 20 tanesi eksik olmuş olur. Böyle eksik bir iman da iman olmaz; çünkü Allah'ın bir ismine iman etmeyince o ismin yerine mutlaka başka bir şey koymak zorunda kalırız. Biz gönlümüze Allah'ın ismini koymadığımızda bu defa o ismin yerini şeytan doldurur, nefis doldurur. Mesela; kul, Allah'ı kendisine kâfi görmeyince ya nefsini Allah'ın Kâfi isminin yerine koyup "ben kendime yeterim" der ya da başkalarını Kâfi isminin yerine koyup "falancalar bana yeterdir" der. Hâlbuki rahman olarak, rabb olarak, rezzak olarak, kerim olarak kısacası hangi konuda olursa olsun Allah bütün isimlerinde kuluna kâfidir.

Evet, hep beraber Allah'ın El Kâfi ismini anlamaya çalışıyoruz. Şimdi de Allah'ın Kâfi isminin geçtiği ayetleri okuyalım. Öyle ki rabbimizi onun kendini tanıttığı gibi tanıyabilelim inşallah.

[5] Zumer /36
[6] Buhârî, Deavat, 68. VII, 169; Müslim, Zikr, 6. III, 2062

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

E leysallâhu bi kâfin abdehu: "Allah, kuluna kâfi değil midir?" **Ve yuhavvifûneke billezîne min dûnihî:** "(Bak onlar) Seni ondan başkasıyla korkutmaya çalışıyorlar." Allah'ın berisinde ilahlar, putlar edinerek seni bir de onlarla korkutmaya çalışıyorlar. **Ve men yudlilillâh:** "Allah kimi delalette bırakırsa." Her kim ki Allah'tan dönerse. **Fe mâ lehu min hâdin:**[7] "Onun için hidayetçi bulunmaz." Onun için hidayetçi bulamazsın. Allah'ı kendisine kâfi olarak görmeyenler başka şeylerden, başka ilahlardan korkar. Böyleleri delalette kalmıştır. Allah'ı kendilerine kâfi olarak kabul etmedikleri için de onlara bir hidayetçi bulamazsın, hiç kimse onları hidayete erdiremez.

Kul kendine kâfi değildir; ama Allah, kuluna kâfidir. Kul, Allah ile beraber olursa Allah ona kâfi olur, o da Allah'ın Kâfi isminin tecellisine mazhar olmuş olur.

Allah, kuluna sorumluluk yüklemiştir. Bu yüzden kulda mutlaka Kâfi isminin tecelli etmesi gerekir, etmezse kulluğu eksik olur.

Nasıl?

Allah ayet-i kerimede; **"hiçbir nebi, hiçbir resul yoktur ki biz onu kavmine gönderdiğimizde ona 'Allah'tan başka ilah yoktur (Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayın) ve sadece Allah'a âbd olun' diye vahyetmemiş olalım"**[8] buyurur. Allah bütün nebilere, resullere bunu vahyettiğini söyledi. Bu nedenle kulun önce Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmaması gerekir.

"Ben Allah'a inanıyorum" demekle iman olmaz. İman; Allah'ı her şeyden, canından da çok sevmektir. Bunu Allah

[7] Zumer /36
[8] Enbiyâ /25

söylüyor. Allah'ı gerçekten her şeyden çok seviyorsak o halde onu isimleriyle, El Esmau'l Husna'sıyla sevmemiz gerekir. Allah'ın kaç tane ismini biliyor ve kaç tanesine iman etmişsek Allah'ı o kadar sevebilir, Allah'a şirk koşmaktan o kadar kurtulabiliriz.

Allah, kuluna sorumluluk yüklemiştir. Bu sorumluk Allah'ın, kulunu kendisine âbd olsun diye yaratmasıdır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **Ve mâ halaktul cinne vel inse illâ li ya'budûn:**[9] "Ben cinleri ve insanları sadece (yalnız) bana âbd olsunlar diye yarattım" buyurmuştur. O halde kul önce Allah'a karşı sorumludur, dolayısıyla önce Allah'a karşı sorumluluğunu yerine getirip Allah'a âbd olmalı, Allah'ı her şeyden çok sevip onun rızası, dostluğu, cemali peşinde koşmalı ve Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamalıdır.

Allah, kuluna bundan başka sorumluluklar da yüklemiştir. Mesela; kul önce kendisine karşı sorumludur; yani kulun Allah ile beraber Hz. İnsan olarak kendine kâfi olması, yeterli olması gerekir; yani kendini cehennemden, Allah'ın azabından, gazabından kurtarıp Allah'ın rahmetinin içine girmesi, Allah'a dost olmak için çabasını, gayretini sarf edip Hz. İnsan olması ve Allah'a dost olması gerekir. Bu, kulun kendisine karşı olan sorumluluğudur.

Bir de kulun annesine, babasına karşı sorumluluğu vardır. Kulun anne babasına Allah'ın emrettiği gibi muamele edip kâfi derecede, yeterli derecede evlatlığını yapması gerekir. Aynı şekilde kul eşine karşı sorumludur ve eşine karşı kâfi derecede eş olma vazifesini yerine getirmelidir. Evladına karşı anne, baba olarak sorumludur ve evlatlarına karşı annelik, babalık sorumluluğunu kâfi olarak yerine getirmelidir. Bütün bunların hepsi Allah'ın Kâfi isminin tecellisiyle mümkündür. Bu yüzden insan, Allah'ın Kâfi isminin tecellisiyle yeterli bir kul, yeterli bir

[9] Zâriyât /56

ana, yeterli bir baba, yeterli bir eş, yeterli bir evlat ve yeterli bir komşu olur.

Nereden bakarsak bakalım kulun bütün varlığa karşı sorumluluğu vardır. Kulun bu sorumluluğu yerine getirebilmesi için de kâfi derecede Allah'ın güzelliğiyle güzelleşmiş olması; yani Allah'ın isimlerinin üzerinde tecelli etmiş olması gerekir. Bunun başlangıç noktası muttaki olmak, bu sorumluluğu kabul etmektir. Kul, Allah'a karşı sorumluluğunu kabul ettiğinde manevi olarak vazifesini yerine getirmeye çalışır, çabasını, gayretini sarf eder ve kazanmaya başlar; çünkü Allah bunu ona ihsan eder. Kul böyle yaparsa Allah'a kâfi derecede, yeterli derecede bir âbd, bir kul olmuş olur.

Evet, Allah'ın Kâfi ismiyle ilgili ayetleri okumaya devam edelim.

Vallâhu a'lemu bi a'dâikum ve kefâ billâhi veliyyâ: "Allah sizin düşmanlarınızı bilir. Veli olarak (dost olarak) Allah kâfidir (yeterlidir)." Yani düşmanlarınızdan korkmayın, endişe etmeyin. Allah ile beraber olursanız Allah size kâfidir. Bütün dünya düşmanınız olsa bile Allah sizin velinizse, dostunuzsa o halde Allah size yeterlidir.

Zaten öyle de olmuştur. Allah bir peygamber gönderdiğinde bütün insanlar ona karşı durmuştur; ama peygamber, Allah'a davet etmeye başladığında hiç kimse ona karşı bir şey yapamamış sonuçta peygamber galip gelmiştir; çünkü Allah onun velisidir, dostudur. **Ve kefâ billâhi nasîrâ:**[10] "Yardım eden olarak da Allah yeter." Allah sana yardım etti mi o sana yeterdir, kâfidir.

Allah, kullarını kendisine güvenmeye davet ediyor ve "eğer benim kulum olduğunu kabul ediyorsan bana güven. Ben sana

[10] Nisâ /45

yeterim, ben sana kâfiyim, hem dost olarak hem de yardım eden olarak sana bu yardımı yaparım, sen yeter ki iman et ve bana âbd olmayı kabul et" buyuruyor.

Zâlikel fadlu minallâh: "Bu, Allah'tan bir lütuftur." Bu, Allah'ın lütfudur. **Ve kefâ billâhi alîmâ:**[11] "Bilen olarak (âlim olarak) Allah yeter." Yani Allah sana hangi ikramı yapmışsa sen de o ikramla insanlara ikram et, iyilik yap, fazilette, lütufta bulun. İsterse hiç kimse senin iyilik yaptığını bilmesin, anlamasın. Âlim olarak, bilen olarak Allah sana kâfidir. Allah biliyor ya yeterdir, başka hiç kimse yaptığın yardımı bilmese de olur. İnsanlar senin yaptığın iyiliğin kıymetini, değerini bilmese, nankörlük yapsa da Allah iyiliğinin karşılığını sana mutlaka ikram eder ve seni faziletli kılar. Bu yüzden yaptığın iyiliği başkaları bilsin diye endişe etme, Allah'ın bilmesi sana kâfi olsun. Allah, âlim olarak sana kâfidir.

Ve lillâhi mâ fîs semâvâti ve mâ fil ard: "Göklerde, yerde (ikisi arasında) her ne varsa hepsi Allah'a aittir." **Ve kefâ billâhi vekîlâ:**[12] "Vekil olarak Allah kâfidir." Yani sen kendine Allah'ı vekil edin, Allah senin vekilin olsun. Vekâletini Allah'a ver, böylelikle vekil olarak Allah sana kâfi olsun; çünkü göklerde ve yerde her ne varsa hepsi onundur, ona aittir. Allah'ı kendine vekil edinir, vekil olarak onu yeterli, kâfi görürsen endişe etme; çünkü gökte ve yerde olanlar da, dünya da, ahiret de ona ait olduğu için Allah sana dünyayı da, ahireti de verir, yeter ki sen vekil olarak Allah'ı kâfi gör.

Ve kezâlike cealnâ li kulli nebiyyin aduvven minel mucrimîn: "Bu böyledir. Biz her peygamber için mücrimlerden düşman kıldık." Biz bir peygamber gönderdiğimizde mücrimler, Allah'a karşı suç işleyenler ona düşmanlık yapar. Cürüm işleyenler peygamberlerin düşmanlarıdır. **Ve kefâ bi rabbike hâdiyen ve**

[11] Nisâ /70
[12] Nisâ /132

nasîrâ:[13] "Senin rabbin hidayete erdiren ve yardımcı olarak kâfidir." Biz onları hidayetçi kılmışız. Hidayeti veren, yolu gösteren ve yardım eden Allah'tır. Allah kendi yolunu gösterenlere yardım eder ve onlarla yolunu gösterir. Onların karşısında duranlar da mücrimlerdir, cürüm işleyenlerdir; yani, Allah'a karşı suçlu olanlardır.

Ve tevekkel alâllâh: "Ve Allah'a tevekkül et." **Ve kefâ billâhi vekîlâ:**[14] "Ve vekil olarak Allah yeter."

Ve tevekkel alâl hayy: "Hayy olan Allah'a tevekkül et." Hayy olan, diri olan, dirilten Allah'a tevekkül et. **Ellezî lâ yemût:** "O ki ölmez." Tevekkül ettiğin kim olursa olsun mutlaka ölümlüdür; ama Allah hayydır ve ölmeyendir. Bu yüzden ölmeyen Allah'a tevekkül et. **Ve sebbih bi hamdihî:** "Onu hamd ile tesbih et." Onun yolunda hamd ile yürü, hayatı onun emrettiği gibi, sevdiği gibi sür, onu hamd ederek, överek yaşa. **Ve kefâ bihî bi zunûbi ibâdihî habîrâ:**[15] "Onun, kullarının günahlarından haberdar olması yeterlidir." Evet, Allah herkesin günahından haberdardır ve bundan haberdar olması yeterlidir, kâfidir.

Allah hangi yanlışı yaptığımızı, hangi günahı işlediğimizi bilir. Başkasının günahımızı, yanlışımızı görüp görmediğine bakmayalım. Allah'ın yanlışımızdan haberdar olması bizim için yeterli olmalıdır. Allah görüyor ya, biliyor ya ona bakalım ve onun hesabını yapalım.

Allah bu hitabı iblise yapıyor. **İnne ibâdî leyse leke aleyhim sultân:** "Muhakkak ki senin kullarım üzerinde hiçbir gücün (kuvvetin, saltanatın, yetkin) yoktur." **Ve kefâ bi rabbike vekîlâ:**[16] "Vekil olarak rabbin yeter." Bir kul, rabbini vekil olarak kâfi görüp

[13] Furkân /31
[14] Ahzâb /3
[15] Furkân /58
[16] İsrâ /65

"benim vekilim Allah'tır" derse şeytan ona hiçbir şekilde zarar veremez, onu etkileyemez; çünkü o, Allah'a güvenmiştir.

Allah böyle buyurduğu halde genel itibariyle Müslümanların durumuna baktığımızda şeytandan korkmak bir hastalık olmuş! Mü'minler şeytandan ve şeytanın soyundan korkuyorlar, hatta bu yüzden isimlerini anmaktan bile çekinip cin yerine "üç harfliler" diyorlar! Bunun şirk olduğunu bilmemiz gerekir. Böylelerine "sen, rabbine asi olmuş, rabbine itaat etmemiş birinden nasıl korkarsın! Allah tekrar tekrar; **'şeytanın sizin üzerinizde hiçbir etkisi, hiçbir saltanatı yoktur'**[17] demedi mi! Hal böyleyken şeytandan ve ona uyanlardan nasıl korkarsın, sen ayetlere iman etmedin mi" dememiz gerekir.

Şeytanın üzerinde bir saltanatının, gücünün olduğu, etkileyebildiği, rahatsız edebildiği biri Allah'a iman edememiş, âbd olamamış demektir; çünkü Allah "onun bir gücü yoktur" buyurduğu halde o kişi ısrarla şeytanın gücünün olduğunu söylemiş, dolayısıyla böyle söyleyerek şeytana bu gücü kendisi vermiştir. Böyle yapanlar bir de şeytanın kendilerini etkilememesi için "haydi muska yapalım, hocaya gidelim, büyü yapalım" derler. Bu tavır mü'mine yakışan bir tavır değildir.

Allah şeytan için "kullarım üzerinde senin hiçbir etkin, saltanatın, gücün yoktur, vekil olarak rabbin yeter" buyurduysa o halde Allah'ı kendine rab olarak kabul etmişsen hiçbir şeyden korkmaman, endişe etmemen gerekir; çünkü Allah senin vekilindir, Allah sana kâfidir, sana yeterdir. Bunu Allah söylüyor.

Kul: "De ki." **Kefâ billâhi şehîden beynî ve beynekum:** "Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah kâfidir (yeterlidir)." Yani ister zahiri ister manevi hangi konuda olursa olsun anlaşmazlığa düştüğünde şahit olarak Allah sana yeter. Allah kimin haklı, kimin haksız olduğunu, işin doğrusunun ne olduğunu biliyor ya başkaları

[17] İsrâ /65, Nahl /99, İbrâhîm /22

seni yanlış da anlasa, suçlu olarak da görse Allah şahit olarak sana kâfidir. **İnnehu kâne bi ibâdihî habîran basîrâ:**[18] "O, kullarından haberdardır ve kullarını görür." "Sen hesabını kullara göre değil bana göre yap. Bunun için de endişe etme. Şahit olarak, bilen olarak, gören olarak, vekil olarak ben sana yeterim. Sen güzel yap, doğru yap, benim bilmem senin için yeterli olsun. Sen benim katımda haklı ol yeterdir, artık kimin seni nasıl bildiği önemli değildir. Merak etme, yardım eden olarak, dost olarak ben sana yeterim" buyurdu Allah.

Allah böyle iman etmemizi söyledi. Bu, Allah'ın Kâfi ismine imandır. Böyle olmadığımız takdirde Allah'ın Kâfi ismine iman etmiş olmayız. Bunun aksi bir halimiz varsa bilelim ki Allah'ı kâfi olarak, yeterli olarak görmemişiz demektir.

Lâkinillâhu yeşhedu bi mâ enzele ileyke enzelehu bi ilmihî: "Allah, sana indirdiğiyle şahitlik ediyor ki onu kendi ilmiyle indirmiştir." Başkaları Kur'an'ı Allah'ın indirdiğine ister iman etsin, ister etmesin, bu Kur'an, bu vahiy Allah'ın ilmiyle indirdiğidir. **Vel melâiketu yeşhedûn:** "Melekler de buna şahitlik yapar." Onlar da Allah'ın bu vahyi ilmiyle indirdiğine şahittir. **Ve kefâ billâhi şehîdâ:**[19] "Şahit olarak Allah yeter."

Allah kendi vahyine, indirdiği Kur'an'ın kendi vahyi olduğuna dair şahitlik ediyor. Aynı şekil de melekler de Kur'an'ı Allah'ın indirdiğine şahitlik yapıyor. Bu yüzden Kur'an'ın Allah'ın kelamı olduğuna başkaları şahitlik etmese de Allah'ın şahitliği yeterlidir.

Huvellezî ersele resûlehu bil hudâ: "Resulünü hidayetle gönderen odur." **Ve dînil hakk:** "Dinini hak ile (gönderen odur)." **Li yuzhirahu alâd dîni kullih:** "(Kendi) Dinini bütün dinlere üstün

[18] İsrâ /96
[19] Nisâ /166

kılmak için (resulünü hidayetle gönderen odur).” **Ve kefâ billâhi şehîdâ:**[20] “Şahit olarak Allah yeter.”

Kur’an’da din, insanın hayat tarzı demektir. Kim hayatını nasıl yaşıyorsa onun dini odur. Allah böyle buyurmuştur.[21] Mesela; herhangi bir memleketteki insanlar hangi kanuna göre hayatlarını yaşıyorlarsa dinleri yaşadıkları o kanun olmuştur. Birey olarak da kim hayatını nasıl yaşıyorsa yaşadığı o hayat tarzı onun dini demektir. Bu yüzden biri istediği kadar “benim dinim İslam’dır” desin eğer hayatını Allah’ın kitabına, vahyine, peygambere göre yaşamıyorsa dini İslam değildir, İslam olmaz; çünkü din hayat tarzıdır, yaşama biçimidir. Bu yüzden dini İslam olsaydı o zaman mutlaka İslam’a göre yaşardı. Onunsa yaşama biçimi İslam olmamıştır.

Kim hayatını Allah’ın indirdiği vahiyle, peygamberiyle yaşarsa; yani peygamberinin yaşadığı gibi yaşamaya çalışırsa üstün olur, Allah onu üstün kılar, üstünlüğüne şahitlik yapar. Şahit olarak da Allah yeter. Bundan dolayı Allah ayet-i kerimede **“(de ki onlara) gerçekten iman etmişseniz üstün sizsiniz”**[22] buyurmuştur. Bu yüzden iman edenler üstündür, her halükârda kazanmıştır.

Unzur keyfe yefterûne alâllâhil kezib: “Bak (bir nazar et) onlara ki onlar nasıl da (Allah’a) iftira atıp Allah’a karşı yalan uyduruyorlar.” **Ve kefâ bihî ismen mubînâ:**[23] “(Kim Allah’a iftira atar, ona karşı yalan uydurursa) Apaçık olan günah onlara yeter.” Allah’a iftira atıp yalan uydurması onun Allah’ın gazabına uğramasın, lanetlenmesi ve cehenneme gitmesi için yeterlidir.

Peki, Allah’a karşı nasıl yalan uydurulur?

[20] Fetih /28
[21] Yûsuf /76 (Bu ayette “din” kelimesi melikin, kralın kanunu olarak geçer)
[22] Âl-i İmrân /139
[23] Nisâ /50

Biri Allah'ın söylemediği bir şey için "bunu Allah söylemiş" deyip Allah'ın dininde olmayan bir şeyi sanki dinde varmış gibi takdim ederse Allah'a iftira atmış ve ona karşı yalan uydurmuş olur. Allah da ona günah olarak bunun yeterli olduğunu söyledi. Örnek vermek gerekirse; biri dilini evirip çevirip "şu helaldir, bu haramdır" diyorsa ama bu söylediğini Allah'ın kitabına göre söylemiyorsa o zaman dinini kendisi uydurduğu için Allah'a iftira atmış olur.

Fe minhum men âmene bihî: "Onlardan bir kısmı ona iman eder." **Ve minhum men sadde anhu:** "Onlardan bir kısmı da ondan yüz çevirir (sırtını ona döner)." Onlardan bir kısmı Allah'ın vahyine iman eder, bir kısmı da sırtını çevirir, yüz çevirir. **Ve kefâ bi cehenneme saîrâ:**[24] "Cehennem alevi onlar için yeterlidir (kâfidir)." Allah'ın ayetine sırtını dönüp yüz çevirenler için; yani, Allah'ın ayetlerini anlamazlıktan gelip ciddiye almayanlar için cehennem alevi yeterlidir. Böylelerine başka ceza vermeye gerek yoktur. Dünyada onlara azap etmem gerekmez, cehennem onlar için yeterlidir, buyurdu Allah.

Ayetlerden yüz çevirmek; yanlış yapmak ve günah işlemek demek değildir. Allah'ın ayetlerini ciddiye almamak demektir. Burayı doğru anlamak gerekir.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

İçki içip "benim bu yaptığım doğru değildir. İçki günahtır, ben içki içerek yanlış yapıyorum, inşallah kendimi bu günahtan kurtarırım" diyen ve içki içmeyi başkasına tavsiye etmeyen biri Allah'ın ayetlerinden yüz çevirmemiş, ayetlere sırtını dönmemiş, sadece günah işlemiştir; ama içki içmediği halde "içki içmek o kadar önemli bir mesele değil, biraz içsen bir şey olmaz" diyen biri Allah'ın ayetlerine sırt çevirmiş, yüz çevirmiştir; çünkü Allah'ın ayetlerini ciddiye almamış, aksine hafife almıştır. İşte, cehennem

[24] Nisâ /55

ona yeterlidir. Her ne kadar içki içme fiili işlememiş olsa bile ayetlere ters bir şeyi savunduğu için Allah'ın ayetine yüz çevirmiş olur. Aynı şekilde içki içip üstüne günahını savunanlar yine ayetlerden yüz çevirmiştir; çünkü böyle yapınca "Allah bilmiyor, ben Allah'tan daha iyi biliyorum" demiş olur.

Mâ esâbeke min haseneh: "Güzellikten her ne ki sana isabet ederse (yetişirse, ulaşırsa)." **Fe minallâh:** "O, Allah'tandır." Güzellikten sana ne gelirse gelsin bil ki o, Allah'tandır. **Ve mâ esâbeke min seyyieh:** "Kötülükten de her ne ki sana ulaşırsa (isabet ederse)." **Fe min nefsike:** "(O da) Senin kendi nefsindendir." Allah şimdi okuyacağımız hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yapıyor. **Ve erselnâke lin nâsi resûlâ:** "Seni bütün insanlara resul olarak gönderdik." **Ve kefâ billâhi şehîdâ:**[25] "Şahit olarak Allah yeter." Allah'ın resulü olduğuna dair şahit olarak Allah yeterdir.

Demek ki güzellikten yana bize ne gelirse gelsin "rabbim bana bunları ihsan etti, ikram etti" dememiz, kötülükten isabet edenler için de "bunlar kendi nefsimden dolayı oldu" dememiz gerekir. Eğer böyle demez tam tersine bize gelen kötülükler için "bunu Allah yaptı" dersek o zaman Allah'a iftira atmış oluruz.

Bir sıkıntıyla karşılaştığımızda bilelim ki nefsimizde bir yanlışlık, bir terslik vardır ve Allah o musibetle nefsimizdeki yanlışı düzeltmeyi dilemiştir. Bu, onun rahmetidir, ikramıdır; çünkü o zul celali vel ikramdır. Allah'ın Celal ismi tecelli edince sıkıntı gelir, peşinden de onun ikramı gelir. Bu sıkıntı sana ikram etmek için gelmiştir; ama yine de geliş sebebi senin nefsinden dolayıdır; yani nefsin bundan başka bir şeyle terbiye olmuyor demektir.

Bununla ilgili olarak şöyle bir düşünelim.

[25] Nisâ /79

Hepimiz haberlerde görüyoruz. Dünyanın dört bir yanındaki Müslüman memleketlerde açlık, zulüm, sıkıntı, bela, musibet vardır. Bunun mutlaka bir sebebi olmalıdır. Az önce okuduğumuz ayette Allah "size gelen kötülükler kendi nefsinizdendir" buyurdu. O halde Allah'a göre bu Müslümanların kendi nefislerinden dolayıdır. Bunu Allah söylüyor.

Peki, Müslüman memlekette sorun olmasının sebebi nedir?

Bunun sebebi kardeş olamamalarıdır. Üstelik imani konuda da değil ameli konuda kardeş olamamış, birbirlerine düşmüşler. Bazıları "senin mezhebin şudur" deyip kardeşleriyle savaşıyor. Ötekiler de "siz şöyle yapıyorsunuz" deyip diğer kardeşleriyle savaşıyor! Hâlbuki siz kardeşsiniz kardeş! Rabbiniz bir, peygamberiniz bir, kitabınız bir, kıbleniz bir! Hal böyleyken nasıl böyle basit şeyleri ortaya koyup aranızda ayrılık sebebi yapıyor, sonra da birbirinize düşman oluyorsunuz. Allah bu durumda belanızı verir. Allah belanızı verirse sizi kim kurtarabilir!

Ümmetin, içine düştüğü bu kargaşadan kurtulmasının tek bir çaresi vardır. O da zulüm görenlerin hep beraber Allah'a dönüp "ya rabbi! Biz yanlış yaptık; ama yanlışımızı fark ettik ve tövbe ediyoruz" demesidir. Böyle yaparlarsa düştükleri sıkıntı her ne olursa olsun ondan kurtulurlar. Yağmur yağmıyorsa yağmur yağar ve memleketlerine bolluk, bereket gelir ya da bela, musibet yaşıyorlarsa Allah o belayı, musibeti kaldırıp rahmetini indirir, dolayısıyla oraya huzur gelir. Tabi, bunun için oradaki herkesin yanlışına tövbe etmesi gerekir. Yoksa "haydi, gidip onlara yardım edelim, onlara ekmek taşıyalım" demekle memleketlerine huzur gelmez; çünkü bu iş, ekmekle olacak şey değildir. Onlara önce iman taşımamız gerekir! Allah az önce okuduğumuz ayette; **"göklerde, yerlerde, ikisinin arasında her ne varsa hepsi Allah'ındır"**[26] buyurmadı mı! Hem Allah'ın mülkünde yaşıyorsun

[26] Nisâ /132

hem de Allah'ı dinlemiyor, vahyinden yüz çeviriyor, kelamına, sözüne itiraz ediyorsun. Bu durumda Allah senden rahmetini çekmez mi? -Elbette ki çeker. Allah, rahmetini çekti mi de geriye gazap kalır; yani Allah böyle olanlara gazabını indirir.

Rabbimize dönersek Allah bize rahmetini indirir, dolayısıyla gazap, sıkıntı, açlık, savaş, zulüm biter yoksa bitmez. Bütün bu sıkıntılar, zulümler bizim kendi ellerimizle yaptıklarımızdan dolayıdır; yani kendi nefsimizdendir. Buna iman etmemiz gerekir, yoksa Allah'ın ayetlerine iman etmiş olmayız.

"Sana güzellikten ne gelirse Allah'tan, kötülükten ne gelirse de kendi nefsindendir. Biz seni bütün insanlara resul olarak gönderdik, şahit olarak Allah buna yeter" ayetinde Allah önce iyiliği sonra kötülüğü zikretmiş, peşinden de seni insanlara resul olarak gönderdiğimize şahit olarak Allah yeter buyurmuşsa o halde Allah'ın resulüyle beraber gönderdiklerini anlamamız ve iman etmemiz gerekir.

Rabbimizi, kendimizi ve hayatı, Allah'ın vahyinden tanımamız lazım. Yoksa iyiliğin ve kötülüğün nerden geldiğini anlayamayız. Zaten bunu anlayamadığımız için güzel bir şey olduğunda ve başımıza bir nimet, bir güzellik geldiğinde "ben akıllılık yaptım, bilgiliydim, çalıştığım için kazandım" ya da "falanca bana yardım ettiği için kazandım" diyoruz. Böyle olunca da "Allah dilemeseydi olmazdı" demediğimiz ve bize gelen güzellikleri Allah'a bağlamadığımız için kendimizi veya başkalarını Allah'a şirk koşuyoruz ve bunun farkında bile değiliz.

Aynı şekilde başımıza bir kötülük geldiğinde kendi nefsimizi kınayıp "ben nerede yanlış yaptım" dememiz gerekirken "falanca yanlış yaptı ondan böyle oldu, falanca böyle kötülük yaptı, şöyle hile yaptı bu yüzden olmadı" diyor ve başkalarını suçluyoruz. Ya da "ben ne günah işledim ki bana bunu yaptın" deyip direkt olarak Allah'ı suçluyor, tekrardan şirke düşüyoruz. İşte, bunun sebebi;

hayatı, rabbimizin okuttuğu gibi okumamamız, öğrettiği gibi öğrenmememizdir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ayağınız taşa değdiğinde 'ben nerde yanlış yaptım' deyip bunun hikmetini, sebebini düşünün"* buyurmuştur. Evet, başımıza bir sıkıntı, bir musibet gelmişse o mutlaka kendi elimizle yaptıklarımızdan dolayıdır. Tabi ki iş bu kadarla sınırlı değildir. Bir de bunun başka bir boyutu vardır.

Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz başka bir hadisinde *"en büyük musibet, bela peygamberlere sonra da onlara yakın olanlara gelir"*[27] buyurmuştur. Eğer musibetler insanın kendi eliyle yaptıklarından dolayıysa o zaman peygamberler bu sıkıntıları kendi hataları yüzünden mi çekmiştir! Burayı mutlaka doğru anlamalıyız.

Bu hadisi nasıl anlamamız gerekir?

Allah her bir kula onun gücüne, duasına göre muamele eder. Bir kul "ya rabbi! Ben sana dost olmak istiyorum" derse Allah'ın muamelesi de onun bu duasına göre olur. En yüksek makama erenler Allah'ın nebileri ve resulleridir, dolayısıyla en büyük sıkıntıyı da onlar çeker. Bu yüzden nebilerin ve resullerin çektiği sıkıntı günahlarından veya yanlışlarından dolayı değil nefislerinden dolayıdır; yani en yüksek makama çıkabilmeleri için musibet yaşamaları ve bela çekmeleri gerekir ki Allah'a olan sadakatlerini, imanlarını ispatlayabilsinler.

Hz. İbrahim (a.s.) ateşe atılırken **Hasbunallahu ve ni'mel vekil:** "Vekil olarak Allah bana yeter, o ne güzel vekildir" buyurmuştur. Hatta ateşe atıldığı sırada daha havadayken Hz. Cebrail (a.s.) üç sefer gelip ona "benden bir şey yapmamı istiyor musun" diye sorunca "hayır, rabbim bana yeter. O beni görüyor,

[27] Râmûzu'l-Ehâdîs, s. 71 (983. hadis. Ebû davut Teyâlisî, Ahmed b. Hanbel, Buharî, Tirmizî, İbn-i Hıbban, müstedrekten) Ayrıca bk. Sünenu İbn-i Mâce II, 1321, 1331, 133

biliyor. Onun gücü her şeye yeter. O nasıl biliyorsa öyle yapsın, ben onun kuluyum" demiştir; çünkü Allah'a iman etmiş ve Allah'ı kendisine vekil olarak kabul etmiştir. Aynı şekilde evladı olan Hz. İsmail (a.s.)'ı Allah emredince gözünü kırpmadan Allah'a kurban etmeye götürmüştür.

Allah ayet-i kerimede **"biz, İbrahim'i birtakım kelimelerle (ağır imtihanlarla) imtihana tabi tuttuk. O, hepsinin gereğini yerine getirince biz de ona 'seni insanlara imam kılacağız' dedik**"[28] buyurur. Bunu Allah söylüyor. Hz. İbrahim'in insanlara imam olabilmesi, önder olabilmesi için Allah'ın onu tabi tuttuğu imtihanlardan geçmesi gerekiyordu. Bu kadar imtihanı bu yüzden yaşamıştı. Zaten Hz. İbrahim (a.s.) denince aklımıza ilk gelen de yaşadığı bu büyük imtihanlardır. Bu imtihanlarla Allah onun şanını yüceltmiştir. Böyle olduğu için hepimiz Hz. İbrahim'i övüyoruz. Kıyamete kadar gelenler de Hz. İbrahim (a.s.)'ı övmeye devam edecek.

Hz. İbrahim (a.s.) ateşe atılınca "hasbunallahu ve ni'mel vekil" diyerek rabbine tevekkül edip güvendi. Allah ona emredince canından çok sevdiği evladını kurban etmeyi kabul etti. Bunlar basit imtihanlar değildir. Allah sırf o büyük olsun, kemale ersin ve imanını, sadakatini kendi kendisine ispatlasın diye bu şekilde onu imtihan etmiştir; yani Hz. İbrahim Allah'a olan imanını, sadakatini aslında kendine ispatlamıştır.

Bu yüzden biri musibetler, belalar yaşadığında Allah'ın onu büyük yapmayı, yüceltmeyi dilediğini bilmesi gerekir. Allah gönderdiği o musibetlerle onu kâmil insan, Hz. İnsan yapacak. Tabi ki Allah'a göre anlarsa böyledir. Yoksa şeytana, nefsine, dünyaya göre anlarsa belaya, sıkıntıya düşen birini gördüğünde "Allah bunun belasını vermiş" der. Hâşâ, bu yanlış bir bakıştır.

[28] Bakara /124

Allah'ın, kuluna bu muameleyi neden yaptığını hiç kimse bilemez. Böyle düşünmeyenler kardeşi hakkında su-i zanda bulunmuş olur.

Evet, bunları rabbimizin muamelesini doğru anlayalım ve hayata karşı bakışımızı Allah'a göre ayarlayalım diye anlatıyorum. Bu yüzden rabbimizi ayetlerinden ve ayetlerinde beyan ettiği isimlerinden tanımaya, anlamaya çalışıyoruz; çünkü böyle yapmazsak rabbimizi doğru tanımış, doğru anlamış olmayız, böylelikle rabbimize karşı su-i zanda bulunur ve sanki Allah bize şer yaşatıyormuş gibi zannederiz. Bu da Allah'a iman olmaz.

Allah'ın El Kâfi ismiyle ilgili ayetleri öğrenmeye çalışıyorduk, devam edelim.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimize'dir. **Ve yekûllezîne keferû leste murselâ:** "O kâfirler diyorlar ki: Sen gönderilmiş resul değilsin." **Kul kefâ billâhi şehîden beynî ve beynekum:** "(Onlara) De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter." Allah, benim Allah'ın resulü olduğuma şahitlik yapıyor. Siz ister kabul edin, ister kabul etmeyin. Şahit olarak Allah kâfidir, yeterlidir. **Ve men indehu ilmul kitâb:**[29] "Bir de yanında kitaptan ilim bulunan kimse (şahittir)." Allah ve yanında kitaptan ilim bulunanlar senin Allah'ın resulü olduğuna şahittir.

Allah'ın kendisine kitaptan ilim verdikleri Yahudiler ve Hristiyanlardır. Onların âlimleri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in Allah'ın resulü olduğunu kendi kitaplarından biliyorlardı. Hal böyleyken Yahudiler veya Hristiyanlar sana "sen Allah'ın resulü değilsin" diyorlarsa kendi kitaplarına iman etmemişlerdir.

Hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Em yekûlûnefterâh:** "(Onlar senin için) Yoksa Allah'a iftira mı ediyor, diyorlar." Yani "yoksa getirdiği Allah'ın vahyi değil mi" diyorlar! **Kul inifteraytuhu fe lâ temlikûne lî minallahi şey'â:** "De ki: Ben

[29] Ra'd /43

ona (Allah'a) iftira ediyorsam Allah'tan bana gelecek hiçbir şeyi savamazsınız." **Huve a'lemu bi mâ tufîdûne fîh:** "O (Allah) sizin neden böyle yaygara kopardığınızı en iyi bilendir." Onlar sadece yaygara koparıyor, gürültü yapıyorlar. **Kefâ bihî şehîden beynî ve beynekum:** "(De ki onlara) Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter." **Ve huvel gafûrur rahîm:**[30] "Bununla beraber o ğafur ve rahimdir." Yani buna tövbe edip istiğfar edin ki Allah size rahmetiyle muamele etsin ve sizi mağfiret etsin.

Ve lâ tutiıl kâfirîne vel munâfikîn: "Kâfirlere ve münafıklara itaat etme (onlara uyma, tabi olma)." **Veda' ezâhum:** "Onların (sana) eziyet etmelerini de bırak (aldırış etme)." **Ve tevekkel alâllâh:** "(Sen) Allah'a tevekkül et." **Ve kefâ billâhi vekîlâ:**[31] "Vekil olarak Allah sana kâfidir."

Ellezîne yubelligûne risâlâtillâh: "O kimseler ki Allah'ın risaletini (vahyini, ayetlerini) tebliğ ederler." **Ve yahşevnehu:** "Ve ona (Allah'a) karşı haşyet (huşu) içindedirler." Yani Allah'ın azametini bilirler ve Allah'ın azametinden dolayı tüyleri ürperir. **Ve lâ yahşevne ehaden illâllâh:** "Allah'tan başka hiç kimseden haşyet duymazlar." **Ve kefâ billâhi hasîbâ:**[32] "Hesap görücü olarak da Allah kâfidir (yeterlidir)."

Allah'ın bu ayette bahsettiği kullar ne nebi ne de resuldür. Allah bu ayette mü'minleri anlatmıştır. O kimseler ki Allah'ın risaletini tebliğ ederler ve Allah'tan haşyet duyarlar, ondan başka hiç kimseden haşyet duymazlar; çünkü Allah'ın vahyini taşırlarsa Allah'ın onlarla beraber olacağına ve Allah'ın onlara yardım edeceğine iman etmişler. Onlar Allah'ın yükünü taşıyor! Allah böylesine değerli bir yükü taşıyanları mutlaka korur, muhafaza

[30] Ahkâf /8
[31] Ahzâb /48
[32] Ahzâb /39

eder. Allah onlara yeterdir. Onlar bu vazifeyi yaparken hiç kimseden de haşyet duymazlar.

Allah'tan haşyet duyanlar Allah'ın vahyini taşırken Allah'tan başkasından asla haşyet duymaz.

Allah Kıyamet günü herkesin kitabını eline verir ve buyurur ki: **Ikra' kitâbeke:** "Kitabını oku!" **Kefâ bi nefsikel yevme aleyke hasîbâ:**[33] "Bugün hesap görücü olarak sen kendi kendine yetersin." Kendi hesabını kendin gör, al bu senin kitabındır, kendi kitabını oku. Ben senin hesabını görmüyorum, sen bugün hesap görücü olarak kendi kendine kâfisin, yeterlisin. Bu yüzden kendi hesabını kendin ver. Demek ki kul Kıyamet günü kendi nefsine hesap görücü olarak kâfi oluyor, yeterli oluyormuş!

"Kıyamet günü terazileri koyarız. O zaman hiç kimseye hiçbir şeyle zulmedilmez ve yapılan amel hardal tanesi kadar da olsa onu getiririz" buyurdu Allah. Ayetin sonunda **Ve kefâ binâ hâsibîn:**[34] "Hesap görücü olarak biz yeteriz" buyurdu Allah.

Hendek Savaşı'nda mü'minler savaşmadan Allah onların yerine inkâr edenleri mağlup etmiş, böylelikle Müslümanlar zafer kazanmıştır. Allah, Hendek Savaşı'ndaki bu durumu beyan ederken ayet-i kerimede **"Allah bunun için mü'minlere kâfidir"**[35] buyurmuştur. Yani Allah gerektiğinde farklı bir muameleyle mü'minlerin düşmanlarını mağlup eder; çünkü Allah buna kâfidir.

Ve kem ehleknâ minel kurûni min ba'di nûh: "Biz Nuh'tan sonra nice beldeleri helak ettik." **Ve kefâ bi rabbike bi zunûbi ibâdihî habîran basîrâ:**[36] "Ve senin rabbin, kullarının günahlarını gören olarak, haberdar olarak yeterlidir." Allah, kullarının günahını görendir ve günahından haberdardır. Bu yüzden ayet

[33] İsrâ /14
[34] Enbiyâ /47
[35] Ahzâb /25
[36] İsrâ /17

"biz onların neler yaptığını görüyor, biliyorduk, her şeyden de haberdardık, bundan dolayı Nuh'tan sonra nice nesilleri helak ettik" manasına gelir.

Mesele; yanlışı veya doğruyu kendimize göre değil Allah'a göre yapıp yapmadığımızdır. Yoksa herkesin kendine ait bir hükmü vardır. İnsanlar "ben şöyle iyiyim, şöyle doğruyum, şöyle güzel yapıyorum, herhalde bana da cennette bir köşe düşer" diye hesap edebilir; ama dediğim gibi bizim kendimiz hakkında verdiğimiz karar geçerli değildir. Geçerli olan hüküm Allah'ın verdiği hükümdür. Bu hüküm de Kur'an'a göredir.

Kur'an aynı zamanda hesap kitabıdır. Bu yüzden Allah, hesabı Kur'an'a göre, ayetlerine göre görür. Hesabı böyle görmemesi insan için zulüm olur. Allah hesabımızı Kur'an'a göre görmezse "ya rabbi! Bilmiyorduk" deme imkânımız olur; ama Kıyamet günü bilmiyorduk diyemeyeceğiz; çünkü Allah "ben sana vahyedip söylemedim mi" diye buyuracak ve biz de Kur'an'a göre yaşamamışsak bunun hesabını veremeyiz.

Men kâne yurîdul âcileh: "Kim acil olanı (peşin olanı, dünyayı) isterse." **Accelnâ lehu fîhâ mâ neşâu li men nurîd:** "Onlardan istediğimiz kimseye dilediğimiz kadarıyla hemen veririz (ihsan ederiz)." Yani dünyayı isteyip dünyanın peşinden koşanlar için dünyalıktan dilediğimize dilediğimiz kadarıyla veririz. **Summe cealnâ lehu cehenneme yaslâhâ:** "Sonra onu cehenneme yaslarız." Neden? -Dünyayı tercih ettiği ve birinci tercihi Allah'ın rızası, Hz. İnsan olmak, ahiret olmadığı için! **Mezmûmen medhûrâ:**[37] "Hem de kınanmış ve kovulmuş olarak (cehenneme yaslarız)." Kınanmış ve kovulmuş olarak onu cehenneme yaslarız. Demek ki birinci tercihi dünya olanları Allah kovuyormuş! Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **"insanlardan öylesi var ki 'rabbim**

[37] İsrâ /18

bana dünyada ver' der. Böylelerinin ahiretten nasibi yoktur"[38] buyurmuştur.

İnsanın ahiretten nasibinin olması için **Rabbenâ âtinâ fîd dunyâ haseneten ve fîl âhirati haseneh:**[39] "Rabbimiz bize dünyada da güzellik ver, ahirette de güzellik ver" demesi ve bu güzelliğin Allah ile olması, Allah'a göre güzel olması gerekir. Yoksa güzellik, dünyadaki nimeti istemek değildir.

Evet, kim acil olanı isterse onlardan istediğimiz kimseye dilediğimiz kadarıyla verir sonra onu kınanmış ve kovulmuş olarak cehenneme yaslarız, buyurdu Allah. Ayet devam ediyor. **Ve men erâdel âhirate ve seâ:** "Ve her kim de ahireti ister ve bunun için de say' ederse (çabasını, gayretini sarf ederse)." **Lehâ sa'yehâ ve huve mu'min:** "Ve çabası mü'min olarak olursa." Yani iman etmeyenlerin çabası bir işe yaramaz. Onların çabasını kabul etmiyorum, buyurdu Allah. **Fe ulâike kâne sa'yuhum meşkûrâ:**[40] "İşte bunların koşuşturması (çabası) şükrana layıktır." İman edip çabasını, gayretini sarf ederek koşuşturanların çalışması teşekküre layıktır. Allah onlara "kulum teşekkür ederim, sen güzel yaptın" der. Yalnız burada önemli bir detay vardır. Bu detay çaba gösterenlerin imanlı olmasıdır. Sadece, çalışması imanıyla beraber olanlar şükre layıktır, teşekküre değerdir. Onlar da çalışmalarının karşılığını mutlaka alır.

Unzur keyfe faddalnâ ba'dahum alâ ba'd: "(İnsanlara, hayata) Bak, kimini kiminden nasıl üstün (faziletli) kılmışız!" **Ve lel âhıratu ekberu derecât:**[41] "Ahiretin dereceleri çok daha büyüktür." Ahiretteki dereceler dünyadaki derecelere benzemez, ahiretteki dereceler çok daha büyüktür.

[38] Bakara /200
[39] Bakara /201
[40] İsrâ /19
[41] İsrâ /21

Hepimiz dünyadaki bu hali zaten görüyoruz. Kimileri ekonomik olarak sürünürken kimileri de tahtta oturmuş bir vaziyettedir. Nasıl ki dünyada böyle dereceler varsa aynı şekilde ahirette de böyle dereceler vardır ve ahiretteki dereceler çok daha büyüktür. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"cennette bin derece vardır. Her bir derecenin arası yerle gök kadardır"*[42] buyurmuştur. Bu nedenle cennete gidenlerin hepsi aynı konumda değildir.

Cennet sekiz kattır. Her bir katın da kendi içinde bin derecesinin olduğunu düşünürsek o halde aynı katta olmasına rağmen başkasından sadece bir derece üstün olan kişinin o üstün olduğu kişiyle arasında yerle gök kadar fark var demektir. Şayet aralarında bir derece değil de bir kat varsa o zaman aralarında bin tane yerle gök arası kadar fark var demektir. İşte, ahiretteki dereceler bu kadar büyüktür. Çalışıp cennete koşmamız yetmez, Allah bunları bir de cennette yükselmeye çalışmamız için beyan ediyor.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz cennetle ilgili başka bir hadisinde *"cennetlikler cennete, cehennemlikler de cehenneme gidince Allah, mü'min kullarını huzuruna alıp her birine tek tek 'dünyadayken Kur'an'ı okuduğun gibi oku ve yüksel' der"*[43] buyurmuştur.

Bu okuma Kur'an'ı ezberden okumak değildir. Böyle olsa hafızların cennetin en yukarısına çıkması gerekir. Allah'ın cennetliklere 'oku ve yüksel' beyanındaki okuyuş; insanın dünyadayken dinlediği veya okuduğu ayeti anlaması sonra imana dönüştürüp onunla amel etmesidir. Kul, dünyadayken böyle yaparsa ahirette de Kur'an'ı okur ve yükselir; yani insanın ahirette

[42] İbn Hibban, h.no: 7390; Ramuz el-Ehadis-1, s. 200/4
[43] Tirmizî, Sevâbu'l-Kur'an 18; İbn Mace, Edeb 52; Ahmed B. Hanbel, II, 192.

okuyup yükseldiği ayetler dünyadayken ezbere bildiği ayetler değil anlayıp iman ettiği ve hayatına geçirdiği ayetlerdir.

Allah'ın isimlerini ayetlerle anlatıyoruz; yani rabbimizi onun kendini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyoruz. Her bir ayet mutlaka Allah'ın bir ismini açıklar. Dolayısıyla biz de rabbimizin isimlerini anlamaya çalışırken Allah'ın isimleriyle yüceliyoruz; yani Allah'ın anlamaya çalıştığımız bir ismine ne kadar iman etmiş, o isimle ne kadar amel etmişsek ona göre yüceliyor ve yükseliyoruz.

Allah kitabında kendini, insanı tanıtmış, aynı şekilde Allah'a nasıl halife olunacağını, nasıl Hz. İnsan olunacağını beyan etmiştir. Yoksa Allah "namaz kılar, oruç tutar, bir de hacca gidersen cennete girersin" dememiştir. Aksini söylemek uydurma dine uymaktır. Uydurma dinde İslam'ın sadece ibadet dini olduğunu söylemek vardır. Oysaki Allah'ın indirdiği din böyle değildir, Allah öyle buyurmamıştır.

"Allah, cennet karşılığında mü'minlerden mallarını ve canlarını satın almıştır."[44] Allah'ın indirdiği din böyledir. Allah, cennetin fiyatını beyan ediyor! Bu din namaz, oruç veya hac dini olsaydı Allah mal ve can karşılığında cenneti sattığını beyan etmezdi. Allah'ı her şeyden çok seven birinin Allah için yapamayacağı hiç bir şey yoktur, dolayısıyla böyle biri malını da canını da Allah'a feda eder. Burayı doğru anlamak gerekir. Canı feda etmek gidip ölmek demek değil zamanını ve hayatını Allah'ın rızasını kazanma yolunda sarf etmek demektir. Bu yüzden cennet öyle ucuz, öyle kolay değildir.

Sahabeye baktığımızda her birinin hayatını nasıl ortaya koyduğunu, imanı için nasıl fedakârlıklar yaptığını, gerektiğinde her şeyini terk edip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber nasıl da hicret ettiğini, sıkıntılara, zulümlere, işkencelere katlandığını görürüz. Hal böyleyken biz hiçbir şey yapmadığımız halde Kıyamet

[44] Tevbe /111

günü onların yanına gidip "biz de sizin gibiyiz, sizin gittiğiniz yere biz de gelmek istiyoruz" dersek ayıp olmaz mı! Böyle düşünmek gerçekten hiç hoş bir durum değildir! Onların yanında durmak istiyorsak o halde gücümüzün yettiği kadarıyla onlar gibi yapmaya çalışmamız gerekir.

Evet, Allah ahiretteki derecelerin daha büyük olduğunu söyledi. **Ve ekberu tafdîlâ:**[45] "Hem de üstünlük ve fazilet bakımından çok daha büyüktür." Yani bu üstünlük dünyayla kıyaslanmaz. Eğer ebedi hayatta faziletli olmak, üstün olmak istiyorsan bu durumda çalışıp çabanı, gayretini sarf etmen gerekir. Bunu Allah söylüyor.

Lâ tec'al meallâhi ilâhen âhar: "Allah ile birlikte başka bir ilah edinme." Allah'a iman ettiğini söylüyorsan o zaman Allah ile birlikte başka bir ilah edinme; yani, Allah'ın isimlerinde Allah'a şirk koşma. Koşarsan ne olur? Bu sorunun cevabını Allah veriyor. **Fe tak'ude mezmûmen mahzûlâ:**[46] "Yoksa kınanmış ve yalnız başına bırakılmış olursun." Böyle yapma ki kınanmayasın. Yoksa Allah seni öyle bir mahcup eder ki kendi kendini kınamak zorunda kalırsın.

Peki, Allah ile birlikte başka bir ilah edinmek, Allah'ın herhangi bir ismini başka birine vermek ne demektir?

Örnek vereyim; rızkı veren, ikramı yapan, hibe eden Allah'tır. Bunlar Allah'ın isimledir; yani rezzak olan, kerim olan, vehhab olan Allah'tır. Hal böyleyken Allah'a güvenmez, tevekkül etmez, Allah'ı kendimiz için rezzak olarak kâfi görmezsek bunun yerine başka birine güvenip "rızkımız buradan gelecek" dersek Allah'ın Rezzak ismine şirk koşmuş oluruz.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

[45] İsrâ /21
[46] İsrâ /22

Bir devlet dairesinde memursak ve "ben maaşımla hayatımı garantilemişim" deyip her aybaşında aldığımız maaşa güvenirsek bu durumda Allah'ın Rezzak ismine şirk koşmuş oluruz. Böyle yaptığımız zaman "Allah ile birlikte ilah edinmiş olursun" ayetiyle muhatap oluruz. Böyle olunca da Allah rızkımızı oradan keser ve ilahın kim olduğunu bize gösterip bizi rezil eder.

Tabi, Allah bu muameleyi mü'mine yapar kâfire yapmaz. Kâfirler için; yani ebediyen kaybedecek olanlar için Allah'ın söylediği tek söz vardır. Bu da "**cehennem onlara yeter, cehennem yetmez mi"**[47] sözüdür. Yani "onlara böyle bir muamelede bulunmam, böyle bir sıkıntı yaşatmam." Allah onlar hakkında bir de **"Kıyamet günü onlar için bir hesap tutmayız"**[48] buyurur. Allah, hesabını tutmayacağı kullarını serbest bırakır. Başka bir ayet-i kerimede ise; **"eğer insanların tek bir ümmet olma tehlikesi olmasaydı (insanların kâfirlere meyletme ihtimali, tehlikesi olmasaydı) kâfirlerin evlerini, tavanlarını, merdivenlerini gümüşten (altından, mücevherden) yaptırırdık"**[49] buyurmuştur. Kâfirlere böyle bir imkân tanırdık; ama mü'minlerin onlara meyletme tehlikesi olduğu için böyle yapmıyoruz. Bu, dünya alabildiğine onların olsun; çünkü zaten ebediyen kaybedecekler, demektir.

Vallâhu yed'û ilâ dâris selâm: "Allah sizi selam yurduna davet eder." Allah sizi cennete davet eder. Allah cennet için **darus selam:** "Selamet yurdu" buyuruyor. **Ve yehdî men yeşâu ilâ sırâtin mustekîm:**[50] "Ve Allah dilediği kimseyi (bununla beraber dileyen kimseyi) hidayete erdirir." Allah dilediği kimseyi cennetin yoluna koyar; ama bunun için kulun hidayeti, selam yurdunu dilemesi gerekir. "Kulum hidayeti, selam yurdunu isteyecek,

[47] Ankebût /68
[48] Kehf /105
[49] Zuhrûf /33
[50] Yûnus /25

vahyime, yoluma tabi olmayı isteyecek, onun bu isteğine karşılık ben de onu hidayete erdiririm" buyurdu Allah. Evet, Allah, kulunu davet ediyor.

Lillezîne ahsenû: "O kimseler ki güzel yaparlar (güzellik yaparlar)." **Husnâ ve zîyâdeh:** "Onlara güzellik vardır (bununla beraber o güzellikten) bir de fazlası vardır." Yani kul bir güzellik yaparsa Allah ona o güzellikle muamele eder. Yetmez, bir de ona ziyadesiyle başka bir güzellik verir. Bu güzellik, Allah'ın güzelliğinden bir tecellidir. Mesela; kul, birine rahmetle muamele ederse Allah ona hem rahmetle muamele eder hem de Rahim ismiyle tecelli edip onu rahim yapar, güzel yapar; yani onu Hz. İnsan olması için bir adım daha öne alıp Hz. İnsan yapar ve kendi güzelliğiyle güzelleştirip onu güzel yapar.

Ve lâ yerheku vucûhehum kater: "Onların yüzüne herhangi bir karalık bulaşmaz." **Ve lâ zilleh:** "(Onların yüzüne) Zillet de bulaşmaz." Yani herhangi bir şekilde zelil olmaz, aşağılık olmazlar. Neden? -Çünkü Allah'a göre güzel yapmışlardır. Allah da onları güzelleştirir, yüzlerini kara çıkarmaz ve onları zelil etmez, rezil etmez. Allah buna müsaade etmez. Bunu Allah söylüyor. **Ulâike ashâbul cenneh:** "Onlar cennetin arkadaşlarıdır." Onlar cennet ashabıdırlar, cennet arkadaşıdırlar, cennetin arkadaşıdırlar; çünkü gönülleri cennete dönmüş, cennet gibi olmuştur. Onlar da kendi gönüllerinin arkadaşıdır, kendi kendilerine, kendi gönüllerindeki cennete arkadaştır, dolayısıyla cennete layıktırlar. **Hum fîhâ hâlidûn:**[51] "Onlar orada ebedi olarak kalırlar."

Vellezîne kesebûs seyyiât: "O kimseler ki kötülükler kazanmışlar (kötülük yapmışlar)." Kötülük yapanlara gelince onlar için ise. **Cezâu seyyietin bi mislihâ:** "Kötülüğün cezası misliyledir." Yani bir kötülük yapmışlarsa ceza olarak bir kötülük kazanırlar. **Ve terhekuhum zilletun, mâ lehum minallâhi min âsim:** "Onların

[51] Yûnus /26

yüzünü zillet kaplar (aşağılık kaplar) ve onları Allah'tan kurtaracak kimse de olmaz." Hiç kimse onları kurtaramaz. **Ke ennemâ ugsîyet vucûhuhum kıtaan minel leyli muzlimâ:** "Sanki onların yüzleri kapkaranlık bir geceden bir parça gibi olmuştur." Sanki karanlık bir geceden bir parça gibi zillet içinde umutsuzca, sıkıntıyla yüzleri kararır. **Ulâike ashâbun nâr, hum fîhâ hâlidûn:**[52] "Onlar ateşin arkadaşlarıdır ve onlar orada ebedi kalırlar."

Kötülük yapanların gönülleri cehenneme dönmüştür. Onlar da cehennem gibi olan gönüllerine arkadaştır. Kötülük yaptıklarından dolayı nefisleri cehenneme dönmüştür ve cehennemde ebedi olarak kalırlar. İnsan tövbe etmez, istiğfar etmez ve Allah'a dönmez de bu hal ile ölürse gideceği yer cehennemdir, dedi Allah.

Ve yevme nahşuruhum cemîâ: "O gün (Kıyamet günü) hepsini bir araya toplayacağız." **Summe nekûlu lillezîne eşrakû mekânekum entum ve şurakâukum, fe zeyyelnâ beynehum:** "Sonra o şirk koşanlara (Allah'ın isimlerine iman etmeyenlere) diyeceğiz ki: Haydi, siz ve sizin şirk koştuklarınız yerinize geçin. Onları birbirinden ayıracağız." Onlara; her biriniz yerlerinize geçin, diyeceğiz ve onların aralarını açıp onları birbirinden uzaklaştıracağız. **Ve kâle şurakâuhum mâ kuntum iyyânâ ta'budûn:**[53] "O şirk koşulanlar diyecekler ki: Siz bize âbd olmuyordunuz." Siz bizim kullarımız değildiniz, bize âbd olun diye bir şey size söylememiştik, bizi niye şirk koşuyordunuz!

Bu ayette bahsi geçen insanların hepsi dünyadayken bir arada yaşayan insanlardır. Bu insanlardan bir kısmı diğer bir kısmını Allah'a şirk koşmuştur. Şirk koşulanlar da Kıyamet günü kendilerini Allah'a şirk koşanlara "biz size bizi, Allah'a şirk koşun,

[52] Yûnus /27
[53] Yûnus /28

bize âbd olun demedik" derler; yani o insanların, başkalarının kendilerine âbd olduğundan haberleri yoktur!

Hal böyleyken insanlar onlara neye göre âbd olmuşlar? - Elbette ki paralarına, mevkilerine göre âbd olmuşlar! Birine sırf zengindir diye parasından dolayı âbd olmuşlar. Bir başkasına da mevkisi, makamı var diye âbd olmuşlar. Üstelik onların da başkalarının kendilerine âbd olduğundan, kendilerini Allah'a şirk koştuğundan haberleri bile yoktur!

Fe kefâ billâhi şehîden beynenâ ve beynekum: "(Ve diyecekler ki) Allah, şahit olarak aramızda yeter (kâfidir)." Yani sizin bizi Allah'a şirk koştuğunuzdan haberimiz yoktu, derler. Zaten şirkin ne olduğunu bilmiyorlar ki haberleri olsun! **İn kunnâ an ibâdetikum le gâfilîn:**[54] "Diyecekler ki: Biz sizin bize ibadet ettiğinizden gafildik (hiç haberimiz bile olmadı)."

Peki, insanlar onlara nasıl ibadet ediyordu?

Dünyadayken sırf paralarından, mevkilerinden dolayı onlara boyun bükmeleri, yağ çekmeleri onlara yaptıkları ibadetleridir. Allah onların bu halini ibadet olarak saydı. Hâlbuki rezzak olarak, kerim olarak Allah sana kâfidir. Hal böyleyken neden gidip onlara boynunu büküyor, yağcılık yapıyor, onlara kulluk ediyorsun! Kulluğunu onlara yapacağına Allah'a yapsana! Allah dilemedikçe hiç kimse zerre kadar ne kimseye bir fayda ne de zarar verebilir.[55] Elbette ki tedbir alıp vesileye sarılmak Allah'ın emridir; ama bununla beraber kulun iman itibariyle Allah dilemedikçe bir yaprağın bile ağaçtan düşmeyeceğini bilmesi gerekir.[56]

Hunâlike teblû kullu nefsin mâ eslefet: "Burada herkes geçmişte her neyi yapmışsa onunla karşı karşıya gelecek." **Ve**

[54] Yûnus /29
[55] Â'râf /188, Yûnus /49
[56] En'âm /59

ruddû ilâllâhi mevlâhumul hakk: "Ve hepsi de hak olan Mevlalarına döndürülmüş olacaklar." **Ve dalle anhum mâ kânû yefterûn:**[57] "Bir de o iftira attıkları (Allah'a şirk koştukları) onlardan kaybolup gitmiş olacak."

Ve yevme yeadduz zâlimu alâ yedeyhi: "O gün zalim kimse (Allah'ı ve peygamberini dinlemeyenler, kendine zulmetmiş olanlar) kendi ellerini ısıracak." Zalim o gün elini ısıracak. **Yekûlu:** "Diyecek ki:" **Yâ leytenîttehaztu mear resûli sebîlâ:**[58] "Ne olurdu (yazıklar olsun bana, keşke) Allah'ın resulüyle beraber yolu tutmuş olsaydım!" O gün zalim olan kimse ellerini ısırıp "keşke Allah'ın resulünün gittiği yolu tutmuş olsaydım" diyecek.

Yâ veyletâ leytenî: "Eyvah, yazıklar olsun bana!" diyecek. **Lem ettehız fulânen halîlâ:**[59] "(Keşke) Falancayı dost edinmeseydim." Bu sözü kendisini cehenneme sürükleyen için, kendisine Allah'ın yolunda değil de cehennem yolunda yardım eden arkadaşı için söylüyor.

Lekad edallenî aniz zikri ba'de iz câenî: "And olsun ki bana zikir (Kur'an, Allah'ın vahyi) geldikten sonra o beni saptırdı (beni yoldan çıkardı)." Allah'ın kitabına, vahyine uymam gerekirken bu adama uydum o da beni yoldan çıkardı ve beni saptırdı. **Ve kâneş şeytânu lil insâni hazûlâ:**[60] "Şeytan, insanı böylesine yardımsız bırakır." Biri Allah'ın vahyine, ayetlere uymayıp başkasına uyarsa Allah'tan bir yardım göremez. Allah'tan başka uyduklarının da ona hiçbir faydası olmaz. Şeytan da ona yardım edemez ve onu yardımsız bırakır.

Bu ayet Kıyamet günü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ümmetinden, kavminden şikâyetçi olduğu tek ayettir. **Ve kâler resûl:** "Ve Allah'ın resulü diyecek ki." **Yâ rabbi inne kavmîttehazû**

[57] Yûnus /30
[58] Furkân /27
[59] Furkân /28
[60] Furkân /29

hâzâl kur'âne mehcûrâ:[61] "Ya rabbi! Benim bu kavmim Kur'an'ı muhacir bıraktı (senin kitabını terk etti)."

Peki, genel olarak baktığımızda Kur'an'ı terk etmiş, muhacir bırakmış mıyız?

Yüzde yüz evet. Kur'an'ı okumadık ya da dinlemediysek, anlamadık, iman etmedik, ahlaka, amele dönüştürmediysek, Kur'an'ı evimize, hayatımıza taşımadıysak onu terk etmiş, muhacir bırakmışız demektir. Dolayısıyla Kıyamet günü de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bizden davacı olacak.

Ve kezâlike cealnâ li kulli nebiyyin aduvven minel mucrimîn: "İşte böyle biz mücrimlerden Allah'ın her nebisi için (resulü için) düşmanlar yapmışız." **Ve kefâ bi rabbike hâdiyen ve nasîrâ:**[62] "Hidayetçi olarak (yol gösterici olarak) ve yardımcı olarak senin rabbin kâfidir." Demek ki hidayeti Allah gösteriyormuş. Allah hidayetini kitabıyla gösterir. Evet, hem yol gösterici olarak hem de yardım edici olarak Allah yeterlidir.

Allah'ın yolundan başka bir yol gösterenler için Allah peygambere düşman olan, karşı olan "mücrim" buyurdu; çünkü başka bir yolu gösterince Allah'ın ve resulünün yolunu iptal etmiş ve "benim gösterdiğim yol o yoldan daha güzeldir" demiş olur. Önceki ayetlerde de beyan edildiği üzere Allah o mücrimleri cehenneme yaslayacak.

Bu yüzden hiç kimse insanları kendine davet edemez, etmemelidir. Herkes davet ederken Allah'a, Allah'ın kitabına, vahyine, resulünün sünnetine, hayatına davet etmelidir. Bunlar dışında bir yola davet edenler ister farkında olsun isterse olmasın Allah'ın yolunu iptal etmeye çalışmış olur.

[61] Furkân /30
[62] Furkân /31

Evet, hep beraber ayetlerde geçtiği şekilde Allah'ın El Kâfi ismini anlamaya çalıştık. İnşallah bu vesileyle rabbimizi her konuda kendimize yeterli görür ve rabbimize olan sorumluluğumuzu kâfi derecede yerine getiririz inşallah.

Allah hepimizi El Esmau'l Husna'sına kâmil manada iman edenlerden eylesin. Kitabına, Kur'an'a, vahyine iman edenlerden, iman edip ahlaka, amele dönüştürenlerden eylesin. Allah bizi, Kâfi ismine iman edenlerden, rabbini kendisi için kâfi görenlerden, yeterli görenlerden eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

ER RAFİ’

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde El Kâfi ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın Er Rafi' ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Rafi'; yücelten, yükselten demektir. Allah ayet-i kerimede; **Rafîud deracâti zûl arş:**[1] "Dereceleri yükselten, arşın sahibi olan (Allah'tır)" buyurur. Allah, insanı arşa yükseltir; ama hiç kimseyi durup dururken de arşa yüceltmez, yükseltmez; çünkü bu yüceltme herkesin çabasına ve gayretine göredir. Biri Allah'ın **"dileyen rabbine varan bir yol tutsun"**[2] buyurduğu gibi rabbine varan bir yol tutarsa işte o zaman rafîud deracâti zûl arş olan Allah onu arşa yüceltir, arşa ref eder.

Allah bizi dünyaya Hz. İnsan olalım diye göndermiştir. Zaten Allah'a kul olmak, âbd olmak demek Hz. İnsan olmak demektir. O halde Allah, Hz. İnsan olmak için çabasını, gayretini sarf eden birini mutlaka Hz. İnsan yapar.

Mesela; bir çocuk doğduğunda buluğa erinceye kadar tertemizdir, dolayısıyla vefat ederse gideceği yer cennettir. Çocuk sonra büyüdükçe kendini kirletir. Allah, kulunu bilendir. Kulunun gücünün neye yettiğini neye yetmediğini bilir. Bu yüzden ayet-i kerimede; **"yaratan (yarattığını) bilmez mi"**[3] buyurmuştur. Allah,

[1] Mu'min /15
[2] İnsân /29, Muzzemmil /19
[3] Mülk /14

kullarına "günah işlemeyin, yanlış yapmayın" dememiş "günah işlediğinizde, yanlış yaptığınızda tövbe edin" demiştir. Bu nedenle de ayet-i kerimede **"Allah çok tövbe edenleri sever"**[4] buyurmuştur. Tövbe etmek, Allah'a dönmek demektir. Yanlış yaptığımızda yanlışımızı savunmuyor, aksine "bu yaptığım yanlıştır" diyor ve yanlışımızdan dolayı pişman oluyorsak bu halimiz tövbedir, dolayısıyla Allah bu dönüşümüzü kabul eder.

Allah'a dönmekle birlikte bir de Allah'a ref olmak; yani yücelmek, yükselmek, Hz. İnsan olmak vardır.

Ümmet olarak cenneti sanki tek bir yermiş gibi anlıyoruz. Oysaki bu anlayış doğru değildir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"cennet sekiz kattır, bir de her bir kat arasında dereceler vardır ve cennetteki her bir derecenin arası yerle gök kadardır"*[5] buyurmuştur. O halde cennetlik biri başka bir cennetlikten sadece bir kat yüksekte olsa bile aralarında yerle gök kadar fark olur. Allah bu nedenle ayet-i kerimede; **"genişliği yerle gök kadar olan cennete koşun"**[6] buyurmuştur. O zaman koşmayanlar yolda kalır, cennete varamaz, dolayısıyla cehenneme gider. Daha doğrusu öldüğünde cehennemini beraberinde götürür.

İnsan iman edince Allah'a kul olmaya, âbd olmaya çalışır. Manevi olarak bir yola girip yolculuğa başlayınca ise Allah'ı sevdiğini, Allah'ı kendisinden razı etmeye çalıştığını, onu bilmek ve bulmak için çaba, gayret sarf ettiğini zanneder; ama aslında iş böyle değildir. Biraz önce söylediğim gibi buluğa ermemiş bir çocuğun öldüğünde gideceği yer cennetse eğer o halde Allah onu seviyor, sevdiği için de hiçbir çabası, gayreti olmadığı halde onu cennetine alıyor demektir.

[4] Bakara /222
[5] Buhari, Cihad, 4; Buhari, h.no.2790; İbn Hacer, 6/12
[6] Hadîd /21, Âl-i İmrân /133

Evet, insan buluğa ermeyinceye kadar tertemizdir; ama büyüdükçe kendini kirletip Allah'tan uzaklaşır. Günahından tövbe edip Allah'a döndüğünde ise Allah onu hiç günah işlememiş gibi temizler ve mağfiret eder. Bu durumda kulunu seven Allah'tır; ama kul kendisinin Allah'ı sevdiğini ve Allah'ın rızasını kazanmaya çalıştığını zanneder. Hâlbuki Allah, kulu razı olsun diye onu imtihanlara tabi tutup ona imkân tanımıştır. Zaten imtihan da kazanma imkânı demektir.

Allah, kuluna her anda hangi muamelede bulunursa bulunsun mutlaka o muamelesinde kulunun kendisine dönmesini, kendisini anlamasını, sevgisine karşılık vermesini ve Hz. İnsan olması için bir adım atmasını ister. Allah'ın yaptığı her muamele böyledir. Bunu göremiyor, anlayamıyor, farkına varamıyorsak bakmadığımız, görmek istemediğimiz, anlamak istemediğimiz; yani aklımızı kullanmadığımız içindir.

Allah ayet-i kerimede **"canlıların en kötüsü aklını kullanmayan sağır ve dilsiz insanlardır"**[7] buyurur. Aklını kullanmayanlar bir domuzdan, bir eşekten bile daha aşağıdadır. Öyleyse insan bu duruma gelmemek için mutlaka her konuda aklını sonuna kadar kullanmalıdır. Dünyasını ve ebedi hayatını kazanmaya çalışırken aklını kullanmayan birinin aklı akıl değildir. Allah böyle bir aklın sahibinin canlıların en kötüsü olduğunu buyurdu.

İşi anlamadan, kavramadan birilerinin peşine takılıp kalabalık yapmak sürü mantığıdır. İnsanın sürü mantığına uymaması için işi anlaması ve peşinden gittiği kişiyi hesaba çekmesi gerekir. Hatta Allah bize peygamberliğini ispatlaması için peygamberi bile hesaba çekmemizi buyurmuştur; çünkü aklımız onu mutlaka kabul etmelidir. Allah aklımızın kabul etmediği birinin peşinden körü körüne gitmememizi söylemiş ve ayet-i

[7] Enfâl /22

kerimede; **"(hak da belidir, batıl da belidir, küfür de bellidir, iman da bellidir) dileyen iman etsin, dileyen kâfir olsun"**[8] buyurmuştur. Yani "kâfir olacaksan bilerek ol, kâfirlik yapacaksan niçin yaptığını bile bile yap. Yoksa bilmeden, anlamadan, aklını kullanmadan birinin peşine takılıp hakta olduğunu ve doğru yaptığını zannetme."

Aynı şekilde imanın da mutlaka bilerek yapılması gerekir. Kul niçin iman ettiğini bilmelidir. Yoksa imanı körü körüne olmuş olur, böyle bir iman da insana hiçbir fayda vermez; ama insan niçin iman ettiğini bilerek Allah'a iman ederse onun bu imanı kendisine çaba, gayret sarf ettirir ve salih amel işlettirir, dolayısıyla o kul da imanıyla beraber yükselir; yani Allah onu imanından dolayı arşa ref eder, yüceltir, yükseltir.

Evet, Allah'ın Er Rafi' ismi; yücelten, yukarı çıkaran, arşa çıkaran demektir. Nasıl ki yedi kat gök ve arş varsa aynı şekilde insanın da yedi kat göğü ve arşı vardır; yani kalbin yedi mertebesi bir de arşı vardır. Allah, kulun arşına tecelli eder. Bu durumda kul kendi gönlündeki arşına çıkarsa eğer orada tecelli eden Allah'ı bulur, bulmalıdır. Bulmuyorsa aklını kullanmamış, yolu yürümemiş demektir.

Allah ayet-i kerimede **Ve mâ halaktul cinne vel inse illâ li ya'budûn:**[9] "Ben cinleri ve insanları sadece bana âbd olsunlar diye yarattım" buyurduysa bu durumda âbd olmayı doğru anlamak gerekir. Âbd olmak sanıldığının aksine namaz kılmak, oruç tutmak ya da hacca gitmek değildir. Âbd olmak, Allah'ı sevmek demektir.

Peki, Allah'ı niçin sevmemiz gerekir?

Bizi kendi nurundan yaratıp bize ruhundan nefhettiği için, bizi yokluktan varlığa çıkardığı, var olalım, Hz. İnsan olalım diye

[8] Kehf /29
[9] Zâriyât /56

dünya hayatını yaratıp sonra da bizi dünyaya gönderdiği için Allah'ı sevmemiz gerekir.

Allah, âbd olma tercihini kulun kendisine bırakmıştır. Allah'a âbd olmayı, kul olmayı tercih edersek rabbimizin rızasını, cemalini, velayetini, kendi hakikatimizi, Hz. İnsanlığımızı kazanmış oluruz. Yok, eğer Allah'a âbd olmayı tercih etmezsek bu durumda rabbimizi, kendimizi, Hz. İnsanlığımızı kaybederiz. Allah bu tercihi insana vermiştir.

Mesela; sahabeler iman etmeden önce müşrikti. Allah müşrikler için de **"onlar hayvan gibi hatta hayvandan daha aşağıdır."**[10] **"Onların kalpleri (gönülleri) vardır, onunla fehmetmezler (anlamazlar). Onların gözleri vardır, onunla görmezler. Onların kulakları vardır, onunla işitmezler. Onlar hayvan gibidir hatta hayvandan daha aşağıdır"**[11] buyurmuştur; yani sahabeler daha önce bu ayetlerle muhatapken sonra Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e iman edip Allah'a âbd olmayı tercih etmiş ve gökteki yıldızlar mesabesine ulaşmıştır. İşte onları en aşağıdan alıp en yukarıya çıkaran onların bu tercihiydi. Allah bu tercihlerinden dolayı onları böylesine arşa ref etmiş, yükseltmişti.

Allah, insan olma ya da hayvan olma tercihini tamamen insana bırakmıştır. Allah, kuluna aklı, iradeyi, tercih hakkını verip "tercih senindir kulum" demiş ve hiç kimseyi de kulunun tercihine müdahale ettirmemiştir; yani "kuluma müdahale etme, o isterse insan, isterse hayvan olur" demiştir. Dediğim gibi; sahabeler iman etmeden önce hayvandan daha aşağıydı; ama iman edince gökteki yıldızlar gibi oldular. Bunun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"benim sahabem gökteki yıldızlar gibidir, hangisine uyar, tabi olursanız hidayete eresiniz"*[12] buyurmuştur. Bu tercihi

[10] Furkân /44
[11] Â'râf /179
[12] Beyhakî, el-Medhal, s.164, Kenzu'l-ummal, h. no: 1002

onlar yaptı. İman etmeyenler de cehenneme gitti; yani insan olmayı değil hayvan olmayı tercih etti.

Allah, insanı beden itibariyle zahiri olarak yaratırken spermden yaratır. Ana rahminde insan olmak için yarışan milyonlarca sperm rahme doğru hareket eder; ama içlerinden genel olarak bir tanesi hedefe varır. İlk hedefe varan, insan olmayı, beşer olmayı hak eder. Gerisi; gerisi çöpe gider.

Bu, manevi olarak da aynı şekilde geçerlidir. Allah yolunda çabasını, gayretini sarf edip cennete koşanlar, Allah'ın rızasını kazanıp Hz. İnsan olmak için yarışanlar mutlaka hedefe varır ve Hz. İnsan olur. Çabasını, gayretini sarf etmeyip hedefe varamayanlar ise çöpe gider; yani cehenneme gider. Bu tercih tamamen insana aittir; yani Allah, kuluna "kulum sen ne olmayı istiyorsun. Ebedi hayatını mı yoksa dünya hayatını mı tercih ediyorsun" dediğinde kul eğer "benim için sadece dünya hayatı önemlidir, ben dünyayı tercih ediyorum" derse Allah ona "madem öyle tercih senindir" der ve kulunun bu tercihine müdahale etmez. Böyle biri insan olmayı değil hayvan olmayı tercih etmiştir; çünkü onun hedefe varıp Hz. İnsan olması gerekirdi.

İman; Allah'ı her şeyden çok sevmek demektir. Bununla beraber insanın kendisini sevmesi, kendisine kıymet, değer vermesi ve Allah'ın ona bahşettiği Hz. İnsan olma şerefini kabul etmesi demektir. Kul bu şerefi kabul etmezse Hz. İnsan olma şerefini unutur ve tabiri caizse hayvan gibi olmayı tercih eder.

Hayvan gibi olmayı kabul eder derken kastettiğimiz şey; kişinin kendini sadece etten, kemikten bir varlık olarak zannetmesi ve hayatı sadece bedeninin ihtiyaçlarını karşılayabildiği bir alan olarak anlaması, bu yüzden de hayatını bedeni ihtiyaçları doğrultusunda yaşamasıdır; çünkü hayvanlar da yer, içer, yatar, gezer; ama hiçbirinin Hz. İnsan olma gibi bir hedefi yoktur, hiçbirinin böyle bir özelliği yoktur. Allah bu özelliği

yalnızca insana vermiş ve ona ruhundan nefhedip "kendini bedenden ibaret bir varlık olarak zannetme sana nefhedilen ruh ol. Sen benim nefhettiğim ruhu, El Esmau'l Husna'mı taşıyorsun. Beden olma o ol" demiştir. İşte, Hz. İnsan olmak demek; kulun kendini beden olarak görmemesi ve kendini Allah'ın nefhettiği ruh olarak görüp hayatını böyle yaşamasıdır. Mü'min, Müslüman olmak demek bu demektir; yani mü'min, Müslüman olmada Hz. İnsan olma gibi bir hedef, bir gaye vardır.

Bununla beraber Allah'ın her şeyi yaratmasında bir muradı vardır. Bunca şeyleri yaratmışsa o halde Allah'ın da bir hazzı, aldığı bir tat vardır. Böyle anlamaz "biz tat alıyoruz; ama Allah tat almıyor" dersek bu durumda hâşâ "biz ondan üstünüz" demiş oluruz.

Peki, Allah'ın aldığı haz, tat nedir?

Allah'ın aldığı haz onun muradıdır, kulunun kendisine iman etmesi; yani sevgisine karşılık vermesidir.

Allah ayet-i kerimede; **"yeryüzünde bir halife yaratacağım"**[13] buyurdu. Halife, temsil eden demektir. Allah bizden kendisini temsil etmemizi istiyor. O halde Allah'ın bize verdiği özellikler kendisindeki özellikler olmasa onu nasıl temsil edeceğiz! Buna nasıl gücümüz yetecek!

Kul bütünüyle Allah'ın yeryüzündeki halifesi ve onun aynasıdır, aynası olmalıdır. Bu yüzden Allah, kuluna bakınca kendini, kendi sıfatlarını, kendi isimlerini, kendi güzelliğini onun üzerinde görmek ister. Zaten El Esmau'l Husna'yı anlamaya çalışırken bunu tekrar tekrar anlatıyoruz.

Doğru okuyup doğru anlamak gerekir. Allah'ın ilk emri İ**kra' bismi rabbikellezî halak:**[14] "Seni yaratan rabbinin ismiyle oku"

[13] Bakara /30
[14] Alak /1

emridir. Doğru okumazsak doğru anlayamayız, dolayısıyla doğru yaşayamaz, doğruyu kazanamayız. Bu durumda kendimize göre doğrularımız olur. Herkesin kendine göre doğruları olabilir. Oysaki doğru bir tanedir, hak bir tanedir, gerisi batıldır.

Biri "benim bildiklerim doğrudur" dediğinde o doğru Allah'ın doğrusu değilse "ben Allah'ın ortağıyım" deyip kendini Allah'a şirk koşmuş olur. Ayetleri okuduğumuzda bunu açık ve net olarak anlarız. Allah bunu kabul etmez, Allah bunun şirk olduğunu beyan etmiştir. Bu yüzden ya bütünüyle, bütün isimleriyle Allah'ı kabul ederiz ya da kabul etmeyiz.

Allah ayet-i kerimede; **"(onları Allah'a imana davet ettiğinde iman etmezler; ama) Allah'a şirk koşarak davet ettiğinde hemen icabet ederler"**[15] buyurmuştur. Allah'a şirk koşmak; Allah'ın herhangi bir ismini kabul etmemek ve kendi aklını, ilmini, fikrini ona şirk koşmak demektir; yani "ben daha iyi biliyorum" demektir.

Allah, kulunu her anda kendine çeker. Kul iman etmeye başlayınca Allah'ı sevdiğini zanneder, oysaki Allah onu seviyor. Kul kendisiyle Allah arasına, kendisiyle ona nefhedilen ruh arasına perde koymuştur. O perdeyi biraz hafif aralayınca "ben Allah'ı seviyorum" demeye başlar. Oysaki Allah bütün zatıyla, sıfatıyla onu seviyor. Hiç kimse onu bilmezken Allah onu biliyor ve seviyordu. Zaten Allah onu sevip yarattı. Kul, Allah yolunda biraz ilerlediğinde Allah'ın onu sevdiğini görür. O kendisi için sadece dünya hayatının hesabını yaparken Allah onun ebedi hayatının hesabını yapar; yani Hz. İnsan olması için kulunu imtihana tabi tutup ona imkân tanır. Yoksa Allah kazanan cennete, kazanmayan cehenneme gitsin diye kulunu imtihan etmiyor. Kul manevi olarak büyüsün, gereğini yapsın Allah'a ref olsun, yükselsin, yücelsin ve

[15] Yûsuf /106

Allah'ın güzelliğini üzerinde gösterip Hz. İnsan olsun diye onu imtihana tabi tutuyor.

Mü'min, rabbini kendisinden razı etmeye çalışır. Hâlbuki Allah ondan zaten razıdır. Sadece kul kendini kirletmiştir. Bu yüzden Allah'tan razı değildir, Allah'a itiraz eder, Allah'ın yaptığı muameleyi beğenmez. Kul manevi olarak ilerlediğinde kendisi Allah'tan razı olduğu takdirde Allah'ın da ondan razı olduğunu görür ve anlar.

Kul, Allah'tan razı olmadan Allah'ın ondan razı olmasını beklemesi doğru değildir; çünkü kulun kendisi perdeyi araya koymuştur ve bu perdeyi de yine kendisinin aradan çekmesi gerekir. Bunun için de kulun Allah'ı tanıması, anlaması lazımdır. Kul, Allah'ı tanımadan, anlamadan ondan razı olamaz, onun hakkını gerektiği gibi takdir edemez ve Allah'ı gerektiği gibi sevemez.

Mesela; yüzlerce tarikat vardır, yol vardır. Aslında yol bir tanedir, o da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sahabesiyle gittiği yoldur. Bu yol hak yoldur, sırat-el mustakim yoludur. Kim bu yoldan kıl kadar ayrılırsa delalete düşer; yani yoldan çıkar. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir kıssa anlatayım.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabesiyle oturup sohbet ettiği bir sırada eline bir dal alır ve kumun üzerine bir çizgi çizer sonra o çizginin etrafına bir sürü çizgi daha çizer. Daha sonra ilk yaptığı çizgiyi işaret edip "bu yol sırat-el mustakim yoludur, Allah'a giden yoldur. Kim bu yoldan giderse Allah'a dost olur" buyurur. Sonrasında ise diğer çizgileri gösterip "bu etrafındakiler de yoldur; ama sırat-el mustakimden ayrılmış yollardır. Bu yolların her birinin sonunda bir şeytan durur. Kim bu yollardan birine saparsa sonunda şeytana dost olur"[16] buyurur. Bu yüzden yol bir

[16] İbni. Mace, Mukaddime,1

tanedir o da Resulullah (s.a.v.) Efendimizin sahabesiyle birlikte gittiği yoldur.

Allah'ın Rafi' ismini anlatırken aynı şekilde tasavvufun, tarikatın neye dayandığını genel olarak izah etmemiz gerekiyor. Öyle ki doğru anlaşılsın, eksik bir şey kalmasın.

Geçmişte yaşayan Allah dostları kendine göre bir yol çizmiştir. Çizdikleri bu yollara da kendilerine göre "bu yol kulu Allah'a vasıl eden, dost eden, nefsi tezkiye eden, temizleyen, Allah ile kulun arasındaki perdeyi kaldıran en kestirme yoldur" demişlerdir. Bu durumda "en kestirme yolun Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yolu olması gerekmez miydi! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gökteki yıldız olan sahabeleri en kestirme yoldan yetiştirmemiş mi" diye sormak lazım. Evet, kulları en kestirme yoldan yetiştiren zat Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de sahabeyi Kur'an ile, Allah'ın ayetleriyle, zikirle yetiştirmiştir.

Her bir tarikatta farklı farklı zikirler, tefekkürler, murakabeler vardır. Hâlbuki esas itibariyle baktığımızda bütün tarikatlarda yol aynıdır. Dervişlere mürşid tarafından belli bir zamana kadar nefsin terbiyesi için belirli sayılarda belirli zikirler tavsiye edilir; ama bu zikirlerin sadece dil ile değil tefekkürle beraber olması gerekir. Yolculuk bir yere varınca da mutlaka murakabe yapılmalıdır. Bu murakabe bir ayetin tefekkürü, murakabesidir. Bütün tarikatlarda bu böyledir. Arkadaşların bu konuda bilgi sahibi olmaları için bunları izah ediyorum.

Derviş tefekkürle birlikte çektiği zikirlerle yolculuk sırasında belli bir yere varır. Bundan sonra seyr-i illallah (Allah'a seyir) seyr-i meallah (Allah'la seyir) ve seyr-i fillah (Allah'ta seyir) diye 3 türlü yolculuk vardır. Zaten seyir yolculuk demektir. Mürşidin dervişe murakabe etmesi, tefekkür etmesi için ayet vermesine; yani

dervişin yola yeni başlamasına "seyr-i İllallah" denir. Bu yolun henüz başıdır ve bütün tarikatlarda aynıdır.

Derviş, tefekkürle birlikte çekmesi için mürşidinden belirli sayılarda aldığı zikirlerle bu yolda ilerledikten sonra mürşidi ona **"bugün mülk kimindir? Bugün mülk, vahid ve kahhar olan Allah'ındır"**[17] ayetini verir ve dervişe "bundan sonra zikri bırak, sadece bu ayeti murakabe et, tefekkür et; ama bu tefekkürü yaparken hem dünyanın hem de ahiretin her anda Allah'a ait olduğunu tefekkür et" der ve dervişten bu ayeti tefekkür etmesini, murakabe etmesini ister. Derviş de uzanırken, otururken, yürürken, çalışırken, işini yaparken sürekli olarak "bugün mülk kimindir? Bugün mülk, vahid ve kahhar olan Allah'ındır" ayetini tefekkür eder.

Vahid; bütün isimlerin kendisinde olduğu zat demektir. Kahhar ise; Allah'ın herhangi bir ismine veya mülküne sahip çıkan birini Allah'ın Kıyamet günü o ismi, mülkü ondan alarak onu kahretmesi demektir.

Biri öldüğünde Allah'ın huzuruna hiçbir şeyi olmadan gider; yani hiç kimse ne malını, ne mevkisini ne de başka bir şeyini huzura götürebilir. Allah her şeyi kulundan alır, daha doğrusu o her şeyi teslim etmiş, huzura da sadece ameliyle, imanıyla gitmiştir. Kul manevi olarak her neyi kazanmışsa Allah'ın huzuruna o halde gider. Eğer kul kendisinin dâhil her şeyin Allah'a ait olduğunu idrak eder, bunu anlar ve tadıp yaşarsa bu ayet onda tecelli etmiş ve bu ayete tam iman etmiş olur. Dervişin yaptığı bu seyre seyr-i illallah denilir.

Derviş mürşidinin kendisine verdiği ayeti murakabe ile tefekkür edip ilerledikten sonra mürşidi ona bir ayet daha söyler. Bu ayet **"nerede olursanız olun o sizinle beraberdir"**[18] ayetidir.

[17] Mu'min /16
[18] Hadîd /4

Dervişin bu kısımda yaptığı seyre seyr-i meallah; yani Allah ile beraber seyir denilir. Seyr-i meallahtan kasıt Allah'ın her anda kuluyla olan beraberliğini tatmaktır. Allah zaten her anda kuluyla beraberdir; ama kul onunla beraber olamıyor! İşte, vuslat yolcusu bundan sonra Allah'ın her anda kendisiyle beraber olduğunu tefekkür eder, murakabe eder, Allah'ın huzurunda Allah ile beraber olmaya, bunu tatmaya çalışır.

Derviş her anda Allah ile beraber olduğuna iman eder ve bunu da tadarsa mürşid bundan sonra ona "seyr-i fillah" diye tabir edilen murakabeyi verir ve bu murakabede, tefekkürde ona **"Allah size şah damarınızdan daha yakındır"**[19] ayetini telkin eder. Artık derviş mürşidinden aldığı bu ayetle rabbini kendine, kendinde, kendinden bile daha yakın olduğunu anlamaya, tatmaya çalışır. Derviş artık öyle bir hal alır ki kendini göremez olur. Mesela; geçmişte bu hali yaşayan Hallacı Mansur kendini göremediği için "ennel hak" demişti. Dervişin bu yolculuğu da bu şekilde devam eder.

Genel olarak tasavvuf ve tarikatı böyle anlamak gerekir. Yoksa "biz gittik mürşidimizden ders aldık" demekle vuslat yolculuğu olmaz. Bunların hepsi uydurmadır, uydurulmuş dindir. Allah bize akıl vermiştir, bu yüzden aklımızı sonuna kadar kullanmamız gerekir. Gördüğünüz gibi Allah'a giden yol sadece Allah'ın ayetlerini tefekkürle, iman etmekle gidiliyormuş!

Aynı şekilde Fatiha'daki "maliki yevmid din" ayeti mürşidin dervişe birinci mertebede; yani seyr-i illallahta verdiği **"bugün mülk kimindir? Bugün mülk vahid ve kahhar olan Allah'ındır"** ayetiyle aynı işi görür. Bu ayette geçen Malik ismi birebir, aynıyla bu ayeti karşılar. Bu yüzden derviş "maliki yevmid din" deyip bu ayete iman ettiğinde onun için seyr-i illallah başlamış olur. Kul bu

[19] Kaf /16

ayete tam olarak iman ettiğinde ise seyr-i illallah artık tamamlanmıştır.

Seyr-i meallah'taki **"nerde olursanız olun Allah sizinle beraberdir"** ayetini de Allah'ın Rabb, Rahman ve Rahim ismi karşılar. Allah rabdir; terbiye edendir, her anda kontrol ve gözetim altında tutandır. Allah her anda rahman ve rahim olarak ebedi hayatını kazanması, Hz. İnsan olması için kuluna yardım edendir, rahmetiyle ona muamele edendir; yani Allah rab, rahman ve rahim olarak kuluyla beraberdir.

Seyr-i fillah'taki **"Allah size şah damarınızdan daha yakındır"** ayetini de bütün isimleri kendinde toplayan ve Allah'ın zat ismi olan "Allah" ismi karşılar; çünkü bu son mertebedir. Bu yüzden "Allah Allah" diye zikretmeye başladığında yolun sonuna varmış olursun.

Bu konuyu Vuslat Yolculuğu Aşktan Öteye Yol Yok kitabımızda ayrıca Kur'an'ın Özü, Kapısı Fatiha Suresi'nin Tefsiri kitabımızda ayetler üzerinden detaylı bir şekilde anlattık. İsteyen kardeşlerimiz bu kitapları okursa vuslat yolcusunun seyri hakkında çok daha geniş ve detaylı bir bilgiye sahip olurlar inşallah.

Bütün sahabeler Kur'an ile, Allah'ın ayetleri ile Allah'a vasıl olmuştur. Aynı şekilde bütün veliler de velayeti Allah'ın ayetleriyle kazanmıştır. Söyledim; aklımızı sonuna kadar kullanmamız gerekir. Namaz kılanlar sünnetlerle beraber günde kırk defa, sünnetler olmadan ise yirmi defa namazlarında Fatiha'yı okur. Allah, kullarına boşuna Fatiha'yı okutmuyor. Bu durumda Fatiha'yı gerçek manada okursak sadece Fatiha Allah'a vasıl olmamız, dost olmamız için yeterlidir; çünkü Fatiha, Kur'an'ın özüdür, özetidir. En azından herkesin Fatiha'yı anlamaya, tefekkür etmeye gücü yeter. O halde yol herkese, bütün mü'minlere, bütün Müslümanlara açık demektir.

Kul, Fatiha'daki yedi ayetle ref olur ve Allah'a vasıl olur. Fatiha ile iman eder, Allah'ın hem yakınlığını, hem beraberliğini, hem de mülkün, her şeyin Allah'a ait olduğunu bütün şiddetiyle, her zerresiyle tadar, böylelikle kâmil imana sahip olur.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah, mü'minlerin velisidir"**[20] buyurur. Demek ki veli demek mü'min olmak demekmiş! Biri mü'minse velidir; ama mü'min olmak için de Allah'ı her şeyden çok sevmek gerekir. Bunun içinse Allah'ın yakınlığını tatmak ve Allah'ı tanıyıp anlamak gerekir.

İnsan, Allah'ı neyle tanımalıdır?

İnsan, Allah'ı kendisiyle beraber tanımalıdır; çünkü hiç kimse Allah'ı dışarıda bulamaz. Allah ayet-i kerimelerde **"o size sizden daha yakındır, size şah damarınızdan daha yakındır. Nerede olursanız olun o sizinle beraberdir**. **Ne yana dönerseniz dönün Allah'ın vechi ordadır"**[21] buyurdu. Bu durumda rabbimizi kendimizde kendimizle beraber bulmamız gerekir. Kendimizle beraber olamazsak onu bulamayız. O zaman bize düşen; kendi kendimizle beraber olmamız ve kendi kendimiz olmamızdır.

İsterseniz şimdi de Allah'ın Er Rafi' ismi ile ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım inşallah. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış olabilelim.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Fed'ûllâhe muhlisîne lehud dîn: "Allah sizi dini bütünüyle ona (Allah'a) has kılarak davet eder." Yani dininiz Allah'ın dini olsun. Din yaşama biçimi demektir. Kim nasıl yaşıyorsa dini odur. Biri Allah'a göre yaşıyorsa dini Allah'ın dinidir. Aklına, fikrine, düşüncesine veya birilerine göre yaşıyorsa bu durumda dini

[20] Âli İmrân /68
[21] Kaf /16, Hadîd /4, Bakara /115

yaşadığı hayat şeklidir. **Ve lev kerihel kâfirûn:**[22] "İsterse kâfirler onu kerih (çirkin) görsün." Sen, Allah'ın dinini has olarak yaşa, dini Allah'a has kıl. İsterse kâfirler; yani inkâr edenler, hakkı ve hakikati örtenler onu çirkin görsün, hoş görmesin, sen onlara bakma, buyurdu Allah.

Rafîud deracâti zûl arş: "(Allah) Dereceleri yükseltendir, arşın sahibidir." Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde *"insanın gönlü Rahman'ın arşıdır"*[23] buyurmuştur. Evet, Rahman, insanın gönlüne tecelli eder. **Yulkır rûha min emrihî alâ men yeşâu min ibâdihî:** "(Allah) Kullarından dilediğine (dileyene) emri ile ruhu ilka eder." Allah, isteyen kuluna ruhu ilka eder. **Li yunzira yevmet telâk:**[24] "(O Allah ile) Buluşma günüyle uyarsın (hatırlatsın, inzar etsin, önlerine koysun) diye."

Biraz önce anlattığım vuslat yolculuğu tamamlandığında Allah vuslat yolcusuna ruhu ilka eder; yani ruhuyla aradaki perdeyi kaldırır. Böylelikle kul, Allah'ın nefhettiği ruh olmuş olur. Aslında önceden de öyleydi; ama kul araya perde koymuştu. Perde koymak demek; onu unutmak, yok saymak demektir; yani insanın kendi kendisini unutması demektir.

Sonuçta hepimiz şimdiye kadar milyarlarca insanın geldiğini biliyoruz. Her biri hayatı nasıl yaşamış olursa olsun her şeyi geride bırakıp Allah'ın huzuruna gitmiş, giderken de ya kazanmış ya da kaybetmiştir.

Biz dinimizi Allah'ın kitabından, resulünden öğrenmezsek birileri bize dinimizi öğretmeye çalışır. Öğretecekleri din de uydurma dindir, uyduruk dindir, dolayısıyla Allah'ın dini değildir. Devamlı söylüyoruz; bir, Allah'ın indirdiği din vardır, bir de uydurulmuş din vardır. Söylenen bir söz Allah'ın dinine, Kur'an'a,

[22] Mu'min /14
[23] Aclûnî, II, 129, 130; Karî, Esrar, s. 260; Sehâvî, s. 308
[24] Mu'min /15

resulüne uymuyorsa o halde her ne olursa olsun o söz uydurulmuş dindir, insanların aklına, fikrine göre ürettiği dindir.

Aynı şekilde tasavvuf da tarikat da böyledir. Bir tasavvuf, tarikat ki Allah'ın ayetlerine uymuyorsa o uydurulmuş tasavvuf, uydurulmuş tarikattır. İşin hakikatini ayetlerle söyledim. Hepimizin gördüğü gibi iş her zaman için istisnasız Allah'ın ayetlerinde bitiyormuş! Gerisi insanların kendi kendine uydurduğudur.

Evet, Allah kulun gönül arşına tecelli eder. Aslında Allah her kula her anda tecelli ediyor; ama kul araya perde koyduğu ve kendi kendisiyle beraber olmadığı için bu tecelliyi duymuyor, görmüyor, hissetmiyor; yani tatmıyor. Eğer kul **"her nerde olursanız olun Allah sizinle beraberdir**. **Allah size şah damarınızdan daha yakındır"** ayetlerini tefekkür eder ve murakabe ederse Allah'ın onunla beraber olduğunu tatmaya başlar sonra da rabbini kendi gönül arşında bulur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurur; *"Kıyamet günü bütün insanlar mahşer yerinde dizüstü çökmüş olarak bulunur. Sonra Allah oradakilerine **Li menil mulkul yevm:** "Bugün mülk kimindir" diye hitap eder. Hiç kimse bu hitaba cevap veremez, cevap vermeye kendisinde güç bulamaz. Cevabı Allah verir. **Lillâhil vâhidil kahhâr:**[25] "(Bugün mülk) Vahid ve kahhar olan Allah'ındır."*

Yani "hiç kimseye ait hiçbir şey yoktur. Her kim Hz. İnsan olmaktan başka herhangi bir şeye sahip çıkarsa Allah o sahip çıktığı şeyi ondan alır, dolayısıyla o da bununla kahrolur" buyurdu Allah.

Allah'ın kahretmesi demek; kulunu düzeltmesi, kulunun nefsine boyun eğdirmesi, hakkı ve hakikati ona tattırması

[25] Mu'min /16

demektir. Allah'ın kahretmesi budur; yani biri herhangi bir şey için "bu benimdir" dediğinde Allah ona "o senin değildi, onu sana ebedi hayatını kazanasın diye ikram etmiştim" deyip sahip çıktığı şeyi ondan alır o kul da bu mahrumiyetle kahrolur. İşte, Allah herhangi bir şeye sahip çıkan birinden o sahip çıktığı şeyi alarak Kıyamet günü onu kahreder. Onun bu mahrumiyeti onun için kahır olur.

Kulun bu hayatta, bu dünyada kazanabileceği tek şey vardır; o da Allah'tır, Allah'ın nefhettiği ruhtur, Hz. İnsan olmaktır, Allah'ın güzelliği ile güzel olmaktır. Bütün ibadetlerin hepsi bunun içindir; yani imanı kemale erdirmek ve insanı Hz. İnsan yapmak içindir. Hal böyleyken biri ibadetiyle Allah'a yaklaşmıyor, ahlakı güzelleşmiyorsa; yani merhamet sahibi olmuyor, cömert olmuyor, insanları affetmiyor, yardım etmiyorsa o halde o sadece taklit yapmıştır, dolayısıyla ibadeti kabul olmamış demektir; çünkü kim neyi kazanırsa kazansın Allah onu mutlaka ona ikram eder. Bu yüzden herkesin kazandığı kendi üzerinde ahlak olarak mevcuttur.

"Bugün mülk kimindir? Bugün mülk vahid ve kahhar olan Allah'ındır" ayetini tefekkür eden biri hiçbir şeye sahip çıkmaz, her şeyin Allah'a ait olduğunu kabul edip buna iman eder ve her şeyini Allah'a teslim edip onu Allah yolunda harcar, sarf eder.

El yevme tuczâ kullu nefsin bimâ kesebet: "O gün (Kıyamet günü) herkese kazandığının karşılığı vardır." İster iyilik, ister kötülük olsun kim her neyi kazanmışsa ona onun karşılığı vardır. **Lâ zulmel yevm:**[26] "O gün (hiç kimseye) zulmedilmez." Kime ne verilmişse onu kendisi kazanmıştır, yoksa ona zulmedilmemiştir. **İnnallâhe serîul hisâb:** "Muhakkak ki Allah hesabı seri olarak görendir." Allah, hesabı seri olarak ahirette değil burada görür; çünkü hesap burada görülür.

[26] Mu'min /17

Biri Allah yolundaysa, Allah'a yaklaşmaya, Allah'ın kendisine nefhettiği ruh olmaya ve Allah'ın güzelliği ile güzel olmaya çalışıyorsa ahirette değil dünyadayken güzel olur. O güzel olunca da gönlü cennet olur; yani merhamet dolu, rahmet dolu, muhabbet dolu, sevgi dolu olur. Böylelikle cömert olur, kerim olur, affedici olur, hoşgörülü olur, yardımsever olur. Kısacası gönlü cennet dolu bir gönül olur. Tam tersine kin, nefret, dedikodu, iftira, zulüm, eleştiri dolu bir gönül de cehenneme dönmüş bir gönüldür, böyle bir gönül de cehenneme layık olur.

Evet, Allah seriu'l hisaptır. Herkese amelinin karşılığını anında verip hesabını görür; yani kim her ne yaparsa yapsın o yaptığı anında gönlünde iz bırakır. Güzel yaparsa gönlü güzelleşir, cennet olur. Kötü bir şey yaparsa da gönlü çirkinleşir, cehennem olur.

Bu yüzden herkes cehennem gibi mi yoksa cennet gibi mi bir gönle sahip olduğuna bakıp kendini hesaba çekmelidir. Cehennem gibi bir gönül cennete nasıl layık olsun! İbadetlerimiz, zikrimiz, çabamız, gayretimiz gönlümüzü cennete çevirmemişse o halde iman etmemişiz, imanımız yoktur. Sadece kendi kendimizi kandırmışız demektir; çünkü iman olmadan amel fayda vermez. İman varsa az bir amelimiz bile bizi güzelleştirir, gönlümüzü cennete çevirir ve bizi Hz. İnsan yapar.

İnsan amelsiz cennete gidebilir; ama imansız cennete gidemez. Bunu sahabeden biliyoruz. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz müşriklerle savaşırken karşı taraftan bir müşrik iman edip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in, sahabelerin safına geçer ve müşriklere karşı savaşıp bu savaşta şehit olur. Bu sahabe o ana kadar hiçbir ibadet yapmamış ne namaz kılmış ne de oruç tutmuştur. Sadece "lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" demiş ve sahabelere katılıp daha bir saat öncesine kadar aralarında bulunduğu müşriklerle savaşmış ve hiç bir ameli olmadığı halde en yüksek mertebe olan şehadet mertebesine

ulaşarak hemen cenneti kazanmıştır. Demek ki amelsiz de oluyormuş! Evet, amelsiz de olur; ama imansız olmaz. Bu yüzden de bize düşen; "acaba imanımız gerçekten var mıdır yok mudur" deyip önce imanımıza bakmaktır.

Uydurma dinin söylediklerine değil Allah'ın ne söylediğine bakmamız gerekir. Allah herkesin ölmeden evvel gideceği yeri gördüğünü[27] buyurur. Bu yüzden insan ölmeden önce ya cenneti ya da cehennemi görür. İnsanın gideceği yer bu ikisinden biridir. İnsan öleceği sırada imanını kurtarırsa cenneti, kurtaramazsa cehennemi görür. Cennete gidenler ebedi olarak cennete, cehenneme gidenler de ebedi olarak cehenneme gider. Bunu Allah söylüyor.

Cennetlikler kitabını önünden ve sağından alır. Aldıkları bu kitap onların amel defteridir. Kâfirler, cehennemlikler, müşrikler de kitaplarını arkasından ve solundan alır. **"O ölüm anında ölen kişi kitabını sağından alacak olanlardansa ona selam vardır."**[28] Melekler "Allah'ın sana selamı var, Allah seni cennet ile müjdeliyor" deyip onu müjdeler. Bu kişi daha ölmemiştir, dolayısıyla bu müjde cennetliğe son nefesini vermeden önce verilir. **"Ölen kişi cehennemlikse, delalette olan yalancılardan ise ona da kaynar sudan bir ziyafet vardır."**[29] Ona da "sen ebediyen kaybettin. Sen, rabbini kaybettin, kendini kaybettin, ebediyen cehenneme gideceksin" denilir. Cehennemle müjdelendiğinde de onun başından aşağı kaynar sular dökülür; yani şok olur.

"Eğer ölen, Allah'a yakın olanlardan biriyse ona hemen rahatlık, hemen cennet vardır."[30] Allah'a yakın olanlar kıyameti, hesabı beklemez, onlara hemen cennet vardır. Allah, insanları sağdakiler, soldakiler ve mukarrebunlar olarak bu şekilde üç

[27] Vâkıa /88-93
[28] Vâkıa /90-91
[29] Vâkıa /92-93
[30] Vâkıa /88-89

kısma ayırdı. Mukarrebunlar; yani Allah'a yakın olanlar müsabaka yapanlardır, Allah yolunda yarışanlardır.[31]

Allah'a yakın olmak, hatta en yakın olmak gerekir. Bunun için de rabbimizin ayetleri üzerinde tefekkür etmemiz gerekir. Biraz önce seyrin çeşitlerini açıklarken anlattığım ayetleri tefekkür etmek bizi Allah'a yakınlaştırır.

Demek ki iş daha dünyadayken olup bitiyormuş! Yani cennetlik mi yahut cehennemlik mi olduğumuz daha dünyadayken belliymiş! İmanımızı kurtardıysak kötü amelimiz olsa bile yolda biraz sıkıntı çeker yine cennete gideriz; ama imanımızı kaybetmişsek istediğimiz kadar çaba, gayret sarf edelim ebediyen kaybederiz. Bu yüzden bize düşen; imanımızı korumak ve artırmaya, kemale erdirmeye çalışmaktır; yani Allah'a olan sevgimizi, teslimiyetimizi, edebimizi çoğaltmaya, artırmaya çalışmaktır.

Sebbeha lillâhi mâ fîs semâvâti vel ard: "Göklerde ve yerde her ne varsa hepsi Allah'ı tesbih eder." Yani hepsi Allah yolunda akar. Allah'ın onlara verdiği vazifeyi yerine getirirler. **Ve huvel azîzul hakîm:**[32] "Allah aziz ve hakimdir." Bütün şeref, Allah'a aittir ve Allah'ın bütün işlerinde hikmet vardır. Şerefli olmak istiyorsan Allah'a yakın ol ve şerefini Allah'tan al. Şerefini Allah'tan değil de dünyadan, maldan, mülkten, mevkiden alıyorsan bil ki onları terk edip gittiğinde ahirette şerefsiz kalırsın. Şerefini aldıklarını dünyada bıraktığın için ahirette şerefin olmaz; ama şerefini Allah'tan alıyorsan işte gerçek şeref sahibi sensin.

Evet, Allah azizdir, bununla beraber hakimdir, her işinde hikmet sahibidir.

[31] Vâkıa /10-11
[32] Hadîd /1

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde; *"rabbim bana hikmetle bakmayı emretti"*[33] buyurmuştur. Hikmetle bakmak; yaşanılan bir olay karşısında Allah'ın buradaki muradı nedir deyip anlamaya çalışmaktır. Yoksa muameleyi Allah'tan değil de insanlardan görüp "şu şöyle yaptı, bunlar böyle yaptı" demekle bir şey anlamış olmayız. Bütün bu işleri insanlar yapıyorsa peki Allah ne yapıyor! Bu bakış mü'mince bir bakış değildir. Bu yüzden başımıza her ne gelirse gelsin "acaba Allah'ın buradaki muradı" nedir deyip bakmamız gerekir. Bu bütün dünyadaki, bütün varlıktaki olaylar için aynen geçerlidir. Olaylar hakkında "Allah'ın buradaki muradı nedir" deyip anlamaya çalıştığımızda Allah onu gönlümüze vahyeder ve "bak kulum, benim buradaki muradım budur" deyip onu bize öğretir.

Mesela; genel olarak baktığımızda dünyanın dört bir yanında özelikle de mü'min, Müslüman memleketlerinde sorunlar, sıkıntılar, açlıktan ölen insanlar vardır. Allah ile bakmadığımız takdirde bunun neden böyle olduğunu anlayamayız. Allah ayet-i kerimede **"dünya da Allah'ındır ahiret de Allah'ındır"**[34] buyurur. Eğer dünya Allah'ınsa o halde Allah'ın dünya üzerinde, insan üzerinde bir muradı var demektir. Kulun, Allah'ın muradını unutup onun emrini çiğnemesi Allah'ın rahmetinin kesilmesine sebep olur ki bu da beraberinde gazabı getirir. Yoksa Allah kimseye gazap etmez. Nasıl ki ışık kesilince geriye karanlık kalıyorsa aynı şekilde rahmet kesilince de geriye gazap kalır, dolayısıyla böyle biri rahmet kesildiği için gazapta kalır.

Allah ayet-i kerimede; **"size gelen bütün iyilikler, güzellikler Allah'tan, kötülükler ise kendi nefsinizdendir"**[35]

[33] Kütübi Sitte, Rezin, 5802; İbrahim Canan, Hadis Ansiklopedisi, XVI, 252, hadis no: 5838
[34] Necm /25
[35] Nisa /79

buyurur. O halde bir yerde zulüm varsa kendi nefsimizi hesaba çekmemiz gerekir.

Peki, sorun nerededir?

Sorun bizdedir. Allah'ı unutmamız en büyük sorundur. Bu kendimize yaptığımız en büyük zulümdür. Hem Allah'ı unutmuşuz hem de "ben Allah'a iman etmişim" diyoruz. İşte, sorun buradan kaynaklanıyor! Allah da sıkıntı vererek bizi uyarıyor. Bu yüzden bir yerde zulüm varsa bilelim ki sorun oradakilerin iman etmeyişinden dolayıdır.

Allah ayet-i kerimede **"eğer siz dininizden dönerseniz Allah sizi giderir, yerinize Allah'ın sevdiği ve Allah'ı seven bir topluluk getirir ki onlar hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar. Onlar Allah'ı sever, Allah da onları sever"**[36] buyurmuştur. Zulmün olduğu yerde iman olmaz, iman bu değildir. Gerçekten iman etmiş olsaydık imanımız beraberinde rahmeti doğururdu. Birbirimizi severdik ve kardeş olurduk. Böylelikle sıkıntı da olmazdı, gönlümüzle birlikte etrafımız da cennete dönerdi.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"cennete giremezsiniz iman etmedikçe, iman etmiş olmazsınız birbirinizi sevmedikçe"*[37] buyurmuştur. Bu durumda ya Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i tasdik edip sözünü kabul eder, bunun sonucunda kendimizi hesaba çekeriz ya da haşa "o boş konuşmuş nerden biliyor" deriz. Yani ya Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sözüne iman ederiz ya da iman etmeyiz. Üçüncü bir tercih yoktur. Allah ve resulüne iman eden biri o halde "acaba ben Allah'a iman edenleri gerçekten seviyor muyum" deyip kendini kontrol eder. Sevmek iman işidir. Eğer iman etmişsen bu durumda imanın mü'min kardeşinin imanını sevmelidir.

[36] Mâide /54

[37] Müslim, îman 93-94. Ayrıca bk.Tirmizî, Et'ime 45, Kıyamet 56; İbni Mace, Mukaddime 9, Edeb 11

Her zaman söylüyoruz; "lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" diyen kardeşimizdir. Bu kadar net! Biri "lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" dediyse artık iş bitmiştir. Fikri, tarikatı, mezhebi, yolu, partisi ne olursa olsun Allah'ı kabul ediyorsa tamamdır. O artık senin kardeşindir. Yok, kabul etmiyorsa hayvan gibidir, hatta hayvandan daha aşağıdır; çünkü aklını kullanmamış, anlamaya çalışmamıştır. Elbette ki bir kul olarak onu yine sevmen gerekir; ama bir mü'mine olan sevgin daha farklıdır; çünkü onu Allah için seversin. O, Allah'ı sevdiği için senin imanın onun imanını sever. Öteki sadece senin insan kardeşindir, onu da buna göre seversin. Biri Allah'ı kabul etmemişse şeytanın tuzağına düşmüştür. Sana düşen; onu sevip ona sarılmak ve ona yardım edip onu şeytanın elinden kurtarmaya çalışmaktır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olmazsınız" buyurdu. Yani birbirimizi sevmeden cennet yoktur. Bu, birbirimizi sevmiyorsak imanımız yok demektir. Hiç kimse hayal kurmasın, kurmamalıdır. Allah gizlesek de açıklasak da gönüllerdekini bilendir. Elbette ki biz de kendimizi biliyoruz. Kendimizi bilmememiz bize zulüm olur. Bu yüzden biri cehenneme gideceğini bilmeden cehenneme gitmez. Giderse Allah ona zulmetmiş olur. Haşa, böyle bir şey Allah'a yakışır mı!

Bu yüzden Allah ölçüyü koymuştur. Ölçü; Allah'ın kitabıdır, Kur'an'dır. Kendimizi Allah'ın kitabının, resulünün ölçüsüne vurduğumuzda yerimizi, nereye gideceğimizi, Allah'a ne kadar yakın, ne kadar uzak olduğumuzu anlarız, biliriz; ama "ben Allah'ın kitabını, resulünü kabul etmiyorum" diyorsak zaten iman etmemişiz demektir.

Hiç kimse için geç değildir. Yapılması gereken şey; "ya rabbi! Sana döndüm. Sen beni sevip, dileyip yaratmışsın, ben de senin sevgine karşılık vermeye karar verdim. Bunun için çabamı, gayretimi sarf edeceğim ya rabbi" diyebilmektir. Böyle dediysek iş biter!

Allah, insanı kaybetsin diye değil cennet için, Hz. İnsan olması için yaratmıştır; ama ona irade ve tercih hakkı verip **"dileyen iman etsin, dileyen kâfir osun"**[38] demiştir. Dileyen Hz. İnsan olsun, dileyen hayvandan daha aşağı olsun, tercih senindir.

Lehu mulkus semâvâti vel ard: "Göklerin ve yerin mülkü onundur (ona aittir)." **Yuhyî ve yumît:** "Dirilten ve öldüren (odur)." **Ve huve alâ kulli şey'in kadîr:**[39] "O her şeye kadir olandır." Allah diriltir ve öldürür. İki türlü diri olmak, iki türlü de ölü olmak vardır. Bir zahiri olarak diri olmak vardır bir de manevi olarak diri olmak vardır. Aynı şekilde bir zahiri olarak ölü olmak bir de manevi olarak ölü olmak vardır.

Peki, kimdir bunlar?

Manevi olarak diri olanlar iman edenlerdir. Ölü olanlar ise iman etmeyenlerdir. Allah iman etmeyenlere "ölü" demiş ayet-i kerimede **"resulüm! Ölülere sen mi işittireceksin"**[40] buyurmuştur. Yani "ayetlerimi işitmeyenler ölüdür, sen onlara işittiremezsin." İman etmeyenler, Allah'ın ayetlerini dinlemek, anlamak istemeyenler ölüdür. Biri her ne kadar zahiri olarak diri görünse bile iman etmemişse manevi olarak diri değil ölüdür.

Bir de zahiri olarak öldüğü halde Allah'ın diri dediği kullar vardır. Allah ayet-i kerimede; **"Allah yolunda (ölenlere) öldürülmüş olanlara 'ölü' demeyin. Onlar Allah katında diridir ve rızıklanırlar; ama siz bunu şuur etmezsiniz (anlamazsınız)"**[41] buyurmuştur. Yani Allah yolunda ölmüşse, öldürülmüşe bile ona ölü deme, o diridir, buyurdu Allah.

İnsan, Allah'ın vahyiyle, iman ile dirilir. Sahabeler Allah'a iman etmeden önce manevi olarak ölüydü. Allah, peygamberini

[38] Kehf /29
[39] Hadîd /2
[40] Neml /80, Rûm /52
[41] Âl-i İmrân /169, Bakara /154

gönderip vahyini indirince müşrikler arasında iman edenler onunla dirildiler ve onunla Hz. İnsan oldular. Bu, Kur'an'ın mucizesidir ve Kur'an'ın bu mucizesi onlar üzerinde gerçekleşmiştir. Biz de Allah'ın kitabına, ayetlerine sarılır, iman eder, o ayetleri ahlaka dönüştürürsek; yani Allah'ın ayetlerini hayatımızın içinde yaşarsak onun ayetleriyle, vahyiyle dirilmiş oluruz, dolayısıyla Hz. İnsan olmuş oluruz. Yok, eğer Allah'ın ayetlerini unutur, hayatımızın içine almazsak bu defa manevi olarak ölürüz.

Huvel evvelu vel âhiru vez zâhiru vel bâtınu ve huve bi kulli şey'in alîm:[42] "O (Allah) evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır ve o her şeyle her şeyi bilendir." Bir kulun, Allah'a yakınlığı tatması için bu ayet yeterlidir. Bu ayetin hükmü tecelli ettiğinde, bu ayetin üzerinden perde kalktığında; yani bu ayete iman ettiğimizde, bu ayet bize açıldığında Allah'ın zatıyla, sıfatıyla tecelli edip bütün varlığı yarattığını ve her zerremizde Allah'ın nurunun tecelli ettiğini hem öncesinde, hem şimdi, hem de sonra görürüz.

Ve huve meakum eyne mâ kuntum: "Nerede olursanız olun o (Allah) sizinle beraberdir." **Vâllahu bimâ ta'lemune basîr:**[43] "Allah sizin yaptıklarınızı görendir." Nerde olursanız olun o sizinle beraberdir. Biz istediğimiz kadar Allah'ın bizimle beraber olduğunu unutmaya çalışsak da Allah bizimle beraberdir; ama biz onunla beraber olamıyoruz. Zaten sorunumuz da budur. Allah bizimle beraberdir, Allah bizi seviyor, bize bizden daha yakındır; ama biz onunla beraber olamıyor, onun yakınlığını tadamıyor, hissedemiyoruz. Bunun için ayetlere iman etmemiz yeterlidir. Ayetlere iman ettikten sonra bir de ayetler üzerinde tefekkür gerekir, murakabe gerekir, zikir gerekir; yani unutmamak gerekir.

[42] Hadîd /3
[43] Hadîd /4

Lehu mulkus semâvâti vel ard: "Göklerin ve yerin mülkü ona aittir." **Ve ilâllâhi turceul umûr:**[44] "Bütün işler (bütün yaptıklarınız, bütün amelleriniz) ona döndürülür."

Yûlicul leyle fîn nehâri ve yûlicun nehâre fîl leyl: "(O) Geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar." **Ve huve alîmun bi zâtis sudur:**[45] "Ve o, göğüslerdekinin özünü bilendir." Allah sizin niyetinizi de, niyetinizin niyetini de bilir. Niyetinizin nasıl bir tasavvurdan meydana geldiğini de bilir. Allah, kitabımızı elimize verdiğinde sadece yaptıklarımızı değil niyetlerimizi, hatta niyetimizin arkasındaki niyetimizi de göreceğiz; çünkü ameller niyetlere göredir.

Âminû billâhi ve resûlihî ve enfikû mimmâ cealekum mustahlefîne fîh: "Allah'a ve resulüne iman edin ve bir de (Allah'ın) sizi halife kıldığı (size teslim ettiği, ikram ettiği) şeyleri infak edin." **Fellezîne âmenû minkum ve enfekû lehum ecrun kebîr:**[46] "Sizden iman edip infak edenler için kerim bir ecir vardır." Allah onlar için kerim bir ecir hazırlamıştır.

Ve mâ lekum lâ tu'minûne billâhi ver resul: "Size ne oluyor öyle! Neden Allah'a ve resulüne iman etmiyorsunuz?" **Yed'ûkum li tu'minû bi rabbikum:** "(O) Sizi rabbinize iman etmeye davet ediyor." **Ve kad ehaze mîsâkakum:** "Hâlbuki (Allah) sizden bir de söz almıştı." Allah'ın bizimle misaklaşması bize kitabını indirip "vahyime iman edin" demesidir. Unutmamamız lazım ki "ben Kur'an'a iman ettim" dediğimizde Allah'ın emrettiklerini yapacağımıza sakındırdıklarını ise yapmayacağımıza dair Allah'a söz vermişiz demektir. **İn kuntum mu'minîn:**[47] "Eğer siz mü'minseniz."

[44] Hadîd /5
[45] Hadîd /6
[46] Hadîd /7
[47] Hadîd /8

Mü'minseniz, mü'min olduğunuzu iddia ediyorsanız size yaptığım vahye iman edin. Aynı şekilde Allah'a, El Esmau'l Husna'sına, resulüne iman edin; yani resulünü örnek olarak, önder olarak, rehber olarak kabul edip ona tabi olun, onun gibi yapın ve onun gibi olmaya çalışın.

Allah ayetin devamında böyle yapacağımız takdirde ne olacağını beyan ediyor. **Huvellezî yunezzilu alâ abdihî âyâtin beyyinâtin li yuhricekum minez zulumâti ilân nûr:** "Sizi karanlıktan nura çıkarsın diye kuluna apaçık ayetlerini inzal eden (indiren, gönderen) odur." Demek ki Allah'ın ayetleri bizi karanlıktan nura çıkarıyormuş, ayetler olmayınca da karanlıklara gömülüyormuşuz.

Dikkat edilirse Allah karanlık için çoğul kelime olan zulumât (karanlıklar) kelimesini kullandı, nuru ise tek olarak zikretti. Bu yüzden karanlıklar çoktur; ama nur bir tanedir. Bu da; Allah'ın yolu, sırat-el mustakimdir. Sırat-el mustakim Allah'ın nurunun bulunduğu yoldur. İnsanı nura çıkaracak başka bir yol yoktur. **Ve innallâhe bikum le raûfun rahîm:**[48] "Bununla beraber (unutmayın ki) Allah sizin için rauf ve rahimdir." Yani şimdiye kadar Allah'ın ayetlerini yok sayıp yüz çevirdiniz, anlamazlıktan, duymazlıktan gelip zulumatta, karanlıklarda kaldınız; ama bilin ki Allah sizin için rauf ve rahimdir. Sizi karanlıklardan nura davet etmeye devam eder. Allah sizi neyle, kimle davet ederse etsin, daveti karanlıklardan nuradır. Eğer dönerseniz Allah rauf ve rahimdir, size sert muamele yapmaz, rauf olarak yumuşak olarak ve rahmetiyle muamele eder.

Ve lekad halaknâl insân: "And olsun ki insanı biz yarattık." **Ve na'lemu mâ tuvesvisu bihî nefsuh:** "Ve nefsinin kendisine nasıl bir vesvese verdiğini (neler fısıldadığını) biliyoruz." **Ve nahnu**

[48] Hadîd /9

akrabu ileyhi min hablil verîd:[49] "Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız." Biz ona can damarından daha yakınız, ona ondan daha yakınız, dedi Allah; çünkü hakikatimize tecelli eden Allah'tır, onun nurudur.

Ve men yutiıllâhe ver resul: "Her kim ki Allah'a ve resulüne itaat ederse." **Fe ulâike meallezîne en'amellâhu aleyhim:** "Allah onları nimet ikram ettiği kullarıyla beraber eder." Yani Allah'a ve resulüne olan itaatlerine karşılık Allah onları Fatiha'da geçen "sırâtallezîne en'amte aleyhim" ayetindeki kendisine nimet verdiği kullarıyla beraber eder.

Peki, Allah, insanı hangi kullarıyla beraber eder?

Minen nebiyyîn: "Nebilerle (peygamberlerle)." Allah'ın kitap verdiği, vahiy verdiği peygamberleriyle, nebileriyle. **Ves sıddîkîn:** "Ve sıddıklarla (Allah'a karşı sadakatini ispatlamış olanlarla)." Nebiye, Allah'ın vahyine uyup sadakatini ispatlayanlar nebiden hemen sonra gelir. Bunlar Allah'ın resulleridir. **Veş şuhedâ':** "Ve şehitlerle." **Ves sâlihîn:** "Bir de salihlerle (nefsini ıslah etmiş olanlarla beraber olurlar)." **Ve hasune ulâike rafîkâ:**[50] "Bunlar ne güzel arkadaştırlar."

Daha önce Allah'ın Şehid ismini anlatırken şehidin ne demek olduğunu açıklamıştım. Şehid; Allah'ın ismidir ve şahit olan demektir. Bununla ilgili olarak Allah ayet-i kerimede **"Allah her şey üzerine şahittir"**[51] buyurmuştur. Şehid, bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için **"resul sizin üzerinize şahittir (şehittir)"**[52] buyurur. Yoksa Allah genel olarak sanıldığı gibi savaşta Allah yolunda ölenler için şehit dememiş onlar için **"Allah yolunda öldürülmüş**

[49] Kaf /16
[50] Nisâ /69
[51] Ahzâb /55
[52] Bakara /143, Hacc /78

olanlar diridir, onlara 'ölü' demeyin"[53] buyurmuştur. Allah şehidin ne olduğunu ayetlerinde apaçık anlatmışken uydurulmuş dinde savaşa gidip ölenler için şehit denilir.

Hâlbuki şehit olabilmek için ölmek değil yaşamak gerekir. Hayatımızı; imanımıza, Allah yolunda kul olduğumuza, âbd olduğumuza şahit kılmamız gerekir. Bizi görenlerin bizim için "bu, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Bu, Allah'ın güzelliği ile güzel olmuş Hz. İnsandır. Bu, Allah'a kul olmak için örnek alınacak insandır" demesi gerekir ki şahit olabilelim. İnsanlar bize bakınca böyle söylüyorsa şehit olmuşuz demektir. Yoksa gidip savaşta ölmek şehitlik değildir. Dediğim gibi şehit olmak için ölmek değil yaşamak gerekir.

Zaten uydurma dinde böyle anlatıldığı için "insan, Allah yolunda ölünce şehit olur ve cennete gider. Git falanca yerde intihar et, şehit olursun" denmiş ve bu ümmetin evlatları bu şekilde intihara gönderilmiştir. Bakıyorsun adam insanların yoğun olduğu yerde kendini patlatıp yüzlerce kişiyi öldürüyor! Bir de onun için "şehit oldu" diyorlar! Ya da bazıları Müslüman bir memlekete gidip "haydi savaşalım, şehit olalım" diyor! Şehitlik bu değildir. Bu, hikmeti bilmemektir.

Biraz önce söyledim; bir yerde sorun, sıkıntı varsa oradakiler Allah'tan yüz çevirdiği içindir. Allah oraya rahmetini indirirse sorun, sıkıntı hemen biter. Bu durumda yapılması gereken şey; hep beraber Allah'a dönüp tövbe etmek "ya rabbi! Tövbe ettik, sana kul olmaya, âbd olmaya karar verdik" demektir. Böyle yaparsak zulüm biter, sorun biter. Yoksa hiçbir zaman bitmez.

Mesela; bir yerde yağmur duasına çıkıldığı halde oraya yağmur yağmıyor. Allah'ın rahmeti oraya inmiyor, toprağa rahmet inmiyor. Bu rahmetin inmesi için yağmur duasına

[53] Bakara /154, Âl-i İmrân /169

çıkanların önce tövbe etmeleri gerekir. Tövbe ederlerse yağmur yağar. Denemesi bedava! Yağmur duasına öyle bin kişinin gitmesi de gerekmiyor. O beldedekilerin yarısından bir fazlasının yağmur yağmayan yerden ayrılması yeterlidir. Yağmur duasına çıkanlar önce hep beraber tövbe edip istiğfar etsin, sonra da dua etsinler. Daha bulundukları yerden kalkmadan yağmur yağar. Dediğim gibi; bütün sorunlar, sıkıntılar Allah'tan yüz çevirdiğimizden dolayıdır. Ne olursa olsun olaylara hikmet ile bakmamız ve "ya rabbi! Senin buradaki muradın nedir" deyip hikmeti anlamaya çalışmamız gerekir.

Peki, Müslümanların birbirlerine zulmetmesinin sebebi nedir?

Kardeş olmadıkları, birbirlerini sevmedikleri için birbirlerine zulmediyor, zulmetmeye devam ediyorlar. Bu zulüm onlar iyice rezil rüsva olup ellerinden bir şey gelmeyene kadar devam eder. Ne zaman akılları başlarına gelip "ya rabbi! Sana döndük, tövbe ediyoruz" derlerse o zaman zulüm biter, iş biter.

Bu bütün dünyadaki sorunlar için aynen geçerlidir. Allah bizi başıboş bırakıp "ne haliniz varsa görün" dememiştir! Allah'ın dünya hayatıyla, insanlarla ilgili bir muradı vardır. Allah, kullarından Hz. İnsan olarak yetişmesini, ayetlerine iman etmesini, resulüne uymasını, kendisine âbd olmasını istiyor. Böyle olursa rahmet olur, bereket olur, güzellik olur. Böyle olmazsa kendi kendimize zulmetmiş oluruz.

Evet, Allah'a ve resulüne itaat edenler Allah'ın nebileriyle, sıddıklarla; sadakatini ispatlamış olanlarla, şehitlerle; hayatını imanına şahit kılmış olanlarla ve salihlerle; nefsini ıslah etmiş olanlarla beraber olurlar, buyurdu Allah. **Ve hasune ulâike rafîkâ:**[54] "Bunlar ne güzel arkadaştır!" Allah onlar için "ne güzel arkadaş" buyurdu. Arkadaşını seçmek mi istiyorsun o halde

[54] Nisâ /69

arkadaşın peygamber olsun, sıddık olsun, şehit olsun, salih olsun. Güzel arkadaş onlardır. Dünyada arkadaşların onlar olursa ve onlar gibi yapmaya, onlar gibi olmaya çalışırsan ahirette de onlarla beraber olursun.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" Allah bir ayette **Ya eyyuhâl mu'minûn** diye hitap etmişse "ey iman edenler" demiştir. **Ya eyyuhâllezîne âmenû** dediğinde ise "ey iman ettiğini iddia edenler" buyurmuştur; çünkü Allah iman edip mü'min olmaları için onlara imkân tanıyor, ne yapmaları gerektiğini beyan edeceğinden dolayı da onlara "ey iman ettiğini iddia edenler" buyuruyordur.

Evet, ey iman ettiğini iddia edenler! **Lâ tettehızûl kâfirîne evliyâe min dûnil mu'minîn:** "Mü'minlerin berisinde (mü'minlerden başka) kâfirleri dostlar edinmeyin." Sizin dostlarınız Allah'a iman edenlerdir. **E turîdûne en tec'alû lillâhi aleykum sultânen mubînâ:**[55] "Böyle yaparsanız Allah katında kendi aleyhinize apaçık bir hüküm vermiş olursunuz." Mü'minlerden başka kâfirleri dost edinirseniz kendi hükmünüzü kendiniz vermiş, mü'min olmadığınızı, kâfir olduğunuzu apaçık ortaya koymuş olursunuz.

İnnel munâfikîne fîd derkil esfeli minen nâr: "Muhakkak ki münafıklar ateşin (cehennemin) en alt tabakasındadırlar." Münafık; Müslüman ve mü'min gibi görünür ama ne Müslümandır ne de mü'mindir; yani, Allah'a iman etmiş gibi görünür ama iman etmemiştir. Böyle biri bütün ibadetleri yerine getirmiş olabilir; ama aslında iman etmemiştir. Bu yüzden münafığın ameli vardır ama imanı yoktur. Sözüne bakıldığında Müslüman gibi görünür; ama hareketine, tavrına, ahlakına ve işine bakıldığında mü'min değildir. İşte onlar halis, muhlis münafıktır!

[55] Nisâ /144

Peki, münafıklar neden cehennemin en alt tabakasındadır?

Çünkü insanlar onları Müslüman ve mü'min zanneder, dolayısıyla onlara güvenir, gerektiğinde de onları örnek alırlar. Bunun sonucunda ise onlar yüzünden yanlış yapar, dinini yanlış yaşarlar. Aynı şekilde insanlar onlara bakıp "Müslümanlık buysa ben Müslüman olmuyorum" der ve İslam'dan uzaklaşır; yani onun şahsında İslam'dan, Kur'an'dan, Allah'tan soğurlar. Bu yüzden Allah münafıkların cehennemin en alt tabakasında olduğunu buyurdu. **Ve len tecide lehum nasîrâ:**[56] "Ve sen onlar için hiçbir kurtarıcı da bulamazsın." Hiç kimse onları kurtaramaz.

Allah, bu ayetle münafıklar için bir kapı açıyor. **İllâllezîne tâbû ve aslehû:** "Ancak onlardan kim tövbe eder ve kendini ıslah ederse." **Va'tesamû billâh:** "Allah'a sarılırsa." Demek ki kulun bir de Allah'a sarılması gerekiyormuş! Allah'ın ipine sarılmak ayrı Allah'a sarılmak ayrıdır. Allah bu ayette direkt olarak **Va'tesamû billâh**: "Allah'a (Allah ile) sarılırsa" buyurdu. Yani Allah'ın kendisine nefhettiği o aşkla, muhabbetle, Allah'ın aşkıyla, muhabbetiyle Allah'a sarılırsa. **Ve ahlesû dînehum lillâh:** "Dini, Allah'a halis kılarsa." Yani hayatını bütünüyle Allah'a ait kılarsa, Allah'ın emrettiği gibi yaşarsa. **Fe ulâike meal mu'minîn:** "O zaman onlar mü'minlerle beraber olmuş olurlar." Mü'minler zaten böyledir. Münafıklar da böyle yaparsa mü'minlerle beraber olmuş olur; yani onları mü'min olarak kabul ederim, buyurdu Allah. **Ve sevfe yu'tillâhul mu'minîne ecran azîmâ:**[57] "Muhakkak ki Allah'ın mü'minlere ecri çok büyük olacak." Allah'ın mü'minlere ecri çok büyüktür.

Mâ yef'alullâhu bi azâbikum: "Allah size neden azap etsin ki!" Allah soruyor. Allah size azap etmekten zevk mi alıyor! Böyle bir şey olur mu? - Elbette ki böyle bir şey olamaz. Allah hiç

[56] Nisâ /145
[57] Nisâ /146

kimseye azap etmek istemez. İnsan kendi kendine azap eder. **İn şekertum ve âmentum:** "Eğer siz şükreder ve iman ederseniz (Allah size neden azap etsin ki)!" **Ve kânallâhu şâkiran alîmâ:**[58] "Muhakkak ki Allah şükredenleri en iyi bilendir." Allah kimin şükredip kimin şükretmediğini bilendir.

Şekertum ve âmentum: "Şükreder ve iman ederseniz" ayetinde Allah şükürle imanı birbirine birleştirdi. O halde Allah'a şükredenler, teşekkür edenler mü'mindir. İsyan edenler, itiraz edenler ise imanını kaybetmiştir.

Şükür; teşekkür ederim demektir. İnsan ancak kendisine güzel davranan birine teşekkür edebilir. Bu yüzden Allah'a teşekkür etmek için önce onun bize güzel davrandığını; yani bize olan muamelesinin saf hayır, saf güzellik olduğunu bilmemiz gerekir. Yoksa "ya rabbi şükür" demekle şükür olmaz, teşekkür olmaz. Bu teşekkürü gönlümüzden yapmamız lazım. Gönlümüz şükür halinde olmalı ki oraya iman girebilsin. Yoksa Allah'ın işini beğenmeden, takdir etmeden, "ya rabbi sen güzel yaptın" demeden nasıl teşekkür edebiliriz! Teşekkür etmeyince bizde itiraz olur, isyan olur. Eğer şükredip iman ederseniz neden azap göresiniz, neden azap çekesiniz; yani azap olmaz, buyurdu Allah. Bu azap ne dünyada ne de ahirette olur.

Evet, Allah'ın Rafi' ismini ayetlerle beraber anlamaya çalıştık. Allah'a ref olmak, yücelmek için Allah'ın zikri gerekir. Zikir sadece "Allah Allah" demek değildir. Zikir; unutulmuş olanı hatırlamak, hatırdakini hatırda tutmak, aklımızdakini ve gönlümüzdekini unutmamak demektir. Bununla beraber Allah, Kur'an'a[59] ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e de "zikir" demiştir.

Zikirdeki bütün mesele; Allah ile, resulüyle, Allah'ın vahyiyle beraber olup unutmamaktır. Hayatı yaşarken "Allah

[58] Nisâ /147
[59] Hicr /9, Talâk /10

böyle seviyor, böyle istiyor" dememiz zikirdir. Zaten "Allah Allah" deyip zikretmek hayatı yaşarken bize fayda vermesi, yaşadığımız olaylarda Allah'ın hesabını yapıp Allah'ı unutmamamız içindir. Aynı şekilde bütün ibadetler bunun içindir.

Bu yüzden ibadetlerimiz imanımızı artırmıyor, kemale erdirmiyor, ahlakımızı güzelleştirmiyor, kötü ahlakımızı giderip yerine güzel ahlakı getirmiyor ve bizi Allah'ın güzelliğiyle güzelleştirmiyorsa yaptığımız o ibadet ibadet değildir, ibadet olmuş olmaz. Allah, hayatımızı yaşarken bizden kulluk istiyor. Kulluk, sadece namaz kılmakla olunan bir şey değildir; çünkü namaz sadece bir ibadettir. Her zaman söylüyoruz; ibadet başka şeydir, âbd olmak başka şeydir. Âbd olmak; Allah'ı sevmek, ciddiye almak, ona kul olmaya, Allah'ın rızasını, dostluğunu, cemalini kazanmaya çalışmaktır.

Allah rafi'dir; yani yüceltendir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in vefat ederken söylediği son söz "er refik-i e'âla" sözüydü. Bunu üç sefer tekrar etmiş "Beni refik-i e'âlaya al" yani "beni en yüce dosta yücelt (yükselt)" demişti. Refik-i e'âla, en yüce dosta demektir. Âlimlerimiz refik-i e'âla'nın ne olduğunu açıklarken "yüce dostlar meclisi olabilir" demiştir. Oysaki bu doğru değildir; çünkü rafi' olan, ref eden Allah'tır. Birinin Allah'a aşkı, muhabbeti yoksa daha doğrusu iman gönlüne inmemişse Allah'ı sevmeyi, âşık olmayı, Allah'ı istemeyi, cemalini istemeyi tatmadığı için bunları bilemez. İnsan bir şeyi ne kadar seviyorsa onu ancak o kadar isteyebilir. Yoksa insan sevmediği bir şeyi isteyemez.

İman saf sevmektir, Allah'a âşık olmaktır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "refik-i e'âla" derken elbette ki rabbini kastetmiştir. Yoksa Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"insanlardan bir dost edinseydim Ebubekir'i dost edinirdim"*[60] buyurmuştur. Bu; benim

[60] Müslim, Fedailu's-sahabe, 6,7

dostum, benim sevdiğim Allah'tır. Allah'tan başka kimseyi dost edinemiyorum, kimseyi Allah ile beraber dost edinemiyorum, demektir. Sahabe olmak, arkadaş olmak ayrı şeydir; ama kulun dostu sadece Allah'tır, Allah olmalıdır.

Allah'a iman edersek; yani Allah'ı her şeyden, canımızdan çok seversek onu nasıl istemeyiz! Tek isteğimiz Allah olur. Allah'a iman edersek ona nasıl güvenmeyiz! Seven, sevdiğine güvenmez mi! Allah'ı seviyorsak bilelim ki Allah bizi sevdiği için onu seviyoruz. Aksi takdirde Allah'ın Vedud isminin, İlah isminin tecellisi gönlümüze gelmeden Allah'ı sevemeyiz. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"iman bir nurdur, Allah onu kulunun kalbine indirir. Kul bunu hak edince (çabasını, gayretini sarf edince) Allah o nuru onun kalbine indirir. Dolayısıyla o kul, Allah'ı sever ve Allah için sever. Bu, iman nurunun kulun kalbine indiğinin birinci alametidir. İkinci bir alamet de kul bu imandan sonra ateşe düşmekten korkar gibi imanını kaybetmekten korkar ve Allah'ın aşkına, muhabbetine sarılır"*[61] buyurmuştur.

Buradan anlıyoruz ki Allah, kulu sevmeden kul, Allah'ı sevemez; ama kulun sevilmek için "sen benim subhan olan, her türlü noksandan, eksiklikten münezzeh olan, beri olan rabbimsin. Ben de senin yaratmış olduğun aciz, zayıf, çamura düşmüş kulunum; ama ben seni seviyorum, sen benim rabbimsin, beni yaratan sensin" deyip çabasını, gayretini sarf etmeye, Allah için bir şeyler yapmaya çalışması gerekir. İmanı hak etmek için böyle olmak gerekir; çünkü Allah, kulundan bu çabayı, gayreti görmek istiyor.

Aynı şekilde Allah'ın, kulunu sevmesiyle ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in beyan ettiği bir hadis-i kutside Allah; *"kulum bana bir adım atarsa ben ona on adım atarım.*

[61] Buharî, İman, 9/16; Müslim, 165

Kulum bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak giderim"[62] buyurmuştur. Bu söz mecazen söylenmiş bir sözdür. Yani sen bir adım atarsan gerisini Allah'tan görürsün. Demek ki kul, Allah'ı sevdiğini söylese de aslında kulunu seven Allah'mış!

Allah'ı istemeyi, Allah'ı sevmeyi, refik-i e'âla'nın ne olduğunu, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in son anlarında neden "refik-i e'âla: En yüce dosta" dediğini anlatıyorduk.

Allah ayet-i kerimede; **"dileyen rabbine varan bir yol tutsun"**[63] buyurmuştur. İsteyen alay-i iliyine çıkan bir yol tutsun, isteyen de en aşağı olan esfel-i safiline giden bir yol tutsun; yani şeytana tabi olup en aşağıya insin. Bu tercih insana aittir.

Yücelmek ve rabbine gitmek isteyen birinin mutlaka bir vasıtaya ihtiyacı vardır; yani mutlaka Allah'ın ipine sarılması gerekir. Allah'ın ipi Kur'an'dır. Elbette ki manevi yolu yürürken birinin de önde olması gerekir. Önde yürüyenler de peygamberlerdir, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Sahabeler Allah'ın ipine sarılırken Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i takip etmiştir. Kıyamete kadar da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in varisleri olan Mürşid-i kâmiller gelir ve Allah'ın ipine sarılır. Onların arkasından gidenler de ipe sarılır, dolayısıyla onunla Allah'a vasıl olurlar. Allah ayet-i kerimede **Ve rafe'nâ leke zikrek:**[64] "Biz senin zikrini ref etmedik mi (yüceltmedik mi)" buyurmuştur. O halde insan sadece Allah'ın ayetleriyle yücelebilir. Biri önde yürüyen bir Mürşid-i kâmille beraber Allah'ın ipi Kur'an'a sarıldığında Allah onu yüceltir; çünkü kulunu yücelten Allah'tır.

Evet, "ben Allah'a iman ettim" diyen herkesin yücelmesi, yükselmesi lazım. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz vefat etmeden

[62] Buhari, Tevhid 50; Müslim, Zikr 2, (2675); Tirmizi, Da'avat 142, (3598)
[63] İnsân /29, Muzzemmil /19
[64] İnşirâh /4

önce Allah'tan refik-i e'âla'yı istemişti. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i örnek, önder olarak kabul ettiysek o halde bizim de refik-i e'âla'yı istememiz gerekir.

Daha iyi anlaşılması için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in son üç gününü nasıl yaşadığını kısaca izah edeyim.

Hicri takvime göre 8 Rebiülevvel Perşembe günü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz akşam namazını kıldırırken rahatsızlandı ve yatsı namazını da bu rahatsız haliyle kıldırdı. Bir sonraki gün rahatsızlığı yine devam etti; ama buna rağmen cuma günü de namaz kıldırdı. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e cemaatin yatsı namazı için beklediğini haber verdiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kalkıp abdest aldı; ama düşüp bayıldı. Kendine geldiğinde sahabeler mescitte hâlâ onu bekliyordu. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in evi zaten Mescid-i Nebevi'nin avlusuna bakıyordu; yani aradaki mesafe çok yakındı. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bayıldıktan sonra kalkıp bir daha abdest aldı; ama yine ayakta duramadı ve bir daha bayıldı. Üçüncü defa bir daha abdest aldı; ama yine düşüp bayıldı.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz biraz kendine gelince namazı kıldıramayacağını anladı. Bunun üzerine *"Ebubekir'e söyleyin yatsı namazını kıldırsın"* buyurdu. Hz. Ebubekir (r.a.) namazı kıldırmak için cemaatin önüne geçti; ama kendini tutamayıp ağlamaya başladı. Bir türlü "Allah u ekber" deyip tekbir getiremedi ve namaza giriş yapamadı. Namaza başlamaya her teşebbüs edişinde ağlaması buna mani oldu. En sonunda kendinden geçip yere yığıldı, dolayısıyla namaz kıldıramadı. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.) cemaatin önüne geçip yatsı namazını kıldırdı. Sonraki gün ise namazı Hz. Ebubekir (r.a.) kıldırmaya başladı.

Hz. Ebubekir (r.a.) cemaate namaz kıldırdığı sırada Resulullah (s.a.v.) Efendimiz amcası Hz. Abbas (r.a.) ile Hz. Ali (r.a.)'ın omzuna dayanarak mescide geldi. Resulullah (s.a.v.)

Efendimiz ayakta duramadığı için onun koluna girmişlerdi. Hz. Ebubekir (r.a.) Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in geldiğini fark edince namazdan çekilmek istedi; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ona işaret ederek yerinde kalmasını ve namazı kıldırmasını istedi sonra da *"beni Ebubekir'in yanına oturtun"* diye işaret etti. Onlar da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i Hz. Ebubekir (r.a.)'ın yanına oturttular. Böylelikle Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ayakta duramadığı için oturarak namaz kıldı. Bu arada Hz. Ebubekir (r.a.) Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in namazına uyup o şekilde namaz kıldırdı; yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in oturur şekilde rükû ettiğini görünce o da rükû ediyor, secde ettiğini görünce o da secde ediyordu. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz namazını oturarak kılıyordu, Hz. Ebubekir (r.a.) Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e uyuyor, cemaat da Hz. Ebubekir (r.a.)'a uyuyordu. Cumartesi günkü yatsı namazı bu şekilde kılındı.[65]

Pazar günü Hz. Ebubekir (r.a.) sabah namazını kıldırırken Resulullah (s.a.v.) Efendimiz namazın son bir rekâtına yetişti ve o son bir rekâtta Hz. Ebubekir (r.a.)'a uydu. Ayakta duramadığı için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i yine koluna girip mescide getirmişlerdi.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz eve döndükten sonra hastalığı şiddetlendi ve kendisinden geçip bayıldı. Hatta sahabeler daha sonra Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in o günkü yüksek ateşini anlatırken *"bir mendili ıslatıp Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in başına koyduğumuzda mendil hemen kuruyordu. Bu kadar yüksek ateşi vardı"* demiştir. Evet, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ateşi yüksek olduğu için ara ara bayılıyor, yine kendine geliyordu.

Bu sırada Hz. Fatıma (r.a.) annemiz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e *"ya Resulullah! Hastalığın çok şiddetli"* dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"hayatı yaşarken sıkıntıları*

[65] Buhârî, Ezân, 39

kat kat yaşadık. Son yolculuğumuzda da herkesin yaşadığı sıkıntının kat kat fazlasını yaşıyoruz; ama merak etme bu senin babanın çektiği son sıkıntıdır"[66] buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kendine biraz geldiğinde Hz. Abbas (r.a.)'ın hanımı ve birkaç bayan sahabe Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e zeytinyağıyla karıştırılmış dört çeşit ottan yapılan bir ilaç içirmeye çalıştı; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kıpırdayamadığı için *"bunu içmek istemiyorum"* diye işaret etti. Buna rağmen *"herhalde ilaç fazla acı olduğu için içmek istemiyor"* diye düşündüler ve o ilaçtan Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e biraz içirmeye çalıştılar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ilacın bir kısmını içip bir kısmını içemedi. Sonra biraz kendine gelince *"ben size o ilacı bana vermeyin demiştim. Neden bana zorla içirdiniz? Madem öyle bu ilaçtan hepiniz içeceksiniz. Siz de için bakayım, tadı nasılmış"* buyurdu. Hz. Abbas (r.a.) o sırada odada bulunmadığı için onu saymadı.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in vefat ettiği gün Rebiülevvelin 12. Günü olan pazartesi günüdür. O gün hastalığı hafiflediği için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz biraz kendine geldi ve "beni doğrultun" buyurdu. Orda bulunanlar da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i doğrultup destek olması için sırtına bir şey koydular. Evinin kapısı mescide bakıyordu, kapıya da bir perde asılıydı. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz oradakilere *"perdeyi aralayın"* buyurunca hemen perdeyi araladılar. Sahabeler aralanan perdeden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i doğrulmuş görünce Resulullah (s.a.v.) Efendimiz iyileşiyor diye sahabeler arasında bir dalgalanma oldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabeye tebessüm ederek elini açtı ve onlara dua etti. Sonra ise yanında bulunanlara perdeyi tekrar kapatmalarını emretti. Bu,

[66] Buhârî, Meğâzî 83. Ayrıca bk. İbni Mâce, Cenâiz 65

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sahabeyi, sahabenin de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i son görüşü oldu.[67]

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz vefat etmeden kısa bir süre önce kuşluk vaktinde ev halkının toplanmasını istedi. Bunun üzerine ev halkının hepsi toplanınca Resulullah (s.a.v.) Efendimiz son konuşmasını yaptı ve hem kızı Hz. Fatıma (r.a.)'a hem halası Hz. Safiye'ye hem de orda bulunanlara tek tek ***işteri nefseki minallah:*** *"Nefsinizi Allah'ın elinden satın alın. Sakın babam peygamberdir diye ben peygamberin halasıyım yahut ben peygamberin amcasıyım, torunuyum diye bana güvenmeyesiniz. Nefsinizi Allah'ın elinden satın alın"*[68] buyurdu.

"Nefsinizi Allah'tan satın alın" demek Allah'ın size nefhettiği ruh olun ve Allah'ın size verdiği güzellikle güzelleşin demektir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hastalığı sırasında Hz. Aişe (r.a.)'a evde bulunan altı veya yedi dirhem parayı sadaka olarak dağıtmasını söylemişti. Kendine gelince Hz. Aişe (r.a.)'a işaret edip kısık bir sesle "söylediğimi yaptın mı" diye sordu. Hz. Aişe (r.a.) ise "vallahi bu telaşın içinde unuttum ya resulullah" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz o paraların getirilmesini istedi ve dirhemleri eline alıp "bunlar Muhammed'in yanındayken Muhammed rabbine kavuşacak değildir. Muhammed'in bu şekilde rabbine kavuşması yakışmaz." Yani rabbime hiçbir şeyim olmadan gideceğim buyurdu. Sonra da paraları birine teslim etti ve "bunları Medine'deki fakirlere götür, şuna şuna dağıt. Ben rabbime giderken geride bir şey bırakmış olmayayım. Maddi olarak geride bir şey kalmasın" buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz o anda yanında bulunanlara; yani hanımlarına, halasına, Hz. Fatıma (r.a.), Hz. Abbas (r.a.), Hz.

[67] Buhârî, Meğâzî, 83, Ezân, 46, 94; Müslim, Salât, 98; Nesâî, Cenâiz, 7
[68] Buharî, Vasaya, 1; Tefsir, 26/2; Müslim, İman,89, Hadis no:351

Ali (r.a.), Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.)'a *"size bir nasihatim var. Kadınlarınız hakkında Allah'tan korkun, onlara zulmetmeyin. Köleler hakkında (emrinizde olanlar hakkında) Allah'tan korkun, onlara zulmetmeyin. Bir de namaza dikkat edin, namazı ikame edin ve bırakmayın"*[69] buyurdu. Bu üç vasiyet Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in son vasiyetidir, dolayısıyla bütün ümmetedir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz daha sonra Hz. Fatıma (r.a.)'ı çağırıp kulağına bir şey söyledi. Bunun üzerine Hz. Fatıma (r.a.) kendini tutamadı ve ağlaması çoğaldı. Sonra bir daha Hz. Fatıma (r.a.)'ın kulağına bir şey söyledi, Hz. Fatıma (r.a.) bu defa da ağlamayı bırakıp tebessüm etti.

Bu konu daha sonra Hz. Fatıma (r.a.)'a sorulduğunda *"Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ilkin kulağıma 'benim artık rabbime gitme zamanımdır' dedi. Bunu duyunca ağlamaya başladım. İkinci defa ise 'ehli beytimden bana ilk kavuşacak olan sensin' dedi. Buna da sevindim, tebessüm ettim"*[70] diye cevap verir. Hz. Fatıma (r.a.) Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den altı ay sonra vefat etmiş, dolayısıyla ona ilk kavuşan Hz. Fatıma (r.a.) olmuştur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Hz. Fatıma (r.a.)'a böyle söyledikten sonra *"ya rabbi beni affet, beni mağfiret et, bana rahmet et"* buyurdu. Daha sonra başını kaldırıp üç sefer ***er refik-i e'âla, er refik-i e'âla, er refik-i e'âla:*** *"En yüce dosta, en yüce dosta, en yüce dosta"*[71] buyurdu.

Orada bulunan sahabeler daha sonra bu olayı anlatırken *"sanki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bir soru soruldu o da cevap verir gibi konuştu"* demiştir.

---

[69] Ahmed, VI, 290, 315. Ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, Edeb, 123-124/5156; İbn-i Mâce, Vasâyâ, 1; Beyhakî, Şuab, VII, 477

[70] Buhârî, Menâkıb 25, Ashâbu'n-Nebî 12, Megâzî, 83, İsti'zân 43; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe 97-99; Tirmizî, Menâkıb, 60/3872; Ahmed, VI, 282 İbn-i Sa'd, Tabakât, II, 247.

[71] Buhârî, Meğâzî, 83-84; Ahmed, VI, 126

Bunu peygamberimizi tanıyalım, onun Allah'ı nasıl istediğini, ona nasıl kavuşmak istediğini bilelim diye anlattım.

Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitaben **"de ki: Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı mağfiret etsin"**[72] buyurmuştur. Bu yüzden Allah'ı sevdiğimizi; yani iman ettiğimizi iddia ediyorsak o halde Allah'ın resulüne tabi olup onun gibi yapmaya, onun gibi olmaya çalışmamız gerekir.

Aynı şekilde son nefesimizi verirken "er refik-i e'âla" demeye yüzümüz olmalıdır. Hayatımızı yaşarken böyle bir çabamız, gayretimiz olursa, rabbimizi, rabbimizin cemalini ister, rabbimizin sevgisini kazanır ve onu seversek o zaman biz de son nefeste er refik-i e'âla diyebiliriz inşallah. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e tabiysek böyle söyleyebilmemiz gerekir. Şayet söyleyemiyorsak tabi olamamışız demektir.

Evet, hep beraber Allah'ın Er Rafi' ismini ayetlerle anlamaya, Allah'a nasıl ref olacağımızı, yükseleceğimizi öğrenmeye, bilmeye çalıştık. İnşallah bu sohbet vesilesiyle gönlümüzü bütünüyle rabbimize çevirir ve tek gayesi Allah'a âbd olmak, âşık olmak, Allah'ın rızasını, cemalini kazanmak olan kullardan olur, böylece son nefesimizde "er refik-i e'âla" deriz inşallah.

Allah bizi Rafi' isminin tecelli ettiği kullarından eylesin. Allah'ın ipine sımsıkı sarılıp sırat-el mustakimde Allah'ın kendisine nimet verdiği kullarla beraber yürüyen ve rabbine doğru yolculuk yapanlardan eylesin. Allah bizi Allah'a isimlerinde şirk koşanlardan eylemesin. Allah bizi Allah'ın bütün isimlerinde vahid olduğunu bilen ve vuslat yolculuğunu tamamlayan kullarından eylesin. Allah bizi ref' etsin, yüceltsin, yükseltsin. Allah bizi son

[72] Âl-i İmrân /31

nefesinde tıpkı tabi olduğu peygamberi gibi "er refik-i e'âla" diyen kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

EL MUHYİ

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber nüzul sırasına göre Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya, rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyoruz. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesini; yani kendimizi tanımaya anlamaya çalışıyoruz. Geçen sohbetimizde Er Rafi' ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise hep beraber Allah'ın El Muhyi ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Muhyi; dirilten, hayat veren, hayatın çeşitlerini yaratan, çeşit çeşit hayatlar yaratan demektir.

İki çeşit hayat vardır. Biri mutlak hayat diğeri de mukayyet hayattır. Mutlak hayat Allah'ın hayatı; yani Allah'ın Hayy isminin Allah'taki tecellisidir. Mukayyet hayat ise Allah'ın Hayy ismiyle tecelli edip Muhyi ismiyle diriltmesidir.

Mukayyet hayata sahip olanların bağımsız olarak bir hayatları yoktur. Hepsinin hayatı Allah'a bağlı olarak vardır. Bu yüzden mukayyet hayatta olanlar Allah'ın tecellisiyle varlıkta durur, hayat bulurlar.

İki çeşit hayat türü olduğu gibi insanın da iki çeşit hayatı vardır. Bunlar insanın zahiri ve manevi hayatlarıdır. İnsanın zahiri hayatı dünya hayatıdır, manevi hayatı ise ahiret hayatıdır. Bu iki hayat birbirinden farklıdır. Aynı şekilde insan anne karnındayken farklı bir hayat yaşar, dünyaya geldiğinde daha farklı bir hayatı olur. Kıyamet yerindeki hayatı ise daha farklı bir hayattır.

Kıyamet yerindeki hayat; dünya hayatıyla ahiret hayatı arasındaki orta hayattır, dolayısıyla bir yönüyle dünyaya bir yönüyle de ahirete benzer.

Kıyamet yerindeki hesaptan sonra bir de ahiret hayatı vardır. Ahiretteki hayat da iki türlüdür ve ikisi birbirinden farklıdır. Bunlardan biri cennet hayatı diğeri ise cehennem hayatıdır. Allah iki hayat için de "ebedi"[1] demiştir. Allah ayet-i kerimelerde cehennemdeki hayatı beyan ederken **"onlar orda ne ölür ne de yaşarlar"**[2] buyurur. Evet, cehennemdekiler ölümü temenni ederler; ama orda ölüm olmadığı için ölmezler, ölmedikleri gibi yaşamazlar da; yani oradaki hayat, ölümle yaşam arasındaki bir hayattır.

Allah sadece diri olarak yaşamaya hayat demez. Bu yüzden iman etmeyen, ayetlerini dinlemeyen, inkâr eden veya ayetlerini ciddiye almayıp yalanlayanlar için "ölü" demiş, ayet-i kerimede **"resulüm! Ölülere sen mi işittireceksin, onlar ölüdür, hayvan gibidir"**[3] buyurmuştur.

Nasıl ki hayvanlar çobanın kendisine bağırdığını duyuyor; ama çobanın ne dediğini anlamıyorsa onlar da aynı şekilde Allah'ın vahyini işitir, dinler; ama Allah'ın vahyinde ne buyurduğunu anlamaz, anlamak istemez, akıllarını kullanmazlar. Allah'ın ayetlerini anlamak onların işine gelmez. İşte Allah böylelerinin hayvanlar gibi olduğunu buyurmuş ve onlar için "ölü" demiştir. Onlar her ne kadar beşeri olarak diri olsalar da manevi olarak, insani olarak, Hz. İnsan olarak ölüdürler. İnsani tarafları, Hz. İnsan tarafları ölüdür ve Allah'ın kendilerine nefhettiği ruhla dirilmemişlerdir.

[1] Zumer /72, Furkân /16, Nisâ /93, 169, Zuhrûf /71, Tâhâ /101
[2] Tâhâ /74, E'âla /13
[3] Rûm /52, Araf /179

Zahiri olarak yaşadığı halde Allah'ın kendileri için ölü dediği insanlar olduğu gibi bir de zahiri olarak ölmüş olduğu halde Allah'ın kendileri için diri dediği kullar vardır. Bunun için Allah ayet-i kerimede **"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanmayın. Onlar diridir ve onlar rablerinin katında rızıklandırılırlar"**[4] buyurmuştur. Zahiri olarak baktığımızda Allah yolundaki kişi ölü, ayetleri inkâr eden kişi ise diri gibi görünür; ama Allah bunun tam tersi olduğunu söylüyor. Bu durumda **sadakallahulazim:** "Azim olan Allah doğruyu söylemiştir" diyoruz. Öyleyse bize düşen; rabbimizin bize ne söylediğini anlamaya çalışmaktır.

Allah ayet-i kerimede; **"siz ölüyken sizi biz dirilttik. Biz öldürürüz ve yine biz diriltiriz"**[5] buyurur. Hayatın hangi safhasında olursa olsun dirilten Allah'tır. Allah başka bir ayet-i kerimede; **"toprağı ölümünden sonra dirilten Allah'tır"** buyurur. Allah, rahmetini; yani yağmuru indirip kupkuru olmuş toprağı rahmetiyle diriltir. Allah, toprağı kullarına örnek olsun diye vermiş, zaten ayetin devamında **"sizi de böyle diriltiriz"**[6] buyurmuştur. Bu; "aklınızı kullanıp anlamaya çalışın, nasıl ki rahmetimizi indirip toprağı diriltiyorsak sizi de siz öldükten sonra öyle diriltiriz" demektir. Bu diriliş zahiri diriliştir.

Bir de manevi diriliş vardır. Toprak için yağmur neyse insan için de vahiy odur. Biri, Allah'ın indirmiş olduğu kitabına, Kur'an'a, vahye iman ettiğinde Allah'ın rahmeti onun gönlüne iner, dolayısıyla o kul da vahiyle dirilir. Allah'ın vahyinin gönlüne inmediği biri kendini istediği kadar diri zannetsin Allah'ın vahyi olmadan dirilmesi hiçbir şekilde mümkün olmaz.

Evet, insanın dünya hayatını yaşarken hem maddi hem de manevi hayatı vardır, dedik. İnsan zahiri olarak yer, içer, evlenir,

[4] Âli İmran /169
[5] Bakara /28
[6] Hadîd /17, Zuhrûf /11

gezer hayatını yaşar. Beden bir beşer olarak bunlardan tat alır, lezzet alır. Ayrıca hastalanır, sonrasında sıhhat bulur. Bunlar insanın beşeri, zahiri hayatıdır. Allah, insana ruhundan nefhettiği için insanın bir de manevi hayatı vardır. Diğer varlıkların bu şekilde bir manevi hayatları yoktur. İnsanın diri olması, diri olarak rabbine, cennete gidebilmesi için manevi hayatı dünyadayken yaşaması gerekir. Eğer hayatı yaşarken manevi olarak diri değil ölü olursa gideceği yer cehennem olur.

Allah'ın Muhyi ismiyle tecelli edip yarattığı hayatın bir de mertebeleri vardır. Bu mertebeler; ruhani hayat, meleki hayat, beşeri hayat, nebati hayat ve cemadat hayatıdır.

Ruhani hayat; Allah'ın, ruhundan nefhettiği insanın bu ruhuyla yaşadığı ve Allah'a yakınlığı, aşkı, muhabbeti, âşıklığı tattığı hayattır ve tamamen insana özeldir. Ruhani hayatın üzerinde Allah'ın zatî, mutlak hayatiyeti vardır.

Meleki hayat; ruhani hayatın bir altındadır. Bu mertebede melekût âlemindeki varlıkların yaşadığı hayat vardır.

Beşeri, hayvani hayat; insanın zahiri, beşeri tarafının ve hayvanların yaşadığı hayat mertebesidir. Zaten hayvan; Allah'ın Hayy ismiyle diri olanlar manasına gelir.

Nebati hayat; Allah'ın rahmetini, yağmurunu indirerek dirilttiği ağaçların, otların, çiçeklerin yaşadığı hayattır. Nebatların hepsi tıpkı hayvanlar gibi ağrıyı hisseder, bilir ve tadar.

Cemadat hayat; insanların cansız dedikleri taşın, toprağın, dağın, madenlerin, geriye kalan bütün varlığın yaşadığı hayat mertebesidir. Bu varlıkların cansız varlık olduğunu söylemek doğru değildir; çünkü onlar da Allah'ın Muhyi ismiyle tecelli edip hayat verdiği varlıklardır. Sadece nebati hayat gibi bir hayata sahip olmadıkları için herhangi bir ağrı ve acı hissetmezler. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **"yedi gök, yer ve ikisi arasında her**

ne varsa hepsi rabbini hamd ile tesbih eder"[7] buyurmuştur. Demek ki hepsinin tesbihi ve hamdı varmış! Dolayısıyla her şey diridir, rabbini bilir, sever ve rabbine âşıktır; ama tabi ki insan gibi değildir.

Varlıkta bulunan her şeyin hayat mertebeleri farklı farklıdır; ama insan bütün bu hayatları birden yaşar. Bu nedenle insan için "zübde-i kâinat; yani kâinatın özü" denmiştir. Bütün kâinatta, varlıkta olan her şey insanda mevcuttur, dolayısıyla diğer hayat mertebeleri de aynı şekilde insanda mevcuttur.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim;

Ruhani hayat zaten insana aittir, özeldir. İnsan, Allah'ın nefhettiği ruhla âbdiyetliğini, halifeliğini sürdürür. Meleki hayat da insanda mevcuttur. İnsanın gönül âleminde yaşadığı hayat onun meleki hayatıdır. Hayvani hayat ise insanın bedeni, zahiri tarafıyla yaşadığı hayattır. İnsanda bir de nebati ve cemadat hayatlar vardır. Örnek vermek gerekirse; insanın tırnakları, tüyleri, saçı, sakalı nebati ve cemadat hayata dâhildir. Nasıl ki taş, toprak veya madenler herhangi bir ağrı hissetmiyorsa tırnağımız, saçımız, sakalımız kesildiğinde de hiçbir şekilde ağrı hissetmezler.

İnsan beden itibariyle beşeri, hayvani hayatın içindedir; ama insanda bir de tamamen özel olarak ruhani hayat vardır, dedik ve insan bu yönüyle diğer varlıklardan ayrılır. Mesela; hayvanların ölümü için "mevt" denir; ama insanların ölümü için mevt denmez, bunun yerine vefat etmek tabiri kullanılır; çünkü Allah insanın ölümü için "teveffi"[8] kelimesini kullanmış; yani "vefat etti, ahdine vefa gösterdi, rabbine döndü" demiştir. İnsan dünya hayatı bitince beden itibariyle mevt olur ama ruh itibariyle teveffi eder; vefat eder, ahdine vefa gösterip rabbine döner.

[7] İsrâ /44
[8] Yûsuf /101, Âl-i İmrân /193, Â'râf /126, Ra'd /40

Bir de hayatı yaşarken ruh tarafından mahrum kalanlar vardır. Kendi kendisinden, ruhundan mahrum kalanlar öldüklerinde vefat etmiş olmaz, mevt olur; yani leş olur. Bunun sebebi ruhlarının ahde vefa etmemesidir. Allah, onlarda açığa çıksın, tecelli etsin diye emanet olarak onlara ruhundan nefhetmiş; ama onlar bunun kıymetini bilmeyip ruhunu kaybetmiştir, bunun sonucunda ise artık hayvan gibi, hatta hayvandan daha aşağı olmuştur. Bu yüzden ölünce mevt olurlar, dolayısıyla Allah'ın huzuruna kabul edilecek bir tarafları kalmamış olur. Böylelerinin manevi taraf olarak sadece kendi kendilerine ürettikleri vehmi olan nefisleri, tabir-i caizse şeytani tarafları kalmıştır.

Allah, insanı ebedi hayatını kazansın; yani Hz. İnsan olup ahdine vefa göstersin, kendisine nefhettiği ruh olsun, Allah'ın nuru olsun diye dünya hayatına göndermiştir; ama insan bu dünya hayatının seline, ırmağına kapılırsa kendini kaybeder. Hayatı yaşarken dik durmaz, yaşadığı hayatın efendisi olmazsa bu durumda hayatın, nefsinin kölesi olur ve hayat ırmağına kapılır.

Peki, hayat ırmağına kapılmak ne demektir?

"Herkes böyle yapıyor o halde biz de öyle yapalım. Herkes bunu seviyor, biz de bunu sevelim. Herkes falancanın peşinden koşuyor, biz de onun peşinden koşalım. Herkes bizi övsün, insanlar bizi takdir etsin, sevsin, beğensin" demek hayat ırmağına kapılmak demektir; çünkü böylelerini yaşadığı devrin, hayatın koşulları alır, yönlendirir, yaşadıkları dönem ne tarafa giderse onlar da o tarafa sürüklenir, dolayısıyla hayat ırmağına kapılmış olurlar. Bu yüzden hayatın efendisi değil kölesi olurlar, hatta sadece hayatın değil herkesin kölesi olurlar. Bununla beraber tavırlarını ortaya koyamadıkları, dik duramadıkları için hayat ırmağına, seline kapılıp cehenneme doğru giderler.

Evet, yaşadığı hayatın esiri, kölesi olanlar içinde bulundukları dönemin şartlarına, insanların tercihine, beğenisine göre hareket ederler; ama yaşadığı hayatın efendisi olanlar sadece rabbine iman eder ve Hz. İnsan olmak için tavrını ortaya koyarlar. Bu yüzden kimin ne yaptığına, ne istediğine bakmaz sadece "rabbim benden ne istiyor, nasıl yapmamı istiyor, nasıl Hz. İnsan olurum, Allah'a nasıl dost olur, rabbimin rızasını nasıl kazanırım" diye hesap yaparlar. Bunun için de tavırlarını ortaya koyar, dolayısıyla hayatlarının efendisi olurlar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sahabelere buyurduğu bir hadis-i şerifi söyleyeyim.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabeleriyle sohbet ederken onlara;

- "Bugün azsınız yarın çok olacaksınız" buyurur.

Bunun üzerine sahabeler;

- "Ya Resulullah o zaman da böyle mi olacağız" diye sorarlar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz cevap olarak;

- "Hayır, selin getirdiği çer çöp gibi olacaksınız"[9] *buyurur.*

Çer çöp olan biri, hayatın efendisi değil hayatın kölesi olduğu, hayat ırmağına kapıldığı için çöp olmuştur. Unutmayalım ki hayatı yaşarken Hz. İnsan olma gibi bir hedefi olmayanların, Allah'ın muradını üzerinde gerçekleştirmek için bir çabası, gayreti olmayanların çöpten hiçbir farkı olmaz. Sadece dünya hayatını düşünen, dünyanın hesabını yapan birinin Hz. İnsan olması, insanlığını ve Allah'ın kendisine nefhettiği ruhu kaybetmemesi

[9] Ebû Dâvûd, Melâhim 5, (4297)

mümkün değildir. Hele bir de bundan haberi yoksa rabbini, rabbinin vahyini hiç dinlememiş demektir.

İnsan akıl sahibi, irade sahibidir. Allah ona ayetlerini dinleyip anlaması için akıl ve anlama kabiliyeti vermiş, fıtrat itibariyle de onu Hz. İnsan olarak, Müslüman olarak yaratmıştır; ama insan buna rağmen rabbini, rabbinin ayetlerini dinlemez ve hayatın ırmağına kapılıp çer çöp olur!

Evet, Allah'ın El Muhyi ismini hep beraber öğrenmeye, anlamaya çalışıyoruz. İsterseniz şimdi de Muhyi isminin geçtiği ayetleri okuyalım. Öyle ki rabbimizi onun kendini tanıttığı gibi tanıyabilelim, anlayabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Keyfe tekfurûne billâh: "Allah'ı nasıl inkâr ediyorsunuz?" Nasıl inkâr edebiliyorsunuz! **Ve kuntum emvâten fe ahyâkum:** "Siz ölüyken sizi dirilten odur." **Summe yumîtukum:** "Sonra sizi öldürür." **Summe yuhyîkum:** "Sonra bir daha diriltir." **Summe ileyhi turceûn:**[10] "Sonra siz ona döndürüleceksiniz." Onun huzuruna çıkartılacaksınız.

Fanzur ilâ âsâri rahmetillâh: "Allah'ın rahmetinin eserine bir nazar et (bir bak)." **Keyfe yuhyil arda ba'de mevtihâ:** "Yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor (ona bir bak)." Allah yeryüzünün ölümden sonra diriltilmesine bakıp ibret alın ve aklınızı kullanın buyurdu. **İnne zâlike le muhyîl mevtâ:** "İşte bu, ölüleri nasıl dirilttiğimizin (delilidir)." O, ölüleri de böyle diriltir. **Ve huve alâ kulli şey'in kadîr:**[11] "Muhakkak ki o her şeye kadirdir."

Ve min âyâtihî enneke terâl arda hâşiah: "Onun ayetlerinden bir tanesi de yeryüzünü kurumuş (boyun bükmüş)

[10] Bakara /28
[11] Rûm /50

olarak huşu halinde görürsün.” **Fe izâ enzelnâ aleyhâl mâ’:** “Ne zaman ki biz ona suyu indirdik.” **Ehtezzet ve rabet:** “(Bir de bakarsın ki) Hareketlenir ve kabarır.” **İnnellezî ahyâhâ le muhyîl mevtâ:** “Muhakkak ki ona o hayatı veren odur. Elbette ki o (Allah) ölüleri diriltir.” **İnnehu alâ kulli şey’in kadîr:**[12] “Muhakkak ki o (Allah) her şeye kadirdir.”

Vallâhu enzele mines semâi mâ’: “Allah gökten suyu indirir.” **Fe ahyâ bihil arda ba’de mevtihâ:** “Yeryüzünü ölümünden sonra onunla (o suyla) diriltir.” **İnne fî zâlike le âyeten li kavmin yesmeûn:**[13] “Muhakkak ki bunda işiten (dinleyen) bir kavim için ayetler (ibretler) vardır.”

Men amile sâlihan min zekerin ev unsâ: “Sizden kadın olsun erkek olsun kim salih amel işlerse.” **Ve huve mu’min:** “Yalnız mü’min olma (şartıyla).” Mü’min olarak salih amel işlerse. **Fe le nuhyiyennehu hayâten tayyibeh:** “Mutlaka ona temiz (hoş, güzel) bir hayat yaşatacağız.” Nerde? -Dünyada, hoş ve temiz bir hayat yaşatacağız. **Ve le neczıyennehum ecrehum bi ahseni mâ kânû ya’melûn:**[14] “Bir de yapmakta oldukları güzel işlerden dolayı onlara en güzeliyle mükâfat vereceğiz.” Onlara mükâfatlarını mutlaka ikram edeceğiz, vereceğiz. Nerede? -Allah onlara hoş ve temiz hayatı dünyada yaşatmıştı, bu defa mükâfatlarını ahirette verecek.

İster kadın, ister erkek olsun kim iman eder ve salih amel işlerse Allah hem dünyada hem de ahirette ona güzel bir hayat yaşatır. Allah bir kulun hayatı için “bu güzel bir hayattır” demişse o kuldan, o hayattan daha güzel bir kul, daha güzel bir hayat olabilir mi? -Nasıl olsun, elbette ki olmaz. O halde hayatımızın güzel olmasını istiyor, güzel bir hayat, temiz bir hayat yaşamak

[12] Fussilet /39
[13] Nahl /65
[14] Nahl /97

istiyorsak yapmamız gereken şey iman etmek ve salih amel işlemektir.

Ve huvellezî ahyâkum: "Size hayatı veren (sizi dirilten) odur." **Summe yumîtukum summe yuhyîkum:** "Sonra sizi öldürecek, sonra sizi bir daha diriltecek." **İnnel insâne le kefûr:**[15] "Muhakkak ki insan çok nankördür." Allah'ın kendisine verdiği hayatı Allah'a göre değil de kendisine göre yaşar; yani hayatını Hz. İnsan olup rabbini kazanmak için yaşamaz da sanki sadece dünya hayatı varmış, sanki Allah'ın onun üzerinde hiçbir muradı yokmuş gibi yaşar ve rabbine karşı nankörlük yapar.

İnnâ nahnu nuhyî ve numîtu ve ileynâl masîr:[16] "Muhakkak ki biz diriltiriz, biz öldürürüz ve dönüş de bizedir."

Ve ennehu huve emâte ve ahyâ:[17] "Doğrusu öldüren de dirilten de odur."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman ettiğini iddia edenler!" Ey ben mü'minim, ben iman etmişim diyenler! **İstecîbû lillâhi ve lir resûl:** "Allah'a ve resulüne icabet edin." Ne zaman? **İzâ deâkum limâ yuhyîkûm:** "Sizi diriltene (vahye) davet ettiğinde." Allah ve resulü sizi Allah'ın vahyiyle diriltene; yani Allah'ın vahyine davet ettiğinde ona Allah'ın emriyle icabet edin. **Va'lemû ennallâhe yehûlu beynel mer'i ve kalbihî:** "Bilin ki (muhakkak ki) Allah kişi ile (insan ile) kalbi arasına girer." **Ve ennehû ileyhi tuhşerûn:**[18] "Muhakkak ki onun huzurunda toplanacaksınız."

Evet, "Allah ve resulü sizi dirilten şeye (vahye) davet ettiğinde onun davetine icabet edin" buyurdu Allah. Demek ki dirilten vahiymiş! Bu durumda Allah ve resulünün davetine icabet edip vahye iman etmez ve Allah'ın vahyini ahlaka, amele

[15] Hacc /66
[16] Kaf /43
[17] Necm /44
[18] Enfâl /24

dönüştürmezsek ölü olarak kalırız demektir. Bu yüzden iman etmeyenler; kâfirler, müşrikler, münafıklar, kısacası Allah'ın diriliş davetine icabet etmeyip Allah'ın vahyiyle dirilmeyenler manevi olarak ölüdür.

E ve men kâne meyten fe ahyeynâhu: "Ölü iken dirilttiğimiz kimse." **Ve cealnâ lehu nûra:** "Ve ona bir nur verdiğimiz (kimse)." Allah bu nuru vahyiyle vermiştir. **Yemşî bihî fîn nâs:** "Onunla (o nurla) insanlar arasında yürüyor." **Ke men meseluhu fîz zulumâti leyse bi hâricin minhâ:** "(O kişi) İçinden çıkamayacağı karanlıklar içinde kalan kimse gibi olur mu?" Allah'ın vahyiyle nurlanmamış, dirilmemiş biri karanlıklar içinde kalmıştır ve içinden çıkamayacak bir hal, bir hayat yaşıyor demektir. Allah da kendisine nur verdiği, insanlar içinde nurla yürüyen bir kul ile içinden çıkamayacağı karanlıklar içinde kalan birinin bir olmadığını buyurdu. **Kezâlik:** "İşte böyle." **Zuyyine lil kâfirîne mâ kânû ya'melûn:**[19] "Kâfirlere amelleri (yaptıkları) süslü görünür."

Böyleleri kendi hayatlarını süslü, güzel görüp birbirlerine de bu hayatı süslü göstermeye, yaldızlı göstermeye çalışır ve insanları böyle bir hayata davet eder. Oysaki biri Allah'ın vahyine iman edip Allah'ın vahyiyle dirilirse, Allah ona vahiy nurunu ihsan ve ikram ederse asıl kazanan odur. Böyle biri hem dünya hayatını hem de ahiret hayatını kazanır.

Ve mâ yestevîl ahyâu ve lâl emvât: "Dirilerle ölüler bir olmaz." Dirilerle ölüler nasıl eşit olsun, nasıl müsavi olur! Biri ölü ötekiyse diridir. **İnnallâhe yusmiu men yeşâ':** "Muhakkak ki Allah dilediğine işittirir." Yani kim Allah'ın vahyini işitmek, dinlemek isterse Allah ona işittirir. Hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve mâ ente bi musmiin men fîl kubûr:**[20] "Sen kabirdekilere

[19] En'âm /122
[20] Fâtır /22

(ölülere) işittirecek değilsin (onlar ölüdür).” Yani manevi olarak ölü oldukları için seni, Allah’ın vahyini dinlemezler, anlamazlar.

Ve lâ tekûlû li men yuktelu fî sebîlillâhi emvât: “Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyin.” **Bel ahyâ’:** “Bilakis onlar diridirler.” **Ve lâkin lâ teş’urûn:**[21] “Ama siz bunun şuurunda olamazsınız.” Bunu anlayamazsınız, fark edemezsiniz, sezemez, bilemezsiniz. İnsanın görmek, bilmek, anlamak kabiliyetlerinin yanında bir de şuur etme kabiliyeti vardır. Şuur etmek farklı bir özelliktir ve sadece insanda vardır.

Ve lâ tahsebennellezîne kutilû fî sebîlillâhi emvât: “Allah yolunda öldürülmüş olanları ölüler zannetmeyin (öyle hesap etmeyin).” **Bel:** “Bilakis (aksine).” **Ahyâun inde rabbihim yurzekûn:**[22] “Onlar diridirler ve rablerinin katında rızıklandırılırlar.” Allah onları rızıklandırır.

Felyukâtil fî sebîlillâh: “Öyleyse Allah yolunda savaşın.” Allah yolunda savaşın demek gerektiğinde Allah yolunda ölün demektir. Eğer böyle yaparsanız zahiri olarak ölü görünseniz de aslında ölmezsiniz, Allah ile diri olursunuz. Hayatını Allah yolunda feda edebilecek duruma gelen biri yeri ve zamanı geldiğinde her şeyini feda edebilir. Böyle biri mü’min demektir. Evet, Allah “öyleyse Allah yolunda savaşmak için seferber olun” buyurdu. **Ellezîne yeşrûnel hayâted dunyâ bil âhirah:** “Onlar ki dünya hayatını ebedi hayatları karşılığında satmak istiyorsa.” Kim dünya hayatını verip ahireti, ebedi hayatı kazanmak istiyorsa o halde Allah yolunda savaşsın. Ölsün ya da ölmeyi göze alsın. **Ve men yukâtil fî sebîlillâh:** “Her kim ki Allah yolunda savaşırsa.” **Fe yuktel ev yaglib:** “Ölür veya galip gelirse.” **Fe sevfe nu’tîhi ecran azîmâ:**[23] “Biz ona azim (büyük) bir ecir vereceğiz.” Ölümü göze alarak gidip savaştığı takdirde ölse de ölmese de ona azim bir ecir vereceğiz.

[21] Bakara /154
[22] Âl-i İmrân /169
[23] Nisâ /74

Buradaki şart, Allah yolunda ölümü göze almaktır yoksa ille de gidip savaşta ölmek gerekmiyor.

Allah bu ayette kaybedenlerin ahirette ne söyleyeceğini beyan ediyor. **Yekûlu yâ leytenî kaddemtu li hayât:**[24] "(Kaybedenler ahirette) Diyecek ki: Ne olurdu (keşke) ben bu hayatım için bir şeyler yapıp gönderseydim!" Keşke ebedi hayatım için bir şeyler yapıp takdim etseydim!

Ellezînettehazû dînehum lehven ve leiba: "O kimseler ki dinlerini oyun ve eğlenceye alırlar." Biri hayatını Allah'ın kitabına göre yaşamayıp kendine göre yaşıyor ve "bunu yapmamız yeterlidir, bu kadar yapsak kurtuluruz" deyip dininin aslını öğrenmeye çalışmıyorsa, dinini rabbinden öğrenmek ve hayatını rabbinin istediği şekilde yaşamak için bir çabası, gayreti yoksa dinini oyun ve eğlenceye almış, dinini oyun gibi zannetmiştir; çünkü böyle biri rabbini dinlememiş, dinlemeye tenezzül etmemiştir. Eğer dinleseydi dinini ciddiye alır gerektiği gibi de yaşardı ve "şu kadarlık yapsak yeter" demezdi. "Benim buna ihtiyacım yok" diyen birini Allah kulu olarak nasıl kabul etsin, nasıl kabul eder! Böyle yapanlar dinlerini oyun ve eğlenceye almış, şaka gibi zannetmişlerdir.

Ve garrathumul hayâtud dunyâ: "Onları dünya hayatı mağrur etmiştir (aldatmıştır)." Onlar dünya hayatını tercih etmiş, bu yüzden dünya hayatıyla aldanmış ve mağrur olmuşlardır. **Fel yevme nensâhum kemâ nesû likâe yevmihim:** "Onlar nasıl ki bugüne kavuşacaklarını unuttularsa (ahiretteki hesabı, ahireti, ebedi hayatı unuttularsa) biz de onları bugün öyle unuturuz." **Hâzâ ve mâ kânû bi âyâtinâ yechadûn:**[25] "Bunun sebebi onlar ayetlerimizle cihad ettiler (münakaşa ettiler, savaştılar)." Yani ayetlerimizi hükümsüz bırakmak için başka şeyler söylediler,

[24] Fecr /24
[25] A'râf /51

ayetlerimizi bırakıp başka şeylere daldılar. Böyle yapanlar bizi unutmuştur biz de o gün onları unuturuz ve onlara unutulmuş muamelesi yaparız.

Kullu nefsin zâikatul mevt: "Her nefis mutlaka ölümü tadacaktır." **Ve innemâ tuveffevne ucûrekum yevmel kıyâmeh:** "Herkesin ecri Kıyamet günü tastamam ödenecektir." **Fe men zuhziha anin nâr:** "Kim o gün ateşten uzaklaştırılırsa." **Ve udhilel cenneh:** "Ve cennete girerse (cennete konulursa)." **Fe kad fâzl:** "Muhakkak ki büyük bir kurtuluşla kurtulmuştur (muradına ermiştir)." **Ve mâl hâyâtud dunyâ illâ metâul gurûr:**[26] "Dünya hayatıysa aldatıcı bir hayattan başka bir şey değildir."

Kıyamet günü insanlar ve cinler cehenneme götürülürken her bir topluluk cehennemin kapısına geldiğinde melekler onlara soru sorar. Allah bu ayette cehenneme gidenlere meleklerin sorduğu soruyu anlatır. **Yâ ma'şerel cinni vel ins:** "Ey cin ve insan topluluğu!" **E lem ye'tikum rusulun minkum:** "Size sizden (sizin içinizden) resullerimiz gelmedi mi?" **Yakussûne aleykum âyât:** "Size ayetlerimizi okumadılar mı?" Ayetlerimizi kıssa edip anlatmadılar mı? **Ve yunzirûnekum likâe yevmikum hâzâ:** "Sizi bugüne kavuşacağınıza dair uyarmadılar mı?" Bugünün geleceğini size haber vermediler mi? **Kâlû şehidnâ alâ enfusinâ:** "(Onlar) Derler ki: Kendi nefsimiz üzerinde şahitlik ederiz ki (geldiler ve anlattılar)." **Ve garrathumul hayâtud dunyâ:** "Ve dünya hayatı onları aldattı (mağrur etti)." Onlar dünya hayatına kapıldılar. Bu yüzden ayetlerimizi okuyan resullerimizi dinlemediler. **Ve şehidû alâ enfusihim:** "Ve kendi aleyhlerinde böyle şahitlik yaparlar." **Ennehum kânû kâfirîn:**[27] "Muhakkak ki onlar kâfir olmuşlardır (kâfirdirler)." Onlar imanlarını kaybederek ahirete gitmişler!

[26] Âl-i İmrân /185
[27] En'âm /130

Daha önceki sohbetlerimizde söylemiştim; insanın cennete mi yoksa cehenneme mi gideceği ahirete gitmeden önce dünyadayken bellidir. "Ahirette belki şöyle olur, belki böyle olmaz daha farklı olur" dersek Allah'ın ayetlerine ters düşmüş oluruz. Zaten bütün mesele ahirete giderken imanı kurtarabilmektir. Allah ölüm anındaki hali anlatırken ayet-i kerimede; **"ölen eğer sağdakilerden biriyse (kitabını sağdan alacaksa) ona selam vardır"**[28] buyurur. Kitabını önden veya sağdan almalarının sebebi kitaplarını daha dünyadayken ahirete önden göndermeleridir.

Kitabını arkadan veya soldan alanlar ise Allah'ın ayetlerine iman etmemiş, salih amel işlememiş, dolayısıyla yapmaları gerekenleri arkalarında bırakmış olanlardır. Allah ayet-i kerimenin devamında **"ölen delalette ve yalancılardan ise (kitabını soldan alan biriyse) ona da kaynar sudan ziyafet vardır"**[29] buyurur. Yani melekler ona "sen ebediyen kaybettin, sen cehennemliksin" dediğinde başından aşağı kaynar sular dökülür. **"Ölen mukarrebundan biriyse (Allah'a yakın olanlardan biriyse) ona da hemen rahatlık vardır, naim cenneti vardır."**[30] Yani, Allah'ın ona özel bir muamelesi vardır.

Evet, ayetlerden de anlaşıldığı gibi her şey ölmeden önce belli oluyormuş. Allah, ölüm anında imanını kurtaran birine selam gönderir ve onu huzuruna kabul eder. İmanını kaybedenler ise ebediyen kaybeder, dolayısıyla onlara kaynar sudan ziyafet vardır.

Ölen, Allah'a yakın olanlardan, mukarrebundan biriyse ona da hemen cennet vardır. Allah mukarrebun için **"onlar Allah yolunda yarışanlardır"**[31] buyurmuştur. Yani mukarrebunlar ebedi hayatını kazanmak, Hz. İnsan olmak için yarışanlar ve müsabaka yapanlardır. Allah böyle söylüyor. Bu yüzden bize düşen; son

[28] Vâkıa /90-91
[29] Vâkıa /92-93
[30] Vâkıa /88-89
[31] Vâkıa /10-11

nefese hazırlık yapıp iman ile gitmektir. Bunun için de "acaba imanımı kurtarır mıyım kurtarmaz mıyım" diye korkup endişe etmektir.

Fe emmâ men tagâ: "Her kim ki azgınlık yapmışsa." Haddini aşmışsa, rabbini dinlemeyip şeytanın iğvasına kapılmışsa. **Ve âseral hayâted dunyâ:** "Dünya hayatını tercih etmişse." **Fe innel cahîme hiyel me'vâ:**[32] "Muhakkak ki onun varacağı yer cehennemdir."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû mâ lekum: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! Size ne oldu böyle (size ne oluyor)?" **İzâ kîle lekumunfirû fî sebîlillâhissâkaltum ilâl ard:** "Size 'Allah yolunda savaşa çıkın' denildiğinde yerinizde yığılıp kaldınız (yerinizde çakılıp kaldınız)." **E radîtum bil hayâtid dunyâ minel âhirah:** "Siz dünya hayatını ahiret hayatına tercih mi ettiniz?" **Fe mâ metâul hayâtid dunyâ fîl âhirati illâ kalîl:**[33] "Dünya hayatının geçimi ahiret hayatı yanında pek azdır." Dünya hayatı ahiret hayatının yanında küçücük ve basit bir şeydir. Hal böyleyken dünya hayatını ahiret hayatına tercih mi ettiniz!

İnnellezîne lâ yercûne likâenâ: "Bize kavuşmayı arzu etmeyenler (ümit etmeyenler)." **Ve radû bil hayâtid dunyâ:** "Dünya hayatına razı olup yetinenler (yetinmiş olanlar)." **Vatmeennû bihâ:** "Onunla (dünya hayatıyla) mutmain olup rahatlayanlar." **Vellezîne hum an âyâtinâ gâfilûn:**[34] "Onlar ayetlerimizden gafil olanlardır." Bu halleri ayetlerimizi bilmediklerinden, dinlemediklerinden ve anlamadıklarından dolayıdır.

Ve mâl hayâtud dunyâ illâ leibun ve lehv: "Dünya hayatı bir oyundan ve bir oyalanmadan başka bir şey değildir." **Ve led**

[32] Nâziât /37-39
[33] Tevbe /38
[34] Yûnus /7

dârul âhiratu hayr: "Ahiret hayatıysa hayırlı olandır." Kimin için hayırlıdır? **Lillezîne yettekûn:** "Takva sahipleri için." Allah'a karşı sorumluluğunu bilip kabul eden ve bu sorumluluğunu yerine getirmeye çalışanlar için ahiret hayatı hayırlıdır. Ötekilerin yeri ise cehennemdir. **E fe lâ ta'kılûn:**[35] "Siz akıllanmayacak mısınız (aklınızı başınıza almayacak mısınız)?"

Zuyyine lillezîne keferûl hayâtud dunyâ: "Kâfirler için dünya hayatı bezendi (süslü göründü)." **Ve yesharûne minellezîne âmenû vellezînettekav:** "(O kâfirler) İman edip takva sahipleriyle alay ediyorlar." Kâfirler, Allah'a karşı sorumluluğunu yerine getirmeye çalışanlarla eğleniyor, dalga geçiyor, onları küçümsüyor, kendilerini akıllı, onları da akılsız görüyorlar. **Fevkahum yevmel kıyâmeh:** "Kıyamet günü onların fevkindedirler (üzerindedirler)." Yani kâfirler, her ne kadar onlarla alay etse ve kendilerini onlardan üstün görse de hakikatte iman edip takva sahibi olanlar kâfirlerden üstündür, onların fevkindedir. Asıl o zaman (Kıyamet günü) takva sahipleri onlarla alay edecek. **Vallâhu yerzuku men yeşâu bi gayrihisâb:**[36] "Ve Allah dilediğine hesapsız rızık verir."

Men kâne yurîdul hayâted dunyâ ve zînetehâ: "Her kim ki dünya hayatını ve onun süsünü (ziynetini) isterse (arzu eder, tercih ederse)." **Nuveffi ileyhim a'mâlehum fîhâ:** "Biz ona orada (dünyada) yaptıklarının karşılığını tamamen öderiz." Hem de hiçbir şeyi eksik bırakmadan öderiz. **Ve hum fîhâ lâ yubhasûn:**[37] "Onlara hiçbir şekilde bir haksızlık yapılmaz." Ama onların ahiretten nasibi yoktur. **Ulâikellezîne leyse lehum fil âhırati illân nâr:** "İşte bunlara ahirette ateşten başka bir şey yoktur." **Ve habita mâ sanaû fîhâ ve bâtılun mâ kânû ya'melûn:**[38] "Orada

[35] En'âm /32
[36] Bakara /212
[37] Hûd /15
[38] Hûd /16

(dünyada) yaptıkları boşa gitmiştir ve amelleri de batıl olmuştur." Dünyayı, dünya hayatını tercih ettiklerinden dolayı ahiret için kendilerine göre bir şey yapmış, çalışmış olsalar bile amelleri boşa gitmiştir.

Allâhu yebsutur rızka li men yeşâ': "Allah dilediği kimseye rızkı genişletir." **Ve yakdir:** "Ve (dilediğine de rızkı) takdir eder." Yani bir miktara bağlar, kısıtlar. **Ve ferihû bil hayâtid dunyâ:** "(O dünya hayatını tercih edenler) Dünya hayatıyla ferahlanmaktalar (ferahlarlar)." **Ve mâl hayâtud dunyâ fîl âhırati illâ metâ':**[39] "Oysaki ahiretin yanında dünya hayatı bir yol azığından ibarettir."

Lehum azâbun fîl hayâtid dunyâ: "Onlara dünya hayatında azap vardır." **Ve le azâbul âhırati eşakk:** "Ahiret azabıysa (onlar için) elbette daha zorludur." **Ve mâ lehum minallâhi min vâk:**[40] "Onları Allah'tan koruyacak hiç kimse de yoktur." Onları Allah'tan koruyacak hiç kimse olmaz.

Ellezîne yestehıbbûnel hayâted dunyâ alâl âhırah: "O kimseler ki dünya hayatını sevip onu ahirete tercih ederler." **Ve yasuddûne an sebîlillâh:** "Bir de Allah'ın yolundan çevirirler."

Peki, dünya hayatını tercih etmekle insanları Allah yolundan çevirmenin alakası nedir?

Biri dünya hayatını sevip dünyayı ahirete tercih etmişse aynı şekilde insanları da dünya hayatını sevmeye, kazanmaya davet eder. Bu yüzden dünyayı tercih edenler insanları dünyaya davet etmekle onları Allah yolundan çevirir. Genelde anne, babalar böyle yapıp kendi çocuklarına dünya hayatını sevdirmeye çalışır. Örnek vermek gerekirse; çocuklarını on, on beş yıl boyunca okula gönderip okutur ve çocuklarına "ille de dünya hayatınızı kazanın" derler. Ya çocuk, daha okulu bitirmeden ölürse! Bu

[39] Ra'd /26
[40] Ra'd /34

durumda anne babalar çocukları için "bir şey olmaz, cehenneme gitsin" demiş olmazlar mı! Yaptıkları şey bu olmuyor mu! Hal böyleyken anne babalar çocuklarını dünyaya bu kadar gömerek, onlara dünya hayatını sanki her şeymiş gibi anlatarak çocuklarını Allah yolundan alıkoymuş olmuyorlar mı? -Oluyorlar. İşte, bundan dolayı "dünya hayatını ahirete tercih edenler bir de insanları Allah yolundan çevirirler, Allah'ın yolu önünde set olurlar" buyurdu Allah.

Ve yebgûnehâ ivecâ: "Onu eğri olarak görmelerini isterler." Dünyayı tercih edenler kendisiyle beraber olanlara ahiretin yolunu, Allah'ın yolunu eğri gösterirler. Aynı şekilde ahireti dünyaya tercih etmeyi yanlış olarak gösterirler. **Ulâike fî dalâlin baîd:**[41] "İşte onlar uzak bir delalet (bir sapıklık) içindedirler." Böyleleri Allah yolundan o kadar uzaklaşmış ki artık yola gelemezler.

Zâlike bi ennehumustehebbûl hayâted dunyâ alâl âhırah: "Bunun sebebi onların dünya hayatını sevip dünyayı ahirete tercih etmiş olmalarıdır." **Ve ennallâhe lâ yehdîl kavmel kâfirîn:**[42] "Kesinlikle Allah kâfirler kavmini hidayete erdirmez." Bunlar kâfirdir, hakkı ve hakikati inkâr eder, örter. Allah da kâfirleri hidayete erdirmez. Allah ayetin devamında bu kâfirler için **Ulâikellezîne tabeallâhu alâ kulûbihim ve sem'ihim ve ebsârihim, ve ulâike humul gâfilûn**: "Allah onların kalplerini, kulaklarını ve gözlerini mühürler. İşte, onlar gafillerin ta kendileridir"[43] buyurmuştur.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, dolayısıyla bütün mü'minleredir. **Vasbır nefseke:** "Sen sabret." **Meallezîne yed'ûne rabbehum bil gadâti vel aşiyy:** "Sabah akşam rabbine yalvaran (dua eden) o insanlarla beraber ol (ve onlarla beraber sabret)."

[41] İbrâhîm /3
[42] Nahl /107
[43] Nahl /108

Yurîdûne vechehu: "Onlar (Allah'ın) cemalini isterler." **Ve lâ ta'du aynâke anhum turîdu zînetel hayâtid dunyâ:** "Dünya hayatının ziynetini isteyip de gözünü onlardan ayırma." Dünya hayatının süsüne bakma, gözünü dikme. Dünya hayatını arzu ederek, sabah, akşam rabbinin cemalini isteyenlerden ayrılma, gözlerini de onlardan ayırma!

Ve lâ tutı' men agfelnâ kalbehu an zikrinâ: "Zikrimizden kalbini gafil kıldıklarımızla beraber olma." Onlar zikrimizden gafil oldukları için dünya hayatını tercih etmişlerdir. Zikir; Kur'an'dır, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir, "Allah Allah" demektir. **Vettebea hevâhu ve kâne emruhu furutâ:**[44] "Onlar kendi keyiflerinin ardına düşmüşler, işleri aşırılık olmuştur. Sen onlara uyma, tabi olma (onlarla beraber olma)." Neden onlarla beraber olmayalım? -Çünkü dünya hayatını tercih edenlerle beraber olmak bizi de onlardan yapar. Peki, kiminle beraber olmamız gerekir? -Allah'ın ayette buyurduğu gibi Allah'ın cemalini isteyenlerle beraber olmamız gerekir.

Ellezîne dalle sa'yuhum fîl hayâtid dunyâ ve hum yahsebûne ennehum yuhsinûne sun'â:[45] "Onlar dünya hayatında yaptıklarından dolayı güzel yaptıklarını zannederler; ama yaptıkları boşa gitmiştir." Dünya hayatını kazanırlarken güzel yaptıklarını zannederler, hatta etrafındakiler de onları takdir eder; ama dünyayı tercih ettikleri için yaptıkları boşa gitmiştir. Allah Kıyamet günü onları huzuruna aldığında dünyalık hiçbir şeyi beraberlerinde götüremedikleri için hayatları, gösterdikleri bütün çaba ve gayretleri boşa gider. Dünya hayatını kazanmak için o kadar çalışmışlardı; ama kazandıklarını öldüklerinde dünyada bırakırlar ve ahirete bir şey götüremezler, bu yüzden de bütün hayatları boşa gitmiş olur! **"Böyle yapanlar ayetlerimi ve**

[44] Kehf /28
[45] Kehf /104

resullerimi alaya almış ve eğlenmiş olanlardır."[46] Bunlar Allah'ı ciddiye almadıklarından dolayı Allah'ın ayetlerini ve resullerini alaya almıştır.

İnnehu men ye'ti rabbehu mucrima: "Her kim ki rabbine mücrim olarak (suçlu olarak) gelirse." **Fe inne lehu cehennem:** "Muhakkak ki ona cehennem vardır." **Lâ yemûtu fîhâ ve lâ yahyâ:**[47] "Orada ne ölür ne de dirilir." O orada ne ölür ne de yaşar. Rabbine mücrim olarak gelmek; rabbini dinlemeyerek ona karşı suç işlemek demektir. Bundan büyük cürüm de olmaz. Allah bu yüzden mücrim olanlar için "muhakkak ki ona cehennem vardır" buyurdu.

Ulâikellezîne keferû bi âyâti rabbihim ve likâihî: "İşte bunlar o kimselerdir ki rablerinin ayetlerini ve ona kavuşmayı inkâr etmişlerdir." **Fe habitat a'mâluhum:** "Onların amelleri boşa gitmiştir." **Fe lâ nukîmu lehum yevmel kıyameti veznâ:**[48] "Kıyamet günü onlar için bir terazi tutmayacağız." Biri Allah'ın ayetlerini ve Allah'ın likasını, vuslatı; yani Allah'a hem dünyadaki hem de ahiretteki kavuşmayı yok sayarsa, yalan sayarsa Allah onun için bir terazi tutmaz. Böyle biri amel işleyip namaz kılmış, oruç tutmuş, hacca gitmiş, ibadet yapmıştır ama amellerinin hepsi boşa gitmiştir; çünkü Allah onun bu yaptıklarını teraziye bile koymaz.

Allah'ın ayetlerini iyi anlamak için kendimizden örnekler vermemiz gerekir. Biraz düşünelim; kendi evladımız devamlı güzel şeyler yapsa; ama birileriyle evladımıza haber gönderip "git evladıma şunu söyle" desek ve evladımız da söylediklerimizi ciddiye almayıp istediğimiz şeyi yapmasa, bizi dinlemese bu durumda bizi baba olarak kabul etmiş olur mu? Ya da evladımız olarak bizi ciddiye almış olur mu? -Elbette ki olmaz. Aynı şekilde

[46] Kehf /106
[47] Tâhâ /74
[48] Kehf /105

biri de bir kul olarak kendisini yaratan rabbini, rabbinin ayetlerini dinlemese, anlamaya çalışmasa rabbini ciddiye almış olmaz. Allah bu yüzden onu mücrim olarak kabul eder. Bu mücrimliğinin cezası da ebedi cehennem olur; çünkü Allah yaptıkları güzel şeyler için dahi onlara bir terazi tutmayacağını buyurdu. Allah, kâfirlere terazi tutmaz; yani böyle olanlar imanını kaybetmiştir.

E fe men vaadnâhu va'den hasena: "Kendisine güzel bir vaatte bulunduğumuz kimse." **Fe huve lâkîhi:** "(Va'dimiz onun için gerçekleşip) O ona kavuşunca." Kendisine va'dettiğimize erişince. **Ke men metta'nâhu metâal hayâtid dunyâ:** "O, dünya hayatının geçici zevkini kendisine yaşattığımız kimse gibi olur mu?" **Summe huve yevmel kıyâmeti minel muhdarîn:**[49] "Sonra Kıyamet günü huzurumuza geldiğinde (ikisi bir olur mu)?" Allah, "dünya hayatının geçici zevkini sonuna kadar yaşayan biriyle ebedi hayatını kazanmak için yaşayan biri huzura geldiğinde hiç bir olur mu" buyuruyor; yani bu ikisi arasında kıyas yapıyor! Elbette ki onlar bir olmaz.

Ve mâ hâzihil hayâtud dunyâ illâ lehvun ve laib: "Bu dünya hayatı bir eğlence ve oyundan ibarettir." **Ve inned dârel âhirate le hiyel hayevân:** "Muhakkak ki ahiret yurdu gerçek hayattır." Son hayat, öz hayat, asıl hayat ahiret hayatıdır. **Lev kânû ya'lemûn:**[50] "Keşke bilselerdi." Bilselerdi, bunu anlasalardı ne olurdu!

Bu ayette hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Yâ eyyuhân nebiyy:** "Ey nebim (ey peygamberim)!" **Kul li ezvâcike:** "Hanımlarına de ki." **İn kuntunne turidnel hayâted dunyâ:** "Eğer siz dünya hayatını istiyorsanız." **Ve ziynetehâ:** "Ve onun süsünü (istiyorsanız)." **Fe teâleyne:** "Gelin." **Umetti'kunne ve userrihkunne serâhan cemîlâ:**[51] "Size dünya hayatından istediğinizi ikram edeyim ve sizi güzellikle bırakayım

[49] Kasas /61
[50] Ankebût /64
[51] Ahzâb /28

(boşayayım).” Allah “hanımların dünya hayatını ve ziynetini tercih ederlerse hepsini boşa” buyurdu.

Mü’minlerin, Müslümanların bu ayeti nasıl anlaması gerekir?

Peygambere emir neyse ümmete de emir odur. O halde “ben mü’minim, Müslümanım” diyen biri eşini seçerken eş adayının dünyayı mı yoksa ahireti mi tercih ettiğine bakmalıdır. “Evleneceğim kişi namaz kılıyor, Kur’an okuyor” demek yeterli değildir. Devamlı anlatmaya çalışıyoruz; bir, Allah’ın indirdiği, bir de insanların uydurduğu din vardır. Bu durumda eş olarak seçilecek kişinin uydurulan dine mi yoksa indirilen dine mi tabi olduğuna bakmak lazım. Bu yüzden evlenirken bu tedbiri almak gerekir.

Em hasibellezînecterahûs seyyiât: “Yoksa o kötülükleri yapıp duran kimseleri.” **En nec’alehum kellezîne âmenû ve amilûs sâlihât:** “Yoksa onları iman edip salih amel işleyenler gibi mi yapacağız!” Onların hayatı da iman edip salih amel işleyen kimselerin hayatı gibi mi olacak! **Sevâen mahyâhum:** “Onların hayatları bir olur mu (eşit olur mu)?” Hem dünya hayatları hem ahiret hayatları nasıl eşit olsun! Onları bir tutacağımızı mı zannediyorlar! **Ve memâtuhum:** “Onların ölümleri (bir mi olacak, aynı mı olacak)!” Yani dünya hayatları ve ölümleri birbirine benzese olur mu! **Sâe mâ yahkumûn:**[52] “(Eğer böyle düşünüyorlarsa) Ne kötü hüküm veriyorlar.” Bu ne kötü bir hükümdür!

Biri iman edip salih amel işleyerek başka biri de kötülük yaparak yaşasa sonra da hem hayatları hem de son nefesteki halleri birbirine benzese olur mu! Böyle bir şey olmaz. Biri ölürken

[52] Câsiye /21

cennetle müjdelenir, diğerine ise kaynar sudan ziyafet vardır. Bu yüzden dünya hayatları da, ölümleri de birbirine benzemez.

Ve zerillezînettehazû dînehum leiben ve lehva: "Dinlerini oyun ve eğlence edinen (dünya hayatının aldattığı) o kimseleri bırak." **Ve garrathumul hayâtud dunyâ:** "Onları dünya hayatı mağrur etmiştir." **Ve zekkir bihî:** "Şunu da zikret (şunu da hatırlat, anlat)." **En tubsele nefsun bimâ kesebet:** "Her kim ki kazandıkları (yaptıkları) yüzünden azaba düşerse." **Leyse lehâ min dûnillâhi veliyyun:** "Onun için orada Allah'tan başka veli (Allah'tan başka dost) bulunmaz." Allah ona o da Allah'a dost olmadığına göre hiç kimse onu düştüğü azaptan kurtaramaz.

Ve lâ şefî': "(Ona) Bir şefaatçi bulunmaz." Kimse ona şefaat edemez. **Ve in ta'dil kulle adlin lâ yu'haz minhâ:** "O orada her türlü fidyeyi buluşturup getirse de ondan kabul edilmez." **Ulâikellezîne ubsilû bimâ kesebû:** "Onlar azabın pençesine düşmüş kimselerdir." **Lehum şarâbun min hamim:** "Onlara orada içecek olarak kaynar su vardır." **Ve azâbun elîm:** "Ve elim bir azap vardır." **Bimâ kânû yekfurûn:**[53] "Kâfir olduklarından dolayı." Dinlerini oyun ve eğlenceye aldıklarından ve dünya hayatını ahirete tercih ettiklerinden dolayı onlara elim bir azap vardır, buyurdu Allah. Dinlerini oyun ve eğlence edinmeleri demek; hakikati aramamaları ve rablerinin kendilerinden ne istediğinin derdinde olmamaları demektir.

Fe a'rid: "Sen yüz çevir." **An men tevellâ an zikrinâ ve lem yurid illâl hayâted dunyâ:**[54] "Bizim zikrimizden yüz çevirenlerden ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlerden sen de yüz çevir." Bizim zikrimizden, ayetlerimizden, "Allah Allah" demekten ve Allah'ın hesabını yapmaktan yüz çevirenlerden sen de yüz

[53] En'âm /70
[54] Necm /29

çevir; çünkü onların tercihi dünya hayatıdır. Onlar dünya hayatını tercih etmişlerse Allah'ın zikrinden yüz çevirdiklerinden dolayıdır.

Zâlikum bi ennekumuttehaztum âyâtillâhi huzuvâ: "(Cehenneme gitmenin) Sebebi budur ki siz Allah'ın ayetlerini eğlenceye aldınız (ciddiye almadınız)." **Ve garratkumul hayâtud dunyâ:** "Dünya hayatı sizi mağrur etti (aldattı)." **Fel yevme lâ yuhracûne minhâ:** "Bu yüzden artık o gün oradan (ateşten, cehennemden) çıkarılmazlar." Cehennemden çıkış yoktur. **Ve lâ hum yusta'tebûn:**[55] "Onların affedilmesi de artık mümkün değildir (tövbeleri kabul edilmez)."

Yâ eyyuhân nâs: "Ey insanlar!" **İnne va'dallâhi hakk:** "Muhakkak ki Allah'ın va'di haktır." **Fe lâ tegurrannekumul hayâtud dunyâ:** "Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın." **Ve lâ yegurrannekum billâhil garûr:**[56] "Allah'a karşı mağrur olan (şeytan) sizi Allah ile aldatmasın." Sakın şeytan sizlere "Allah'ın rahmeti çoktur, bizi affeder" dedirtip sizi Allah ile aldatmasın.

Ve udhilellezîne âmenû ve amilûs sâlihât: "İman edip salih amel işleyenler şuraya dâhil olurlar." **Cennâtin tecrî min tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ bi izni rabbihim:** "Rablerinin izniyle onlar altlarından ırmaklar akan ebedi kalacakları cennetlere (dâhil olurlar)." **Tahiyyetuhum fîhâ selâm:**[57] "Orada onlara esenlikle selam vardır."

Ve kâlellezî âmene: "İman eden kimse dedi ki:" **Yâ kavmittebiûni:** "Ey kavmim! Bana tabi olun." **Ehdikum sebîler reşâd:**[58] "Sizi rüşt yoluna hidayet edeyim." Kemale ereceğiniz yola sizi hidayet edeyim.

[55] Câsiye /35
[56] Fâtır /5
[57] İbrâhîm /23
[58] Mu'min /38

Yâ kavmi innemâ hâzihil hayâtud dunyâ: "Ey kavmim! Gerçekten bu dünya hayatı." **Metâ':** "Bir kazanç yeridir (bir kazançtan ibarettir)." **Ve innel âhirate hiye dârul karâr:**[59] "Ahiret yurduysa karar kılınacak yerdir." Ahiret hayatı ebedi olarak durulacak hayattır.

Men amile seyyieten fe lâ yuczâ illâ mislehâ: "Her kim ki bir kötülük yaparsa cezası onun mislidir (misli bir kötülüktür, bir cezadır)." **Ve men amile sâlihan min zekerin ev unsâ:** "Erkek olsun, kadın olsun her kim de salih bir amel işlerse." **Ve huve mu'min:** "Yalnız o mü'min olursa (mü'min olarak bunu yaparsa)." **Fe ulâike yedhulûnel cenneh:** "İşte onlar cennete girecekler." Cennete girecek olanlar onlardır. **Yurzekûne fîhâ bi gayri hisâb**:[60] "Onlar orada hesapsız olarak rızıklanırlar."

İnnâ le nensuru rusulenâ: "Muhakkak ki biz resullerimize yardım edeceğiz." **Vellezîne âmenû:** "İman edenlere de." Onlarla beraber iman edenlere de yardım edeceğiz. **Fîl hayâtid dunyâ:** "Dünya hayatında." **Ve yevme yekûmul eşhâd:**[61] "Ve şahitlerin hazır olacağı günde de (onlara yardım edeceğiz)." Yani hesap yerinde de onlara yardım edeceğiz.

Ricâlun: "(Allah'ın öyle kulları) Öyle adamlar (öyle delikanlılar) var ki." **Lâ tulhîhim ticâratun ve lâ bey'un an zikrillâh:** "Ne bir ticaret ne bir alışveriş onları Allah'ı zikirden alıkoyar." **Ve ikâmis salât:** "Namazı ikame etmekten." **Ve îtâiz zekât:** "Zekâtı vermekten." **Yehâfûne yevmen tetekallebu fîhil kulûbu vel ebsâr:**[62] "Onlar kalplerin ve gözlerin döneceği günden korkarlar." Kıyamet gününün hesabını yapıp korkarlar. Bu yüzden ne bir ticaret ne bir alışveriş onları Allah'ın zikrinden, namazı ikame etmekten ve zekâtı vermekten alıkoyar.

[59] Mu'min /39
[60] Mu'min /40
[61] Mu'min /51
[62] Nûr /37

Ve hâzâ zikrun mubârakun enzelnâhu: "İşte bu (Kur'an) bizim indirdiğimiz mübarek bir zikirdir." İndirdiğimiz Kur'an'dır, ayetlerimizdir. **E fe entum lehu munkirûn:**[63] "Şimdi siz bunu inkâr mı ediyorsunuz?"

İn huve illâ zikrun lil âlemîn:[64] "Muhakkak ki bu (Kur'an) bütün âlemler için bir zikirdir (bir hatırlatmadır, bir öğüttür)."

Zâlike netlûhu aleyke minel âyâti vez zikril hakîm:[65] "Biz bu hikmet dolu ayetlerden ve zikirden (ayetlerimizin hükümlerini) sana aşama aşama okuyoruz."

İnnellezîne keferû: "Muhakkak ki o kâfirler." **Bizzikri lemmâ câehum:** "Kendilerine bu zikrimiz (bu Kur'an) geldiği zaman (onu inkâr ederler)." **Ve innehu le kitâbun azîz:**[66] "Hâlbuki (muhakkak ki) bu aziz olan kitabımızdır."

Ve mâ huve illâ zikrun lil âlemîn:[67] "Bu Kur'an bütün âlemler için ancak bir öğüttür."

Allah dünya hayatını ahiretin önüne koyanlara "mücrim" dedi, "kâfir" dedi. "Onların yeri cehennemdir" ve "onlar için bir mizan, bir terazi tutmayız" dedi. "Onlar dünya hayatını ahirete tercih etmiştir. Hem de bunu yaparken bir de Allah'ın yoluna set oluyorlar. Allah'a gitmek isteyenlere kendilerine göre dünya hayatını kazanmak için yol gösterip Allah'ın yolunu kapatıyorlar ve Allah yoluna set çekiyorlar" buyurdu. Böyle olanlar Allah'a, Allah'ın yoluna düşman olmuştur; ama bundan haberleri yoktur. Hiç bundan daha vahim bir durum var mıdır!

[63] Enbiyâ /50
[64] Tekvîr /27, Sâd / 87
[65] Âl-i İmrân /58
[66] Fussilet /41
[67] Kalem /52

Bir de Allah **“onlar yaptıklarını beğenirler, yaptıkları onlara süslü gösterilir”**[68] buyurdu. Onlar yaptıklarını birbirlerine süslü gösterirler. Şeytan onlara yaptıklarını süslü gösterip “böyle yaparsan bu dünyada rahat edersin ayrıca cennet de senin olur” der. Şeytan onlara böyle söyler; ama ayetlere baktığımızda Allah dünyayı ahirete tercih edenler için öyle söylememiş “onlara dünyada yaptıkları amellerinin karşılığını tastamam öderiz; ama onların ahiretten nasipleri yoktur”[69] buyurmuştur. Yani “dünyaya çalıştıkları için dünyadaki hesaplarını tastamam öderim; ama ahiretten nasipleri yoktur, onlara mizan tutmam” dedi.[70] Allah amelleri her ne olursa olsun onların imansız olduğunu söyledi.

Aynı şekilde “onlar benim dinimi alaya almış, dalga geçiyor, onunla istihza ediyorlar. Onlar dinini oyun ve eğlenceye almışlar” buyurdu.

Dinini oyun ve eğlenceye almak ne demektir?

Sen “rabbim bana ne vahyetmiş” demek yerine “falan kitapta şöyle yazıyor, falan âlim böyle demiş, falancalar böyle söylemiş” dersen dinini oyun ve eğlenceye almış olursun. “Peki, Allah ne söylemiş” dendiğinde “bilmiyorum” dersen bu durumda senin dinin yok, kitabın yok demektir. Bu dinin bir kitabı vardır; ama senin kitabın yoktur; çünkü sen Allah’ın kitabını, ayetlerini kabul etmemişsin! Kabul etseydin başka kitapları değil Allah’ın kitabını ölçü alır ve hayatını Allah’ın vahyine göre yaşardın.

Neden bu kadar keskin bir çizgi çizmek zorundayız?

Çünkü Allah böyle söylüyor! Hiç kimse Allah’ın sözünü yumuşatamaz. Hal böyleyken Allah’ın vahyini bırakıp başka şeylerin peşinden koşanlar için “sizin de durumunuz iyidir. Zaten namazınızı kılıp orucunuzu da tutuyorsunuz, siz de cennete

[68] En’âm /122
[69] Hûd /15-17
[70] Kehf /105

gidersiniz" diyebilir miyiz! Kim bunu söyleyebilir! Allah adına kim böyle hüküm verebilir? -Hiç kimse böyle bir hüküm veremez; çünkü Allah'ın kitabı ortadadır ve Allah her şeyi bu kitapta apaçık vahyetmiştir.

Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **"Allah, cennet karşılığında mü'minlerden mallarını ve canlarını satın almıştır"**[71] buyurdu. Demek ki önce malını ve canını veriyor ondan sonra cenneti alıyorsun; yani cenneti namazla, oruçla, hacla, zekâtla alamıyorsun, onu almak için malını ve canını vermen gerekir. Dikkat edilirse Allah yapılacak amelleri saydıktan sonra ayetin devamında ısrarla, özellikle "eğer o mü'minse" buyuruyor. O halde biri mü'min değilse ameli boşa gitmiştir. Bundan dolayı devamlı "iman amelden önce gelir. İnsanın önce iman etmesi gerekir" diyoruz.

Bu durumda amellerimizin boşa gitmesini istemiyorsak mü'min olup olmadığımıza bakmamız; yani imanımızı, amelimizi, halimizi, islamımızı, ibadetimizi Kur'an'a arz edip halimizin Allah'a göre doğru olup olmadığına, güzel olup olmadığına bakmamız gerekir. İmanımızı Kur'an'a arz ettiğimizde Kur'an imanımızın olmadığını söylüyorsa bu durumda istediğimiz kadar "benim imanım var" diyelim aslında imanımız yok demektir. Herkes imanımıza şehadet etse de Allah imanımızın olduğuna şahitlik yapmaz.

İmanımızı Kur'an'a arz ettiğimiz gibi aynı şekilde "cenneti kazanır mıyım, kazanmaz mıyım" deyip amelimizi Kur'an'a arz ettiğimizde Allah bizim için "sen cenneti kazandın" diyorsa hiç kimse bunu kabul etmese de cenneti kazanmışız demektir; ama Allah cennetlik olduğumuzu söylemiyorsa bu durumda herkes istediği kadar cenneti kazandığımızı söylesin kaybetmişiz, cenneti

[71] Tevbe /111

kazanamamışız demektir. Bu yüzden hükmü her zaman için Allah'a sormamız gerekir.

Evet, dediğim gibi; Allah'ın kitabından, vahyinden, ayetlerinden habersizsek onu anlamamış, anlamaya çalışmamışsak kitabımız yoktur, dolayısıyla böyle bir ölçümüz de yoktur. Sadece kendi kendimizi, birbirimizi kandırıyoruz demektir! Bu da bizim için son nefeste bir felaket olur, bizim için kaynar sudan ziyafet olur!

Allah için ümmet olarak halimize baktığımızda aslında durumun ne kadar vahim olduğunu hep beraber görüyor ve biliyoruz!

Öyleyse bize düşen nedir?

Bize düşen yardım etmektir. Nasıl ki yangın çıkan bir evde içeridekileri kurtarmak için "uyanın yangın var" diye bağırıp feryat ediyorsak aynı şekilde manevi olarak da insanlara "asıl hayat dünya hayatı değil asıl hayat ahiret hayatıdır. Dünyaya ebedi hayatımızı kazanmaya gelmişiz, bunun için çalışmamız lazım. Bu gittiğimiz yol yol değil" deyip feryat etmemiz ve insanlara yardım etmemiz gerekir.

Allah bize Hz. İnsan olma sorumluluğunu yüklemiştir. Bu sorumluluğu bilenler feryat eder. Bu yüzden Hz. Ebubekir (r.a.) *"keşke insan değil de bir taş olsaydım. Taş olsaydım da bu sorumluluğu taşımasaydım. Allah, Kıyamet günü beni huzura alıp hesaba çekmeseydi"* buyurmuştur. Hz. Ömer (r.a.) de *"keşke toprak olsaydım, ölseydim de bir daha rabbim beni diriltmeseydi, diriltip hesaba çekmeseydi"* buyurmuştur. Aynı şekilde Hz. Ali (r.a.) de *"keşke anam beni doğurmasaydı. Doğmadan ölseydim, ölseydim de huzura çıkıp hesap vermeseydim"* buyurmuştur. İşi bilenler, hesabı bilenler, sorumluluğu bilenler, anlayanlar böyle söylemiştir.

O halde bir mü'min "ben, Allah'ın huzuruna çıkıp hesap vereceğim" dediğinde taş olmayı tercih etmiyorsa bir sorun var demektir.

Gördüğümüz bütün varlıklar mutlaka bizden daha iyi durumdadır; çünkü her biri aşk ile, muhabbet ile rabbini durmaksızın hamd ile tesbih eder ve hiçbiri isyan etmez. O halde bir taş, bir toprak, bir ağaç bizden çok daha iyi bir durumdadır, Allah'a da bizden çok daha yakındır. İnsanın bunu bilince taşa sarılması geliyor öyle değil mi!

Huzura çıkıp hesap vermek gerçekten ağır bir iş, en büyük iştir. O gün en büyük gündür. Bu yüzden Allah Kıyamet günü için "büyük gün"[72] demiştir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"Allah bir kuluna iki korkuyu birden yaşatmaz. Dünyadayken korkanlar ahirette korkmaz, dünyadayken korkmayanlar ahirette korkar"* buyurur. İnsanın hem dünyada hem ahirette korkması diye bir şey yoktur; çünkü Allah bir kuluna iki korkuyu birden yaşatmaz, bu nedenle dünyada korkanlar ahirette korkmaz. Allah'ın ayet-i kerimede buyurduğu gibi **"onlar için hiçbir korku yoktur ve onlar mahzun da olmazlar."[73]**

Evet, hep beraber Allah'ın El Muhyi ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya, bununla beraber Allah'ın Muhyi ismine nasıl iman edeceğimizi öğrenmeye çalıştık.

Allah bizi Muhyi ismine iman edenlerden, vahyiyle dirilmiş olanlardan, hayat bulanlardan eylesin. Allah bizi zikrinden yüz çevirenlerden eylemesin. Allah bizi ahireti dünya hayatına tercih edenlerden, Muhyi ismiyle dirilip her anda rabbiyle beraber olan kullarından eylesin inşallah.

[72] Mutaffifîn /5, Şuarâ / 135, 156, 189
[73] Bakara /277

Allah hepinizden razı olsun.

EL VELİYY

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Kur'an'daki nüzul sırasına göre Allah'ın güzel isimlerini, El Esmau'l Husna'sını anlamaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde El Muhyi ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise hep beraber Allah'ın El Veliyy ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah velidir, dosttur. Kimin dostudur? -Ayet-i kerimede buyurduğu gibi **"Allah mü'minlerin velisidir."**[1] **"Allah muttakilerin velisidir."**[2]

Allah iki sınıf insanın velisidir, dostudur; bunlardan biri mü'minler diğeri de muttakilerdir. Veliler zaten muttakidirler, muttakiler de velidir, veli adayıdır, özel manada veli olacak olanlardır.

Mü'min ismi, aynı zamanda Allah'ın isimlerindendir, dolayısıyla Allah mü'min'dir. Allah bir de ayet-i kerimede; **"Allah takva ve mağfiret sahibidir"**[3] buyurmuştur. Demek ki Allah bir de takvalıymış!

Bu sohbetimizde mü'minin ve muttakinin kim olduğunu anlamaya çalışacağız inşallah. Öyle ki Allah'ın kimin velisi olduğunu, Allah'a velayetin, dostluğun nasıl kazanıldığını anlayabilelim. Allah kendisine veli, dost olmayanların şeytana

[1] Âl-i İmrân /68
[2] Câsiye /19
[3] Muddessir /56

dost olduğunu buyurmuştur.[4] Bu yüzden ya, Allah'ın dostluğunu kazanır Allah'a dost oluruz ya da şeytanın dostluğunu kabul eder ve şeytana dost oluruz.

Herkes doğduğu andan itibaren zahiri olarak büyümeye başlar. Zahiri anlamda büyüdüğü gibi bir de manevi olarak büyür; yani büyümeye doğru bir yolculuk yapar. İnsan, buluğa erdiği andan itibaren nereye yolculuk yapacağını kendisi tercih eder. Bu durumda ya yolculuğunu Allah'a dostluğa ya da ondan gayrısına yapar. İnsanın yolculuğu Allah'a, Allah'a dostluğa değilse o halde kendisi nasıl bir isim verirse versin yolculuğu şeytana dostluğadır. Bu yüzden insan ya, Allah'ın hidayetini kabul edip Allah yoluna girer ve Allah'ı kendisine dost olarak seçip "benim velim Allah'tır" der ya da şeytana dost olur. Kulun bu şekilde iki tercihi olduğunu Allah ayetlerinde beyan etmiş ve tercihi kuluna bırakmıştır.

Mü'minlerle ilgili ayetlerin hepsini bu sohbetimizde okumamız mümkün değildir; ama mü'minlerle ilgili her ayeti okumak yerine Allah'ın Mü'min ismini anlatırken mü'minin kim olduğunu, Allah'ın kime mü'min dediğini hep beraber anlamaya çalışacağız inşallah.

Evet, Allah ayet-i kerimelerde **"Allah mü'minlerin velisidir. Allah muttakilerin velisidir"** buyurmuştu. Muttaki; korunan, kendisini, sevdiğini koruyan demektir. İnsan neyi severse onu korur, koruyabilmek için de aklını kullanmalıdır. Hiç kimse aklını kullanmadan kendisini koruyamaz. İnsan, aklını kullandığı için önce kendini anlamaya "ben kimim, nerden geldim, neden geldim, nereye gidiyorum, herkes nereye gidiyor" deyip kendisine varlık sorularını sormaya başlar. Sonra bunların cevabını bulur ve kendini, sevdiklerini hem imanı kaybetmekten hem de Allah'ın gazabından, azabından korumaya çalışır. Böylelikle hem dünyasını hem de ahiretini korur. İşte böyle olanlar muttakidir.

[4] Meryem /45, Nisâ /119, Kehf /50

Kul kendini koruyacaksa o halde Allah'a karşı sorumluluğunu mutlaka yerine getirmelidir. Dolayısıyla takvalı insan; Allah'a karşı sorumluluğunu öğrenen, bilen ve bu sorumluluğunu bir elbise gibi giyip yerine getirendir; yani takva elbisesini giyendir. Allah, takva sahiplerinin velisi olduğu için böyle yapanların dostu olur, onları dostluğuna seçer.

Allah ayet-i kerimede **"Allah takva ve mağfiret sahibidir"** buyurmuştu. Peki, Allah'ın takva sahibi olması nasıldır?

Allah, takva sahibidir; yani sorumluluğunu kabul edip yerine getirendir. Bu yüzden kullarına herhangi bir konuda vaatte bulunmuşsa o va'dini mutlaka gerçekleştirir.

Allah'ın sorumluluğu; Allah'ın El Esmau'l Husna'sıdır, isimleridir. Mesela; Allah rahman olduğunu buyurmuştur, dolayısıyla Allah Rahman isminin tecellisinde takva sahibidir.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah, rahmeti zatına yazdı"**[5] buyurur. Evet, Allah rahmetini tecelli ettirir ve onun rahmeti her şeyden geniştir.[6] Dolayısıyla Allah Rahman, Rahim isimleriyle tecelli edip kullarına rahmet ederken onlara karşı rahmet sorumluluğunu yerine getirmiş olur. Bu, Allah'ın El Esmau'l Husna'sındaki takvasıdır. Aynı şekilde bütün isimleri için bu geçerlidir. Bu yüzden Allah hangi ismiyle tecelli ederse etsin ismiyle tecelli edince o isimdeki sorumluluğunu yerine getirmiş olur.

El Mü'min, Allah'ın ismidir, takva ve mağfiret de Allah'ın fiili; yani isimlerindeki tecellisidir. Dolayısıyla Allah "ben takva ve mağfiret sahibiyim" derken; "ben böyleyim, siz de halifelerim

[5] En'âm /12
[6] En'âm /147

olarak böyle olun ve yeryüzünde beni temsil edin" deyip insanı takva sahibi olmaya, mü'min olmaya davet eder.

Allah'ı veli olarak kabul etmek; sorumluluğunu, velayetini Allah'a teslim etmek demektir. Nasıl ki bir çocuk okula kaydolduğunda "bunun velisi kimdir" yani "çocuktan sorumlu olan kimdir" deniliyorsa aynı şekilde Allah'ı veli olarak kabul etmek de sorumluluğunu Allah'a teslim edip "ya rabbi! Ben sana aidim, sen nasıl emredersen, nasıl istersen öyle yaparım, ben bilmiyorum, sen biliyorsun" deyip Allah'ın büyüklüğünü kabul etmektir.

Allah'ın büyüklüğünü kabul etmek; Allah'ın vahyini, peygamberine gönderdiğini peygamberin öğrettiği şekilde kabul edip öyle olmaya, öyle yapmaya çalışmaktır. Böyle yapmayanlar Allah'ı veli olarak kabul etmemiştir, dolayısıyla ne onlar Allah'ın velisi olur ne de Allah onlara veli olur, dost olur.

Biri, Allah'ı veli olarak kabul ediyorsa aynı şekilde Allah'a güvenmelidir. Hatta Allah'a olan güveninin kendine olan güveninden daha fazla olması gerekir. Bu da imanı gerektirir. İnsan ancak iman ederse Allah'ı kendisinden daha çok sever ve ona kendinden daha çok güvenir. Böyle olanlar Allah'ı veli olarak kabul etmiştir.

Kendi hayatındaki her türlü yetkiyi Allah'a teslim edemeyenler Allah'ı veli olarak kabul edememiş demektir. Bu nedenle böyleleri "Allah benim velim olsun, bana dost olsun" diyemez; çünkü Allah'ın birine dost olabilmesi için onun öncelikle velayetini Allah'a teslim etmesi, önce onun Allah'ın dostluğunu kabul etmesi gerekir. Yoksa "ya rabbi! Ben sana güvenmiyorum, kendi hayatım hakkındaki iyiliği, güzelliği, hayrı senden daha iyi biliyorum, bu yüzden sana teslim olmuyorum" diyenler Allah'ı veli olarak kabul edememiş, "Allah benim velim olsun" diyememiştir.

Veli olmak; Allah'ı bütün isimleriyle, El Esmau'l Husna'sıyla kabul etmek ve Allah'ın her bir isminin tecellisine razı olmaktır. Kul, rabbine iman edip onu sever ve vekil olarak kabul edip Allah'a güvenirse bu durumda Allah'ın her tecellisine, her muamelesine de razı olur; çünkü Allah'ın her muamelesinde mutlaka bir hayır vardır ve Allah ayet-i kerimede; **"sizin hayır bildiklerinizde şer, şer bildiklerinizde hayır olabilir. Siz bilmezsiniz Allah bilir"**[7] buyurmuştur.

Tıpkı cennette derecelerin olması gibi velayetin de dereceleri vardır. Velayetin dereceleri cennetteki dereceler kadardır. Cennette bin derece vardır, dolayısıyla velayet de bin derecedir.

Velayetin bir de çeşitleri vardır. Bunlar; velayet-i amme, velayet-i has, bir de velayet-i hassul hass olmak üzere toplamda üç çeşittir.

Velayet-i amme; genel olarak İslam dairesinde olmaktır. Biri "ben İslam'ı kabul ediyorum" deyip İslam'ın dairesine girdiğinde genel manadaki veli olur. Allah ona artık bir veli olarak muamele eder; ama İslam'ı kabul ettikten sonra çabasını, gayretini göstermek yine kulun kendisine aittir. Her ne kadar Allah, kuluna her türlü dostluğuyla, velayetiyle muamele etse de mesele kulun bunu kabul edip etmeyişidir. Kul, İslam dairesine girip velayet-i ammede rabbini kabul ettikçe, rabbini sevip ona boyun büktükçe, Allah'ı veli olarak kabul edip hayatı yaşarken bir dost gibi, veli gibi davrandıkça manevi olarak ilerler ve velayetin bir üst çeşidine çıkar.

Velayet-i has; özel manada veli bir kul olmak demektir. Biri manevi olarak ilerleyip nefsin itminan mertebesine varınca artık velayet-i has çeşidinde özel manadaki veli olur. Kulun buraya gelebilmesi için nefsin mertebelerini bir bir geçip dördüncü

[7] Bakara /216

mertebe olan itminan mertebesine, bir diğer adıyla nefs-i mutmaineye çıkması gerekir. Nefsin itminan mertebesi tam ortadaki mertebedir. Kul itminana ererse; yani gönlü, nefsi Allah ile mutmain olur, Allah'tan emin olursa, Allah'a güvenip onu vekil olarak kabul ederse o kişi artık özel manadaki veli olur.

Böyle bir velinin hali nasıldır?

İtminandaki bir veli her ne olursa olsun her konuda "Allah" der, "rabbim" der, "rabbim benden razı olsun yeter, rabbim en güzelini yapandır" der. Hayatı yaşarken Allah ona isimleriyle her muamele edişinde "bu olayda Allah bu ismiyle, bu güzelliğiyle tecelli etti" der ve bütün güzellikleri Allah'tan, bütün eksiklikleri, yanlışları da kendi nefsinden bilir. Böyle olunca **"bütün güzellikler, hayırlar size Allah'tan, bütün kötülükler de kendi nefsinizdendir"** ayeti onda tecelli etmiş olur. Böyle biri bu ayete ayetin kendisiyle iman etmiş ve mutmain olmuştur.

Manevi yolculuk elbette ki bu kadar değildir. İtminan mertebesinden sonra raziye, merziye ve safiye diğer bir adıyla nefs-i kâmile mertebesi gelir. Kul velayet-i has'ta ilerledikten sonra bir üst mertebe olan velayet-i hassul hassa çıkar.

Velayet-i hassul has; özelden de özel olan velayet anlamına gelir ve itminandan sonraki nefis mertebelerini içine alır. Allah velayetin hassul has çeşidine gelen kuluyla artık sırlarını paylaşır.

Nasıl ki nefsin yedi mertebesi varsa kalbin de yedi mertebesi vardır. Kul, velayet yolculuğunu sadece nefsinden değil aynı zamanda kalbinden yapar. Kişi her ne kadar iman ettiği gibi ilk adımda genel manadaki velayeti alsa da nefsin dördüncü mertebesinden sonraki yolculuğu ve özel velayeti kendi başına alamaz.

Kul, nefs-i emareden, levvameye sonrasında mülhimeye kadar kendi çabasıyla, gayretiyle tek başına gelebilir; ama

mülhime makamından sonrasını tek başına yürüyemez. Mülhimeden itminana geçmek için mutlaka bu yolu yürümüş, Allah'ın bu sorumluluğu verdiği bir Mürşid-i kâmile ihtiyaç vardır. Allah'ın âdeti böyledir, her şeyi bir vesileyle yaratır. İtminan mertebesini de Mürşid-i kâmil vesilesiyle verir, ikram eder, kulunu bir Mürşid-i kâmil vesilesiyle taşıttırır ve ona yolculuk yaptırır.

Kulun yaptığı bu nefis ve kalp yolculuğunda onu taşıma görevi Mürşid-i kâmile aittir. Kula düşen; tabi olduğu mürşidi dinleyip kabul etmesi ve gönlünü ona açmasıdır. Mürşid-i kâmil bu yolculuğu dervişine sohbeti ve manevi nazarıyla yaptırır. Manevi nazar gönül bakışı demektir. Bu bakış mürşidin elindeki bir bakış değildir; çünkü bu, rabbani bir bakıştır. Tabi ki Mürşid-i kâmil bu bakışı sohbetiyle beraber yapar.

Peki, Mürşid-i kâmil bu manevi yolculuğu dervişine nasıl yaptırır?

Birinci derecede "kalp makamı" vardır, dolayısıyla Mürşid-i kâmil kendisine tabi olan vuslat yolcusunu önce kalbine yönlendirir. Bu yüzden derviş, mürşidi ona ebedi hayatı, vuslatı, velayeti için herhangi bir şey anlatırken onu can kulağıyla dinlemeli, gönlünü açıp mürşidinin söylediklerini anlamaya çalışmalıdır.

Mürşid-i kâmil önce dervişin kalbiyle ilgili sorunları düzeltir; ama bunun için derviş, mutlaka mürşidine teslim olmalı ve ona müsaade etmelidir. Derviş, mürşidine teslim olursa Mürşid-i kâmil onun kalbiyle ruhu arasındaki perdeyi kaldırır.

Kalpten hemen sonra "ruh makamı" gelir; yani yolculuk ruhun özünde devam eder. Ruh makamından sonra gelen makamın adı "sır makamı"dır. Sır makamından sonra "sırrın sırrı" gelir. Bu mertebeden sonra "hafa makamı" gelir. Hafa, gizli demektir. Hafadan sonra gelen mertebenin adı "ahfadır" yani gizlinin en gizlisi makamıdır. Bu makam aynı zamanda Allah'ın

tecelli ettiği ve kulun arşının olduğu makamdır. Bundan sonra ise "nefs-i küll" gelir. Allah nefs-i küll mertebesine gelen kula bütünüyle, bütün esmasıyla tecelli eder. Unutmamak lazım ki dervişe bütün bu manevi yolculuğu yaptıran Mürşid-i kâmildir. Yoksa derviş bu mertebeleri kendi başına aşamaz.

Kalpteki bu yolculuğu Mürşid-i kâmil yaptırır, dedik. Dervişin yapması gereken şey; sadece mürşidini dinlemek, kabul etmek ve bu yolculuğu onunla beraber yapmaktır.

Aslında Mürşid-i kâmil kalp ve nefis yolculuğunu dervişlerine bir anda yaptırır; ama kul bunu muhafaza edecek durumda olmadığı için bu makamda duramaz, düşer. Sonra derviş o makamda durana kadar Mürşid-i kâmil bu yolculuğu ona yaptırmaya devam eder. Bizi kabul eden her bir kardeşimizin de bu yolculuğu hemen hemen gerçekleşmiştir. Mesele; kardeşimizin bu makamda durup manevi halini koruyabilmesidir.

Böyle manevi bir yolculuk olmazsa insan kendini, rabbini tanıyamaz ve hayatı anlayamaz. Kulun kendini, rabbini tanıması için gerçekleşen bu manevi yolculuk kulun kendi gönül arşına doğru yaptığı bir yolculuktur. Kulun manevi olarak arşa doğru yolculuğu olmazsa bu defa aşağı doğru bir yolculuğu olur.

Kulun hedefi Allah'ın rızası, dostluğu değilse meşgul olduğu, zikrettiği, peşinden koştuğu şey her ne olursa olsun yolculuğu onu şeytana dostluğa, dolayısıyla kaybetmeye; yani çer çöp olmaya götürür. Sonra kul bir de bakar ki hayatının sonuna gelmiş; ama hiçbir şey kazanamamıştır! Ne kendini bilmiş, anlamış, ne de Allah'a doğru bir yolculuk yapıp Allah'ın yakınlığını, velayetini kazanmıştır. Aksine Allah'a dost olması gerekirken şeytana dost, arkadaş olmuş, onunla beraber olmuştur. Asıl hedefinin Allah'ın rızası, dostluğu olması gerekirken kendine göre bir şeylerin peşinden koşmuş, Allah'ın ayet-i kerimede; **"siz şimdi Allah'ın dostluğunu bırakıp şeytanı ve zürriyetini mi dost**

ediniyorsunuz? Bu sizin kendinize yaptığınız zulümdür. Bu ne kötü değişmedir"[8] buyurduğu gibi kendine yazık etmiştir. Allah'ın dostluğunu bıraktığımızda geriye şeytanın dostluğundan başka bir şey kalmaz. Bu yüzden "Allah'ın velayetini, dostluğunu şeytanın dostluğuyla mı değiştiriyorsunuz" buyurdu Allah.

Mutlaka duymuşsunuzdur; tarikat, tasavvuf, mezhep, meşrep diye tabirler kullanılır. Tarikat genel anlamıyla yol demektir, özel anlamda ise Allah'a giden yol manasında kullanılır. Tarikat kelimesine genel itibariyle yol anlamında bakıldığında tarikatı; yani yolu olmayan hiç kimse yoktur; çünkü herkesin gittiği bir yol mutlaka vardır. İnsan hayatı nasıl yaşıyorsa manevi yolculuğunu da öyle yapar, aynı şekilde herkes bu yolculukta birbirine yol gösterir.

Evet, "manevi olarak yolculuk yapmayan hiç kimse yoktur" dedik. Peki, insan bu yolculuğu nasıl yapar?

İnsan ömrü akıp gider. İnsan da sabahtan akşama kadar yaşadıkları içerisinde bir yolculuk içindedir, sonra yepyeni bir güne uyanır. Bu yeni gün bembeyaz bir sayfa gibi insanın önüne gelir, insan da o gününe, kendisine sabahtan açılan o tertemiz sayfasına; amelini, niyetini, imanını yazar. Bu durum insanın ömrü boyunca devam eder. İşte, her insanın yaşadığı manevi yolculuk budur; yani insanın ömrü onun yolculuğu demektir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"dünyada bir yolcu gibi durun"*[9] buyurmuştur.

Biri yolcuysa o halde gittiği bir yol vardır. İşte tarikat; bir yolcu olan insanın manevi olarak yolculuğunu kendine, rabbine yapıp rabbinin rızasını, dostluğunu kazanma yolu demektir. Tabi ki bu tarikat, tasavvufu içine alıyor ve insanın nefsini tezkiye

[8] Kehf /50
[9] Buhari, Rikak 2; irmizi, Zühd, 25

ediyorsa Allah'ın yoludur. Yoksa adı her ne olursa olsun nefsi tezkiye etmeyen tarikat Allah'ın yolu değildir.

"Herkesin hayatı yaşarken gittiği bir yol vardır" dedik. Bu durumda herkes yolunun Allah'a mı yoksa Allah'tan başka tarafa mı gittiğine, yolunun kendisini her geçen gün Allah'a biraz daha yaklaştırıp yaklaştırmadığına bakmalıdır.

Biri doğru yaptığında, güzel yaptığında Allah'a yakınlaşır ve Allah'a olan yakınlığı tadar. Aynı şekilde kul, rabbine dönüp "rabbim" dediğinde rabbinin bu yakınlığını tadar, rabbinden uzaklaştığında ise kendini kütük gibi hisseder. Allah'ın ayet-i kerimede; **"insan kendi nefsi üzerinde şahittir (bunu biliyor)"**[10] buyurduğu gibi herkes kendi üzerinde bunu bilir. Bunu bilmeyen hiç kimse yoktur. O halde biri çabasını, gayretini sarf ettiği halde bir türlü Allah'a yakınlığı tadamıyorsa başka tarafa döndüğünü ve ters tarafa gittiğini anlamalıdır.

İşte, tarikat insanı ters tarafa gitmekten alıp onu rabbine döndürür ve ona Allah'a yakınlığını, muhabbetini tattırır, tattırmakla kalmaz bir de bunu öğretir; ama böyle olduğu halde biri özel anlamda tarikata, Allah yoluna girmeye kalktığında şeytan bin bir türlü vesvese üreterek ona "tarikata girersen dünyanı kaybedersin, şöyle zarar görürsün" der. "Peki, nereye gideyim" diye sorduğunda bu defa "gel ben sana yolu gösteririm, yeter ki sen tarikata girme" diye cevap verir. Tabi şeytan, Allah yoluna girmek isteyen birine "yola girme" derken onu kendi yoluna davet eder.

Evet, kulun rabbine yaptığı manevi yolculuğu anlatıyorduk, devam edelim.

Manevi yolculuk iki şekilde yapılır; bunlar muhabbetullah ve havfullah yoludur.

[10] Kıyâmet /14

Muhabbetullah yolu Allah'a iman yoludur. İman sevmektir, dolayısıyla muhabbetullah yolu Allah'a duyulan aşk yolu demektir. Allah da mü'minlerin; yani bu muhabbete sahip olanların velisidir.

Havfullah yolu ise kendini koruma yolu, takva yoludur. Bu yolların her ikisi de insanı velayete taşır, veli yapar. Havfullah yolunun içinde yine muhabbetullah vardır; çünkü kul, havfullah yolunda rabbini sevdiği için onu kaybetmekten korkar. Hem muhabbetullah hem de havfullah yolunda olanlar velidir. Bu yüzden Allah mü'minlerin ve muttakilerin; yani takva sahiplerinin velisi olduğunu buyurmuştur. Demek ki tasavvuf, tarikat, muhabbetullah, havfullah yolu denilen bütün yolların hepsi aslında aynıymış, birmiş. Yol aslında Kur'an yolu, iman yolu, takva yoluymuş!

İnsan, takva veya muhabbetullah yolunu; yani, Allah'ı tercih etmezse bu durumda Allah'a değil şeytana veli olur. Böyle olmaması için mutlaka başlangıç itibariyle bakışımızı değiştirip düzeltmemiz gerekir; çünkü doğru bakmayanlar doğruyu göremez, anlayamazlar.

Peki, bakışımızın doğru olabilmesi için kime bakmamız gerekir?

Elbette ki Allah'a bakmamız gerekir. Allah bize neyi nasıl gösteriyorsa onu öyle görüp öyle anlamamız gerekir. Bunun için de bize gönderdiği peygamberini tanımamız ve onun bakışını kendi seviyemizden görüp anlamamız gerekir. Aynı şekilde Allah'ın vahyini, Allah'ın isimlerini, sıfatlarını anlamamız gerekir ki Allah ile, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le bakabilelim. Bir mü'min, bir muttaki olarak, takva sahibi olarak; yani sorumluluğunu bilip yerine getirmeye çalışan biri olarak bakıp görebilelim, anlayabilelim.

Hal böyleyken genel olarak baktığımızda mü'minlerin birbirine olan bakışında mü'mince bir bakışa, peygamberi bir bakışa, rabbani bir bakışa sahip olmadığını görüyoruz. Her birimizde bu konuda birçok eksiklik vardır. Bu yüzden başlangıç itibariyle yapmamız gereken şey; bakışımızı düzeltmek, doğru bakıp, doğru anlamak ve doğru muamele edebilmektir. Tabi ki ilk önce kendimize doğru bakmamız gerekir.

Peki, Allah'a göre kendimize baktığımızda neyi görmemiz gerekir?

Kendimizi Allah'ın yeryüzündeki halifesi, âbdi olarak görmemiz ve hayatımızı yaşarken "ben, Allah'ın kudret eliyle yaratmış olduğu onun yeryüzündeki halifesiyim, kendisinden ruh nefhettiği, melekleri secde ettirdiği, bütün varlığı, mahlûkatı hizmetine verdiği velisiyim, veli olarak, dost olarak kabul ettiği âbdiyim. Allah'ın sevdiği kuluyum benim de sevmem gereken rabbim Allah'tır, veli olarak kabul edip kendisine itaat etmem gereken Allah'tır. Kendisine tabi olmam, uymam, kendisi gibi olmam gereken de onun nebileridir, resulleridir, dolayısıyla Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir" dememiz gerekir. Yani öncelikle kendimizi Allah'ın koyduğu yere koymamız ve bulunduğumuz yeri bilmemiz sonrasında ise bulunduğumuz yere layık bir şekilde düşünüp konuşmamız ve amel etmemiz gerekir.

Sadece kendimize yetmez diğer insanlara da kendimize baktığımız gibi bakmamız gerekir. Yanlışa düşen birini gördüğümüzde şeytana uyduğunu, tabi olduğunu, âbd olduğunu, dost olduğunu, bilerek veya bilmeyerek Allah'ı bırakıp şeytanı veli edindiğini ve böyle yaparken kendisine zulmettiğini bilelim. Bununla beraber Allah'ın onu da bir halife olarak, âbd olarak yarattığını unutmayalım.

Bize düşen; kardeşimize yardım etmek ve ona kim olduğunu hatırlatmak, tanıtmaktır; ama ne yazık ki özellikle mü'minler birbirine bakarken bu bakışla bakmıyorlar!

Aynı şekilde cemaatler de birbirine bakarken böyle bir bakışla bakmıyorlar. Bunun sebebi Allah'a göre değil de nefislerine, şeytana göre bakmalarıdır. Adları cemaat olabilir; ama bilelim ki böyle olanlar Allah'a ve resulüne itaat eden, Allah'ın resulüne tabi olan bir cemaat değildir.

Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için; **Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemîn:**[11] "Biz seni ancak âlemlere rahmet olasın diye gönderdik (sen âlemlere rahmetsin)" buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bin kişiye yahut bir âleme değil bütün âlemlere rahmettir. Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz âlemlere rahmetse o halde bize düşen de; âlemlere rahmet olmayı kabul etmektir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e tabi olmak böyledir. Bu yüzden gücümüzün yettiği kadarıyla âlemlere rahmet olmamız gerekir.

Bizim için ölçü, örnek her zaman için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz biri yanlışa düştüğünde onu eleştirmez, küfürle itham etmez, aksine ona yardım ederdi. O öyle yapmışsa o halde en doğrusu, en güzeli budur. Bu durumda bizim de öyle yapmamız, öyle yapmayanları da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e tabi olmaya ve doğru yapmaya davet etmemiz gerekir.

Onlara "sen birilerini veya cemaatlerden herhangi birini yerip eleştirir, küfürle itham ederken ne kazanıyorsun! Sen böyle yapınca kim kazanıyor! Sen insanları eleştirip çekiştirerek kimi sevindirmeye, kime yardım etmeye çalışıyorsun! Senin vazifen insanları cehenneme göndermek ya da birilerini küfürle itham etmek değil ki! Neden insanları küfürle itham ediyor 'onların bu,

[11] Enbiyâ /107

şu yanlışları var' diyorsun! Onların yanlışı var da senin hiç yanlışın yok mu! Yanlışı olmayan kimse var mıdır" dememiz gerekir.

Allah, Kıyamet günü kulunu hesaba çekerken günahlarını ve sevaplarını ayrı ayrı kefeye koyar. Kulun sevap kefesi günah kefesinden bir tık bile ağır gelse Allah onu iyilerden sayıp cennete gönderir; yani Allah yüzde elli bir iyi, yüzde kırk dokuz kötü olan kullarını iyilerden sayıp cennetine alıyor! Hal böyleyken insanları öyle beş, on hatayla ele alıp küfürle itham etmek yazık değil midir! Böyle bir tavır mü'mine yakışıyor mu!

Allah'ın, sevap kefesi bir tık fazla olan kulunu cennete göndermesi ahiretteki muamelesidir. Bir de kuluna dünyadayken hesap olarak muamelesi vardır. Bu muamele kulunun yaptığı bir iyiliğe, hayra karşılık ona en az on vermesidir; yani kul hayırlı bir şey yaptığında Allah o bir hayra karşılık kulun sevap defterine en az on yazar. Bu en az olanıdır; çünkü bir de bire yüz, bire yedi yüz yahut hesapsız verir. Kulun yaptığı bir günaha, kötülüğe, yanlışa karşılık da günah defterine sadece bir karşılık yazar. Bu durumda birinin amelinin on tanesinden sadece bir tanesi iyi, dokuz tanesi kötüyse Allah bire en az on verdiği için bu defa kişinin amelinin on tanesi iyilik, dokuz tanesi kötülük olmuş olur, dolayısıyla kul cennete gider. Bu yüzden biri dünyadayken dokuz defa kötülük yapıp sadece bir defa iyilik yapsa bile Allah onu iyilerden sayar. Bu da Allah'ın dünyada kuluna gördüğü hesaptır.

Allah bu hesapla bize bakışın nasıl olması gerektiğini öğretiyor. Hal böyleyken biri hakkında "bu doğrudur, bu yanlıştır, bu iyidir, bu kötüdür" dediğimizde koyduğumuz ölçü Allah'ın ölçüsüne uymuyorsa mü'min ve Müslüman değiliz, Allah'ı kabul etmiyoruz, nefsimizle, şeytanla bakıyor, insana düşmanlık yapıyoruz demektir!

Allah ayet-i kerimede; **“sizin düşmanınız şeytandır”**[12] buyurmuştur. Bu yüzden tek düşmanımızın şeytan olduğunu bilmemiz gerekir; ama baktığımızda cemaatler birbirlerini kâfirlikle, münafıklıkla itham edip birbirine saldırıyor! Ne oluyor böyle! Allah “mü’minler kardeştir” demedi mi! Siz onların kalbini yarıp baktınız mı! Neden şeytana böyle dost oluyorsunuz, niye şeytan adına konuşuyorsunuz! Bu tavır Hz. İnsana yakışan bir tavır mıdır!

Evet, kimse kimsenin kalbini bilemez. Biri “ben mü’minim, Müslümanım” diyorsa onu mü’min olarak, kardeşimiz olarak kabul etmemiz gerekir.

Bununla ilgili sahabelerin yaşadığı bir kıssa anlatayım.

Müşriklerle yapılan savaşlardan birinde müşriğin biri sahabelerden kaçmaya çalışır. İki sahabe de müşriğin peşine düşer. Sonra adam kaçamayacağını anlayınca kelime-i şehadet getirir ve Müslüman olduğunu söyler; ama diğer sahabe adamın yalan söylediğini düşünüp onu öldürür.

Adamı öldüren sahabe Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in evlatlığı olan Hz. Zeyd (r.a.)’ın oğlu Usame’dir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e bu denli yakın olan biridir.

Adam kelime-i şehadet getirince diğer sahabe ona karışmamış; ama Usame adamı öldürmüştür. Bu yüzden kimin doğru yaptığından emin değildirler ve durumu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e anlatarak kimin yanlış yaptığını ona sorarlar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunun üzerine Usame’ye;

- “Şimdi bir kul ‘rabbim Allah’tır’ dedi ve sen de onu öldürdün, öyle mi” diye sorar.

[12] Fâtır /6, Yâsin /60, Zuhrûf /62, Bakara /168, 208

Usame de;

- *"Ya Resulullah, adam kurtuluşu olmadığını anlayınca bize yalan söyledi, biz onu öldürmesek o bizi öldürecekti" der.*

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

- ***Hel şefekte kalbehu:*** *"Sen onun kalbini açıp baktın mı?" "Adamın korkudan öyle söylediğini nerden biliyorsun? Şehadet getirdiğinde onu kabul etseydin"*[13] *diye cevap verir.*

Bu yüzden birini yahut herhangi bir cemaati küfürle itham edenlere "siz onların kalplerini açıp baktınız mı! Allah size böyle bir yetki vermiş mi! Neden böyle konuşuyorsunuz" diye sormak lazım. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"küfürle itham sözü boşa gitmez. Birine 'kâfir' dediğinizde o kişi kâfirse sözünüz ona gider; ama kâfir değilse sözünüz size geri döner, dolayısıyla o sözünüzle siz kâfir olursunuz"*[14] buyurur. Yani birine münafık dersen; ama o kişi münafık değilse sözün sana geri döner ve bu sözünle sen münafık olursun.

Bu durumda Allah'tan korkmak lazım. Neden bu kadar emin konuşuyorsun! Cemaatlere böyle saldırırken ne kazanıyorsun! Bu tavrından dolayı kazanan kimdir! Neyin peşindesin! Allah; "tefrika yapmayın, bozgunculuk yapmayın, arayı bozmayın. Mü'minler kardeştir, kardeş olmaktan başka hiçbir şey değildir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını bulun"[15] buyurmadı mı! Halbuki sen arayı bulmak şöyle dursun, arayı bozmaya çalışıyorsun! Bu durumda şeytana uymuş, Allah'ın emrini yok saymış olmuyor musun!

Devamlı söylüyoruz; "lâ ilâhe illallah Muhammed'un Resulullah diyenler kardeşimizdir." İnsanları tefrika etmek, küfürle itham etmek çok tehlikeli bir şeydir. Şu anda Müslümanlar

[13] Buhârî, Diyât, 2; Müslim, Îmân, l58-159
[14] Müslim, 1/319
[15] Şuarâ /183, A'râf /56, Hucurât /10

böylesine rezil rüsva olmuşsa, zelil olmuşsa, daha doğrusu Allah onları zelil halde bırakmışsa kardeş olamadıkları, birbirlerine kardeş olarak bakamadıkları içindir.

Genel olarak baktığımızda her iki taraf da mü'min Müslüman olduğu halde birbirlerine kâfir, münafık diye ithamlarda bulunuyorlar! Bu, bir mü'mine yakışıyor mu! Gerçekten merak ediyorum! Hangi hallerinden dolayı birbirlerine bu hükmü veriyorlar! Onlara "niçin falancaların kâfir olduğunu söylüyorsunuz" diye sorulduğunda "işte, onlar şöyle yanlış yaptılar" diye cevap veriyorlar! Ne yani yanlışları olamaz mı! Elbette ki herkes yanlışa düşebilir. Birine "yanlış yapıyorsun" demek başka "sen kâfirsin" demek başka şeydir.

Biri "lâ ilâhe illallah Muhammed'un resulullah" diyor ve Allah'ın hesabını yapıyorsa bu onun için yeterlidir. İlle de senin gibi düşünmesi, senin gibi yapması, senin mezhebinde, meşrebinde, tarikatında, partinde olması gerekmiyor! Kimse kimse gibi olmak zorunda değildir. Herkes Allah'ın vahyine, kitabına Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in uyduğu gibi uymakla yükümlüdür. Kâfir dediğin kişiyi önce kendinle kıyaslamamalı, onu Allah'a göre anlamaya çalışmalısın. Allah'ın o kul üzerinde bir muradı vardır. Allah onu da kulu olarak, Hz. İnsan olarak yaratmış ve kulluğu için ona gerekli aklı vermiştir. Hal böyleyken neden onunla Allah arasına giriyorsun! Allah'ın onu öyle kabul etmeyeceğini sana kim söyledi! İnsanları hesaba çekmek senin işin değil ki sen neden insanları böyle hesaba çekiyorsun! Hesaba çekmek Allah'a ait değil midir!

"Lâ ilâhe illallah Muhammed'un resulullah" diyenler kesinlikle bizim kardeşimizdir. Hiç birini ayırt etmeden, dışlamadan hepsini Mü'min ve Müslüman olarak kabul ediyoruz. Yolu, partisi, meşrebi ne olursa olsun hiç kimseyi hiçbir şekilde küfürle itham etmiyor, hepsini kardeş olarak kabul ediyoruz. Bunları kardeşlerimize karşı bakışımızın nasıl olması gerektiğini

bilmeniz için anlatıyorum. Bu yüzden kardeşlerimiz bize uyacaksa bakışlarını düzeltmelidir. Öyle ki Allah'ın huzurunda mahcup olmasınlar, zor durumda kalmasınlar, hesaplarını verebilsinler, Allah'a yaklaşabilsinler ve yanlışlarını Allah ile aralarına koymasınlar.

Allah ayet-i kerimede **"hep beraber Allah'ın ipine sımsıkı sarılın"**[16] buyurdu. Allah'ın ipi kitabıdır ve canlı Kur'an olan Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Biri Kur'an'ı ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i kabul etmişse ipe artık ne kadar sarıldığı bize ait değil kendisine aittir. Bize düşen; insanlara Allah'ın ipini gösterip Allah'ın vahyini ve peygamberinin hayatını ortaya koyarak "gelin, hep beraber Allah'ın ipine sarılalım" demektir. Birinin az, birinin çok sarılması yahut birinin hiç sarılamaması artık kendilerine ait olan bir durumdur.

Allah'ın ipine hiç sarılamayanların yardıma ihtiyacı var demektir. Bu yüzden onları küfürle itham etmek doğru değildir, aksine onlara yardım etmek gerekir.

Bunları söylerken herhangi bir cemaat hakkında konuşmuyoruz. Bize düşen; hakkı, hakikati olduğu gibi ortaya koymaktır. Cemaatlerin her birinin yaptığı bir güzellik mutlaka vardır, onlar da yaptıkları o güzellikten dolayı Allah'ın rahmetini umuyorlar. Eğer yaptıkları Allah içinse o halde Allah onlara rahmet eder.

Allah Kıyamet günü kulunu hesaba çekerken ona mutlaka konuşma hakkı verir ve kuluna "kulum seni dünyaya gönderip sana şöyle nimetler ihsan ettim, söyle bakayım, peki sen dünyada ne yaptın" diye sorar. Kul da Allah için yaptığı şeyleri saymaya başlar. Bu yüzden biri yaptığı herhangi bir güzellikten dolayı Kıyamet günü kazanacağını umuyorsa yahut gücü sadece o güzelliği yapmaya yetiyorsa bu durumda kimsenin onu eleştirip

[16] Âl-i İmrân /103

"sen yanlış yapıyorsun" demesi doğru değildir; çünkü hesabı gören Allah'tır. Bizim işimiz kulların hesabını görmek değildir. Zaten Allah da bize böyle bir hak, böyle bir yetki vermemiştir.

Yarın, Kıyamet günü hiç ummadığımız insanların cennete gideceğini, cennetlik olduğunu düşündüğümüz insanların da kaybettiklerini göreceğiz. Kaybetmelerinin sebebi Allah'a ters düşmeleridir.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ın rahmeti her şeyi kuşatmıştır (her şeyden geniştir)"**[17] buyurur. O zaman eleştirip çekiştirenlere; "bırak, Allah'ın kulları cennete gitsin, niye ille de onları cehenneme göndermeye çalışıyorsun! Yoksa Allah'ın rahmetini sen mi dağıtıyorsun" demek gerekir.

Evet, hep beraber Allah'ın El Veliyy ismini anlamaya çalışıyoruz. Kuru kuruya "işte Allah veliyydir" demek Allah'ın isimlerine iman etmek değildir. Eğer Allah'ın Veliyy ismi bizde tecelli ederse o zaman bu isme iman etmiş oluruz. Bunun için de hayata, insanlara bakarken bir veli gibi bakmamız gerekir. Cemaatlere, kişilere olan bakışımızın nasıl olması gerektiğini anlatırken aslında bir velinin bakışını anlatıyorum. Bu yüzden, hayatı yaşarken insanlara şeytanın baktığı gibi değil velinin baktığı gibi bakmamız lazım. İnsanlar bizim kardeşimizdir, her şeyden önce insan kardeşimizdir. Şeytanın bakışıyla bakarsak kardeşlerimizi kötü olarak görür, yanlışta görürüz; ama rabbani bir bakışla, rahmetle, rahmeten lil âleminle bakarsak kardeşlerimizde sadece güzellik görürüz.

Allah'ın velayetini kabul edip veli olabilmek için yanlışı görmeye odaklı bir bakışa değil; güzeli, güzelliği ve hayrı görmeye odaklı bir bakışa sahip olmak gerekir. Yoksa sağa sola saldırıp "şu yanlış yaptı, bu yanlış yaptı" demekle kimse veli olamaz.

[17] A'râf /156, Mu'min /7

Allah ayet-i kerimede; **“size gelen bütün iyilikler (bütün güzellikler) Allah’tan, bütün kötülükler ise kendi nefsinizdendir”**[18] buyurmuştur. Bu durumda kendi nefsimizle baş başa kalırsak bizde kötülükten, yanlıştan başka bir şey kalmamış olur. Allah bize güzellik yapmayı, insanlara güzellikte bulunmayı ihsan ve ikram etmişse buna hamd edip şükretmemiz gerekir. Yoksa “falancalar yanlış yapıyor” deyip sağa sola saldırmak, insanları eleştirip kendini beğenmek hamd değildir, şükür değildir. Aksine adı ister cemaat, ister mezhep, ister tarikat, isterse de ırk olsun böyle yapmak taassuptur, kendini beğenmektir, asabiyettir, ırkçılıktır. Bunu yapanlar *“cahiliye ölümüyle ölür”*[19] buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; yani müşrik olarak ölür. Neden? -Çünkü daha dostunu, düşmanını seçememiş, şeytandan yana durmuş ve veliyy olan Allah’a değil de şeytana veli olmuştur!

Kendimize göre bakıp hüküm verebiliriz; ama verdiğimiz hüküm Allah’ın verdiği hükme uymazsa Allah’a ters düşmüş oluruz. Yazık değil mi! Hüsnü zanla durup güzel baktığımızda kimsenin hatasını, kusurunu göremeyiz ve bu bizim kendi güzelliğimiz olur; ama su-i zanla durup kötü bakarsak o zaman kötü duruma düşeriz, dolayısıyla Allah’a ters düşmüş oluruz.

Allah ayet-i kerimede **“sizden bir cemaat başka bir cemaati çekiştirmesin. Gıybet yapmayın, insanı çekiştirmek ölmüş kardeşinin etini yemektir”**[20] buyurduğu halde insanları eleştirmeyi ibadet olarak yapanlar var. Üstüne üstlük bir de “ben böyle yaparak işi düzeltiyorum” diyorlar. Şeytani bir bakışla bakıp kardeşini cehenneme göndermeye çalışırken neyi düzeltiyorsun! Kim hatayı, yanlışı böyle düzeltmiş! İnsanları eleştirip sağa sola saldırarak bir düzeltme yöntemi var mıdır! Sen kime uyuyorsun da

[18] Nisâ /79
[19] Müslim, İmâre 57; Nesâî, Tahrim 27; İbn Mâce, Fiten 7; Ahmed bin Hanbel, 2/306, 488
[20] Hucurât /11-12

işi bu şekilde düzelttiğini zannediyorsun. Sen kime tabisin! Senin peygamberin böyle mi yaptı!

Herkes kendinden sorumludur, bu yüzden herkes önce kendi hesabını görüp "ben ne yapıyorum" demeli ve kendini düzeltmelidir. Önce düşüncesini, sonra bakışını, sonra konuşmasını, son olarak da amelini Allah'a göre düzeltmelidir. Aynı şekilde Allah'ı veli edinmeli ve şeytanın velayetini asla kabul etmemeli, ondan uzak durmalıdır. Bu yüzden dost olarak sadece Allah'ı bilmeli, düşman olarak da insanı değil şeytanı görmelidir.

İnsanı, hangi halde olursa olsun kardeşimiz olarak görmeliyiz. Bu, Firavun için de geçerlidir; çünkü Allah iki peygamberini Firavun'a gönderip onu Allah'ı sevmeye, Allah'a itaat etmeye, cennete, Hz. İnsan olmaya davet etmiştir.[21] Yoksa "sen cehennemliksin" deyip ona küfretmemiş, hakaret etmemiştir. O halde bizim de yapmamız gereken şey hiç kimseyi cehennemle itham etmeden, kimseye hakaret etmeden sadece Allah'ın vahyiyle güzel olmaya, cennete davet etmektir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"mü'min, mü'minin aynasıdır"*[22] buyurur. Bu yüzden biri birine baktığında gördüğü yine kendisidir. Birinde çirkinlik görüyorsa aslında kendi çirkinliğini, gönlündeki kiri, pisliği; yani kendini görmüştür. Eğer güzellik görüyorsa bu durumda gördüğü yine kendi güzelliğidir; çünkü ancak güzel olanlar güzel bakar ve güzelliği görebilir.

Bu, cemaatlere olan bakış için de geçerlidir. Cemaatlere bakarken de onların yanlışlarını değil güzelliklerini görmeye çalışmamız, birbirimizle kardeş olmamız, veli olmamız gerekir; çünkü Allah ayet-i kerimede **"mü'minler birbirinin velisidir"**[23] buyurmuştur. Hal böyleyken birbirimize veli olamamış, dost

[21] Tâhâ /43-44
[22] Ebu Davud, Edeb, 49
[23] Tevbe /71

olamamışsak mü'min olamamışız demektir. Bu yüzden her mü'mine, dolayısıyla her veliye lazım olan şey mü'mince bir bakıştır ve birbirini veli olarak kabul etmektir.

Evet, hep beraber Allah'ın El Veliyy ismini anlamaya çalışıyorduk. İsterseniz şimdi de El Veliyy ismiyle ilgili ayetleri öğrenelim. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanıyabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allâhu velîyyullezîne âmenû: "Allah mü'minlerin velisidir." O halde senin de veli olman; yani Allah'ın Veliyy isminin sen de tecelli etmesi gerekir. Allah, bu ayette velayetini gösterirken ne yaptığını beyan eder. **Yuhricuhum minez zulumâti ilân nûr:** "Allah, karanlıklardan nura çıkarır." Batıldan hakka, küfürden imana çıkarır. Demek ki Allah velayetini, dostluğunu gösterirken insanı karanlıklardan nura çıkarıyormuş.

Vellezîne keferû evliyâuhumut tâgût: "Kâfirler de tağutun velisidirler." Tağut; Allah'tan, haktan başka her şeydir ve şeytanın iğvası, verdiği her türlü vesvese demektir. Dolayısıyla kâfirler Allah'tan başka kimi dost, veli edinirse edinsin onların dostları tağuttur. **Yuhricûnehum minen nûri ilâz zulumât:** "Onları da nurdan karanlıklara çıkarır."

Bu durumda ya Allah'a veli olur, mü'min oluruz, böylelikle Allah ile, Allah'ın vahyiyle, peygamberiyle karanlıktan nura çıkarız ya da tağuta; yani, Allah'tan başka şeylere dost oluruz. Tağuta dost olduğumuzda ise dost olarak seçtiğimiz her kim olursa olsun o bizi aydınlıktan, nurdan karanlığa sevk eder, dolayısıyla karanlığa çıkarır. **Ulâike ashâbun nâr:** "Onlar ateş arkadaşlarıdır." **Hum fîhâ hâlidûn:**[24] "(Onlar) Orada ebedi olarak kalırlar."

[24] Bakara /257

Biri Allah ile beraber karanlıklardan nura çıkmazsa, Allah'ın vahyinin nuruyla aydınlanmaz ve Allah'ı veli olarak kabul etmezse kabul ettiği velilik, dostluk kime ait olursa olsun bu dostluğu onu nurdan karanlıklara çıkarır. Allah böylelerinin ebedi olarak cehennemde kaldığını buyurdu.

İnnehum len yugnû anke minallâhi şey'â: "Onlar Allah'tan (sana gelecek herhangi) bir şeyi senden savamazlar (uzaklaştıramazlar)." Allah sana bir bela, bir musibet verirse Allah'tan başka veli edindiklerin seni Allah'tan kurtaramaz. **Ve innez zâlimîne ba'duhum evliyâu ba'd:** "Zalimler birbirlerinin velileridir (dostlarıdır)." Zalimlere dost olanlar aynı şekilde onlardan olmuş olur. **Vallâhu veliyyul muttakîn:**[25] "Allah muttakilerin velisidir." Allah kendisine zulmedenlerin, başkalarını da zulme davet edenlerin değil Allah'a karşı sorumluğunu kabul edip gereğini yerine getirmeye çalışanların velisidir. Zalimler de birbirlerinin dostları, velileridir.

E lâ inne evlîyâallâhi lâ havfun aleyhim: "Dikkat edin (uyanın, gözünüzü açın, anlamaya çalışın)! Allah'ın evliyasına (velilerine) herhangi bir şekilde bir korku yoktur." **Ve lâ hum yahzenûn:**[26] "Onlar mahzun da olmazlar." Allah'ın velilerine korkunun ve mahzuniyetin olmaması hem bu dünya hem de ahiret için geçerlidir.

Bu ayeti nasıl anlamalıyız?

Korkmak gelecekle, mahzun olmak da geçmişle ilgili bir durumdur. Allah'ın velisi mahzun olmaz; çünkü Allah'a öyle bir dönüşle dönmüş ki bu dönüşüyle bütün geçmişini silmiştir. Rabbinin ğafur ve ğaffar olduğuna, tevvab ve afuvv olduğuna iman ettiği için geçmişinden dolayı mahzun olmaz.

[25] Câsiye /19
[26] Yûnus /62

Aynı şekilde veli olan bir kul gelecekten de korkmaz, endişe etmez; çünkü Allah'ı canından, her şeyden çok sever! Seven, sevgilisinden hiç korkar mı? -Elbette ki korkmaz. Veli, Allah'ın mü'min olduğuna iman etmiştir. Allah onu sevdiği için Allah'ı sevdiğini bilir. Bu yüzden sevgisine, Allah'a olan imanına güvenir. Bundan dolayı geleceğinden korkmaz, endişe etmez.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah bir kuluna iki korkuyu (dünya ve ahiret korkusunu birden) yaşatmaz"* buyurmuştur. Birinin hem bu dünyada hem de ahirette korkması iki korkudur; ama Allah, kuluna iki korkuyu yaşatmayacağı için dünyada korkanlar ahirette korkmaz, dünyada korkmayanlar ise mutlaka ahirette korkar. Biri dünyada "ya rabbi! Yanlış yaptım, eksik yaptım" deyip mü'min olup olmamaktan, münafık durumuna düşüp düşmemekten korkup endişe eder ve rabbine boyun bükerse ahirette korkmaz, mahzun da olmaz; ama dünyadayken imanından korkmayan, pervasızca konuşan, rabbine güzel bir âbd olma gibi derdi olmayanlar ahirette mutlaka korkacak!

Her bir kul için ya dünyada ya da ahirette böyle bir korku vardır. Dünyada korkup mahzun olanlar ahirette korkmaz, mahzun olmaz. İşte bunlar veli kullardır. Dünyada böyle bir endişesi olmayanlar bilsin ki ahirette hem korku hem de mahzun olmak kendisini bekliyor!

Peki, kendilerine korku ve mahzun olmanın bulunmadığı veliler kimlerdir? Ayet devam ediyor. **Ellezîne âmenû ve kânû yettekûn:**[27] "Onlar iman edenler ve muttaki olanlardır." Evet, Allah'ın velileri iman edip muttaki olanlar; yani imanının sorumluluğunu yerine getirenlerdir.

Lehumul buşrâ fîl hayâtid dunyâ: "Onlara dünya hayatında müjdeler vardır." **Ve fîl âhırah:** "Ahirette de (müjdeler vardır)." **Lâ tebdîle li kelimâtillâh:** "Allah'ın kelimelerinde (va'dinde)

[27] Yûnus /63

değişiklik olmaz." Yani böyle söylediysem sözümü değiştirmem. **Zâlike huvel fevzul azîm:**[28] "İşte en büyük kurtuluş (en büyük saadet, en büyük mutluluk) budur." Allah'a veli olmak, iman edip takva sahibi olmak hem bu dünyada hem de ahirette müjdeyi almaktır.

Sahabeler, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu ayeti tefsir ettiğinde; "ya Resulullah velilerin dünyada aldığı müjde nedir" diye sormuş, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de cevap olarak "salih rüyadır"[29] buyurmuştur.

Rüya, ru'yet; görülen şey demektir. Kişi bu müjdeyi ya uyurken alır ya da uyanıkken zikir, tefekkür sırasındaki müşahadesiyle alır; ama her ikisi de rüyadır, görmektir, ru'yettir. Allah bu müjdeyi bazen kulun kendisine verir bazen de başkasını vesile ederek ona verir. Allah bir kulunu böyle salih rüyayla müjdeler.

Nasıl?

Örnek vermek gerekirse; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i göstererek onu müjdeler veya herhangi bir ismiyle tecelli edip onu müjdeler. Bazen de melekleriyle müjdeler. Yahut bir şey görmesi gerekmez, manevi hal içindeyken Allah ona hitap eder ve onu müjdeler.

Biz bunları söylerken İslam'ın özünü, Allah'ın muradını anlamamış, kendini bilmemiş, tanımamış birileri çıkıp "böyle bir görme yoktur, anlattığınız yanlıştır" diyebilir. Bazıları var ki kendine göre bir eksik, bir yanlış gördüğünde ya da bir şeyi anlamadığında onu bütünüyle siler, hatta bunu söyleyeni Müslüman olmaktan bile çıkarıp küfürle itham eder. Böylelerine vereceğimiz bir cevap vardır. O da; "sen körsen, benim ne suçum

[28] Yûnus /64

[29] Buhari, Tabir 5; Muvatta, Rüya 3, (2, 957); Ebu Davud, Edeb 96, (5017) Hadis No : 0952 Ravi: Ebu Hureyre

var! Sen görmüyorsun diye böyle bir şeyin olmaması mı gerekir ya da kendine karşı öyle bir bakışın var ki 'böyle bir şey varsa önce benim görmem lazım' mı diyorsun" cevabıdır.

Bir şeyin doğruluğunu Allah'ın kelamına, vahyine bakıp anlamak gerekir. Allah'ın kulu üzerindeki muradı ona âbd olmasıdır. Âbd olmak; sevmek, âşık olmak, yanmak demektir. Kul öyle bir aşkla, muhabbetle yanmalı ki onda aşktan başka bir şey kalmasın, bu aşkı ondaki benlik perdesini eritsin ve onu Allah ile muhatap etsin. İşte kul, âbd Allah aşkından dolayı benlik perdesi eriyen ve kendisinde bu aşktan başka bir şey kalmayandır! Yoksa böyle resmi bir şekilde kulluk yapıp gerçekten kul olanları taklit ederek "biz ibadetimizi yapalım Allah da bize cenneti versin" demekle kimse cennetin kokusunu bile alamaz! Önce insan olmanın kokusunu alıp insan olmak gerekir! Eğer Allah "onlara dünya ve ahiret hayatında müjdeler vardır" demişse böyle bir müjde vardır. Kimse bunu inkâr ederek bu gerçeği değiştiremez; çünkü "Allah'ın va'dinde (kelimelerinde) değişiklik bulamazsın" buyurdu Allah.

İnnallâhe lehu mulkus semâvâti vel ard: "Muhakkak ki göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır." **Yuhyî ve yumît:** "(O) Diriltir ve öldürür." Dirilten de öldüren de odur. **Ve mâ lekum min dûnillâhi min veliyyin ve lâ nasîr:**[30] "Sizin için Allah'tan başka ne bir veli ne de bir yardım eden vardır." Sizin veliniz de size yardım edecek olan da Allah'tır.

Allah'ın bu ayette önce **İnnallâhe lehu mulkus semâvâti vel ard:** "Muhakkak ki göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır" buyurmasının hikmeti nedir?

"Yerdekini istiyorsan Allah'a dost olup yerin sahibinden istemen gerekir. Göktekini; yani cenneti istiyorsan yine Allah'tan

[30] Tevbe /116

istemen gerekir; çünkü hepsi Allah'ındır." Bu durumda Allah'a dostluğu kazanırsan yerdeki de gökteki de senindir.

Allah, insanı aklını kullanmaya davet eder. İman etmişsek o halde bilmemiz lazım ki bize istediklerimizi verecek olan Allah'tır. Allah bize bir şey ikram etmeyi isterse hiç kimse bu ikrama mani olamaz; ama ikram etmeyi istemezse bu defa bütün dünya birlik olup bize o ikramı vermeye çalışsa yine de veremez. İman etmişsek bunu böyle anlamamız gerekir. Bu yüzden Allah, insanı aklını kullanmaya davet eder.

E lem ta'lem ennellâhe lehu mulkus semâvâti vel ard: "Gerçekten göklerin ve yerin mülkü Allah'a aittir, siz bunu bilmiyor musunuz?" **Ve mâ lekum min dûnillâhi min veliyyin ve lâ nasîr:**[31] "Allah'tan başka sizin için ne bir veli ne de bir yardımcı olmadığını (bilmiyor musunuz, bunu anlamadınız mı)?"

Nasir, yardım eden demektir. Oysaki işi yapan Allah'tır. Hal böyleyken Allah'ın "ben nasirim (senin yardımcınım)" buyurmasının hikmeti nedir?

Bunun hikmeti kulun da çabasını, gayretini göstermesidir. Allah nasir olduğunu söylemekle "kulum senin kıpırdaman lazım. Sen yapmak istediklerini yapmaya çalışırsan ben sana yardım ederim; ama isteğin için herhangi bir çaba göstermezsen onu sana vermem. Şayet yapmak istediğinde sana yardım ederim" buyurur.

Evet, Allah iman etmeye bir de takvalı olmaya davet edip "gerçekten göklerin ve yerin mülkünün Allah'a ait olduğunu biliyorsanız (anlamışsanız), o halde neden iman etmiyor, takvalı olmuyor, sorumluluğunuzu yerine getirmiyorsunuz! Neden Allah'ı veli olarak kabul etmiyorsunuz" diye kullarına soruyor.

İnne evlen nâsi bi ibrâhîme lellezînettebeûhu: "İbrahim'e yakın olanlar (İbrahim'in gerçek dostları) ona tabi olanlardır."

[31] Bakara /107

Müşrikler "Hz. İbrahim (a.s.) bizim babamızdır, biz onun dinindeniz, Hz. İbrahim Kâbe'yi bize miras bırakmıştır" diyorlardı. Allah da onlara "Hz. İbrahim'e yakın olanlar ona tabi olanlardır" buyurdu. **Hâzan nebiyy:** "Bir de bu nebidir (peygamberdir)." Allah bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in Hz. İbrahim'e yakın olduğunu söyledi. **Vellezîne âmenû:** "Ve (bir de bu peygamberime) iman edenlerdir." **Vallâhu veliyyul mu'minîn:**[32] "Allah mü'minlerin velisidir."

Demek ki mü'minler peygamberlerin de velisi ve yakınıymış! Yoksa "işte, biz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in soyundanız, biz dostuz, bizim dedemiz şeyhti, bizim sülâlemiz peygamber sülalesidir" demekle kimse kendini kandırmasın. Allah, peygamberine yakın olanların ona tabi olanlar olduğunu buyurdu.

Allah mü'minlerin velisidir. Allah'ın velisi olduğu insanlar iman edenler, peygamberler ve peygamberlerle beraber olanlar; yani sorumluluğunu kabul edip takva sahibi olanlardır. Gerisi sadece lafta yakınlık iddia eder. Zahiri olarak yakınlığın kimseyi veli yapmadığını, mü'min yapmadığını, cennetlik yapmadığını bu ayetten bilmemiz gerekir.

Bildiğiniz gibi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in karikatürünü çizmişler, bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hakaret içerikli bir film çekmişlerdir. Bunu yapanlar insan suretinde olan ve kendilerine insan diye baktığımız kimselerdir. Onlara insan denmez; çünkü Allah'ı ve peygamberi kabul etmeyenlere insan demek doğru değildir. Böyleleri insan olmayı kabul etmemiş, dolayısıyla beşer olarak kalmıştır. Bu, insanın kendi tercihidir. Nasıl ki bir eşeğe ille de "sen atsın" ya da bir taşa "sen kuşsun" denemezse aynı şekilde insan olmayı kabul etmeyen, "ben hayvan

[32] Âl-i İmrân /68

olmayı tercih etmişim" diyen birine de insan denmez. Böyleleri nefis halleri hangi hayvana benziyorsa o hayvan olmuşlardır.

Şu an ki genel duruma baktığımızda birileri sanki peygambere bir şey yapılabilirmiş gibi "bakın, peygamberiniz için neler yapıldı, haydi, peygamberinize sahip çıkın, tepkinizi gösterin" dedi. Mü'minler, Müslümanlar da bunun üzerine ayaklandı ve her yerde mitingler, protestolar düzenledi.

Mü'min, aklını kullanandır, zaten akılını kullanmazsa mü'min olmaz. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"mü'minin ferasetinden sakının; çünkü mü'min, Allah'ın nuruyla bakar"*[33] buyurmuştur. Yani mü'minin önce ferasetle ardından ise Allah'ın nuruyla bakması gerekir.

Bu konu hakkında bakışımızın nasıl olması gerektiğini izah edeyim.

Allah ayet-i kerimede; **"bir fasık (münafık) size bir haber getirdiğinde onu beyan edin"**[34] buyurur. Yani öncelikle haberi getirenin bunu neden yaptığını anla, o haberi getirenden bunu sana söylemesindeki amacının ne olduğunu öğren. O sana bin türlü şey söylese bile sen mü'minsin, dolayısıyla ferasetinle bakıp onun bu haberi sana neden getirdiğini bilmen gerekir.

Peki, peygamberimizin karikatürünü çizenler, filmini çekenler bunu yaparken ne umdular?

Elbette ki Müslümanlar sokaklara dökülsün ve Müslümanlar arasında bir kaos meydana gelsin diye bunu yaptılar, öyle değil mi! Kardeşlerimiz de hemen sokaklara dökülüyor, bir de "tamam, tepkimizi koyduk, onlara gereken gözdağını verdik" diyorlar. İyi de onlar zaten bunu istiyordu. Sen

[33] Tirmizi, Tefsiru'l-Kur'an, 16; Suyûtî, El Câmiu's Sağir, 1, 24
[34] Hucurât /6

onların planını gerçekleştirerek farkında olmadan onlara tabi oldun, onların amacına hizmet etmiş oldun!

Zaten teknolojik imkânlar geliştiği için her isteyen böyle bir şey hazırlayıp internette yayabilir. Her böyle yapılışında çıkıp sokaklara mı dökülecek sin. Sen bu kadar küçük müsün! Bu iş bu kadar basit midir, onlara cevabı böyle mi veriyorsun! Hem onların istediğini yapıyor, onların amacına hizmet ediyorsun hem de "ben doğru yapıyorum, onlara cevaplarını veriyorum" diyorsun! Bu nasıl cevaptır böyle!

Birinin niyeti güzelse, düzgünse; ama aklı bu kadarına eriyorsa kendine göre tavrını bu şekilde göstermiş olabilir. Bunu kabul ediyoruz; çünkü her zaman için önemli olan niyettir. Böyle biri aklını kullanamamıştır; ama niyeti güzeldir. Kendince böyle yapması gerektiğini düşünmüş ve böyle de yapmıştır, sadece durduğu yer yanlıştır.

Görünüşe bakılırsa bu karikatür ve film meselesini tekrar tekrar ısıtıp önümüze getireceklerdir. Bu yüzden tavrımızın nasıl olması gerektiğini bilmemiz lazım. Böyle bir durumda yanlış yapmayalım, şeytana uymayalım, şeytana uyanlara hizmet etmeyelim diye bakışımızın doğru olması, doğru yapmamız gerekir.

Peki, bu durumda tavrımız nasıl olmalıdır?

Şayet bir tepki gösterilecekse bu tepkinin meydanlarda değil başka türlü gösterilmesi, bunlara halkın değil devletin başındakilerinin cevap vermesi gerekir. Bu durumda halkın yapması gereken şey sokaklara düşmek değil toplanıp "arkadaşlar hep beraber meclise yürüyoruz" deyip meclise yürümektir. Kardeşlerimizin tepkisinin böyle olması gerekir.

Halk meclise yürüyüp baştakilere "biz size oy verdik, eğer bize hakaret eden devlete gereken cevabı vermezseniz bundan

sonra size oy vermeyeceğiz" demelidir. Öyle ki baştakiler ne kadar ciddi olduğumuzu anlasın; çünkü öncelikle devletin başındakiler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hakkında bu karikatürleri çıkaranlara destek veren devletlere karşı tavrını ortaya koymalıdır. Şayet devlet, peygambere hakaret edildiğinde gerekeni yapmazsa herhangi birkaç kişi çıkıp bunu yapamaz. Bunu herkes biliyor.

Bu yüzden onlara verilecek cevabın devlet seviyesinde olması gerekir. Yoksa hiç farkında olmadan onlara hizmet etmiş oluruz.

Allah okuduğumuz ayette "İbrahim'in dostu, velisi, yakını ona tabi olanlar, bu peygamber ve bu peygambere iman edenlerdir" buyurdu. Dolayısıyla Hz. İbrahim (a.s.) bizim peygamberimiz ve velimizdir. Aynı şekilde Hz. İsa (a.s.) ve Hz. Musa (a.s.) da kısacası bütün peygamberler bizim velimizdir, dostumuzdur. Yapmamız gereken şey onlara; "biz Hz. İsa (a.s.)'ı ve Hz. Musa (a.s.)'ı seviyoruz, siz ise böyle yapıyorsunuz" demektir. Öyle ki utansınlar!

Evet, mü'minin böyle bir durumda bile kendi güzelliğini göstermesi; yani onların kazdıkları kuyuya kendileri düşmesi, bununla beraber Müslümanlar için "bunlar barbardır, şiddetten yanadır" şeklinde çıkan sesleri kesmesi gerekir.

Mü'minin aşktan, muhabbetten, sevmekten yana olduğunu ortaya koyması, asıl barbarın kim olduğunu onlara göstermesi lazım. İlle de bir slogan atılacaksa o halde sloganın; "biz Hz. İsa (a.s.)'ı seviyoruz, o bizim peygamberimizdir; ama siz barbarsınız. Bizim peygamberimize hakaret ediyorsunuz, siz insan değilsiniz" olması gerekir.

Ben olsam tavrımı ortaya böyle koyardım. Öyle birkaç tane Yahudi, Hristiyan ya da müşrik benim gündemimi belirlememeli, istediği zaman kardeşlerimi sokağa döküp onlarla oynayamamalıdır. Bu iş bu kadar basit olmamalıdır!

Evet, Allah'ın El Veliyy ismiyle ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Vallâhu a'lemu bi a'dâikum: "Allah sizin düşmanlarınızı biliyor." **Ve kefâ billâhi veliyyâ:** "(Düşmanlarınıza karşı) Veli olarak Allah size kâfidir." **Ve kefâ billâhi nasîrâ:**[35] "Yardımcı olarak da Allah size kâfidir (yeterlidir)." Bu durumda onlardan korkmayın, endişe etmeyin.

Ve huvellezî yunezzilul gayse min ba'di mâ kanet: "(İnsanlar) Ümitlerini kestikten sonra yağmuru indiren odur." **Ve yenşuru rahmetehu:** "Rahmetini yayan (odur)." **Ve huvel velîyyul hamîd:**[36] "O velidir, hamiddir." O sizin velinizdir, veli olan odur. Aynı şekilde hamda, övülmeye layık olan odur.

Lehum dârus selâmi inde rabbihim: "Rablerinin katında selam yurdu onlarındır." **Ve huve veliyyuhum:** "Onların velisi odur (Allah'tır)." Neden dolayı? **Bimâ kânû ya'melûn:**[37] "Yaptıklarından (kazandıklarından) dolayı." Bütün yapacakları işlerde onlara veli olan Allah'tır, Allah onlara yardım eder.

İttebiû mâ unzile ileykum min rabbikum: "Rabbinizden size indirilmiş olana tabi olun." **Ve lâ tettebiû min dûnihî evliyâ':** "Ondan başka dostlara uymayın (ondan başkasını veli edinmeyin)." **Kalîlen mâ tezekkerûn:**[38] "Ne de az düşünüyorsunuz." Eğer Allah'ın bize indirdiğine tabi olmaz, dinimizi başka kitaplardan öğrenmeye çalışırsak bu durumda başkalarını veli edinmiş, onlara uymuş, böylelikle aklımızı kullanmamış ve düşünmemiş oluruz.

Ve enzir bihi: "Onunla (Kur'an ile) uyar." **Ellezîne yehâfûne en yuhşerû ilâ rabbihim:** "Rablerinin huzurunda toplanmaktan

[35] Nisâ /45
[36] Şûrâ /28
[37] En'âm /127
[38] A'râf /3

korkanları uyar (Kur'an ile inzar et)." **Leyse lehum min dûnihî veliyyun ve lâ şefî':** "O gün onlar için ne bir veli ne de bir şefaatçi vardır." O gün veli de, şefaatçi de Allah'tır. **Leallehum yettekûn:**[39] "(Bunu onlara böyle anlat) Belki (umulur ki) takva sahibi olurlar (sorumluluklarını yüklenirler)."

Emittehazû min dûnihî evliyâ': "Yoksa onlar Allah'tan başka veliler mi edindiler?" **Fallâhu huvel velîyy:** "Oysaki veli olan Allah'tır." **Ve huve yuhyîl mevtâ:** "Ölüleri dirilten odur." **Ve huve alâ kulli şey'in kadîr:**[40] "Ve o her şeye kadirdir." Veli edinilmeye layıktır.

Ve iz kulnâ lil melâiketiscudû li âdem: "Hani biz bir zamanlar meleklere, 'Âdem'e secde edin' demiştik. **Fe secedû illâ iblis:** "Melekler secde ettiler iblis hariç (iblis secde etmedi). **Kâne minel cinn:** "İblis cinlerdendi." Demek ki sanıldığının aksine iblis melek değil, cinlerdenmiş. **Fe feseka an emri rabbihî:** "(İblis) Rabbinin emrinin dışına çıktı. **E fe tettehızûnehu ve zurriyyetehû evliyâ':** "Siz şimdi onu ve onun zürriyetini mi dost ediniyorsunuz (veli ediniyorsunuz)?" **Min dûnî:** "Allah'tan başka." Allah'ı bırakıp iblisi ve zürriyetini mi dost ediniyorsunuz? **Ve hum lekum aduvv:** "Oysaki o sizin düşmanınızdır." **Bi'se liz zâlimîne bedelâ:**[41] "Bu, zalimler için (kendine zulmedenler için) ne kötü bir değişmedir!" Allah'ın dostluğunu şeytanın dostluğuyla değiştirmek ne kötüdür!

Ve men yudlilillâhu fe mâ lehu min velîyin min ba'dih: "Allah kimi delalette bırakırsa onun için ondan sonra bir veli yoktur (ona bir veli bulamazsın)." Hiç kimse ona yardım edemez. **Ve terâz zâlimîne lemmâ raevul azâb:** "Zalimleri görürsün ki onlar azabı gördükleri vakit." **Yekûlûne:** "Derler ki." **Hel ilâ meraddin min sebîl:**[42] "Geriye dönmeye bir yol var mı?" O gün geldiğinde

[39] En'âm /51
[40] Şûrâ /9
[41] Kehf /50
[42] Şûrâ /44

zalimlerin "geriye dönüp dost olarak Allah'ı kabul etmek gibi bir imkânımız var mı" dediklerini görürsün.

Ve mâ kâne lehum min evliyâe yensurûnehum min dûnillâh: "Onların Allah'tan başka ne velileri ne de kendilerine yardım edecek dostları (vardır)." Ancak Allah yardım eder. **Ve men yudlilillâh:** "Allah kimi delalette bırakırsa." **Fe mâ lehu min sebîl:**[43] "Artık ona herhangi bir yol yoktur." Ona bir çıkış yolu, kurtuluş yolu yoktur.

Min verâihim cehennem: "Onların peşlerinde cehennem vardır." **Ve lâ yugnî anhum mâ kesebû şey'â:** "Ne onların kazandıkları onları kurtarır." **Ve lâ mâttehazû min dûnillâhi evliyâ':** "Ne de Allah'tan başka edindikleri veliler (dostlar onları kurtarabilir)." **Ve lehum azâbun azîm:**[44] "Onlar için azim bir azap vardır." Allah'ın dostluğunu bırakıp başkalarını, başka şeyleri dost edinenleri o dostlar kurtaramaz.

Leyse bi emâniyyikum: "Ne sizin kuruntunuz." **Ve lâ emâniyyi ehlil kitâb:** "Ne de o ehli kitabın o kuruntuları." Yani kendi kendinize kuruntu yapıp "belki iyi haldeyiz" demeniz geçersizdir. **Men ya'mel sûen yucze bihî:** "Kim bir yanlış yaparsa onunla cezalanır." **Ve lâ yecid lehu min dûnillâhi veliyyen ve lâ nasîrâ:**[45] "Siz Allah'tan başka ne bir veli ne de bir yardımcı bulabilirsiniz."

Fe emmâllezîne âmenû ve amilûs sâlihât: "(O Kıyamet günü) İman edip salih amel işleyenlere." **Fe yuveffîhim ucûrahum:** "Onların ücretleri (yaptıkları amellerin karşılıkları) tam teslim edilir." Onlara vefa gösterilir. **Ve yezîduhum min fadlih:** "Bir de (Allah) fazlından (ihsanından) fazlasını verecek (onu ziyadeleştirecek)." **Ve emmâllezînestenkefû vestekberû:** "Ancak

[43] Şûrâ /46
[44] Câsiye /10
[45] Nisâ /123

o kibirlerine yediremeyip (Allah'a dost olmaya) çekinmiş olanlar." Allah'a dostluktan uzaklaşmış olanlar (uzak duranlar). **Fe yuazzibuhum azâben elîmâ:** "Onlar da elim bir azapla cezalandırılacaklar." **Ve lâ yecidûne lehum min dûnillâhi veliyyen ve lâ nasîrâ:**[46] "Onlar için ne bir veli ne de bir yardımcı bulabilirsin (bulunmaz)."

Kul yâ eyyuhâllezîne hâdû: "De ki: Ey Yahudiler!" **İn zeamtum ennekum evliyâu lillâhi min dûnin nâs:** "Siz diğer insanların değil de sadece kendinizin Allah'ın velileri olduğunu iddia ediyorsunuz." **Fe temennevûl mevte in kuntum sâdikîn:**[47] "Eğer doğru söylüyorsanız (samimiyseniz) haydi (Allah'tan) ölümü isteyin bakalım." Allah bu ayetin devamında Yahudiler için **"onlar ölümü isteyemezler"** başka bir ayette ise **"her biri bin sene yaşamayı ister"**[48] buyurur.

Dikkat edilirse Yahudiler "Allah bizim velimizdir" derken "Allah bütün insanların velisidir, bu yüzden bizim de velimizdir" anlamında söylemiyorlar. Bunun yerine **min dûnin nâs;** yani "Allah insanlardan farklı olarak bir tek bizim dostumuzdur. Biz, Allah'ın dostlarıyız, peygamber çocuklarıyız" diyorlar. Allah da bunun üzerine Yahudilere "o halde eğer doğru söylüyorsanız ölümü isteyin" buyurdu. Böyle buyurmasının sebebi Allah dostlarının dünyaya karşı gönüllerinde bir meyil olmadığı için ölmekten çekinmemeleridir; çünkü ölüm Allah dostları için vuslattır, sevgiliye kavuşmadır. Bu yüzden Allah dostları ölmekten korkmaz, aksine ölümü Allah'a, sevgiliye kavuşmak için bir imkân olarak görür. Hâlbuki Yahudiler Allah'ın kendilerinin dostu olduğunu iddia etmelerine rağmen ölümü istemez, bin sene yaşamayı isterler.

[46] Nisâ /173
[47] Cuma /6-7
[48] Bakara /96

Evet, Allah velidir. Bütün insanların velisidir. İnsan da ya, Allah'ın veliliğini kabul eder ya da kabul etmez. Allah'ın veliliğini kabul etmeyenler insanlığını kaybeder ve insan olmaktan çıkarlar. Yoksa Allah velayetini bütün insanlara zaten vermiştir. Bu yüzden Allah'ın velisi olmadığı hiçbir insan yoktur.

Vel mu'minûne vel mu'minâtu ba'duhum evlîyâu ba'd: "Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar hepsi birbirlerinin velileridir." Allah kadın ve erkek arasında ayrım yapmayıp ikisini birleştirdi ve bütün mü'minleri birbirine veli yaptı, dost yaptı! Bu durumda mü'minlere veli, dost olmayanlar mü'min değildir, mü'min olamamış demektir. Peki, birbirine dost olan bu velilerin halleri nedir? **Ye'murûne bil ma'rûf:** "Onlar ma'rufu emreder (tavsiye eder)." Emr; iş demektir, dolayısıyla birbirine veli olan mü'minlerin işi iyiliği, güzelliği emretmek, tavsiye etmektir. **Ve yenhevne anil munker:** "Kötülükten de alıkoymaya, men etmeye çalışırlar." Onlar insanlara iyiliği emreder, kötülükten de alıkoymaya çalışırlar.

Ve yukîmûnes salât: "Namazı ikame ederler." **Ve yu'tûnez zekât:** "Zekâtı verip temizlenirler." **Ve yutîûnallâhe ve resûleh:** "Allah'a ve resulüne itaat ederler." **Ulâike se yerhamuhumullâh:** "İşte Allah onlara rahmet edecek." Allah onları rahmetinin içine alacak, rahmetiyle onlara muamele edecek. **İnnallâhe azîzun hakîm:**[49] "Muhakkak ki Allah aziz ve hakimdir." Onlar işin hikmetini öğrenmişler, bütün şerefin, Allah'a ait olduğuna iman etmişler ve şereflerini Allah'tan almışlardır. Allah da onları izzetlendirecek ve onlara hikmeti verecek (vermiştir).

Allah kadın, erkek ayırt etmeden "mü'minler birbirlerinin velisidir" buyurdu. Hepimiz, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in *"insanlardan veli edinecek olsaydım (dost edinecek olsaydım) Ebubekir'i kendime veli (dost) seçerdim"* buyurduğunu

[49] Tevbe /71

duymuşuzdur. Madem ki mü'minler birbirinin velisiyse o halde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in böyle söylemesinin hikmeti nedir?

Genel manadaki veli ayrı, özel manadaki veli ayrıdır. Özel manadaki veli sadece Allah'tır ama genel manada Allah da, peygamber de, mü'minler de velidir, aynı zamanda birbirinin velisidir. Özel manada velinin Allah olması Allah'ı vekil olarak kabul etmek; yani sorumluluğunu Allah'a teslim etmektir.

Allah ayetlerinde **"Allah mü'minlerin velisidir. Peygamber mü'minlerin velisidir. Mü'minler Allah'ın ve resulünün velisidir. Mü'minler birbirinin velisidir"** buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de mü'minlerin velisidir. Bu yüzden elbette ki insan insana arkadaş olabilir, veli olabilir; ama özel manada veli edinmek başka bir şeydir, özel manadaki veli sadece Allah'tır. Geriye kalan bütün velayetler Allah içindir, Allah'tan dolayıdır. Eğer herhangi birini veya herhangi bir şeyi Allah'ı veli edinmiş gibi veli edinirsek Allah'a şirk koşmuş oluruz.

Allah'ı özel manada veli olarak kabul etmenin daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Sohbetimizin başında söylemiştim; bir çocuk okula kaydolduğunda çocuk için "velisi kimdir; yani çocuğun hayatından, maddi ve manevi bakımdan çocuktan sorumlu olan kimdir" denilir. Genel olarak çocukların okuldaki velisi anne, babalarıdır; çünkü çocuklarını bu yaşa kadar getirmişler, her türlü sorunlarıyla, hastalıklarıyla ilgilenmişler, çocukları için gerekli olan tüm maddi harcamayı yapmışlar ve okuma yaşı gelince de çocuklarını okula kaydetmişler; yani anne babaları olarak çocuklarının bütün sorumluluğunu üstlenmişlerdir. Hal böyleyken çocuk "ben velim olarak anne, babamı görmüyorum, benim velim başkasıdır" derse anne, babasına nankörlük yapmış, veli olarak seçtiği kişiyi de onlara karşı şirk koşmuş olmaz mı? -Elbette ki olur; ama bunun yerine "bana bakan, sorumluluğumu alan, benimle

ilgilenen, üzerimde hakkı olan onlardır, bu yüzden velim de annem, babamdır. Sorumluluğum başka kimseye değil sadece onlara aittir" derse o zaman özel manada velayetini anne babasına vermiş, sorumluluğunu onlara teslim etmiş olur. Tabi ki bununla beraber okulda konuşacağı, beraber ders çalışacağı, oynayacağı arkadaşlar, dostlar da edinebilir. Bu, anne babaya karşı ihanet olmaz, nankörlük olmaz. Zahiri olarak anlaşılması için böyle örnek verdim.

Aynı şekilde bizi bu yaşımıza kadar büyüten, dünyevi ve ebedi hayatımızı kazanmamız için bize her türlü imkânı tanıyan; rezzak olarak bizi yediren, içiren, rahim olarak bize merhamet eden, hafiz olarak bizi koruyan, kerim olarak bize ikramda bulunan, rakib olarak her anda bizimle beraber olan Allah'tır. Bununla beraber Allah biz manevi olarak kazanalım, Allah'a âşık, veli bir kul, olalım, Hz. İnsan olalım, cennete gidelim diye bize her anda imkânlar vermiş, ona vasıl olup kemale ermemiz için bize tekrar tekrar vesileler yaratmıştır. Kısacası bu yaşımıza kadar Allah bütün sorumluluğumuzu almış ve her anda bize maddi ve manevi ikramlarda bulunmuştur.

Hal böyleyken Allah'ın bizim için yaptıklarını görmezden gelip sanki bütün bunları yapan Allah değil de başkalarıymış gibi yaşar ve özel manada velimiz olarak başkalarını görürsek "beni bugüne annem, babam getirdi" ya da "bana falancalar baktı, yardım etti" dersek bu durumda Allah'ın bizim için yaptıklarını başkalarına izafe etmiş ve velayetimizi başkasına vermiş oluruz. Böylelikle de Allah'a şirk koşmuş oluruz; ama insanların sadece bir vesile olduğunu, bütün isimleriyle tecelli edip kulları üzerinden bize ikramda, yardımda, rahmette bulunanın aslında Allah olduğunu bilsek ve bütün şükrümüzü, hamdımızı Allah'a yapsak o zaman özel manada veli olarak Allah'ı kabul etmiş ve sorumluluğumuzu Allah'a teslim etmiş oluruz. Böyle olunca Allah'ın hakkını takdir etmiş ve El Esmau'l Husna'yı başkalarına ait

değil Allah'a ait kılmış oluruz. Böyle yaptığımız takdirde elbette ki hayatımızı yaşarken de birlikte dostluk kuracağımız arkadaşlarımız olabilir. Bu dostlar, Allah'ın ayet-i kerimede buyurduğu üzere resulüdür, mü'minlerdir. İşte, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in söylediği "insanlardan dost seçilseydi" hadisi genel manadaki velilik için değil izah ettiğim gibi özel manadaki velilik içindir.

Evet, Allah'ın El Veliyy ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Ve men yetevellallâhe ve resûlehu vellezîne âmenû: "Her kim Allah'a, resulüne ve mü'minlere veli olursa (dost olursa)." **Fe inne hizbellâh:** "İşte, onlar Allah'ın taraftarlarıdır." Allah'tan yana durmuş olanlardır. **Humul gâlibûn:**[50] "Galip gelenler de onlardır." Üstün gelenler mutlaka onlar olacak.

İnnemâ veliyyukumullâh: "Muhakkak ki sizin dostunuz Allah'tır." **Ve resûluhu:** "Onun (Allah'ın) resulüdür." **Vellezîne âmenû:** "Mü'minlerdir." **Ellezîne yukîmûnes salât:** "Onlar ki namazı ikame edenlerdir." **Ve yu'tûnez zekât:** "Zekâtı verenlerdir." **Ve hum râkıûn:**[51] "Boyun bükenlerdir." Allah'a, Allah'ın emrine karşı boyun bükenlerdir.

Ve men yehdillâhu fe huvel muhted: "Allah kime hidayet vermişse o hidayete ermiştir." **Ve men yudlil fe len tecide lehum evliyâe min dûnih:** "Her kim de delalette kalırsa ona ondan başka (Allah'tan başka) bir veli bulamazsın." **Ve nahşuruhum yevmel kıyâmeti alâ vucûhihim:** "Onları Kıyamet günü yüzüstü haşrederiz." Allah'ın hidayetiyle hidayeti bulamayıp delalette kalanları Kıyamet günü yüz üstü haşrederiz. **Umyen ve bukmen ve summen:** "Kör olarak ve dilsiz olarak ve sağır olarak (haşrederiz)." **Me'vâhum cehennem:** "Onların gideceği yer

[50] Mâide /56
[51] Mâide /55

cehennemdir.” **Kullemâ habet zidnâhum saîrâ:**[52] “Onların ateşleri dindikçe ateşlerini alevlendiririz.”

Niçin yüzüstü haşrolunurlar?

Çünkü ayakta yürüyemezler. Sürüngen hayvan olmuşlar, bu yüzden de sürüngen olarak haşrolurlar. Kör, sağır ve dilsiz olarak haşrolmalarının sebebi ise dünyadayken Allah’ın vahyine karşı kör, sağır ve dilsiz davranıp ayetleri görmezden ve anlamazlıktan gelmelerinden dolayıdır. Dilleri Allah’ın ayetlerini ikrar etmediği, konuşmadığı ve kalpleri de tasdik etmediği için bir de dilsiz olarak haşrolurlar.

Vellezîne keferû ba'duhum evliyâu ba'd: “Kâfirlerin bir kısmı bir kısmının velisidir (birbirlerinin velileridir, dostlarıdır).” **İllâ tef'alûhu tekun fitnetun fîl ard:** “Eğer siz bunu böyle bilmezseniz (böyle anlamazsanız) yeryüzünde fitne çıkar.” **Ve fesâdun kebîr:**[53] “Bir de büyük bir fesat olur.” Siz mü’minler olarak birbirinize kardeş olmaz, dostluğunuzu kâfirlere yaparsanız onlarla beraber küfre girer, kâfir olursunuz. Bu, işin manevi tarafıdır. Bir de kâfirlerle dostluk kurmanın zahiri sonucu vardır. Yani “dünyadayken kâfirlerle dost olursanız aranıza fesat girer ve fitneye uğrarsınız; ayrılığa düşüp birbirinizden koparsınız” buyurdu Allah.

Hem dünyada hem son nefeste hem de Kıyamet günü melekler mü’minlerin velisidir. Bu yüzden mü’minlere derler ki: **Nahnu evliyâukum fîl hayâtid dunyâ:** “Dünya hayatında biz sizin veliniziz (sizin dostlarınızız).” **Ve fîl âhirah:** “Ahirette de (biz sizin dostlarınızız).” **Ve lekum fîhâ mâ teştehî enfusukum:** “Orada (ahirette, cennette) nefsinizin (canınızın) istediği her şey vardır.”

[52] İsrâ /97
[53] Enfâl /73

Ve lekum fîhâ mâ teddeûn:[54] "Orada istediğiniz (talep ettiğiniz) her ne olursa olsun vardır (derler)."

Ellezîne yettehızûnel kâfirîne evliyâe min dûnil mu'minîn: "Onlar ki mü'minleri bırakıp kâfirleri dostlar edinirler." **E yebtegûne indehumul izzeh:** "Onların yanında (kâfirlerin yanında, kâfirlere dost olmakta) izzet mi (şeref mi) arıyorlar?" **Fe innel izzete lillâhi cemîâ:**[55] "Muhakkak ki bütün izzet (bütün şeref) Allah'a aittir."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" **Lâ tettehızû âbâekum ve ihvânekum evliyâ':** "Babalarınız ve kardeşleriniz olsa bile onları veli edinmeyin." Hangi şartlarda? **İnistehabbûl kufre alâl îmân:** "Eğer küfrü, imandan daha çok sevmişse." Küfrü imana tercih edenler babanız, kardeşiniz olsa bile onları dost, veli edinmeyin. **Ve men yetevellehum minkum:** "Sizden her kim dönerse." Yani onları dost edinirse. **Fe ulâike humuz zâlimûn:**[56] "İşte onlar zalim olanlardır (kendilerine zulmedenlerdir)."

İnnallâhe leanel kâfirîn: "Muhakkak ki Allah, kâfirleri lanetlemiştir." **Ve eadde lehum saîrâ:**[57] "Onlara şiddetli bir ateş hazırlamıştır."

Hâlidîne fîhâ ebedâ: "(Onlar) Orada ebedi olarak kalırlar." **Lâ yecidûne veliyyen ve lâ nasîrâ:**[58] "(Orada) Kendilerine ne bir veli ne de bir yardımcı bulabilirler."

Yevme tukallebu vucûhuhum fîn nâr: "O gün yüzleri ateşe döndüğünde (çevrildiğinde)." **Yekûlûne:** "Derler ki." **Yâ leytenâ**

[54] Fussilet /31
[55] Nisâ /139
[56] Tevbe /23
[57] Ahzâb /64
[58] Ahzâb /65

ata'nâllâh: "Ne olurdu (keşke) Allah'a itaat etseydik." **Ve ata'nâr resûl:**[59] "Ve onun resulüne itaat etseydik (derler)."

Ve kâlû rabbenâ: "Derler ki: Rabbimiz!" **İnnâ ata'nâ sâdetenâ ve kuberâenâ:** "Biz kendi büyüklerimize (beylerimize) itaat ettik (uyduk)." **Fe edallûnâs sebîl:**[60] "İşte onlar bizi yolda delalete düşürdüler (cehennem yoluna saptırdılar)."

Rabbenâ âtihim dı'feyni minel azâb: "(Derler ki) Rabbimiz! Onlara azaptan iki kat ver." Azabın iki katını ver. **Vel'anhum la'nen kebîrâ:**[61] "Büyük bir lanetle onları lanetle." Bunu kendi beylerinin, sadatlarının, büyüklerinin peşinden gidenler söylüyor! Sadat; önde gelen, bey manasındadır; ama aslında manevi büyük demektir. Kıyamet günü kendi büyüklerine uyanlar sadatları için Allah'tan iki kat azap isteyecekler.

Ferîkan hadâ: "Onlardan bir kısmı hidayete (doğru yola) erdi." **Ve ferîkan hakka aleyhimud dalâleh:** "Onlardan bir kısmına da delalet hak oldu (delaleti hak ettiler)." **İnnehumuttehazûş şeyâtîne evliyâ':** "Çünkü onlar şeytanı dost edindiler." **Min dûnillâh:** "Allah'ı bırakarak." Onlar Allah'ı bırakıp şeytanı veli edindiler (dost edindiler). **Ve yahsebûne ennehum muhtedûn:**[62] "Bir de hidayette olduklarını hesap ettiler." Allah'ı bırakıp şeytanı dost edinmiş ve kendi büyüklerine uymuşlar, üstüne bir de kendilerini doğru yolda zannediyorlar! Bu yüzden devamlı söylüyoruz; "itaat edilmesi, tabi olunması gereken Allah ve resulüdür."

Kutibe aleyhi ennehu: "Onun (şeytanın) hakkında şöyle yazılmıştır." **Men tevellâhu:** "Kim onu veli edinirse." Kim şeytanı veli edinir, dost edinirse. **Fe ennehu yudılluhu:** "O onu delalete

[59] Ahzâb /66
[60] Ahzâb /67
[61] Ahzâb /68
[62] A'râf /30

düşürür.” **Ve yehdîhi ilâ azâbis saîr:**[63] “Onu alevli ateşin azabına götürür.”

Allah başka bir ayette **“dinlerini oyun ve eğlence haline getirenleri dost edinmeyin”**[64] buyurmuştur. “Eğer iman etmişseniz dinini ciddiye almayanları dost edinmeyin. Aksi takdirde siz de onlar gibi olursunuz. Dostlarınız onlar yerine rabbini, dinini ciddiye alanlar olsun. Yoksa dinini basite alıp ‘biz büyüklerimizden böyle gördük, biz de böyle yapıyoruz’ diyenler dostlarınız olmasın. Bu iş bu kadar basit değildir” buyurdu Allah.

Sadakallahulazim.

Allah’ın isimlerini anlatırken sohbeti daha fazla uzatmayalım diye ayetleri yaklaşık bir buçuk saat anlatıyoruz. Normalde bir konuşmayı dinlerken azami anlama süresi bir saat kırk beş dakikadır. Bu dakikadan sonra sohbet dinlemek neredeyse imkânsız hale gelir. Bu yüzden ayetlerin hepsini süremiz kısıtlı olduğu için okuyamıyoruz. Yoksa Allah’ın El Veliyy ismiyle ilgili ayetler bu kadarla sınırlı değildir.

Daha iyi bir şekilde anlaşılsın diye Allah’ın isimlerini, ayetlerini böyle konularına göre ayırıp anlatıyoruz; ama herkesin Allah’ın kelamını konu konu, bölüm bölüm değil de baştan sona tekrar tekrar okuması gerekir; çünkü Allah, kitabını hayatın içine indirmiştir. Allah ayetlerini hayat yaşanırken indirmiş, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de ayetleri sahabelere hayatın içinden takdim etmiştir. Bu yüzden her birimizin “acaba ayetleri hayatımızın içine nasıl almamız, hayatımızda nasıl yaşamamız lazım” deyip Kur’an’ı bu niyetle okuması gerekir.

Kur’an; okunan demektir. O halde okunursa Kur’an olur, okunmazsa Kur’an olmaz. Aynı şekilde Kur’an’ı okumazsak Kur’an

[63] Hacc /4
[64] Mâide /57

bizim için okunan olmamış; yani Kur'an bizim Kur'an'ımız olmamış olur; ancak okuduğumuz takdirde Kur'an'ımız olur; yani okuduğumuz olur. Elbette ki istisnalar kaideyi bozmaz. Herkesin Kur'an okumaya gücü yetmeyebilir, aklı ermeyebilir; ama her bir mü'min gücü yettiği kadarıyla rabbini, rabbinin sözünü, rabbinin kendisine gönderdiği mesajı, mektubunu, Kur'an'ı anlamaya çalışmalıdır. Kul böyle yapar, rabbini bu şekilde ciddiye almaya başlarsa velayete adımını atmış, Allah'ın veliliğini kabul etmiş olur. Daha sonra ona düşen; çabasını, gayretini gösterip bir veli gibi durmaya çalışmaktır. Öyle ki bu hali onda makam olsun ve onu canlı Kur'an olmaya taşısın.

Biri velayet dairesine girse dahi manevi yolculuk devam ettiği için yürümeye, hayatı bir ayet gibi okuyup her anda rabbinin hesabını yapmaya devam etmelidir. Kul hangi makama gelirse gelsin hayatının her anında kuldur, bu asla değişmez. Bu yüzden kula düşen; Allah'ın kendisine vahyettiği kitabı, Kur'an'ı okuyup anlamaya çalışıp sonra bir veli olarak durmaya çalışmaktır. Aksi halde velayet dairesinde duramaz ve tepetaklak aşağıya düşer.

Bununla ilgili olarak size kardeşlerimizden bir hali paylaşayım.

Bazen gerçekten beni şaşırtan şeyler oluyor! Diyelim ki bizimle birlikte vuslat yolculuğu yapan bir kardeşimiz manevi olarak hiçbir sorun çıkarmıyor, gönlünü açıp verdiğimizi alıyor. Sonra öyle bir yere geliyor ki Allah onu velayetle müjdeliyor. Velayet onda makam olmasa da nihayetinde bu makamla müjdeleniyor. Normalde onun için fazla endişe etmek artık doğru değildir; çünkü rabbi onu velayetle, kendisine dost olmakla müjdelemiştir. Kendi adıma söyleyeyim, ben böyle bir kardeşimiz için endişe etmiyorum; ama bakıyorum ki endişe etmeme hususunda durum böyle değilmiş! Bu, benim gerçekten çok şaşırdığım bir durumdur. Bakıyorsun, velayetle müjdelenen biri bile kendini hiç beklenmedik bir yere indirebiliyor!

Neden?

Çünkü hiçbir sorun, sıkıntı olmadığı halde çok ufak, çok basit bir şey onu çıktığı makamından aşağı indiriyor! Hal böyle olunca ben de "Allah Allah, bu ne biçim iştir! Kardeşimiz kendine bu tavrı nasıl yakıştırdı! Bu kadar basit, bu kadar küçük bir şey onu nasıl aşağı indirdi böyle! Oysaki yolculuk esnasında hiç sorun, sıkıntı çıkarmadan buraya kadar gelmişti" diyorum ve bu kadar büyük bir nimete karşılık bu nimetin kıymetini nasıl takdir edemediğini gerçekten anlayamıyorum, anlamakta zorluk çekiyorum! Yani sonuçta veli olmakla müjdelendi. Allah onu veli olarak müjdeledi ve bu müjdeyi kendisi de bizatihi işitti, duydu. Artık çabasını, gayretini gösterip bu makamda durması varken bir de bakıyorum ki tepe taklak olmuş aşağılarda sürünüyor! Hatta imanla küfrün çizgisine gelmiş! Bu, gerçekten dehşet bir durumdur! İşte, bunu anlayamıyorum! Bunu nasıl becerdin böyle! O bulunduğun yerden nasıl böylesine aşağıya yuvarlandın, nasıl orayı terk edip bu en aşağıdaki yeri o makama tercih ettin! Bunu neye göre yaptın! Allah'ın ikramına böyle mi teşekkür edilir, böyle mi şükredilir!

Senin yanlış yapman, Allah'ı unutmuş, ciddiye almamış olman felaketin en büyüğü değildir; çünkü Allah affeder, mağfiret eder ve sana dönme imkânı verir. Peki, bir an için Allah'ın seni orada bıraktığını düşün! Allah seni düştüğün yerde, aşağıda bırakır ve sana unutulmuş muamelesi yapıp "sen saygısızsın" derse o zaman ne yapacaksın! Bir daha nasıl oraya çıkacaksın! İşte, buna gerçekten şaşırıyorum.

Kul kulluğunu, âbdliğini bilmelidir. Allah ayet-i kerimede; **"biz size her istediğiniz sizindir diye bir vaatte mi bulunduk"**[65] buyurur. Bu ayet "sen ne istersen öyle yapacağım öyle mi! Ben sana böyle bir vaatte mi bulundum! Hayır, sana böyle bir va'dim

[65] Kalem /38

olmadı. Sen kulsun, ben sana ebedi hayatını kazanacağın şekilde muamele eder ve ebedi hayatın için sana her türlü imkânı tanırım" manasına gelir. Bu yüzden kul hiçbir anda kul olduğunu, âbd olduğunu unutmamalı ve "sen benim rabbimsin, ben de senin aciz, sana muhtaç olan kulunum" deyip rabbine boyun bükmelidir. Yoksa "sen niye bunu böyle yaptın, niye şunu şöyle yapmadın" deyip kendine göre Allah'a kızmak, küsmek, darılmak, Allah'tan yüz çevirmek nasıl doğru olsun. Böyle bir tavır nasıl mü'mince bir tavır olsun, velinin tavrı olsun!

Allah bir kulunu velayetle müjdelediğinde kul o velayetine öyle bir sarılmalı, rabbine öyle bir boyun bükmeli ki isterse dünya yıkılsın yine de velayetine sarılıp onu bırakmamalıdır. Dünya yıkılsın, kıyamet kopsun, başına ne gelirse gelsin bir veli olarak rabbinden yüz çevirmemeli "sen bana bunu ikram ettin ya, artık gerisi beni ilgilendirmez, ne yaparsan sen bilirsin ya rabbi" demeli ve velayetin hakkını vermelidir. İşte, kula yakışan budur!

Evet, hep beraber Allah'ın El Veliyy ismini anlamaya, hayatı yaşarken nasıl bir veli gibi duracağımızı öğrenmeye çalıştık.

Allah hepimizi kendilerine hiçbir korkunun olmadığı, kendilerinin mahzun olmayacağı o veli kullarından eylesin inşallah. Allah hepimize velayet-i hassı ve velayet-i hassul hassı ikram eylesin inşallah! Allah bizi muttakilerden, mü'minlerden, velilerden eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL MEVLA

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya, rabbimizi onun kendini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesini; yani kendimizi tanımaya, öğrenmeye çalışıyorduk.

Geçen sohbetimizde El Veliyy ismini anlamaya çalışmış ve velinin dost demek olduğunu öğrenmiştik. Bununla beraber Allah'ın ayet-i kerimede **"Allah mü'minlerin velisidir."**[1] **"Allah muttakilerin velisidir"**[2] buyurduğunu söylemiş ve velinin, muttakinin kim olduğunu öğrenmiştik. "Mü'min zaten muttaki olandır, muttaki de genel manadaki veli olandır, özel manadaki veliliğe ise adaydır" demiştik.

Bu sohbetimizde hep beraber Allah'ın El Mevla ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Nasıl ki veli dost demekse Mevla ismi de dost demektir. Allah mü'minlerin velisi olduğu gibi bir de mü'minlerin mevlasıdır.

Her ne kadar Veliyy ismiyle Mevla ismi dost anlamına gelse de aralarında bir fark vardır. Bu fark; Mevla isminin aynı zamanda "yardım eden" manasına gelmesidir. Veli; manevi olarak yardım

[1] Âl-i İmrân /68
[2] Câsiye /19

eden, manevi dost manasına gelirken Mevla ismi zahiri olarak yardım eden demektir.

Allah, kuluna imanının ve takvasının karşılığında veli olur. Mü'min, Allah'ın rızası için çaba ve gayret sarf ederken Allah da onun mevlası, yardımcısıdır. Bu yüzden Veliyy ismi ile Mevla ismi birbirinden farklıdır. Veliyy iman itibariyle dost olandır, Mevla ise amel itibariyle dostluğunu, yardımını esirgemeyip bunu gösterendir.

Allah, kuluna irade vermiş ve ona El Esmau'l Husna'sıyla tecelli etmiştir. Böyle yaparak kuluna "bu isimlerim, güzelliğim senin üzerinde görünsün, bununla beraber endişe etme ben senin mevlanım, sana yardım ederim; çünkü El Esmau'l Husna'mın senin üzerinde görünmesi, böylelikle bana halife olabilmen için yardımıma ihtiyacın var. Merak etme, sen bir başlangıç yapıp adım at, çabanı, gayretini biraz sarf et, benden mevlalığı görürsün" buyurmuştur.

İsterseniz hep beraber Allah'ın El Mevla isminin geçtiği ayetleri anlamaya, aynı zamanda Mevla isminin tecellisinin nasıl olduğunu öğrenmeye çalışalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Okuyacağımız bu ayet Bakara Suresi'nin son ayetidir. **Lâ yukellifullâhu nefsen illâ vus'ahâ:** "Allah hiç kimseyi gücünün yetmediği herhangi bir şeyle mükellef kılmaz (ona teklifte bulunmaz)." Allah, kulun yapamayacağı bir konuda ona teklifte bulunmaz. O halde Allah bir konu hakkında "şunu şöyle yapın" buyuruyorsa kulların öyle yapmaya gücü yeter demektir. Bu yüzden "Allah'ın emrettiği (teklif ettiği) kesinlikle kolay olandır" buyurdu Allah.

Lehâ mâ kesebet: "(Bununla beraber) Onun kazandığı ona aittir." Yani kul, Allah'ın kendisine emrettikleriyle amel ederken kendisi kazanır. Yoksa amelinin Allah'a hiçbir faydası yoktur, kazanacak olan kulun kendisidir. **Ve aleyhâ mektesebet:** "Ve kazanamazsa onun kendi aleyhinedir." Kazanamaması ya da yanlış yapıp yanlışı kazanması da kendi aleyhinedir, Allah'a bir zararı olmaz. Kulun kazandığı güzellik kendi lehine, kazandığı kötülük de kendi aleyhinedir.

Mü'min olanlar, rabbini bilenler ise şöyle dua ederler. **Rabbenâ lâ tuâhıznâ in nesînâ:** "(Derler ki) Rabbimiz! Eğer unuttuysak bununla bizi muaheze etme (hesaba çekme)!" Herhangi bir şekilde unuttuğumuz şeylerin hesabını bize sorma. Kul bir beşer olarak Allah'ın emrettiği gibi yapmayı unutup yanlış veya eksik yapabilir; ama yanlışının farkına vardığında mutlaka tövbe edip rabbine dönmeli ve "ya rabbi! Yanlış yaptım, unuttuğumdan dolayı beni hesaba çekme, mutlaka yanlışımı düzelteceğim" demelidir. **Ev ahta'nâ:** "Ya da hata işleyince." Kul unutmadığı halde hataya düştüyse; yani yaptığının hata olduğunu biliyorsa ve buna rağmen hata işlediyse yine Allah'a dönmeli ve "ya rabbi! Beni affet, hesaba çekme" demelidir.

Rabbenâ ve lâ tahmil aleynâ isran kemâ hameltehu alellezîne min kablinâ:[3] "(Sonra derler ki) Rabbimiz! Bizden öncekilere sorumluluğu yüklediğin gibi o ağır sorumluluğu bize yükleme!" Önceki kavimleri ağır imtihanlara tabi tuttuğun gibi bizi de ağır imtihanlara tabi tutma! Allah sahabelerden önceki kavimleri çok ağır imtihanlardan geçirmiş ve onlara ağır sorumluluklar yüklemişti. Bu yüzden mü'minler de "rabbimiz! Bizi öyle geçemeyeceğimiz ağır imtihanlara tabi tutma" diye dua ederler.

[3] Bakara /286

Daha iyi anlaşılması için geçmişteki kavimlerin tutulduğu ağır imtihanlardan birini anlatayım.

Yahudilerden Hz. İsa (a.s.)'ı kabul etmeyenler, iki metre derinlik, beş metre genişlikte hendekler kazar ve hendeklerin içini ateşle doldururlar.[4] *Sonra ben-i İsrail'den Hz. İsa (a.s.)'a iman edenleri o hendeğin başında toplarlar. O zamanın kralı dâhil hepsi törenle Hz. İsa (a.s.)'a iman edenleri kazdıkları ateş çukuruna atarlar. Ateşe atılan mü'minlerin sayısı beş yüz kişiden fazladır. Hz. İsa (a.s.)'a iman etmeyen Yahudiler, iman edenleri ateşe atmadan önce hepsine tek tek; "sen, Allah'a, peygambere iman etmekten vazgeçiyor musun? Ya imandan vazgeçeceksin ya da bu ateşe atılacaksın" derler; ama hiçbiri imanından dönmez. Her biri Allah'ı tevhid edip "lâ ilâhe illallah" diyerek ateşe atlar. Zaten onlar ateşe atlamasa Yahudiler onları ateşe atıyordu. Şayet dinlerinden dönüp imandan vazgeçerlerse ateşe girmekten kurtuluyorlardı. Ateşe atılanlar arasında bir tane hamile kadın vardı, tam ateş çukurunun kenarına gelince bebeğini düşündüğü için 'acaba atlasam mı atlamasam mı' diye duraksadı; ama o sırada Allah kadının karnındaki bebeği konuşturdu ve bebek "anacığım atla, cennet bizi bekliyor" dedi. Kadın da bebeğiyle beraber ateşe atladı."*[5] Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in haber verdiği bu olayda imanından vazgeçip ateşe atlamayan hiç kimse yoktur. İman edenlerin istisnasız hepsi "lâ ilâhe illallah" deyip ateşe atlamıştır.

Demek ki imanın bedeli çok ağırmış! Onlar imanlarının, iman etmelerinin bedelini böyle ağır bir şekilde ödediler. Bu gerçekten çok ağır bir imtihandır! Bu yüzden "rabbimiz! Bizi geçmişteki kavimlerin tabi tutulduğu gibi ağır imtihanlara tabi tutma" demek büyük bir duadır.

[4] Allah bu hendekler için ayet-i kerimede "ateş çukuru" buyurur. (Bkz: Bûruc /5)
[5] Müslim, Zühd 73 No:3005

Böyle bir imtihana tabi tutulursak acaba ateşe atlar mıyız diye düşünelim ve kendimizi onların yerine koyalım. Acaba biz de onlar gibi "imanımdan vazgeçeceğime ateşe atlarım" der miyiz!

Allah bu zamandaki insanları böyle bir imtihana tabi tutsa bin kişi arasından bir kişinin imtihanı kazanıp ateşe atlaması büyük bir sayı olur. Dilimizle "lâ ilâhe illallah" demek kolaydır. Bunun bedelini ödemek ise çok zor bir şeydir.

Allah her bir kulunu farklı farklı imtihanlara tabi tutar. Bu imtihanlar kulun maneviyatına, imanına göredir; yani Allah, kulunu imtihana tabi tutarken kulunun imanına, maneviyatına göre onu imtihan eder. Biri imtihana tabi tutulmuşsa imtihanı ne olursa olsun mutlaka geçebilecek seviyededir demektir. Hal böyleyken hiç kimse "ben böyle yapamam, bu imtihanı geçemem, bu sıkıntıya katlanamam" diyemez; çünkü Allah imtihana tabi tutmuşsa o zaman onu mutlaka geçer. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"Allah hiç kimseye çekemeyeceği yükü yüklemez (geçemeyeceği imtihana tabi tutmaz)"** buyurmuştur. Allah, kulunu hangi imtihana tabi tutarsa tutsun kul bu imtihanların kendisi için kolay olduğunu bilmelidir.

Evet, biri kendi imtihanından rahatlıkla geçer; ama başkası onun imtihanından geçemeyebilir. Aynı şekilde o da başkasının geçtiği imtihandan geçemez. Bu nedenle herkesin geçebileceği imtihanlar farklı farklıdır.

Dediğim gibi herkes tabi tutulduğu imtihandan geçebilecek düzeydedir. Yalnız, kul kendisine en zor olan şeyle imtihana tabi tutulur. Mesele; kulun bu imtihanları geçebileceğini bilmesi ve Allah'ın kendisinin mevlası olduğuna iman etmesidir. Zaten Allah, kuluna "ben senin mevlanım, sana yardım ederim" buyurduğu için kuluna gerekli bütün yardımı yapar.

Evet, ayet devam ediyor. **Rabbenâ ve lâ tuhammilnâ mâ lâ tâkate lenâ bih:** "Rabbimiz! Takatimizin yetmediği bir yükü bize

yükleme!" Allah böyle dua etmemiz gerektiğini buyurdu. Biz böyle dua edelim ve Allah'tan bunu isteyelim. Bununla beraber bilelim ki Allah takatimizin yetmediği bir yükü, bir sorumluğu bize yüklemez. Eğer bir sorumluluk yüklemişse gücümüz onu kaldırmaya yeter demektir; çünkü Allah bize imanımızın derecesine göre muamele eder. İmanımız ne kadar kâmilse, imanımızın nuru ne kadar şiddetliyse Allah'ın bize olan muamelesi, imtihanı da ona göredir. Bunu Allah söylüyor.

Va'fu annâ, vagfir lenâ, verhamnâ: "(Rabbimiz) Bizi affet, bizi mağfiret et ve bize merhamet et." Bize affınla, mağfiretinle ve rahmetinle muamele et. Neden? **Ente mevlânâ:** "(Çünkü) Sen bizim mevlamızsın." Bizim mevlamız, bize yardım edecek olan, bizim dostumuz sensin. **Fensurnâ alel kavmil kâfirîn:**[6] "Kâfir kavme karşı bize yardım et."

Kâfir kavme karşı yardım almak için ille de zahiri olarak kâfir bir kavimle karşı karşıya kalmak gerekmez. Kâfir; örten, hakikati örten kavim demektir. Bir kavim hakikati örtmüş, Allah'a kul olmayı, âbd olmayı, peygamberi önder ve rehber olarak kabul edip ona uymayı unutmuşsa, aynı şekilde Allah'ın kendisine vahyettiği kitabı unutmuşsa ve bir kitabı olduğundan haberi bile yoksa o halde o, hakikati unutmuş, örtmüştür. Bizim de onlara karşı dik durmamız, tabi bunun için de mü'min olmamız gerekir. Allah dik durduğumuz takdirde bize yardım edeceğini buyurdu.

Zâlike bi ennallâhe mevlâllezîne âmenû: "Çünkü Allah iman edenlerin mevlasıdır." **Ve ennel kâfirîne lâ mevlâ lehum:**[7] "Ama kâfirlerin mevlası yoktur." Allah kâfirlere, hakikati örtenlere mevlalık yapmaz, onlara yardım etmez. Allah mü'minlerin mevlasıdır, velisidir. Allah mü'minlere kâfidir, yeterlidir.

[6] Bakara /286
[7] Muhammed /11

Bu durumda mü'min olanlar hem dünya hem de ahiret hayatında saadette olur ama Allah'a iman etmeyenlerin; yani Allah'ı her şeyden, canından çok sevmeyenlerin, hayatını Allah'ın sevdiği, emrettiği gibi yaşamayanların, dünyadaki hedefi; Allah'ın rızasını, dostluğunu, cemalini kazanmak, rabbini kendisinden razı etmek olmayanların hem dünyası hem de ahireti cehennem olur.

Birinin aklı biraz bile çalışıyorsa ve bütün dünya kendisinin olsa aklı ona mutlaka "yarın öleceksin ve sahip olduğun her şeyi bırakıp gideceksin. Dünyadan sonra ebedi bir hayat var Allah seni bekliyor. Peki, sen ahiretin için ne yaptın" diye sorar. Eğer ebedi hayatını kazanmak için bir şey yapmamışsa nasıl rahat edebilir? - Rahat edemez, gönlü onu sıkar, içindeki o boşluk ona huzur vermez. O da rahat etmek için kendini kandırmaya, sarhoş etmeye çalışır. Ya, içki içerek kendini sarhoş eder ya başka bir şeyin peşine takılıp sarhoş olur ya da kendini dünyayla, malla sarhoş etmeye çalışır.

Sarhoşluk sadece içki içmekle olmaz. Biri malını çok seviyor, kazandığı mallara seviniyor, devamlı malının hesabını yapıyorsa malıyla sarhoş olmuştur. Aynı şekilde mevkisini çok seviyor, hayatını mevkisi uğruna yaşıyorsa ve mevkisiyle seviniyorsa bu durumda mevkisiyle sarhoş olmuştur. Ahireti unutmak için de canavardan korkar gibi ölümden korkar!

Oysaki ölüm; Allah'a, seni severek yaratan rabbine, dosta kavuşmaktır. Ölümden niye korkuyorsun! Allah senin rabbin değil mi! Sen ona iman etmedin mi! O zaman ne diye ölümden korkuyor rabbine gitmek istemiyorsun! Bu nasıl imandır! "Ben Allah'a inanıyorum" demekle iman olmaz. İman; Allah'ı her şeyden, canından çok sevmektir. Seven sevdiğine kavuşmak istemez mi, sevdiğiyle beraber olmak istemez mi, seven sevdiğinden emin olmaz mı, sevdiğine güvenmez mi! Biri sevdiğine güvenmiyorsa onu sevmiyor; yani iman etmemiş, kendini kandırıyor demektir.

Sahabeden Ebu Zer (r.a.) Hazretleri, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; "ya Resulullah, iman nedir" diye sorduğunda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ona Bakara Suresi'nin 177. Ayeti'ni okumuştu.

Sahabe; sohbet arkadaşı demektir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabelerle sohbet ederken onlara ya bir ayeti okur açıklar ya da bir şeyler anlatırdı. O anlattıklarına karşılık da mutlaka o konuyla ilgili olan ayeti delil olarak getirirdi. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bütün sohbetleri böyleydi; yani her sohbeti ayetti, vahiydi, Kur'an'dı. Bu yüzden Ebu Zer (r.a.), Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e imanın ne olduğunu sorunca Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ona direkt Bakara Suresi'nin 177. Ayet'ini okumuştu. Örneğimiz, Resulullah (s.a.v) Efendimiz böyle yapmışsa o halde bizim de imanı, iyi ve güzel olmayı Allah'tan ve resulünden öğrenmemiz gerekir.

Allah Bakara Suresi 177. Ayet'te imanı nasıl tarif etmiştir?

Leysel birre: "Birr (iyilik, güzellik, güzel olmak şu) değildir." **En tuvellû vucûhekum kıbelel maşrıkı vel mağrib:** "Yüzünüzü doğuya ya da batıya çevirmeniz değildir." Yüzünü doğuya ya da batıya çevirmeniz iyilik, güzellik değildir, iman değildir. Yüzü doğuya ya da batıya çevirmek zahiri olarak herhangi bir yerde olmak demektir. Bu şekilde düşündüğümüzde ayet "bir mevkide olmanız veya malınızın olması farklı fikirlerinizin, düşüncelerinizin olması iyilik değildir" manasına gelir. Yani iyilik yüzünüzü çevirdiğiniz taraf değildir.

Peki, birr (iyilik) nedir?

Ve lâkinnel birre: "Ama birr (şudur)." **Men âmene billâh:** "Kim Allah'a iman ederse." İyilik, güzellik Allah'a iman edenindir. **Vel yevmil âhir:** "Ahirete (iman eder)." **Vel melâiketi:** "Meleklere (iman eder)." **Vel kitâb:** "Kitaplara (iman eder)." **Ven nebiyyîn:** "Peygamberlere (iman eder)." Bu ayet aynı zamanda imanın

şartlarını saymıştır. Demek ki sanılanın aksine imanın altı şartı değil beş şartı varmış! Kime göre? -Elbette ki Allah'a göre.

Ve âtel mâle alâ hubbihî: "Malı sevdiğin halde vermendir." Allah'ı sevdiğin için onu Allah yolunda harcamandır. Nasıl? **Zevil kurbâ:** "(Onu) Yakınlarına (vermen)." **Vel yetâmâ:** "Yetimlere (vermen)." **Vel mesâkîn:** "Miskinlere (fakirlere vermen)." **Vebnes sebîl:** "Yolda kalmışa." Dışarıda kalmış olana… Örnek; sokak çocuğuna vermendir. **Ves sâilîn:** "İsteyenlere (ihtiyacı olanlara vermen)." **Ve fîr rıkâb:** "Boyunduruk altında olanlara." Yani özgürlüğünü kaybetmiş olanlara vermendir. Allah, kuluna malını kime vereceğini beyan etti; çünkü Allah mü'mini, iyi olanı, güzel olanı tarif ediyor.

Ve ekâmes salât: "Namazı ikame etmen." **Ve âtez zekât:** "Temizlenmek için vermen." **Vel mûfûne bi ahdihim izâ âhed:** "Ahitleştiğin zaman ahdine vefa göstermen." Birine bir söz verdiğinde sözünü yerine getirmen. **Ves sâbirîne fîl be'sâi ved darrâ':** "Sıkıntı anında (zarar anında) hastalık anında sabretmen." **Ve hînel be's:** "En ağır sıkıntıda (sabretmen)." Sıkıntı ne olursa olsun sabredip orayı geçmendir. Bunlar Allah'a göre iyilik, güzelliktir. **Ulâikellezîne sadakû:** "İşte sadık olanlar bunlardır." Peygamberlerden sonra gelenler, sadakatini ispatlayıp Allah'a sadık olanlar bunlardır. **Ve ulâike humul muttekûn:**[8] "Muttakiler de bunlardır."

Sadık olmayı, muttaki olmayı mı istiyorsun o halde yapman gereken şey; Allah'a, nebisine, ahirete, meleklere, kitabına iman etmek, ayrıca malı sevdiğin halde Allah'ı maldan daha çok sevip malını Allah yolunda fakirlere, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, boyunduruk altında olanlara (hapistekilere, özgürlüğünü kaybedenlere) verip namazı ikame etmek ve zekâtı vermektir. Zekât temizlenmek demektir; yani malını, ilmini, aklını

[8] Bakara /177

kısacası Allah'ın sana ikram ettiklerini temizlemek için vermek, bir de sıkıntıda, zorlukta, en zor anda sabretmek ve ahitleştiğinde ahdine vefa göstermektir.

Önce mevlamıza, Allah'a karşı ahdimize vefa göstermemiz gerekir; çünkü "Allah'ın kitabına, Kur'an'a iman ettim" dediğimizde bütün ayetler için "ya rabbi! Senin vahyine iman ettim, bu yüzden vahyinde her neyi emretmişsen onu yapacağım" diye söz vermiş ve Allah'a âbd olacağımıza dair onunla ahitleşmiş oluruz.

Namaz kılanlar yirmi ya da sünnetlerle beraber Fatiha'yı her gün kırk defa okur. Zaten bir mü'mine namaz kılmamak yakışmaz.

Fatiha'da okuduğumuz **İyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn:**[9] "Yalnız sana âbd oluyor ve yalnız seni isti'ân ediyoruz (seni istiyoruz)" ayeti Allah ile yaptığımız ahitleşmedir. Bu ayetle rabbimize devamlı **İyyâke na'budu:** "Biz yalnız senin âbdiniz, yalnız seni seviyoruz, senin aşığınız." **Ve iyyâke nestaîn:** "Ve bizim istediğimiz sensin, senin rızandır, senin dostluğundur, senin bizden razı olmandır, bizi sevmen, âbdin olarak, kulun olarak kabul etmendir. Sen bizim mevlamızsın bize yardım et" diyor, Fatiha'yı her okuyuşumuzda Allah'a bu şekilde söz vermiş oluyoruz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Fatiha'sız namaz olmaz."*[10] *"Fatiha, Kur'an'ın özüdür, beynidir, iliğidir, kapısıdır, anasıdır"*[11] buyurmuştur. Evet, Fatiha Kur'an'ın özüdür; yani Kur'an'ın özetidir. Dolayısıyla Kur'an'ı okurken Allah'a âbd olacağımıza, sadece onu isteyeceğimize dair Allah'a söz veriyoruz. Bu yüzden sadık olmayı, muttaki olmayı istiyorsak öncelikle Allah'a verdiğimiz ahde vefa göstermemiz gerekir.

[9] Fatiha /4
[10] Buhari, Ezan, 10/95; Ebu Davud, salat, 2/136, no: 822
[11] Tirmizî, Tefsir, 15. sûre 3. hd.; Dârimil, Fednilu'l-Kur'ân 12.

Belillâhu mevlâkum: "Doğrusu sizin mevlanız bir tek Allah'tır." **Ve huve hayrun nâsırîn:**[12] "O, yardım eden tek hayırlıdır." Onun yardımı hayırdır.

Âlimlerimiz genel olarak tefsirlerde veya meallerde bu ve benzeri gibi ayetleri "o (Allah) yardım edenlerin en hayırlısıdır" diye çevirmişlerdir. Hâlbuki bu mana yeterli değildir. Asıl mananın "Allah yardım eden tek hayırlıdır" olması gerekir; çünkü hayır kimden gelirse gelsin bilelim ki o yardım, bize gelen o hayır insanlardan değil aslında Allah'tan gelmiştir.

Bu ayetin hikmeti nedir?

Allah tek yardım eden hayırdır. Hayr olarak tek yardım eden Allah'tır. Allah, kullarına hayrda yardım eder ve kuluna hayırla muamele eder. Bir de şerde yardım edenler vardır. Şeytan da insanlara şerde yardım eder, onun yardımı sadece şerdir. Allah, insanları karanlıklardan nura davet ederken şeytan da insanları nurdan karanlıklara davet eder.[13]

Uymak, tabi olmak insanın kendi iradesiyle yaptığı bir tercihtir. İsteyen şeytana, isteyen de Allah'a tabi olur. Şeytana tabi olanlar şeytanı Allah'ın önüne koyar. Biri Allah'a tabi olmadıysa kime tabi olursa olsun aslında şeytana, şerre tabi olmuştur; çünkü hayrı çıkardığımızda geriye şeytandan, şerden başka bir şey kalmaz. Allah ayet-i kerimede; **"hayrı çekip çıkardığımızda şerden başka ne kalır, hakkı çekip çıkardığımızda batıldan başka ne kalır, imanı çekip çıkardığımızda küfürden, şirkten başka ne kalır"**[14] buyurmuştur. Hayrı, hakkı, imanı çekip çıkardığımızda geriye şerden, batıldan, küfürden başka hiçbir şey kalmaz. Bu yüzden ya iman eder hayırda oluruz ya da iman etmez bunun sonucunda küfürde, şerde oluruz. Ya, Allah'a itaat ederiz

[12] Âl-i İmrân /150
[13] Bakara /257
[14] Yunus /32

ya da şeytana, nefse, şeytanlaşmış insanlara itaat ederiz; yani ya mevla olarak Allah'ı kabul ederiz ya da şeytanı. Bu, insanın kendi elindeki bir tercihtir.

Allah nasıl iman etmemiz gerektiğini beyan ediyor. **Kul len yusîbenâ illâ mâ keteballâhu lenâ:** "De ki: Bana isabet edenler Allah'ın benim hakkımda yazdıklarından başka bir şey değildir." Ne ki bana isabet etmişse Allah onu takdir etmiş ve beni onunla imtihana tabi tutmuştur. **Huve mevlânâ:** "O bizim mevlamızdır (o bize yardım edendir)." Hangi musibetle imtihana tabi tutulursak tutulalım rabbimiz bize yardım eder, bizim mevlamız Allah'tır. **Ve alâllâhi felyetevekkelil mu'minûn:**[15] "Mü'minler sadece Allah'a tevekkül etsinler (Allah'a güvensinler)." Allah "mü'minsen bana güven, endişe etme, ben senin mevlanım. İster dünyaya ister ahirete ait sorunun, sıkıntın ne olursa olsun ben sana yardım ederim" buyurdu.

Hiç kimsenin gücü dünyanın, hayatın yükünü tek başına çekmeye yetmez. Diyelim ki en yakınımız vefat etse bu yükü ancak imanla taşıyabiliriz. Bu yük imansız taşınmaz. Hayat imtihandan ibarettir. Musibetler imtihan olarak geldiğinde iman olmazsa atlatılamaz. Sonra o musibetler insan için hayatı cehenneme çevirir; ama imanı olanlar, Allah'a güvenip "Allah benim mevlamdır" diyenler o musibetleri geçer. Allah "mü'minsen bana güven, güvenmiyorsan mü'min olduğunu söyleme" buyurdu.

Ve in tevellev: "Eğer dönerlerse." İman etmezlerse ve zulmetmekten, küfretmekten, kâfir olmaktan dönmezlerse. **Fa'lemû ennallâhe mevlâkum:** "Bilin ki sizin mevlanız (sizin dostunuz) Allah'tır." Hiç kimsenin zahiri gücüne bakıp ondan korkmayın, endişe etmeyin; çünkü sizin mevlanız, size yardım edecek olan Allah'tır. **Ni'mel mevlâ:** "(O) Ne güzel mevladır!" O

[15] Tevbe /51

ne güzel yardım edendir, o ne güzel dosttur. **Ve ni'men nasîr:**[16] "(O) Ne güzel yardım edendir." Allah'a iman edenler Allah'ın mevlalığını; yani ne güzel dost, ne güzel mevla, ne güzel yardımcı olduğunu, Allah'ın onlara ne de güzel yardım edeceğini görecekler.

Ve câhidû fîllâhi hakka cihâdihî: "Allah yolunda hakkıyla (gerektiği gibi) cihad edin (çabanızı, gayretinizi sarf edin)." Allah'ın rızasını, ebedi hayatınızı kazanmak ve Allah'a dost olmak için gerektiği gibi cehd edin; yani çabanızı, gayretinizi sarf edip mücadele edin. Allah bize böyle yapmamızı emrediyor. **Huvectebâkum:** "O (Allah) sizi seçmiştir."

Allah'ın bizi seçmesi ne demektir?

Allah bizi insan olmamız için seçmiştir. Daha önceki sohbetlerimizde söylemiştim; bir çocuk anne karnına düşmeden önce milyonlarca sperm insan olmak için yarışır; ama bunlardan bir tanesi kazanır. O kazanan, beşer olup dünyaya gelir ve insan olur. Gerisi çöpe, lavaboya gider. İşte, kişinin ana karnında yapılan yarışı kazanması Allah'ın onu milyonlarca insan adayının içinden seçmesi demektir.

Allah seni seçtiyse o halde sen de kendini seçilmiş olarak bil ve kabul et. Yarış dünyaya gelmekle bitmemiştir, yarış devam ediyor. Ana karnındaki yarışı kazanıp beşer olarak dünyaya geldin, şimdi ise Hz. İnsan olma, Allah'a halife olma zamanıdır. Allah seni halife olasın, Hz. İnsan olasın diye seçti. Senin de yarışa devam edip Hz. İnsan olmayı kazanman, bu yüzden cihadını Allah yolunda Allah'ın emrettiği gibi, gerektiği gibi hakkıyla yapman gerekir. Böyle yaparsan bil ki kazanacaksın.

[16] Enfâl /40

Ve mâ ceale aleykum fîd dîni min haraç:[17] "Dinde sizin için herhangi bir zorluk yoktur." Yani "dinin şu emri ya da şu hükmü zordur deme, öyle bir şey yoktur! Sana yaptığım emirlerde hiçbir zorluk yoktur, aksine kolaylık ve güzellik vardır."

Allah'a kul olmak kolaydır. Ağır olan, zor olan şey Allah'a kul olamamaktır; çünkü Allah, insanı kul olarak yarattığı için Allah'a kul olmak fıtrat itibariyle insana kolay gelir. Allah hangi varlığı ne iş için yaratmışsa o iş onun için en kolay olandır. O da o işi yaptığı kadarıyla kâmildir.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Bir eşekle bir ineği kıyaslayalım. İnek hem sütü içilen hem de eti yenilen bir hayvandır. Eşek ise yük hayvanıdır. Hal böyleyken eşeğin yükünü alıp ineğe yüklesek ve "bundan sonra yükümüzü ineğe çektirelim" dersek doğru olur mu? -Elbette ki olmaz; çünkü inek, yük hayvanı olmadığı için yükü taşıyamaz, biz de eşeğin yükünü ona yüklediğimizden dolayı ineğe zulmetmiş oluruz. Aynı şekilde ineğin vazifesini alıp eşeğe yüklesek ve "bundan sonra sütümüzü hep eşek versin" desek bu defa da eşeğe zulmetmiş oluruz. Eşek, yük taşırken inek de süt verirken kâmildir. Her biri kendi vazifesinde işini en güzel şekilde yapar.

Peki, insan nasıl kâmil olur?

İnsanın vazifesi Allah'a âbd olması, kul olmasıdır. Dolayısıyla insan, vazifesini yerine getirip Allah'a âbd olur, Hz. İnsan olursa kâmil insan olabilir. Yoksa eşekten daha çok yemiş, daha çok gezmiş, dolaşmış ve nefsinin peşinden koşmuşsa Hz. İnsan olmaz! Böyle birinden ancak güzel bir eşek olur! Öyle değil mi!

Allah bütün insanları kendisine âbd olması, halife olması için seçmiş, yaratmıştır. Bundan dolayı kul olmak herkes için

[17] Hacc /78

kolaydır, asla zor değildir. Biri Allah yolunda hakkıyla cehd edip çabasını, gayretini gösterdiğinde Hz. İnsan olur, Allah'a ayna, halife olur. Bu yüzden "dinde sizin için herhangi bir zorluk yoktur. Sizi Hz. İnsan olasınız, bana halife, ayna olup güzelliğimi üzerinizde gösteresiniz diye yaratmışım, bunu kazanmak sizin için kolaydır. Siz buna layıksınız, sizi bunun için seçmişim" buyurdu Allah.

Millete ebîkum ibrâhîm: "Babanız (ecdadınız) İbrahim'in milletine uy." Hz. İbrahim (a.s.) her anda "Allah" demiş ve Allah'a tevekkül etmişti. Nemrut onu ateşe atarken bile Hasbunallahu ve ni'mel vekil: "Vekil olarak Allah bana yeter" demişti. Aynı şekilde gerektiğinde en sevdiğini bile Allah yolunda kurban etti. Sen de onun gibi yap, onun milletine uy. **Huve semmâkumul muslimîne min kabl:** "O (Allah) sizi bundan önce Müslüman ismiyle isimlendirdi." Siz Müslümansınız, selamettesiniz, insanlar sizin elinizden selamettedir; yani barıştadır. Bu nedenle Müslüman; barış adamıdır, kendisiyle, Allah ile barışıktır. Allah ile kavga etmez, tartışmaz, onunla münakaşa edip "bu niye böyle oldu, şu niye şöyle oldu" demez; çünkü Müslüman'dır, Allah'a teslim olmuş, kendisini yaratana güvenmiş, ondan emin olmuş, Allah'ı rahman ve rahim olarak kabul etmiştir. Bu durumda nasıl tartışsın, nasıl münakaşa etsin, Allah'a nasıl itiraz etsin!

Bundan önce Allah sizi diğer kitaplarda da Müslüman olarak isimlendirmişti. **Ve fî hâzâ:** "Bunda da." Bu Kur'an'da da sizi Müslüman olarak isimlendirmiştir.

Li yekûner resûlu şehîden aleykum: "Bununla beraber (Allah'ın) resulü sizin için şahit olsun diye." Size örnek olsun diye. Allah'ın resulü sizin için örnektir ve sizin onu örnek olarak almanız gerekir. Allah'ın resulü sizin Müslüman olduğunuza, Allah'a teslim olduğunuza, Allah ile, kendinizle, insanla, hayatla, herkesle, her şeyle barışık olduğunuza şahitlik yapsın diye.

Allah'ın resulü insana nasıl şahitlik yapar?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu şahitliği örnekliğiyle yapar. Bu durumda kim Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ne kadar uymuş, ne kadar benzemişse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ona o kadar şahittir.

Allah'ın resulü size şahit olsun. **Ve tekûnû şuhedâe alân nâs:** "Siz de bütün insanlara şahit olasınız diye." Allah sizi Yahudi'ye, Hristiyan'a, müşriğe, inanana, inanmayana kısacası bütün insanlara örnek olasınız diye seçmiştir. Biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e benzemişse insanlara da o kadar şahit, örnek olabilir. Allah "sizi bunun için seçtim" buyurdu.

Fe ekîmûs salât: "Namazı ikame edin." **Ve âtuz zekât:** "Temizlenmek için verin." **Va'tesimû billâh:** "Allah'a Allah ile sarılın." Gönlünle, imanınla, aşkınla, muhabbetinle rabbine sarıl. Va'tesimû billâh; Allah'a sarıl. Allah'ın sevgisine, yoluna, kitabına, peygamberine, Allah'ın sana nefhettiği ruha, kendine, güzelliğine sarıl demektir. **Huve mevlâkum:** "O sizin mevlanızdır." Allah senin mevlandır. Ona sarıldığında sana yardım eder, o da sana sarılır, seni rahmetinin, aşkının, muhabbetinin içine alır ve seni aşkıyla, muhabbetiyle, sevgisiyle sarar. **Fe ni'mel mevlâ:** "(O) Ne güzel mevladır!" O kendisine sarılmak isteyen kuluna ne de güzel sarılandır! **Ve ni'men nasîr:**[18] "O ne güzel yardım edendir!"

Summe ruddû ilâllâhi mevlâhumul hakk: "Sonra (öldüğünde) mevlası olan hakka döndürülür." Bu herkes için böyledir. İnsan öldüğünde mevlası olan hakka, Allah'a döndürülür; yani Allah'ın huzura alınır, çıkarılır. **E lâ lehul hukmu:** "Dikkat edin (aklınızı kullanın, bunu iyi anlayın)! Hüküm onundur." Sizin hakkınızda hükmü verecek olan odur. Eğer o sizin için hayır dilemişse bütün dünya, bütün insanlar bir araya gelse bile size zerre kadar şer dokunduramazlar; ama Allah sizin için hayır dilememişse bütün insanlar bir araya gelse size zerre kadar bile

[18] Hacc /78

hayır dokunduramazlar. Bu yüzden hüküm onundur. Hem dünyadaki hüküm onundur, hem de ahiretteki hüküm onundur. Senin hakkındaki hükmü de o verecek.

İnsanın kendini iyi, güzel, mü'min, Müslüman bilmesi insanı mü'min, Müslüman, iyi, güzel yapmaz. Allah, birine "sen güzelsin" demişse o güzeldir. Herkes Kur'an'a baktığında Allah'ın kendisi için "sen mü'minsin, Müslümansın" mı dediğini yoksa "sen müşriksin, münafıksın" mı dediğini bilir. Allah, sözünü Kur'an'da söylemiştir. Kıyamet günü hesaba çekilirken de Allah'ın kitabından, Kur'an'dan hesaba çekiliriz; yani, Allah hükmünü Kur'an ile verir. Bu yüzden herkesin hükmü burada dünyadayken bellidir. Kim kendini Kur'an'ın ölçüsüne vurursa ne olduğunu hemen anlar, anlamaması ona zulüm olur; çünkü bu bilmeden cehennemin tuzağına düşmesi demektir.

Allah cennetin de cehennemin de yolunu gösterip "bak kulum, hüküm budur, böyle yaparsan cennete, şöyle yaparsan cehenneme gidersin. Böyle yaparsan bana, şöyle yaparsan şeytana dost olursun, artık tercih senindir. Beni seversen benimle beraber olursun, şeytanı seversen şeytanla beraber olursun" buyurmuştur. Bu yüzden Allah'ın hükmü bellidir. E lâ lehul hukmu: "Dikkat edin, hüküm onundur." Allah, hükmünü vermiştir ve hüküm herkesin önündedir.

Ve huve esraul hâsib:[19] "O, hesabı en seri şekilde görendir." Hesabı en süratli şekilde anında görendir; yani biri bir iyilik yaptığında Allah hesabı anında görüp ona yaptığı iyiliğin karşılığını verir. Aynı şekilde bir kötülük yaptığında karşılığını yine anında görür. İnsan, başını kuma gömüp "ben görmedim, anlamadım" diyebilir ama her şey apaçık bir şekilde onun üzerinde görünür. Allah hesabı seri, süratli olarak gördüğü için biri bir kula merhamet ettiğinde Allah da rahmetiyle onun gönlüne tecelli

[19] En'âm /62

eder ve ona kendinden rahmet verir. Dolayısıyla kuluna merhamet gösteren o kulu bir kat daha rahim yapar ve o ismiyle kulunu kendisine yaklaştırır. O kul da bu rahmeti kendi gönlünde görür, kendini o halde görür.

Bu yüzden kimin ne olduğu ortadadır. "Belki ahirette benim hesabım şöyle olur ya da böyle olur" demek insanın kendini kandırmasıdır. Bu; Allah'ı, hesabı bilmemek, anlamamaktır. Sen şu anda neysen Allah seni huzuruna aldığında da öylesin. Allah'a karşı vesvesen, itirazın, şüphen mi var, Allah'ın rahmetinden, mevlalığından, veliliğinden, rezzaklığından şüphe mi ediyorsun o halde huzura alındığında yine böyle şüphede olacaksın. Bu durumda hangi yüzle, nasıl huzura çıkacaksın! Allah'a "ben senden şüphe ediyordum" dersen Allah sana "sen iki damla sudan yaratıldığına bakmadan benden nasıl şüphe ettin" demez mi!

Allah ayet-i kerimede **"insan, onu bir nutfeden (iki damla pis sudan) yarattığımıza bakmadan rabbine hasım kesilir"**[20] buyurur. Bu; "seni iki damla pis sudan yaratmışım; ama sen kendi bedeninle, zahiri olarak bana düşmanlık yapıyor, bana itirazda bulunuyorsun" demektir. Allah bunu Hz. İnsana, ruhundan nefhettiği insana söylemiyor. Zaten biri, Allah'ın kendisine nefhettiği ruh olmuşsa, Hz. İnsan olmuşsa itiraz edebilir mi! O zaten bütün hayrın Allah'tan bütün kötülüklerin de kendi nefsinden olduğuna iman etmiştir.

Allah, senin bin yanlışından 999 tanesini affetmiş sadece bir tanesine ceza vermiştir. Buna rağmen "ben her türlü yanlışı yapayım; ama Allah bana ceza vermesin" diyorsun! Allah sana ceza vermezse Firavun olur, ebedi hayatını kaybedersin! Allah sana ceza vermekle sana rahmet ediyor, yardım ediyor, "kendine gel, aklını başına topla, senin gittiğin yol, yol değildir" diyor. Bunu görmen anlaman gerekir.

[20] Yâsin/77

Allah ayet-i kerimede; **“Allah, insanların günahlarına karşılık ceza vermiş olsaydı yeryüzünde canlı varlık bırakmazdı”**[21] buyurmuştur. Bu; “aslında yaşamayı hak etmiyorsunuz. Günahlarınıza karşılık ceza versem kıyameti koparmam lazım” demektir. İşin aslı böyle olduğu halde Allah rahmetiyle kulu tövbe etsin, kendisine dönsün diye devamlı cezayı erteliyor; çünkü kul o haliyle giderse kaybeder.

Allah hesap görenlerin en süratlisidir. Allah bizi hiç beklemediğimiz bir anda huzura davet edip; “kulum senin ömrün bu kadar, artık gel” diyebilir. Ya da bir deprem yaratır hepimiz kendimizi öbür tarafta bulabiliriz. Bu olmamış bir şey değildir.

Hepimiz binlerce insanın bir depremle birkaç saniyede öldüğünü biliyoruz. Bu her an her birimiz için aynı şekilde geçerlidir. Allah bize her an “gel” diyebilir. Bakalım, acaba Allah’ın “gel” hitabına karşılık "daha yapmam, terk etmem gereken şeyler var, henüz buna hazır değilim ya rabbi mi” diyoruz! Yoksa “ya rabbi! Ben elimden geleni yapıyorum; ama gücüm bu kadardır. Eğer beni davet edersen davetine icabet etmeye hazırım, seve seve huzuruna gelirim” mi diyoruz. Böyle söylüyorsak hamd etmemiz, şükretmemiz gerekir. Tabi, “ya rabbi! Davetine icabet etmeye hazırım” cevabını kendi kafamıza göre değil Allah’ın kitabını, vahyini, peygamberleri ölçü alarak vermemiz lazım; çünkü peygamberlere ne kadar benzemişsek onlara o kadar yakın, o kadar dost, Allah’a da o kadar yakın olmuş oluruz. Bu konudaki ölçümüz, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ve peygamberlerdir.

Evet, Allah’ın El Mevla ismini anlatıyorduk, devam edelim.

Allah bu ayette ahiretteki durumu anlatır. **Hunâlike teblû kullu nefsin mâ eslefet:** “İşte herkes burada geçmişte yaptığını görecek (bilecek, anlayacak).” **Ve ruddû ilâllâhi mevlâhumul hakk:** “Ve onlar gerçek hak olan mevlalarına döndürülmüş

[21] Nahl /61

olacaklar.” Mü’mini de kâfiri de herkes asıl hak olan mevlalarına döndürülmüş olacak. Hayatı yaşarken Allah’ı ya mevla olarak kabul etmişler ya da etmemişlerdir. Kabul etseler de etmeseler de gerçek manadaki mevla Allah’tır. Yanlış yapan yanlışı kendine yapmıştır. **Ve dalle anhum mâ kânû yefterûn:**[22] “Bununla beraber (kim bundan başka neyi uydurmuşsa) o uydurdukları şeyler onlardan kaybolup gitmiştir.” Yani “babam bana yardım eder, falanca bana yardım eder, falanca parti bana yardım eder, aşiretim bana yardım eder” deyip mevlalığı Allah’tan başkasına verenler Kıyamet günü yardımcı olarak kabul ettiklerinin kendilerinden kaybolup gittiğini görecek ve yardım edecek olan mevlanın sadece ve sadece Allah olduğunu bilecekler.

Yed’û le men darruhû akrabu min nef’ıhî: “(Onlar) Zararı faydasından daha çok olana yalvarıyorlar.” Allah’tan başka her şey böyledir, zararı faydasından daha çoktur. **Le bi’sel mevlâ:** “(O) Ne kötü mevladır!” Allah’tan başka mevla olarak görülenler ne kötü mevladır. **Ve le bi’sel aşîr:**[23] “Ve ne kötü aşirettir (ne kötü arkadaş, ne kötü yoldaştır)!”

İnsan böyledir; dara düştüğünde hemen en yakınına sığınır ve en yakınından yardım istemeye çalışır. Sonra bütün vesilelere sarılır, en sonunda hiç bir yerden yardım gelmediğini görünce hemen aklını başına toplayıp “benim mevlam sensin ya rabbi! Sen bana yardım et” der ve Allah’a yalvarmaya başlar. Bu hal de güzeldir. Hiç yoktan iyidir. Böyle birinin en azından bundan sonra Allah’ı unutmaması gerekir.

Fel yevme lâ yu’hazu minkum fidyeh: “O gün (Kıyamet günü) sizden hiçbir şekilde hiçbir fidye kabul edilmez.” **Ve lâ minellezîne keferû:** “Ne de kâfirlerden (fidye kabul edilmez).” Allah ayete önce “sizden” diye başladı; yani önce Müslümalara,

[22] Yûnus /30
[23] Hacc /13

mü'minlere hitap edip "yapacağınızı dünyada yapın, haberiniz olsun burada sizden bir şey kabul etmem" buyurdu. Aynı şekilde "kâfirlerden de kabul etmem" buyurdu. **Me'vâkumun nâr:** "Sizin sığınacağınız yer ateştir." **Hiye mevlâkum:** "O (ateş) sizin mevlanızdır." Ateş sizin yardımcınızdır, dostunuzdur. Siz ateş dostusunuz. **Ve bi'sel masîr:**[24] "(O) Ne kötü gidiş yeridir!"

Ateş neden onların mevlasıdır?

Çünkü dünyadayken de ateş onların dostuydu. Ateş, kötülük demektir; yani ateş kötülüğün, şerrin, zulmün karşılığıdır. Hayatı yaşarken kötülükle, zulümle, çirkinlikle, günahla arkadaşlık yapanlar arkadaşlığı ateşle yapmıştır. Bu yüzden ahirette de gidecekleri yer ateştir. Ateş onlara yardım eder, ateş onların mevlası olur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in hanımlarından iki tanesi ona sözle sıkıntı vermişti. Bunu yaparken de birbirlerine yardım etmişlerdi. Allah da bunun üzerine ayet indirip uyarıda bulundu. Okuyacağımız bu ayet Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in hanımları için inmiştir. **İn tetûbâ ilâllâh:** "Allah'a tövbe ederseniz." **Fe kad sagat kulûbukumâ:** "İkinizin de kalpleri eğildi." Neden? - Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e sıkıntı vermeye çalıştıkları için. **Ve in tezâherâ aleyhi:** "Eğer siz ona (sıkıntı vermede birbirinize) yardım eder (destek olur, birbirinize arka çıkarsanız)." **Fe innallâhe huve mevlâhu:** "Muhakkak ki Allah onun mevlasıdır." Allah, peygamberinin mevlasıdır. **Ve cibrîl:** "Cebrail de (onun mevlasıdır, ona yardım eder)." **Ve sâlihul mu'minîn:** "Salih olan mü'minler de." Onlar da peygamberin mevlasıdır, dostudur, yardımcısıdır. **Vel melâiketu ba'de zâlike zahîr:**[25] "(Böyle yapmaya devam ederseniz) Melekler de bundan sonra ona destek olur (arka çıkarlar)." Bu, sizin için felaket olur, buyurdu Allah.

[24] Hadîd /15
[25] Tahrîm /4

Siz Allah'ın resulüne sıkıntı verirseniz bilin ki Allah onun mevlasıdır. Bununla beraber Cebrail de, salih olan mü'minler de, melekler de onun mevlasıdır, ona yardım eder. Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e en yakın olan hanımlarını tehdit ediyor!

Bu durumda bir mü'min, bir mü'mine sıkıntı verdiğinde bilmelidir ki Allah o zulmedilen kişinin mevlasıdır, onu bırakmaz ve ona Hz. Cebrail (a.s.) ile, meleklerle ya da salih olan mü'minlerle yardım eder. Bu da zulmedenin felaketi olur.

Kendimize bakmamız gerekir. Mevlamız Allah ise, resulüyse, Cebrail'se, meleklerse, salih olan mü'minlerse yardımı onlardan bekliyorsak o halde doğru yoldayız; ama onlar dışında her kimden yardım ve dostluk beklersek bekleyelim bilelim ki onu mevla olarak kabul etmişiz bu durumda yanlış yoldayız demektir.

Evet, hep beraber Allah'ın El Mevla ismini anlamaya çalıştık. Allah'ın isimlerini, sıfatlarını bilmeyenler, tanımayanlar Allah'a iman etmiş olmazlar. İmanları bilgilerine göre olur. İnsan, Allah'ı bildiği kadarıyla iman edebilir. Bu durumda Allah'ı isimleriyle bilmeyenin imanı noksan olur. Kul, Allah'ın isimlerini ne kadar bilmiyorsa imanı da o kadar noksandır. Allah'ın, Kur'an'da 99 ismi vardır, bu isimlerin hepsi Allah'ın sıfatlarıdır, güzelliğidir. O halde insanın, yeryüzündeki halifesi olarak Allah'ın bu güzelliğini üzerinde taşıyıp göstermesi gerekir.

Peki, Allah'ın El Mevla ismi kulda nasıl tecelli eder, etmelidir?

Allah nasıl ki kuluna mevlaysa Allah'ın Mevla ismi bir kulda tecelli edince o kul da herkese, bütün varlığa, bütün mahlûkata mevla olur; yani hayırda onlara yardım eder, onlara destek olur. Biri Allah'ın kullarına ne kadar yardım ediyor, destek oluyorsa Mevla ismi onda o kadar tecelli etmiş demektir. Aynı şekilde Allah da o kadar onun mevlası olur. Böyle olunca o kul da Allah'ın mevlası; yani dostu olur.

Mevla, vela; dost demek, veli demektir. O halde Allah bizim mevlamız, dostumuz olmuş mu, Allah'ın Mevla ismine iman etmiş miyiz etmemiş miyiz diye imanımızı kontrol etmemiz gerekir. Sadece El Mevla ismi yetmez, aynı zamanda Allah'ın diğer isimlerine de ne kadar iman ettiğimize bakmamız gerekir. Öyle ki Allah'a olan imanımız noksan olmasın.

Her birimiz rabbimizi isimlerinden tanıyalım, rabbimize onun kendini tanıttığı gibi iman edelim diye sohbetlerimizi hem görsel hem de işitsel olarak kaydettik. Bu yüzden hiç kimsenin "benim imkânım yoktu" deme gibi bir bahanesi yoktur. Her kardeşimiz mutlaka kaydettiğimiz El Esmau'l Husna sohbetlerini dinlemeye, izlemeye ya da okumaya çalışmalıdır.

Okumak, yazılanları üstten geçmek değil onu anlamak demektir. Biri sohbetleri anlayarak okumuşsa gerçekten okumuştur. Yoksa sadece üstten geçmiştir.

Kardeşlerimiz El Esmau'l Husna sohbetlerini dinlerken ya da okurken "ben Allah'ın bu ismine iman etmiş miyim etmemiş miyim, Allah'ın bu ismi, bu güzelliği üzerimde tecelli etmiş mi etmemiş mi" deyip kendine bakmalıdır. Sadece kendine sorup kendini kandırması da doğru değildir. Gerekirse etrafındaki insanlara "Allah'ın bu ismi ben de tecelli etmiş mi, sen bu ismi ben de görüyor musun, görüyorsan ne kadar görüyorsun" diye sormalıdır. Aslında herkes bunu kendine sorduğunda doğruyu bilir, anlar; ama emin olmak isteyen kardeşlerimiz bunu etrafına sorabilir.

Hiç kimse hayal ile cenneti kazanamaz, kimse hayal kurarak imanlı olmaz; çünkü iman hakikattir, yaşanan şeydir. Birinde iman varsa tevekkül de vardır. Mü'minler Allah'a tevekkül eder, güvenirler. "İmanım var; ama Allah'a güvenmiyorum, imanım var; ama Allah benim için yeterli değildir, kendime başka yardımcılar da ararım, dost olarak Allah bana yetmez. Allah bunu böyle yaptı;

ama ben olsam şöyle yapardım, aslında Allah'ın bana şöyle muamele etmesi gerekir. Ben, Allah'tan daha merhametliyim" diyenler halis muhlis münafık ve kâfirdir. Bu sözleri ister kendileri isterse de başkaları için söylesinler bu fark etmez. Böyleleri halis muhlis kâfir ve münafıktır.

"Allah şunu neden şöyle yapmadı, oysaki böyle yapması gerekirdi" diyenler hemen istiğfar edip imanını tazelesin ve Allah'a dönsün. Böyle birinin "ya rabbi! Bana yardım et. Ben kendi cürmüme, küçüklüğüme, hiçbir şey olduğuma bakmadan sana itiraz ediyorum, nefsim sana itiraz ediyor, senin yaptığını beğenmiyor ya rabbi! Beni düzelt ve kendine layık kul yap" deyip bu tür düşünceden, fikirden, vesveseden kurtulmalıdır.

Geçen sohbetimizde Allah'ın Veliyy ismini anlatırken söylemiştim. Allah; "çabanı, gayretini sarf edersen velayeti alırsın, önünde böyle bir imkân var" diyerek kulunu velayetle, dostluğuyla müjdeleyebilir. Hatta perdeyi açıp bunu ona gösterebilir; ama kulun bu müjdeyi alması veli olduğunu göstermez. Sadece velayetle müjdelenmiş olur; çünkü Allah bir kula velayet verirse ondan artık geri almaz. Böyle bir şey ona yakışmaz. Bu, Allah'ın haşa şaşırdığı manasına gelir. Allah birine "sen benim velimsin" desin sonra da bu velayeti ondan geri alsın, hiç böyle bir şey olur mu!

Peki, veli kimdir?

Allah mü'minlerin ve muttakilerin velisi olduğunu buyurdu. Muttaki, kulluğunun sorumluluğunu bilendir. Veli de haddini; yani Allah'ın büyüklüğünü, azametini bilip kendi küçüklüğünü idrak eden, Allah'ın rabliğini, ilahlığını bilip kendi âbdliğini, kulluğunu, âbd olması gerektiğini bilendir. Yoksa veli, Allah ile münakaşa eden değildir.

Allah ile sorun yaşayan biri nasıl veli olabilir, nasıl mü'min olabilir! Böyle biri bırakın mü'min olmayı, veli olmayı İslam'ın

dairesine bile girmemiştir; çünkü Allah ile her tartıştığında, münakaşa ettiğinde İslam'ın dairesinin dışına çıkar. Müslüman, Allah'a teslim olandır. Bu yüzden biri Allah hakkında "niye şunu şöyle yapıyor" deyip itiraz ettiği anda İslam'ın dairesinden çıkmış olur. İslam'ın dairesinden çıkmak kâfir olmak demektir. Biri hem Allah'a itiraz edip İslam dairesinden çıksın hem de az sonra tövbe edip tekrar Müslüman olsun, sonra tekrar iman ile küfür arasında gidip gelsin. Böyle biri veli değildir. O kim veli olmak kim, o nerde velayet nerde!

Veli, her zerresiyle Allah'a âşık olandır. Veli, her zerresinde aşk ve muhabbet olandır, maşuku neyi söylerse söylesin, maşuku neyi yaparsa yapsın onu aşk ile kabul edendir. Allah mü'minleri anlatırken "onlar ateş hendeğinin kenarında oturmuş, diğerleri de onlara gülüyordu. Onlar da ateşe atlıyordu"[26] buyurmuştu. Aynı şekilde veli "ya rabbi! Sen ateşe atlamamı istersen ateşe atlarım" diyendir.

Oysaki sen biraz sıkıntı geldiğinde bunalıma girip bunu çok büyük bir sorun olarak görüyorsun. Sen ne anlarsın sıkıntıdan! Sen kim, sıkıntı kim! Allah senin zaten ne mal olduğunu biliyor, hiç sana sıkıntı verir mi! Allah sana bir sıkıntı verirse onu çekebilir misin! Sen bir nimetin yokluğunu sıkıntı yapıyorsun, var mı böyle bir zihniyet! Değil sıkıntı vermeyi, sana nimet vermeyince Allah ile savaşıyor, münakaşa ediyor, imanını, rabbini bırakıp kaçıyorsun! Sen daha Allah'a teslim olamamışsın, sen daha Müslüman olamamışsın!

Müslüman olmak yetmez, bu Müslümanlıktan sonra senin bir de iman edip mü'min olman gerekir.

Nasıl?

[26] Buruc /3-9

Önce İslam'ı kabul edip İslam'ın dairesine girmen sonra İslam dairesinde merkeze doğru ilerlemen gerekir. Allah'ın emrettiklerini yapmaya çalışıp men ettiklerini de yapmamaya çalışman böylelikle çabanı, gayretini sarf edip Allah'a kulluğunu ispatlamaya çalışman gerekir. Bu durumda Allah sana yardım eder ve imanını ispatlarsın. Bunun sonucunda Allah sana muhabbetiyle, rahmetiyle tecelli edip gönlüne iman nurunu indirir ve sen mü'min olursun. Bu nimet, Allah'a teslim olup çabanı, gayretini sarf etmenin karşılığıdır. Eğer böyle olursa mü'min olursun. Mü'min olduktan sonra iş bitmiyor. Bir daha ileri, bir daha merkeze gitmen gerekir. Bunları yaptıktan sonra Mü'min ve Müslüman olursun.

İman dairesinde ilerleyip merkeze doğru gidersen o zaman âşık, maşukuna teslim olur. Âşığın varlığı maşukta yok olur, âşık, maşuk olur. Yoksa dağ gibi, kale gibi, duvar gibi bir benlikle velayet iddiası olamaz! Sen o benliğinle, nefsinle nasıl böyle bir şey söylüyorsun! Senin önce mü'min ve Müslüman olman gerekir.

Evet, hep beraber Allah'ın El Mevla ismini ayetlerde geçtiği şekilde öğrenmeye, anlamaya çalıştık.

Allah hepimizi Allah'ı mevla olarak, veli olarak, dost olarak kabul edenlerden eylesin. Allah bizi veli olmaya çalışanlardan eylesin. Allah bizi kendini kandıranlardan, kendi kendine yalan söyleyenlerden, kendi kendine ihanet edenlerden eylemesin. Allah bizi Allah'a ihanet edenlerden, emanetlerine hainlik edenlerden eylemesin. Allah bizi sadıklardan, mü'minlerden, muttakilerden, sadakatini ispatlayanlardan, Allah'a karşı gerçek manada âbd olanlardan, âşık olanlardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

ER REZZAK

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını Kur'an'daki nüzul sırasına göre anlamaya; yani rabbimizi güzel isimlerinden tanımaya çalışıyoruz. Allah'ı ne kadar tanıyorsak ona ancak o kadar iman edebiliriz.

Allah'ın zatına, isimlerine, sıfatlarına ve ef'aline iman etmemiz gerekir ki imanımız Allah'a iman olmuş olsun. Yoksa Allah'ı bilmeden, tanımadan sadece "ben Allah'a inanıyorum" demek iman olmaz. Rabbimizi doğru tanımak, doğru anlamak için onun kendini kitabında tanıttığı gibi tanımamız lazım. Allah'ı tanıdıkça severiz. Zaten imanımız; yani Allah'a olan muhabbetimiz, sevgimiz de Allah'a olan marifetimiz kadardır.

Allah'ı tanıdığımız kadarıyla kendimizi tanırız; çünkü Allah'ın isimleri, El Esmau'l Husna'sı üzerimizde ne kadar tecelli eder; yani Allah'ın isimleri üzerimizde ne kadar görünürse Allah'a o kadar halife olmuş, âbd olmuş, kul olmuş oluruz.

Dinimizi, İslam'ı ibadet dini zannetmek doğru değildir. İslam, ibadet dini değil âbdiyet dinidir, Allah'a âbd olma, âşık olma dinidir. Hristiyanlar zaten dinlerini âbdiyet dini olmaktan çıkarıp ibadet dini yaptıkları için sapmıştır.

Allah'a âbd olmak için hayatın içinde insanlarla beraber olmamız gerekir. Allah'a kulluğu, âbdliği sadece belirli bir alan ve vakitte değil hayatı yaşarken her anda yapmamız lazım ki Allah'ın

dinine, İslam'a girmiş, İslam'a tabi olmuş olalım. Zaten bu yüzden Allah'ın isimlerini hep beraber öğrenmeye, anlamaya çalışıyoruz.

Geçen sohbetimizde Allah'ın El Mevla ismini öğrenmeye ve rabbimizi mevla olarak tanımaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın Er Rezzak ismini anlamaya çalışacağız inşallah. Rezzak ismi nüzul sırasına göre 76. isimdir. Bu da rabbimizi şimdiye kadar 75 ismiyle tanıdık demektir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; ***İnne lillahi tis'un ve tis'ine ismen:*** *"Allah'ın 99 ismi vardır."* ***Fe men ehsaha:*** *"Kim onları tahsil ederse."* ***Fe kad dahele cenneh:*** *"O, cennete girdi"*[1] buyurmuştur. Kim Allah'ın isimlerini tahsil eder, husul eder, hâsıl ederse demek kim o isimleri kazanır, o isimlerle isimlenirse demektir. Biri Allah'ın isimleriyle isimlenirse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in buyurduğu gibi cennete girmiş olur; yani gönlü cennet olmuş, marifet cenneti, Allah'ı bilme, tanıma cenneti olmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz başka bir hadis-i şerifinde; *"kim marifet cennetini kazanırsa ahiretteki cenneti unutur, ona dönüp bakamaz"* buyurmuştur. Çünkü rabbini bilmiş, tanımıştır, dolayısıyla Allah onun gönlüne marifetullahı kadar El Esmau'l Husna'sıyla tecelli eder ve o isimlerle kendini ona tanıtıp o isimlerle cemalini ona müşahede ettirir.

Bu yüzden rabbini bulanlar cenneti de, kendini de unutur.

Evet, El Esmau'l Husna sohbetlerimizde sıranın Er Rezzak ismine geldiğini söyledik.

Rezzak; her türlü rızkı veren demektir. Rızık; varlığın ihtiyacı olduğu şey demektir. İnsanın ihtiyacı olduğu bir şey kendisi için rızıktır. Bu nedenle Hz. Aişe (r.a.) annemiz; *"rızık denince boğazdan geçeni anlayana yazıklar olsun! Rızık bu mudur! Böyle birinin aklına şaşarım*" *buyurmuştur.*

[1] Buhârî, Deavat, 68. VII, 169; Müslim, Zikr, 6. III, 2062

Biri maddi, diğeri de manevi olmak üzere iki farklı rızık vardır. Maddi rızık; bedenimizin yemek, içmek, evlenmek gibi istifade ettiği her şeydir. Allah ayet-i kerimede **"Allah size rızık ikram etmiştir. Sizden eşler yaratıp size ikram etmiş, size çocuklar ve torunlar vermiştir"**[2] buyurarak eşi, hanımı, çocukları ve torunları da rızık olarak zikretmiştir.

Bir de manevi rızık vardır. Manevi rızık ise gönlün, maneviyatın, ruhun istifade ettiği her şeydir. Örneğin; iman bir rızıktır. Allah'ı sevmek, Allah için sevmek, muhabbetullah bir rızıktır. Takva, Allah'a karşı sorumluluğunu bilmek ve yerine getirmeye çalışmak rızıktır. Aynı şekilde namaz, oruç, zekât, infak, hac kısacası aklımıza gelen bütün ibadetler manevi olarak rızıktır; çünkü gönül, maneviyat, ruh aldığı bu manevi rızıklarla güçlenir.

Nasıl ki zahiri olarak rızıklanmadığımızda; yani yiyip içmediğimizde beden hastalanıp helak oluyorsa aynı şekilde manevi olarak da rızıklanmadığımızda maneviyat helak olur. Maneviyat aç, susuz, gıdasız kalınca hastalanır sonra da helak olur.

Allah ayet-i kerimede; **"namaz belirli vakitlerde farz kılınmıştır. Namazı kılıp bitirdikten sonra ayaktayken, otururken, yan üzeri yatarken Allah'ı zikredin"**[3] buyurmuştur. Bu yüzden zikir bir rızıktır. Hem de nefes almak gibi her zaman alınabilecek daimi bir rızıktır. Aynı şekilde Allah'ı unutmamak, Allah'ı zikretmek, Allah'ın hesabını yapmak maneviyata rızıktır.

İnsana hem genel olarak hem de özel olarak ikram edilmiş rızıklar vardır. Mesela; Güneş'le ısınmak ve nefes almak genel bir rızıktır. Özel rızık ise zaten herkesin kendisine ait, özel rızkıdır.

[2] Nahl /72
[3] Nisâ /103

İster maddi, ister manevi olsun rızka mutlaka şükretmek gerekir. Nimetin, rızkın şükrü yapılmadığı takdirde nimete karşı nankörlük yapılmış olur. Allah ayet-i kerimede; **"Allah nankörleri sevmez"**[4] buyurmuştur. Bu durumda Allah bize aslında her anda rızık ikram ettiği için her anda şükür halinde olmamız gerekir.

Allah, iblisi kibirlendiği için huzurdan kovduğunda iblis **"ya rabbi! İnsanların tekrar dirileceği güne kadar bana mühlet ver;** yani ben insanların, Âdem ve zürriyetinin secdeye layık olmadığını ispatlayacağım, dedi. Allah da **"sana mühlet verilmiştir" (ne yapacaksın)** buyurunca **"senin sırat-el mustakimin üzerine oturacağım. (Yoldan sapmış olanlar zaten sapmıştır, onlarla işim olmaz, onlar zaten bendendir, benim arkadaşımdır). Senin rızanı, ebedi hayatını kazanmaya çalışanların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından gelip onları kendime bağlayacağım ve sen onların çoğunu şükreder bulmayacaksın"**[5] dedi. Bu yüzden şeytana tabi olanların, âbd olanların en belirgin özelliği şükürsüz olmalarıdır.

Şeytanın kendisine bağladığı biri şükürsüz bir kul olur; çünkü şeytan onun sağından, solundan, önünden ve arkasından; yani farklı taraflardan ona yaklaşarak onu kendisine bağlar. İnsanın sağından, solundan, önünden ve arkasından gelmesi şeytanın farklı farklı hilesidir. Bu; şeytan, insana farklı taraflardan yaklaşır manasına gelir.

Biri kendi hayatına bakarken var olan nimete değil de olmayanlara bakarsa mutlaka "ya rabbi! Bu nimetin bende yok" deyip şükürsüzlük yapar. Oysaki şükretmek için olana bakmak gerekir. Bu, hamd etmek için de geçerlidir. Hamd etmek bütünüyle, genel bir şükürdür; yani hem zati, hem manevi, hem de zahiri nimete şükürdür. Nimete, rızka şükreden biri aynı

[4] Hacc /38
[5] A'râf /13-17

zamanda rabbine hamd etmiş, teşekkür etmiş, onu övmüş "ya rabbi! Sen güzel yaptın" demiştir. Aynı şekilde şükretmeyen biri de rabbine karşı nankörlük yapmış ve "sen güzel yapmadın" demiştir. Allah'ı beğenmeyen bir kul zaten kulluktan çıkmış, şeytana tabi olmuştur; yani şeytan onu kendine bağlamıştır.

Şükür, sadece nimeti görünce değil her andadır. Biri nimeti göremiyorsa nimete bakmayışından dolayıdır; çünkü insan her anda nimet içindedir, nimet içinde olmadığı hiçbir an yoktur. Bu yüzden nimete bakarsa her anda nimet içinde olduğunu görür.

Öncelikle insanın aldığı nefes bir nimet, verdiği nefes başka bir nimettir. Biri nefes alamayacağı bir yere girse ya da rahatsızlığından dolayı nefes alıp veremese o zaman nefesin ne kadar büyük bir nimet olduğunu anlar. Bununla beraber insanın görmesi bir nimet, işitmesi bir nimet, düşünmesi bir nimet, sevmesi bir nimettir. Kısacası insan ne tarafa dönerse dönsün her anda şükredilmesi gereken bir nimetle, bir rızıkla; yani Allah'ın Rezzak ismiyle karşı karşıyadır.

Allah nankörleri sevmediğini buyurdu. O halde insanın nankörlerden olmaması ve kendisine rızık veren rabbinin sevgisini kaybetmemesi için her anda şükretmesi gerekir.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ın size verdiği nimetlerin, rızkın helalinden rızıklanın, helalinden yiyin"**[6] buyurmuştur. Burası çok önemlidir. Herkes helal kazanç olarak kendine göre bir şeyler anlayabilir. Bu, genel itibariyle doğrudur; ama öncesinde rızkın helal olabilmesi için önemli bir şey daha vardır. Hatta bu en önemli şeydir.

Bunun ne olduğunu söyleyeyim.

Diyelim ki ücret karşılığı birini tutup "akşama kadar şurayı kaz" desek ve işi adama teslim edip gitsek akşam döndüğümüzde

[6] Mâide /88, Nahl /114

ise adamın gösterdiğimiz yeri değil de farklı bir yeri kazdığını görsek bu durumda tuttuğumuz adam ücretini hak etmiş olur mu? -Elbette ki olmaz. Ücretini ödememiz ona helal değildir; çünkü gösterdiğimiz yerden farklı bir yeri kazıp üstüne bize zarar vermiş ve kazdığı yeri geri kapatmamız gerektiği için bize iş çıkarmıştır. Bu yüzden adamın alacağı para helal değil haramdır.

Bu bütün varlık için aynı şekilde geçerlidir. Allah bir kulunu ne için yaratmışsa kulun o işte olması gerekir. O işte değil de başka bir işte bulunursa bu durumda yediği, içtiği, nimeti, aldığı nefesi haramdır. Allah, insanı kendisine âbd olsun diye yaratmıştır. Hal böyleyken Allah'a âbd olmayan, âbd olmak için çabasını, gayretini sarf etmeyen, iman etmeyen, kulluğunu yapmaya çalışmayan birinin yediği yiyecekler, içtiği su, güneşle ısınması, aldığı nefes bile haramdır! Çünkü Allah onu kendisine âbd olsun, iman etsin diye yaratmış, onu bunun için varlıkta tutuyor, rızıklandırıyor. O ise Allah'a âbd olmayıp başka şeylerin peşinden koşuyor. Öyle değil mi! Değilse söyleyin!

Söz konusu Allah'a âbd olmaktır. Âbd olmak yaratılışın gayesi ve Allah'ın insan üzerindeki muradıdır. Bu yüzden her şeyden önce olması gereken en önemli şey âbdiyettir. Geriye kalan her şey insanı âbdiyete taşıyan birer imkândır. Senin bunu bilip böyle düşünmen gerekirken "ben gittim emeğimle çalıştım, kazancım helaldir" diyorsun! Sen kendin haramsın! Yediğin, içtiğin helal olsa ne olacak! Senin gönlün haramdır gönlün! Gönlün çöplüğe dönmüş! Gönlünü, nefsini pislikle doldurmuşsun! İmanla, Allah'ın muhabbetiyle, takvayla dolması gereken gönlünü çöplüğe döndürmüşsün bir de kalkıp 'benim yediğim helaldir' diyorsun! Bu bir kula yakışır mı!

Söyledim; Allah bizi kendisine âbd olalım diye yaratmış. Bu sebeple bizi varlıkta tutup rızıklandırıyor ve bize imkân tanıyor. Böyle olduğu halde Allah'a âbd olmuyorsak yediğimiz, içtiğimiz ne olursa olsun haramdır, buna aldığımız nefes de dâhildir.

Bir nimete şükredebilmek için önce onu nimet olarak görmek gerekir. Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ın nimetlerini (toptan) saymaya kalksanız bile onu sayamazsınız"**[7] buyurmuştur. Bu; "ne yana dönersen dön, karşında bir nimet duruyor; yani her anda bir nimet içindesin" demektir. Biri bunu görmek istemedi, bilmedi, anlamadı mı kendisi kaybeder. Ne demişler "görmek istemeyenden daha kör, işitmek istemeyenden daha sağır hiç kimse yoktur." Zaten Allah böylelerinin sağır, dilsiz ve kör[8] olduğunu söylemiş **"onların kalpleri var, onunla fehmetmezler, gözleri var, onunla görmezler, kulakları var, onunla işitmezler"**[9] buyurmuştur. Bütün azaları eksiksiz olarak vardır; ama onları kullanmıyorlar. Azalarını kullanmayıp manevi olarak bakmadıkları için kör, sağır, dilsiz, kalpsizdirler. Nimeti ikrar edemiyor "ya rabbi şükür, elhamdulillah" diyemiyorlar!

İsterseniz şimdi de Allah'ın Rezzak ismiyle ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanıyabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

İnnallâhe huver razzâk: "Muhakkak ki o Allah rezzaktır (rızkı verendir)." **Zul kuvvetil metîn:**[10] "Sarsılmaz kuvvet sahibi (odur)." Rızkı kesintisiz veren odur. Rızkı verirken hiç kimse ona mani olamaz. Rızkı kestiği birine de hiç kimse rızık veremez. Allah'tan başka kimse hiç kimseye rızık veremez. Bu yüzden Allah ayet-i kerimelerde; **"Allah dilediğine rızkı açar, genişletir, dilediğine rızkı daraltır."**[11] **"Allah dilediğine de hesapsız rızık**

[7] Nahl /18
[8] Bakara /18
[9] A'râf /179
[10] Zariyat /58
[11] Zumer /52, İsrâ /30

verir"[12] buyurmuştur. Bunların hepsi kul için imtihandır; yani Allah'ın kula rızık vermesi, genişletmesi, daraltması birer imtihandır.

Peki, Allah'ın rızkı genişletmesi kul için nasıl imtihan olur?

Allah bir kula rızkı genişletmişse kul bu rızıkla infak etsin ve kazansın diyedir. Bu yüzden biri Allah'ın kendisine verdiği rızkı infak ediyorsa imtihanı kazanmıştır. "bu rızık bana aklım, bilgim, çabam, gayretim karşılığında verilmiştir" deyip rızkın gelişini kendisine bağlayarak kibirlenenler ise imtihanı kaybetmiştir.

Aynı şekilde biri rızkı daraldığında "rabbim beni bu şekilde imtihan ediyor" deyip sabrederse kazanır. Yoksa rızkı daraldığında hemen itiraz edip isyan edenler, rızkın darlığını kendine veya bir başkasına yahut başka şeylere bağlayanlar imtihanı anlamamış ve yine kaybetmiştir.

Ve mâ min dâbbetin fîl ard: "Yeryüzünde hiçbir canlı varlık yoktur ki." **İllâ alâllâhi rızkuhâ:** "Onun rızkı Allah'a ait olmasın." Allah yeryüzündeki istisnasız bütün canlıların rızkının kendisine ait olduğunu buyurdu. Demek ki herkesin rızkı, Allah'a aitmiş! **Ve ya'lemu mustekarrahâ:** "Ve onun karar kıldığı yeri bilir." Her canlı varlığın karar kıldığı, istikrar bulduğu; yaşadığı, yaşayacağı bir yer vardır, Allah bunu takdir etmiştir. **Ve mustevdeahâ:** "Bir de onun emaneten duracağı bir yer vardır." Yani kabir âlemi, gömüleceği bir yer vardır. **Kullun fî kitâbin mubîn:**[13] "Hepsi de apaçık olan kitapta (yazılıdır)." Allah hepsini yazmıştır. Allah herkesin rızkını ayrıca yaşayacağı, öleceği ve öldüğünde konulacağı yeri yazmış, takdir etmiştir.

Allâhu yebsutur rızka li men yeşâ': "Allah dilediği kimse için rızkı genişletir." **Ve yakdir:** "(Dilediğine de) Miktar koyar." Rızkı

[12] Bakara /212, Âl-i İmrân /37, Nûr /38
[13] Hûd /6

takdir eder, miktar koyar demek rızkı kısar manasına gelir. **Ve ferihû bil hayâtid dunyâ:** "(Onlar) Dünya hayatıyla ferahlanırlar." Kimler? -Allah'a iman etmeyenler, sadece dünya hayatına bakıp hayatı dünya hayatından ibaret zannedenler dünya hayatıyla rahatlayıp ferahlar, mutlu olurlar. **Ve mâl hayâtud dunyâ fîl âhırati illâ metâ':**[14] "Oysaki dünya hayatı ahiretin yanında sadece bir istifade etmeden ibarettir." Dünya hayatı ahiret hayatının yanında bir yararlanma ve bir yol azığıdır; çünkü insan dünyada bir yolcudur. Dünya ebedi kalınacak yer değildir, asıl hayat değildir, sadece yol azığıdır, asıl hayat ebedi hayattır. Bunu Allah söylüyor.

Lehu mekâlîdus semâvâti vel ard: "Göklerin ve yerin anahtarları Allah'ındır." Anahtar; her şeyin kapısını açan demektir; yani her nimetin kapısının açılacağı anahtar Allah'ındır. **Yebsutur rızka li men yeşâu ve yakdir:** "(Allah) Dilediğine rızkı açar (genişletir) dilediğine de daraltır. **İnnehu bi kulli şey'in alîm:**[15] "Muhakkak ki o her şeyi her şeyle bilendir." Allah, rızkı açıp genişletmişse de daraltmışsa da mutlaka bir bildiği vardır. Allah, kuluna muameleyi nasıl yaparsa yapsın bu onun rahmetidir. Rızkı genişletmiş olması da daraltmış olması da Allah'ın rahmetidir; çünkü kulunun ebedi hayatının hesabını yapıp öyle takdir etmiş, hükmünü öyle vermiştir.

İnne rabbeke yebsutur rızka li men yeşâu ve yakdir: "Muhakkak ki senin rabbin dilediğine rızkı genişletir, dilediğine de daraltır." **İnnehu kâne bi ibâdihî habîran basîrâ:**[16] "Muhakkak ki o, kullarından haberdardır, kullarını görendir." Allah; kullarını görür, bilir ve onlardan haberdardır. Kullarına yapacağı muameleyi de ebedi hayatı kazanmaları için buna göre yapar.

[14] Ra'd /26
[15] Şûrâ /12
[16] İsrâ /30

Ve keeyyin min dâbbetin lâ tahmilu rızkahâ: "Nice canlılar vardır ki rızkını yanında taşımıyor (taşıyamıyor)." Kuşlar gibi sabah çıkıp rızkını alıyor ve akşam dönüyor. Rızkını yanında taşıyamıyor, toplayamıyor, biriktiremiyor. **Allâhu yerzukuhâ:** "Allah onları rızıklandırır." Allah rızkını yanında taşıyamayanları her gün, günlük olarak rızıklandırır. **Ve iyyâkum:** "(Onları rızıklandırdığı gibi) Sizi de (rızıklandırır)." **Ve huves semîul alîm:**[17] "O, her şeyi işiten ve her şeyi bilendir."

E ve lem yerav ennellâhe yebsutur rızka li men yeşâu ve yakdir: "Allah'ın, dilediğine rızkı genişletip dilediğine de daralttığını görmediler mi?" **İnne fî zâlike le âyâtin li kavmin yu'minûn:**[18] "Bunda mü'min bir kavim için ayetler (dersler, almaları gereken ibretler) vardır." Allah'ın rızkı genişletip daraltmasında mü'minler için alınacak dersler, ayetler vardır; yani mü'minlerin bakıp Allah'ın böyle yapmasındaki muradını anlamaya çalışmaları gerekir. Mü'minler oradaki ayetleri okuyup Allah'ın neden böyle yaptığını anlamaya çalışır ve anlarlar. Mü'minler bilirler ki Allah ebedi hayatlarının hesabını yapıyor. Allah onların rızkını daraltmış yahut genişletmişse bu mutlaka onların hayrınadır. Allah böyle yaparak kendilerine ebedi hayatı kazanma imkânı vermiştir. Bu yüzden mü'minler rızıklarının daralıp genişlemesini ebedi hayatlarına göre anlarlar ve dünyaya göre bakıp hüküm vermezler.

Kul inne rabbî yebsutur rızka limen yeşâu ve yakdir: "De ki: Muhakkak ki benim rabbim dilediğine rızkı genişletir (bol bol verir) dilediğine de daraltır (kısar)." **Ve lâkinne ekseran nâsi lâ ya'lemûn:**[19] "Ama insanların çoğu bunu bilmiyor." Rızkı Allah'ın genişletip daralttığını anlamıyor, bunu kendisinin yahut birilerinin yaptığını zannediyor. Neden? -İman etmemişler de ondan.

[17] Ankebût /60
[18] Rûm /37
[19] Sebe /36

Rablerini rezzak olarak tanımamışlar, Allah'ın rezzak olduğuna iman etmemişler de ondan.

Allâhullezî sahhara lekumul bahra li tecriyel fulku fîhi bi emrih: "Allah odur ki gemiler onun emriyle (takdiriyle) gitsinler diye denizi sizin emrinize vermiştir." **Ve li tebteğû min fadlih:** "(Denizde) Onun fazlından arayasınız diye." **Ve leallekum teşkurûn:**[20] "Bir de şükredesiniz diye." Allah, denizi sizin emrinize verip gemileri de denizin üzerinde yürüttüyse Allah'ın fazlından istifade edesiniz ve şükredesiniz diyedir.

Huvellezî ceale lekumul arda zelûla: "O (Allah) sizin için yere boyun eğdirmiştir." Allah, yere boyun eğdirmeseydi toprak itaat etmez, ektiğini vermezdi. **Femşû fî menâkibihâ:** "Onun (arzın üzerinde) omuzlarında yürüyün." **Ve kulû min rızkıh:** "Onun (Allah'ın size verdiği) rızkından yiyin." **Ve ileyhin nuşûr:**[21] "Dönüşünüz yalnızca onadır."

Ve tec'alûne rızkakum ennekum tukezzibûn:[22] "Siz onun size verdiği rızkı yalanlamakla mı (ona şükrediyorsunuz)?" Allah'ın size verdiği rızkı yok saymakla mı Allah'a şükrediyorsunuz; yani şükür böyle mi yapılır!

Ve lev besetallâhur rızka li ibâdihî: "Allah, kullarına rızkı genişletseydi (bol bol verseydi)." **Le begav fîl ard:** "(Onlar) Yeryüzünde azarlardı." **Ve lâkin yunezzilu bi kaderin mâ yeşâ':** "Ama onu dilediği bir takdirle indirir." Allah, kulları azgınlık, taşkınlık yapmasın, nefsinin hevasına uyup Allah'ı, ahireti unutmasın diye rızka bir miktar koyar; yani onu kısar. **İnnehu bi ibâdihî habîrun basîr:**[23] "Muhakkak ki o, kullarından haberdardır,

[20] Câsiye /12
[21] Mülk /15
[22] Vâkıa /82
[23] Şûrâ /27

(kullarını) görendir." Allah, kullarının hallerinden haberdardır ve onları görendir.

İnnemâ ta'budûne min dûnillâhi evsânâ: "Siz (Allah'ı bırakıp) Allah'tan başka putlara mı tapıyorsunuz?" Başka şeylere mi âbd oluyorsunuz! Sanki rızkı size onlar veriyormuş gibi, Allah'ı sever gibi onları mı seviyorsunuz! **Ve tahlukûne ifkâ:** "(Onlar hakkında) Yalan uyduruyorsunuz?" Çünkü size rızkı veren Allah'tır. Rızkı bir başkasına bağladığınızda onu ilah edinmiş ve ona âbd olmuş olursunuz. Bu da Allah'a iftiradır, buyurdu Allah. **İnnellezîne ta'budûne min dûnillâh:** "O kimseler ki Allah'tan başka şeylere âbd oluyorlar." **Lâ yemlikûne lekum rızkâ:** "(Onlar) Size rızık vermeye malik değildirler." Onlar hem rızık verme gücüne hem de hiçbir şeye sahip değildirler. **Febtegû indallâhir rızka:** "(Bu yüzden) Rızkı Allah katından isteyin." Rızkı Allah'ın yanında arayın. **Va'budûhu:** "Ve ona âbd olun." **Veşkurû lehu:** "Ona şükredin." Şükür Allah'a aittir, Allah içindir. **İleyhi turceûn:**[24] "Dönüşünüz de onadır." Allah'a döndürüleceksiniz; yani, Allah bunun hesabını size sorar.

Li yunfık zû seatin min seatihî: "(Rızkı) Geniş olan, genişliğe göre infak etsin." **Ve men kudira aleyhi rızkuh:** "Rızkı daraltılmış olan kişi de ona göre (infak etsin)." Rızkı daraltılmış olan elindekine göre geniş olan da imkânına göre infak etsin. Her halükarda herkes gücü nispetinde infak etsin, dedi Allah. **Felyunfik mimmâ âtâhullâh:** "(Allah'ın kendisi için rızkı genişlettiği kimse de) Allah'ın kendisine ikram ettiği şekilde infak etsin." **Lâ yukellifullâhu nefsen illâ mâ âtâhâ:** "Allah kime neyi vermişse o sadece ondan mükelleftir (ondan sorumludur)." Allah hiç kimseyi kendisine vermediği bir şeyden hesaba çekmez ve sorumlu tutmaz. Kişi kendisine ikram edildiği kadarıyla sorumludur. **Se yec'alullâhu ba'de usrin yusrâ:**[25] "Allah bir

[24] Ankebût /17
[25] Talak /7

zorluktan sonra bir kolaylık verecektir.” Bir darlıktan sonra bir ferahlık verecektir. Allah, kullarına söz verdi. Bu yüzden rızkın daralmışsa “herhalde bu böyle kalır” diye düşünme. “Allah mutlaka bir darlıktan sonra genişlik verecektir; ama darlıktayken de aynı şekilde infak et” buyurdu Allah.

Yâ eyyûhellezîne âmenû: “Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)!” **Enfikû mimmâ razaknâkum min kabli en ye’tiye yevmun lâ bey’un fîh:** “Kendisinde herhangi bir alışverişin olmadığı gün gelmeden önce (alışverişin, ticaretin bittiği Kıyamet günü gelmeden önce) Allah yolunda infak edin.” Çünkü Allah ile alışveriş dünyadadır. Allah başka bir ayet-i kerimede Allah yolunda infak edenler için **“Allah ile yaptığınız alışverişten dolayı sevinin”**[26] buyurmuştur. O alışverişin bittiği gün gelmeden önce Allah yolunda infak edin. **Ve la hulleh:** “Dostluğun olmadığı.” Dostluğun bittiği gün gelmeden önce Allah yolunda infak edin. **Ve lâ şefâah:** “Şefaatin olmadığı.” Şefaatin olmadığı gün gelmeden önce Allah yolunda infak edin. **Vel kâfirûne humuz zâlimûn:**[27] “Kâfirler zalimlerin ta kendileridir.”

Demek ki ebedi hayatını, cenneti kazanmak için Allah’ın kendisine rızık olarak verdiğinden Allah yolunda infak edemeyenler zalimdir, zalimler de kâfirlerin ta kendisidir. Bunu Allah söylüyor.

Peki, neden kâfirdir?

Tabi ki hakikati örttüğü için, hayat sanki sadece dünya hayatıymış da ahiret hayatı yokmuş gibi muamele ettiği için kâfirdir. Allah bunu kabul etmez.

Fe emmâl insânu izâ mâbtelâhu rabbuhu fe ekramehu ve na’amehu: “Ama insan, rabbi onu imtihana tabi tutup ona ikram

[26] Tevbe /111
[27] Bakara /254

ettiğinde (onu nimetlendirdiğinde).” **Fe yekûlu rabbî ekrameni:**[28] “Der ki: Rabbim bana ikram etti.” Allah, onu imtihana tabi tutup ona ikram ettiğinde, nimet verdiğinde “rabbim bana ikram etti” der. **Ve emmâ izâ mâbtelâhu fe kadera aleyhi rızkah:** “Ama imtihan etmek için onun rızkını daralttığında.” **Fe yekûlu rabbî ehâneni:**[29] “Der ki: Rabbim bana ihanet etti (beni terk etti, unuttu).” Allah nimet verince “rabbim bana ikram etti” rızkını daralttığında ise “rabbim bana ihanet etti” der. Rızkı daraldığında “ben bu muameleyi hak etmemiştim” diye düşündüğü için Allah’ın kendisine ihanet ettiğini söyleyip Allah’ı ihanetle suçlar! Şimdi böyle biri hiç mü’min olabilir mi! “Rabbim rızkımı daraltarak beni imtihana tabi tutuyor. Bu durumda acaba rabbim benden ne yapmamı, nasıl davranmamı istiyor” deyip rabbini anlamaya çalışmak yerine “rabbim bana ihanet etti, bana vermedi, rabbim bana hak etmediğim bir muameleyi yaptı” diyenler nasıl mü’min olsun!

Ve enfikû mimmâ razaknâkum: “Sizi rızıklandırdığımız şeylerden infak edin.” **Min kabli en ye’tiye ehadekumul mevt:** “Sizden birinize ölüm gelmeden önce (rızık olarak verdiklerimizden infak edin).” **Fe yekûle rabbi lev lâ ahhartenî ilâ ecelin karîb:** “O gün geldiğinde şayet infak etmemişseniz şöyle diyeceksiniz: Rabbim! Ne olur beni yakın bir zamana kadar (ölümümü) tehir etsen.” O gün gelmeden önce beni öldürmesen. **Fe essaddeka ve ekun mines sâlihîn:**[30] “(Bana kısa, azıcık, yakın bir zaman tanı ki) Sadaka vereyim ve salihlerden olayım.” O gün gelmeden önce size rızık olarak verdiklerimizden infak edin. Hayatı yaşarken infak etmemişseniz böyle söyleyeceksiniz; ama o zaman da böyle bir imkân olmaz, buyurdu Allah.

[28] Fecr /15
[29] Fecr /16
[30] Münafikûn /10

Ve fîs semâi rızkukum ve mâ tûadûn:[31] "Sizin rızkınız da, size va'd edilen de (cennette) göktedir."

Allah cenneti kazananlar için buyurur. **İnne hâzâ le rızkunâ mâ lehu min nefâd:**[32] "Muhakkak ki bu bizim bitmeyecek ve tükenmeyecek sizin için olan rızkımızdır."

Allah Kur'an'da mal, mevki ve rızık konusunda Karun'un halini anlatır. Karun, Hz. Musa (a.s.)'ın amcasının oğludur. Allah ayet-i kerimede Karun için **"onun hazinelerinin anahtarlarını güçlü, kuvvetli bir bölük taşıyordu"**[33] buyurmuştur. Bu, o kadar çok hazineleri var demektir. Karun; hazineleri, malı ve mevkisinden dolayı kibirlendiği için Hz. Musa (a.s.)'a iman etmemiş, bununla beraber Hz. Musa (a.s.)'a karşı cephe alıp bir de ona iftira atmıştır.

Ve min rahmetihî ceale lekumul leyle ven nehâre li teskunû fîhi ve li tebtegû min fadlih: "(Allah'ın) Onda dinlenesiniz ve fazlından arayasınız diye sizin için geceyi ve gündüzü yaratması onun rahmetindendir." Gündüz çalışıp Allah'ın lütfundan, fazlından rızkınızı arayasınız, gece de dinlenesiniz diye Allah gece ve gündüzü peş peşe getirir. Bunda sizin için rahmet vardır, nimet vardır. **Ve leallekum teşkurûn:**[34] "Bir de (geceye ve gündüze) şükredesiniz diye."

Ve yevme yunâdîhim fe yekûlu eyne şurakâiyellezîne kuntum tez'umûn:[35] "(Allah) O gün (Kıyamet günü) onlara buyuracak ki: Nerde benim ortağım olduğunu iddia ettikleriniz?" "Bunlar Allah'ın ortağıdır, bunlar da Allah'ın herhangi bir ismine sahiptir" dedikleriniz nerede! Kıyamet günü Allah'ın, kendisini

[31] Zâriyât /22
[32] Sâd /54
[33] Kasas /76
[34] Kasas /73
[35] Kasas /74

rezzak olarak kabul etmeyip iman etmeyenlere bu hitabı yaptığı gündür.

Ve neza'nâ min kulli ummetin şehîdâ: "(O gün) Her bir ümmetten (her bir kavimden, her bir cemaatin içinden) bir şahit çıkarırız." **Fe kulnâ hâtû burhânekum:** "Sonra 'delilinizi getirin' deriz." **Fe alimû ennel hakka lillâh:** "(O gün) Bileceksiniz ki hak olan Allah'tır." Allah'ın söylediği haktır. Herkes vahyettiğimiz her şeyin hak olduğunu bilecek. **Ve dalle anhum mâ kânû yefterûn:**[36] "Bir de (Allah'a) iftirayla uydurdukları (şirk koştukları, Allah'a ortak yaptıkları) onlardan kaybolup gidecektir." Yani herkes o gün her şeyin Allah'a ait olduğunu anlayacak ve hiç kimse kimseye yardım edemeyecek. Birbirlerini ilah edinmiş, rezzak edinmiş olanlar her şeyin Allah'a ait olduğunu o gün görecek!

Şimdi okuyacağımız ayetler Karun'la ilgili ayetlerdir.

İnne kârûne kâne min kavmi mûsâ, fe begâ aleyhim: "Karun, Musa'nın kavmindendi. Onlara karşı haddini aşmış, aşırı gidiyordu." **Ve âteynâhu minel kunûz:** "Biz ona hazineler vermiştik." **Mâ inne mefâtihahu le tenûu bil usbeti ulî kuvveh:** "Onun (hazinelerinin) anahtarlarını kuvvetli bir bölük zor taşıyordu." Ona böylesine hazineler vermiştik. **İz kâle lehu kavmuhu:** "Kavmi ona dedi ki." **Lâ tefrah innallâhe lâ yuhıbbul ferihîn:**[37] "(Bununla böyle) Ferahlanma, övünme (Allah var, ahiret var). Muhakkak ki Allah (mal ile, mülk ile, hazinelerle böylesine) iftihar edenleri (böbürlenenleri) sevmez." Hz. Musa (a.s.) ve kavmi ona böyle söyledi.

Vebteği fîmâ âtâkellâhud dârel âhirah: "Allah'ın sana verdiğiyle (bu mal ve hazineyle) ahireti ara." Bununla ahireti kazanmaya çalış. **Ve lâ tense nasîbeke mined dunyâ:** "Dünyadan da nasibini unutma." Dünyadayken bu maldan, hazinelerden

[36] Kasas /75
[37] Kasas /76

istifade et; ama onlarla yapman gereken şey ahireti kazanmaktır. **Ve ahsin kemâ ahsenallâhu ileyke:** "Allah'ın sana ihsan ettiği gibi sen de (Allah'ın kullarına) ihsan et." **Ve lâ tebğil fesâde fîl ard:** "Yeryüzünde fesat çıkarma (bozgunculuk yapma, fesat arama)." **İnnallâhe lâ yuhıbbul mufsidîn:**[38] "Muhakkak ki Allah fesatçıları (bozguncuları) sevmez."

Kâle innemâ ûtîtuhu alâ ilmin indî: "(Karun) Dedi ki: Bu bana ilmim sayesinde verilmiştir." Ben bu hazineyi ilmim sayesinde kazanmış, elde etmişim. **E ve lem ya'lem ennellâhe kad ehleke min kablihî minel kurûn:** "O bilmiyor mu (böyle düşünenler bilmiyorlar mı ki) Allah onlardan önce nice kavimleri (beldeleri) helak etti." **Men huve eşeddu minhu kuvveh:** "Onlar onlardan daha kuvvetli, daha şiddetliydiler (daha zengindiler)." **Ve ekseru cem'â:** "Ve daha çok taraftar sahibiydiler." Onlar, kendilerinden daha çok cemiyet sahibi, güçlü ve kuvvetli olanları helak ettiğimizi bilmiyorlar mı! **Ve lâ yus'elu an zunûbihimul mucrimûn:**[39] "Mücrimlere günahlarından sorulmaz." Çünkü mücrimler imanlarını kaybetmiştir, dolayısıyla onlara günahları sorulmaz.

Allah'a karşı suç işleyenler imanlarını kaybetmiştir. Bu yüzden Allah, onların işledikleri günahların veya yaptıkları hayrın hesabını tutmadığını buyurdu. Bilmemiz lazım ki dünyayı tercih edip dünyayla ferahlananlar, Allah'ın kendisine verdiği maldan infak etmeyip "ben bunları ilmim, aklım sayesinde kazanmışım" diyenler mücrimdir. Mücrimlere de günahlarından sorulmaz; çünkü onlar zaten kaybetmiştir.

Fe harace alâ kavmihî fî zînetihî: "(Karun) Süsüyle (ihtişamıyla) kavminin önüne çıktı." **Kâllellezîne yurîdûnel hayâted dunyâ:** "Dünya hayatını isteyenler (Karun'a bakıp)

[38] Kasas /77
[39] Kasas /78

dediler ki." **Yâ leyte lenâ misle mâ ûtiye kârûn:** "Ne olurdu (keşke) Karun'a verilenin benzeri bize de verilmiş olsaydı!" Keşke biz de Karun gibi olsaydık. Bize de ona verildiği gibi hazineler, zenginlikler verilseydi. Dünya hayatını tercih edenler Karun'a bakıp böyle söylediler. **İnnehu le zû hazzın azîm:**[40] "(Dediler ki) Gerçekten o büyük bir haz (büyük bir bahtiyarlık, mutluluk, saadet) sahibidir."

Ve kâllezîne ûtûl ilm: "Ve kendisine ilim verdiğimiz kimseler dediler ki:" Allah'ın vahyinin ilmine sahip olan kimseler dediler ki: **Veylekum:** "Size veyl olsun (size yazıklar olsun)!" **Sevâbullâhi hayrun li men âmene ve amile sâlihâ:** "Allah'ın vereceği (verdiği) ödül iman edip salih amel işleyenler için hayırlı olandır." Hayırlı olan zenginlik, hayırlı ödül; iman edip, salih amel işlemektir. Allah en büyük ödülü, gerçek ödülü onlara verir. **Ve lâ yulekkâhâ illâs sâbirûn:**[41] "Ama buna da ancak sabredenler kavuşur (dediler)." Sadece yokluğa, darlığa, sıkıntıya sabredenler Allah'ın bu ödülünü hak eder, kazanır.

Fe hasefnâ bihî ve bidârihil ard: "Biz de onu (Karun'u) ve onun sarayını (servetini) yerin dibine geçirdik." **Fe mâ kâne lehu min fietin yansurûnehu:** "O zaman ona yardım edecek taraftarları da olmadı." Hiç kimse ona yardım etmedi, edemedi. Allah'a karşı kim ona yardım edebilir! **Min dûnillâh:** "Ancak Allah (ona yardım edebilir)." Allah onu yerin dibine batırırken Allah'a karşı kim ona yardım edebilir! **Ve mâ kâne minel muntasırîn:**[42] "Kendisi de kendisine yardım edip kendisini kurtaracak değildir." Allah'a karşı kendine nasıl yardım etsin, kendini Allah'tan nasıl kurtarabilir!

Ve asbehallezîne temennev mekânehu bil emsi yekûlûn: "Dün onun yerinde olmak isteyenler (keşke biz de onun gibi zengin olsaydık diyenler sabahleyin Allah'ın, Karun'u sarayıyla

[40] Kasas /79
[41] Kasas /80
[42] Kasas /81

beraber yerin dibine batırdığını gördüklerinde) dediler ki:" **Vey ke ennellâhe yebsutur rızka li men yeşâu min ıbâdihî ve yakdir:** "Vay be! Demek ki Allah, kullarından dilediğine rızkı genişletir (onu zengin yapar), dilediğine de rızkı takdir eder (kısar)." Demek ki bu iş böyleymiş, dediler. **Lev lâ en mennallâhu aleynâ:** "Allah'ın bize nimeti olmasaydı." **Le hasefe binâ:** "(Allah) Bizi de yerin dibine batırmıştı." "Biz de Karun gibi olmayı istemiştik, eğer Allah bizi de onun gibi yapsaydı şimdi biz de yerin dibine batmıştık" dediler. **Vey ke ennehu lâ yuflihul kâfirûn:**[43] "Vay be! Demek ki gerçekten kâfirler felah bulmuyormuş."

Tilked dârul âhıratu nec'aluhâ lillezîne lâ yurîdûne uluvven fîl ardı ve lâ fesâdâ: "İşte bu ahiret yurdunu yeryüzünde (dünyada) böbürlenmeyen ve fesat çıkarmayanlara veririz." **Vel âkıbetu lil muttakîn:**[44] "Akıbet (sonuç, son saadet, asıl kazanmış olanlar) muttakilerdir." Asıl kazananlar Allah'a karşı sorumluluğunu bilip hayatı öyle yaşayanlardır. Allah bu ayette "hem dünya hayatını, hem de ahiret hayatını mal ve mevki ile kibirlenmeyen, onlarla bozgunculuk yapıp fesat çıkarmayan kimselere veririz. Sonuçta, ahiret de onlarındır; çünkü onlar muttakidir" buyurdu. Biri dünyada muttaki olup Allah'a karşı sorumluluğunu bilir, mal ile övünmezse Allah onu zengin eder. Bunu Allah söylüyor.

Men câe bil haseneti fe lehu hayrun minhâ: "Kim bir güzellikle gelirse ona onun daha hayırlısı vardır." Kıyamet günü bir güzellikle geldiğinizde Allah ondan daha hayırlısıyla size mukabele eder. **Ve men câe bis seyyieti fe lâ yuczellezîne amilûs seyyiâti illâ mâ kânû ya'melûn:**[45] "Kim de bir kötülükle gelirse sadece ona yaptığı kötülüğün cezası vardır."

[43] Kasas /82
[44] Kasas /83
[45] Kasas /84

İnnellezî farada aleykel kur'ân: "Muhakkak ki (Allah) Kur'an'ı sana farz kılmıştır." Kur'an'daki bütün ayetleri sana farz kılmıştır. **Le râdduke ilâ meâd:** "Mutlaka (Allah'a) döndürülüp (Allah'ın) huzuruna getirileceksiniz." **Kul:** "De ki:" **Rabbî a'lemu men câe bil hudâ:** "Rabbim kimin (Allah'a) hidayetle geldiğini bilir." Kimin hidayette olduğunu Allah bilir. **Ve men huve fî dalâlin mubîn:**[46] "Kimin de apaçık delalette olduğunu (Allah) bilir."

Allah bilir demek Allah'ın Kur'an'da vahyetmesi demektir. Her ne kadar herkes kendine göre bir hüküm verse de Allah hidayeti ve delaleti kitabında vahyetmiştir, dolayısıyla Allah'ın kitabına, ayetlerine, resulüne uyanlar hidayette, uymayanlar ise delalettedir; yani Allah hidayeti de delaleti de kitabında anlatmış, kullarına öğretmiştir. Bu yüzden hidayette mi delalette mi olduğunu bilmek isteyenler kendilerini Kur'an'ın ölçüsüne vurup bunu anlamalıdır; çünkü Allah bu Kur'an'ı farz kıldığını buyurmuştur.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve mâ kunte tercû en yulkâ ileykel kitâb:** "Sana bu kitabın indirileceğini ummuyordun (bunu beklemiyordun)." **İllâ rahmeten min rabbik:** "(Bu) Ancak sana rabbinden bir rahmettir." **Fe lâ tekûnenne zahîran lil kâfirîn:**[47] "Kâfirlere arka çıkma." Kâfirleri, Allah'ın kitabından yüz çevirenleri destekleme, koruma. "Bunlar da mü'mindir, Müslüman'dır, bu halleriyle cennete girerler" deyip onları koruma, onlara arka çıkma!

Ve lâ yasuddunneke an âyâtillâhi ba'de iz unzılet ileyke: "Sana indirilenden (bu ayetlerden) sonra seni Allah'ın ayetlerinden çevirmesinler (döndürmesinler)." **Ved'u ilâ rabbik:** "Sen, rabbine davet et." Rabbinin ayetlerine, kelamına davet et.

[46] Kasas /85
[47] Kasas /86

Ve lâ tekûnenne minel muşrikîn:[48] "Sakın müşriklerden olma!" Böyle yapmazsan müşrik olursun, sen sakın müşriklerden olma!

Ve lâ ted'u meallâhi ilâhen âhar: "Allah'tan başka bir ilaha da davet etme." Yani "Allah'tan başka birinin de gücü, kuvveti var" deme. **Lâ ilâhe illâ huv:** "Allah odur ki kendisinden başka ilah yoktur." **Kullu şey'in hâlikun illâ vecheh:** "Her şey helak olur, bir tek (baki olan) onun vechidir (cemalidir, Allah'tır)." **Lehul hukm:** "Hüküm de onundur." **Ve ileyhi turceûn:**[49] "Siz ona döndürüleceksiniz (ona götürüleceksiniz)."

Ellezîne yu'minûne bil gayb: "O kimseler ki gayba iman ederler." **Ve yukîmûnes salât:** "Namazı ikame ederler." **Ve mimmâ razaknâhum yunfikûn:**[50] "Kendilerine rızık olarak verdiğimizden infak ederler." İşte mü'minler bunlardır.

Kul: "De ki:" **Li ibâdiyellezîne âmenû:** "İman eden kullarıma (söyle)." "Ben iman etmişim" diyen kullarıma söyle. **Yukîmus salât:** "Namazı ikame etsinler." **Ve yunfikû mimmâ razaknâhum sirren ve alâniyeten:** "Gizli ve açıkta kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak etsinler." **Min kabli en ye'tiye yevmun lâ bey'un fîhi ve lâ hilâl:**[51] "Kendisinde alışverişin ve dostluğun olmadığı gün gelmeden önce." İman eden kullarıma söyle "iman etmişlerse o halde Kıyamet günü gelmeden; yani ölmeden önce namazı ikame etsinler, gizli ve açıkta kendilerine verdiklerimizden infak etsinler." İman etmişlerse zaten davete icabet ederler, yok eğer iman etmemişlerse zaten Allah'a kul değildirler.

Ellezîne izâ zukirallâhu vecilet kulûbuhum: "Ki onlar Allah zikredildiğinde kalpleri ürperir." **Vas sâbirîne alâ mâ esâbehum:** "Kendilerine isabet edilene sabrederler." Allah onlara nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun sabrederler. **Vel mukîmis salât:**

[48] Kasas /87
[49] Kasas /88
[50] Bakara /3
[51] İbrâhîm /31

"Namazı ikame ederler." **Ve mimmâ razaknâhum yunfikûn:**[52] "Kendilerine rızık olarak verdiğimizden de infak ederler."

Vellezînestacâbû li rabbihim: "Onlar rablerinin davetine icabet ederler." **Ve ekâmus salât:** "Namazı ikame ederler." **Ve emruhum şûrâ beynehum:** "Onlar işlerini kendi aralarında istişareyle (meşveretle) yaparlar." **Ve mimmâ razaknâhum yunfikûn:**[53] "Kendilerine rızık olarak verdiğimizden infak ederler."

Ve enfikû mimmâ razaknâkum min kabli en ye'tiye ehadekumul mevt: "Sizden birine ölüm gelmeden önce kendisine rızık olarak verdiğimizden infak etsin." **Fe yekûle rabbi lev lâ ahhartenî ilâ ecelin karîb:** "Sonra 'ya rabbi! Ne olur, kısa bir süreye kadar ecelimi ertele" demesin!" **Fe assaddeka ve ekun mines sâlihîn:**[54] "(Yolunda) Sadakatimi (infak ederek) ispatlayayım ve salihlerden olayım." O gün gelip böyle demeden önce infak edin.

Ve izâ kîle lehum enfikû mimmâ razakakumullâh: "Onlara 'Allah'ın size rızık olarak verdiğinden infak edin' denildiğinde." İman etmeyenlere rızık olarak size verilenden infak edin denildiğinde. **Kâlellezîne keferû:** "Kâfirler derler ki:" **Lillezîne âmenû:** "Mü'minlere (derler ki)." **E nut'imu men lev yeşâullâhu at'amehu:** "Allah'ın dilediği takdirde doyurabileceği kimseyi biz mi doyuralım?" **İn entum illâ fî dalâlin mubîn:**[55] "Siz apaçık bir delalettesiniz."

Kâfirler mü'minler için "Allah dileseydi onları doyururdu, madem öyle biz niye onları doyuralım" derler. Yani "benim kazandığım bana aittir. Ben kimseyi doyurmak, kimseye infak etmek zorunda değilim. Rızkı veren Allah'tır, Allah dilerse onları doyurur, ben niye onları doyurayım" derler. Aynı şekilde onlara

[52] Hacc /35
[53] Şûrâ /38
[54] Münafikûn /10
[55] Yâsîn /47

infak etmeleri gerektiğini söyleyenler için de "siz yanlış düşünüyorsunuz" derler.

Mesela; bir dilenci gelip Allah için sadaka istediğinde "Allah versin" deriz. Bu, kâfirlerin söylediği sözdür; ama genel olarak hepimizin diline dolanmıştır. Böyle bir kelimeyi söylemek yanlıştır. Allah bize zaten veriyor. Evet, Allah bize vermiştir, bizim de elimizdekini ikram edip manevi olarak kazanmamız gerekir. Veremiyorsak bu durumda en güzel söz neyse onu söylememiz gerekir. Allah böyle yapmamızı emreder.[56]

Kul inne rabbî yebsutur rızka li men yeşâu min ibâdihî: "De ki: Rabbim, kullarından dilediği kimseye rızkı genişletir (açar)." **Ve yakdiru lehu:** "Onu (dilediğine de) daraltır (kısar)." **Ve mâ enfaktum min şey':** "Her neyi infak ederseniz." **Fe huve yuhlifuh:** "O (Allah) onun yerini doldurur." **Ve huve hayrur râzikîn:**[57] "O, rızıklandıran hayr olandır."

Allah "her neyi infak ederseniz yerini doldururum" diye va'd etti. Bu durumda biri Allah'a, Allah'ın ayetlerine, sözüne itimat ediyorsa verirken korkmamalıdır; çünkü Allah "onun yerini dolduracağım" diye söz vermiştir. O halde biri böyle iman etmiyor ve Allah için infak edip veremiyorsa Allah'ın verdiği söze itimat etmiyor ve Allah'a güvenmiyor demektir. Bu yüzden sorun aslında iman sorunudur; çünkü infak edemeyenlerin imanlarında bir sorun, bir problem vardır.

Kul men yerzukukum mines semâvâti vel ard: "De ki: Sizi gökten ve yerden kim rızıklandırıyor?" **Kulillâh:** "De ki: Allah." V**e innâ ev iyyâkum le alâ huden ev fî dalâlin mubîn:**[58] "Ya biz hidayetteyiz, siz apaçık delalettesiniz ya da siz hidayettesiniz, biz delaletteyiz." Allah'a, ayetlerine iman etmenin ve Allah'ın

[56] Bakara /263
[57] Sebe /39
[58] Sebe /24

emrettiği gibi yapmanın dışında bir şey söyleyenlere de ki: "Ya siz doğru yapıyorsunuz, hidayettesiniz ve biz delaletteyiz ya da biz hidayetteyiz de siz delalettesiniz. İkimiz beraber hidayette olamayız; çünkü ikimiz aynı değiliz, aynı şeyleri yapmıyoruz. Yani rızkı Allah'tan bilen biri Allah yolunda infak ederken bunu imanının gereği olarak yapar. İnfak etmeyen de imanının gereği olarak infak etmez; çünkü dünyaya iman etmiş, dünyayı ahiretin önüne almıştır.

Ve men yaknut min kunne lillâhi ve resûlih: "Sizden her kim Allah'a ve resulüne karşı edepli olur (huzurunda divan durursa)." **Ve ta'mel sâliha:** "Ve salih amel işlerse." **Nu'tihâ ecrahâ merrateyn:** "Onun ecrini (mükâfatını) iki defa (tekrar tekrar) veririz." **Ve a'tednâ lehâ rızkan kerîmâ:**[59] "Bir de ona ayrıca kerim bir rızık hazırlamışız (cenneti hazırlamışızdır)." Allah, cennet için "kerim rızık" buyurdu.

Ve keeyyin min dâbbetin lâ tahmilu rızkahâ: "Nice canlılar vardır ki rızkını yanında taşımaz." **Allâhu yerzukuhâ ve iyyâkum:** "Allah onları da sizi de rızıklandırır." **Ve huves semîul alîm:**[60] "O, her şeyi işiten ve her şeyi bilendir."

Kul men yerzukukum mines semâi vel ard: "De ki: Gökten ve yerden sizi kim rızıklandırıyor?" **Em men yemlikus sem'a vel ebsâr:** "Kulakların ve gözlerin maliki kimdir?" Göz ve kulak da başka bir rızıktır. Allah, bunların sahibi, maliki kimdir diye soruyor! **Ve men yuhricul hayye minel meyyit:** "Ölüden diriyi kim çıkarıyor?" **Ve yuhricul meyyite minel hayy:** "Diriden ölüyü (kim) çıkarıyor? **Ve men yudebbirul emr:** "Emirleri (işi) kim tedbir ediyor?" Yani işleri kim yapıyor, takdir ediyor? **Fe se yekûlûnallâh:** "Diyecekler ki: Allah." Bu soruyu onlara sorduğunda "Allah" diyecekler. **Fe kul:** "(Sen de onlara) De ki:" **E fe lâ tettekûn:**[61] "O

[59] Ahzâb /31
[60] Ankebût /60
[61] Yûnus /31

zaman takva sahibi olmayacak mısınız?" Allah'a karşı sorumluluğunuzu bilip Allah'ı dinlemeyecek, ona itaat etmeyecek, vahyine kulak vermeyecek misiniz?

Ellezî ceale lekumul arda firâşen ves semâe binââ: "(Allah size öyle lütufkârdır ki) Yeryüzünü sizin için döşek, göğü de bina yaptı." Göğü de üzerinize tavan yaptı. **Ve enzele mines semâi mâe:** "(Size) Gökten su indirdi." **Fe ahrece bihî mines semarâti rızkan lekum:** "Size onunla ürünlerden rızık çıkardı." Gökten indirdiği suyla size yerden ürünler çıkardı. **Fe lâ tec'alû lillâhi endâda:** "Allah'a ortaklar edinmeyin." "Rızkı başkası veriyor" deyip Allah'a şirk koşmayın. **Ve entum ta'lemûn:**[62] "Siz (bunu) biliyorsunuz."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû kulû min tayyibâti mâ razaknâkum: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)! Sizi rızıklandırdığımız şeylerin temizinden yiyin." **Veşkurû lillâh:** "Allah'a şükredin." **İn kuntum iyyâhu ta'budûn:**[63] "Eğer siz ona âbd oluyorsanız!" "Ben, Allah'ın âbdiyim, kuluyum" diyorsanız şükrünüzü Allah'a yapın.

Huvellezî yurîkum âyâtih: "O ki size ayetlerini gösterendir." **Ve yunezzilu lekum mines semâi rızkâ:** "Sizin için gökten rızkı indirendir." **Ve mâ yetezekkeru illâ men yunîb:**[64] "Ama bunu ancak Allah'a dönmüş olanlar, gönül sahipleri anlar."

İnnellezîne yetlûne kitâballâh: "O kimseler ki Allah'ın kitabını okurlar (ve Allah'ın kitabına, ayetlerine uyarlar)." **Ve ekâmûs salât:** "Namazı ikame ederler." **Ve enfekû mimmâ razaknâhum sirran ve alâniyeten:** "Gizliden ve açıktan kendisine rızık olarak verdiğimizden infak ederler." **Yercûne ticâraten len tebûr:**[65] "Batma ihtimali olmayan bir ticaret umarlar." Onlar

[62] Bakara /22
[63] Bakara /172
[64] Mu'min /13
[65] Fâtır /29

ticareti Allah ile yaparlar, bu ticaretlerinin batma ihtimalinin olmadığını da bilirler. Onlar Allah'ın kitabını okur, dinler, ona uyar, namazı ikame eder ve kendisine rızık olarak verdiğimizden gizli ve aşikâre infak ederler. Bunlar Allah ile bir ticaret yapmıştır. Bu ticaretleri de kaybetme, batma ihtimali olmayan bir ticarettir. Onlar da zaten ticaretlerini bunu umarak yaparlar.

Yâ eyyuhân nâs uzkurû ni'metallâhi aleykum: "Ey insanlar! Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın (unutmayın)." **Hel min hâlikın gayrullâh:** "Allah'tan başka bir halık mı var (bir yaratıcı mı var)?" **Yerzukukum mines semâi vel ard:** "(O) Sizi gökten ve yerden rızıklandırıyor." **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." İlah sadece Allah'tır. **Fe ennâ tu'fekûn:**[66] "Hal böyleyken nasıl döndürülüyorsunuz (nasıl çevriliyorsunuz)?"

Vallâhu ceale lekum min enfusikum ezvâca: "Allah size sizden, kendi cinsinizden eşler yaratmıştır." **Ve ceale lekum min ezvâcikum benîn:** "Bir de sizin için eşlerinizden oğullar yaratmıştır." **Ve hafedet:** "Ve torunlar (ikram etmiştir)." **Ve razakakum minet tayyibât:** "Sizi temiz olanlarla rızıklandırmıştır." **E fe bil bâtıli yu'minûn:** "(Siz şimdi bundan başka) Batıla mı iman edeceksiniz?" Batılı mı, yanlış olanı mı seviyorsunuz? **Ve bi ni'metillâhi hum yekfurûn:**[67] "Allah'ın nimetlerine nankörlük mü yapacaksınız?" Bu nimetleri görmezden mi geleceksiniz?

Vallâhu faddale ba'dakum alâ ba'dın fîr rızk: "Allah rızık konusunda kiminizi kiminizden üstün kılmıştır." Kiminizi kiminizden faziletli kılmış, ona daha fazla rızık vermiştir. **Femâllezîne fuddılû bi râddî rızkıhim alâ mâ meleket eymânehum fe hum fîhi sevâ':** "O fazla verilmiş olanlar rızıklarını ellerinin altındakilere vermiyorlar ki onlar da onda eşit olsunlar."

[66] Fâtır /3
[67] Nahl /72

E fe bi ni'metillâhi yechadûn:[68] "Şimdi onlar Allah'ın nimetlerini inkâr mı ediyorlar?"

Ve yerzukhu min haysu lâ yahtesib: "(Allah) Hesap edilmeyecek yerden onu (insanı) rızıklandırır." Allah, akla hayale gelmeyen yerden insana rızık verir. **Ve men yetevekkel alâllâh:** "Her kim ki Allah'a tevekkül ederse." **Fe huve hasbuhu:** "O ona yeter." Allah ona yeterdir. **İnnallâhe bâligu emrih:** "Allah mutlaka emrini yerine getirir." Allah'ın emri yerine getirilir. **Kad cealallâhu li kulli şey'in kadrâ:**[69] "Muhakkak ki Allah her şeye bir takdir koymuş (her şey için bir ölçü koymuştur)."

Ahiretle, rızıklanma ile ilgili kısaca birkaç ayet daha okuyayım.

"Dünyadayken kâfirler zenginliklerinden dolayı mü'minlerle alay ederler. Oysaki Kıyamet günü iman edenler onların üzerindedir ve Allah onlara hesapsız rızık verir."[70] O gün de mü'minler onlarla alay ederler.

Lâ yesmeûne fîhâ lagven: "Onlar orada (mü'minler ahirette, cennette) boş söz işitmezler." **İllâ selâmâ:** "(İşittikleri söz) Ancak selamdır." **Ve lehum rızkuhum fîhâ bukraten ve aşiyyâ:**[71] "Onlara orada sabah akşam (Allah'ın özel olarak ikramı) rızık vardır."

Ulâike humul mu'minûne hakkâ: "İşte gerçek manadaki mü'minler onlardır." **Lehum deracâtun inde rabbihim:** "Onların rableri katında dereceleri vardır." **Ve magfiratun ve rızkun kerîm:**[72] "Bir de onlar için mağfiret ve kerim bir rızık vardır."

[68] Nahl /71
[69] Talak /3
[70] Bakara /212
[71] Meryem /62
[72] Enfâl /4

Resûlen yetlû aleykum âyâtillâhi mubeyyinât: "(Allah) Size resulünü ayetlerini okuyup açıklasın (diye göndermiştir)." **Li yuhricellezîne âmenû ve amilûs sâlihâti minez zulumâti ilân nûr:** "İman edip salih amel işleyenleri zulumattan nura çıkarsın diye. Allah, resulünü sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarsın diye" göndermiştir. **Ve men yu'min billâh:** "Her kim ki Allah'a iman ederse." **Ve ya'mel sâlihâ:** "Salih amel işlerse." **Yudhilhu cennâtin tecrî min tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ ebedâ:** "Allah onu altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar ve onlar orada ebedi olarak kalır." **Kad ahsenallâhu lehu rızkâ:**[73] "Allah ona gerçekten güzel bir rızık vermiştir."

Allah cennet için rızık dedi. Peki, bu rızık neye karşılıktır?

Allah'ın resulü, Allah'ın ayetlerini açıkladığında onu dinlemeye, Allah'a iman edip salih amel işlemeye, karanlıklardan nura çıkmayı; yani Allah'ın ayetleriyle nurlanmayı kabul etmeye karşılıktır.

Allah bizi mutlaka birbirimizden sorumlu tutar. Bu yüzden herkes kendi sorumluluğunu bilip taşımalıdır. Ben benimle beraber olanların sorumluluğunu kabul edip taşıyorum; çünkü bana uyması halinde onu Allah'a taşıyacağıma, onun Allah'a dost olacağına dair söz veriyor "bana uyduğun takdirde Allah'a dost olmazsan hesabını bana sor. Bu senin, benim üzerimdeki hakkındır" diyorum. Söz, mesuliyeti, sorumluluğu gerektirir. Bu yüzden söz verdiysek gerekeni mutlaka yaparız.

Allah bu emri, bu yetkiyi bana vermiş olmasa bu sözü veremem. Allah kendisine bu emri vermediği halde kim "ben bana uyanları Allah'a dost ederim, vasıl ederim" derse kâfir olur, müşrik olur. Nasıl ki biz böyle söz veriyorsak bizimle beraber olanlar da "ben, Allah'a dost olmak, vasıl olmak istiyorum" deyip bize söz

[73] Talak /11

veriyor demektir. Eğer söz verdiysen delikanlı ol, sözünde dur! Yapamıyorsan niye beni uğraştırıyorsun!

Burası velayet okuludur.[74] Burası Allah'a dostların yetiştiği, ümmete imamın, önderin, rehberin yetiştiği okuldur. Buraya gelenler böyle gelmelidir. Kardeşlerimizin her biri ümmetin içine girdiğinde Allah'ın kendisine nasip ettiği kadarıyla 10, 20, 100, 1000, 10000 kişiye şefaat edebilecek vasıftadır. Bu vasıfta olmalıdır; çünkü burası oyun yeri değildir, burada şefaatçi yetişiyor.

Burası; kendi nefsinin karanlığına gömülenlerin, nefsinin mağarasına hapsolup feryat edenlerin, kendi kendini kurtarmakta aciz olanların yeri değildir. Burası kendini aşıp "Allah" diyenlerin, "benim rabbim Allah'tır" deyip nefsinden geçenlerin yeridir. Allah'ın rızasını, dostluğunu her şeyin önünde ve üzerinde tutanların yeridir. Burası Allah'a âşık olmak isteyenlerin, âşık olanların, Allah'a âbd olanların, tercihini Allah'a yapanların yeridir. Burası küçücük şeylere takılıp onu dağ gibi zannedenlerin, nefsinin arzusunu, hevasını ilah edinenlerin, aynı şekilde küçücük şeylere takılıp "şu şöyle söyledi, bu böyle söyledi" deyip yere serilmiş olanların yeri değildir. Burası "ya Resulullah! Yolundayız, bize bıraktığın emaneti ümmetine taşıyoruz. Biz emanetine ihanet edenlerden değil, emanetine sadakat gösterenlerdeniz" diyenlerin yeridir. Bu yüzden kardeşlerimizin, bulundukları yeri doğru anlamaları ve bizi, kendilerini doğru tanımaları gerekir. Aynı şekilde sadece rızkın değil bütün güzelliklerin ve bütün iyiliklerin Allah'tan olduğunu bilip bütün muameleyi Allah'tan görmeleri ve Allah'ın bütün muamelesinin de saf hayır, saf aşk, saf rahmet, saf güzellik olduğunu anlamaları, tatmaları gerekir.

[74] Pir Muhammed Hüseyin (r.a.) Hazretleri sohbetlerini dergâh mescidinde yaptığından "burası" diye kastettiği yer dergâhtır.

Evet, hep beraber Allah'ın Er Rezzak ismini anlamaya, rabbimizi Rezzak isminden tanımaya çalıştık. İnşallah bu sohbet vesilesiyle rızkımızı Allah'ın verdiğine iman eder ve Allah'ın bize ikram ettiklerinden insanlara infak eder, ikram ederiz.

Allah bizi sadıklardan eylesin inşallah. Allah bizi emanetlerine sadakat gösterenlerden eylesin. Allah bizi kendisine, resulüne, emanetlerine karşı hainlik yapanlardan, kendisi hakkında su-i zanda bulunanlardan eylemesin inşallah. Allah bizi kendisini El Esmau'l Husna'sından tanıyanlardan, Allah'ın güzelliğini görenlerden, bilenlerden, anlayanlardan, Allah'ın güzelliğiyle, El Esmau'l Husna'sıyla isimlenen kullarından eylesin inşallah. Allah bizi kendisine âbd olanlardan, âşık olanlardan, rızasını, dostluğunu kazanmış olanlardan eylesin. Allah bizi bize bırakmasın inşallah. Allah hepimizi Rezzak ismine, rızkın bütünüyle Allah'tan olduğuna iman edenlerden eylesin. Allah bizi; kendisini, malını ya da aylığını rezzak olarak görenlerden, rızık konusunda başkalarını Allah'a şirk koşanlardan eylemesin. Allah bizi Allah'a şirk koşmaktan muhafaza eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

EL METİN

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Rabbimizi nüzul sırasına göre El Esmau'l Husna'sından anlamaya, rabbimizin kendisini vahyinde tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Önceki sohbetimizde Er Rezzak ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Metin ismini hep beraber öğrenmeye, anlamaya çalışacağız inşallah.

Metin; güçlü, sağlam, gücüne karşı koyulamaz olan, her ne dilerse dilesin dilediğini yapan ve hiçbir şekilde taviz vermeyen demektir. Bir de metin olmanın zıddı vardır. Çürük, aciz, zayıf, acziyeti, köleliği kabul etmek metin olmanın tersidir, zıddıdır.

Allah'ın isimlerini öğrenirken aslında insanı; yani kendimizi anlıyor, tanıyoruz. El Esmau'l Husna üzerinden nasıl olmamız, nasıl yapmamız gerektiğini öğreniyor, Allah'ın güzelliği ile nasıl güzelleşmek gerektiğini anlıyoruz. Bunun için Allah önümüze örnek olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i, koyup "işte onun gibi bir kul olun" buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ve peygamberlere baktığımızda her biri Allah'ın onlara vahyini indirmesinden sonra iman etmeyenlere karşı metin bir şekilde; yani güçlü, metanetli, sağlam bir şekilde durmuşlar ve hiçbir şekilde onlara taviz vermemişlerdir.

Bu yüzden mü'min iman ettikten sonra iman, islam ve ihsanda; yani Allah'a teslim olmada, muhabbette ve samimiyette metanetli olmalı, hiçbir şekilde metanetini, metinliğini bozmamalıdır. Metanetini bozduğu takdirde Allah'ın El Metin ismi onda tecelli etmez, böyle olunca aciz duruma düşer ve metanetini

kaybederek nefsine, şeytana köle olur. Bunun peşinden de iman, islam ve ihsanını kaybeder. Bundan dolayı kul iman edip Allah'a âbd olmayı kabul ettikten sonra metin olmalı; yani güçlü olmalıdır. Âbdliğinde metin olup sağlam bir duruş ile durmalıdır.

Kul, kulluğunda sağlam durmaz, metin olmazsa gücünü kaybeder, güçsüz olur, zayıf olur, aciz olur sonrasında ise "ben yapamam, ben edemem" der. Kul nefse, şeytana ve dünyalığa karşı koyarken metin olmamış, gücünü kaybetmişse yenilir. Dolayısıyla Allah'ın istediği, sevdiği gibi bir kul olamaz. Bununla beraber muhabbetini bozar, imanını koruyamaz. Allah'a karşı teslimiyetini bozar, islamını koruyamaz. Aynı şekilde ihlasını, kulluğunu bozar ve muhsinliğini koruyamaz. Kısacası imanını, islamını ve ihsanını kaybeder.

İsterseniz şimdi Allah'ın El Metin isminin geçtiği ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanıyabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

İnnallâhe huver rezzâku zul kuvvetil metîn:[1] "Muhakkak ki o Allah rezzaktır (rızkınızı veren ilahtır). O kuvvetlidir, metindir." Bütün kuvvet Allah'a aittir, bununla beraber kuvvetinde, rezzaklığında ve ilahlığında metindir.

Fe firrû ilâllâh: "Allah'a firar edin." Hepiniz, Allah'a firar edin. Allah'a firar ederken sağlam olun, metanetli olun, kararlı olun. **İnnî lekum minhu nezîrun mubîn:**[2] "Muhakkak ki ben size ondan (Allah'tan) bir nezirim (uyarıcıyım)." Size "Allah'a firar edin" deyişim Allah'ın emridir. Allah'a firar etmediğiniz takdirde sizi tehlikede kalmakla uyarıyorum. Allah'a firar etmezseniz

[1] Zâriyât /58
[2] Zâriyât /50

kendinizi tehlikeye atmış olursunuz. Bu yüzden Allah'a firar edin, Allah'a koşun.

İnsan firar ediyorsa mutlaka tehlikeden dolayı firar eder. Allah bize "firar edin" diye emretti. Peki, Allah'a firar ederken hangi tehlikelerden firar ediyoruz? -Elbette ki şeytandan, nefsimizden, dünyalıktan Allah'a firar ediyoruz. Allah bize resulü vasıtasıyla "bana firar edin" buyurdu.

Allah nasıl firar etmemiz gerektiğini de beyan etmiştir. **Ve lâ tec'alû meallâhi ilâhen âhar:** "Allah ile beraber başka bir ilah edinmeyin." İlah sadece Allah'tır. **"En güzel isimler, El Esmau'l Husna Allah'a aittir."**[3] Bu yüzden Allah hem zatı itibariyle hem de isimleri, sıfatları itibariyle ilahtır. Allah ile beraber başka bir ilah edinmemek hem zatı itibariyle başka bir ilah edinmeyin demektir, hem de Allah'ın ismini başka bir varlığa vermeyin, "Allah ile beraber başkaları da rezzaktır, kerimdir" demeyin; çünkü bütün isimler Allah'a aittir, demektir. "Mü'minseniz, Allah'a iman etmişseniz bilin ki ilah bir tek Allah'tır. İman ederken böyle anlamanız, böyle iman etmeniz gerekir. Allah ile beraber başka bir ilah edinmediğiniz takdirde Allah'a firar edersiniz, koşarsınız" buyurdu Allah.

İnnî lekum minhu nezîrun mubîn:[4] "Muhakkak ki ben size ondan (Allah'tan gelen) bir nezirim." Dikkat edilirse Allah ayeti burada da tekrar etti. Yani "ben bir uyarıcıyım. Allah'tan başka bir ilah edinirseniz bu sizin hüsranınız olur diye sizi uyarıyorum."

Kezâlike: "İşte böyle (bu böyledir)." **Mâ etellezîne min kablihim min resûl:** "Onlardan önce onlara bir resul geldiğinde (onlara bir resul gönderdiğimizde)." **İllâ kâlû sâhırun ev mecnun:**[5] "(Onun için) Derlerdi ki: Bu bir sihirbazdır ya da bu bir mecnundur

[3] A'râf /180
[4] Zâriyât /51
[5] Zâriyât /52

(delidir).” Resullere böyle söylemelerinin sebebi; resuller Allah’a davet ettiği, “hepiniz Allah’a firar edin, Allah ile beraber başka bir ilah edinmeyin” dediği içindir. Resuller böyle söyleyince iman etmeyenler onlar hakkında “bu sihirbazdır” ya da “bu mecnundur” demiştir.

E tevâsav bihî: “(Onlar) Bunu birbirlerine tavsiye mi ettiler?” **Bel hum kavmun tâğûn:**[6] “Hayır, onlar haddini aşmış azgın bir kavimdir.” Onlar azgın bir kavim oldukları için böyle yapmıştır. Azmak, tağutta olmak demek; Allah’ı, hakkı kabul etmemek demektir. Her ne olursa olsun haktan başka her şey tağuttur.

Fe tevelle anhum: “Bundan dolayı onlardan yüz çevir.” Allah’a firar etmeyenlerden, Allah ile beraber ilah edinmiş olanlardan yüz çevir. **Fe mâ ente bi melûm:**[7] “(Sen onlardan yüz çevirdiğinden dolayı) Kınanacak değilsin.” Levm edilecek değilsin. Sen böylelerinden yüz çevir. Rahat ol, yüz çevirdiğin için levmedilmezsin.

Ve zekkir fe innez zikrâ tenfeul mû’minîn:[8] “Sen öğüt ver; çünkü öğüt, mü’minlere fayda verir.” Mü’minler öğütten, zikirden, Allah’ın ayetlerinin hatırlatılmasından fayda görür, senin vazifen budur, dedi Allah.

Ve mâ halaktul cinne vel inse illâ li ya'budûn:[9] “Ben cinleri ve insanları sadece bana âbd olsunlar diye yarattım.” İnsanların ve cinlerin yaratılış sebebi; Allah’a âbd olmalarıdır, başka bir vazifeleri yoktur. Tek vazifeleri Allah’a âbd olmalarıdır. Âbd olmak; gönlünü kaptırıp sevdiğinin peşinden sürüklenmek demektir. Bu yüzden Allah’a âbd olmak demek; Allah’a âşık olmak, severek, isteyerek Allah’a âbd olmak ve nefsin, şeytanın,

[6] Zâriyât /53
[7] Zâriyât /54
[8] Zâriyât /55
[9] Zâriyât /56

başkalarının ilahlığını kabul etmemektir. Allah'a âbd olmak, insanı hürriyetine kavuşturur ve özgür kılar. Nefse, şeytana, dünyaya âbd olmak ise insanı köleleştirir.

Mâ urîdu minhum min rızkın: "Ben onlardan (ne insanlardan ne de cinlerden) rızık istemiyorum." **Ve mâ urîdu en yut'imûn:**[10] "Beni doyurmalarını da istemiyorum."

İnnallâhe huver rezzâk: "Muhakkak ki rızkı veren o Allah'tır." İnsanları da cinleri de, bütün mahlûkatı da doyuran, herkese rızkını veren Allah'tır. **Zul kuvveh:** "O, kuvvet sahibidir." Peş peşe okuduğumuz bu ayetlerin sonunda Allah'ın Metin ismi geldi. **El metîn:**[11] "(Allah) Metindir." Allah bir şeye hükmettiğinde onu yapar, devam ettirir ve hiç kimse onun gücüne karşı koyamaz. Allah ayet-i kerimede; **"Allah, insanları günahlarından dolayı cezalandırsaydı yeryüzünde canlı varlık bırakmazdı"**[12] buyurur. Yani insanlar günahlarından, yanlışlarından dolayı yaşamayı hak etmiyor; ama Allah metindir, bir kere böyle hüküm verdiği için onların rızkını vermeye, onları varlıkta tutmaya, onlara kazanma imkânını vermeye devam eder.

Fe inne lillezîne zalemû zenûben misle zenûbi ashâbihim: "Muhakkak ki o zulmedenlerin arkadaşlarına da misliyle (ayniyle) o günahın (o zulmün) payı vardır." **Fe lâ yesta'cilûn:**[13] "Acele etmesinler (bunun cezasını görecekler)." Zulmedenleri destekleyenler, zulmedenlerin işledikleri zulmün günahından ayni ile payını alır, buyurdu Allah.

Bu yüzden kimi desteklediğimize bakmamız gerekir. Eğer destekledikleriniz, arkadaş olduklarımız başkalarına zulmediyorsa bilelim ki Allah onların işlediği zulmün aynısını bizim defterimize de yazar. Destekledikleriniz cinayet işlemişlerse biz

[10] Zâriyât /57
[11] Zâriyât /58
[12] Nahl /61
[13] Zâriyât /59

de o cinayete ortağız. Zulüm yapmışlarsa zulümlerine, günah işlemişlerse günahlarına ayni ile ortağız. Allah "onlara ayni ile pay var, bunun farkında değiller. Acele etmeyin, bunu göreceksiniz" buyurdu.

Bu yüzden mü'min taraf olmaz. Mü'min sadece Allah'ın tarafındadır. Örnek vermek gerekirse mü'min partici olmaz, mü'minin partisi olmaz. Elbette ki bir partiyi, birilerini destekleyebilir bu ayrı şeydir; ama desteklerken particilik yapmaz, hakta durur, doğruya "doğru" yanlışa da "yanlış" der. Mü'min bir partiyi destekliyor diye o partinin yanlışına "doğru" demez; çünkü mü'min için bir tek doğru vardır, o da; Allah'ın vahyettiğidir, resulünün sünnetidir; yani mü'minin ölçüsü Kur'an ve sünnettir. Yoksa insan körü körüne birilerini desteklerse sonra destekledikleri zulmüne, isyanına, günahına, yanlışına ortak olur.

Fe veylun lillezîne keferû min yevmihimullezî yûadûn:[14] "(Allah'ın) O kâfirlere va'dettiği gün geldiğinde onlara veyl olsun!" İşte o zulmedenlere ve zulmedenlere arkadaş olanlara yazıklar olsun, imanında metin olmayan, metanetli durmayanlara yazıklar olsun. Bu, onların yeri cehennem demektir.

Ve iz ehaze rabbuke min benî âdeme min zuhûrihim zurriyyetehum: "Hatırlayın ki biz Âdem'in belinden zürriyetlerini aldık." **Ve eşhedehum alâ enfusihim:** "Onları kendi nefisleri üzerine (kendi kendilerine) şahit kıldık." **E lestu birabbikum:** "(Onlara sorduk) Ben sizin rabbiniz değil miyim?" **Kâlû belâ şehidnâ:** "Evet (sen bizim rabbimizsin), biz buna şahidiz dediler." Allah'ın böyle yapmasının hikmeti nedir? **En tekûlû yevmel kıyâmeti innâ kunnâ an hâzâ gâfilîn:**[15] "Kıyamet günü biz bundan

[14] Zâriyât /60
[15] A'râf /172

gafildik (bundan haberimiz yoktu) demeyesiniz diye (bunu yaptık)."

Allah "sizin rabbiniz bir tek benim, siz de buna şahitsiniz. Kıyamet günü bizim bundan haberimiz yoktu demeyesiniz diye sizi buna şahit kıldım" buyurdu. Madem öyle neden rabbimizi gördüğümüzü, rabbimizin bize "e lestu birabbikum" hitabında bulunduğunu hatırlamıyoruz?

Aslında herkes kendisini yaratan rabbini arıyor. İnsanın hep bir arayış içinde olması, rabbini araması işte bu şahadetten dolayıdır. Kul bunu hatırlamasa da aslında neyin peşinden koşarsa koşsun bütün şiddeti ile bunu biliyor ve rabbini isteyip rabbini arıyor. Rabbini bulmayana, onun yoluna girmeyene kadar da mutmain olması, huzuru bulması mümkün değildir. Bu yüzden ruh hep bir feryat içindedir; çünkü rabbini arıyor ve rabbini istiyor. Kul, Allah'a giden yola koyulup yürümeye başladığında "evet, işte benim aradığım budur" der; çünkü rabbine gitmeye, rabbine yaklaşmaya başlamıştır. Bu yüzden Allah "Kıyamet günü hiç kimse 'ben bilmiyordum' diyemez; çünkü onu buna şahit kıldım" buyurdu.

Evet, ayet devam ediyor. **Ev tekûlû innemâ eşreke âbâunâ min kabl:** "Bir de daha önce bizim babalarımız, atalarımız müşriktiler (sana şirk koşuyorlardı, biz bunu bilmiyorduk) demeyesiniz diye." **Ve kunnâ zurriyyeten min ba'dihim:** "Ve biz (atalarımızdan) sonra geldik, onların zürriyetiyiz." Biz bunu bilmiyorduk. Babalarımızın, atalarımızın, büyüklerimizin söylediklerine uyduk, demeyesiniz diye böyle yaptık. **E fe tuhlikunâ bimâ fealel mubtilûn:**[16] "(Atalarımız) Batılda olduğu için bizi helâk mı edeceksin (demeyesiniz diye)." Ataların batılda olabilir, sana düşen; onlara uymak değil Allah'ın kitabına ve

[16] A'râf /173

resulünün sünnetine uymaktır. Allah "kendi gönlünden bunu biliyorsun, bahane kabul etmiyorum" buyurdu.

Ve kezalik: "İşte böyle." Bu böyledir. **Nufassılul âyât:** "Ayetlerimizi (böyle) ayrıntısıyla açıklıyoruz." Neden? **Ve leallehum yerci'ûn:**[17] "Onlar (bulundukları yoldan) dönsünler diye." Rablerine dönsünler diye. Belki rablerine dönerler, belki hakkı, hakikati kabul eder ve rablerini dinlerler diye ayetlerimizi böyle açıklıyoruz.

Vetlu aleyhim nebeellezî âteynâhu âyâtinâ: "Kendisine ayetlerimizi verdiğimiz o kişinin (o adamın) haberini onlara anlat." **Fenseleha minhâ:** "O, ayetlerimizden çıktı (ayetlerimizi bıraktı)." Ona ayetlerimiz okundu, o da bunu anladı; ama oradan çıktı. **Fe etbeahuş şeytân:** "Şeytana tabi oldu." Ayetlerimize tabi olması gerekirken şeytana tabi oldu. **Fe kâne minel gâvîn:**[18] "Dolayısıyla yolunu şaşırmışlardan oldu."

Ve lev şi'nâ: "Ama biz dileseydik (o da dilemiş olsaydı)." O dilemiş olsaydı biz de dilerdik. **Le rafa'nâhu bihâ:** "Onu onunla (ayetlerimizle) ref eder (yüceltirdik)." **Ve lâkinnehû ahlede ilâl ard:** "Ama o yere saplandı." O, toprağa, dünyaya saplandı; yani dünya hayatını ahiret hayatına tercih etti. **Vettebea hevâhu:** "O, hevasına tabi oldu." Allah'ın ayetlerine tabi olması gerekirken nefsinin hevasına, arzusuna, isteğine tabi oldu. **Fe meseluhu:** "Onun misali." **Ke meselil kelbi in tahmil aleyhi yelhes:** "Onunla muhatap olsan da olmasan da onun hali köpeğe benzer, dilini çıkarıp solur." Köpeğin dilini çıkarıp soluması gibi o da öyle dilini çıkarıp solur. **Ev tetrukhu yelhes:** "Onu kendi haline bıraksan da." Yani ona sorumluluğunu hatırlatıp "sorumluluğunu yüklen" desen ve onu Allah'a davet etsen de onu bırakıp bir şey söylemesen de o, köpek gibi dilini çıkarıp solur.

[17] A'râf /174
[18] A'râf /175

Zâlike meselul kavmillezîne kezzebû bi âyâtinâ: "Ayetlerimizi yalan sayan kavmin hali böyledir." Dikkat edilirse Allah ayetlerimizi inkâr eden değil yalan sayan kavmin hali böyledir, buyurdu. Yalan saymak; inkâr etmek demek değildir "ben, Allah'ın ayetlerini kabul ediyorum" deyip ayetlerin gereğini yapmamak, sanki ayetleri hiç dinlememiş, anlamamış gibi yapmaktır. Böyle olan birinin hali dilini çıkarıp soluyan köpeğe benzer; yani ısırmak için fırsat arıyor. **Faksusil kasas:** "Sen kıssayı anlat." **Leallehum yetefekkerûn:**[19] "Belki düşünürler." Belki tefekkür edip anlarlar ve ders alırlar.

Sâe meselenil kavmullezîne kezzebû bi âyatinâ: "Ayetlerimi yalan sayan kavmin misali (hali) ne kötüdür!" **Ve enfusehum kânû yazlimûn:**[20] "Onlar sadece kendilerine zulmederler." Kendilerine zulmeden kavmin hali, misali ne kötüdür! Allah'ın ayetlerini yalan sayanlar köpek gibidir ve köpek gibi olmak ne kötü bir durumdur, buyurdu Allah.

Men yehdillâhu fe huvel muhtedî: "Kim, Allah'ın hidayetiyle hidayet bulmuşsa hidayettedir." Allah kime hidayet vermişse hidayetteki odur. **Ve men yudlil:** "(Allah) Kimi de delalette bırakırsa." Yani kim de Allah'ın hidayetiyle hidayeti bulmazsa. **Fe ulâike humul hâsirûn:**[21] "İşte hüsrana uğrayanlar onlardır." Hidayet Allah'ın, Kur'an'ın, Allah'ın ayetlerinin hidayetidir.

Ve lekad zere'nâ li cehenneme kesîran minel cinni vel ins: "Ve biz insanların ve cinlerin çoğunu cehennem için çıkardık (cehennem için yaşattık)." Zere'nâ kelimesinin manası "yarattık" demek değildir. Dünyaya, hayata gelmesine müsaade ettik demektir. Zere'e; ziraat demek, ekilmiş tohumu çıkardı demektir.

[19] A'râf /176
[20] A'râf /177
[21] A'râf /178

Bu yüzden ayet; insanların ve cinlerin çoğunu cehennem için yaşattık, hayatta bıraktık, onlara imkân tanıdık manasına gelir.

Allah insanların ve cinlerin neden cehennemlik olduğunu beyan ediyor.

Lehum kulûbun lâ yefkahûne bihâ: "Onların kalpleri vardır, onunla fıkhetmezler." Allah onlara kalp vermiştir; ama onunla anlamazlar, düşünüp tefekkür etmezler. **Ve lehum a'yunun lâ yubsırûne bihâ:** "Ve onların gözleri vardır, onunla görmezler." Yani gönül bakışları vardır; ama onunla bakıp görmezler. **Ve lehum âzânun lâ yesmeûne bihâ:** "Ve onların kulakları vardır, onunla işitmezler." Allah'ın kelamını işitmezler. **Ulâike kel en'âm:** "İşte onlar davarlar gibidir." **Bel hum edallu:** "Yok yok (davar gibi değil) daha aşağıdırlar." Onlar davarlardan daha aşağıdırlar. **Ulâike humul gâfilûn:**[22] "İşte gafil olanlar bunlardır."

Allah'tan habersiz olanlar, kendinden gafil olanlar, Hz. İnsan olduğunu unutmuş olanlar, gaflette olanlar, bilmeyenler bunlardır. Ebedi hayattan, ebedi hayatı nasıl kazanmaları gerektiğinden gafil olanlar bunlardır; çünkü Allah onlara gönül verdiği halde onunla fıkhetmez, anlamazlar. Allah onlara manevi göz vermiştir; ama hikmetle bakmaz ve Allah'ın muradını anlamak için görmeye çalışmazlar. Hem zahiri hem de manevi kulakları vardır; ama onunla Allah'ın ayetlerini işitmez, duymazlar. Onlar davarlar gibidirler. Hayır, davarlardan daha aşağıdırlar. Allah'tan gafil olanlar davarlardan daha aşağıdır.

Allah bundan önceki ayette de ayetlerini yalan sayanların hali için dilini çıkarıp soluyan köpeği örnek vermişti. Şayet Allah birine "köpek gibidir, davar gibidir" buyurduysa o halde Kıyamet günü o kişi köpek gibi, davar gibi olur; yani, Allah onu köpek yapar, davar yapar.

[22] A'râf /179

Ve lillâhil esmâul husnâ: "El Esmau'l Husna Allah'a aittir." Bütün güzel isimler Allah'a aittir. **Fed'uhu bihâ:** "Onunla (o isimlerle) ona dua edin." Fed'uhu, davet edin demektir. Bu yüzden ayet; El Esmau'l Husna'yla, güzel isimleriyle Allah'ı davet edin manasına gelir.

Peki, nasıl dua edeceğiz, bununla beraber Allah'ı nasıl davet edeceğiz?

Önce güzel isimleriyle Allah'a nasıl dua edeceğimizi kısaca açıklayayım.

Diyelim ki Allah'tan kendimize veya başkalarına rahmetle muamele etmesini istiyoruz. Bu durumda; "ya rabbi! Sen rahmansın, sen rahimsin. Bu kuluna rahmet et. Rahman olan sensin. Eğer sen bize rahmet etmez, merhamet etmezsen hiç kimse bize merhamet edemez. Rahim olan sensin, sen erhamerrahiminsin bana, falan kuluna rahmet et" deyip duayı böyle yapmamız gerekir.

Aynı şekilde bir nimet istediğimiz zaman da "ya rabbi! Sen kerimsin, sen vehhabsın, sen nimeti hibe edensin. Sen rezzaksın, rızkı veren sensin, bize bu nimeti ikram et" dememiz ve Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını söyleyip Allah'tan bu şekilde istememiz gerekir. Bu, El Esmau'l Husna'yla; yani Allah'ın güzel isimleriyle Allah'a dua etmektir.

Bir de güzel isimleriyle Allah'ı davet etmek vardır. Rabbimizi El Esmau'l Husna'sıyla davet ederken "ya rabbi! Sen rahimsin. Sana halife olmak için benim de rahim olmam ve senin kullarına, mahlûkatına merhamet etmem lazım. Sen rahimsin, rahmet etmeyi ve rahmet edeni seversin. Ben de senin sevgini istiyorum. Sana iman etmeyi, imanımın kemale ermesini istiyorum. Bu yüzden bana rahmetle muamele etmeyi ikram et. Rahim isminin tecellisini bana ikram et ve beni rahim yap ya rabbi! Sen kerimsin ya rabbi! Benim de sana halife olmam için kerim olmam ve

kullarına, mahlûkata ikram etmem lazım. Sen kerim olanları seversin; çünkü sen kerimsin. Bana da Kerim isminle tecelli et ve beni de kerim yap ya rabbi" dememiz ve Allah'ın isimleriyle Allah'ı davet etmemiz gerekir.

Bunları sadece dil ile söylememiz yetmez. Bir de fiili duamızı yapmamız gerekir. İnsanlara, mahlûkata, en yakınlarımıza merhamet ettiğimizde, ikramda bulunduğumuzda Allah gönlümüzdeki Rahim ve Kerim ismini üzerimizde kemale erinceye kadar artırır.

Evet, Allah "en güzel isimler Allah'ındır. Allah'a onlarla dua edin, Allah'ı davet edin" buyurdu. **Ve zerûllezîne yulhıdûne fî esmâihî:** "Onun isimlerinde ilhada düşenleri (mülhid olanları) bırak." Allah'ın isimlerini terk edenleri, Allah'ın isimlerinden mahrum olanları bırak. **Se yuczevne mâ kânû ya'melûn:**[23] "(Onlar) Yaptıklarının cezasını çekecekler." Onlar Allah'ın El Esmau'l Husna'sından mahrum kaldıkları, ilhada düştükleri için, Allah'ın isimlerine ters düştükleri ve Allah'ın isimleriyle isimlenmedikleri için yaptıklarının cezasını görecekler. Neden? - Çünkü Allah'ın isminden ayrılış zulümdür. Bu yüzden Allah'ın ismini terk ettiğimizde kendimize zulmetmiş, dolayısıyla cezayı hak etmiş oluruz. Bu yüzden Allah "Allah'ın isimlerini terk edenleri bırak" buyurdu.

Ve mimmen halâknâ ummetun yehdûne bil hakk: "Bizim yarattıklarımızdan öyle bir ümmet (öyle bir topluluk) var ki hakka hidayet eder." Allah başka ayet-i kerimede bu toplulukları anlatırken onların her zamanda var olduğunu[24] buyurmuştur. **Ve bihî ya'dilûn:**[25] "Onunla adaleti yerine getirirler." Dengeyi kurar ve insanları dengeye getirirler. Kur'an ile, El Esmau'l Husna ile insanları dengeye getirir ve insanları dengeli kılarlar; yani insanları

[23] A'râf /180
[24] Secde /24
[25] A'râf /181

Allah'ın isimlerinde ilhada düşürmez, tam tarsine Allah'ın isimleriyle isimlenmeleri için onlara hidayetçi olurlar.

Vellezîne kezzebû bi âyâtinâ: "O kimseler ki ayetlerimizi inkâr ederler." **Se nestedricuhum min haysu lâ ya'lemûn:**[26] "Onları bilmedikleri (anlamadıkları) yerden yavaş yavaş (cehenneme) yuvarlayacağız." Biri Allah'ın ayetlerini, Allah'ın isimleriyle isimlenmeyi inkâr ederse, El Esmau'l Husna'da ilhada düşüp düşmediğinden yahut Allah'ın isimleriyle isimlenip isimlenmediğinden haberi bile yoksa bilmediği yerden yavaş yavaş uçuruma, cehenneme yuvarlanır. Bunu Allah söylüyor.

Ve umlî lehum: "Ben onlara mühlet veririm (müsaade ederim)." Akıllarını başlarına toplasınlar, Allah'a dönsünler, Allah'a firar etsinler, El Esmau'l Husna'yla isimlensinler, Allah'ın güzelliğiyle güzel olsunlar diye onlara mühlet veririm. **İnne keydî metîn:**[27] "Muhakkak ki benim işim metindir (sağlamdır)." "Muhakkak ki ben metinim, benim fiilim de, işim de metindir." Yani "sana müsaade etmiş, yaşamana imkân vermişsem aklını başına topla ve El Esmau'l Husna'yla güzelleş diyedir. Sen ise kendi ayağınla uçuruma sürükleniyor, kendine tuzak kuruyorsun, haberin olsun."

Evet, hep beraber Allah'ın El Metin ismini anlamaya çalışıyoruz. Metin olmaya çalışırken önce imanda metin olmamız gerekir. Eğer "lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" demişsek artık bu söz üzerinde metin olmamız ve sarsılmamamız lazım. "Ben, Allah'a iman etmişim, rabbimi her şeyden, canımdan da çok seviyorum" demişsek iman etmişiz demektir. Artık bize düşen imanımızı artırmaya çalışmaktır; ama böyle olması gerektiği halde imanımızı kaybediyorsak ya da imanımızda bir eksilme oluyorsa bu durumda imanda mü'min olarak metin olamamışız, Allah'ın El

[26] A'râf /182
[27] A'râf /183

Metin ismi bizde tecelli etmediği için de imanımızı kaybediyoruz demektir.

Aşkı, muhabbeti kaybetmek imanı kaybetmek demektir; çünkü aşk ve muhabbet iman nurunun tecellisidir. Öyleyse kendimizi hiç kandırmadan imanda metin olup olmadığımıza bakmamız, her geçen gün imanda sarsılmadan ilerliyor muyuz yoksa her gün ayrı bir halde imanda bir aşağıda, bir yukarıda mıyız diye kendimizi kontrol etmemiz lazım.

İmanda metin olmak gerektiği gibi islam da; yani Allah'a teslimiyette de metin olmak gerekir. Bir günümüzü Allah'a teslim olarak yaşıyor ikinci günümüzde ise teslimiyetimizi kaybediyor ve şeytana teslim oluyorsak bu durumda İslam'da metin olamamış, sağlam duramamışız demektir.

İman İslam İhsan bir bütündür. Nasıl ki imanda ve İslamda metin olup olmadığımıza baktıysak bir de ihsanda metin olup olmadığımıza bakmamız gerekir; çünkü İman İslam İhsan bir araya geldiğinde din olur. İslam dini bu üçünden meydana gelir. İhsan; ihlastır, muhsin olmaktır. Allah'ın huzurundaymış gibi bir hayat yaşamaktır.

Her anda Allah'ın huzurunda aşk ve vecd halinde duramıyorsak bu durumda ihsanda metin olamamışız demektir. Allah'ın Metin ismi bizde tecelli etmemiş ya da bizde durduğu kadar tecelli etmiş demektir. Allah ayet-i kerimede; **Ve mâ halaktul cinne vel inse illâ li ya'budûn:**[28] "Ben, cinleri ve insanları sadece bana âbd olsunlar diye yarattım" buyurmuştu. Bu yüzden Allah'a âbd olurken, Allah'ın rızası peşinde koşarken, Allah'ın sevdiği, razı olduğu bir kul olurken metin durabiliyor muyuz; yani metanetli, güçlü, sağlam durabiliyor muyuz diye kendimize sormamız gerekir.

[28] Zariyat /56

İnsanın insan olabilmesi için, Hz. İnsan olabilmesi için iman etmesi ve Allah'a âbd olması gerekir. İman ve Allah'a âbdiyet; işin özüdür, Hz. İnsan olmanın, Allah'a dost olmanın özüdür, temelidir. Geriye kalan her şey araçtır. Amaç; Allah'a iman edip âbd olmaktır. Devamlı söylüyoruz; "ibadet amaç değildir. Namaz, oruç, hac, zekât; yani bütün emirlerin hiçbiri amaç değildir, araçtır. Amaç ise ibadetler aracılığıyla iman edip Allah'a âbd olmaktır." Bu yüzden ibadet, âbdiyetin gereğidir, âbd olmak ise her andadır.

Allah ayet-i kerimede; **"nerde olursanız olun, ister tek başınıza, ister başkalarıyla beraber olun Allah'ın huzurunda olduğunuzu unutmayın"**[29] buyurur. Âbd olduğunu, seni yaratan rabbinin huzurunda olduğunu unutma, buyurdu Allah. Yoksa sadece namazdan namaza Allah'ı, Allah'a âbd olduğumuzu hatırlıyorsak bu yaptığımız âbdiyet olmaz. Dolayısıyla da ibadeti âbdiyetin yerine koymuş oluruz.

Söyledim; Allah'a âbd olurken metin bir şekilde, sağlam bir şekilde durup durmadığımıza bakmamız gerekir. Allah'a itaat ederken mutlaka metin olmak lazım. Allah'ın namaz, oruç, hac, infak ve ihsan gibi emirleri vardır. O halde bakalım Allah'ın emirlerini yerine getirirken metin mi duruyoruz yoksa nefsimiz itiraz ettiğinde, şeytan bir vesvese verdiğinde hemen düşüyor, yuvarlanıyor muyuz! Metin duruyorsak Allah'ın El Metin ismi bizde tecelli etmiş demektir. Metin duramıyorsak tecelli etmemiş demektir.

Aynı şekilde Allah'ın resulüne tabi olurken metin durup durmadığımıza bakmamız gerekir. "Ben iman etmişim" diyen istisnasız her bir mü'min için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz örnektir, önderdir, rehberdir. Mü'minler mutlaka Allah'ın resulünü kendisine örnek alıp ona uymalı, ona tabi olmalıdır. Biri,

[29] Sebe /46

Allah'ın resulüne tabi olmadıysa başka birine tabi olmuştur; yani ya nefsine, ya şeytana ya da herhangi birine tabi olmuştur; ama kime tabi olursa olsun aslında tabi olduğu kendi nefsinin hevasıdır.

Allah'ın ayetlerine uyarken, iman ederken, ayetleri imana, ahlaka, amele dönüştürürken metin olup olmadığımıza; yani sağlam durup durmadığımıza bakmamız gerekir. "Rabbim böyle emretmiş, benim buna iman etmem lazım, benim bunu sevmem lazım, bunun bende ahlaka dönüşmesi lazım, benim böyle olmam, böyle yapmam lazım" dememiz ve ayetleri amele dönüştürürken metin olup olmadığımıza bakmamız gerekir.

Mü'minler, Müslümanlar olarak bir sorunumuz var; birbirimize metin olmayı tavsiye etmiyor, tam tersini tavsiye ediyoruz. İnsanların manevi gücünü kırmak, onu pasif hale getirmek için ona ha bire tersten telkinde bulunup "sen bunu yapamazsın, senin gücün yok, sen kim veli olmak kim, sen kim, Allah'a dost olmak kim" diyoruz.

Yetmez, anne ve babalar kendi evlatları zahiri olarak bir iş yaptığında bile onlara; "sen bu işi yapamazsın, sen kim bunu yapmak kim" deyip onların azmini, metanetini kırıyor. Oysaki anne babaların evlatlarına tam tersini söylemesi; "Allah seni Hz. İnsan olasın diye yaratıp sana bu kabiliyeti, bu gücü vermiş ve zatıyla, sıfatıyla sana tecelli etmiştir, dolayısıyla sen Hz. İnsansın. Hak budur, doğru budur, Allah böyle söylemiştir" demesi gerekir.

Anne babalar evlatlarını küçümseyemez. Evladı bile olsa onu bu şekilde küçümsemeye, yermeye hakkı yoktur. "Senin buna gücün yetmez, sen kim bunu yapmak kim" demek bir hastalıktır, hem de münafıklığın hastalığıdır; çünkü ancak bir münafık böyle yapar. Böyle yapanlar bilmediği, Allah'a, Allah'ın El Esmau'l Husna'sına iman etmediği için böyle yaparlar! Oysaki evladı Allah'ın isimlerini kazanırken Allah o isimleri zaten ona vermiştir.

O isimler onda kemale ererken, büyürken anne babanın da ona yardım etmesi lazım. Allah'ın Metin isminde evladı küçümseyerek ona yardım edilmez, böyle destek olunmaz. Anne babalar böyle yapmakla aslında kendi üzerlerinde Allah'ın Metin ismini yok etmeye çalışıyorlar!

Birbirimize hakkı, hakikati tavsiye ederken aslında El Esmau'l Husna'yı tavsiye ediyoruz. Aynı şekilde sabrı tavsiye ederken de El Esmau'l Husna üzerinde sabit durmayı, metaneti, metin olmayı tavsiye ediyoruz.

Bu yüzden Allah Asr Suresi'nde; **Vel asr:** "Asra (zamana) and olsun ki" buyurur. Allah insana "senin ömrüne yemin olsun ki" dedi. **İnnel insâne le fî husr:** "Muhakkak ki insan hüsrandadır (insan zarar etmiştir)." Hüsran zarar etmek demektir. Peki, insan neyinden zarar eder? -İnsanlığından, Hz. İnsan oluşundan zarar eder. **İllellezîne âmenû:** "Ancak iman edenler müstesna!" Sadece iman etmek insanın hüsrandan kurtulmasına yetmez. İmanla birlikte ne olması gerekir? **Ve amilûs sâlihât:** "(İmanla beraber) Salih amel işlerse." Demek ki iman ettikten sonra bir de salih amel işlemek gerekiyormuş! Peki, salih amel işlemek yeter mi? -Yetmez. **Ve tevâsav bil hakkı ve tevâsav bis sabr:**[30] "Bir de hakkı tavsiye eder ve sabrı tavsiye ederse." Demek ki insanın hüsrana uğramaması için iman etmesi, salih amel işlemesi, bir de hakkı ve sabrı tavsiye etmesi gerekiyormuş.

Bu yüzden insanın hakka davet etmesi gerekir. Hakk; Allah'ın ismidir, Allah'ın buyurduğudur, resulünün yaşadığıdır. İnsanın hakkı tavsiye etmesi, hakkı tavsiye ederken de sabırlı olması gerekir. Bununla beraber bir de hakta sabretmeyi tavsiye etmesi; yani metanetli olmayı tavsiye etmesi gerekir. Yoksa ne olur? -Yoksa hüsrana düşer. Bunu Allah söylüyor.

[30] Asr /1-3

Biz bunları söylerken bazıları çıkıp “biz atalarımızın dininde böyle öğrenmedik” derse doğrudur. Evet, ataların dini böyle değildir, bu yüzden atalarının dininden böyle öğrenmemişlerdir. Hâlbuki dinini Allah’ın kitabından, resulünden öğrense böyle olduğunu görecek, anlayacak. Zaten Allah okuduğumuz “kalu bela” ayetinde “ben senin maşukunum, ben seni yaratan rabbinim ve sen benimle muhatap oldun, sen bana şahit oldun, senin istediğin benim. Sen bunu biliyorsun. Bak sana haber veriyorum. Ataların böyle yaptı diye sen de onlar gibi yapma, onlar gibi yaparsan onlar gibi olursun” buyurdu.

Evet, bir de yapmamamız gereken şeylere karşı; yani nefsimize, nefsimizin arzularına, isteklerine karşı metin olmamız, metanetli olmamız gerekir. Nefsin arzusu, isteği vardır. Nefis dünyayı ister, haram olanı ister. Eğer nefsin arzularına, isteklerine karşı metin olmazsak bu durumda nefsimize köle olur, kul oluruz. Aynı zamanda şeytana kul köle olmuş oluruz. Eğer böyle bir halimiz varsa imanımızda, kulluğumuzda sebat etmediğimiz, metanetli olmadığımız içindir. Aynı şekilde nefsimiz iki de bir bizi yeniyorsa, nefsimize, şeytana karşı devamlı yenik düşüyorsak metanetli olamadığımız için; yani Allah’ın Metin ismi bizde tecelli etmediği içindir.

İnsanların “şöyle ya da böyle” demesine karşı metin olmamız gerekir. Ya, rab olarak Allah’ı kabul eder “bu konu hakkında Allah ne buyurmuş, böyle yaparsam Allah ne der” deyip hayatımızı Allah’a göre yaşar, Allah’a kul oluruz ya da insanların “şöyle ya da böyle” demesini Allah’ın vahyinin önüne koyar, insanları ilah edinmiş oluruz.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

“Şunu şöyle yaparsam acaba komşular ne der, herkes ne der, anam ne der, hanımım ne der, eşim ne der, çocuklar ne der” diyorsak ve onların bizim hakkımızda söylediği Allah’ın bizim

hakkımızda ne söyleyeceğinin önüne geçiyorsa bilelim ki onları ilahımız olarak kabul etmişiz demektir. Unutmamamız lazım ki kimin için "ne der" diyorsak o bizim ilahımızdır, rabbimizdir; çünkü onu Allah'ın önüne koymuşuz! Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"Allah ile beraber başka ilah edinmeyin"**[31] buyurmuştur. Yani böyle yaptığımız durumda Allah'ı ilah olarak kabul etmişiz; ama Allah ile beraber başkalarını da ilah edinmiş, Allah'ın önüne koymuş, imanımıza şirki bulaştırmış ve müşrik olmuşuzdur ve bunun farkında bile değiliz! Başkalarının ne dediğini Allah'ın önüne koyduğumuz için münafık olmuşuz bundan haberimiz bile yoktur! İşte, Allah'ın hesabını bırakıp başkalarının hesabını yapmak böyle vahim bir durumdur.

Şu anki durumu anlatmak için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir örnek vereyim.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabelerle sohbet ederken "sizden kim üç kız çocuğunu evlenme çağına kadar büyütüp evlendirirse ona cennet vardır"[32] *buyurur. O sırada sahabeden biri "ya Resulullah! Benim iki kızım var" der. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "iki kız da olsa böyledir" diye cevap verir. Sohbette olan başka bir sahabe de "ya Resulullah benim bir kızım var" deyince Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ona bir cevap vermez; ama farklı bir sefer yine aynı sohbeti yaparken başka biri "ya Resulullah! Benim bir kızım var" deyince bu kez "bir kız da olsa karşılığı cennettir" buyurur.*

Kelimeye dikkat etmek lazım; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "kim kızlarını evlendirirse" demedi "evlenme çağına geldiğinde evlendirirse" buyurdu; çünkü buluğa erip evlenme çağına geldiğinde kızını evlendirmezse harama bakacak.

[31] Zâriyât /51
[32] Ebu Davud, Edep, 120, 121

EL METİN

Genel itibariyle bakıldığında şu anda aile yapısı bütünüyle bozulmuş durumdadır. Evler aile olmaktan, yuva olmaktan çıkmış, evlilik sanki iki kişi oyun oynuyor gibi bir hale gelmiştir. İki taraf da evliliği oyun gibi zannediyor! Erkek hanımına "şöyle yap" diyor, hanımı kocasına "sen böyle yap" diyor! Biri "sen niye şöyle yaptın" diyor, öteki "sen niye böyle yaptın" diyor. Her biri karşı taraftan kendisine uymasını istiyor. Hâlbuki bir aile oldukları halde ne koca, koca olmuş, ne de eş, eş olmuştur. İki taraf da sorumluluğunu anlamamış! Bu yüzden ailenin yükünü taşımıyorlar, sorumluluklarını anlamamışlar, çocuk gibi davranıyorlar.

Hayat bir yolculuktur, hep beraber ahirete yolculuk yapıyoruz. Eşler, Allah'ın rızasını, ebedi hayatlarını kazanmaya çalışırken birbirlerine yoldaştır, arkadaştır, arkadaş olmalıdır; ama bakıyorsun biri ibadet ettiğinde yahut güzel bir şey yaptığında eşi ona mani oluyor. Bu nasıl eştir, bu nasıl Allah yolundaki yoldaştır!

Peki, nasıl olması gerekir?

Eskiden çocuklar buluğa erince evlendirilirdi; çünkü vakti gelmiş denilirdi. Hatta buluğa erince evlenmek istediği halde çocuklarını evlendirmeyenler için "evinde domuz besliyor" diye bir deyim kullanılırdı. Bu nedenle buluğa eren çocuklarını bekletmez evlendirirlerdi. Bu yüzden bir kız çocuğu buluğa erip evlenme çağı gelince evlendirilmesi gerekir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle buyurmuştur. Hal böyleyken biz ise buluğa eren çocuklarımız için "yaşı daha küçüktür, hele bir okusun" diyoruz. Ya da kızımızı isteyenler olduğunda "çocuğunuzun evi var mıdır, işi var mıdır" diye soruyoruz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kendi kızını evlendirirken Hz. Ali (r.a.)'ın hiçbir şeyi yoktu. Hatta evlenmek için ev kuracak bir şeyi de yoktu. Sadece içine ot koyulmuş bir tane "telis" denen yatağı vardı; yani içinde ot olan bir bezden başka bir şeyi yoktu.

Senin peygamberin böyle yaptı, Hz. Ali (r.a.)'a "şuyun olsun, buyun olsun" demedi. Hani o bizim peygamberimizdi, önderimizdi, rehberimizdi, her şeyimizdi, hani onu çok seviyorduk! Böyle mi seviyoruz! Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gibi yapmıyorsak o halde onun yaptığını beğenmemiş, "o bilmiyor, biz ondan daha iyi biliyoruz" demiş oluruz.

Dediğim gibi; eskiden çocuklar buluğa erince evlendiriliyorlardı. Bununla beraber kaynanası ve kayınbabası ile beraber yaşıyorlardı. Zaten kayyım ana, kayyım baba demek; ana yerine, baba yerine geçmiş, kıyamda durmuş demektir; yani onlar gelinin artık anne babasıdır. Gelin damat ev üstünde yaşayınca bu defa aile içinde büyüyor, birbirlerine ısınıyor, aile oluyorlardı. Aile olmayı anne babalarından öğrendikleri gibi bu defa da büyüklerinden öğreniyorlar, bir de orda onların gözetimi altında yuva oluyor, aile oluyorlardı. Sonra fazla kalabalık olunca da evlerini ayırıyorlardı.

Peki, şimdiki durum nasıldır?

Şimdi ise insanlar buluğ çağına erip evlenme zamanı gelenler için "daha çocuktur, ağzı süt kokuyor" diyorlar! Anne babalar daha koca olmanın, hanım olmanın, ana olmanın, eş olmanın ne demek olduğunu bilmeyen çocukları için "evi, eşyaları ayrı olsun, ikisi de rahat etsin" deyip çocuklarını kendilerinden ayırıyorlar. Böyle rahat olur mu! Kim söylüyor bunu! Peki, böyle olunca kim yetiştirecek onları! Zaten bu yüzden şimdiki halimiz de budur!

Söyledim; şeytana ve başkalarının "şöyle ya da böyle" söylemesine karşı metin olmak, metanetli olmak, sağlam durmak gerekir. "Herkesin ne söylediği beni ilgilendirmez, benim rabbim, benim peygamberim böyle söylemiş ya benim için yeterdir" diyorsak biz mü'miniz, Müslümanız, Allah'a teslim olmuşuz,

Allah'a iman etmişizdir, aynı şekilde Allah'ı, Allah'ın sözünü, emrini seviyoruz ve yapıyoruz demektir.

Hayatı yaşarken her konu hakkında metin olup sağlam durmamız gerekir. Mesela; bir yakınımız vefat ettiğinde bir mü'min olarak o anda hak üzerinde metanetli olmamız; yani feryat etmememiz, isyan etmememiz, Allah'ın takdirine itiraz etmememiz gerekir. Nasıl ki hayatı kabul ediyorsak ölümü de öyle kabul etmemiz lazım; çünkü ölüm yeni bir hayatın başlangıcı demektir. İşte, Allah'ın El Metin ismi bizde tecelli ederse, metin olup sağlam durursak böyle yapabiliriz. Yoksa metin olmazsak isyan eder, feryat ederiz.

Bir yakınımız vefat edip yeni bir hayata başladığında onu sanki kaybetmiş, sanki ona zulmedilmiş gibi anlamamalıyız. Mutlaka bizim de sıramız gelecek, biz de öbür tarafa gideceğiz. Bu durumda feryat etmenin, isyan etmenin bir anlamı var mıdır! Bu yüzden bir yakınımız vefat ettiğinde bir mü'min, bir Müslüman olarak metanetli olmamız, metin olmamız gerekir. Sadece vefat için değil başımıza nasıl bir musibet gelirse gelsin mutlaka o musibet karşısında metanetimizi korumamız lazım.

Hal böyleyken biri; "ben yapamam, ben edemem, benim gücüm yok" diye kendini küçümserse küçük düşer, kendisine haksızlık etmiş, zulmetmiş olur. Allah, insanın kulluğunu en güzel şekilde yapabileceğini buyurdu. Bu yüzden Allah'ın bizden istediklerini en güzel şekilde yapabiliriz, yapmalıyız da. Allah bize her neyi emretmişse o bizim için gerçekten kolaydır, güzeldir. Bunu hiçbir zaman unutmayalım.

Evet, hep beraber Allah'ın El Metin ismini anlamaya, Metin isminin üzerimizde nasıl tecelli edeceğini öğrenmeye çalıştık. Bu vesileyle dünya karşısında, hayat karşısında, olaylar karşısında, imtihanlar karşısında hep beraber metin oluruz inşallah.

Allah hepimizi nefsimize, şeytana, dünyaya karşı metin olanlardan eylesin inşallah! Allah bizi insanların bizim için "şöyle ya da böyle" demesine karşı metin olanlardan eylesin inşallah! Allah bizi kendisine iman ederken, teslim olurken metin olanlardan eylesin! Allah'a karşı muhsin olurken, Allah'ın huzurundaymış gibi bir hayatı yaşarken metin olanlardan eylesin! Allah bizi hakta metanetli kılsın! Metin isminin tecellisiyle bizi şereflendirsin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL HÂDİ

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber nüzul sırasına göre Allah'ın El Esmau'l Husnasını anlamaya çalışıyoruz. Geçen sohbetimizde El Metin ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Hâdi ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Hâdi; hidayeti veren demektir. Günde beş vakit namazda Allah'tan istediğimiz hidayettir. **İhdinâs sırâtel mustakîm:** "Ya rabbi! Bizi sırat-el mustakime (dosdoğru yoluna) hidayet et (bize hidayeti ver)" derken "ya rabbi! Hâdi isminle bize tecelli et" demiş oluruz.

Evet, Allah hâdidir, hidayeti verendir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **Ve kefâ bi rabbike hâdiyen ve nasîrâ:**[1] "Hidayetçi olarak, yardımcı olarak rabbin kâfidir (yeterlidir)" buyurmuştur. Hidayet senin rabbinin hidayetidir, gerisi delalettir. Dikkat edilirse Allah ayette Hâdiyen ve nasîrâ buyurarak Hâdi ismi ile Nasir ismini beraber zikretti. Bu; Allah hidayeti verip hidayet yolunu gösterir sonra da hidayeti isteyene yardım eder demektir.

Kişi tek başına hidayette olamaz, mutlaka bir yardıma ihtiyacı vardır ve Allah ona yardım eder.

Peki, Allah yardımı nasıl yapar?

[1] Furkân /31

Elbette ki Peygamberi ile, resulleri ile, vahyi ile, kitabı ile yardım eder. Bu yüzden Allah'ın resulleri hidayetçidir. Aynı şekilde ona iman edenler de mehdidir; yani hidayete vesile olanlardır.

Allah'ın kitabı Kur'an, vahiy hidayettir. **Zâlikel kitâbu lâ reybe fîhi huden lil muttakîn:**[2] "Allah'ın bu kitabında hiçbir şekilde şüphe olmaz (şüphe yoktur, bundan şüphe edilmez ve bu kitap) muttakiler için hidayettir." Yani Allah'a karşı sorumluluğunu bilmek, öğrenmek ve sorumluluğunu yerine getirmek isteyenlere bu kitap hidayettir, onlara yolu gösterir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Fatiha'yla ilgili olarak anlatır.

"Allah buyurdu ki: Ben, Fatiha'yı kulumla aramda bölüştürdüm. Onun yarısı bana, öbür yarısı da kuluma aittir. Kulum el hamdu lillâhi rabbil âlemîn dediğinde bana tahmid etmiş, hamd etmiş, beni övmüş olur. Er rahmânir rahîm, mâliki yevmid dîn dediğinde beni tazim etmiş, mülkün, ebedi hayatta hesabın bana ait olduğunu beyan etmiş olur. Kulum iyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn dediğinde kulluğunu, âbd olduğunu kabul etmiştir. (Böylelikle Allah'ın ilahlığını, rabliğini, rahmanlığını, rahimliğini, mülkün sahibi olduğunu kabul etmiştir). Bundan sonraki ayetler ise kuluma aittir ve kuluma istediği verilmiştir."[3]

Fatiha'da kula ait olan ayetleri nasıl anlamamız gerektiğini izah edeyim.

Kul, iyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn ayetinden sonra **ihdinâs sırâtel mustakîm:** "Bizi sırat-el mustakime hidayet et (ya rabbi)" der. Allah ayet-i kerimede **"kim hidayeti ister, hidayette olursa onun hidayetini ziyadeleştiririz (artırırız)"**[4] buyurmuştur. Bu yüzden hidayette, sırat-el mustakimde olmak yetmez, bir de

[2] Bakara /2
[3] Müslim, Salat 38; Muvatta, Salat 39
[4] Muhammed /17

yolu yürümek, hidayeti arttırıp kemale ermek gerekir. Allah'ın bütün emirleri, bütün nehiyleri, bütün ibadetler sırat-el mustakimi yürüyüp maksuda varmak, Allah'a vasıl olmak, cennete varmak içindir. Hepsi bu yüzden lazımdır, gereklidir. Kul **ihdinâs sırâtel mustakîm:** "Ya rabbi bizi sırat-el mustakime (dosdoğru yoluna) hidayet et" der; ama dosdoğru yolun ne olduğunu bilmez. Bunu ona Allah öğretir.

Allah sırat-el müstakimin ne olduğunu, bu yolun kimlerin yolu olduğunu öğretiyor. **Sırâtallezîne en'amte aleyhim:** "O yol ki (o hidayet yolu ki) kendisine nimet verdiklerinin yolu." Allah'tan sırat-el müstakimi isterken Allah'ın seni nimet verdiği kullarının yoluna hidayet etmesini istemiş olursun. O yola hidayet olmak için mutlaka bir hidayetçinin olması, bu hidayetçinin de ya peygamber ya da peygamber varisi olması gerekir; yani tek başına sırat-el mustakime hidayet olmaz, hidayetçisiz hidayet olmaz. Ayetleri okurken hep beraber Allah'ın hidayeti nasıl tanıttığını, nasıl hidayette olmamızı istediğini görecek, bunu daha iyi anlayacağız inşallah.

Sırâtallezîne en'amte aleyhim ayetinden sonra **ğayril magdûbi aleyhim ve lâd dâllîn:** "Gazaba uğrayanların ve delalette olanların (yoluna) değil." Yani hidayette olmayanlar senin gazabına uğramış ve delalette kalmıştır. Bizi onlardan eyleme ya rabbi" der, bu şekilde dua etmiş oluruz. Allah da bu duamıza karşılık Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in beyan ettiği gibi *"kuluma istediği verildi*" buyurmuştur. Bu yüzden Fatiha'yı okurken Allah'tan bunları istediğimizi bilmemiz gerekir.

Bir kul böyle dua edince Allah ona hidayeti verir, onu sırat-el mustakime hidayet eder ve ona yolu gösterir; ama kul yolu gördükten, bildikten, anladıktan sonra yüz çevirirse bu defa zalimlerden olur, o zaman da Allah'ın kendisine verdiği hidayet imkânını kaybeder; çünkü Allah ayet-i kerimede **"Allah kendilerine hidayet geldikten sonra yüz çeviren zalimleri,**

fasıkları hidayete erdirmez"[5] buyurmuştur. Allah ona bu imkânı tanıdığı halde o bu imkânı kabul etmemiş, reddetmiştir. Diliyle "ihdinâs sırâtel mustakîm" demiş; ama ne dediğini ve Allah'tan ne istediğini bile anlamamıştır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ***Lâ selâte illâ fatiha:*** *"Fatiha'sız namaz yoktur (Fatiha'sız namaz olmaz)"* buyurmuştur. Bu yüzden Fatiha'yı okurken ne söylediğini bilmiyorsan ha Fatiha'yı, ha Bakara Suresi'ni okumuşsun ne fark eder! Hiçbir şey fark etmez! O halde Fatiha'sız namaz yoksa Fatiha'yı anlamadan, ne söylediğini bilmeden kılınan namaz da namaz değildir, namaz olmaz.

Allah bize akıl vermiştir, bu yüzden aklımızı kullanmamız gerekir. *Allah; "Fatiha'yı kulumla aramızda bölüştürdüm, yarısı bana öbür yarısı da kuluma aittir ve kuluma istediği verilmiştir" buyurdu.* O halde kul Fatiha'yı okuyor; ama ne istediğini bilmiyorsa bu durumda Fatiha'yı okumamış ve kendi ile rabbi arasında Fatiha'yı bölüştürmemiş demektir!

Biri "iyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn" derken Allah'a "yalnız sana âbd oluyorum, yalnız seni seviyorum ve yalnız seni istiyor, seni istiân ediyorum. Ben senin âbdinim, senin kulunum, senin âşığınım" demediyse Fatiha'yı okumuş mudur? - Okumamıştır! Aynı şekilde "ihdinâs sırâtel mustakîm, sırâtallezîne en'amte aleyhim" derken Allah'tan sırat-el mustakimi, kendisine nimet verilen kulların yolunu istediğini, onlarla beraber olmak istediğini bilmiyor, bunu söylemiyorsa yine Fatiha'yı okumamıştır! Böyle birinin namazı kabul olmuş mudur! Bu soruyu herkes kendisi düşünsün ve cevabını kendisi versin!

Böyle biri namaz kılmış olabilir; ama namazı ikame etmemiştir. **Ve ekımis salât:**[6] "Namazı ikame et." Dikkat edilirse

[5] Tevbe /80, Cuma /5
[6] Hûd /114, Ankebût /45

Allah namaz kıl demedi "namazı ikame et" buyurdu. Yani "namazı ayağa kaldır, sen de namazla beraber ayağa kalk, namazla beraber Allah'ın huzurunda dur, Allah ile beraber ol. Namaz mü'minin miracıdır.[7] Sen de namaz ile Allah'ın huzurunda dur, namaz senin miracın olsun" buyurdu. Bu yüzden namaz kılarken kendimizi Allah'ın huzurunda bilmiyor ve tatmıyorsak kıldığımız bu namaz, miraç olmamış bir namazdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"miracı olmayanın namazı yoktur, namazı olmayanın da miracı yoktur"*[8] buyurmuştur. Biri namaz kılmıyorsa Allah'ın huzurunda durmamış, miracı olmamıştır. Aynı şekilde kıldığı namazı kendisini miraca taşımayan birinin de namazı olmamıştır, onun da namazı yoktur, dedi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz. Bu yüzden namaz kılarken mutlaka Allah'ın huzurunda durduğumuzu, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in miraçta Allah'ın huzurunda durduğu yerde olduğumuzu unutmamamız gerekir.

Evet, Allah'ın huzurunda durmamız, huzurda dururken de sohbetimizi Allah ile yapıp sohbetimize hamd ile başlamamız gerekir.

Nasıl?

"**El hamdu lillâhi rabbil âlemin**. Ya rabbi! Hamd, övme ve övülme senin içindir, övgüye layık olan sensin. **Er rahmânir rahîm.** Sen rahmansın, sen benim rahman ve rahim olan rabbimsin. **Mâliki yevmid dîn**. Sen din gününün, hesap gününün sahibisin ve beni hesaba çekecek olan sensin. Bu yüzden **İyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn**. Yalnız sana âbd oluyor ve yalnız seni istiyoruz, yalnız senden istiyoruz. Senden seni istiyoruz. **İhdinâs sırâtel mustakîm**. Senden hidayeti, sırat-el mustakimi istiyoruz.

[7] El-Munavî, Feyzu'l-Kadir, 1/497; El-Kari, Şerhu'l-Mişkat, 2/523; El-Alusi, 6/361; Razi, 1/226; Suyuti, Şerhu Süneni İbn Mace, Keratişi, ts, 1/313.
[8] Taberi Mucemu's-Sağir 60, El-Kenz 21618

Sırâtallezîne en'amte aleyhim. Senden kendisine nimet verdiğin kullarla beraber olmayı istiyoruz. Bizi onlarla beraber et, hayatı onlarla beraber yaşayalım ve onların kazandığını kazanalım. **Ğayril magdûbi aleyhim ve lâd dâllîn.** Yoksa gazaba uğramış, delalette kalmış oluruz ya rabbi! Bizi onlardan eyleme" deyip bu şekilde rabbimizle sohbet etmemiz lazım.

Sen bunları namazda kendi kendine söylemiyorsun, Allah'a söylüyorsun. Bunu Allah'a söylemediysen okuduğun Fatiha nasıl Fatiha olsun, kıldığın namaz nasıl namaz olsun, nasıl miraç olsun! Olur mu? -Elbette ki olmaz. Din taklit değildir. Allah taklidi kabul etmez, hakikisini kabul eder. Böyle yapmazsan Allah'ın huzuruna çıkmaya tenezzül etmemiş olursun.

Evet, hep beraber Allah'ın El Hâdi ismini anlamaya çalışıyorduk.

Allah'ın Hâdi ismini anlamak için Fatiha'ya bakmamız lazım; yani hidayete erenlerin kimler olduğuna, Allah'ın Hâdi isminin bizde tecelli edip etmediğine bakmamız lazım.

Allah'ın Hâdi isminin bize tecelli etmesi ayrı, bizden tecelli etmesi ayrıdır. Hâdi ismi bize tecelli etmişse biz de hidayette, sırat-el mustakimde olur, Allah'ın kendisine nimet verdiği kullarıyla beraber oluruz. Dolayısıyla onların kazandığı nimeti kazanır, gazaptan ve delaletten de uzaklaşmış oluruz. Bu, Allah'ın Hâdi isminin bize tecelli etmesidir.

Hâdi isminin bizden tecelli etmesi ise insanların bizim vesilemizle hidayete ermesi demektir. Bunun için de Allah'a, hidayete davet etmemiz gerekir. Eğer bizimle beraber olanlar yahut sorumlu olduklarımız bizimle beraber hidayete eriyorsa bu durumda Allah'ın Hâdi ismi bizden tecelli etmiş demektir.

İnsanları nasıl davet etmemiz gerekir?

Allah ayet-i kerimede **“rabbinin yoluna hikmetle davet et, en güzel söz neyse onu söyle”**[9] buyurur. Allah’a, hidayete davet ederken hikmetle davet etmemiz; yani Allah’ın muradının ne olduğunu anlatmamız gerekir. Yetmez, bir de en güzel söz neyse onu söylememiz, insanları en güzel sözle davet etmemiz gerekir. Bu, davet ettiğin kişi sözünden muhabbet alsın, senin sözünde Allah’a yakınlığı, Allah’ın huzurunda olduğunu tatsın demektir. Böyle yapmak yerine karşımızdakine bir şey öğretirken “sen bilmiyorsun, ben biliyorum, dur ben sana öğreteyim” dersek bu davette ne hikmet ne de güzel söz kalır!

Tabi ki sadece sözle anlatmak yetmez, bir de halimizle anlatmamız gerekir. Hidayetteki, sırat-el mustakimde Allah’a giden biri Allah’ın hesabını yapan kul demektir. Biri ona baktığında bu hali onun üzerinde görmeli ve “demek ki Allah’ı sevenler, Allah’a âbd olanlar, kul olanlar, iman edenler, teslim olanlar böyleymiş! Bu ne güzel bir kuldur, ne güzel bir insandır, keşke ben de onun gibi olsaydım” demelidir. İnsanların bize bakarken Allah’ın güzelliğini görmeleri hidayete halimiz ile davet etmektir. Yoksa sözüyle insanları Allah’a davet ettiği halde haliyle onları hidayetten uzaklaştıran birinin sözü yalandır, kendisi de yalancıdır; çünkü hali, kalbi onun sözünü yalanlıyor! Allah böyle olanlar için “yalancı” demiştir. Bu yüzden sözümüzün değil halimizin bizi anlatması gerekir.

Evet, Allah hâdidir, kullarına hidayeti verendir. Bir de Allah’ın hidayete erdirmem dediği kullar vardır.

Peki, bunlar kimdir?

“Allah kâfirleri hidayete erdirmez.”[10] Bile bile inkâr edenleri hidayete erdirmez.

[9] Nahl /125
[10] Mâide /67

“Allah zalimleri (kendine zulmedenleri) hidayete erdirmez.”[11] Allah, aydınlık olduğu halde kendini karanlıkta bırakanları hidayete erdirmeyeceğini buyurdu. Biri aydınlığı; yani Allah’ın vahyinde ne buyurduğunu görüp bildiği halde gözünü, gönlünü aydınlığa kapatır, kendini karanlıkta bırakırsa zalim olmuş, kendine zulmetmiş olur. Allah da bu şekilde kendine zulmedenleri hidayete erdirmez.

“Allah fasıkları hidayete erdirmez.”[12] Fasık “ben mü’minim, Müslümanım” der; ama mü’min gibi değil kâfir gibi yaşar. Hali, tavrı kâfir gibidir, sözü de kâfirin sözüdür. Mü’min ve Müslüman olduğunu söylediği halde rabbini, kendini ciddiye almamıştır. Allah’ın kelamını duyunca “doğrudur, aynen öyledir” der ama kendi bildiğini yapmaya devam eder. Hayatını Allah’ın emrine göre yaşaması gerekirken nefsine, topluma, çevresine, başkalarına göre yaşar. Böyle olanlar fasıktır.

Evet, Allah kâfirler, zalimler ve fasıklar olmak üzere bu üç sınıfı hidayete erdirmeyeceğini buyurdu.

Hidayet; sırat-el mustakim yoludur, dosdoğru Allah’a giden, bize Allah’ın rızasını, dostluğunu, cemalini kazandıran ve bizi cennete götüren yol demektir.

Devamlı söylüyoruz; cennet hayal ile olmaz. “Belki ben cennetliğim” demekle kimse cennetlik olmaz. Kıyamet günü “ben hesabımın nasıl olacağını, cennete mi yoksa cehenneme mi gideceğimi bilmiyorum” dersek Allah’ın ayetlerini inkâr etmiş, yalan saymış, hâşâ Allah’a yalancı demiş oluruz!

Hiç kimse bunu söyleyemez; çünkü herkes gideceği yeri, cennete mi yoksa cehenneme mi gideceğini bilir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimelerde **“insan kendi nefsi üzerinde şahittir (insan**

[11] Cuma /5
[12] Tevbe /24, 80

bunu biliyor).”[13] **“Kıyamet günü defterini (kitabını) eline verir, al kitabını oku. Bugün hesap sorucu olarak sen kendi nefsine (kendine) yetersin deriz”**[14] buyurmuştur.

Hesap Kur’an’a göredir. Kur’an aynı zamanda ahiretteki hesap kitabımızdır. Bu yüzden hesabı Kur’an’a göre vereceğiz. O halde Kur’an’a uymuşsak kazanırız, uymadıysak kaybederiz. Bunu anlamayacak hiçbir şey yoktur!

Aynı şekilde cennetlik insanla cehennemlik insan apaçık bellidir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *“cennette nimet yoktur, herkes nimetini beraberinde götürür. Cehennemde ateş yoktur, herkes ateşini beraberinde götürür.”* buyurmuştur. Cennet güzellik yeri, cehennem de azap yeridir. Bir insanın gönlü cennete dönmüşse o kişi cennetliktir. İnsanlara nimet oluyorsa, insanlar onun elinden ve dilinden fayda görüyorsa bu durumda insanlara cennet olmuş demektir. Cennet olmuş bir gönül de cennete layıktır; ama insanlara nimet olmak, cennet olmak yerine onlara sıkıntı veriyor, azap oluyor, çevresindekiler ondan sıkıntı duyuyorsa bu defa gönlü cehenneme dönmüş bir gönüldür, dolayısıyla böyle bir gönül de cehenneme layık olur. Böyle biri kendi gönlündeki ateşi oraya götürür.

Cehennemdeki ateş, kulun dünyadayken insanlara, mahlûkata verdiği sıkıntıdır ve bu ona ahirette azap olur. Nimet ise kulun dünyadayken insanlara yaptığı güzelliktir, iyiliktir, ikramdır. Bütün bunlar orda ona nimet olur. Kısacası insanın yaptığı her şey ona mutlaka ya nimettir ya da azaptır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *“mü’minin mü’mine tebessüm etmesi sadakadır”*[15] buyurmuştur. Bu durumda biri bir başkasına tebessüm edince cennete nimet göndermiş, gönlünü cennete

[13] Kıyamet /14
[14] İsrâ /13-14
[15] Tirmizi, Birr, 36

çevirmeye çalışmış olur. Başka bir hadis-i şerifte Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"bir mü'min bir mü'mine sertçe baksa ona hakkı geçer"* buyurmuştur. O halde biri bir başkasına sadece ters baksa bile cehenneme azap göndermiş olur.

Dikkat edilirse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz haklı olup olmamakla ilgili bir şey söylemedi. Direkt olarak *"bir mü'min bir mü'mine sertçe baksa ona hakkı geçer"* buyurdu. Bu yüzden hiç kimse kendini savunmaya çalışıp "ben haklıydım" diyemez. Öyleyse herkesin tercihini yapması gerekir. İnsan ya bir mü'mine tebessüm eder ve ahiretine nimet gönderir ya da bir mü'mine sertçe bakar ve ahiretine azap gönderir.

Rabbini, ebedi hayatını ciddiye alıyorsan yapman gereken şey budur; yani etrafına nimet olmak, rahmet olmaktır. Yok, eğer ciddiye almıyorsan o zaman zaten istediğini yaparsın; ama tercihin Allah ise, ebedi hayatını kazanmak ise bu durumda hidayette, sırat-el mustakimde, Allah'ın kendisine nimet verdiği kullarıyla beraber olman ve onlar gibi olmaya çalışman gerekir. Yoksa nefsine uyar ve kaybedersin; çünkü Allah ayet-i kerimede **"kötü işi kendisine güzel gösterilen hiç iman edip salih amel işleyenler gibi olur mu!"**[16] **"Allah fasıkları hidayete erdirmez."**[17] Bunlar fasıktır, kötü olan işlerini güzel görüyorlar, buyurdu.

Her zaman söylüyoruz. Allah'ı El Esmaul Husna'sıyla bilmeden, tanımadan Allah'a iman etmemiz mümkün değildir. Allah bizi huzura alıp "kulum sen bana iman ettin mi" diye sorsa biz de "evet ya rabbi! Sana iman ettim" desek sonra Allah bize "madem öyle haydi benim kim olduğumu anlat bakayım. Ben peygamberime vahyedip indirdiğim Kur'an'da sana kendimi tanıttım. Senin için tecelli edecek doksan dokuz tane vasfım, ismim vardır ve en güzel vasıflar bana aittir. Senin de halife olarak

[16] Fâtır /8
[17] Tevbe /24

bu isimlerimle isimlenmen, vasıflarımla vasıflanman gerekir dedim. Madem bana iman ettin. O zaman haydi beni anlat bakayım, ben kimim! Ben kimim, sen kimsin! Beni anlatabildiğin kadarıyla kendini bilmiş, tanımışsın demektir" diye sorsa rabbimizi El Esmau'l Husna'sıyla, güzel isimleriyle anlatabilir miyiz! Ya da ne kadar anlatabiliriz! Herkesin kendine dönüp bu soruyu sorması gerekir.

Bunu kesinlikle unutmamamız lazım ki Allah'ı kaç tane isminden ne kadar anlatabiliyorsak ve o isimlerle ne kadar isimlenmiş, Allah'ın o güzelliğiyle ne kadar güzelleşmişsek imanımızı o kadar ispatlamışız demektir. Yoksa Allah'ın doksan dokuz ismini sayıp sadece manalarını bilmek ve anlatmakla Allah'ın isimlerine iman olmaz. Bir de o isimlerle isimlenmemiz ve güzelleşmemiz gerekir. Yoksa kitap yüklü merkep gibi sadece El Esmau'l Husna'nın bilgisini yüklenmiş oluruz.

Evet, hep beraber Allah'ın El Hâdi ismini anlamaya çalışıyorduk. İsterseniz şimdi de Hâdi ismi ile ilgili ayetleri okuyalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanıyabilelim ve anlamış olabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ve kezâlik: "Bu böyledir." **Cealnâ li kulli nebiyyin aduvven minel mucrimîn:** "Biz her peygambere mücrimlerden düşmanlar kıldık." Mücrimleri, cürüm işleyenleri, suçluları, Allah'a karşı suçlu olanları peygamberlere düşmanlar kıldık. Allah'ın, cürüm işleyenleri peygamberlere düşman etmesinin sebebi nedir? -Tabi ki peygamberleri manevi olarak büyüsün, hidayete ersin, hidayetçi olsun aynı şekilde hidayete erecek olanlara yardım etsin

diye; çünkü hayat bir imtihandır. **Ve kefâ bi rabbike hâdiyen ve nasîrâ:**[18] "Ve senin rabbin hidayetçi ve yardımcı olarak yeterdir."

Allah bu ayette **kefâ billah hâdiyen ve nasîrâ:** "Allah hidayetçi ve yardımcı olarak yeterdir" diyebilirdi ama bunun yerine **kefâ bi rabbike hâdiyen ve nasîrâ:** "Senin rabbin hidayetçi ve yardımcı olarak yeterdir" buyurdu. Yani "ben senin rabbinim, sen de benim kulumsun. Seni yaratan, seni büyütüp kemale erdirecek, hidayete erdirip sırat-el mustakim yoluna koyacak ve seni kendime taşıyacak olan benim. Korkma, endişe etme! Ben senin rabbinim, sana hem hidayeti, hem de hidayetçiyi verir, bununla beraber sana yardım ederim. Senin rabbin benim, hidayet yolunda bire bir sana yardım ederim" buyurdu Allah.

Ve kefâ bi rabbike hâdiyen: "Hidayetçi olarak senin rabbin yeter" demek kendine başka hidayet arama demektir. Hidayet mi istiyorsun bil ki rabbin hidayeti de hidayetçiyi de göndermiştir. Bu yüzden Kur'an'dan başka hidayet kitabı, Allah'ın resulünden başka hidayetçi arama!

Men yehdillâhu fe huvel muhtedî: "Allah kime hidayet verirse o hidayettedir." **Ve men yudlil fe ulâike humul hâsirûn:**[19] "Kime de (hidayeti vermezse) o delalette kalır (delalettedir). Onlar hüsrana uğrayanlardır." Onlar zarar edenlerdir, kaybedenlerdir. Allah hidayeti peygamberiyle, kitabıyla vermiştir. Hal böyleyken hidayeti başka yerde ararsak onu bulamayız. Allah'ın peygamberi hidayeti Allah'ın kitabıyla vermiştir ve kıyamete kadar da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in varisleri olan mürşid-i Kâmiller Allah'ın kitabıyla hidayeti verir. Hidayet Allah'ın hidayetidir. Kim, Allah'ın hidayetiyle hidayeti bulamazsa delalette kalır ve hüsrana uğrar.

[18] Furkân/31
[19] A'râf/178

Hüsran; zarar etmek, kaybetmek demektir. Allah'ın hidayetiyle hidayet bulmayan biri insanlığı, Hz. İnsan olmayı, cenneti, rabbini kaybetmiştir. Hiç bundan daha büyük bir hüsran olur mu!

Bu yüzden hidayeti isteyenler Allah'ın kitabına, resulüne sarılıp "benim için örnek ve önder Allah'ın resulüdür. O, hayatı nasıl yaşamışsa benim de öyle yaşamam gerekir. Benim bu hayattaki tek hedefim Allah'ın resulüne, peygamberlere benzemek ve onlar gibi olmaktır" demelidir. Yoksa hidayeti kabul etmemiştir. Bilmemiz lazım ki kim kime benzemeye çalışıyorsa, kimi kendisine örnek almış, kimin yolunda yürüyorsa onun hidayetçisi, yol göstericisi o olmuştur, dolayısıyla bulduğu hidayet de Allah'ın hidayeti değildir. Oysaki Allah **"hidayetçi olarak Allah yeter, Allah yetmez mi"**[20] buyurdu. Yani "demek ki Allah'ın hidayetini kabul etmiyorsun ve gidip kendine başka hidayet arıyorsun öyle mi" dedi Allah.

Fe men yuridillâhu en yehdiyehu: "Allah kimi dilerse onu hidayete erdirir." Kim Allah'tan hidayeti dilerse Allah onu hidayete erdirir. Allah, kulun hidayete ermesinin alametini de beyan eder. **Yeşrah sadrahu lil islâm:** "Onun göğsünü İslam'a açar." Allah kime hidayet verirse; yani kim Allah'tan hidayeti isterse Allah da onun hidayetini ister ve ona hidayeti verir. Hidayeti verince de göğsünü İslam'a, Allah'a teslim olmaya, Allah'ı sevmeye, Allah'ı istemeye açar. Böylelikle kulun göğsü genişler.

Ve men yurid en yudıllehu: "Kimi de delalette bırakmak isterse." Yani kim hidayeti tercih etmez ve delalette kalmak isterse. **Yec'al sadrahu dayyika:** "Onun kalbi de daralır, göğsü sıkışır." Sen ona Allah'ı anlatıp ayet okuyorsun onun ise göğsünün genişlemesi gerekirken tam tersine göğsü sıkışıyor. **Haracen ke ennemâ yassa'adu fîs semâ':** "(Göğsü) Öyle sıkışır ki onu göğe

[20] Furkân/31

çıkacak zannedersin." Yani sen ona "Allah'a iman et, Allah'a âbd ol, rabbini dinle" dediğinde onun göğsü öyle bir sıkışıyor, daralıyor ki sanki ona göğe çık demişsin gibi zorlanır. Bu, hidayeti tercih etmeyip delaleti tercih eden insandır. **Kezâlike yec'alûllâhur ricse alâllezîne lâ yu'minûn:**[21] "Allah da iman etmeyenleri o pislik içinde (murdarlık içinde) öylece bırakır." Biri seni hidayete davet ettiğinde eğer göğsün sıkışıyor, daralıyor, bunalıyorsan sanki sana göğe çık demiş gibi zorlanıyorsan Allah seni o pislik içinde bırakır. Bunu Allah söylüyor.

Göğsünün sıkışmasının farklı farklı halleri vardır. Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Birini Allah'a, Allah'ın vahyine davet ettiğinde şeytan hemen ona "böyle yaşamak, sahabe gibi olmak mümkün değildir. Onlar sahabeydi, çok büyük insandı, biz öyle yapamayız" der ve ona ters yolu gösterir. Aynı şekilde "Allah bize peygamberini örnek gösterip onun gibi yapmamızı istemiş. Bak, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle yapmış, bizim de böyle yapmamız lazım" dediğinde bu defa "o, peygamberdi, yoksa biz kim, onun gibi yapmak kim! Biz asla onun gibi yapamayız" der. İyi de Allah onu bize örnek olarak gönderip resulüm gibi yapın buyurmadı mı! Eğer onun gibi yapamayacaksak o halde Allah neden bizden onun gibi yapmamızı istesin! Sen peygambere böyle mi iman ettin, onu böyle mi kabul ediyorsun! İşte, Allah'ın ayette bahsettiği göğsün sıkışması ona Allah'ın vahyini anlattığında sanki göğe çıkmasını istemişsin gibi zorlanması ve daralması bu demektir. Bu, hidayeti kabul etmeyen delaletteki bir insanın halidir ve Allah böyle olanları manevi pisliğin içinde bırakır.

Ve lev şi'nâ le âteynâ kulle nefsin hudâhâ: "Eğer biz dileseydik her bir nefse (insana) hidayetini verirdik." Dileseydik onu zorla yola sokar ve hidayete erdirirdik. **Ve lâkin hakkal kavlu**

[21] En'âm /125

minnî: “Ama benden söz çıkmıştır.” Bir kere bunu söyledim artık iş işten geçmiştir. Allah neyi söylediğini beyan ediyor. **Le emleenne cehenneme minel cinneti ven nâsi ecmaîn:**[22] “Cehennemi insanlar ve cinler ile dolduracağım diye (benden söz çıkmıştır).” Bir kere böyle söyledim ve bu böyledir.

İnsan kendi iradesiyle ya hidayeti tercih eder ya da tercih etmez. Hidayeti tercih etmezse delalette kalır. Allah da “cehennemi cinlerle ve insanlarla dolduracağım, diye benden söz çıkmıştır. Tercih sizindir, cehenneme gitmeyin” buyurdu.

Huvellezî ersele resûlehu bil hudâ ve dînil hakk: “(Allah) Odur ki resulünü (peygamberini) hidayetle ve hak din ile göndermiştir.” Allah, resulünü hak din ve hidayetle göndermiştir. **Li yuzhirehu aled dîni kullih:** “Kendi dinini bütün dinlere üstün kılmak için.” **Ve kefâ billâhi şehîdâ:**[23] “Şahit olarak Allah yeter.”

Dinini bütün dinlere üstün kılmak için ne demektir?

Kim hayatını nasıl yaşıyorsa yaşadığı hayat tarzı onun dinidir. Biri hayatını Allah’ın dinine göre yaşıyorsa o halde Allah’ın dinindedir; ama hayatını başkalarına, başka şeylere göre yaşıyorsa bu defa Allah’ın dininde olmaz, bu yaşantısı onun dini olmuş olur, dolayısıyla da o, Allah’ın dininde değildir; çünkü yaşadığı hayat tarzı Allah’ın dini değildir. Allah ise kendi dinini bütün dinlere üstün kılacak; yani kendi dininde olanları hem dünyada hem de ahirette üstün kılacak. Allah’ın şahitliği buna yeterdir. Bu yüzden “ben buna şahitlik ediyorum. Eğer mü’minsen bunu böyle bil, sen de şahitlik yap” dedi Allah.

Ve li ya’lemellezîne ûtûl ilm: “Kendilerine ilim verilenler bunu biliyor.” Neyi biliyor? **Ennehul hakku min rabbike:** “Onun (Kur’an’ın) senin rabbinden hak olarak (indiğini biliyor).” **Fe**

[22] Secde/13
[23] Fetih /28

yu'minû bihî: "Ve ona iman ederler." **Fe tuhbite lehu kulûbuhum:** "Kalpleri ona (Allah'ın kitabına, Kur'an'a) karşı saygı duysun." **Ve innallâhe le hâdi:** "Ve hidayetin Allah'tan olduğunu (hidayete erilsin diye bu kitabı gönderdiğini bilsinler)." Allah'ın bu kitabı hidayettir. **Ellezîne âmenû ilâ sırâtin mustakîm:**[24] "(Bu kitap) İman edenleri sırat-el mustakime (dosdoğru yola) iletir."

Vellezînehtedev zâdehum huda: "Kim hidayeti isterse (kabul ederse) onun hidayetini arttırırız." Demek ki hidayetin bir de artması ve eksilmesi varmış. Kim hidayeti kabul ederse onun hidayetini arttırırız. **Ve âtâhum takvâhum:**[25] "Bir de ona takvasını veririz (onu takvalı yaparız)." Biri hidayeti kabul eder ve hidayette olursa takvası artar. Takvası kemale erinceye kadar artmaya devam eder; yani Allah'a karşı sorumluluğunu bilir, anlar, gereğini yerine getirmeye çalışır. Birinde böyle bir sorumluluk yoksa hidayette değildir, takvası da olmamıştır. Allah ona takvayı vermemiştir; yani o bunu kabul etmemiştir.

Ve yezîdullâhullezînehtedev huda: "Allah hidayeti kabul edenlerin hidayetini arttırır." **Vel bâkıyâtus sâlihâtu hayrun inde rabbike sevâbâ:** "Salih amel ise rabbinin katında sevapça (ödül itibariyle) hem ebedidir hem de hayırlıdır." **Ve hayrun meraddâ:**[26] "Bir de sonuç itibariyle daha hayırlıdır."

Ellezîne yestemiûnel kavl: "O kimseler ki sözü dinlerler." **Fe yettebiûne ahsenehu:** "(Ama dinlediği her sözü kabul edip almaz) Onun en güzeline tabi olurlar." En güzel söz Allah'ın sözüdür. **Ulâikellezîne hedâhumullâh:** "İşte, Allah onlara hidayet etmiştir." Allah, sözün en güzelini dinleyip tabi olanlara hidayet etmiştir. **Ve ulâikehum ulûl elbâb:**[27] "Gönül sahipleri de onlardır." Gönlünü çalıştırmış ve aklını kullanmış olanlar da onlardır.

[24] Hacc /54
[25] Muhammed /17
[26] Meryem/76
[27] Zumer /18

Onlar sözün bütününü, tamamını dinlerler; ama sözün en güzeline tabi olurlar. Yani "falancalar böyle söyledi" deyip söylenen şeyi kabul etmezler. En güzel söz Allah'ın sözü, Allah'ın kelamıdır, dolayısıyla onlar Allah'ın kelamına tabi olurlar. Bu yüzden mü'min, Allah'ın sözünden başka bir söze güzel demeye utanmalı, hayâ etmelidir. Sen mü'minsin, ondan başkasına güzel diyemezsin. Onun sözünün olduğu yerde başka bir söze güzel diyemezsin. Eğer o söz Allah'ın vahyine uymuşsa, Allah'ın sözüyle güzelleşmişse güzeldir, yoksa hiçbir şekilde güzel değildir.

Allah'ın güzelliğini anlatanlar aslında Allah'ın güzelliğini değil kendisinin Allah'ın güzelliğiyle ne kadar güzelleştiğini anlatır. Aynı şekilde Allah'a hamd edenler de Allah'ı övmüyor. Hiç kimse hiçbir şekilde Allah'ı övemez. Bir zerre, bir insanı anlatabilir mi, övebilir mi? -Nasıl övsün! Elbette ki övemez. Aynı şekilde hiçbir yaratılmış varlık da kendisini yaratanı övemez, buna gücü yetmez. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ya rabbi! Sen seni hamd ettiğin gibi hamde layıksın. Ben sana hamd edemem, seni övemem, benim gücüm buna yetmez. Sen seni sena ettiğin gibi yücesin, hamde, övgüye layıksın"*[28] buyurmuştur.

Allah'a hamd edenler aslında kendini övmüştür. Daha doğrusu Allah onun diliyle onu övmüştür. Kul; Allah'ı anlatırken, tesbih ederken, Allah'a hamd ederken Allah'ın güzelliği onun üzerinde görünür, dolayısıyla Allah onu över. Biri, Allah'a hamd etmez Allah'ı övmezse başkalarını başka şeyleri över. Bu durumda sadece başkası kadar güzel olur.

Nahnu nekussu aleyke nebeehum bil hakk: "Biz onların haberlerini (kıssalarını) sana hak ile anlatıyoruz." **İnnehum fityetun âmenû bi rabbihim ve zidnâhum hudâ:**[29] "Onlar rablerine iman eden gençlerdi ve biz de onların hidayetini

[28] Et-Tergib ve't-Terhîb, 2:.119, 120
[29] Kehf /13

arttırdık.” Allah burada Ashab-ı Kehf’i anlatıyor. Onlar rablerine iman eden gençlerdi, biz de onların hidayetini arttırdık; yani onlar bir adım atmış, Allah da o bir adımı tamamlamıştır. “Sen rabbine iman ettin ya, rabbini sevdin ve rabbim Allah’tır dedin ya, ben de senin hidayetini arttırır, seni kendime yaklaştırırım. Sen bunu hak ettin” dedi Allah. Evet, Allah onların hidayetini öyle bir arttırdı ki şimdi bile onları övüyoruz.

Zâlikel kitâbu lâ reybe fîhi, huden lil muttekîn:[30] “Bu kitap kendisinde şüphe olmayan (kitaptır) muttakiler için hidayettir.” Bu kitap Allah’a karşı sorumluluğunu bilip yerine getirmeye çalışanlara hidayet olur. Peki, başkalarına hidayet olmaz mı? - Hayır, olmaz; çünkü Allah sadece muttakiler için, takva sahipleri için hidayet olduğunu buyurdu. Allah takva sahiplerinin kim olduğunu da beyan eder.

Ellezîne yu’minûne bil gaybi ve yukîmûnes salât: “O ki gaybe iman eder ve namazı ikame eder.” Görmediği halde rabbine, cennete, cehenneme, peygamberine iman eder. Aynı şekilde namazla beraber ayağa kalkar ve namazla Allah’ın huzurunda durur. **Ve mimmâ razaknâhum yunfikûn:**[31] “Kendisine rızık olarak verdiğimizden de (Allah yolunda) infak eder.” İşte muttaki budur. Allah, Kur’an’ın böyle olanlara hidayet olduğunu buyurdu.

Vellezîne yu’minûne bi mâ unzile ileyke ve mâ unzile min kablik: “Bir de onlar sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler.” Tevrat’a, İncil’e, Zebur’a ve diğer peygamberlere indirilene iman ederler. Hiçbirinde ayrım gözetmez, hepsinin Allah’ın kelamı olduğunu bilirler ve hepsine iman ederler. **Ve bil**

[30] Bakara /2
[31] Bakara /3

âhireti hum yûkınûn:[32] "Ahirete de kesinkes inanırlar." Ahirete karşı yakîn sahibidirler; yani sanki ahireti görmüş gibidirler.

Ulâike alâ huden min rabbihim: "İşte bunlar rableri katında hidayet üzeredir." Hidayete erenler bunlardır. **Ve ulâike humul muflihûn:**[33] "Felaha erenler de bunlardır." Kurtuluşa, muradına erenler ve ebediyen kazananlar da bunlardır.

Evet, Allah takva sahiplerinin halini beyan etti. Bu durumda bizim de bu özelliklerin bizde olup olmadığına, Allah'ın koyduğu bu sınıra uyup uymadığımıza bakmamız gerekir.

E fe men zuyyine lehu sûu amelihî: "Kötü ameli kendisine süslenmiş (süslü görünmüş) kimse." **Fe reâhu hasenâ:** "Onu (kötü amelini) güzel görür." **Fe innallâhe yudıllu men yeşâ':** "Allah dilediğini (delalette kalmayı dileyeni) delalete bırakır." Kötü ameli kendisine süslenmiş biri kötü amelini güzel görür, dolayısıyla Allah da onu delalette bırakır. **Ve yehdî men yeşâ':** "Ve dilediğini de hidayete erdirir." Kim de o halden kurtulmak isterse Allah da ona hidayeti verir. Bu hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Fe lâ tezheb nefsuke aleyhim haserât:** "Onlar için hasret çekme." Hidayeti dilerlerse onlara hidayeti veririm; ama hidayeti dilemezlerse onları delalette bırakırım. Buna üzülme, hasret çekme, dedi Allah. **İnnallâhe alîmun bimâ yesneûn:**[34] "Allah onların ne yaptığını biliyor." Allah onların yaptıklarına göre onlara muamele eder.

Ve kâlû in nettebiıl hudâ meake: "(O delalettekiler, kâfirler, münafıklar, müşrikler) Dediler ki: Eğer biz seninle beraber hidayeti kabul edersek." Seninle beraber hidayette olursak. **Nutehattaf min ardinâ:**[35] "O zaman bizi yerimizden, yurdumuzdan çıkarırlar." Biz oradan çıkarılırız, bu yüzden seninle

[32] Bakara /4
[33] Bakara /5
[34] Fâtır /8
[35] Kasas /57

beraber olamayız. İman etmeyenler "senin hak peygamber olduğunu biliyoruz; ama senin hidayetini kabul eder, seninle beraber hidayette olursak yerimizden, yurdumuzdan kovuluruz" dediler. Zaten iman edenler sonra hicret etmek zorunda kalmıştır! Allah "imanın, hidayetin bedeli ne olursa olsun ödemen lazım" buyurdu. Bunun bedelini ödemezsen tercih senindir.

Kur'an'daki ayetler ya inşa ya da haber ayetidir; yani Allah vahyettiği ayette ya haber verir ya da yapılması gereken bir şeyi söyler. "De ki" hitabıyla başlayan bütün ayetler inşa ayetidir, dolayısıyla Allah "de ki" ile başlayan bütün ayetlerde insanlara yapmaları gereken bir şey söyler. Hem de "hemen başla, bunu hem söylemen hem de ikrar etmen lazım" buyurur. Örnek vermek gerekirse **Kul huvallâhu ehad:**[36] "De ki: Allah birdir" ayeti "de ki" hitabıyla başlayan bir inşa ayetidir. Allah burada bize "de ki" buyurarak vahyettiği şeyi ikrar etmemizi ve hayata hemen geçirmemizi emrediyor. "De ki: Allah ehaddir; yani Allah'ın ehad olduğunu ikrar et ve onun birliğini kabul edip bütün şirklerden gönlünü temizle." Bu yüzden "de ki" hitabıyla başlayan bütün ayetleri bu şekilde anlamamız ve Allah'ın yapmamızı emrettiği şeyi ikrar edip yapmamız gerekir.

Kul in kâne âbâukum: "De ki: Eğer sizin babalarınız." **Ve ebnâukum:** "Çocuklarınız (evlatlarınız)." **Ve ıhvânukum:** "Kardeşleriniz." **Ve ezvâcukum:** "Eşleriniz." **Ve aşîretukum:** "Akrabalarınız (aşiretiniz)." **Ve emvâlunıktereftumûhâ:** "O kazandığınız mallarınız." **Ve ticâratun tahşevne kesâdehâ:** "Kesada uğramasından korktuğunuz ticaretiniz." **Ve mesâkinu terdavnehâ:** "Razı olduğunuz o evleriniz." **Ehabbe ileykum minallâh:** "Eğer onlar sizin için Allah'tan daha sevgiliyse (siz onları Allah'tan daha çok seviyorsanız)." **Ve resûlih:** "Resulünden (daha çok seviyorsanız)." **Ve cihâdin fî sebîlih:** "Onun yolunda cihad etmekten (daha çok seviyorsanız)." **Fe terabbesû hattâ**

[36] İhlas /1

ye'tiyallâhu bi emrih: "Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin." Allah'tan belanızı bekleyin! Bekleyin, Allah'ın gazabı geliyor; yani başka bir kurtuluşunuz yok, dedi Allah. **Vallâhu lâ yehdîl kavmel fasikîn:**[37] "Allah, fasık olan kavmi hidayete erdirmez." Böyle olanlar fasıktır.

Babalarımız, evlatlarımız, kardeşlerimiz, eşlerimiz, aşiretimiz, malımız, ticaretimiz, evlerimiz bizim için Allah'tan, resulünden ve onun yolunda cihad etmekten daha sevgiliyse eğer belamızı bulduk demektir. Allah'ın bütün bunlardan daha sevgili olmasını başarabiliriz. Resulünün onlardan daha sevgili olmasında biraz zorlanırız; ama sonunda bunu da başarırız.

Bir de Allah yolunda cihad etmenin hepsinden daha sevgili olması gerekir; ama böyle olması gerektiği halde sanki cihad hayatımızda hiç yok gibidir. Allah yolunda cehd etmek; çaba, gayret sarf edip Allah yolunda sıkıntıya, meşakkate katlanmak, Allah yolunda sıkıntı yüklenmek, vahyi yüklenmek, vahyi taşımak, taşırken çaba, gayret sarf etmek, hem de bunu yapmayı maldan, anadan, babadan, eşten, evlattan, kardeşten, evden daha çok sevmek zor bir şeydir; ama mutlaka bunu başarmak ve böyle olmak gerekir; çünkü Allah fasık kavmi hidayete erdirmediğini söyledi; yani böyle olmayanlar fasıktır, dedi Allah. Fasık olmak istemiyorsak o halde Allah'ın, resulünün ve Allah yolunda cehd etmenin bizim için her şeyden daha sevgili olması gerekir.

Bunu başarmak için olması gereken tek bir şey vardır; o da Allah'a âşık olmaktır, "Allah" deyince gönlümüzde her şeyin bitmesidir. Allah bizim için babamızdan, kardeşimizden, evladımızdan, eşimizden, ticaretimizden, evimizden, kısacası her şeyden sevgili olursa kurtulur, dolayısıyla Allah yolunda çabamızı, gayretimizi sarf ederiz. Yoksa Allah "belanızı bekleyin" buyurdu. Bu bizim için büyük bir felakettir.

[37] Tevbe /24

Allah'ın emri gelinceye kadar demek Allah'ın gazabı gelinceye kadar bekleyin demektir. Gazap geliyor da insan bunun farkında değildir. Evet, gazap geliyor; ama gazaba uğrayanlar gazaba uğradığının farkında bile değildirler!

En büyük gazaba şeytan uğramıştır. Şeytan, Allah'ın gazabının içindedir. Şeytan, Allah'ın rahmetinden umudunu kestiği için Allah'ın rahmetinden mahrum kalmıştır. Biri, Allah'tan uzaklaştıysa, Allah onun için her şeyin üzerinde değilse, her şeyden sevgili değilse, Allah'ın sözü, kelamı onun için her sözün üzerinde değilse, her sözden daha sevgili değilse, aynı şekilde Allah'ın resulü, resulünün hayatı onun için her hayatın üzerinde değilse ve her hayattan daha sevgili değilse belasını bulmuştur. Kötü işi, kötü ameli ona süslü görünmüştür. Bu yüzden kötü amelini güzel görüyor, kötü amelini seviyor; yani halini seviyor. Böyle biri belasını bulmuştur ve bundan haberi bile yoktur.

Ve men yehdillâhu fe huvel muhtedi: "Allah kime hidayet verirse o hidayettedir." Gerisi delalettedir. Allah kitabıyla, peygamberiyle hidayeti vermiştir ve vermeye devam eder. **Ve men yudlil fe len tecide lehum evliyâe min dûnih:** "(Allah) Kimi de delalette bırakırsa ona ondan (Allah'tan) başka dost bulamazsın." Ona sadece Allah yardım edebilir; ama Allah da onu delalette bırakmıştır. Bu yüzden hiç kimse ona yardım edemez, dedi Allah. **Ve nahşuruhum yevmel kıyâmeti alâ vucûhihim:** "Biz onu Kıyamet günü yüz üstü haşrederiz." O hidayeti kabul etmeyip delalette bıraktığımız kimseyi yüz üstü haşrederiz. **Umyen ve bukmen ve summa:** "Âma olarak (kör olarak), dilsiz olarak, sağır olarak (onu haşrederiz)." **Me'vâhum cehennem:** "Onun gideceği yer cehennemdir." **Kullemâ habet zidnâhum saîrâ:**[38] "Onların azabı hafifledikçe (hem dünyada hem de ahirette) azaplarını arttırırız."

[38] İsrâ /97

Delaletteki birinin gönlü cehenneme döndüğü için dünyadayken de azaptadır, feryattadır, feryat halindedir. Hidayeti kabul etmeyenleri Allah delalette bırakır ve onun sadece azabı artar. Ahirete gidince de dünyada çektiği gibi azap çekmeye devam eder. Bunu Allah söylüyor.

Zaten genel olarak etrafımızda görüyoruz. Herkes azaptadır, herkes feryat ediyor, herkes şikâyetçidir, azap içindedir ve sadece azaplarını arttırıyorlar! Bununla beraber hamd etmesini, şükretmesini bilmiyor, hayatın imtihan olduğunu kabul etmiyor, edemiyorlar! Üç kişi bir araya gelse hemen ya pahalılıktan, yoksulluktan ya da birilerinin kötülüğünden bahsediyorlar; çünkü gönülleri cehenneme dönmüştür!

Cennete dönmüş bir gönül ise böyle değildir. Cennete dönmüş bir gönül devamlı "Allah" der, Allah'tan bahseder. Allah'a hamd eder, şükreder ve Allah'ın güzelliğini, ebedi hayatın nasıl kazanılacağını, Allah'a nasıl âbd olunacağını anlatır. Her daim aşk ve muhabbet halinde olur. Aynı şekilde gönlü cennete döndüğü için nimeti de artar. Öteki de konuşmakla sadece azabını arttırır. Dünyadayken azabını artırdığı gibi ahirette de cehennemdeki azabını arttırır, ateşini alevlendirir.

Allah'ın delalette olanları kör, sağır ve dilsiz olarak yüz üstü bir şekilde haşretmesinin hikmeti nedir?

Çünkü delaletteki biri Allah'ın ayetlerine, hakikate karşı kör ve sağır davranmış, Allah'ın ayetlerini sanki işitmemiş gibi yaparak ayetleri ikrar etmemiş, hakkı, hakikati, doğruyu söylememiştir. Bu yüzden Allah "onları kör, sağır ve dilsiz olarak yüz üstü haşrederiz" buyurdu. Yani ona "sus! Madem kör davrandın o halde kör ol! Madem sağır davrandın o halde sağır ol! Madem sustun o halde dilsiz ol, madem ayağa kalkmadın, benim huzurumda ayakta durmadın, kulluğunu yapmadın o halde yüz üstü sürün" buyurdu. Delalette olanların hali Kıyamet günü böyledir. Bunu Allah

söylüyor. Bundan şüphe etmek küfürdür! Ya, Allah'ın ayetlerine, hidayetine uyar, Allah'ın hidayetini, hidayetçisini kabul ederiz ya da kör, sağır ve dilsiz olarak Allah'ın huzurunda yüz üstü bir şekilde haşroluruz.

Ve mâ kânallâhu li yudılle kavmen ba'de iz hedâhum: "Allah bir kavme hidayet verdikten sonra kesinlikle (asla) onları delalete düşürmez." Ne zamana kadar? **Hattâ yubeyyine lehum mâ yettekûn:** "Onlara takvalarını belli edinceye kadar."

Evet, Allah onlara nasıl takvalı olmaları gerektiğini, Allah'a, insanlara, mahlûkata, kitabına karşı sorumluluğunu öğretinceye kadar onları delalete düşürmez; ama Allah onlara bu takvayı verdikten sonra takvalı olmayı kabul etmezlerse işte o zaman delalete düşerler. Yoksa Allah, kulları hidayete erince bir şey bilmeden yanlış yaptıklarında öyle çukura yuvarlanmalarına müsaade etmez. Bu yüzden "onlara yolu göstermeden, neden sakınmaları gerektiğini, huzurumda nasıl durmaları gerektiğini öğretmeden, sorumluluklarının ne olduğunu onlara beyan etmeden onların delalete düşmelerine müsaade etmem" buyurdu Allah.

İnnallâhe bi kulli şey'in alîm:[39] "Muhakkak ki Allah her şeyi bilendir." Allah her şeyi bilendir. Kuluna da hidayetten sonra ona öğretmeden, bildirmeden onun delalete düşmesine müsaade etmez.

Bu hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve lev şâallâhu le cemeahum alâl hudâ:** "Eğer Allah dileseydi onların hepsini hidayet üzere toplardı." Herkes mutlaka hidayette olurdu. **Fe lâ tekûnenne minel câhilîn:**[40] "Eğer bu böyle ise sakın cahillerden olma!" Yani "ben insanları hidayete erdiririm" deyip kendini paralama! Allah herkese hidayeti tercih etme hakkı vermiştir ve

[39] Tevbe /115
[40] En'âm /35

bu tercihi insanın kendisinin yapması gerekir. Allah hidayeti tercih edip hidayete erenleri bir araya toplar, delalette kalanları da yerinde bırakır. Bu yüzden kendini sorumlu tutma, dedi Allah.

Allâhu nezzele ahsenel hadîsi kitâben muteşâbihen mesâniy: "Allah sözün en güzelini, tekrar eden, uyumlu ve ahenkli olanını bir kitap olarak indirdi." **Takşaırru minhu culûdullezîne yahşevne rabbehum:** "Rablerine karşı haşyet duyanların derileri (kalpleri) ürperir." Allah'ın ayetlerini okuduklarında ayetlere karşı derileri, tüyleri ürperir. **Summe telînu culûduhum ve kulûbuhum ilâ zikrillâh:** "Sonra onların kalpleri, derileri Allah'ın zikrine karşı yumuşar." Allah'ın ayetlerine yumuşadığı gibi zikrine karşı da yumuşar. **Zâlike hudallâhi yehdî bihî men yeşâ':** "İşte bu, Allah'ın hidayetidir. (Allah) Onu dilediğine (dileyene) verir." Allah'ın hidayetini isteyenlere Allah bu hali verir. Onların kalpleri ve derileri ürperir. Bununla beraber Allah'ın zikrine, "Allah" demeye karşı kalpleri yumuşar. Bu, Allah'ın hidayetidir, dedi Allah. **Ve men yudlilillâhu fe mâ lehu min hâd:**[41] "Allah kimi de delalette bırakırsa ona hidayet edecek kimse yoktur (ona hidayetçi bulamazsın)."

Yani ne peygamber ne de hidayetçiler ona hidayet edebilir. Kimsenin ona hidayet etmeye gücü yetmez; çünkü Allah'tan haşyet duymuyor, Allah'a karşı saygılı değil, edepli değildir!

Ellezîne âmenû ve lem yelbisû îmanehum bi zulmin: "İman edip imanlarını zulümle karıştırmayanlar." İmanını zulümle; yani şirkle karıştırmayanlar. **Uâike lehumul emnu:** "İşte emniyette olanlar onlardır." **Ve hum muhtedûn:**[42] "Hidayette olanlar da onlardır." İmanına zulmü, şirki karıştırmayanlar, zulmü bulaştırmayanlar emniyette ve hidayettedir, dolayısıyla onlar hidayette olduklarından emin olabilirler. Yoksa Allah'ın

[41] Zumer /23
[42] En'âm /82

gazabından emniyette olmaları, hidayette olmaları mümkün değildir. Bundan emin olmasınlar, Allah'ın gazabı her an gelebilir. Bunu Allah söylüyor.

Ferîkan hadâ ve ferîkan hakka aleyhimud dalâleh: "(İnsanlardan) Bir kısmı hidayette oldu (Allah onları hidayete erdirdi). Bir kısmına da delalet hak oldu." Kendileri tercih ettiği için delalet, azap onlara hak oldu. Allah delaletin onlara neden hak olduğunu beyan ediyor. **İnnehumuttehazûş şeyâtîne evliyâe min dûnillâh:** "Çünkü onlar (Allah'ı bırakıp) Allah'ın berisinde şeytanları dost edindiler." Şeytanın dostluğunu Allah'ın dostluğuna bile bile tercih ettiler. **Ve yahsebûne ennehum muhtedûn:**[43] "Bir de hidayette olduklarını hesap ettiler (zannettiler)." Onlar kendilerini bir de hidayette zannettiler. Şeytanı dost edinmiş, şeytanın peşinden gidiyor, rabbini dinlemesi gerekirken şeytanı dinliyor, bir de kendini doğru yolda zannediyor! Allah böyle olanlara delaletin hak olduğunu söyledi.

İnnemâ ya'muru mesâcidallâhi men âmene billâhi vel yevmil âhır: "Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve ahirete iman edenler imar eder." Mescidin imarı sadece mescidin zahiri tarafını yapmak değil aynı zamanda secde edenleri mescide davet etmek demektir; çünkü mescide insanlar gelmişse mescit imar olmuş olur. Hem zahiri imar hem de manevi imar vardır. İnsanları mescide davet etmek mescidin manevi imarıdır. Evet, Allah'ın mescitlerini Allah'a iman edenler, ahirete iman edenler diriltir, imar eder.

Ve ekâmes salâte ve âtez zekât: "Namazı ikame edenler, zekâtı verenler (Allah'ın mescitlerini imar ederler)." **Ve lem yahşe illâllâh:** "(Onlar) Allah'tan başkasından korkmazlar." Başkalarının hesabını yapmaz, kimin ne söylediğine bakmazlar. Allah'tan başkasından korkmaz, haşyet duymazlar; çünkü Allah'tan

[43] A'râf /30

başkasından haşyet duymak şirktir. Korkmak ayrı, haşyet duymak ayrı şeydir. Haşyet; büyüğün büyüklüğünden dolayı ondan çekinmek ve onun hesabını yapmaktır. Birini bu şekilde büyük görmek şirktir. Onlar Allah'tan başka hiç kimseden haşyet duymazlar. **Fe asâ ulâike en yekûnû minel muhtedîn:**[44] "İşte böyle olanlar hidayette olduklarını umabilirler." Böyle olanlar hidayette olur.

Yâ eyyuhân nâs: "Ey insanlar!" Allah bütün insanlara birden hitap etti. **Kad câetkum mev'ızatun min rabbikum:** "(Ey insanlar) Size rabbinizden bir vaaz (bir öğüt) geldi." Rabbiniz size vaaz ediyor. **Ve şifâun limâ fîs sudûr:** "Göğüslere şifa geldi." Kalplere, gönüllere şifa geldi. **Ve huden ve rahmetun lil mu'minîn:**[45] "Mü'minler için hidayet ve rahmet olan (Allah'ın vahyi geldi)." Allah'ın vahyi sizin için, mü'minler için hidayettir, rahmettir, gönüllere şifadır ve Allah'ın bütün insanlara yaptığı öğüttür, vaazdır. Rabbini dinleyenler kurtuluşa erer, hidayette, rahmetin içinde olur. Rabbini dinlemeyenler de onun rahmetinden, hidayetten mahrum kalır.

Allah bu defa Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap ediyor. **Kul yâ eyyuhân nâs:** "De ki: Ey insanlar!" Allah bütün insanlara "şöyle olmanız lazım" buyurdu. **Kad câekumul hakku min rabbikum:** "Rabbinizden size hak geldi." **Fe men ihtedâ:** "Her kim ki hidayette olursa (onunla hidayeti bulursa)." **Fe innemâ yehtedî li nefsih:** "Kendisi için (kendi nefsi için) hidayette olur." Allah'a veya bir başkasına fayda vermez, sadece kendisi için hidayette olur. **Ve men dalle fe innemâ yadıllu aleyhâ:** "Kim de delalette kalırsa (Kur'an'ın hidayetini kabul etmezse) kendi aleyhine delalette kalır (kendisi kaybeder)." **Ve mâ ene aleykum bi vekîl:**[46]

[44] Tevbe/18
[45] Yûnus /57
[46] Yûnus/108

"Ben sizin üzerinizde vekil değilim." Ben sizin vekiliniz değilim; yani "sizin hesabınızı ben vermem" de.

Ve kezâlike enzelnâhu âyâtin beyyinât: "Biz onu (Kur'an'ı) apaçık beyanat olarak gönderdik." Apaçık beyan ettik. **Ve ennallâhe yehdî men yurîd:**[47] "Muhakkak ki Allah dilediğine (dileyene) hidayeti verir." Kim, Allah'tan hidayeti isterse Allah hidayeti ona verir.

Ve innehu le huden ve rahmetun lil mu'minîn:[48] "Muhakkak ki bu (Kur'an) mü'minler için hidayettir, rahmettir."

İnnâ enzelnâ aleykel kitâbe lin nâsi bil hakk: "Muhakkak ki biz sana insanlar için hak ile kitabı indirdik." **Fe men ihtedâ fe li nefsih:** "Her kim ki hidayette olursa (hidayeti kabul ederse) kendisi içindir." **Ve men dalle fe innemâ yadıllu aleyhâ:** "Kim de delalette kalırsa bu kendi aleyhinedir." **Ve mâ ente aleyhim bi vekîl:**[49] "Ben sizin üzerinizde bir vekil değilim."

Hitap, yine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve kezâlik:** "Bu böyledir." Allah'ın sana vahyettikleri dışında bir şey söyleme, kimse de bunun dışında bir şey söylemesin. Bu böyledir, dedi Allah. **Evhaynâ ileyke rûhan min emrinâ:** "Biz sana katımızdan emrimizle bir ruh vahyettik." Bu Kur'an'ın ayetleri bir ruhtur; yani insanı diriltir. **Mâ kunte tedrî mâl kitâb:** "Sen kitap nedir bilmiyordun." Sen kitabın ne olduğunu asla idrak etmemiştin. Kitap okumamıştın ve bunun idrakında değildin. **Ve lâl îmân:** "İman nedir (bunu da idrak etmemiştin)." İmanın ne olduğunu kendine göre biliyordun; ama imanın hakikatini bilmiyordun, idrak etmemiştin, derinlemesine anlamamıştın. **Ve lâkin cealnâhu nûra:** "Ama biz onu (kitabı) bir nur kıldık." **Nehdî bihî men neşâu min ibâdinâ:** "Biz onda kullarımızdan dilediğimizi

[47] Hacc /16
[48] Neml/77
[49] Zumer/41

(dileyeni) hidayete erdiririz." **Ve inneke le tehdî ilâ sırâtın mustakîm:**[50] "Muhakkak ki sen de insanları sırat-el mustakime hidayet ediyorsun (hidayetçisin)."

Demek ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, kitabın da imanın da ne olduğunu bilmiyormuş! İmanı, dini, her şeyi Allah'ın kitabından öğrenmiş! Bununla beraber Allah'ın kitabıyla hidayete, sırat-el mustakime davet ettiği için hidayetçi olmuş. Bu yüzden hiç kimse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e Kur'an'dan başka söz isnat edemez. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz her neyi söylemişse söylesin söylediği Kur'an'dandır; çünkü dinini Kur'an'dan öğrenmiştir. Allah böyle olduğunu buyurdu.

Hâzâ hudâ: "Bu hidayettir." **Vellezîne keferû bi âyâti rabbihim:** "Rablerinin ayetlerini inkâr edenler ise." **Lehum azâbun min riczin elîm:**[51] "Onlara en kötüsünden acı, iç yakan bir azap vardır."

Hâzâ basâiru lin nâs: "Bu, insanlar için basirettir." Allah'ın vahyi insanlar için basirettir. **Ve huden ve rahmetun li kavmin yûkınûn:**[52] "Bilmek isteyen bir kavim için de hidayet ve rahmettir."

Hâzâ beyânun lin nâs: "Bu (Kur'an) insanlar için bir beyandır (bir açıklamadır)." **Ve huden:** "Ve hidayettir." **Ve mev'ızatun lil muttekîn:**[53] "Muttakiler için de vaazdır." Hakka karşı sorumluluğunu bilip yerine getirmek isteyenler için de öğüttür, nasihattir, yol göstermedir.

Meselullezîne hummilût tevrâte summe lem yahmilûhâ: "Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu taşımayanların misali (durumu) şuna benzer." **Ke meselil hımâri yahmilu esfârâ:**

[50] Şûrâ /52
[51] Câsiye/11
[52] Câsiye/20
[53] Âli İmrân/138

"Onların misali kitap yüklü merkeplere benzer." Eşeğin haline benzer. Kitabın ilmini aldığı halde sorumluluğunu yüklenmeyip gereğini yerine getirmeyenler kitap yüklü eşek gibidir, dedi Allah. **Bi'se meselul kavmillezîne Kezzebû bi âyâtillâh:** "Allah'ın ayetlerini yalan sayan kavmin hali ne kötüdür!" Onların misali, eşek gibi olması ne kötüdür!

Allah bu ayette Yahudi âlimlerinden bahsetmiştir, dolayısıyla hitap bizim için geçerli değildir demek yanlıştır. Allah bu ayeti bize indirmiştir, dolayısıyla bunu bize de söylüyor.

Allah'ın ayetlerini yalanlayanlar, yalan sayanlar kitap yüklü eşeklerdir, dedi Allah. O halde biri Allah'ın ayetini bildiği halde gereğini yerine getirmiyorsa kitap yüklü eşek gibidir. Onların misali ne kötüdür! Bu, insanlığa, insan olmaya yakışmayan bir haldir. **Vallâhu lâ yehdîl kavmez zâlimîn:**[54] "Allah zalim olan kavmi hidayete erdirmez." Böyle yapanlar kendilerine zulmedenlerdir; yani ayetin nuruyla aydınlanması gerekirken karanlıkta kalmış ve kendilerine zulmetmiş, kitap yüklü eşek olmuşlardır. Bu, Allah'ın ayetlerini yalan saymalarından dolayıdır.

Kulnâhbitû minhâ cemîa: "Hep beraber oradan (aşağı) inin dedik." Allah bunu Hz. Havva (r.a.), Hz. Âdem (a.s.) ve iblise söylüyor. Hepiniz toptan oradan yeryüzüne inin. **Fe immâ ye'tiyennekum minnî huda:** "Sonra benden size bir hidayetçi gelirse." **Fe men tebia hudâye:** "(Sizden) Her kim ki benim hidayetime, hidayetçime tabi olursa." **Fe lâ havfun aleyhim ve lâ hum yahzenûn:**[55] "Onun için ne bir korku ne de mahzun olmak vardır."

Allah Hz. Âdem (a.s.) ile Hz. Havva annemize bir de iblise "inin ordan aşağı! Size bir hidayetçi geldiğinde sizden kim hidayetime tabi olursa onun için bir korku yoktur" buyurdu. Bu

[54] Cuma/5
[55] Bakara/38

durumda Allah bu ayetle aslında iblise de "haydi, tövbe et ve hidayetçime tabi ol" deyip bir imkân vermiş oldu.

İçlerinde bir de peygamber olan Hz. Âdem (a.s.) vardır. Bu durumda hidayetçi Hz. Cebrail (a.s.)'dır. Hz. Cebrail (a.s.) Allah'ın vahyini getirirken hidayetçi konumundadır; yani hidayet yine Allah'ın vahyidir. Onu getiren, davet eden de hidayetçidir. Bununla beraber Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hidayetçidir, aynı şekilde onun varisleri de hidayetçidir. Allah hidayetçiyi nasıl beyan etmişse öyle öğrenmemiz gerekir.

Ve kâlellezî âmen: "O iman eden kişi dedi ki:" Firavun, Hz. Musa (a.s.) ile Hz. Harun (a.s.)'ı öldürmeye karar verdiğinde o sırada imanını gizleyen bir zat vardı. Allah'ın bu ayette kastettiği o iman eden kişi bu zattır. Evet, o iman eden kişi dedi ki. **Yâ kavmittebiûni:** "Ey kavmim! Bana tabi olun." Bana uyun, bana güvenin. **Ehdikum:** "Sizi hidayete erdireyim." **Sebîler reşâd:**[56] "Rüşt yoluna (sizi hidayet edeyim)." Reşit olma; yani kemale, rüştüne erme yoluna sizi hidayet edeyim. Allah o zatın mü'min olduğunu buyurdu; çünkü imanını bir anda ortaya koyup insanları davet etmiştir.

Kul yâ eyyuhân nâs: "De ki: Ey insanlar!" **İnnî resûlullâhi ileykum cemîa:** "Ben hepinize (gönderilmiş) Allah'ın resulüyüm." **Ellezî lehu mulkus semâvâti vel ard:** "O ki semavâtın (göklerin) ve yerin mülkü ona aittir." **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." **Yuhyî ve yumît:** "Dirilten de öldüren de odur." **Fe âminû billâhi ve resûlihi:** "Allah'a ve resulüne iman edin." **Nebiyyil ummiyyi:** "Ümmi olan nebisine (peygamberine iman edin)." **Ellezî yu'minu billâhi ve kelimâtihî:** "O ki Allah'a ve Allah'ın kelimelerine (kitaplarına) iman etmiş." **Vettebiûhu:** "Ona tabi

[56] Mu'min/38

olun." **Leallekum tehtedûn:**[57] "Eğer böyle yaparsanız o zaman hidayete erebilirsiniz (kurtuluşa erebilirsiniz)."

Kemâ erselnâ fîkum resûlen minkum: "Sizden (sizin içinizden) size bir resul gönderdik." **Yetlû aleykum âyâtinâ:** "Size ayetlerimizi tilavet eder (okur)." **Ve yuzekkîkum:** "Sizi tezkiye eder (temizler)." **Ve yuallimukumul kitâb:** "Size kitabı talim eder (öğretir)." **Vel hikmeh:** "Size hikmeti (Allah'ın muradını öğretir)." **Ve yuallimukum mâ lem tekûnû ta'lemûn:**[58] "Bir de size bilmediklerinizi öğretir."

Fezkurûnî ezkurkum: "Beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim." **Veşkurû lî ve lâ tekfurûn:**[59] "Bana şükredin sakın nankörlerden olmayın." Beni zikredin ki bana şükretmiş olasınız. Yoksa küfredenlerden, nankörlerden olmuş olursunuz.

Yâ eyyuhâllezîne âmenu: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)!" **İstainû bis sabri ves salât:** "Sabır ve selatla (Allah'tan) isteyin." Sabır ve dua ile Allah'tan isteyin. Allah'tan isterken bir de sabredin; yani acele etmeyin. **İnnallâhe meas sâbirîn:**[60] "Muhakkak ki Allah sabredenlerle beraberdir."

Ve lâ tekûlû li men yuktelu fî sebîlillâhi emvât: "Allah yolunda öldürülenlere 'ölü' demeyin." **Bel ahyâun ve lâkin lâ teş'urûn:**[61] "Bilakis onlar diridirler; ama siz bunun şuurunda olmazsınız." Siz bunun farkında olmaz, bunu anlamazsınız.

Ve le nebluvennekum bi şey'in minel havf: "Sizi korktuğunuz şeylerden dolayı (endişe ettiğiniz şeylerden dolayı) imtihana tabi tutacağız." Sizi korkuyla imtihana tabi tutacağız. **Vel cûi:** "Ve açlıkla." **Ve naksın minel emvâl:** "Ve malların

[57] A'râf/158
[58] Bakara/151
[59] Bakara/152
[60] Bakara/153
[61] Bakara/154

eksiltilmesiyle (fakirlikle).” **Vel enfus:** “Ve canların (eksikliğiyle).” Canların eksikliğiyle, hastalıkla sizi imtihana tabi tutacağız. **Ves semerât:** “Ve ürünlerin (eksikliğiyle).” Sizi bu şekilde imtihana tabi tutacağız. **Ve beşşiris sâbirîn:**[62] “Sabredenleri müjdele!”

Ellezîne izâ esâbethum musîbetun: “Onlar ki onlara bir musibet isabet ettiğinde.” Onlara bir bela, bir musibet geldiğinde. **Kâlû innâ lillâh:** “Onlar derler ki: Biz Allah içiniz (Allah’a aidiz).” **Ve innâ ileyhi râciûn:**[63] “Ve bizim dönüşümüz onadır (derler).”

İnnellezîne yektumûne mâ enzelnâ minel beyyinât: “O kimseler ki beyan edip indirdiğimizi (ayetlerimizi) ketmederler.” Onu gizlerler, yokmuş gibi muamele yaparlar. **Vel hudâ min ba’di mâ beyyennâhu lin nâsi fîl kitâb:** “(Allah) Kitapta hidayeti insanlara beyan ettikten sonra onu gizleyenler var ya.” **Ulâike yel’anuhumullâhu ve yel’anuhumul lâinûn:**[64] “Allah onlara lanet etmiştir, lanet ediciler de onlara lanet etmiştir.” Hakkı, hidayeti gizleyenlere Allah lanet etmiştir, lanet ediciler de onlara lanet etmiştir.

Hidayeti beyan etmeyen birini Allah lanetlemiştir. Allah ayetlerini açıkladığı halde biri ayetleri ketmediyor, gizliyor, olduğu gibi ortaya koymuyorsa Allah’ın lanetine uğrar. Bu yüzden Allah’ın ayetlerini bilenler “ben bunu gizlersem Allah’ın lanetine uğrarım” deyip korkmalı, endişe etmeli, dolayısıyla hakikati olduğu gibi açıklamalıdır.

Peki, lanet ediciler kimdir?

Lanet ediciler “hidayet bize açıklanmış olsaydı biz de hidayete ererdik” diyerek Allah’ın ayetlerini gizleyip açıklamayanları suçlayanlar ve onlara “neden bize ayetleri açıklamadın” diyenlerdir. Hâlbuki ayetler kendilerine beyan edilse

[62] Bakara/155
[63] Bakara/156
[64] Bakara/159

bile hidayete ermezler. Sadece bunu bahane gösterip onlara lanet ederler. Bu laneti dünyada değil cehennemde yapacaklar ve "sizin yüzünüzden biz cehenneme geldik" diyecekler.

Ayet devam ediyor. **İllellezîne tâbû:** "Tövbe edenler." Böyle yaptıktan sonra yanlışını anlayıp tövbe edenler. **Ve aslahû:** "(Tövbe edip kendini) Islah edenler." **Ve beyyenû:** "(Bir de o gizlediklerini) Beyan edenler." **Fe ulâike etûbu aleyhim:** "İşte ben onların tövbesini kabul ederim." Tövbe edip kendini, nefsini ıslah eden ve ardından gizlediklerini beyan edenlerin; yani hakkı, hakikati olduğu gibi ortaya koyanların tövbesini kabul ederim. **Ve enet tevvâbur rahîm:**[65] "Muhakkak ki ben tevvab ve rahimim."

İnnellezîne keferû ve mâtû ve hum kuffâr: "Ancak inkâr edip o küfür hali üzerinde ölenler." **Ulâike aleyhim la'netullâh:** "İşte Allah onlara lanet etmiştir." **Vel melâiketi:** "Melekler (onlara lanet etmiştir). **Ven nâsi ecmaîn:**[66] "Bütün insanlar (onlara lanet etmiştir)."

Ulâikellezîneşteravud dalâlete bil hudâ: "İşte onlar hidayeti verip delaleti satın almış olanlardır." Hidayetin karşılığında delaleti satın almış olanlardır. **Vel azâbe bil magfireh:** "Mağfirete karşı azabı (satın almış olanlardır)." **Fe mâ esberehum alen nâr:**[67] "Onlar ateşe ne kadar da dayanıklıymış!"

Huvellezî ersele resûlehu bil hudâ: "Resulünü hidayetle gönderen odur." **Ve dînil hakk:** "(Resulünü hidayetle) Ve hak din ile gönderen (Allah'tır)." **Li yuzhirehu aled dîni kullihî:** "Dinini bütün dinlere üstün kılmak için." **Ve lev kerihel muşrikûn:**[68] "Müşrikler bunu hoş görmese de (Allah bunu yapacak)."

[65] Bakara/160
[66] Bakara/161
[67] Bakara/175
[68] Tevbe /33

Ve mâ menean nâse en yu'minû iz câe humul hudâ: "İnsanlara hidayet geldikten sonra iman etmeyip kabul etmemelerinin sebebi." **İllâ en kâlû e beasallâhu beşeren resûlâ:**[69] "Allah (bizi hidayete erdirmek için) bir beşeri mi bize resul olarak gönderdi demeleridir." Hidayeti kabul etmemelerinin sebebi bir beşeri resul olarak kabul etmemeleridir.

Neden kendileri gibi birini kabul etmiyorlar?

Çünkü kabul etseler resul bütün hayatıyla onlara örnek olduğu için resulü örnek alıp onun gibi yapmaları gerekecek; ama melek için aynı durum söz konusu değildir. Kendilerine resul olarak bir melek gelse "biz insanız o ise melektir, biz zaten onun gibi olamayız, onun yaptığı gibi yapamayız" diyecek ve onun gibi yapmaları gerekmediğini düşünecekler! Bu yüzden sırf resul gibi yapmayı istemedikleri için bir beşeri resul olarak kabul etmiyorlar.

Evet, Allah'ın El Hâdi ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Ve en etluvel kur'ân: "Ben Kur'an okumakla (emrolundum)." **Fe menihtedâ:** "Her kim ki hidayeti kabul ederse." Kur'an ile hidayeti kabul ederse. **Fe innemâ yehtedî li nefsih:** "O ancak kendi nefsi için hidayeti kabul etmiştir." **Ve men dalle:** "Ve her kim de delalette kalmayı kabul ederse (yine kendisi için delalette kalmıştır)." **Fe kul innemâ ene minel munzirîn:**[70] "De ki onlara: Ben sadece bir uyarıcıyım." Yani tehlikeyi haber verenim.

Yurîdûne li yutfiû nûrallâhi bi efvâhihim: "Onlar Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmeye çalışırlar." Allah'ın nuru hidayettedir. **Vallâhu mutimmu nûrihî:** "Muhakkak ki Allah

[69] İsrâ /94
[70] Neml/92

nurunu tamamlayacaktır.” **Ve lev kerihel kâfirûn:**[71] “Kâfirler bunu çirkin görse de (beğenmese de Allah bunu yapacaktır).”

Huvellezî ersele resûlehu bil hudâ: “Odur resulünü hidayetle gönderen.” **Ve dînil hakk:** “Hak din ile (gönderen).” **Li yuzhirehu aled dîni kullihî:** “Dinini bütün dinlere üstün kılmak için.” **Ve lev kerihel muşrikûn:**[72] “Müşrikler bunu hoş görmese de.”

Okuduğumuz tüm ayetlerde Allah, kullarını hidayete davet etti ve hidayetinin sadece vahyiyle olduğunu buyurdu. Bu yüzden hiç kimse hidayeti başka yerde aramasın. Hidayet ancak Allah’ın vahyiyle, kitabıyla, Kur’an’la mümkün olur. Biri Allah’ı tercih eder bu yolda çabasını, gayretini sarf ederse Allah onu mutlaka hidayete erdirir; ama bunun yerine delaleti tercih ederse bu durumda delalette kalır ve hidayet imkânını kaybeder.

İsterseniz hidayeti bulamayanları da kısaca birkaç ayetle anlatalım. Öyle ki hidayette olmazsak neyi kaybedeceğimizi iyice anlayalım ve gerekeni yapıp rabbimizi tercih edelim. Bununla beraber hidayeti, ebedi hayatımızı kazanalım.

Men yudlilillâhu fe lâ hâdiye lehu: “Allah kimi delalette bırakırsa onu hidayete erdirecek (kimse) yoktur (ona hidayetçi bulunmaz).” **Ve yezeruhum fî tugyânihim ya’mehûn:**[73] “(Allah) Onları taşkınlıkları (o battıkları bataklıkları) içinde bırakır, onlar orda körü körüne yuvarlanıp kalırlar.”

Hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’edir. **Ve in ted’ûhum ilel hudâ lâ yesme’û:** “Eğer onları hidayete davet edersen bunu işitmezler.” **Ve terâhum yenzurûne ileyk:** “Sana baktıklarını görürsün.” **Ve hum lâ yubsirûn:**[74] “Ama (seni) görmüyorlar.” Yani

[71] Saff/8
[72] Saff/9
[73] A’râf/186
[74] A’râf/198

sen onları hidayete davet ediyorsun; ama seni işitmiyorlar. Onların sana baktığını görüyorsun; ama onlar bakan körlerdir, bu yüzden seni görmüyorlar. Gönülleriyle bakamadıkları için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i Allah'ın resulü olarak göremiyorlar. Allah'ın resulü onları hidayete davet ediyor; ama onlar daveti işitmiyor, anlamıyorlar.

Yâ eyyuhâr resûl: "Ey resul!" **Bellıg mâ unzile ileyke min rabbik:** "Sen sana rabbinden indirileni tebliğ et." **Ve in lem tef'al:** "Eğer bunu yapmazsan." **Fe mâ bellagte risâletehu:** "Sen onun resullüğünü yapmamış olursun." **Vallâhu ya'sımuke minen nâs:** "Allah seni insanlardan korur." Allah'ın sana indirdiğini tebliğ et. Korkma ve endişe etme Allah seni insanlardan korur, muhafaza eder. **İnnallâhe lâ yehdîl kavmel kâfirîn:**[75] "Allah, kâfir olan kavmi hidayete erdirmez."

Nasıl ki Allah bize hidayet olsun diye Kur'an'ı göndermişse aynı şekilde önceki insanlara da onların peygamberini ve onlarla beraber gönderdiği kitabı hidayet olarak göndermiştir. Allah bunu Kur'an'da beyan etmiştir. Önceki kavimlerde kâfir olanlar kendi peygamberlerine, kendilerine gelen kitaba iman etmedikleri için kâfir olmuş, dolayısıyla kaybetmiştir. Unutmamamız lazım ki Allah'ın hidayetini kabul etmeyen birine hiç kimse yardım edemez.

İstagfir lehum ev lâ testagfir lehum: "İster onlar için istiğfar et ister istiğfar etme." **İn testagfir lehum seb'îne merraten:** "İstersen onlar için yetmiş sefer istiğfar et." **Fe len yagfirallâhu lehum:** "Allah onlara mağfiret edecek değildir." Allah onları mağfiret etmez. Neden? **Zâlike bi ennehum keferû billâhi ve resûlihi:** "Çünkü onlar Allah'a ve resulüne karşı kâfir olmuşlardır (iman etmemişlerdir)." **Allâhu lâ yehdîl kavmel fâsikîn:**[76] "(Onlar

[75] Mâide/67
[76] Tevbe /80

fasıktır) Allah, fasık olan kavmi hidayete erdirmez." Bu yüzden Allah senin istiğfarını kabul etmez ve onları mağfiret etmez.

Fe in lem yestecîbû leke: "Eğer onlar sana (davetine) icabet etmezlerse." Allah'ın davetine icabet etmezlerse. **Fa'lem ennemâ yettebiûne ehvâehum:** "Bil ki onlar kendi heveslerine tabi olmuştur." Allah'a ve resulüne tabi olmayanlar kendi nefislerinin hevasına tabi olmuştur. **Ve men edallu mimmenittebea hevâhu:** "Kendi (nefsinin) hevasına tabi olandan daha delalette kim vardır!" **Bi gayri huden minallâh:** "Allah'tan bir hidayetçi olmadan." Allah'tan bir hidayetçi, bir yol gösterici olmadan kendi nefsinin hevasına tabi olandan daha delalette kim vardır! **İnnallâhe lâ yehdil kavmez zâlimîn:**[77] "Muhakkak ki Allah zalim kavmi hidayete erdirmez."

Ulâikellezîneşterevûd dalâlete bil hudâ: "İşte bunlar o kimselerdir ki hidayete karşılık delaleti satın almıştır." **Fe mâ rabihat ticâretuhum ve mâ kânû muhtedîn:**[78] "Onların ticaretleri (onlara) fayda vermemiş, hidayeti de bulamamışlardır." Allah bizi böyle olmaktan muhafaza eylesin inşallah.

Evet, Allah'ın El Hâdi ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya, rabbimizi hâdi olarak tanımaya çalıştık. Allah'ın Hâdi ismine nasıl iman edeceğimizi ve hidayette olmak için ne yapmamız gerektiğini, bununla beraber hidayette olunca neyi kazanacağımızı, hidayette olmadığımız takdirde ise neyi kaybedeceğimizi öğrendik.

Allah hepimizi hidayete erenlerden eylesin. Hâdi isminin tecelli ettiği kullarından eylesin inşallah. Allah bizi kötü işi, kötü ameli kendisine süslü görünen bu yüzden kötü işini güzel görenlerden eylemesin. Allah bizi hidayete ermiş sıddıklarla, şehitlerle, salihlerle beraber eylesin inşallah. Allah bizi gazaba

[77] Kasas/50
[78] Bakara/16

uğrayanlardan, delalette kalanlardan eylemesin. Allah bizi hidayetiyle, ayetleriyle, Kur'an ile, vahyiyle, resulüyle, resulleriyle hidayete erdirsin inşallah! Allah bizi hidayetçi eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL AFUVV

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya çalışıyoruz. Bir önceki sohbetimizde El Hâdi ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Afuvv ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Afuvv; affeden, affı sonsuz, sınırsız ve benzersiz olan demektir. Allah Afuvv ismiyle ilgili olarak ayet-i kerimede; **İnnallâhe le afuvvun gafûr:**[1] "Muhakkak ki Allah afuvvdur, ğafurdur" buyurmuştur.

Daha önceki sohbetlerimizde anlatmıştım. Affın üç çeşidi vardır. Bunlar; affetmek, saf etmek ve mağfiret etmektir. Bir de bunların üzerinde Allah'ın ayet-i kerime buyurduğu gibi günahları sevaba çevirmek vardır.[2]

Allah'ın affetmesi "kulum sen bu yanlışı yaptın; ama ben seni affettim" demesidir. Bu af başlangıçtır.

Bir de affın saf çeşidi vardır. Saf; Allah'ın, kuluna "sen bu günahı işledin" demeden sadece amel defterinde ona işlediği günahı belirterek onu affetmesidir. Bu afta, Allah kulun günahını hitap edip yüzüne vurmadan onu affeder.

Mağfiret ise; kulun günahını silip affetmektir. Allah bir kulu mağfiretle affettiğinde ne günahını hitap edip onun yüzüne vurur

[1] Mücâdele /2
[2] Furkân /70

ne de amel defterinde ona gösterir. Allah sanki kul hiçbir günah işlememiş gibi ona muamele eder. Tabi, bu afların her birinin bir sebebi vardır. Bir de bunların üzerinde günahları sevaba çevirmek vardır.

Allah'ın, günahları sevaba çevirmesinin sebebi nedir?

Bir kul hem tövbe eder hem de mağfiret dilerse Allah o kulunu kendisine döndüğü için mağfiret eder bir de kul iman edip salih amel işlemeye çalıştığı için onun günahlarını sevaba çevirir.

Allah nasıl ki afuvvsa, kulunun günahlarını affediyorsa aynı şekilde Allah'ın Afuvv ismi kulda da tecelli etmelidir. Allah, afuvv isminin üzerinde tecelli ettiği bir kul için afuvv olur. Mesela; Allah'ın emir verip "şöyle yapmayın, şöyle konuşmayın, şöyle düşünmeyin" dediği bir konu hakkında kul hataya düşerse veya nefsine, şeytana uyup Allah'ın emrinin tam tersini yaparsa Allah onu affeder; ama mutlaka affın olmazsa olmaz bir şartı vardır; o da kulun affa iman etmesidir.

Kulun affa iman etmesi affı sevmesi demektir. Affı, affetmeyi sevmeyenler, Allah'ın Afuvv ismine iman etmemiş; yani Allah'ın Afuvv ismini sevmemiştir. Bu yüzden Afuvv ismi onlarda tecelli etmez. Bu, Allah'ın bütün isimleri için böyledir. Kul, insanları affediyorsa o halde affa, Afuvv ismine, Allah'ın afuvv olduğuna iman etmiş ve Afuvv ismini sevmiş demektir. Bu nedenle kendi üzerinde Allah'ın Afuvv ismini gösterip insanları affedenler affı hak eder ve affa layık olurlar.

İnsanları affetmeyenler, başkalarında hata, kusur, yanlış, eksik arayanlar, birinde bir hata gördüğünde sanki hazine bulmuş gibi onun üzerine gidip "işte falancanın şu hatası var, şöyle yanlışı, şöyle eksikleri var" deyip insanları affetmeyenler affa, Allah'ın Afuvv olduğuna iman etmemiştir; çünkü affı, afuvv olan Allah'ı, Allah'ın affını sevmemiştir. Bu yüzden kimseyi affedemezler. Aksine birinde bir kusur bulduklarında kusurunu yüzüne vurur, bir

de arkasından onu eleştirir, çekiştirir, yerer, küçümserler. Bu da yetmezmiş gibi bir de ona karşı kibirlenir, büyüklenirler.

Affetmeyen birinin büyüklenmemesi kibirlenmemesi mümkün değildir; çünkü affetmeyince "ben bu yanlışı yapmıyorum, ben hatasızım, kusursuzum, eksiksizim" deyip kibirlenmiş olur. Kibirlenince de Allah ile arasına perde koyar ve şeytanın, iblisin durumuna düşer.

Allah, Hz. Âdem (a.s.)'ı tövbe ettiği, af dilediği, mağfiret dilediği için affetmiş, iblisi de af dilemediği için affetmemiştir. Hep beraber Hz. Âdem (a.s.) babamızın nasıl yanlış yaptığını, sonrasında nasıl tövbe ve istiğfar ettiğini, nasıl af dilediğini, bu yüzden Allah'ın onu nasıl affettiğini, iblisi de neden affetmediğini ayetlerle anlayacağız inşallah.

İsterseniz şimdi Allah'ın Afuvv isminin geçtiği ayetleri anlamaya çalışalım hep beraber.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ellezîne yuzâhirûne minkum min nisâihim: "Sizden hanımlarına zihar yapanlar." Zihar (zehr) sırt demektir. Cahiliye döneminde Araplar hanımlarını boşamak istemediklerinde "senin sırtın benim anamın sırtı gibidir" deyip hanımlarına zihar yapardı. Böylelikle hem onları boşamaz hem de evde tutarlardı. Bununla beraber hanımlarına eş olarak yaklaşmaz, dokunmazlardı. Kısacası hanımlarına sanki anneleri, bacılarıymış gibi muamele ederlerdi. Günümüzde de biri hanımına "sen benim anam, bacımsın" derse zihar yapmış olur. Allah bunun çirkin ve yalan bir söz olduğunu buyuruyor. Bu yüzden zihar yapmak kadına zulümdür.

Mâ hunne ummehâtihim: "Onlar (o kadınlar) onların anaları değildir." Biri hanımına "senin sırtın benim anamın sırtı

gibidir" ya da "sen benim anam, bacım gibisin" dediğinde hanımı onun anası veya bacısı olmaz. **İn ummehâtuhum illallâî velednehum:** "Onların anaları onları doğuranlardır." **Ve innehum le yekûlûne munkeran minel kavli ve zûrâ:** "Onların söylediği o söz çirkin ve yalan bir sözdür." Bu, çirkin bir kelimedir. Bu kelimeyi kullananlar hanımını boşamış olmaz, bunun yerine çirkin ve yalan bir kelime kullanmış olur. **Ve innellâhe le afuvvun gafûr:**[3] "Muhakkak ki Allah afuvv ve ğafurdur." Böyle yaptıysanız tövbe edin. Allah affeder, mağfiret eder; yani bir daha böyle yapmayın; çünkü kullandığınız kelime çirkin ve yalan bir sözdür.

Hangi yanlışı yaparsak yapalım bilelim ki Allah afuvvdur, ğafurdur, ğaffardır, tevvabtır bu yüzden tövbemizi kabul edip bizi af ve mağfiret eder. Allah ayet-i kerimede; **"eğer affeden bir rabbiniz olmasaydı (bir de böyle düşünün) haliniz ne olurdu"**[4] buyurmuştur. Bu ayet; Allah afuvv olmasaydı biraz günah işleyip yanlış yaptığımızda Allah'ın gazabı gelirdi demektir. Allah bize karşı böylesine afuvvsa, her hatamızı, günahımızı affediyorsa bu durumda yapmamız gereken şey bizim de affı sevmemiz ve insanları affetmemizdir. İman etmişsek bu böyledir. Yanlış her ne olursa olsun ister şahsımıza karşı yapılsın isterse de kişinin kendi kendine yaptığı bir yanlış olsun bize düşen yanlış yapanı affetmektir.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Huzil afve:** "Sen affı tut." Sen affetme yolunu tut, affı seç, afuvv ol, affa sarıl, senin işin affetmek olsun. Allah bunu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, dolayısıyla iman eden her kula tek tek söylüyor. Peki, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kimi affedecek? -Tabi ki önce müşrikleri, münafıkları, bununla beraber yanlış yapan mü'minleri affedecek. **Ve'mur bil urfi:** "Güzel olanı (örfe, âdete uygun olanı) emret

[3] Mücâdele/2
[4] Nûr /10

(tavsiye et, davet et).” **Ve a’rıd anil câhilîn**:[5] “Bir de cahillerden yüz çevir.”

Cahil kimdir?

Allah, insanları iman edenler ve cahiller diye iki sınıfa ayırır. Allah’a iman etmeyenler istediği kadar âlim olsun, okumuş olsun, diplomaları olsun aslında cahildir. Allah onların cahil olduğunu söylemiştir. Kendini Allah’ın gazabından, azabından koruyamayandan daha cahil, daha zalim, kendine daha zulmeden kim vardır! Bu yüzden her kim olursa olsun iman etmeyen biri cahildir.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e, dolayısıyla her bir mü’mine “cahillerden yüz çevir, cahilleri bırak, onlarla ilgilenme” buyurdu; çünkü onlar tercihlerini imandan yana kullanmayıp Allah’tan yüz çevirmiştir. Bu yüzden bize düşen; Allah ile bir derdi olmayanlardan, rabbini, rabbinin rızasını kazanmayı kabul etmeyenlerden “ben kendim için güzel olanı, hayırlı olanı Allah’tan daha iyi biliyorum” diyenlerden yüz çevirmektir.

Ve lekad ahidnâ ilâ âdeme min kabl: “(Âdem’i dünyaya göndermeden önce) And olsun biz Âdem’den ahit almıştık (söz almıştık).” Allah’ın ondan aldığı söz ağaca yaklaşmamasıydı.[6] Allah Hz. Âdem babamız ile Hz. Havva annemize **“cennette dilediğiniz gibi gezin, yiyin, için; ama şu ağaca yaklaşmayın”** buyurmuştu. Onlar da bunu kabul etmişti. **Fe nesîye:** “Ama hemen unuttu.” Hz. Âdem (a.s.) Allah’a verdiği sözü hemen unuttu. **Ve lem necid lehu azmâ:**[7] “Bir de biz onda azim bulmadık.” Âdem azmetmedi; yani azimli bir kul değildi; çünkü Allah ona “bu ağaca yaklaşma” dediği halde Hz. Âdem (a.s.) şeytana, nefse kandı ve ağaca yaklaşmamaya güç yettiremedi. Şeytana, nefse karşı dik durup

[5] A’râf/199
[6] Bakara /35, A’râf /19
[7] Tâhâ/115

ağaçtan uzak durmayı beceremedi, azmedemedi. Allah da bunun üzerine Hz. Âdem (a.s.) için "onda azim bulmadık" buyurdu.

Ve iz kulnâ lil melâiketiscudû li âdem: "Hani biz meleklere 'Âdem'e secde edin' demiştik." **Fe secedû:** "(Hep beraber ona) Secde ettiler." **İllâ iblîse ebâ:**[8] "Ama bir tek iblis (secde etmedi) direndi." İblis secde etmemek için kendi kendisiyle mücadele edip direndi.

İblisin secde etmemesi konusunda kendine göre mazeretleri vardı. İblis kendisine secde emri gelene kadar devamlı Allah yolunda olan, Allah'a secde eden, bir de meleklere imamlık yapma konumunda olan biriydi. İblis cinlerdendi; ama hem meleklere imamlık yapıyordu hem de cennette dilediği gibi dolaşıyordu; yani Allah katında özel bir muamele görüyordu.

İblisin, Hz. Âdem'e secde etmemesinin sebebi sadece Allah'ı secde edilmeye layık olarak görmesinden dolayıydı. Bu yüzden "secdeye layık olan sadece sensin, ben çamurdan yarattığın birine nasıl secde ederim" demişti. Dıştan bakıldığında gayet mantıklı bir cevap olarak görünebilir; ama ortada Allah'ın bir emri vardır ve Allah bir konuda emir verdiğinde o emri mutlaka kabul etmek gerekir. Allah **"Âdem'e ruhumdan nefhettiğimde ona secde edin"**[9] buyurmuştu; yani secde Hz. Âdem'in zahiri tarafına değil Allah'ın nefhettiği ruhaydı; ama iblis, Allah'ın Hz. Âdem (a.s.)'a nefhettiği ruhu yok saydı ve kendisiyle mücadele edip direndi böylelikle Hz. Âdem'e secde etmedi.

Fe kulnâ yâ âdem: "Ve biz 'ey Âdem' dedik." **İnne hâzâ aduvvun leke ve li zevcike:** "Haberin olsun! Bu, sana ve eşine (zevcene) düşmandır." Bu senin düşmanındır; yani düşmanına uyma! **Fe lâ yuhricennekumâ minel cenneh:** "Dikkat edin, sakın sizi cennetten çıkarmasın." Allah bir de Hz. Âdem (a.s.) ile Hz.

[8] Tâhâ/116
[9] Hicr /29, Sâd /72

Havva (r.a.) annemize "ona uyarsanız sizi cennetten çıkarır" buyuruyor. **Fe teşkâ:**[10] "Sonra şaki olursunuz (bedbaht olursunuz)." Perişan olur, kendinize zulmetmiş olursunuz.

İnne leke ellâ tecûa fîhâ ve lâ ta'râ:[11] "Orada (cennette) acıkmanız olmaz ve herhangi bir şekilde elbisesiz kalmanız mümkün değildir." Cennette çıplak kalmazsınız.

Ve enneke lâ tazmeu fîhâ: "Orada ne susarsın ne de susuzluk çekersin." **Ve lâ tadhâ:**[12] "Ne de sıcakta kalırsın (sıcaktan bunalırsın)." Allah, Hz. Âdem'e cenneti tarif ediyor.

"Orda acıkmaz, susamaz, elbisesiz kalmaz ve sıcaktan dolayı bunalmazsın; ama şeytana uyarsan seni oradan çıkarır."

Fe vesvese ileyhiş şeytân: "Nihayet şeytan ona vesvese verdi." **Kâle yâ âdemu hel edulluke alâ şeceratil huld:** "(İblis) Dedi ki: Ya Âdem! Sana ebedilik ağacını göstereyim mi?" "Bu ağaçtan yerseniz ebediyen burada kalırsınız, yoksa ebedi kalmanız garanti değildir. Allah cennette ebedi kalmayasınız diye bu ağaçtan yememenizi söyledi."[13] **Ve mulkin lâ yeblâ:**[14] "Bir de sonsuz bir saltanatı (size göstereyim mi)?"

Allah aslında insanı tarif ediyor, her bir insan Âdem'dir. Biz de burada Allah'ın emrine karşı gelerek aslında her defasında yasak meyveden yemiş oluyoruz. Hz. Âdem (a.s.) babamız bu yanlışı sadece bir sefer yapmıştı, biz ise her gün tekrar tekrar yasak meyveden yiyor, tekrar tekrar cennetten kovuluyoruz. Bunu bilsek de bilmesek de böyledir. Böyle yaparak da her defasında Allah'a ve resulüne değil şeytana uymuş oluyoruz.

[10] Tâhâ/117
[11] Tâhâ/118
[12] Tâhâ/119
[13] A'râf /20
[14] Taha /120

İblisin buradaki hilesi nedir?

İblis, Hz. Âdem babamız ile Havva annemize "bu ağaçtan yerseniz ebediyen cennette kalırsınız. Bu da bitmez, tükenmez bir saltanattır" dedi. İnsan da dünyayı ebedileştirmeye çalışıyor, sanki ebediymiş gibi bir havaya, bir hale kapılıyor, sanki ebediyen dünyada kalacakmış gibi düşünüyor ve hayatını da öyle yaşıyor. Daha doğrusu şeytan insanı cennetten alıkoymak için ona böyle bir hile yapıyor. Genel olarak bakıldığında iblisin her bir insana yaptığı hile aynıdır.

Fe ekelâ minhâ: "İkisi de ondan yediler." Hz. Âdem (a.s.) ve Havva annemiz o meyveden yediler. **Fe bedet lehumâ sev'âtuhumâ:** "Bunun üzerine ayıp yerleri kendilerine göründü." İkisi o ağacın meyvesinden yiyince üzerlerindeki elbise birden kayboldu, dolayısıyla ayıp yerleri kendilerine göründü. Böyle olmasının sebebi nedir? -Âdem babamız ile Havva annemizin cennetteki elbiseleri daha önce nurdandı. Onlar ağacın meyvesinden yiyip günah işleyince üzerlerindeki nurdan elbise kayboldu, böylelikle de ayıp yerleri kendilerine göründü. **Ve tafıkâ yahsıfâni aleyhimâ min varakıl cenneh:** "Cennetteki (ağaçların) yapraklarından üstlerini örtmeye çalıştılar." **Ve asâ âdemu rabbehu fe gavâ:**[15] "Âdem, rabbine asi oldu ve şaşırdı." Allah, Hz. Âdem (a.s.) babamız için "Âdem, rabbine asi oldu" buyurdu. Demek ki bir peygamber de olsa, ilk insan da olsa, Allah'ın dünyaya gönderirken ruhundan nefhettiği ilk zat da olsa yanlış yapabiliyor, şaşırabiliyormuş.

Summectebâhu rabbuhu: "Sonra rabbi onu seçti." Onu seçkin kıldı. Neden? **Fe tâbe aleyhi:** "Onun tövbesini kabul etti." Hz. Âdem (a.s.) tövbe ettiği için seçildi. Allah onu seçkin kıldı ve tövbesini kabul buyurdu. **Ve hedâ:**[16] "Bir de (onu) hidayete

[15] Tâhâ/121
[16] Tâhâ/122

erdirdi." Bu; kul yanlışından sonra tövbe ederse Allah onu seçer ve hidayete erdirir demektir.

Kâlehbitâ minhâ cemîa: "(Allah) Buyurdu ki: Hepiniz hep beraber oradan inin." Allah hem Hz. Âdem (a.s.) babamız ile Hz. Havva annemize hem de iblise "oradan inin" buyurdu. **Ba'dukum li ba'dın aduvv:** "Birbirinize düşman olarak (inin)." Allah bu durumda Hz. Âdem (r.a.) babamıza "nasıl ki iblis seni düşman olarak bildiyse sen de onu düşman olarak bil" buyurdu. Yani düşmanına uyma! **Fe immâ ye'tiyennekum minnî huda:** "Ne zamanki benden size hidayet geldiyse." **Fe menittebea hudâye:** "Sizden her kim ki benim hidayetime (hidayetçime) uyarsa." **Fe lâ yadıllu ve lâ yeşkâ:**[17] "O, delalete düşmez, şaki de olmaz (kaybedenlerden olmaz)."

Allah'ın hidayetine, hidayetçisine uyanlar delalete düşmez ve kaybetmez; ama Allah'ın hidayetine uymayanlar delalete düşer ve şekavet ehli, cehennem ehli olur. Allah'ın hidayeti; Allah'ın kitabıdır, Kur'an'dır, Allah'ın vahyidir. Bu durumda Allah'ın vahyine uymayanlar delalette kalmış, şaki olmuştur. Bunu Allah söylüyor.

Ve men a'rada an zikrî: "Her kim ki benim zikrimden yüz çevirirse." Zikir; Kur'an demektir. Bununla beraber "Allah Allah" deyip Allah'ı zikretmektir. Eğer ayette geçen zikir kelimesini sadece Kur'an olarak alırsak manayı eksik anlamış oluruz; çünkü öyle olsaydı Allah "zikrim" yerine direkt "vahyim, Kur'an'ım, kitabım" da diyebilirdi. Oysaki Allah ayette Kur'an yahut kitap yerine zikrim kelimesini kullandı. Öyleyse "kim benim zikrimden yüz çevirirse" ayeti zikirle ilgili bütün manaları birden kapsar. Bu yüzden bizim de ayeti tefekkür ederken bütün manaları birden tefekkür etmemiz gerekir. Yani "kim vahyimden, ayetlerimden yüz çevirirse, bununla beraber kim beni zikretmekten, 'Allah

[17] Tâhâ/123

Allah' demekten yüz çevirirse, hayatını yaşarken 'bu konuda Allah'ın muradı nedir' deyip hikmetle bakmaya çalışmaz, Allah'ın emrine göre hareket etmekten yüz çevirirse" buyurdu Allah. **Fe inne lehu maîşeten danka:** "Ona dar bir maişet vardır." Dünya hayatında ona darlık vardır. **Ve nahşuruhu yevmel kıyâmeti a'mâ:**[18] "Bir de Kıyamet günü onu kör olarak haşrederiz."

Allah, zikrinden yüz çevirenleri neden Kıyamet günü kör olarak haşreder?

Kâle rabbi lime haşertenî a'mâ: "(O kul) Diyecek ki: Ya rabbi! Beni neden kör olarak haşrettin (dirilttin)?" **Ve kad kuntu basîrâ:**[19] "Oysaki ben (daha önce) görüyordum." Dünya hayatındayken gözlerim görüyordu. Neden bugün körüm, beni kör olarak haşrettin?

Kâle kezâlik: "(Allah) Buyuracak: Evet, öyledir." Doğru söyledin, dünyada gözün görüyordu yalnız gören sadece baş gözündü. Benim hükmüm de böyledir. **Etetke âyâtunâ:** "Sana ayetlerimiz gelmişti." Sen de ayetlerimizi dinlemiş, okumuş ve anlamıştın. **Fe nesîtehâ:** "Ama sen onları unuttun." Onları yok saydın, görmezden geldin; yani ayetlerime karşı kör davrandın. **Ve kezâlikel yevme tunsâ:**[20] "(Sen nasıl ayetlerimizi unuttun, onları yok saydıysan) Aynı şekilde bugün de sen unutulacaksın." Sen ayetlerimizi unutmuştun. Biz de sana unutulmuş muamelesi yapacağız; çünkü unutulmayı hak ettin. Bu yüzden böyle kör olarak kalacaksın.

Ve kezâlike neczî men esrafe ve lem yu'min bi âyâti rabbih: "Nefsini israf edenleri (haddini aşanları), rabbinin ayetlerine iman etmeyenleri işte böyle cezalandırırız." Nefsini israf edenler; Allah'ı ciddiye almayıp unuttukları, ayetleri

[18] Tâhâ/124
[19] Tâhâ/125
[20] Tâhâ/126

dinledikleri halde sanki hiç bir şey dinlememiş gibi yaptıkları için hadlerini aşmış, nefislerini israf etmişlerdir. **Ve le azâbul âhırati eşeddu ve ebkâ:**[21] "Ahiretteki azap hem daha şiddetli hem de bakidir (devamlıdır)." Onların kör olarak haşredilmesi daha kıyamet yerindeki halleridir. Ahirette ise onları bekleyen azap hem daha şiddetlidir hem de ebedi bir azaptır. Okuduğum bu ayetlerin hepsi peş peşe gelen ayetlerdir.

Fe telekkâ âdemu min rabbihî kelimâtin: "Âdem, rabbinden bir takım kelimeler aldı." Allah bir takım kelimeleri onun gönlüne vahyetti. **Fe tâbe aleyh:** "(Âdem onlarla rabbine) Tövbe etti." **İnnehu huvet tevvâbur rahîm:**[22] "Muhakkak ki Allah tevvab ve rahimdir." Hz. Âdem (a.s.) tövbe ettiği ve Allah'tan af dilediği için Allah da onun tövbesini kabul edip affetti. İblis ise "beni azdırmana karşılık ben de Âdemi ve Âdem'in soyundan gelenleri yoldan çıkartacağım (bunların secdeye layık olmadığını ispatlayacağım)"[23] dedi.

Allah aslında her bir kulun gönlüne doğrunun, yanlışın ne olduğunu vahyetmiştir ve vahyetmeye devam ediyor. Bu yüzden herkes doğrunun ve yanlışın ne olduğunu bilir. Allah, peygamber ve kitap göndererek aslında kulun gönlündekini tasdik etmiş ve "doğru söyledin kulum, doğru da yanlış da budur, hiç şaşırma" demiştir; yani Kur'an, insanın gönlüne vahyedilmiş, Allah insanı vahiyle yoğurmuştur.

Bu yüzden Allah ayet-i kerimede buyurur. **İnnâ aradnâl emânete alâs semâvâti vel ard:** "Biz emaneti göklere ve yere yükledik." Göklere ve yere emaneti arz ettik. **Vel cibâl:** "Ve dağlara (arz ettik)." **Fe ebeyne en yahmilnehâ:** "Ama onlar onu yüklenmeye yanaşmadılar (yüklenmekten çekindiler)." **Ve eşfakne minhâ:** "Bir de ondan titrediler." Emanetin büyüklüğünü

[21] Tâhâ/127
[22] Bakara /37
[23] Hicr /39

görünce titrediler, yüklenmekten korkup çekindiler ve yüklenmediler. **Ve hamelehal insân:** "Ve insan onu yüklendi." İnsan o emaneti kabul edip yüklendi. **İnnehu kâne zalûmen cehûlâ:**[24] "Çünkü (insan) muhakkak ki zalim ve cahildir."

Yani insanın hali emaneti yüklenmeye elverişlidir. Zalim ve cahil bu demektir. Zulumat; karanlık, kapkaranlık demektir. Siyahın üzerinde en net, en güzel görünen renk beyaz renktir. Bu da; emanet en güzel, en net şekilde insan üzerinde görünür, onun üzerinde tecelli eder manasına gelir. Allah bir de insanın cahil olduğunu buyurdu. İnsan her konuda "ben bilmiyorum, rabbim bilir" diyecek kadar cehuldur. İnsanda böyle bir cehalet hali vardır. Bu yüzden emaneti yüklenmeye müsaittir, ehildir. Emanet, Allah'ın her bir kuluna nefhettiği ruhtur.

Bir de ayetin devamı vardır. Allah ayetin devamında insanın emaneti taşıdığında neyi kazanacağını, emaneti nasıl taşıması gerektiğini, emaneti taşımazsa ne olacağını, insanın emanetin hakkını verip Hz. İnsan olmaması durumunda ne kaybedeceğini beyan ediyor.

Li yuazziballâhul munâfikîne vel munâfikât: "Allah, münafık erkekler ve münafık kadınlara azap edecek." İnsan emaneti taşımak için çabasını, gayretini sarf etmezse, emaneti taşıdığını unutur, emaneti yok sayar ve rabbini dinlemezse bu durumda münafık olur. Bu durumda da azabı hak etmiş olur. Allah böylelerine onlardan emaneti alarak azap edecek. Allah'ın kendisinden emanetini aldığı biri Hz. İnsan olmaktan çıkar, hayvan olur; çünkü insan, Allah'ın kendisine nefhettiği ruhla insandır, Hz. İnsandır. Bu yüzden melekler insana secde ederken Allah'ın nefhettiği ruha secde etmiştir. **Vel muşrikîne vel muşrikât:** "(Allah) Müşrik erkeklerle müşrik kadınlara da (azap edecek)."

[24] Ahzâb/72

Bu ikisinden başka küfür yoktur. Kişi ya Allah'ı kabul etmez, Allah'a şirk koşar ve müşrik olur ya da iman ettiğini söyleyip emaneti taşımaz ve münafık olur. Bu ikisi aynıdır. Hatta Allah münafığı müşriklerin önüne alıp **Munâfikîne vel munâfikât:** "Münafık erkeklerle münafık kadınlar" buyurdu. Hemen sonrasında ise **Vel muşrikîne vel muşrikât:** "Müşrik erkeklerle müşrik kadınlar" buyurdu. Yani münafıklık müşrik olmanın önündedir.

Dikkat edilirse Allah önce erkeği sonra kadını zikretmiştir. Peki, bunun hikmeti nedir?

Çünkü erkek, kadın üzerinde etkilidir. Erkek isterse kendini de ehlini de kurtarır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"kendinizi ve ehlinizi yakıtı insanlardan ve taşlardan olan ateşten koruyun"**[25] buyurmuştur. Allah bu hitabı kadına değil erkeğe yapmış; yani "sen bunu yapabilirsin" demiştir.

Evet, ayet devam ediyor. **Ve yetûballâhu alel mu'minîne vel mu'minât:** "Allah, mü'min erkeklerle mü'min kadınların tövbesini kabul edecek." Neden? - Çünkü emaneti taşıdığını unutmuş, bunu öğrenmemiş, anlamamış olabilir; ama emaneti yüklendiğini, Hz. İnsan olduğunu ve Allah'tan bir ruh taşıdığını anladığında tövbe edip Allah'a dönünce Allah onun tövbesini kabul edecek ve onu emaneti taşımaya layık hale getirecek; yani Hz. İnsan olması için ona her türlü imkânı sağlayacak. Bunu Allah söylüyor.

Ve kânallâhu ğafûran rahîmâ:[26] "Ve Allah ğafurdur, rahimdir." Kul emaneti yüklendiğini anlayıp Allah'a döndüğü zaman Allah onun için ğafur ve rahimdir. Allah, kulunu önceden yaptıklarını sanki hiç yapmamış gibi mağfiret eder, bir de ona rahmetiyle muamele ederek onu rahmetinin içine alır. Tövbe,

[25] Tahrîm /6
[26] Ahzâb/73

Allah'a dönmek demektir; yani kul, Allah'a olan yakınlığını, emaneti yüklendiğini öğrenip Allah'a döndüğünde Allah onun tövbesini, dönüşünü kabul edecek ve Allah da ona dönecek. Bununla beraber Allah onun tüm günahlarını mağfiret edecek ve ona mağfiretiyle muamele edip onu rahmetinin içine alacak.

Bütün bunlardan anlamamız gereken; Allah'ın tövbeleri kabul edişi, affının sonsuz ve sınırsız oluşudur. Bu yüzden unutmamamız lazım ki yanlışımız, günahımız ne olursa olsun rabbimize dönüp "ben emaneti yüklenmek, emanetin hakkını vermek istiyorum, ben Hz. İnsan olmak, senin bana nefhettiğin ruh olmak istiyorum" dediğimizde Allah dönüşümüzü, tövbemizi kabul edip bizi rahmetinin içine alır ve bize rahmetiyle muamele edip Hz. İnsan olalım diye bize her türlü imkânı tanır.

Bize düşen "ya rabbi! Sana döndüm. Bundan sonra tek hedefim Hz. İnsan olmak, senin bana nefhettiğin ruh olmak, senin güzelliğinle güzel olmak, El Esmau'l Husna'nı, güzel isimlerini üzerimde göstermek ve emaneti layıkıyla taşıyıp emanetin hakkını vermektir" deyip gerekeni yapmaktır. Emanetin hakkını vermek Allah'ın bize nefhettiği ruh olmak demektir. Allah'ın bize nefhettiği ruh olduysak Hz. İnsan olduk, meleklerin secde ettiği varlık olduk, demektir. Yoksa, Allah'ın bize nefhettiği ruhu, emaneti unutmuşsak bununla beraber "işte melekler insanlara secde etmiş" dersek bu sözümüz nasıl doğru olsun!

Melekler insanlara secde etmişse Allah'ın insana nefhettiği ruhtan dolayıdır. İblis, Allah'ın nefhettiği ruhu yok sayıp Hz. Âdem (a.s.)'ın sadece zahiri tarafına bakmış ve insan için "çamurdan yarattığın biri" demiştir. Eğer biz de insana dünyaya göre, çamurdan yaratılmış biri olarak bakarsak iblisin durumuna düşeriz. Bu yüzden her bir insana bakarken "Allah'ın mutlaka bu kul üzerinde bir muradı vardır" dememiz gerekir.

Biri yanlışta olabilir, eksik veya yanlış yapıyor olabilir. Bize düşen; ona yardım edip emaneti taşısın diye ona destek olmak, yardımcı olmaktır. Biri unutmuş veya dönmüşse bu durumda az önce okuduğumuz ayette Allah'ın buyurduğu gibi ya münafıktır ya da müşriktir; çünkü rabbini, kendini unutmuştur! Bu durumda her ne amel işlerse işlesin ameli ondan kabul edilmez; çünkü emanete ihanet etmiş, hainlik yapmış, Allah'ın kendisine emanet ettiğiyle nurlanmamış, o olmamıştır! Yapmamız gereken şey; ona Allah'ın nefhettiği ruhu, emaneti taşıdığını hatırlatmak ve onu Hz. İnsan olmaya davet etmektir.

Evet, hep beraber Allah'ın Afuvv ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya, öğrenmeye çalıştık. İnşallah bu vesileyle rabbimizin afuvv olduğuna iman eder, affı sever ve insanlara Allah'ın Afuvv ismi ile muamele ederiz.

Allah bizi emaneti layıkıyla yüklenenlerden, emanetin hakkını verenlerden, Allah'ın bize nefhettiği ruh olanlardan eylesin. Allah bizi emaneti yok sayıp örten münafık ve müşriklerden eylemesin. Allah bizi nefhettiği ruhun kendisinde tecelli etmesi için gerekeni yapanlardan ve çaba, gayret gösterenlerden eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

ET TEVVAB

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesini; yani insanı, kendimizi tanımaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Allah'ın El Afuvv ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Et Tevvab ismini öğrenmeye, rabbimizi tevvab olarak tanımaya çalışacağız inşallah.

Allah tevvabtır, tövbeleri kabul edendir. Tövbe, dönmek demektir; yanlıştan doğruya, batıldan hakka, küfürden imana dönmek demektir. Bunların hepsi tövbedir, dönmektir.

Allah tevvabtır, kendisine dönen kulunu kabul edendir. Kul ister küfürden imana, ister günahtan hayra, isterse de yanlıştan doğruya dönmüş olsun, kısacası her ne olursa olsun Allah tevvabtır ve tövbeleri kabul edendir.

Allah ayet-i kerimede; **İnnâ aradnal emânete ales semâvâti vel ardı vel cibâli fe ebeyne en yahmilnehâ ve eşfakne minhâ ve hamelehâl insânu, innehu kâne zalûmen cehûlâ:** "Biz emaneti göklere, yere, dağlara arz ettik, onlar emaneti yüklenmekten çekindi; ama insan onu yüklendi çünkü insan zelum ve cehul idi." **Li yuazziballâhul munâfikîne vel munâfikâti vel muşrikîne vel muşrikâti ve yetûballâhu alâl mu'minîne vel mu'minâti ve kânallâhu gafûran rahîmâ:**[1] "Allah, münafık erkeklerle münafık

[1] Ahzâb /72-73

kadınlara, müşrik erkeklerle müşrik kadınlara azap etmek için; mü'min erkeklerle mü'min kadınların tövbesini de kabul etmek için insana emaneti yüklemiştir. Allah ğafurdur, rahimdir" buyurur. Kim tövbe ederse (Allah'a dönerse) Allah onun tövbesini (kendisine dönüşünü) kabul eder ve o kişi mü'min olur.

Allah'a dönmek insanın kendi iradesiyle olursa tövbe olur. Bu durumda kim Allah'a dönmezse ya münafık ya da müşriktir. O zaman dönmek, tövbe etmek emaneti taşımaya göredir.

Biri "ya rabbi! Emaneti layıkıyla taşıyamadım, emanetten haberim olmadı, şimdi haberdar oldum. Meğerse sen bana kendi ruhundan nefhetmişsin ve benim de bu şerefi taşımam, sana yeryüzünde halife olup Hz. İnsan olmam gerekiyormuş. Şimdi bunu anladım ya rabbi ve tövbe edip sana döndüm" derse Allah onun tövbesini kabul eder; çünkü Allah mü'min erkek ve mü'min kadınların tövbesini, dönüşünü kabul ettiğini buyurdu. Bu tövbeyi yapmayan, böyle bir dönüşle Allah'a dönmeyenler ya münafık ya da müşriktir. Allah onlara ise azap edeceğini söyledi.

Azap; mahrumiyet demektir. Allah bir nimeti kulundan aldığında nimetin kesilmesi kul için azap olur. Örneğin; biri sıhhatliyken hastalandığında, Allah ondan sıhhat nimetini almış olur ya da kul varlıklıyken Allah ondan elindekilerini aldığında bu defa varlık nimetini kuldan almış olur. Bu iki durum da kul için azaptır; çünkü biri sıhhatliyken sıhhatinden mahrum kalmış, diğeri ise varlıklıyken zenginliğinden mahrum kalmıştır.

Aynı şekilde biri Allah'ın kendisine nefhettiği ruhla Hz. İnsan olması gerekirken bu emaneti kaybederse; yani Allah ondan emaneti alırsa o zaman manevi olarak ölür ve hayvan olur. Dediğim gibi, azap; nimetten mahrum kalmaktır, böyle biri Allah ondan emaneti aldığı için emanet nimetinden mahrum kalır, dolayısıyla Hz. İnsan olmayı kaybeder. Bu da onun için azap olur.

Allah, mü'min erkek ve mü'min kadınların tövbesini ise kabul edecek. Onlar Allah'a döndüğünde Allah bu dönüşlerini kabul eder ve onların dönmesi için onlara yardım eder. **Ve kânallâhu gafûran rahîmâ:** "Çünkü Allah ğafur ve rahimdir." Yani Allah onların bu dönüşünü kabul edecek ve daha önce yaptıklarını mağfiret edip sanki hiç emaneti unutmamışlar gibi onlara muamele edecek ve onları rahmetinin içine alacak. İşte asıl tövbe, büyük tövbe bu tövbedir.

Emaneti ve emaneti nasıl taşıması gerektiğini, o emanetle ne yapması gerektiğini anlamayan birinin tövbe edip Allah'a dönmesi mümkün değildir. Böyle biri daha önce vehmi olan benliğiyle yaşamış, kendini etten, kemikten bir varlık zannetmiş, dolayısıyla emaneti unutmuştur. Ne zaman ki emaneti anlar, tövbesini yapar ve "ya rabbi! Bana yüklediğin emanetle sana döndüm. Hz. İnsan olduğumu, bana ruhundan nefhettiğini anladım. Bundan sonra bu emaneti layıkıyla taşıyacak, emanete layık olmaya ve sana halife olmaya çalışacağım" deyip Allah'a dönerse Allah onun bu dönüşünü kabul eder; çünkü "Allah mü'min kadın ve mü'min erkeklerin bu dönüşünü kabul edecek. Muhakkak ki Allah ğafur ve rahimdir" buyurdu. Dönmeyenler ise ya münafık ya da müşriktir. Bunu Allah söylüyor.

Allah bir de Hz. Âdem (a.s.)'ın tövbesini bize haber verir ve ayet-i kerimede **"ey Âdem! Sen ve zevcen cennete girin, dilediğiniz yerden yiyin, için, dilediğinizden istifade edin; ama bu ağaca yaklaşmayın"**[2] buyurur. Bu bir imtihandır. Hz. Âdem, rabbine karşı tavrının nasıl olacağını görsün, anlasın, aynı zamanda Âdemoğlu; yani bütün insanlar bunu anlasın diye Allah Hz. Âdem'i böyle bir imtihana tabi tutmuştur.

Allah Hz. Âdem (a.s.)'a "bu ağaçtan yemeyin" deyince İblis Hz. Âdem (a.s.) ile Hz. Havva (r.a.)'a hile yapıp **"ben sizi**

[2] Bakara /35, A'râf /19

düşünüyorum, sizin için söylüyorum, siz bu meyveden yerseniz ebediyen cennette kalır, melek gibi olursunuz"[3] diyerek yemin etmiş, bunun sonucunda Hz. Âdem (a.s.) ve Hz. Havva (r.a.) annemiz o yasak meyveden yemiştir. Bunun üzerine Allah ayet-i kerimede **"Âdem, rabbine asi oldu (şeytan onu iğvaya, yanlışa düşürdü)"**[4] buyurmuştur.

Daha sonra Hz. Âdem (a.s.) ile Hz. Havva (r.a.) annemiz beraber tövbe ettiler. Peki, tövbeyi nasıl yaptılar?

Fe telekkâ âdemu min rabbihî kelimâtin fe tâbe aleyh:[5] "Âdem, rabbinden bir takım kelimeler aldı, onunla (rabbine) tövbe etti." Ne dedi? **Kâlâ rabbenâ zelemnâ enfusenâ**: "Dedi ki: Rabbimiz! Biz nefsimize zulmettik (biz yanlış yaptık)." **Ve in lem tagfirlenâ ve terhamnâ le nekûnenne minel hâsirîn:**[6] "Eğer sen bizi mağfiret etmez, bize rahmet etmezsen hüsrana uğrayanlardan oluruz." Bizi affetmez, tövbemizi kabul etmezsen kendimize zulmedenlerden ve hüsrana uğrayanlardan oluruz. Hz. Âdem (a.s.) tövbe edince bu kelimeleri kullanmıştır. O halde bizim de rabbimize karşı yanlış yaptığımızda "biz kendimize zulmettik, sen bizi affetmez, mağfiret etmezsen hüsrana uğrayanlardan oluruz" dememiz gerekir. Böyle dersek Allah Hz. Âdem (a.s.)'ın tövbesini kabul ettiği gibi bizim de tövbemizi kabul eder.

Her birimiz kendi halimizi biliyoruz. Belki günde elli sefer hataya, yanlışa düşüyoruz. Hz. Âdem (a.s.) babamız bir sefer hata işledi, biz ise günde elli sefer hata işliyoruz. Bu durumda bize düşen de tövbe edip rabbimize dönmektir.

Her yanlış yaptığımızda Allah'tan yüz çevirmiş oluruz. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"hiçbir mü'min yoktur ki günah işlerken imanı ondan ayrılmamış olsun. Mü'min,*

[3] A'râf /20-21
[4] Tâhâ /121
[5] Bakara /37
[6] Araf /23

zina yaparken, hırsızlık yaparken imanı ondan ayrılır, o artık o anda mü'min değildir"[7] buyurmuştur. Bu yüzden mü'min yanlış yaparken imanı ondan ayrılır; çünkü o anda Allah'tan yüz çevirmiş, başka tarafa dönmüştür. Sonra iman geri gelir; yani kul tekrar Allah'a döner.

Hz. Âdem (a.s.) günahına tövbe etmiş, Allah da onun tövbesini kabul etmiştir. Bununla beraber aynı tövbe etme imkânını iblise de vermiştir; çünkü ayet-i kerimede **"hepiniz oradan (dünyaya) inin. Size hidayetim, hidayetçim geldiğinde kim benim hidayetime, hidayetçime uyarsa onlar için bir korku yoktur, onlar mahzun da olmazlar"**[8] buyurdu Allah. Bu durumda iblis tövbe etseydi Allah onun da tövbesini kabul ederdi; çünkü bu hitap iblis için de geçerliydi. Allah ona da "sen benim hidayetçime uyarsan tövbeni kabul ederim" buyurdu.

Hz. Âdem yanlış yapınca "biz yanlış yaptık, kendimize zulmettik" deyip tövbe ediyor. Allah da onun tövbesini kabul ediyor. İblis ise "beni azdırmana karşılık ben de Âdem'e ve onun soyuna düşmanlık yapacağım, onların secdeye layık olmadığını ispatlayacağım. Senin sırat-el mustakimin üzerinde oturup insanların çoğunu kendime bağlayacağım ve sen onları şükreder bulmayacaksın"[9] diyor! Yani "böyle yaparsam haklı olduğum ortaya çıkar, böylelikle insanın secdeye layık olmadığını ispatlamış olurum" diyor!

Bu yüzden iblis, insanı azdırıp yoldan çıkarmaya çalışırken rabbi katında haklı olduğunu ispatlamaya çalışır. Yoksa İblis, Allah'a zaten secde ediyordu. Onun itiraz ettiği Allah'a secde değil Hz. Âdem (a.s.)'a secde etmekti. Allah ayet-i kerimede iblisin ne söylediğini beyan ederken **"iblis dedi ki: Senin izzetine yemin**

[7] Buhari, Mezalim 30, Eşribe 1, Hudud 1, 20; Müslim, İman 100, (57); Ebu Davud, Sünnet 16, (4689); Tirmizi, İman 11, (2627); Nesai, Sarık 1, (8, 64)
[8] Bakara /38
[9] A'râf /16-17

olsun ki onların hepsini azdıracağım"[10] buyurur. İblis "bütün izzet sana aittir ya rabbi" diyor. Onun iblis olmasının sebebi kendi yanlışına taraf durup günahını savunması ve "ben doğru yaptım" demesinden dolayıdır; yani iblis yanlış yaptığı halde günahını savunduğu için iblis oldu. Hz. Âdem (a.s.) ise yanlış yaptığını kabul etti, günahını savunmadı "elimde değil" demedi yahut "ben mecburen öyle yaptım" ya da "bunu bana sen yaptırdın" demedi aksine "biz kendimize zulmettik" dedi.

O halde biri bir yanlış yaptığında veya bir günah işlediğinde "bunu Allah bana yaptırdı" diyemez, derse iblisin söylediğini söylemiş olur. Bunun yerine insanın Hz. Âdem (a.s.) gibi "ben yanlış yaptım, kendime zulmettim" demesi gerekir. Böyle derse tövbe edip Allah'a dönmüş olur, Allah da onun duasını kabul eder; ama böyle demez aksine iblis gibi yanlışını savunursa bu defa iblis gibi olur; yani iblisleşir.

Tabi, insan yaptığının yanlış olmadığını söylerken kendine göre bir bahane üretebilir. Mesela; şartları yahut zamanı öne sürebilir ya da herhangi bir sebebi gösterip "işte bundan dolayı böyle oldu, ben suçsuzum, ben yanlış yapmadım" diyebilir, bu hiç fark etmez. Bahane gösterse de iblisin durumuna düşmüş olur; çünkü iblis de Hz. Âdem'e secde etmemesine bahane göstermişti. İblisin durumuna düşmemek için yapılması gereken şey; tövbe etmek, yanlışını, günahını savunmamak ve mazeret üretmemektir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"ben günde yüz sefer tövbe ve istiğfar ediyorum"*[11] buyurur. Kul, Allah'tan başka tarafa her dönüşünde mutlaka tövbe etmelidir. Tövbe etmek; günahtan hayra dönmektir. Kul hangi yanlışı yaparsa yapsın o yanlışından dönüp bu defa güzel yapmalıdır.

[10] Sâd /82
[11] Müslim, Zikir 41

Günaha af dilemek, istiğfar dilemek ayrı, tövbe etmek ayrı bir şeydir. Kul "ya rabbi! Şu yanlışı yaptım affet" dediğinde Allah onu affedip mağfiret eder ve o yanlışını silip hiç olmamış gibi ona muamele eder. Af dilemek yetmez, bir de günaha tövbe etmek gerekir; yani o günahtan dönerek Allah yoluna girip yürümek gerekir.

Ayetleri okurken Allah'ın tövbeyi nasıl emrettiğini hep beraber anlayacağız inşallah. Tövbe etmek mü'min olmanın şartıdır, gereğidir. Bu yüzden hem yanlışlarımıza hem de eksiklerimize tövbe etmemiz gerekir. Aynı şekilde Allah'ın bir emrini yerine getirmiyorsak ondan da dönmemiz, tövbe etmemiz gerekir. Mesela; namaz kılmıyorsak tövbe edip namaz kılmaya çalışmamız ve namazımızı kılmamız gerekir. Oruç tutmuyorsak tövbe edip oruç tutmamız, zekât vermiyor, infak etmiyorsak tövbe edip zekât vermemiz ve infak etmemiz gerekir. Bu, Allah'ın bütün emirleri için aynen geçerlidir.

Aynı zamanda insan olabilmek için; yani normal bir Müslüman olmak için iman etmek, Allah'a itaat etmek ve günahlardan sakınıp Allah'ın emrettiği gibi yaşamak gerekir. Mutlaka şahit olmuşsunuzdur, biri namaza başladığında çevresindekiler ona "sen namaza mı başladın" der. Ya da biri Kur'an okuduğunda "sen Kur'an mı okuyorsun" Allah'ı zikrettiğinde "sen zikir mi yapıyorsun" der. Sanki olağandışı bir şey yapıyormuş gibi insanlar onlar hakkında konuşur. Hâlbuki durum tam tersinedir. Anormal olan namaz kılmak, oruç tutmak, Allah'ı zikretmek, Allah'a kul olmaya çalışmak değildir. Bu gayet normal bir durumdur. Anormal olan bunları yapmamaktır. Asıl bunu yapmayanlar anormaldir, olağandışıdır. Yoksa namaz kılan, oruç tutan, zikir yapanlar yapılması gerekenleri yapmış, olması gerektiği gibi kul olmaya çalışmıştır; çünkü bunlar insan olmanın gereğidir. Tabi ki çoğunluk böyle yapmayınca; yani çoğunluk anormal olunca sonra da içlerinden biri iman edip Allah'a itaat

edince sanki anormal bir şey yapıyormuş gibi insanlar onun hakkında böyle konuşurlar.

İsterseniz şimdi de Allah'ın Tevvab ismiyle ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanıyabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Vellezâni ye'tiyânihâ minkum: "Sizden zina edenlere." **Fe âzûhumâ:** "Onlara eza edin." Onlar cezayı, eza edilmeyi hak etmiştir; yani onlara eza edilmesi, ceza verilmesi gerekir. **Fe in tâbâ ve aslehâ:** "Eğer tövbe eder ve kendilerini ıslah ederlerse." Bir daha o günaha dönmemek için karar vermiş, kendilerini temizlemişlerse. **Fe a'rıdû anhumâ:** "Onlara (eza etmekten) vazgeçin." **İnnallâhe kâne tevvâben rahîmâ:**[12] "Muhakkak ki Allah tövbeleri kabul edendir, rahim olandır." Allah rahmetinden dolayı onların tövbesini kabul eder ve onlara rahmetiyle muamele eder.

Yâ eyyuhellezîne âmenû: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)!" **İctenibû kesîran minez zanni:** "Zannın çoğundan sakının." İki türlü zan vardır. Biri hüsn-ü zan diğeri de su-i zandır. Hüsn-ü zan; güzel zan demektir, su-i zan ise; kötü zan demektir. Allah kötü zandan sakınmamızı buyuruyor. **İnne ba'dez zanni ismun:** "Çünkü zannın bir kısmı günahtır." Normal bir şeyi zannetmek, düşünmek ayrıdır, kötü zanda bulunmak, kötü düşünmek ayrıdır. Kötü bir zanda bulunmak günahtır. **Ve lâ tecessesû:** "Casusluk yapmayın." İnsanların günahını, yanlışını, eksiğini araştırmayın. Allah emredip "insanların yanlışını, günahını öğrenmek için casusluk yapmayın" buyurdu. Bu bir emirdir! **Ve lâ yagteb ba'dukum ba'dâ:** "Birbirinizin kusurunu araştırmayın." Biriniz ötekinin arkasından onu çekiştirmesin.

[12] Nisa /16

E yuhıbbu ehadukum en ye'kule lahme ahîhi meytâ: "Sizden biri ölmüş kardeşinin etini yemek ister mi!" Biri hakkında su-i zanda, kötü düşüncede bulunduğunda onu eleştirip çekiştirmiş, çekiştirdiğinde ise ölmüş kardeşinin etini yemiş olursun. **Fe kerihtumûh:** "Ondan tiksindiniz (değil mi)?" Ölmüş kardeşinizin etini yemekten tiksiniyorsunuz; ama bilin ki birini çekiştirdiğinizde manevi olarak yaptığınız şey budur, buyurdu Allah.

Evet, birini arkasından çekiştirdiğinde onun etini yemiş olursun. Oysaki o senin kardeşin! Onun etini yiyebilmek için önce onu öldürmen gerekir. Kardeşini nasıl öldürürsün? -Onu eleştirip yerince başkalarının gönlünde onu aşağı indirmiş, böylelikle onların gönlünde kardeşini manevi olarak öldürmüş olursun, bunun neticesinde onun etini yemiş olursun. **Vettekullâh:** "Allah'a karşı takva sahibi olun." Allah'a karşı sorumluluğunuzu yerine getirin. Allah'a karşı sorumluluğunuzu unutmayın, kardeşinizi çekiştirirseniz Allah'ın hukukunu çiğnemiş olursunuz. **İnnallâhe tevvâbun rahîm:**[13] "Muhakkak ki Allah tevvab ve rahimdir." Böyle bir şey yaptıysanız tövbe edin, Allah tevvabtır, tövbenizi kabul eder ve size rahmetiyle muamele eder.

Allah nasıl ki tövbelerimizi kabul ediyorsa aynı şekilde Allah'ın Tevvab isminin üzerimizde tecelli etmesi için bizim de tövbeleri kabul etmemiz gerekir. Yoksa Allah'a halife olamayız, emaneti yüklenmiş, emanetin hakkını vermiş olmayız. Allah tövbeleri tekrar tekrar kabul edendir. Öyleyse Allah'a halife, ayna olabilmemiz için biri bize tekrar tekrar yanlış yapmış olsa bile tövbe ettiğinde; yani bizden özür dilediğinde bize düşen onun tövbesini, özrünü kabul etmek ve onu affedip ona rahmetle muamele etmektir. Bu, Allah'a halife olmanın gereğidir, şartıdır.

[13] Hucurât /12

Ellezîne yahmilûnel arş: "Arşı taşıyanlar." **Ve men havlehu:** "Ve onun çevresindekiler." Arşı taşıyanlar kimdir? Arşı, melekler taşır bir de etrafındakiler. Allah'ın arşını taşıyanlar, gönlü Allah'ın arşı olmuş olanlar, Allah'ın, gönüllerine tecelli ettiği kimseler ve onun etrafındakiler ne yaparlar? **Yusebbihûne bi hamdi rabbihim:** "(Onlar) Rablerini hamd ile tesbih ederler." Rablerini överler, rablerinin subhan olduğunu söyler, anlatırlar, kul olarak kendi üzerlerinde bunu gösterirler. **Ve yu'minûne bihî:** "Ve ona iman ederler." Onlar Allah'a iman edip âşık olanlardır.

Ve yestagfirûne lillezîne âmenû: "Ve (Onlar) iman edenler için istiğfar ederler." Onların günahlarının mağfiret olmasını dilerler. **Rabbenâ vesi'te kulle şey'in rahmeten ve ilma:** "Derler ki: Rabbimiz! Senin ilmin ve rahmetin her şeyden geniştir (her şeyi ihata etmiştir)." **Fagfir:** "Mağfiret et." **Lillezîne tâbû vettebeû sebîleke:** "Senin yoluna tabi olanların (yoluna dönenlerin) tövbelerini (dönüşlerini) kabul et (onları mağfiret et)." Sana dönenleri, tövbe edenleri mağfiret et ve onların tövbesini kabul et. **Ve kıhim azâbel câhîm:**[14] "Onları ateş azabından koru (muhafaza et)." Bunları hem gönlü arş olanlar, hem onlarla beraber olanlar hem de arşı taşıyan melekler söylüyor. Melekler tövbe edip "ya rabbi! Sana döndüm" diyenlere, Allah'a gitmek için Allah'ın yoluna girenlere, Allah'a dönenlere istiğfar ederler.

Summe inne rabbeke lillezîne amilûs sûe bi cehâletin: "Sonra rabbin, cahillikle kötü amel işleyenler için (günah işleyenler için)." **Summe tâbû min ba'di zâlik:** "Bundan (günahtan) sonra tövbe edenler." **Ve aslahu:** "Bir de kendini ıslah edenler." Demek ki tövbe etmek yetmiyormuş! Bir de o günahı, yanlışı bırakıp kendini, nefsini ıslah etmek, temizlemek gerekiyormuş! **İnne rabbeke min ba'dihâ le gafûrun rahîm:**[15] "İşte bundan sonra rabbin (onlar için) ğafur ve rahimdir." Onların

[14] Mu'min /7
[15] Nahl /119

günahını mağfiret eder, siler, hiç olmamış gibi onlara muamele eder ve onları rahmetinin içine alıp onlara rahmetle muamele eder.

Kul lil mu'minîn: "Mü'minlere (iman ettiğini iddia edenlere) söyle." **Yeğuddû min ebsârihim ve yahfezû furûcehum, zâlike ezkâ lehum, innallâhe habîrun bimâ yesneûn:**[16] "Gözlerini haramdan sakınsınlar (gözlerini harama dikmesinler), ırzlarını korusunlar; çünkü kendileri için temiz davranış budur (kendilerine yakışan budur). Muhakkak ki Allah onların yaptıklarından haberdardır." Allah onların yapmakta olduklarını görür. Allah bu hitabı erkekler için yaptı.

Okuyacağımız bu ayet de Allah'ın kadınlar için hitabıdır. **Ve kul lil mu'minât:** "Mü'min kadınlara da söyle." Eğer mü'minlerse rablerini dinlemeleri gerekir. **Yeğdudne min ebsârihinne:** "Gözlerini haramdan sakınsınlar." Harama bakmaktan gözlerini sakınsınlar. **Ve yahfazne furûcehunne:** "Irzlarını muhafaza etsinler (korusunlar)." **Ve lâ yubdîne zînetehunne:** "Ziynetlerini teşhir etmesinler (güzelliklerini teşhir etmesinler)." Yani kendilerini gören erkekleri günaha sokacak şekilde görünmesinler. **İllâ mâ zahera minhâ:** "Görünen kısımları müstesna." Elleri, ayakları, yüzleri müstesna; bunlar dışında ziynetlerini, güzelliklerini teşhir etmesinler, buyurdu Allah. **Vel yadribne bi humurihinne alâ cuyûbihinne:** "Bir de baş örtülerini yakalarının üzerine örtsünler." Yüzleri hariç boyunlarını kapatsınlar. **Ve lâ yubdîne zînetehunne:** "Güzelliklerini ortaya koymasınlar." Ziynetini demek güzelliğini demektir. Güzelliklerini gizlesinler, teşhir etmesinler. **İllâ li buûletihinne ev âbâihinne:** "Kocaları ya da babaları." **Ev âbâi buûletihinne ev ebnâihinne:** "Kocalarının babaları ya da oğulları." Allah bu ayette kadınlar için namahrem olmayanları saymış; "kadınların amcaları, babaları, dedeleri, kocaları, kocalarının babaları, kocalarının çocuklarını"

[16] Nûr /30

zikretmiş ve "yanında nikâh düşmediği için onlar müstesna" buyurmuştur.

Allah'ın Tevvab isminin geçtiği ayetleri anlamaya çalıştığımız için ayetin sonunu okuyayım. Zaten süremiz kısıtlı olduğundan ayetleri detaylı bir şekilde anlatmamız mümkün değildir. **Ve tûbû ilâllâhi cemîa:** "(Eğer şimdiye kadar böyle bir yanlış yapmışsanız hep beraber) Hepiniz Allah'a tövbe edin." Allah neden hep beraber tövbe edin buyurdu? -Çünkü bu hepinizin yaptığı bir yanlıştır. Hepiniz böyle bir yanlışa düştünüz, düşüyorsunuz. Bu yüzden hepiniz, hep beraber tövbe edin. **Eyyuhel mu'minûn:** "Ey mü'minler! (Hepiniz tövbe edin)." **Leallekum tuflihûn:**[17] "(Tövbe ederseniz) Kurtuluşa erersiniz." Tövbe ederseniz kurtuluş vardır, yoksa kurtuluş yoktur!

Vestagfirû rabbekum: "Rabbinize istiğfar edin." Rabbinizden mağfiret dileyin. **Summe tûbû ileyhi:** "Sonra ona tövbe edin." Demek ki istiğfar başka, tövbe başkaymış. Günahının mağfiretini dile sonra Allah'a dön. **İnne rabbî rahîmun vedûd:**[18] "Muhakkak ki benim rabbim rahim ve veduddur." Benim rabbim sevendir, rahmeti sınırsız olandır. Yani rabbinin vedud olduğunu, seni sevdiğini, sana rahmetiyle muamele edeceğini unutma. Yapman gereken şey; günahına istiğfar edip rabbine dönmektir. Bunu yapman gerekir.

İnnallâhe yuhıbbut tevvâbîne ve yuhibbul mutetahhirîn:[19] "Muhakkak ki Allah çok çok tövbe edenleri ve çok çok temizlenmiş olanları sever." Neyden temizlenmiş? -Elbette ki günahtan temizlenmiş olanları sever. Allah günahtan temizlenip kendisine dönenleri sever. Bu her bir insan için geçerlidir. Rabbimizi unuttuğumuz her anda tövbeye; yani Allah'a dönüşe muhtacız. Bu

[17] Nûr /31
[18] Hûd /90
[19] Bakara /222

durumda rabbimizi unuttuysak yapmamız gereken şey hemen tövbe edip Allah'a dönmek ve "sana döndüm ya rabbi" demektir.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)!" Yani siz mü'minseniz, gerçekten iman etmişseniz, iman ettiğinizi iddia ediyorsanız. **Tûbû ilâllâhi tevbeten nasûhâ:** "Allah'a nasuh tövbesiyle tövbe edin (Allah'a dönün)." Nasuh tövbesi, nesh eden tövbe demektir. Nasuh tövbesi geçmişi silen, nesheden, hükümsüz bırakan bir tövbedir. Yani bir şirkten, günahtan, yanlıştan tövbe ettiğinde öyle bir dönüşle Allah'a dön ki öyle bir tövbe et ki yanlışının hatırası bile sen de kalmasın. Tövben onun hatırasını dahi neshetsin, silsin. Sen de yanlışını gönlünden sil. İşte, böyle bir tövbe ile tövbe edin, buyurdu Allah. **Asâ rabbukum en yukeffire ankum seyyiâtikum:** "Eğer böyle yaparsanız rabbiniz günahlarınızı siler ve örter." Günahlarınızın üstünü örter. O günahınızın eseri bile üzerinizde görünmez. Rabbiniz böyle yapar; çünkü sizin terbiyeniz Allah'a aittir. Bu yüzden Allah'a döndüğünüzde rabbiniz sizi terbiye eder ve size böyle bir muamele yapar. **Ve yudhilekum cennâtin tecrî min tahtihâl enhâr:** "(Allah) Sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar." Allah bundan önce sizi mağfiret ettiği, günahınızın üstünü örttüğü için gönlünüzü cennete çevirir ve sizi cennete layık kılar. Ahirette de sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar.

Yevme lâ yuhzîllâhun nebiyy: "O gün Allah peygamberlerini utandırmaz." Peygamberlerini utandırmayacağı günde seni cennete koyar. **Vellezîne âmenû meahu:** "Ve onunla beraber iman edenleri de." Allah peygamberlerini utandırmayacağı gibi onunla beraber iman edenleri de utandırmaz; yani günahlarını onların yüzüne vurup onları utandırmaz. **Nûruhum yes'â beyne eydîhim ve bi eymânihim:** "(O gün) Onların nurları önlerinden ve sağlarından onları aydınlatır." Neden soldan aydınlatmıyor? -Çünkü günahları sol taraflarında duruyordu; ama Allah onların sol tarafını kapattı. Önlerinden ve

sağlarından nurları olduğu için de onları oradan aydınlatır. **Yekûlûne rabbenâ etmim lenâ nûrenâ:** "Derler ki: Ya rabbi! Bizim için nurunu tamamla." Sol tarafımızı da nurlandır, derler. **Vagfir lenâ:** "Bizi mağfiret et." **İnneke alâ kulli şey'in kadîr:**[20] "Muhakkak ki sen her şeye kadirsin." Biz buna layık olmasak da sen bunu ikram etmeye kadirsin, derler.

Yâ eyyuhâllezîne âmenûttekûllâh: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! Allah'a karşı takvalı olun." Allah'a karşı sorumluluğunuzu kabul edin, sorumluluğunuzu yerine getirmeye çalışın ve Hz. İnsan olun. **Vebtegû ileyhil vesîlete:** "Ona vesile arayın." Takva sahibi olmak için vesile arayın. Allah'a yaklaşmaya vesile arayın. **Ve câhidû fî sebîlihi:** "Onun yolunda cihad edin." Takva sahibi olmak ve onun yolunda yürümek için cihad edin; yani çabanızı, gayretinizi sarf edin. **Leallekum tuflihûn:**[21] "Böyle yaparsanız felaha erersiniz." Felaha ermeyi umabilirsiniz, yoksa iflah olmazsınız.

Evet, "Allah'a yaklaşmaya vesile arayın ve vesileye sarılın" buyurdu Allah. O halde biri çıkıp "Mürşid-i kâmile tabi olmasak da olur" ya da "cemaat halinde olmasak da olur" derse bu durumda vesileyi inkâr etmiş olur. Vesile olmadan takva olmaz. Bunu Allah söylüyor. Allah'ın kitabından haberi olmayanlar, kulaktan dolma bir bilgiyle Allah adına konuşur! Din hakkında konuşan birinin Allah hakkında konuştuğunu unutmaması gerekir; çünkü Allah her konuda konuşmuş ve her şeyi en ince ayrıntısına kadar anlatmıştır. Bu yüzden Allah'ın kitabından haberi olmadan dini anlatan, din hakkında konuşan biri Allah'a karşı konuşuyor, Allah ile, Allah'ın ayetleri ile mücadele ediyor, savaşıyor demektir. Bu düpedüz kendine zulmetmektir, kendini ateşe atmaktır.

[20] Tahrîm /8
[21] Mâide /35

Evet, biri vesileye sarılmaz, takva sahibi olmaz ve Allah yolunda cihat etmezse ne olur? Bunun cevabını da Allah veriyor.

Yurîdûne en yahrucû minen nâr: "Onlar ateşten (cehennemden) çıkmak isterler." **Ve mâ hum bi hâricîne minhâ:** "Ama onlar oradan çıkacak değildir." Oradan çıkamaz ve çıkarılmazlar. **Ve lehum azâbun mukim:**[22] "Onlar için devamlı ikamet edecekleri bir azap vardır." Cehennem azabı devamlıdır ve onlar için devamlı ikamet edecekleri bir azap vardır.

E fe lâ yetûbûne ilâllâhi ve yestagfirûnehu: "Onlar hâlâ Allah'a tövbe edip istiğfar etmeyecekler mi? **Vallâhu gafûrun rahîm:**[23] "(Eğer tövbe edip istiğfar ederlerse) Allah ğafur ve rahimdir." Allah onları mağfiret eder, günahlarını siler ve onlara rahmetiyle muamele eder.

Allah bir de "namazı zayi edenler"[24] buyurur. Namaz kılmamak ayrı şey namazı zayi etmek ayrı şeydir. Zayi; zarar, ziyan ve eksiltmek manasına gelir. Bu yüzden namazı zayi etmek namazdan zarar etmek demektir. Zaten genel olarak baktığımızda şu anda namazı zayi etmişiz; yani namazımız miraç olmaktan çıkmıştır. Unutmamamız lazım ki namaz bizi günahtan ve her türlü aşırılıktan alıkoymuyorsa o halde namazımızı zayi etmişizdir.

Ulâikellezîne en'amallâhu aleyhim minen nebiyyîne min zurriyyeti âdem: "İşte bunlar Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberler ve Âdem'in zürriyetinden olanlardır." **Ve mimmen hamelnâ mea nûh:** "Bir de onları Nuh'la beraber gemide taşımıştık." Onlar Nuh'un neslinden olanlardır. **Ve min zurriyyeti ibrâhîm:** "İbrahim'in zürriyetindendirler." **Ve isrâîl:** "Ve İsrail'in." Hz. İbrahim (a.s.)'ın torunlarındandırlar. **Ve mimmen hedeynâ vectebeynâ:** "Ve biz (onlardan bir kısmını) seçtik, hidayete

[22] Mâide /37
[23] Mâide /74
[24] Meryem /59

erdirdik.” **İzâ tutlâ aleyhim âyâtur rahmâni harrû succeden ve bukiyyâ:**[25] “(İşte onlar, o seçilmiş olanlar) Onlara Rahman’ın ayetleri okunduğunda onlar hemen secdeye kapanır ve ağlarlar.” Gerçek mü’minler bunlardır. Allah’ın seçtikleri bunlardır. Bunların kıldığı namaz da gerçek namazdır, buyurdu Allah.

Fe halefe min ba’dihim halfun: “Sonra onların yerine bir takım insanlar halife oldu ki.” Yani onların yerine geldi ki. **Edâus salât:** “(İşte onlar) Namazı zayi ettiler (ziyan ettiler).” Namazdan eksilttiler, namazı namaz olmaktan çıkardılar; yani zahiri olarak bedenleri namazda duruyor; ama namazlarının ruhu yoktur, namaz kılarken kalpleri başka yerdedir. Ruhu, kalbi, aklı Allah’ın huzurunda durmuyor. “İyyâke na’budu ve iyyâke nestaîn” derken bunu Allah’a söylemiyorlar. **Vettebeûş şehevât:** “Onlar şehvetlerine (arzularına, isteklerine) tabi oldular.” Onların dertleri Allah değildir. Nefislerinin arzuları, istekleri peşinden koştukları için namazı zayi etmişler, kendi şehvetlerine, arzularına, isteklerine tabi olmuşlardır. Bunlar yaptıklarının karşılığını mutlaka görecekler. **Fe sevfe yelkavne gayyâ:**[26] “Onlar cehennemdeki gayya kuyusunu (vadisini) boylayacaklar.” Allah bu hitabı namazı zayi edenler için yapıyor.

Demek ki gerçek namaz kılanlar az önceki ayette okuduğumuz gibi ağlayarak secdeye kapananlardır. Allah’ın ayetleri onlara okununca veya onlar Allah’ın ayetlerini okuyunca; yani Fatiha’yı okuyunca “ben senin kulunum ya rabbi” deyip öyle bir secdeye kapanırlar ki secdelerinde ağlar, feryat ederler.

Bütün âlimler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in secdeyi ıslatacak kadar ağladığını bilir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in bir gecede sadece iki rekât namaz kıldığını, bütün geceyi secdede

[25] Meryem /58
[26] Meryem /59

geçirdiğini bilmeyen hiçbir âlim yoktur. Aynı şekilde bütün sahabeler de secdede ağlardı.

Hatta sahabeden bu şekilde çok namaz kılan biri anlatır, der ki;

"Bir gün mescide gittiğimde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i namaza dururken görmüştüm. Ben de fırsattan istifade ederek hemen Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in arkasında namaza durdum ve ona tabi oldum. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz öyle bir namaz kıldı, namazı öyle bir uzattı ki nerdeyse namazı bırakıp kaçacaktım; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kıyamda durduğunda Fatiha'yı sonra Bakara Suresi'ni, onun üstüne de Âl-i İmrân Suresi'ni okudu. Peşinden rükûya gitti, artık rükûda tesbihi ne kadar uzattığını hesap edin. Rükûdan sonra secdeye gidip secdeyi de uzatınca artık bu namaz bitmez dedim ve nerdeyse namazı bırakıp kaçacaktım."

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in kıyamdayken Fatiha hariç okuduğu surelerin her biri iki cüzden fazladır; yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kıyamdayken 3, 4 cüz Kur'an okumuştur. Şimdi ise namazı ya da secdeyi biraz uzattığında biri çıkıp "sen secdeyi uzattın, senin namazın olmadı" ya da namazda iki damla gözyaşı döktüğünde "abdestin bozuldu, namazın kabul olmadı" diyor! Senin peygamberin namazı böyle kılıyordu. Peki, sen hangi dine uyuyorsun, bu dini nerden getirdin! Allah böyle mi söylemiş, senin peygamberin böyle mi yapmış! Kim sana böyle olduğunu söyledi! Senin dinin, Allah ve resulünün dini değilse o halde bu din atalarının dinidir. Bu din senin dinindir. Bu din, Allah'ın dini değildir!

Söyledim; din hakkında konuşan biri Allah adına konuşmuştur. Eğer onun söylediğini Allah söylememiş, resulü de yapmamışsa o zaman kendi dininin yap dediğini yapmış, söyle dediğini söylemiştir. Allah da böyleleri için "onlar cehennemde

gayya vadisine atılacaktır; yani onların yeri cehennemdir" buyurdu. Çünkü namazı zayi etmiş, namazdayken Allah'ın huzurunda durmamışlardır. Dikkat edilirse Allah onları anlatırken namaz kılmadıklarını söylemiyor namaz kıldıklarını; ama namazı zayi ettiklerini, namazın içini boşalttıklarını söylüyor. Hz. Âdem (a.s.), Hz. Nuh (a.s.), Hz. İbrahim (a.s.) Hz. İshak (a.s.) ve Hz. Yakup (a.s.) ve onlarla beraber olanlar böyle değildi. Onlar Kur'an'ı, Rahman'ın ayetlerini okuyup secdeye kapanıp ağlarlardı, buyurdu Allah.

Evet, ayet devam ediyor. Peki, cehennemden kurtulanlar kimlerdir?

İllâ men tâbe: "Ancak tövbe edenler." **Ve âmene:** "İman edenler." Tövbe etmek yetmez. Böyle yapanların bir de yeniden iman etmeleri gerekir. **Ve amile sâliha:** "Bir de salih amel işleyenler." **Fe ulâike yedhulûnel cenneh:** "(Eğer böyle yaparlarsa) İşte onlar cennete girerler." Yoksa cennet yok! **Ve lâ yuzlemûne şey'â:**[27] "Onlar hiçbir şekilde zulme (haksızlığa) uğratılmazlar."

Gâfiriz zenbi: "(Allah) Günahları mağfiret edendir." **Ve kâbilit tevbi:** "Tövbeyi kabul edendir." **Şedîdil ikâbi zît tavli:** "(Bununla beraber Allah'ın) İkabı (azabı) şiddetlidir. Bir de kerem sahibidir." **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." İlah olan Allah'tır. **İleyhil masîr:**[28] "Dönüş de onadır."

Fe sebbih bi hamdi rabbike: "Rabbini hamd ile tesbih et." Arapçada tesbih "sebehe" kelimesinden türetilmiştir. Sebehe de akmak, yürümek demektir. Bu durumda ayet; rabbinin yolunda hamd ile yürü, rabbini büyük tanı ve rabbinin güzelliğini anla manasına gelir. Tesbih etmek subhanallah demektir. Subhanallah ise; Allah her türlü kusurdan, eksiklikten münezzehtir, beridir ve

[27] Meryem /60
[28] Mu'min /3

istisnasız bütün güzellikler Allah'a aittir demek ve böyle iman etmektir. Bu yüzden Allah insana nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun insan "rabbim subhandır, mutlaka güzel yapmıştır, güzel olan budur" demelidir. **Vestagfirhu:** "Ona istiğfar et." Ondan mağfiret dile, seni mağfiret etmesini iste. **İnnehu kâne tevvâbâ:**[29] "Muhakkak ki o tövbeleri kabul edendir (kendisine dönenlerin dönüşünü kabul edendir)."

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve izâ câekellezîne yu'minûne bi âyâtinâ:** "Ayetlerimize iman edenler sana geldiğinde." **Fe kul:** "De ki (onlara)." **Selâmun aleykum:** "Size selam olsun." Ayetlerimize iman edenler sana geldiğinde onlara "Allah'ın selamı üzerinize olsun, Allah'ın selamı sizin üzerinizedir" de. Bu, Allah'ın ayetlerine iman etmeye karşılıktır. **Ketebe rabbukum alâ nefsihir rahmeh:** "Rabbiniz kendine (kendi üzerine) rahmeti yazdı (rahmeti kendi üzerine farz kıldı)." Size rahmet etmek onun üzerine farzdır, de. Neye karşılık? -Elbette ki Allah'ın ayetlerine imana karşılık. Allah'ın ayetlerine iman; Allah'ın sözünü, kelamını sevmek demektir. **Ennehu men amile minkum sûen bi cehâletin:** "Muhakkak ki sizden kim cahillikle bir kötülük (bir yanlış, bir günah işlese) yapsa." **Summe tâbe min ba'dihî:** "Sonra ona tövbe etse." **Ve asleha:** "Ve kendini ıslah etse." **Fe ennehu gafûrun rahîm:**[30] "Muhakkak ki o (sizin rabbiniz size karşı) ğafur ve rahimdir."

Ve mâ erselnâ min resûlin illâ li yutâa bi iznillâh: "Hiçbir resul yoktur ki biz onu gönderdiğimizde sadece Allah'ın izniyle kendisine itaat edilsin diye göndermemiş olalım." **Ve lev ennehum iz zalemû enfusehum câûke:** "Onlar kendi nefislerine zulmettiklerinde sana gelirlerse." **Festagferûllâh:** "Allah'tan mağfiret dilerlerse." **Vestagfera lehumur resul:** "Bir de (Allah'ın) resulü onlar için istiğfar ederse." **Le vecedûllâhe tevvâben**

[29] Nasr /3
[30] En'âm /54

rahîmâ:[31] "Mutlaka Allah'ı tevvab ve rahim olarak bulurlar." Demek ki hem kendilerinin istiğfar etmesi hem de Allah'ın resulünün onlar için istiğfar etmesi lazımmış. O zaman Allah'ı tevvab ve rahim olarak bulur ve günahlarını mağfiret ettiğini tadarlar. Dikkat edilirse Allah sadece kendilerinin istiğfar etmeleri halinde Allah'ı tevvab ve rahim olarak bulacaklarını söylemedi. "Allah'ın resulü de onlar için istiğfar ederse Allah'ı tevvab ve rahim olarak bulurlar" buyurdu. Bu durumda insanların, mü'minlerin birbirleri için de istiğfar etmeleri lazımmış!

Ve lev lâ fadlullâhi aleykum ve rahmetuhu: "Allah'ın fazlı ve rahmeti sizin üzerinizde olmasaydı." **Ve ennellâhe tevvâbun hakîm:**[32] "Allah tövbeleri kabul eden hikmet sahibi (olmasaydı sizin haliniz ne olurdu)!" Evet, Allah tövbeleri kabul etmeseydi, fazlı ve rahmeti üzerimizde olmasaydı, tevvab ve hakim olmasaydı halimiz haraptı, hiç kimse kurtulamazdı. Bunun için rabbimize ayrıca hamd etmemiz, şükretmemiz gerekir.

Ve enistagfirû rabbekum: "Ve rabbinizden mağfiret isteyin." **Summe tûbû ileyhi:** "Sonra ona tövbe edin (ona dönün)." Rabbinize dönün ki günahınızı mağfiret etsin. Sonra onun yoluna girin, yürüyün. **Yumetti'kum metâan hasenen ilâ ecelin musemmâ:** "(Böyle yaparsanız rabbiniz) Size belli bir vakte kadar güzel bir nimetle ihsanda bulunur ve sizi güzel bir hayatla yaşatır." Allah bunu dünya hayatı için söylüyor. Böyle yapın ki Allah sizi belli bir vakte kadar; yani ömrünüz kadar güzel bir şekilde yaşatsın. Neye karşılık? -Rabbinize istiğfar edip ona tövbe etmenize, dönmenize karşılık rabbiniz böyle yapar.

Ve yu'ti kulle zî fadlin fadlehu: "Bununla beraber (Allah) her fazilet sahibine onun faziletini verir." Biri Allah için çabasını, gayretini ne kadar sarf ederse Allah bunu ayrıca ona ikram eder,

[31] Nisâ /64
[32] Nur /10

ihsan eder. **Ve in tevellev:** "Eğer (böyle yapmaz) dönerseniz." **Fe innî ehâfu aleykum azâbe yevmin kebîr:**[33] "(Eğer böyle yapmazsanız) Sizin için büyük günün azabından korkarım." O gün pişman olursunuz, kaybedenlerden olursunuz. Bunu Ad kavminin peygamberi Hz. Hûd (a.s.) söylüyor.

İnnemât tevbetu alâllâh: "Allah tövbeyi üzerine almıştır." Allah tövbe edenin tövbesini kabul etmeyi kendi üzerine almıştır. Hangi tövbeyi neden kendi üzerine almıştır? **Lillezîne ya'melûnes sûe bi cehâletin:** "Cahillikle (bilmeden) bir günah işlediyse." Allah böyle bir kulun tövbesini kendi üzerine almıştır; çünkü bilmeden günah işlemiştir. Bu yüzden Allah ona tövbeyi nasip eder, ihsan eder, tövbe kapısını ona açar, dedi Allah. Yani Allah ona "sen kendin tövbe et" demez, onun tövbesi Allah'a aittir ve Allah onu kendisine döndürür; çünkü günahı bilmeden işlemiştir. **Summe yetûbûne min karîb:** "Sonra en yakın (bir zamanda) ona tövbeyi nasip eder." **Fe ulâike yetûbullâhu aleyhim:** "İşte, Allah'ın tövbesini üzerine aldığı tövbe (bu tövbedir)." **Ve kânallâhu alîmen hakîmâ:**[34] "Muhakkak ki Allah âlim ve hakimdir."

Allah kimin cahillikle, bilmeden yanlış yaptığını ya da günah işlediğini bilendir. Allah'ın böyle yapmasında bir hikmet vardır; yani Allah, kulunun o günaha düşmesine müsaade ettiyse bunda mutlaka bir hikmeti, bir muradı vardır.

Ve leysetit tevbetu lillezîne ya'melûnes seyyiât hattâ izâ hadara ehadehumul mevt kâle innî tubtul ân: "Yoksa ona ölüm gelinceye kadar günah işlemeye devam edip sonra 'ben şimdi tövbe ettim' diyenlerin tövbesi değil." Hayatı yaşarken kendisine ölüm gelinceye kadar günah işledikten sonra ecel vakti geldiğinde yapabileceği bir şey kalmayıp "ben tövbe ettim" diyenlerin tövbesini, son andaki imanını Allah kabul etmez. Firavun da son

[33] Hûd /3
[34] Nisâ /17

anda iman etmişti; ama Allah onun tövbesini kabul etmeyip "şimdi mi (iman ediyorsun, oysaki sana daha önce iman etme imkânı vermiştim)"[35] buyurmuştu. Allah nasıl ki Firavun için böyle söylediyse aynı şekilde ölüm vakti geldiğinde tövbe edenler için de "şimdi mi tövbe ediyorsun! Oysaki sana daha önce tövbe etme imkânı vermiştim" der.

Ve lâllezîne yemûtûne ve hum kuffâr: "Ya da kâfir olarak (iman etmeden) ölenlerin." Allah onların son andaki tövbelerini, imanlarını kabul etmez. **Ulâike a'tednâ lehum azâben elîmâ:**[36] "İşte onlar için elim (iç yakan) bir azap hazırlamışızdır." Küfür üzere ölen ya da tövbe etmeden ölenler için elim bir azap hazırlamışızdır, buyurdu Allah.

Bir ayet "de ki" hitabıyla başlıyorsa bu durumda Allah kullarına "bunun mutlaka böyle olması gerekir" diye emrediyor demektir. **Kul âmennâ billâh:** "De ki: Allah'a iman ettik." **Ve mâ unzile aleynâ:** "Ve bize indirilene (iman ettik)." **Ve mâ unzile alâ ibrâhîm:** "İbrahim'e indirilene de (iman ettik)." **Ve ismâîl:** "Ve İsmail'e (inene de iman ettik)." **Ve ishâk:** "Ve İshak'a (inene de iman ettik)." **Ve ya'kûb:** "Ve Yakup'a (inene de iman ettik)." **Vel esbât:** "Ve onların torunlarına (inene de iman ettik). **Ve mâ ûtiye mûsâ ve îsâ ven nebiyyûne min rabbihim:** "Musa'ya, İsa'ya ve (Allah'ın gönderdiği bütün) peygamberlere ve rablerinden indirilene (iman ettik deyin)." **Lâ nuferriku beyne ehadin minhum:** "Onların arasında hiçbir fark gözetmeyiz." Onların hepsi Allah'ın peygamberleridir, inmiş olan bütün kitaplar da Allah'ın kitaplarıdır. **Ve nahnu lehu muslimûn:**[37] "Ve biz ona teslim olanlarız."

Biz, Allah'a teslim olmuşuz, deyin; yani insan olun, şuna iman ettim, şuna iman etmedim, demeyin. Yahudiler "Hristiyanlar

[35] Yûnus /90-91
[36] Nisâ /18
[37] Âl-i İmrân /84

ve Müslümanlar yanlış yoldadır" diyor, Hristiyanlar da "Yahudiler ve Müslümanlar yanlış yoldadır" diyorlar. Allah iman edenlere "siz böyle söylemeyin" buyurdu. Bütün peygamberler Allah'ın peygamberidir, bütün kitaplar Allah'ın kitabıdır. Onların kitaplarını tahrif edip hükümsüz bırakmaları ayrı bir şeydir. Her ne kadar kitaplarını tahrif etseler de peygamberleri bizim peygamberimizdir, böyle iman etmemiz gerekir.

Ve men yebtegi gayral islâmi dîna: "Her kim ki İslam'dan başka din ararsa." **Fe len yukbele minhu:** "Bu ondan kabul edilmez." Allah'ın dini İslam dinidir. Bu yüzden Hz. Musa (a.s.) ile Hz. İsa (a.s.)'a gelen din de İslam dinidir. Sadece Yahudiler ve Hristiyanlar dinlerini tahrif etmiş ve İslam olmaktan çıkarmıştır. Allah peygamberleriyle İslam dinini göndermiştir. Bu yüzden kim İslam'dan başka din ararsa o din ondan kabul edilmez. **Ve huve fîl âhirati minel hâsirîn:**[38] "Ve o, ahirette hüsrana uğrayanlardan olur." İslam; selamet, barış demektir. İslam'dan; Allah'a teslim olmaktan, selamet dininden, barış dininden başka din arayanlar ahirette hüsrana uğrayanlardan olur.

Keyfe yehdillâhu kavmen keferû: "Allah, kâfir bir kavmi nasıl hidayete erdirsin!" Allah küfrü tercih edenleri nasıl hidayete erdirsin! **Ba'de îmânihim:** "(Hem de) İman ettikten sonra." Hem iman ediyor hem de imandan sonra kâfir oluyorlar! Allah böylelerini, böyle bir kavmi nasıl hidayete erdirsin! Onları hidayete erdirmez.

Evet, demek ki bir de iman ettikten sonra kâfir olmak varmış. Nasıl?

İmandan sonra kâfir olmak; Allah'ın ayetlerini dinleyip anladıktan, mü'minin, Müslümanın ne olduğunu bildikten, peygambere ve Allah'a nasıl iman edilmesi gerektiğini de anladıktan sonra hakkı ve hakikati örtmek, sanki onu hiç

[38] Âl-i İmrân /85

anlamamış gibi yapmaktır. Bu, imandan sonra küfürdür. Allah böyle olanları nasıl hidayete erdirsin! **Ve şehidû enner resûle hakkun:** "Ve (onlar Allah'ın resulünün) hak resul olduğuna şahit olduktan (sonra)." Onun gerçekten Allah'ın resulü olduğunu anladıktan sonra. **Ve câehumul beyyinât:** "Onlara apaçık beyineler (deliller, ayetler) geldikten (sonra)." **Vallâhu lâ yehdil kavmez zâlimîn:**[39] "Allah, zalim kavmi (zalim topluluğu) hidayete erdirmez."

Ulâike cezâuhum enne aleyhim la'netallâh: "İşte onların cezası Allah'ın onlara lanet etmesidir." **Vel melâikeh:** "Ve meleklerin (onlara lanet etmesidir)." **Ven nâsi ecmaîn:**[40] "Ve bütün insanların (laneti onların üzerine olsun)." Allah bunu imandan sonra kâfir olanlar, küfre düşenler; yani hakikati örtenler için söylüyor.

Hâlidîne fîhâ: "Onlar orada (o lanetin içinde) ebedi olarak kalırlar." Çünkü imandan sonra kâfir olmuşlardır. **Lâ yuhaffefu anhumul azâb:** "Onların azabı hafifletilmez." **Ve lâ hum yunzarûn:**[41] "Bir de onlara nazar edilmez (onların yüzüne bakılmaz)." Yani Allah onların yüzüne bakmayacak!

İllellezîne tâbû min ba'di zâlik: "Ancak bundan (hallerinden) sonra tövbe edenler müstesna!" Bu hallerinden sonra Allah'a dönüp tövbe edenler müstesna! **Ve aslehû:** "(Tövbe edip) Ve kendini ıslah edenler (müstesna)!" **Fe innallâhe gafûrun rahîm:**[42] "Allah ğafur ve rahimdir." Tövbe eder ve hallerini düzeltirlerse Allah onları mağfiret eder, onlara rahmetiyle muamele eder. Allah, kullarına tövbe kapısını açıp "böyle yaptıysan yine tövbe et, yine gel! Benden kaçma, kaçacak yer yok" deyip kullarını kendine davet ediyor.

[39] Âl-i İmrân /86
[40] Âl-i İmrân /87
[41] Âl-i İmrân /88
[42] Âl-i İmrân /89

İnnellezîne keferû ba'de îmânihim: "O kimseler ki imandan sonra kâfir oldular (küfre düştüler)." Hakikati örttüler, görmezden geldiler. Kâfir; örten, hakikati örten demektir. İmandan sonra kâfir olanlar hakikati anladıktan sonra hakikatin üstünü örttüğü için kâfir olmuştur. **Summezdâdû kufrâ:** "Sonra küfürlerini arttırdılar." Tövbe edip dönmeleri gerekirken küfürlerini arttırmaya; yani başlarını kuma gömmeye devam ettiler, dolayısıyla küfürlerini arttırdılar. **Len tukbele tevbetuhum:** "Bunların tövbeleri asla kabul edilmez." Son anda yapacakları tövbe kabul edilmez. **Ve ulâike humud dâllûn:**[43] "İşte delalette olanlar da onlardır."

Ve âharûne'terefû bi zunûbihim: "Onlardan bir kısmı günahlarını itiraf etti." **Haletû amelen sâlihan ve âhara seyyiâ:** "Onlar güzel bir ameli kötü bir amelle karıştırdılar." Hem kötü amelleri vardır hem de kötü ameli güzel bir amelle karıştırdılar. **Asâllâhu en yetûbe aleyhim:** "Umulur ki Allah onların tövbelerini kabul eder." **İnnallâhe gafûrun rahîm:**[44] "Muhakkak ki Allah ğafur ve rahimdir." İmanları vardır, güzel yapıyorlar; ama güzel yaparken güzelliklerine yanlışı da karıştırıyorlar. Böyleleri tövbe ettiğinde Allah onların tövbesini kabul eder; çünkü Allah ğafurdur, rahimdir.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Huz min emvâlihim sadakah:** "Onların mallarından sadaka al." **Tutahhiruhum:** "Onları temizlemek için." **Ve tuzekkîhim bihâ:** "Onların nefislerini tezkiye etmek için." **Ve salli aleyhim:** "Bir de onlara salat et (onlara dua et)." **İnne salâteke sekenun lehum:** "Çünkü, muhakkak ki senin duan onlara sekinettir." Senin duan onlara sekinet nurunu kazandırır. "Onların mallarından sadaka al, onları temizle, tezkiye et ve onlara dua et; çünkü senin duan onlar için sekinettir." Sekinet, Allah'ın kalplere indirdiği bir nurdur ve

[43] Âl-i İmrân /90
[44] Tevbe /102

Allah bu ayetle sekinet nurunu neye karşılık kalplere indirdiğini beyan etmiştir. **Vallâhu semîun alîm:**[45] "Muhakkak ki Allah semi' ve âlimdir." Allah her şeyi işiten ve her şeyi bilendir.

E lem ya'lemû: "Onlar bilmiyorlar mı?" **Ennallâhe huve yakbelut tevbete an ibâdihî:** "Allah, kullarının tövbesini kabul eder." **Ve ye'huzus sadakât:** "Ve (Allah) sadakaları da alır." Dikkat edilirse Allah, resulünün sadaka almasını kendisine bağlayıp "Allah aldı" diye beyan etti. Allah sadakaları alır. **Ve ennallâhe huvet tevvâbur rahîm:**[46] "Muhakkak ki Allah tevvab ve rahimdir."

İnnallâheşterâ minel mu'minîne enfusehum ve emvâlehum bi enne lehumul cenneh: "Allah, cennet karşılığında mü'minlerden mallarını ve nefislerini (canlarını) satın almıştır." **Yukâtilûne fî sebîlillâh:** "Onlar Allah yolunda savaşırlar." **Fe yaktulûne ve yuktelûn:** "Onlar (Allah yolunda savaşta) öldürürler ve öldürülürler." **Va'den aleyhi hakkâ:** "(Allah'ın) Va'di onlara haktır." Allah'ın va'di onlar için hak olmuştur. Allah onlara vaatte bulunmuştur; yani onlara cenneti va'detmiştir. **Fît tevrâti vel incîli vel kur'ân:** "Bu, Tevrat'ta da, İncil'de de, Kur'an'da da böyledir." Allah bütün kitaplarında iman edenlere bu va'di yapmıştır; yani Allah'ın va'di değişmez. **Ve men evfâ bi ahdihî minallâh:** "Allah'tan daha güzel ahdini yerine getirecek olan kim vardır!" **Festebşirû bi bey'ıkumullezî bâya'tum bihî:** "Onunla (Allah ile) yapmış olduğunuz alışverişten dolayı sevinin, size müjdeler olsun." **Ve zâlike huvel fevzul azîm:**[47] "İşte büyük kurtuluş (büyük saadet) budur."

Et tâibûnel âbidûnel hâmidûn: "Tövbe edenler, ibadet edenler, hamd edenler." **Essâihûn:** "Oruç tutanlar." **Errâkiûn:** "Rükû edenler." **Essâcidûn:** "Secde edenler." **El âmirûne bil ma'rûf:** "Ma'rufu (iyiliği) emredip." **Ven nâhûne anil munker:**

[45] Tevbe /103
[46] Tevbe /104
[47] Tevbe /111

"Münkerden (kötülükten) alıkoyanlar (men edenler)." **Vel hâfizûne li hudûdillâh:** "Allah'ın hududunu muhafaza edenler (koyduğu sınırı çiğnemeyenler)." **Ve beşşiril mu'minîn:**[48] "Ve mü'minleri müjdele!" Böyle yapanlar mü'mindir, bu mü'minleri müjdele, buyurdu Allah.

Terez zâlimîne muşfikîne mimmâ kesebû ve huve vâkıun bihim: "(Kıyamet günü) Kazandıklarından dolayı başlarına gelecek olan azap sebebiyle zalimlerin korkudan titrediğini görürsün." **Vellezîne âmenû ve amilûs sâlihât:** "Bir de iman edip salih amel işleyenler." **Fî ravdâtil cennâh:** "(İşte onlar) Allah'ın razı olduğu cennettedirler." Allah onlardan razı olmuştur. **Lehum mâ yeşâûne inde rabbihim zâlik:** "Onların rablerinden her istekleri kabul edilir." Onlar rablerinden her neyi isterlerse onlara vardır. **Zâlike huvel fadlul kebîr:**[49] "İşte büyük fazilet (büyük kazanç) budur."

Zâlikellezî yubeşşirullâhu ibâdehullezîne âmenû ve amilûs sâlihât: "Allah, iman edip salih amel işleyen kullarını müjdeler." Yani cennetle müjdeler. **Kul:** "De ki:" **Lâ es'elukum aleyhi ecrâ:** "Ben sizden herhangi bir ücret istemiyorum." **İllal meveddete fîl kurbâ:** "Sadece yakın bir sevgi." Sizden sadece yakın bir sevgi istiyorum. **Ve men yakterif haseneh:** "Her kim ki bir güzellik kazanırsa." **Nezid lehu fîhâ husnâ:** "Biz de (o güzellikle beraber) onun güzelliğini arttırırız." **İnnellâhe gafûrun şekûr:**[50] "Muhakkak ki Allah ğafur ve şekurdur." Allah günahları mağfiret edendir ve şükre, teşekküre karşılık verendir.

Em yekûlûnefterâ alâllâhi kezibâ: "Yoksa onlar (senin için, senin hakkında) 'Allah'a iftira mı atıyor' diyorlar." Sana inen ayetler için onları kendisi mi uydurdu, diyorlar. **Fe in yeşeillâh:** "Allah dilerse." **Yahtim alâ kalbike:** "(Allah) Senin kalbini mühürler." Allah bu hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yapıyor.

[48] Tevbe /112
[49] Şûrâ /22
[50] Şûrâ /23

Müşrikler "peygamber de Allah'ın vahyi de yoktur" demiyorlardı. Aksine her biri peygamberliği biliyordu; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimizi kabul etmiyor, ona "sen peygamber değilsin, bu okuduğun da Allah'ın vahyi değildir" diyordu. Allah da bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e "eğer söylediklerin Allah'ın vahyi olmasaydı Allah kalbini mühürlerdi" buyuruyor. **Ve yemhullâhul bâtıla:** "Allah batılı giderir." **Ve yuhıkkul hakka bi kelimâtih:** "Ve (Allah) kelimeleriyle hakkı gerçekleştirir." **İnnehu alîmun bi zâtis sudûr:**[51] "Muhakkak ki o (Allah) göğüslerde gizli olanı bilir." İnsan istediği kadar gizlesin Allah herkesin gönlünde ne taşıdığını bilir.

Ve huvellezî yakbelut tevbete an ibâdihî: "Kullarının tövbesini kabul eden odur (Allah'tır)." **Ve ya'fû anis seyyiât:** "Onların günahlarını affeden (odur)." **Ve ya'lemu mâ tef'alûn:**[52] "Ve yaptıklarınızı bilen (odur)."

Ve yestecîbullezîne âmenû ve amilûs sâlihât: "(Allah) İman edip salih amel işleyenlere icabet eder (onların duasını kabul eder)." **Ve yezîduhum min fadlihi:** "Kendi fazlından bir de onlara fazlasını verir." **Vel kâfirûne lehum azâbun şedîd:**[53] "Kâfirlere de şiddetli bir azap vardır."

Vellezîne amilûs seyyiât: "O kimseler ki kötülükler yaparlar (yanlışlar, günahlar işlerler)." **Summe tâbû min ba'dihâ:** "Sonra bundan tövbe ederler." **Ve âmenû:** "Ve iman ederler." **İnne rabbeke min ba'dihâ le gafûrun rahîm:**[54] "Muhakkak ki senin rabbin bundan sonra onlara karşı ğafur ve rahimdir." Onlar yanlış yaparlar; ama sonra tövbe edip iman ederler.

Fe emmâ men tâbe: "Her kim ki tövbe eder (Allah'a döner)." **Ve âmene:** "Ve iman eder." **Ve amile sâlihân:** "Ve salih

[51] Şûrâ /24
[52] Şûrâ /25
[53] Şûrâ /26
[54] A'râf /153

amel işler." **Fe asâ en yekûne minel muflihîn:**[55] "İşte onlar felah bulabileceğini umanlardır (felaha erenlerdir)."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)!" **Lâ yeshar kavmun min kavmin:** "Sizden bir topluluk (bir kavim) başka bir kavmi küçümsemesin (onlarla alay etmesin)." **Asâ en yekûnû hayran minhum:** "(Nerden biliyorsunuz) Belki onlar (o alay edilenler) onlardan (alay edenlerden) daha hayırlıdır." **Ve lâ nisâun min nisâin:** "Kadınlar da başka kadınları (küçümsemesin, alaya almasın)." **Asâ en yekunne hayren minhunne:**[56] "Belki onlar (alay edilenler) onlardan (alay edenlerden) daha hayırlıdır."

Hitap **yâ eyyuhâllezîne âmenû**: "Ey iman ettiğini iddia edenler" diye başladı; yani mü'minseniz Allah'ın yasakladığı bir şeyi yapmayın. Sizden bir cemaat başka bir cemaati, bir insan başka bir insanı alaya almasın, onu çekiştirmesin. Allah, kullarını bundan men ediyor.

Dikkat edilirse Allah kadınlara da özel olarak hitap etmiş onlar için "kadınlar başka kadınları küçümsemesin, alaya almasın" buyurmuştur. Genel olarak insanlara baktığımızda alaya almayan nerdeyse hiç kimse yoktur; ama kadınlar bu işi daha güzel yapıyor! Daha güzel alaya alıyor, daha güzel eleştirip, çekiştiriyor, başkalarını yeriyor, küçümsüyor! Üç beş kişi bir araya geldiğinde yaptıkları şey "falanca şöyle yaptı, filanca böyle yaptı" demektir. Başkalarını çekiştirenler acaba bunu yaparken ne kazanacağını umuyor!

Bir kere insanları çekiştirenler ister bir kişi isterse de cemaat olsun bu fark etmez, Allah bunu kesinlikle yasaklamıştır. Bu yüzden bir cemaat başka bir cemaati çekiştirdiğinde "belki o

[55] Kasas /67
[56] Hucurât /11

eleştirdikleriniz sizden daha hayırlıdır (niye böyle yapıyorsunuz)" ayetini unutmamalı, buna göre davranmalıdır.

Bize düşen; rabbimize boynumuzu bükmek ve kimseyi eleştirmemektir; çünkü rabbimiz bize "böyle yapmayın" diye emretmiştir. O halde biri başkasını çekiştirdiğinde istediği kadar haklı olduğunu söylesin kaybetmiştir. En başta rabbinin emrini dinlememiştir. Biri bir başkasını yahut bir cemaat başka bir cemaati eleştirip çekiştiriyorsa kendini ondan daha hayırlı görmüş "onlar yanlış yapıyor, biz doğru yapıyoruz" demiş olur. Oysaki Allah "belki o alaya alınanlar, çekiştirilenler, alaya alanlardan, çekiştirenlerden daha hayırlıdır, nerden biliyorsun, senin bir terazin mi var, hükmü sen mi veriyorsun, niye kulumu çekiştiriyorsun" buyuruyor! Kimin kimden hayırlı olduğunu Allah bilir. Bu yüzden dikkatli olmamız ve rabbimizin emrini dinlememiz lazım. Öyle ki yanlışa düşmeyelim, kendimizi başkalarından hayırlı görüp kimseyi eleştirmeyelim, çekiştirmeyelim.

Başkalarını eleştirmek kötü bir hastalıktır. Hatta kanser gibi ölümcüldür; yani manevi olarak ölümü getiren bir hastalıktır. Şu an genel olarak cemaatlerin böyle bir hastalığı vardır. Bakıyorsun bir cemaat başka bir cemaati eleştirip çekiştiriyor! Hâlbuki biri "lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" demişse bizim kardeşimizdir. Bir yanlışı, eksiği olabilir; ama bize düşen onu eleştirip çekiştirmek değil ona yardım etmektir.

Daha önce anlatmıştım; *Resulullah (s.a.v.) Efendimiz vefat ettikten sonra bir sahabe birkaç kişinin bir yerde başkalarını çekiştirdiğini görür ve onlara yaklaşıp "bir kardeşiniz kuyuya düşse elinden tutup çıkartır mısınız yoksa kuyunun başında durup ona taş mı atarsınız" diye sorar. Oturanların hepsi "tabi ki elimizi uzatıp onu kuyudan çıkarırız" der. Bunun üzerine sahabe "ama şimdi kuyuya düşmüş kardeşinize taş atıyorsunuz. Söylediklerinizi doğru olsa bile bir kardeşinizi eleştiriyor, kuyuya düşmüş kardeşinize taş atıyorsunuz. Biz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in*

zamanında böyle yapmadık, yapamazdık. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buna müsaade etmezdi. Bize düşen; yanlışa düşmüş kardeşimize yardım etmektir, onu düştüğü kuyudan çıkarmaktır. Yoksa bu yaptığınız bir mü'minin hali değildir"[57] *der.*

İnsanları eleştirip çekiştirmek Allah'a, Allah'ın emrine ters düşmektir. Bir de böyle yapanlar "ben bunu Allah adına, din adına yapıyorum, Kur'an'ı koruyorum, insanları yanlış yapmaktan koruyorum" derler. Sanki Kur'an'ı korumak ona kalmış, sanki Allah ona vazife vermiş! Sen Kur'an'ın ne olduğunu anlamamış, rabbini tanımamışsın! Allah her bir kulu ile teke tek, bire bir muhataptır, Allah onun rabbidir. Kur'an'ı koruyacak olan odur, sen kendini Allah'ın azabından korumaya çalış! Allah kimseye böyle bir vazife vermemiştir!

Allah, kuluna âbd olma, kul olma vazifesi vermiştir. **"Allah ölümü ve hayatı yarattı ki hanginiz daha güzel yaparsınız diye."**[58] Bu yüzden sana düşen; güzel yapmaktır. Güzel yapmak, insanlara taş atmak demek değildir. Yardım böyle yapılmaz. Sen "rahmeten lil âleminin" ümmeti olduğunu söylüyorsan o halde rahmet olman gerekir. Hâlbuki bu yaptığın rahmet olmak değil zahmet olmaktır!

Evet, Allah "sizden biri bir başkasını eleştirip çekiştirmesin" buyurdu. Bu aynı zamanda "seni çekiştirdiğin kişinin altına indiririm, onu senden daha hayırlı hale getiririm" demektir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"bir kul başka bir kulla alay ederse o alay ettiği şey başına gelmeden Allah onun ruhunu almaz"*[59] buyurmuştur. Yani biri "falanca şöyle yaptı" deyip onunla alay ettiğinde Allah aynısını ona da yaşatmadan onun canını almaz. Bilmeden böyle bir şey yaptıysak hemen kendimizi düzeltip "tövbe ettim ya rabbi! Bilmeden yaptım. Şeytan bana

[57] Abdürrazzâk, Musannef, 11, 180; Ebu Nuaym, Hilye, 1, 225
[58] Mülk /2
[59] Tirmizi, Kıyamet, 53, no: 2507; Beyhaki, Şuabu'l-İman, 5/315, no: 2778; bk: Keşfu'l-Hafa, 2/265

sağdan yaklaşıp böyle yapmayı bana güzel gösterdi, sanki doğru yapıyormuşum gibi zannettim; ama şimdi tövbe ediyorum ya rabbi" dememiz ve rabbimize dönmemiz gerekir.

Evet, kaldığımız ayetten devam edelim. **Ve lâ telmizû enfusekum:** "Kendi kendinizi ayıplamayın (nefsinizi yermeyin)." Hani kendimizi yeriyoruz ya, işte "Allah kendinizi yermeyin" buyurdu. Yanlışımızı yermek ayrı, kendimizi yermek ayrıdır. Daha önce söylemiştim; "kendimizi yermemiz Allah'a çok ağır gelir. Bir şeyin Allah'a ağır gelmesi Allah'ın gazabına sebep olacak şey demektir." Bir an için kendisine her türlü fedakârlığı, güzelliği yaparak özenle büyüttüğümüz çocuğumuzun karşımıza dikilip "ben hiç bir şey değilim, ben kötü biriyim" dediğini farz edelim. Bunu kabul eder miyiz! Bu, anaya, babaya hakarettir; çünkü bu "siz benim için bir şey yapmadınız, beni güzel yetiştirmediniz" manasına gelir. Öyle değil mi!

Bu yüzden bizim de kendimizi yermemiz Allah'a ağır gelir. "Kendini yerme, sen benim yeryüzündeki halifemsin, ben seni bunun için yaratmışım. Sen Hz. İnsansın, ben seni bana ayna olasın, benim güzelliğimi, isimlerimi üzerinde gösteresin diye seni yaratmışım. Kendini yeremezsin, böyle yapma. Nasıl ki başkalarını ayıplamanı, yermeni kabul etmiyorsam senin kendini yermeni de kabul etmem" buyurdu Allah. Dediğim gibi insanın "ben yanlış yapıyorum" deyip yanlışını yermesi ayrı şeydir. Yanlış yapıyorsak o halde tövbe etmemiz gerekir. Yoksa kendimizi yeremeyiz, yermemeliyiz.

Kardeşlerimiz de bu hatayı çok yaptığı için devamlı tekrar ediyorum. Öyle kardeşlerimiz var ki "ben kulluğumu yapamam, benden adam olmaz, acaba yapabilir miyim" diyorlar. Ne demek! Nasıl yapamıyorsun! Allah seni bunun için yaratmışken nasıl yapamazsın! Hiç yapamam diye bir şey var mıdır? -Elbette ki yoktur.

Evet, Allah "kendinizi yermeyin" buyurdu. Ayet devam ediyor. **Ve lâ tenâbezû bil elkâbi bi'sel ismul fusûku ba'del îmân:** "Birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir!" Yani böyle yaparsanız imandan sonra fasık olursunuz. Bu, imanınızı kaybedersiniz demektir. Böyle yaparsanız fasık olur, cehennemlik olursunuz. **Ve men lem yetub:** "Her kim ki tövbe etmezse." Bundan vazgeçip Allah'a dönmezse. **Fe ulâike humuz zâlimûn:**[60] "Onlar zalimlerin ta kendisidir."

Allah "kim tövbe etmezse" deyip şart koydu. Biz de başkalarını eleştirip çekiştirmişsek, birini ya da bir cemaati alaya, hafife almışsak, aynı şekilde kendi kendimizi yermişsek, küçümsemişsek tövbe ediyoruz. Bununla beraber başkalarını güzel olmayan, hoş olmayan kötü bir lakapla çağırdıysak bu yaptığımıza da tövbe ediyor, zalim olmaktan Allah'a sığınıyoruz.

E ve lâ yerevne ennehum yuftenûne fî kulli âmin merraten ev merrateyn: "Onlar görmüyorlar mı ki senede bir veya iki sefer onları imtihana tabi tutuyoruz." Musibetlerle, belalarla onları imtihana tabi tutuyoruz, onlar bunu görmüyorlar mı! **Summe lâ yetûbûn:** "Sonra tövbe etmiyorlar." Tövbe etsinler diye onları böyle imtihana tabi tutuyoruz. Onlar tövbe etmiyor mu! **Ve lâ hum yezzekkerûn:**[61] "Onlar ibret almıyorlar." Onlar ders almıyorlar mı!

İnnellezîne fetenul mu'minîne vel mu'minât: "O kimseler ki mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara imtihan sebebi olmuş." Fetenul mu'minîn; onlara imtihan sebebi olmuş, sıkıntı vermiş, eza etmiş manasına gelir. **Summe lem yetûb:** "Sonra da tövbe etmemişse." Kadın olsun, erkek olsun birileri başkalarına imtihan sebebi olmuş, sıkıntı vermiş sonra da tövbe etmemişse. **Fe lehum**

[60] Hucurât /11
[61] Tevbe /126

azâbu cehennem: "Onlara cehennemin azabı vardır." **Ve lehum azâbul harîk:**[62] "Onlara yangın azabı vardır."

Evet, Allah her ne şekilde olursa olsun mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara fitne olmuş; yani imtihan sebebi olmuş, onların zarar etmesine, küfre düşmesine, günah işlemesine, isyan etmesine sebep olmuş olanlar için "onlara cehennem azabı vardır" buyurdu. Biri başkasını eleştirir, çekiştirir, yerer, küçümserse aynı şey onun başına da gelir, olacak olan budur.

Yâ eyyuhâllezîne âmenûttekûllâh: "Ey iman ettiğini iddia edenler! Allah'a karşı muttaki olun." Sorumluluğunuzu bilin ve gereğini yerine getirin. **Ve zerû mâ bakiye miner ribâ in kuntum mu'minîn:**[63] "Eğer siz mü'minseniz faizden olan fazlasını bırakın." Yani birine faizle para verdiyseniz anaparası sizindir; ama gerisini, faizini bırakın mü'minseniz böyle yapın.

Fe in lem tef'alû: "Eğer siz (bunu böyle) yapmazsanız." **Fe'zenû bi harbin minallâhi ve resûlihi:** "(Allah ve resulüne harp açmış olursunuz ki) Allah ve resulünün de (size) harp açtığını unutmayın." **Ve in tubtum:** "Eğer siz tövbe ederseniz." **Fe lekum ruûsu emvâlikum:** "Sermayeniz sizindir, size aittir." **Lâ tazlimûne ve lâ tuzlemûn:**[64] "Ne zulmedin ne de zulme uğrayın."

Ve kad nezzele aleykum fîl kitâb: "(Allah) Size kitabını indirmiştir." **En izâ semi'tum âyâtillâhi yukeferu bihâ:** "Allah'ın ayetlerinin inkâr edildiğini işitirseniz." Yani başkaları böyle yapıyorsa. **Ve yustehzeu bihâ:** "Ya da onunla alay edildiğini (işitirseniz)." **Fe lâ tak'udû meahum:** "Onlarla beraber oturmayın." **Hattâ yehûdû fî hadîsin gayrihî:** "Ta ki onlar başka bir söze geçinceye kadar (onlarla beraber oturmayın)." **İnnekum izen misluhum:** "(Eğer böyle yapmazsanız) Siz de onlar gibi

[62] Buruc /10
[63] Bakara /278
[64] Bakara /279

olursunuz." Birileri Allah'a küfrediyor, isyan ediyor, Allah'ın ayetleriyle alay ediyor ve ayetleri ciddiye almıyorsa siz de onlarla beraber olur, otururşanız bu durumda onlar gibi olursunuz, onlardan olursunuz. **İnnallâhe câmiul munâfikîn:** "Allah münafıkları bir araya toplayacak." **Vel kâfirîn:** "Kâfirleri de." Nerde? **Fî cehenneme cemîâ:**[65] "Cehennemde toplayacak (bir araya getirecek)."

İnnel munâfikîne yuhâdiûnallah: "Münafıklar (kendi akıllarına göre) Allah'ı aldatmaya çalışırlar." **Ve huve hâdiuhum:** "Onlar ancak kendilerini kandırırlar." O Allah onların o tuzaklarını onların başına geçirir. **Ve izâ kâmû ilâs salâti kâmû kusâlâ:** "Onlar namaza kalktıklarında tembel tembel (üşene üşene) kalkarlar." Huzura aşkla, muhabbetle çıkmazlar, namaza tembel tembel, üşene üşene kalkarlar. **Yurâunen nâs:** "(Onlar) İnsanlara gösteriş yaparlar." Yani "işte bakın biz namaz kılıyoruz" deyip gösteriş yaparlar. **Ve lâ yezkurûnallâhe illâ kalîlâ:**[66] "Allah'ı da çok az zikrederler." Demek zikir de yapıyorlarmış! Evet, Allah'ı zikrederler; ama çok az zikrederler. Allah burada münafıkları anlatıyor.

Muzebzebîne beyne zâlike, lâ ilâ hâulâi ve lâ ilâ hâulâi: "Onlar, bunlar arasında (küfürle iman arasında) zıplayıp dururlar. Ne onlarla olurlar ne de bunlarla olurlar." Ne kâfir gibi ne de mü'min gibi olurlar, ikisinin arasında zıplayıp dururlar. **Ve men yudlilillâh:** "Allah kimi delalette bırakırsa." **Fe len tecide lehu sebîlâ:**[67] "Onun için bir yol bulamazsın." Onun için kurtuluş yolu bulamazsın. Bunlar delalette kalmış, Allah'ın hidayetine uymamıştır.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)!" **Lâ tettehızûl kâfirîne evliyâe min dûnil**

[65] Nisâ /140
[66] Nisâ /142
[67] Nisâ /143

mu'minîn: "Mü'minleri bırakıp kâfirleri dost edinmeyin." **E turîdûne en tec'alû lillâhi aleykum sultânen mubînâ:**[68] "Siz, Allah'a apaçık bir delil mi vermek istiyorsunuz." Yani kâfir olduğunuzu ispatlamaya mı çalışıyorsunuz.

İnnel munâfikîne fîd derkil esfeli minen nâr: "Münafıklar, ateşin (cehennemin) en alt tabakasındadırlar." Müşriklerin de altındadırlar. **Ve len tecide lehum nasîrâ:**[69] "Ve sen onlara yardımcı bulamazsın." Hiç kimse onlara yardım edemez; çünkü onlar tercihlerini böyle yapmıştır. Yani Müslüman değiller ama Müslüman gibi dururlar, imanları gönüllerinde değil ağızlarında, dillerindedir. Gerçek manada imanları yoktur, rabbini ciddiye almazlar "ben de mü'minim" deyip mü'min gibi görünürler; ama imanları yoktur.

İllallezîne tâbû ve eslehû: "Ancak (bu halden sonra) tövbe edenler ve kendini ıslah edenler (düzeltenler)." **Va'tesemû billâh:** "Ve Allah'a sarılanlar." **Ve ehlesû dînehum lillâh:** "Ve dini Allah'a halis kılanlar." Hayatını saf Allah'a göre yaşayanlar. **Fe ulâike meal mu'minîn:** "İşte onlar da mü'minlerle beraberdirler." Mü'minlerle beraber olmuşlardır. **Ve sevfe yu'tillâhul mu'minîne ecran azîmâ:**[70] "Allah da mü'minlere azim (büyük) bir mükâfat verecek." Onlar da o mükâfatı kazanmış olacaklar.

İnnellezîne yektumûne mâ enzelnâ minel beyyinâti vel hudâ: "Her kim ki indirdiğimizi ve hidayeti ketmederse (onu gizlerse, eksiltirse)." Günümüze baktığımızda hidayeti, Allah'ın ayetlerini ketmetmeyen neredeyse hiç kimse kalmamıştır. İnsanlar hidayeti, Allah'ın ayetlerini bildiği halde gizliyor, anlatmıyor. Ayetlerden işine geleni anlatıyor, işine gelmeyeni anlatmıyor. Aynı şekilde hidayetin ne olduğunu biliyor ama onu gizliyor; çünkü söylerse ona "sen niye hidayette değilsin"

[68] Nisâ /144
[69] Nisâ /145
[70] Nisâ /146

diyecekler. **Min ba'di mâ beyyennâhu lin nâsi fîl kitâb:** "(Allah) Onu kitabında insanlara beyan ettikten sonra." **Ulâike yel'anuhumullâh:** "Allah onlara lanet etmiştir." **Ve yel'anuhumul lâinûn:**[71] "Ve lanet edebilen herkes onlara lanet etsin." Allah, hidayeti, ayetleri gizleyenlere lanet etmiştir. Neden? -Allah'ın indirdiği ayetleri, hidayeti gizlediği için. Allah'ın kitabı ortadadır. Bu yüzden hiç kimse hiçbir ayeti gizleyemez. Gizlemeye çalışanlar sadece kendilerini kandırırlar.

Evet, Allah'ın rahmeti tecelli etmeye devam ediyor. **İllellezîne tâbû:** "Ancak tövbe edenler müstesna." **Ve eslahû:** "Ve kendini ıslah edenler." **Ve beyyenû:** "(Bununla beraber o hidayeti, Allah'ın ayetlerini) Beyan etmek şartıyla." Gizlediği ayetleri bu defa insanlara beyan etmek şartıyla. **Fe ulâike etûbu aleyhim:** "İşte ben bunların tövbesini kabul ederim." **Ve enet tevvâbur rahîm:**[72] "Çünkü ben tevvab ve rahimim." Onlar tövbe edip kendini düzeltir, bununla beraber gizledikleri ayetleri söylerlerse tövbelerini kabul ederim; çünkü ben tevvab ve rahimim, buyurdu Allah.

İnnellezîne keferû ve mâtû ve hum kuffâr: "(Ayetlerimizi) İnkâr etmiş (üstünü örtmüş) ve kâfir olarak ölmüş olanlar." Yani ayetlerimizin üstünü örtüp bu hal üzere ölenler. **Ulâike aleyhim la'netullâh:** "İşte, Allah'ın laneti onların üzerinedir." **Vel melâikeh:** "Meleklerin laneti (onların üzerinedir). **Ven nâsi ecmaîn:**[73] "Ve bütün insanların (laneti onların üzerindedir ve üzerine olsun)."

Hâlidîne fîhâ: "Onlar orada (o cehennemde lanetin içinde) ebedi olarak kalırlar." **Lâ yuhaffefu anhumul azâb:** "Onlara azap

[71] Bakara /159
[72] Bakara /160
[73] Bakara /161

hafifletilmeyecek.” **Ve lâ hum yunzarûn:**[74] “Ve onlara nazar edilmeyecek.” Yani onların yüzlerine bakılmayacak.

Bir de Allah’ın, günahlarını sevaba çevirdiği kimseler vardır. Son olarak onlarla ilgili ayetleri okuyalım.

Daha önceki sohbetlerimizde Allah’ın affetmesi, saf etmesi, mağfiret etmesi, bir de günahları sevaba çevirmesinin olduğunu söylemiştik. Allah kimin günahını sevaba çevireceğini söylemişse onların günahını mutlaka sevaba çevirir.

Ve ibâdur rahmânillezîne: “Rahman’ın kulları o kimselerdir ki.” Rahman’ın has kulları, özel kulları, güzel kulları o kimselerdir ki. **Yemşûne alâl ardı hevnen:** “Yeryüzünde tevazuyla (güzellikle, yumuşakça, kibirlenmeden) yürürler.” **Ve izâ hâtabehumul câhilûne kâlû selâmâ:**[75] “Cahiller onlara laf attığında onların söylediği söz sadece selamdır.” Onlara karşılık olarak “size selam olsun, Allah sizi selamete erdirsin” derler. Rahman’ın has kulları, cahillerin kendilerine laf atmalarına karşılık vermez, cevap vermezler.

Vellezîne yebîtûne li rabbihim succeden ve kıyâmâ:[76] “Onlar geceleri rablerine secdeler yapar, (rablerinin huzurunda) kıyamda dururlar.”

Vellezîne yekûlûne rabbenâ: “Onlar bir de derler ki: Rabbimiz!” **Asrif annâ azâbe cehennem:** “Cehennem azabını üzerimizden sav (bizden uzaklaştır).” Gönlümüzü cehennem olmaktan kurtar. **İnne azâbehâ kâne garâmâ:**[77] “Çünkü bu azap (cehennem azabı) geçici bir şey değildir (daimidir).”

[74] Bakara /162
[75] Furkân /63
[76] Furkân /64
[77] Furkân /65

İnnehâ sâet mustekarrâ: "Orası gerçekten kötü bir uğrak!" **Ve mukâmâ:**[78] "Ve (cehennem) kötü bir makam (kötü bir konak yeridir)." Bunu Allah'ın has kulları söylüyor. Onların dualarıböyledir.

Vellezîne izâ enfekû: "Onlar harcadıkları zaman." **Lem yusrifû:** "İsraf etmezler." **Ve lem yakturû:** "Bununla beraber cimrilik de yapmazlar." **Ve kâne beyne zâlike kavâmâ:**[79] "İkisinin arasında kıvamında dururlar." Yani Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiklerini harcarken ne israf eder ne de cimrilik yaparlar, orta bir yol seçerler.

Vellezîne lâ yed'ûne meallâhi ilâhen âhar: "Bir de onlar Allah ile beraber başka bir ilaha dua etmezler (yalvarmazlar)." Her şeyi Allah'tan bilirler ve Allah ile beraber başka bir ilaha dua etmez, yalvarmazlar. Bir başkasını da ilah gibi görmezler. Bütün kuvvetin Allah'a ait olduğunu bilirler. **Ve lâ yaktulûnen nefselletî harramallâh:** "Onlar Allah'ın haram kıldığı cana kıymazlar." **İllâ bil hakk:** "Ancak hak olmuşsa (o ayrı şey)." **Ve lâ yeznûn:** "Ve zina etmezler." **Ve men yef'al zâlike yelka esâmâ:**[80] "Kim bunları yaparsa günahının cezasını bulur."

Yudâaf lehul azâbu yevmel kıyâmeh: "Kıyamet gününün azabı ise kat kat olur." Bunlar dünyada cezasını çeker bir de Kıyamet günü bunun cezası kat kattır. **Ve yahlud fîhî muhânâ:**[81] "Orada alçaltılmış olarak ebediyen kalır." Allah ile beraber başka bir ilah edinen, başkalarına ilahmış gibi yalvaran, umudunu başkasına bağlayan, bununla beraber haksız yere cana kıyan ve zina edenlerin cezası cehennemdir, buyurdu Allah. Allah hepsini bir ayette birden söyledi.

[78] Furkân /66
[79] Furkân /67
[80] Furkân /68
[81] Furkân /69

İllâ men tâbe: "Ancak (bunlardan sonra) kim tövbe ederse." **Ve âmene:** "Ve iman ederse." Demek ki biri başkalarına ilahmış gibi yalvarmış, umudunu başkasına bağlamış, bununla beraber haksız yere cana kıymış ve zina etmişse imanını kaybediyormuş. Böyle bir durumda tövbe edip Allah'a dönmesi ve iman etmesi gerekir. Tövbe, imandan önce gelir; yani tövbe etmeden iman etmek olmaz; çünkü Allah "kim tövbe eder ve iman ederse" buyurdu. **Ve amile amelen sâliha:** "Bir de salih amel işlerse." Yani kendini ıslah eder, düzeltir, bir de başkalarının düzelmesi için onlara yardım ederse. **Fe ulâike yubeddilullâhu seyyiâtihim hasenât:** "Allah onların günahlarını sevaba çevirir." Allah bunu kullarına va'd etti. **Ve kânallâhu gafûran rahîmâ:**[82] "Allah ğafur ve rahimdir." Allah onların günahına mağfiret eder ve onlara rahmetiyle muamele edip günahlarını sevaba çevirir.

Ve men tâbe ve amile sâliha: "Kim tövbe eder ve salih amel işlerse." **Fe innehu yetûbu ilâllâhi metâbâ:**[83] "Muhakkak ki tövbesi kabul edilmiş olarak Allah'a döner."

Vellezîne lâ yeşhedûnez zûra: "Onlar ki yalancı şahitlik yapmazlar." **Ve izâ merrû bil lagvi:** "Onlar boş şeye rastladıkları zaman (boş şeylerle uğraşanlara rastladıkları zaman)." **Merrû kirâmâ:**[84] "Kerim olarak (vakarlı olarak oradan) uzaklaşırlar." Onlar boş şeylerle uğraşanlarla beraber olmazlar. İşte bunlar Allah'ın has, özel kullarıdır.

Vellezîne izâ zukkirû bi âyâti rabbihim: "Kendilerine rablerinin ayetleri hatırlatıldığı zaman." **Lem yahırrû aleyhâ summen ve umyâna:**[85] "Onlara karşı (ayetlerimize karşı) kör ve sağır davranmazlar." Gönüllerini açıp rablerinin ayetlerini dinler, anlamaya çalışırlar; yani kör ve sağır davranmazlar.

[82] Furkân /70
[83] Furkân /71
[84] Furkân /72
[85] Furkân /73

Vellezîne yekûlûne rabbenâ: "Bir de derler ki: Rabbimiz!" **Heb lenâ min ezvâcinâ ve zurriyyâtinâ kurrate a'yun:** "Bizim zevcelerimizi (hanımlarımızı), çocuklarımızı bizim için göz aydınlığı yap." Gözümüzü aydınlatacak eşler, zürriyetler bize bağışla, derler. **Vec'alnâ lil muttakîne imâmâ:**[86] "Bizi takva sahiplerine (muttakilere) önder yap." Öyle ki bizimle beraber olanlar takva sahibi olsun, sana karşı sorumluluğunu anlasın ve yerine getirsin.

Ulâike yuczevnel gurfete bi mâ saberû: "İşte sabretmelerine karşılık onlara (cennetin) yüksek makamları vardır." **Ve yulekkavne fîhâ tahiyyeten ve selâmâ:**[87] "Onlar orada hürmet ve selamla karşılanacaklar."

Hâlidîne fîhâ: "(Onlar) Orada ebedi olarak kalırlar." **Hasunet mustekarran ve mukâmâ:**[88] "O ne güzel bir karar yeri (kalınacak konak) ve ne güzel bir makamdır!"

Kul mâ ya'beu bikum rabbî lev lâ duâukum: "De ki: Sizin duanız olmasa rabbim size neden kıymet versin!" Duanız olmazsa Allah katında ne kıymetiniz, ne değeriniz vardır! Yani insan duadan ibarettir, duadan başka hiçbir gücü yoktur. İnsan, diliyle, gönlüyle ve fiiliyle dua eder; ama bu duayı yaparken duasını Allah'a yapmayan ya da Allah ile beraber başkalarına da yapanlar imanını kaybetmiştir. De ki: Duanız olmasa rabbim size neden kıymet versin, değer versin! **Fe kad kezzebtum:** "Ama siz bunu yalan saydınız." **Fe sevfe yekûnu lizâmâ:**[89] "O zaman azap sizin yakanızı bırakmaz."

Bütün gücünüzün, kuvvetinizin duadan ibaret olduğunu anlamadıysanız bu duayı, daveti de Allah'a yapmadıysanız, aynı zamanda Allah'ın davetine icabet etmediyseniz ve bunu

[86] Furkân /74
[87] Furkân /75
[88] Furkân /76
[89] Furkân /77

yalanladıysanız azap sizin yakanızı bırakmaz, azaptan kurtulamazsınız, dedi Allah.

Ciddiye almamız gereken büyük sorunlarımız vardır. Bu sorun iman sorunudur, Allah'a iman etme sorunudur; yani yaratılış sorunudur, Allah'a âbd olma sorunudur. Allah ayet-i kerimede **Ve mâ halaktul cinne vel inse illâ li ya'budûn:**[90] "Cinleri ve insanları sadece bana âbd olsunlar diye yarattım" buyurdu. O halde önce âbd olmayı anlamak gerekir. Âbd olmak sevmek demektir. Mesela biri başkasına âşık olduğunda onun için "falancaya kul köle oldu, ona âbd oldu" derler. Neden? -Elbette ki sevdiği için, sevip peşinden koştuğu için. İşte, Allah'a âbd olmak da Allah'ı sevmek ve onun rızası, dostluğu, cemali peşinde koşmak demektir.

O halde böyle bir tavrımız, gayemiz, Allah'a bu şekilde bir koşuşumuz yoksa biz daha âbd olamamışız demektir. Bu durumda gece gündüz ibadet yapsak ne olur! İbadetimizden ne çıkar! Hiçbir şey! Bizden ne çıkar! Hiçbir şey çıkmaz! Çünkü imanımız yok, âbdiyetimiz yok! Allah'ın üzerimizdeki muradını anlamamışsak ibadetimizden ne çıkabilir ki; ama Allah'ı sever, ona âşık olur yolunda koşarsak; kısacası Allah'a âbd olursak işte o zaman derdimiz Allah olur.

Unutmamamız lazım ki kim neyi isterse onun peşinden koşar, hayatını onun için yaşar ve hayatını onun peşinde, onu kazanmak için koşmakla harcar. Eğer hayatımızı Allah'ın rızasını kazanmak için, onun rızası, dostluğu, cemali peşinde harcamıyor, Hz. İnsan olmak için hayatımızı sarf etmiyorsak öyleyse yanlış yerde durmuş, işin hakikatini, özünü, anlamamışız ve şeytan bizi kandırmış, biz de kendimizi kandırıyoruz demektir.

Her zaman söylüyoruz; önce iman etmek gerekir. Önce Allah'a âbdiyetlik gelir, lâ ilâhe illallah gelir; yani önce "senden

[90] Zâriyat /56

başka ilah yoktur ya rabbi! İlah yalnız sensin, benim maşukum, ilahım, rabbim, rahimim, rezzakım, kerimim sensin, benim her şeyim sensin" dememiz gerekir. İşte bu "ben sana âşığım, sen benim her şeyimsin, ben ise hiçbir şey değilim" demektir. Bu, Allah'ı sevmektir, onu zikretmektir. Onun rızasını, sevgisini, dostluğunu kazanmak için çaba, gayret sarf edip onun peşinden koşmaktır. Kulluk budur, âbdiyet budur! Yoksa böyle bir takım şeylere takılıp onu din zannetmek, iman zannetmek, İslam zannetmek, bunları yaparken de cenneti kazanacağımızı zannetmek kulluk değil kendi kendimizi kandırmaktır. Allah bizden kendisine âbd olmamızı istiyor. İman budur!

Bu yüzden Allah mü'mini tarif ederken **"insanlardan öylesi var ki Allah'ı sever gibi başkalarını severler. Oysaki mü'minlerin Allah'a olan muhabbetleri çok şiddetlidir"**[91] buyurmuştur. Mü'min, Allah'ı çok şiddetli sever, ister ve onu sevdiği, ona âşık olduğu için de canını, vaktini, hayatını ona feda eder.

Biri zahiri olarak birini sevdiğinde onun için ölebilir. Bir kul iman ettiğini söylüyorsa ve Allah için ölemiyorsa o halde imanını kontrol etmeli, imanına bakmalıdır. Bu nasıl sevmektir, bu nasıl imandır! Bırak canını feda etmeyi, fedakârlıkta bile bulunamıyorsan bu nasıl iman olsun. Bir de mü'min olduğunu söylüyorsun! Allah ayet-i kerimede **"Allah mü'minlerden cennet karşılığında mallarını ve canlarını satın almıştır"**[92] buyurdu. Cennette Allah'ın cemali, Allah'ın rızası vardır. Kimse malını, canını istemiyor! Zaten Allah'ın bunlara ihtiyacı yoktur; ama senin gönlünün böyle olması lazım ki iman sahibi olabilesin.

Evet, "rabbim ben senin için her şeyi yaparım" diyen bir gönül cennete dönmüş, cennete layık bir gönüldür; ama "senin için şunu yaparım, şunu yapamam" diyenler Allah için hiçbir şey

[91] Bakara /165
[92] Tevbe /111

yapamaz. Kim her neyi yapamıyorsa onu Allah'a tercih etmiş demektir, Allah da böyle bir imanı kabul etmez.

Evet, hep beraber Allah'ın Et Tevvab ismini anlamaya, rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalıştık. Bununla beraber Tevvab ismine nasıl iman edeceğimizi ve bu ismin üzerimizde nasıl tecelli edeceğini anlamaya çalıştık.

Allah hepimizi gerçek manada iman edenlerden eylesin. Rızası, dostluğu, cemali peşinde koşanlardan eylesin. Allah bizi hedefi, Allah'ın rızası olan kullarından eylesin. Allah bizi ters tarafa gidip Allah'tan başka tarafa dönenlerden eylemesin. Allah hepimizi tövbe edip kendisine dönen kullarından eylesin. Allah bizi hakikatini anlayıp emaneti yüklenen kullarından eylesin. Allah bizi emaneti yüklenemediğimiz için, hakkını veremediğimiz için tövbe eden ve tövbesini de kabul ettiği kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

EL VASİ’

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışıyorduk. Hz. İnsan olmak için Allah'ın güzel isimlerinin bizde nasıl tecelli etmesi gerektiğini anlamaya, bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesini; yani kendimizi tanımaya, öğrenmeye çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Et Tevvab ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise hep beraber El Vasi' ismini öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Allah ayet-i kerimelerde **"Allah vasi'dir; Allah geniş olandır, ilmi her şeyden daha geniş olandır, rahmeti geniş olandır, mağfireti geniş olandır, cenneti geniş olandır, arzı geniş olandır"**[1] buyurur. Başka ayet-i kerimelerde ise **"gençleriniz evlenmek isteğinde onları evlendirin Allah onlar için genişlik ihsan eder."**[2] **"Evli olanlar anlaşamazlarsa boşanmak istediklerinde (onlara sorun, sıkıntı çıkarmayın) Allah rızkı ve fazlı geniş olandır, fazlından her ikisini de zengin eder"**[3] buyurmuştur.

Allah rahmeti ve muamelesi geniş olandır. Nasıl ki Allah'ın rahmeti, ilmi, mağfireti, insanlara karşı muamelesi genişse insanın da aynı şekilde geniş olması gerekir.

[1] Bakara /115, 247, Âl-i İmrân /73, Necm /32, Zumer /10, Hadîd /21
[2] Nûr /32
[3] Nisâ /130

Mesela insanın ilminin geniş olması gerekir; yani kendini, mahlûkatı, rabbini, dinini anlamaya çalışması gerekir. Aynı şekilde kendine, mahlûkata muamele ederken gönlünün, rahmetinin ve mağfiretinin geniş olması gerekir. Bununla beraber insanın zulüm gördüğü bir yerden ayet-i kerimede "Allah'ın arzı geniştir" buyurduğu üzere kulluğunu yapabildiği yere hicret etmesi; yani yerini genişletmesi gerekir.

Allah'ın isimlerini anlamaya çalışırken Allah'ın kendini anlattığı gibi anlamaya çalışıyoruz. Bu yüzden Vasi' ismini anlamaya çalışırken hem Vasi' isminin geçtiği ayetleri, hem de iyice anlaşılması için o ayetlerin önünden ve arkasından gelen ayetleri anlamaya çalışacağız.

İsterseniz sohbetimize Allah'ın Vasi' isminin geçtiği ayetleri hep beraber anlamaya çalışarak başlayalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ve lillâhil meşriku vel magrib: "Meşrik de mağrib de (doğu da, batı da) Allah'ındır." Her şeyin bir doğusu bir de batısı vardır; yani her şeyin bir doğumu bir de ölümü, batışı vardır. Doğu da batı da Allah'ındır. İnsanı yaratıp doğduran da, öldürüp hayatını sona erdiren de Allah'tır. **Fe eynemâ tuvellû:** "(Bu yüzden) Hangi yana (hangi tarafa) dönerseniz dönün." **Fe semme vechullâh:** "Mutlaka Allah'ın vechi oradadır (mutlaka Allah'a dönmüş olursunuz)." Hangi yana dönerseniz dönün Allah'ın zatı ordadır; yani her anda Allah ile muhatapsınız, Allah ile karşı karşıyasınız. **İnnallâhe vâsiun alîm:**[4] "Muhakkak ki Allah vasi' ve âlimdir." Allah her şeyi kuşatandır, bununla beraber ilmi de her şeyi kuşatmıştır. Bu yüzden ne yana dönerseniz dönün Allah'ın vechi oradadır; yani her anda Allah'ın huzurundasınız.

[4] Bakara /115

Allah ayet-i kerimede; **"de ki: Size tek bir nasihatim var. İster tek başınıza, ister başkalarıyla beraber olun Allah'ın huzurunda olduğunuzu unutmayın"**[5] buyurmuştur. Allah, kulları için bu tek nasihatin yeterli olduğunu söyledi. Bu durumda ister tek başımıza, ister başkalarıyla beraber olalım Allah'ın huzurunda olduğumuzu unutmamamız gerekir. Birine nasihat edeceksek eğer yapacağımız nasihat bu olmalıdır.

Her anda Allah'ın hesabını yaparak yaşamamız lazım. Allah'ı unuttuğumuz, onun hesabını yapmadığımız her anda mutlaka ya nefsimize, ya şeytana ya da birilerine göre hareket ederiz. Böyle olunca da onu Allah'ın önüne koymuş oluruz. Allah böyle bir kulluğu kabul etmez; çünkü böyle yaparak biz de Allah'ı rab olarak kabul etmemiş oluruz.

Yâ eyyuhellezîne âmenû: "Ey iman ettiğini iddia edenler!" Allah, iman ettiğini iddia edenlere hitap ediyor. Devamlı söylüyoruz, **yâ eyyuhel mu'minûn:** "Ey iman edenler" demektir. **Yâ eyyuhellezîne âmenû** ise "ey iman ettiğini iddia edenler" anlamına gelir. Yani "mü'minseniz, iman ettiğinizi iddia ediyorsanız bilin ki mü'minler böyledir. O halde siz de gerçekten mü'minseniz böyle yapın" manasına gelir. Ey iman ettiğini iddia edenler, söyleyenler! **Men yertedde minkum an dînihî:** "Sizden kim dininden irtidad ederse (dininden dönerse)." **Fe sevfe ye'tîllâhu bi kavmin:** "Allah onların yerine başka bir kavim getirir." Kim dininden dönerse Allah onu reddeder; çünkü dininden dönerek Allah'ın dinini reddetmiştir. Yertedde: İrtidad ederse, reddederse demektir. Bu yüzden ayet; Allah da onu reddeder ve onun yerine başka bir kavim getirir manasına gelir.

Onların yerine başka bir kavim getirmesinin sebebi nedir?

[5] Sebe /46

Çünkü Allah'ın insan üzerinde bir muradı vardır. Allah ayet-i kerimede; **"yeryüzünde bir halife yaratacağım"**[6] buyurmuş ve kendisine halife olan, ayna olan kendisini temsil eden ve isimlerini üzerinde gösteren Hz. İnsanı yaratmıştır. Bu durumda Allah'ın dininden dönenler Hz. İnsan olmayı, Allah'a halife olmayı, ayna olmayı reddetmiş, Allah'ın muradını kabul etmemiştir. Dolayısıyla Allah da onları reddeder ve onların yerine başka bir kavim getirir.

Peki, dininden dönenlerin yerine Allah'ın getirdiği bu kavmin özelliği nedir?

Yuhıbbuhum ve yuhıbbûnehû: "Onlar onu (Allah'ı) sever, (Allah da) onları sever." Allah "kim dininden dönerse Allah onun yerine başka bir kavim getirir. Onlar Allah'ı sever Allah da onları sever" buyurdu. O halde Allah'ın dininden dönmek Allah'ı sevmekten dönmek demektir. Kim, Allah'ı sevmekten vazgeçerse dininden dönmüştür, Allah da onun yerine hem kendisini seven hem de kendisinin sevdiği bir kavim getirir. Allah'ı sevmeyen biri Allah'ın sevgisine layık değildir. Allah da onu sevmiyor demektir; çünkü o, Allah'ın dininden, Allah'ı sevmekten dönmüştür.

Allah dininden dönenlerin yerine getireceği kavmin özelliğini beyan etmeye devam eder. **Ezilletin alel mu'minîn:** "(Onlar) Mü'minlere karşı zillet sahibidirler." Bu kavmin birinci özelliği Allah'ı sevmeleri ve Allah'ın da onları sevmeleridir. İkinci özellikleri ise mü'minlere karşı zillet sahibi, alçak gönüllü olmaları, onlara karşı kibirlenmemeleri, saygılı ve edepli davranmalarıdır. Zillet, zelil demek aşağıda durmak demektir; yani onlar mü'minlere karşı aşağıda dururlar, onlara sevgi ve saygı gösterirler.

Eizzetin alâl kâfirîn: "Kâfirlere karşı da izzet sahibidirler (onlara karşı aşağılık kompleksi duymazlar)." Allah'ın kendilerine verdiği şerefi taşırlar. İmanlarından dolayı izzet sahibi olduklarını,

[6] Bakara /30

şerefli olduklarını bilirler. Bu yüzden malı, mevkisi, durumu ne olursa olsun kâfirlere, küfredenlere, Allah'a karşı nankör davrananlara asla zillet göstermez, aksine izzet gösterirler; yani imanlarından dolayı onlara karşı büyüklüklerini ortaya koyarlar.

Yucâhidûne fî sebîlillâh: "Bir de onlar Allah yolunda cihad ederler." Onlar Allah'a yakın olmak için Allah yolunda cehd eder, çaba, gayret sarf ederler. Allah yolunda çaba, gayret sarf etmek; Allah'a giden yolu yürümek ve Allah'a yakın olmak için her anda çaba, gayret sarf etmek demektir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"iki günü müsavi olan (eşit olan) ziyandadır"*[7] buyurmuştur. O halde Allah'ın yolunda her geçen gün daha fazla yürümeyen, ilerlemeyen, Allah yolunda cihad edip çaba, gayret sarf etmeyen biri ziyandadır demektir.

Ve lâ yehâfûne levmete lâim: "Bir de onlar levm edenin levminden (kınayıcının kınamasından) korkmazlar." Levm edilmekten, kınanmaktan korkmazlar. "Allah yolunda olursam falancalar benim için böyle düşünür, şöyle konuşur" demezler; çünkü onlar Allah'ı sever ve onun hesabını yaparlar. Bu yüzden başkalarının hesabını yapıp levm edenin levminden, kınayıcının kınamasından korkmazlar.

Zâlike fadlullâh: "Bu, Allah'ın fazlıdır (Allah'ın lütfudur)." Böyle olanlar mü'mindir ve Allah'ın lütfuna ermiştir. Allah onlara lütufta bulunmuş, onları faziletli kılmış, üstün kılmıştır. **Yu'tîhi men yeşâ':** "Onu (lütfunu) dilediğine verir." Kim, Allah'tan lütfunu isterse Allah bu lütfu ona verir.

Biri Allah'ı sevmiyorsa ve Allah'ın sevgisine layık olmamışsa, mü'minlere karşı zillet sahibi, tevazu sahibi, kâfirlere karşı ise izzet sahibi değilse ve levmedenin levminden korkuyorsa bu durumda Allah'a iman etmemiş, iman etmeyi istememiş demektir. Aynı şekilde Allah'a yakın olmayı, Allah'ın kendisini sevmesini

[7] Aclunî, Keşfu'l-Hafa, 2/276; İmam Gazali, ihya, 4/335

istememiştir. İstemek sadece dil ile olmaz. Bu kişinin hem dil, hem gönül, hem de fiil ile istemesi gerekir ki gerçekten istemiş olsun; ama Allah'a iman etmeyi, yakın olmayı istemediği için böyle bir lütfa, fazilete de eremez. İstemiş olsaydı Allah ona ikram ederdi; çünkü Allah bu lütfu isteyenlere verir.

Vallâhu vâsiun alîm:[8] "Allah, vasi' ve âlimdir." Allah her şeyi bilendir ve ilmiyle her şeyi kuşatan, her şeyiyle geniş olandır. Lütfuyla, muhabbetiyle, ikramıyla, faziletiyle geniş olan ve bu genişliği, bu lütfu ikram edip verendir.

İmanımızı, dinimizi, ibadetimizi, İslamımızı, teslim olup olmadığımızı, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olup olmadığımızı aynı şekilde Allah'ın güzel isimlerinin bizde tecelli edip etmediğini anlamak için kendimizi Kur'an'a arz etmemiz gerekir. Kur'an bizi mü'min olarak, Müslüman olarak kabul edip ibadetimizi kabul ediyorsa mü'miniz; ama kendimizi Kur'an'a arz ettiğimizde Kur'an bizim için farklı bir şey söylüyorsa bu durumda Müslümanız derken kendi kendimizi kandırıyoruz demektir.

Kim, Allah'ı sevmekten dönerse irtidad etmiş, Allah'ın dininden dönmüştür. Böyle olanlar imandan sonra küfre düşenlerdir, münafık olanlar, fasık olanlardır. İşi anlamışlar, Allah'ın muhabbetini, yakınlığını tatmışlar; ama sonra Allah'ı sevmeyi bırakıp dünyaya dalmış; yani Allah'ı reddetmişlerdir. Allah da onları reddeder ve onların yerine başkalarını getirir.

Allah okuduğumuz ayette dininden dönenlerin yerine getireceği kavmin halini beyan etmişti.

Bu insanlar Allah'ı sever, Allah da onları sever. Onlar mü'minlere karşı zillet sahibi, kâfirlere karşı izzet sahibi olur ve hiçbiri levm edenin levminden korkmaz. Bu, Allah'ın lütfudür ve

[8] Mâide /54

Allah bunu dilediğine, dileyene verir; çünkü Allah, vasi' ve âlimdir, ikramı sonsuz ve sınırsızdır, geniştir.

Dediğim gibi; bizim de "acaba hangi halde, hangi durumdayız" deyip kendimize bakmamız ve kendimizi ayetin ölçüsüne vurmamız gerekir. Allah bizi mü'min olarak kabul etmediyse biz istediğimiz kadar kendimizi mü'min bilelim ya da başkaları bizi mü'min olarak kabul etsin gerçekte mü'min olmuş olmayız; çünkü hiç kimse Allah'a göre mü'min olmadıkça mü'min olmaz.

Ayet devam ediyor. **İnnemâ veliyyukumullâh:** "Sizin veliniz (dostunuz) Allah'tır." **Ve resûluhu:** "Ve onun resulüdür." **Vellezîne âmenû:** "Bir de iman edenlerdir." O iman edenlerin halleri nedir? **Ellezîne yukîmûnes salât:** "Onlar namazlarını ikame ederler." Namazlarını Allah'ın huzurundaymış gibi kılarlar. Namaz ile kıyamda dururlar, Allah'ın huzurunda dururlar. Namaz onları yerde sürünmekten kurtarıp ayağa kaldırır, Allah'ın huzurunda durdurur ve Allah'ın huzurunda yürütür, yolunda yürütür. Namazı ikame etmek bu demektir! **Ve yu'tûnez zekât:** "(Onlar) Temizlenmek için verirler." Allah'ın bu ayette kastettiği zekât sadece parayı, malı paylaşmak değildir. Temizlenmek için verirler demek tertemiz olup Allah'ın huzuruna layık olmak için Allah yolunda ilminden, malından, vaktinden, zamanından, hayatından verirler demektir. **Ve hum râkıûn:**[9] "Bir de onlar rükû ederler (Allah'ın emri karşısında eğilirler)."

Ve men yetevellallâhe ve resûlehu vellezîne âmenû: "Kim Allah'ı, resulünü ve mü'minleri veli edinirse (dost edinirse)." **Fe inne hızbellâhi humul gâlibûn:**[10] "Muhakkak ki Allah'ın tarafında olanlar galip gelir." Allah'tan yana duranlar galip gelir, Allah onları galip getirir. Allah'ın tarafında duranlar; Allah'ı, resulünü ve

[9] Mâide /55
[10] Mâide /56

mü'minleri dost olarak kabul edenler ve birbirinin imanına bahane aramayanlardır.

Allah imanı zayi etmez. Allah bunu ehl-i kitap için; yani Yahudi ve Hristiyanlar için söylüyor. Allah, müşrikler şirk koştuğu için bir mü'minin bir müşrikle evlenmesinin haram olduğunu söyledi; ama Yahudi ve Hristiyanın kadınları ve kızlarıyla mehirlerini vermek şartıyla nikâhlanabilirsiniz[11] buyurdu.

Bu ayet indiğinde sahabeler "biz Yahudi ve Hristiyanla nasıl evleniriz" demiş, bunun üzerine Allah ayet indirip "kim imanı inkâr ederse ameli boşa gitmiştir, ahirette ziyana uğrayanlardandır[12] buyurmuştur. İmanları tahrif olmuş, deforme olmuş, imanlarına şirk karışmış olsa da onlar ehl-i kitaptır. Allah onların imanını yok saymaz ve onları müşriklerle bir tutmaz, dedi Allah.

Bir Yahudi'nin, Hristiyan'ın imanını dahi yok sayamıyorsak acaba bir mü'minin imanını zayi eder, yok sayarsak ne olur! Bu iman isterse zerre kadar olsun! Biri "ben Allah'a, resulüne ve ona indirilene iman ettim" dediyse o artık mü'mindir. Onu Müslüman olarak, kardeşimiz olarak kabul etmemiz gerekir. "Lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" dediyse bu durumda isterse bütün günahları işlemiş, bütün yanlışları yapmış olsun o bizim kardeşimizdir. İmanını zayi edemeyiz, yok sayamayız.

Allah ayet-i kerimede **"muhakkak ki mü'minler sadece kardeştir"**[13] buyurmuştur. Bu yüzden hiç kimsenin bir yanlışına, bir eksiğine bakıp ona "sen mü'min değilsin" diyemezsin; çünkü böyle söylersen onun imanını yok saymış, zayi etmiş olursun. Bir mü'min böyle bir riski göze alamaz. Onda takvadan zerre kadar eser varsa, Allah'a karşı zerre kadar kendini sorumlu hissediyorsa bunu yapamaz!

[11] Mâide /5
[12] Maide /5
[13] Hucurât /10

Bu genel olarak cehaletten dolayı yapılan bir şeydir. Bakıyorsun biri hiç farkında olmadan, bilmeden bir insanı veya bir topluluğu, bir cemaati küfürle itham edip "onlar yanlış yoldadır" diyor! Hâlbuki nerden biliyorsun! Allah ayet-i kerimede **"sizden bir cemaat başka bir cemaati eleştirmesin, çekiştirmesin. Belki o çekiştirdikleri onlardan daha hayırlıdır"**[14] buyurmadı mı! Herkesin kendi imanının hesabını yapması gerekir. Allah hiç kimsenin imanını zayi etmez. Bize de düşen hiç kimsenin imanını yok saymamaktır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bununla ilgili olarak *"biri birine kâfir deyip onu küfürle itham etse bu söz havada kalmaz. Eğer kâfir dediği insan gerçekten kâfirse söz ona gider; ama kâfir değilse sözü kendisine geri döner ve kendisi kâfir olur"*[15] buyurmuştur. Bu yüzden konuşurken Allah'tan haşyet duymamız gerekir. Hiç kimse için "bu kâfirdir, bu münafıktır, bu cehennemliktir" diyemeyiz, dememiz gerekir; çünkü böyle söylersek ve o kişi de dediğimiz gibi değilse o halde sözümüz bize geri döner. Aynı şekilde Allah'ın "mü'min" dediği birine "kâfir" dersek rabbimize ters düşmüş oluruz. Bu çok ağır bir durumdur! Bunun olmaması için dikkatli olmamız ve mü'min kardeşlerimizi kâfirlikle ithaf etmememiz gerekir.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)!" **Lâ tettehızûllezînettehazû dînekum huzuva:** "Dininizi alaya alanları (dost) edinmeyin." **Ve leiba:** "Oyun ve eğlence yerine koyanları." **Min ellezîne ûtûl kitâbe min kablikum:** "Sizden önce kendisine kitap verdiklerimizden birileri (bunu yaparsa onları dost edinmeyin)." **Vel kuffâra evliyâe:** "Bir de kâfirleri dost edinmeyin (veli edinmeyin)." **Vettekûllâh:** "Allah'a

[14] Hucurât /11
[15] Buhari, Edeb, 73/Müslim, İman, 111

karşı takva sahibi olun." Allah'a karşı sorumluluğunuzu unutmayın. **İn kuntum mu'minîn:**[16] "Eğer siz mü'minseniz."

Mü'min olduğunuzu iddia ediyorsanız o halde kendisine daha önce kitap verdiklerimiz veya kendini mü'min olarak takdim edenler dininizle alay ediyorsa, dininizi oyun ve eğlence yerine koyuyor, onunla şaka yapıyorsa onları dost edinmeyin. Aynı şekilde açıktan kâfir olanları da dost edinmeyin. Siz Allah'a karşı sorumlusunuz. Onları dost edinir, veli edinir, onlarla samimi olursanız bu durumda Allah'a karşı takvalı olmamış, sorumluluğunuzu unutmuş olursunuz. Eğer mü'minseniz böyle yapmayın, böyle yaparsanız mü'min olmazsınız, dedi Allah.

Ehl-i kitabı sadece Yahudi ve Hristiyan olarak anlamamamız gerekir. Bize de kitap verilmiş mi? -Elbette ki verilmiş! Bize de Kur'an verilmiştir. Bu durumda kitabımızdan yüz çevirirsek biz de Allah'ın ayette bahsettiği ehl-i kitap gibi olmuş oluruz; çünkü bize de kitap verildiği halde kitabımızı ciddiye almamış, kitabımıza karşı sorumluluğumuzu yerine getirmemiş oluruz.

Meselullezîne yunfikûne emvâlehum fî sebîlillâh: "Mallarını Allah yolunda sarf edenlerin misali şöyledir." Allah misal veriyor. **Ke meseli habbetin enbetet seb'a senâbile:** "Bir tanede yedi sümbül veren ekine benzer." Yani toprağa bir adet tane atıyorsun; ama o topraktan yedi tane başak çıkıyor. **Fî kulli sunbuletin mietu habbetin:** "Her bir sümbülde (her bir başakta) yüz adet tane vardır." Toprağa attığın tanede yedi başak çıkıyor, başağın her birinde ise yüz adet tane vardır. Dolayısıyla toprağa attığın bir adet tane toplam yedi yüz tane olarak geri geliyor. Allah, malını kendisi yolunda sarf edenlerin durumunu misal veriyor. Yani biri Allah yolunda bir verdiğinde Allah ona yedi yüz olarak ikram eder. Tabi ikramı sadece bu kadar değildir. **Vallâhu yudâifu li men yeşâ':** "Allah dilediği kimse için de bunu

[16] Mâide /57

fazlalaştırır (ziyadeleştirir, arttırır)." Yedi yüz en az olanıdır. Yoksa sadece yedi yüzle de kalmaz. Allah bire yedi yüz, bire bin, hatta hesapsız verir. **Vallâhu vâsiun alîm:**[17] "Allah, vasi' ve âlimdir." Allah, lütfu bol olandır, bire yedi yüz verendir. Bir de dilediğine; yani hak edene yedi yüzden sonra da arttırandır.

Fe in kezzebûke: "Eğer onlar seni yalanlarsa." Kimse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i yalanlamıyor. Onu yalanlayanlar Allah'ın ayetlerini yalanlamış oluyor. Bu yüzden Allah "seni yalanlarlarsa; yani ayetlerimi yalanlarlarsa" buyurdu. **Fe kul:** "De ki:" **Rabbukum zû rahmetin vâsiah:** "Rabbinizin rahmeti vasi'dir (sınırsız geniş olandır)." **Ve lâ yuraddu be'suhu anil kavmil mucrimîn:**[18] "Bununla beraber (Allah'a karşı) cürüm işleyen toplumdan onun azabı geri çevrilemez." Hiç kimse Allah'ın azabından, gazabından onları koruyamaz.

Allah'ın rahmeti sınırsızdır, geniştir; ama biri bu rahmeti istemez ve rahmetten yüz çevirir, seni yalanlarsa bu durumda hiç kimse onları Allah'ın azabından, gazabından koruyamaz, bu azabı, gazabı onlardan geri çeviremez.

Yâ ıbâdıyellezîne âmenû: "Ey iman eden kullarım (ey iman ettiğini iddia eden kullarım)!" **İnne ardî vâsiatun fe iyyâye fa'budûn:**[19] "Muhakkak ki benim arzım (yaratmış olduğum arz, dünya, yeryüzü) geniştir. Sadece bana kulluk yapın." Derdiniz sadece bana âbdiyet olsun, kulluk olsun.

Mutlaka duymuşsunuzdur. "İnsanın vatanı doğduğu yer değil doyduğu yerdir" diye bir atasözü vardır. Bu yanlış bir düşüncedir. İnsanın vatanı doyduğu yer değil kulluğunu yapabildiği, Allah'a âbd olduğu yerdir. İnsan kulluğunu nerede güzel yapıyorsa yeri orasıdır. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.)

[17] Bakara /261
[18] Enam /147
[19] Ankebût /56

Efendimiz; *"biri falan yerde daha güzel komşular var, onlarla kulluğumu daha güzel yaşar, ibadetimi daha güzel yaparım deyip bir ev ötesine taşınırsa Allah yolunda hicret etmiştir"* buyuruyor. Biri kulluğunu daha güzel yapmak için bir ev öteye taşınsa ya da bir mahalleden başka bir mahalleye, bir şehirden başka bir şehre taşınsa Allah yolunda hicret etmiş demektir; çünkü niyeti Allah'a âbd olmak, kul olmak, Hz. İnsan olmaktır.

Kullu nefsin zâikatul mevt: "Muhakkak ki her nefis ölümü tadacak." **Summe ileynâ turceûn:**[20] "Sonra bize döndürüleceksiniz (bizim huzurumuza geleceksiniz)."

Vellezîne âmenû ve amilûs sâlihât: "O iman edip salih amel işleyen kimseler." **Le nubevviennehum minel cenneti gurafa:** "Onları cennet saraylarına koyacağız (yerleştireceğiz)." **Tecrîmin tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ:** "Onun altından (o cennetlerin, köşklerin altından) ırmaklar akar, onlar orada ebedi olarak kalırlar." **Ni'me ecrul âmilîn:**[21] "Amel işleyenlerin (salih amel işleyenlerin) ecri ne güzeldir!"

Ellezîne saberû: "Onlar ki sabrettiler." Onlar Allah yolunda cihad ederken, ibadet yaparken musibetlere, belalara sabrettiler. **Ve alâ rabbihim yetevekkelûn:**[22] "Ve onlar rablerine güvendiler (tevekkül ettiler)." Cennet ehli olanlar bunlardır.

Ve keeyyin min dâbbetin l'a tahmilu rızkahâ: "Yeryüzünde nice canlılar vardır ki onlar rızıklarını yanlarında taşımıyor." Rızıklarını insanlar gibi biriktirip yanlarında taşımıyorlar. **Allâhu yerzukuhâ ve iyyâkum:** "Allah onları da rızıklandırır, sizi de rızıklandırır." Yani yanında rızkın yoksa endişe etme. Allah nasıl ki rızkını yanında taşımayanları rızıklandırıyorsa seni de öyle rızıklandırır. **Ve huves semîul alîm:**[23] "Allah semi' ve âlimdir."

[20] Ankebût /57
[21] Ankebût /58
[22] Ankebût /59
[23] Ankebût /60

Allah her şeyi, her duayı işiten ve her şeyi bilendir. Herkesin durumunu en ince ayrıntısına kadar bilen aynı şekilde herkese nasıl muamele yapılması gerektiğini bilendir.

Ve le in seeltehum men halakas semâvâti vel ard: "Eğer onlara 'gökleri ve yeri kim yarattı' diye sorsan." **Ve sehharaş şemse vel kamer:** "Güneş ve Ay kimin emrindedir (diye sorsan)." **Le yekûlunnallâh:** "Derler ki: Allah." Gökleri ve yeri yaratan Allah'tır. Ay ve Güneş, gece ve gündüz Allah'ın emrindedir, derler. **Fe ennâ yu'fekûn:**[24] "O zaman (onlara sor) nasıl çevriliyorsunuz?" Allah'tan başka tarafa nasıl dönüyorsunuz, Allah'a nasıl güvenmiyor, tevekkül etmiyorsunuz!

Allâhu yebsutur rızka li men yeşâu min ibâdihî: "Allah, kullarından dilediğine rızkı genişletir, açar." **Ve yakdiru lehu:** "Dilediğine de kısar." Dilediğine rızkı daraltır, takdir eder; yani bir miktara bağlar. **İnnallâhe bi kulli şey'in alîm:**[25] "Muhakkak ki Allah her şeyi bilendir." Allah rızkı kime açacağını, genişleteceğini, kime de rızkı daraltacağını bilendir; yani Allah'ı hesaba çekip "niye bu böyle oldu, niye şuna şöyle muamele etti, şöyle ikram etti, niye bunun rızkını daralttı" deme! Allah her şeyi de, ne yaptığını da bilendir. Sana düşen; sadece Allah'ın hikmetini, muradını anlamaya çalışmaktır.

Ve le in seeltehum men nezzele mines semâi mâe: "Bir de onlara 'gökten yağmuru kim indiriyor' diye sorsan." **Fe ahyâ bihil arda min ba'di mevtihâ:** "Yeryüzünü ölümünden sonra kim diriltiyor (diye sorsan)." **Le yekûlunnallâh:** "Derler ki: Allah." **Kulil hamdu lillâh:** "De ki: (O zaman) Hamd Allah'adır." Allah övgüye, hamda layıktır, onun her işi güzeldir. **Bel ekseruhum lâ ya'kılûn:**[26] "Hayır, onların çoğu akıllarını kullanmazlar." Akıllarını kullansalar

[24] Ankebût /61
[25] Ankebût /62
[26] Ankebût /63

Allah'a güvenir, tevekkül eder ve rızkın Allah'a ait olduğuna iman ederler.

Ve mâ hâzihil hayâtud dunyâ illâ lehvun ve laibun: "Bu dünya hayatı oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir." Dünyanın içinden ahireti kazanmayı çekip çıkarırsan geriye oyun ve eğlenceden başka bir şey kalmaz. **Ve inned dârel âhırate le hiyel hayevân:** "Yaşanılacak asıl hayat ahiret yurdudur." Yaşanacak asıl hayat ahiret hayatıdır. **Lev kânû ya'lemûn:**[27] "Ne olurdu bilmiş olsalardı (bunu anlamış olsalardı)!"

Ve lillâhi mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard: "Göklerde ve yerde her ne varsa hepsi Allah'ındır (Allah'a aittir)." **Ve lillah:** "(Hepsi) Allah içindir." Allah'ın hepsi üzerinde bir muradı vardır. Allah başka bir ayet-i kerimede **"yerde, gökte her ne varsa hepsi rabbini hamd ile tesbih eder"**[28] buyurmuştur. Bu yüzden her şey tesbih halinde, hamd halinde, zikir halindedir. **Li yecziyellezîne esâû bimâ amilû:** "Bununla beraber sonuç itibariyle kötülük yapanları yaptıklarıyla cezalandıracağız." **Ve yeczîyellezîne ahsenû bil husnâ:**[29] "Ve kim güzel davranırsa onları da güzellikleriyle mükâfatlandıracağız (onlara da güzellik vereceğiz)."

Allah, kuluna kendinden güzellik verir. El Esmau'l Husna Allah'ın güzelliğidir. Rauf ve Rahim isimleri Allah'ın isimleridir. Allah nasıl ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için **"o rauf ve rahimdir"**[30] buyurmuş, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i isimleriyle isimlendirmişse kullarını da isimleriyle isimlendirir. Allah aynı şekilde Hz. İbrahim için "o halimdi"[31] buyurmuş, Hz. İbrahim (a.s.)'ı da kendi ismiyle isimlendirmiştir. Bu, Allah'ın bütün isimleri

[27] Ankebût /64
[28] İsrâ /44
[29] Necm /31
[30] Tevbe /128
[31] Tevbe /114, Hûd /75

için böyledir. Kim bir güzellik yaparsa Allah onu kendi güzelliğiyle güzelleştirir; yani ona isimlerinin tecellisini ikram eder.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Biri Allah'ın hangi ismine göre güzellik yaparsa Allah ona o güzellikle ilgili isminden verir. Mesela; bir kul, Allah'ın kullarına, mahlûkata ikram ederse Allah ona Kerim ismini verir. Mahlûkata merhametli davranırsa bu defa Rahim ismini ona ikram eder ve onu rahim bir kul yapar. Aynı şekilde insanları yanlışından, hatasından dolayı affederse Afuvv ismiyle tecelli edip onu afuvv yapar. İnsanları mağfiret ederse Ğafur ismini ona ikram eder. İnsanları mahlûkatı severse bu durumda Allah ona Vedud ismini verir ve hem Allah onu sever hem de onu insanlara sevdirir. Kısacası kul, Allah'ın hangi ismiyle amel eder, hangi ismiyle güzellik yaparsa Allah da o isimle kulunu güzelleştirir.

Yanlış yapanların cezası da yaptıklarına karşılık cezadır, dedi Allah. Biri bir kötülük yaptı mı kötü olur, Allah'tan uzaklaşır; yani Allah fıtrat itibariyle onu yaratırken ona verdiği ismini, güzelliğini bu defa ondan alır. Böylelikle o da Allah'ın verdiği güzelliği kaybeder.

Ellezîne yectenibûne kebâiral ism: "O kimseler ki günahların büyüklerinden içtinap ederler (sakınırlar, kaçınırlar)." Büyük günahlardan kaçınırlar. **Vel fevâhişe:** "Ve fuhşiyattan (kaçınırlar)." Fahşa sadece fuhuş demek değildir. Evet, fuhuş da fahşaya girer; ama sadece fuhuş fahşa demek değildir. Fahşa demek; aşırılık, aşırı gitmek, haddini aşmak demektir. Örneğin; ticaret yapan biri malını değerinin iki misline satsa sattığı malı fahiş fiyatla, değerinden aşırı bir fiyatla satmış; yani ticarette fuhşiyat yapmış, ticarette fahişe olmuş olur. Bu, hayatın her alanı için geçerlidir. Bu yüzden fahşayı, fahişi sadece fuhuş olarak değil her alanda aşırılık olarak anlamamız gerekir. Evet, onlar fevahişten sakınırlar. **İllâl lemem:** "Küçük kusurlar hariç." Onlar

büyük günahlardan kaçınırlar; ama küçüklerinde hataya düşebilirler.

Küçüklerinde hataya düşmek ne demektir?

Örnek vermek gerekirse zina fuhşiyata girer. Bununla beraber bir de küçük zinalar vardır; yani gözün, kulağın ve elin zinası vardır. Bunlar asıl zinanın yanında küçük kalanlardır. Allah'ın bu ayette kastettikleri de zinadan kaçınır; ama bu küçüklerinde hataya düşebilir. İşte, düşebilecekleri küçük hatalar demek bu demektir. Biri günahların büyüğünden kaçınırsa Allah onların küçük günahlarını siler, yok sayar ve onları mağfiret eder; çünkü sakınmış, kaçınmış, kendini korumaya çalışmış ve büyük günahtan içtinap etmiştir.

İnne rabbeke vâsiul mağfirah: "Muhakkak ki senin rabbinin mağfireti sınırsız geniş olandır." Allah mağfireti sınırsız ve geniş olduğu için mağfiret eder. **Huve a'lemu bikum iz enşeekum minel ard:** "O sizi yeryüzünde yaratırken sizi biliyordu." **Ve iz entum ecinnetun fî butûni ummehâtikum:** "Siz daha annelerinizin karnında ceninken de (sizi biliyordu)." Yani Allah sizin ne yapacağınızı biliyordu. Bu yüzden size muameleyi ona göre yapıyor. Sizi affediyor, mağfiret ediyor ve size kazanmanız için her türlü imkânı sunuyor.

Fe lâ tuzekkû enfusekum: "Nefsinizi temize çıkarmayın (nefsinizi savunmayın)." Yani Allah sizi biliyor. Hal böyleyken "ben iyiyim, ben doğruyum, ben güzel yaptım" diyerek nefsinizden yana durup nefsinizi savunmayın. **Huve a'lemu bi menittekâ:**[32] "O, hanginizin takva sahibi olduğunu en iyi bilendir." Hanginizin Allah'a karşı sorumluluğunu bilip yerine getirdiğini en iyi bilendir. Aynı şekilde hanginizin kendini fahşadan, yanlıştan, büyük

[32] Necm /32

günahlardan koruduğunu en iyi bilendir. Nefsinizi savunup kendinizi temize çıkarmaya çalışmayın, Allah bunu zaten biliyor.

E fe raeytellezî tevellâ:[33] "O yüz çevireni gördün mü?" Allah'tan yüz çevireni, onun peygamberinden, vahyinden yüz çevireni gördün mü?

Ve a'tâ kalîlen ve ekdâ:[34] "Birazcık verip de sonra vermekte direneni." Allah yolunda önce biraz infak edip veriyor, sonra iş Allah yolunda tekrar infak etmeye gelince "ben zaten verdim" diyor ve vermemek için direniyor. Onu gördün mü, dedi Allah.

E indehu ilmul gaybi fe huve yera:[35] "Gaybın bilgisi onun yanında mıdır ki (öyle mi görüyor)?" Kendini garantiye aldığını mı zannediyor, ondan mı böyle davranıyor. O gaybı mı biliyor, gaybın ilmi onun yanında olduğu için mi böyle yapıyor!

Müşrikler "biz İbrahim'in torunlarıyız. O bizim atamızdır, dedemizdir; dolayısıyla İbrahim'e yakın olan biziz" demişti. Şimdi okuyacağımız ayet bununla ilgilidir. **İnne evlen nâsi bi ibrâhîme lellezînettebeûhu:** "İbrahim'e yakın olanlar, insanlardan ona tabi olanlardır." **Ve hâzan nebiyy:** "Bir de bu peygamber." Allah bunu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için buyurmuş ve onun Hz. İbrahim (a.s.)'a yakın olduğunu beyan etmiştir. **Vellezîne âmenû:** "Bir de (bu peygambere) iman edenler (ona yakındır)." **Vallâhu veliyyul mu'minîn:**[36] "Allah mü'minlerin velisidir." Kim mü'minse Allah onun velisidir, dostudur.

Veddet tâifetun min ehlil kitâbi lev yudillûnekum ve mâ yudıllûne illâ enfusehum: "Ehl-i kitaptan bir grup sizi saptırmak istedi. Böyle yapanlar sadece kendileri sapıtır." Başkalarını

[33] Necm /33
[34] Necm /34
[35] Necm /35
[36] Âl-i İmrân /68

saptırmaya çalışanlar, sadece kendileri sapar. **Ve mâ yeş'urûn:**[37] "(Onlar kendileri sapmış da) Bunun şuurunda (farkında) değildirler."

Yâ ehlel kitâbi lime tekfurûne bi âyâtillâh: "Ey ehl-i kitap (ey kitap verdiklerimiz)! Niçin Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorsunuz?" Bu hitaba Kur'an ehli de dâhildir. **Ve entum teşhedûn:**[38] "Hem de siz buna şahitken (bile bile nasıl inkâr ediyorsunuz)?" Yani hakkı, hakikati nasıl örtüyor, nasıl yok sayıyorsunuz! Allah bu hitabı Yahudi'ye veya Hristiyan'a değil bize yapıyor. Yoksa Allah'ın onlara verdiği cevap zaten bellidir. Bizim "acaba Allah bu ayette bize ne söylüyor" deyip tefekkür etmemiz ve ayetleri öyle anlamamız gerekir; çünkü biz de ehl-i kitabız. O halde şahit olmamıza, şehadet getirmemize rağmen Allah'ın ayetlerini yok sayıyor, üstünü örtüyorsak kâfir olduk demektir.

Ya ehlel kitâbi lime telbisûnel hakka bil bâtıl: "Ey ehl-i kitap (kitap verdiklerimiz)! Niye hakkı batılla karıştırıyorsunuz?" Yani neden biraz doğru, biraz yalan, yanlış söylüyorsunuz. Biraz iman ediyor, biraz küfrediyor, biraz mü'min, biraz da kâfir gibi oluyorsunuz! **Ve tektumûnel hakka:** "Niye hakkı ketmediyorsunuz (gizliyorsunuz)?" **Ve entum ta'lemûn:**[39] "Hem de siz bunu biliyorsunuz." Yani bunu bile bile yapıyorsunuz.

Ve kâlet tâifetun min ehlil kitâb: "Ehl-i kitaptan bir kısmı bir (taife)." **Âminû billezî unzile alellezîne âmenû vechen nehâri vekfurû âhirahu:** "(Birbirlerine) Dediler ki: Mü'minlere karşı gündüzün başlangıcında (sabahleyin) mü'min gibi (iman etmiş gibi) davranın (biz iman ettik deyin) günün sonunda da (akşam da) inkâr edin (biz iman etmekten vazgeçtik deyin)." **Leallehum yerciûn:**[40] "Eğer böyle yaparsanız (onlar da size bakar) belki onlar

[37] Âl-i İmrân /69
[38] Âl-i İmrân /70
[39] Âl-i İmrân /71
[40] Âl-i İmrân /72

da (dinlerinden) dönerler." Belki size bakıp "bu dine girenlerden sonra tekrar çıkanlar vardır, sabah iman edip akşam da eski hallerine dönüyorlar o halde biz de onlar gibi yapalım" derler ve belki sizinle beraber dinden dönerler, diyorlar!

Ve lâ tu'minû illâ li men tebia dînekum: "Bir de sizin dininizden başkasına tabi olmayın (uymayın dediler)." **Kul innel hudâ hudallâh:** "(Onlara) De ki: Hidayet, Allah'ın hidayetidir." Allah'ın hidayetinden başka hidayet yoktur. Herkes kendine göre bir yol seçip kendi yolunu hidayet zannedebilir; ama hidayet Allah'ın hidayeti, Allah'ın vahyettiği Kur'an'ın hidayetidir. **En yu'tâ ehadun misle mâ ûtîtum:** "(Onlar birbirlerine der ki) Size verilenin benzeri başkasına verilmiş demeyin." Yani bir tek biz Müslüman'ız, bir tek biz Allah'ın kuluyuz, mü'miniz deyin. Allah başkasına da vahyetmiş veya din göndermiş demeyin. **Ev yuhâccûkum inde rabbikum:** "Rabbinizin huzurunda size deliller getireceklerine de (ihtimal vermeyin, inanmayın)." **Kul innel fadla bi yedillâhi, yu'tîhi men yeşâ:** "De ki (onlara) fazilet (lütuf) Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir." Bu, sizin söylemenizle olacak şey değildir. **Vallâhu vâsiun alîm:**[41] "Allah vasi' ve âlimdir." Allah, lütfu ve fazileti geniş olandır. Allah onu isteyenlere verir. Yoksa kendi kendine din üretip kendini hakta zannedenlere, "biz peygamber çocuğuyuz, peygamberin torunlarıyız" diyenlere vermez, sadece isteyene ve isteyip çabasını, gayretini bu yolda sarf edene verir.

Yahtassu bi rahmetihî men yeşâ': "(Allah) Rahmetini dilediğine, dileyene tahsis eder." **Vallâhu zul fadlil azîm:**[42] "Allah büyük azim lütuf sahibidir."

Ve enkihûl eyâmâ minkum ves sâlihîne min ibâdikum ve imâikum: "Erkek olsun kadın olsun sizden bekâr olanları, elinizin

[41] Âl-i İmrân /73
[42] Âl-i İmrân /74

altında bulunup evlenme çağına gelmiş olanları evlendirin (nikâhlandırın)." **İn yekûnû fukarâe:** "Eğer (onlar) fakir iseler." **Yugnihimullâhu min fadlihî:** "Allah, fazlından onları zenginleştirir." **Vallâhu vâsiun alîm:**[43] "Allah vasi' ve âlimdir." Allah'ın fazlı, rahmeti, rızkı geniştir.

Allah "erkek olsun kadın olsun aranızdan evlenme çağına gelenleri evlendirin" buyururken şimdi mü'minler olarak böyle yapmıyor, bunun yerine evlenmeyi isteyenler için evi, eşyası, işi olsun diyoruz; ama Allah böyle söylemiyor. Bu hal mü'mince bir tavır, bu bakış mü'mince bir bakış değildir. Mü'min olarak gençlerimizin harama düştüğünün, harama baktığının endişesini taşımıyoruz. Öyle gençlerimiz var ki yaşı otuza gelmesine rağmen onun için "küçüktür, çocuktur, henüz bir işi yoktur" diyoruz!

Allah "evlenme çağına geldiklerinde onları evlendirin. Fakirlerse, bir şeyleri yoksa Allah'a güvenin, Allah onları zenginleştirir" buyurdu. Bunun dışında kim ne söylere söylesin söylediği Allah'ın vahyine uymuyorsa bu durumda Allah'a ters düşmüştür. Böyleleri bir de "ben çocuğumun hesabını yapıyorum, onun iyiliğini düşünüyorum" diyorlar! Onların iyiliğini düşünmek böyle değildir! Onların iyiliğini düşünmek önce ahiretlerini, ebedi hayatlarını, onların günaha düşmemesini düşünmektir. Bu yüzden Allah'ın kitabına, Kur'an'a iman ediyorsak o halde ayetleri hayatımıza geçirmemiz ve rabbimizin bize emrettiklerini yapmamız gerekir.

Ve in yeteferrekâ yugnillâhu kullen min seatihî: "Eğer (karı ve koca birbirlerinden) ayrılırlarsa Allah her birini bol nimetinden zenginleştirir." **Ve kânallâhu vâsian hakîmâ:**[44] "Muhakkak ki Allah vasi' ve hakimdir." Rızkı, lütfu ve hikmeti geniş olandır. Bu yüzden Allah lütfuyla onları aç bırakmaz.

[43] Nûr /32
[44] Nisâ /130

Bekârlarımızı evlendirmemekle yaptığımız hatayı bir de mü'min olarak boşanma konusunda yapıyoruz. Öyleleri var ki anlaşamadığı halde "bizim âdetimizde, örfümüzde boşanmak yoktur" diyor ve kavga etmeden, gürültü yapmadan ayrılmıyorlar. Bunlar sözde mü'mindir! Allah "anlaşamıyorsanız iyilikle, güzellikle ayrılın" buyurdu. Siz mü'min kardeşisiniz, evlendiğinizde bu kardeşliğiniz ortadan kalkmaz, kardeşlik hukukunuz devam eder. Aynı şekilde ayrıldığınızda da devam eder. Anlaşamadınız, ayrıldınız diye düşman değilsiniz. Bu yüzden evliliği yürütemediyseniz Allah'ın beyan ettiği gibi güzellikle ayrılın. Merak etmeyin Allah lütfuyla sizi muhtaç bırakmaz. Korkup endişe etmeyin, birbirinize azap etmeyin, birbirinizin ahiretini cehenneme çevirmeyin. Unutmamamız lazım ki bir yuvada sürekli olarak huzursuzluk varsa, kavga varsa, gürültü varsa kısacası o yuva cehenneme dönmüşse eşlerin dünya hayatı da, ebedi hayatı da cehennem olur.

Oysaki evli olan mü'minler birbirleri için yol arkadaşıdır. Onlar ebedi hayatlarını kazanmaya çalışırken birbirleriyle yol arkadaşlığı yapar. Cennetin yolcuları olup cennet hayatını beraber kazanmaya çalışırlar. Bu yüzden biri, Allah için bir şeyler yapmaya çalışırken ötekinin ona yardımcı olması gerekir; ama yardımcı olmak yerine onun ayağına bağ oluyorsa eş olmamıştır, dolayısıyla bu evlilik Allah'ın muradındaki evlilik değildir. Yapmamız gereken şey; Allah'ın muradını üzerimizde, ailemizde gerçekleştirmeye çalışmak ve yuvamızı cennete çevirmektir. Yoksa birbirimize ayak bağı olmak ve hayatımızı cehenneme çevirmek değildir.

İnnellezîne teveffâhumul melâiketu zâlimî enfusihim: "Melekler kendilerine (nefislerine) zulmedenlerin canlarını aldığı zaman." **Kâlû fîme kuntum:** "Ne yapıyorsunuz (ne iştesiniz, bu haliniz nedir) diye (onlara) sorarlar." Durumları kötüdür ki bunu soruyorlar. **Kâlû kunnâ mustad'afîne fîl ard:** "Onlar derler ki: Biz

bu yeryüzünde (dünyada, bulunduğumuz yerde) zayıf olanlardık (zayıf olanlarız, gücümüz yetmiyordu)."

Güçlerinin yetmediği şey nedir?

Kendi kendilerine bahane üretmişler. Nefislerine, şeytana, şeytanlaşmış insanlara karşı zayıf düşmüş ve kendilerine zulmetmişler; yani Allah'ın vahyine uymak yerine ortama uymuşlar! Bu yüzden "biz zayıftık, gücümüz yetmediği için âdete, örfe, çevremize uyduk" derler.

Kâlû e lem tekun ardullâhi vâsiaten fe tuhâcirû fîhâ: "(Melekler onlara) Der ki: Allah'ın arzı geniş değil miydi, niye hicret etmediniz?" Kulluğunuzu yapamadıysanız ve onlara uymak zorunda kaldıysanız o halde niye hicret etmediniz, Allah'ın arzı geniş değil miydi? **Fe ulâike me'vâhum cehennem:** "Onların gideceği yer cehennemdir." Allah onlardan bu mazereti kabul etmez, onların gideceği yer cehennemdir. **Ve sâet masîrâ:**[45] "(O) Ne kötü gidiş yeridir!"

İn tekfurû: "Eğer inkâr ederseniz." **Fe innallâhe ganiyyun ankum:** "Allah'ın size ihtiyacı yoktur." **Ve lâ yerdâ li ibâdihil kufra:** "Ama (Allah) kullarının küfrüne razı olmaz." Kulların kendi iradeleriyle tercihlerini kabul eder; ama kullarının küfrüne, kâfir olmalarına rıza göstermez, bundan razı değildir. **Ve in teşkurû:** "Eğer şükrederseniz." **Yerdahu lekum:** "(O zaman) Sizden razı olur." Küfrün karşılığı şükürdür; yani şükürsüzlük küfürdür. Şükür demek Allah'a teşekkür etmek, Allah'ın kendisine yaptığı muameleyi kabul etmek demektir.

Ve lâ teziru vâziratun vizra uhrâ: "Hiç kimse bir başkasının yükünü yüklenmez." Hiç kimse başkasının yükünü taşımaz. Kim ne yaparsa kendisine yapmıştır. Yoksa hiç bir günahkâr bir başkasının günahını yüklenmez, onun yükünü çekmez. **Summe ilâ rabbikum**

[45] Nisâ /97

merciukum: "Sonra dönüşünüz rabbinizedir." **Fe yunebbiukum bimâ kuntum ta'melûn:** "Sonra (o) size yaptıklarınızı haber verecek." Yaptığınız her şeyi size haber verecek. **İnnehû alîmun bi zâtis sudûr:**[46] "O, göğüslerde gizli olanı bilendir." Siz göğsünüzde neyi gizlerseniz gizleyin o bunu bilendir, niyetinizi bilendir.

Ve izâ messel insâne durrun deâ rabbehu munîben ileyh: "İnsana bir zarar dokunduğunda bütün gönlüyle rabbine dönüp (o sıkıntısının giderilmesi için) ona dua eder." **Summe izâ havvelehu ni'meten minhu:** "Sonra (Allah o sıkıntıyı giderip) kendisine bir nimet tattırdığında (nimeti verdiğinde)." **Nesiye mâ kâne yed'û ileyhi min kabl:** "Daha önce dua ettiğini (rabbini) unutur." Sanki hiç dua etmemiş gibi rabbini unutur. **Ve ceale lillâhi endâda:** "(Yetmez) Bir de Allah'a şirk koşar."

Allah, insana musibet verdiğinde insan bütün gönlüyle Allah'a yönelir ve ona dua eder, Allah musibeti kaldırıp ona nimeti tattırınca da rabbini unutur. Üstelik bir de Allah'a şirk koşar.

Nasıl?

Bir sıkıntısı olduğunda Allah'a dua edip "bana yardım et diyor" sonra Allah duasını kabul edip ona yardım ettiğinde bu defa kendisine yardım eden rabbini unutup "falancalar bana yardım etmeseydi bu sıkıntım gitmezdi, falancalar yardım etmeseydi bu nimeti almazdım" diyor! Böyle söylediğinde Allah'ı yok saymış olur. Sanki sıkıntısını giderip ona nimeti ikram eden Allah değil de falancalarmış gibi başkalarını Allah'a şirk koşar. Hâlbuki sıkıntısının gitmesi için Allah'a dua etmişti. Sıkıntısı bitince "Allah duamı kabul edip beni kurtardı" demek yerine başkalarının ona yardım ettiğini düşünür ve Allah'ı yok sayar.

Li yudılle an sebîlihi: "Bir de onun yolundan (Allah yolundan) sapar." Onun yolundan sapar ve saptırır. "Falancalar

[46] Zumer /7

bana yardım etti de sıkıntımdan kurtuldum" deyince hem kendisi sapmış olur, hem de böyle söyleyerek başkalarının sapmasına sebep olur. Bilmemiz lazım ki nimet nerden gelirse gelsin aslında Allah'tan gelmiştir. Duamızı kabul eden ve bize yardım eden Allah'tır. Bu yüzden rabbimizi unutmayıp şükrümüzü her anda ona yapmamız ve bize gelen nimetleri başkasından değil rabbimizden bilmemiz, böylelikle hiç kimseyi rabbimize şirk koşmamamız lazım. **Kul temetta' bi kufrike kalîla:** "De ki (onlara) Küfrünüzle biraz zevklenin." **İnneke min ashâbin nâr:**[47] "Çünkü sen ateş ehlisin." Böyle yapanlara "sen cehennem ehlisin" de.

Allah bu halde olanların cehennem ehli olduğunu buyurdu. O halde bizim de "acaba nimet gelince rabbimizi unutuyor muyuz yoksa şükrümüzü rabbimize mi yapıyoruz" diye kendimize bakmamız gerekir. Eğer bir musibet geldiğinde bütün gönlümüzle Allah'a dönüp, tövbe ve istiğfar edip bu sıkıntının giderilmesi için Allah'a yalvarıyor sonrasında ise Allah bu sıkıntıyı giderip bize nimet ikram ettiğinde "falanca bana yardım etti, destek oldu da bu sıkıntım gitti ve bu nimeti kazandım" diyorsak Allah'a şirk koşmuş, onu unutmuşuz demektir.

Şirke düşmememiz için "sıkıntımı kaldıran, duamı kabul edip bana bu nimeti ikram eden rabbime hamdolsun" dememiz gerekir. Gerisi vesile olmuş olabilir. Allah, birini vesile etmişse ona da teşekkür etmemiz lazım. Sıkıntının giderilmesine de, nimetin verilmesine de vesile olan zaten kazanmıştır. Başta Allah'a yakınlığı, Allah'ın rahmetini, sevgisini kazanmıştır. Bize düşen; onu sadece vesile olarak bilip teşekkür etmek, nimeti ise rabbimizden bilip şükrümüzü, hamdimizi ona yapmaktır.

Allah **"onlara de ki: küfrünüzle biraz zevklenin"** buyurdu. Demek ki nefis böyle söylemekten zevk alıyormuş! Nimeti sadece başkalarından değil kendinden bilip "ben akıllıydım, işi

[47] Zumer /8

biliyordum, bakın işi nasıl hallettim" dersen yine Allah'a şirk koşmuş olursun. Nefis bu küfürle zevklenir. Allah bu halde olanlar için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap edip "onlara cehennemlik olduklarını söyle" buyurdu. Bu yüzden herkes, nefsi ona "ben akıllı olduğum için başardım, ben kazandım, ben yaptım" dediğinde kendi nefsine dönüp "sen bu halinle cehennemliksin, böyle yapma, rabbine şükret, rabbine hamd et" demelidir.

Em men huve kânitun ânâel leyl: "Yoksa o gece saatlerinde kalkıp." **Sâciden ve kâimen yahzerul âhirah:** "Ayakta durup, secde edip ahireti için hesap yapan." **Ve yercû rahmete rabbihî:** "Rabbinin rahmetini uman." Rabbi kendisine rahmet etsin diye gece kalkıp kıyamda duran ve secde edenler. **Kul:** "De ki." **Hel yestevîllezîne ya'lemûne vellezîne lâ ya'lemûn:** "Bunları yapanla yapmayan bir olur mu?" Gece kalkan, secde edip kıyamda duran, ahiretin hesabını yaparak rabbine yalvarıp yakaran biriyle bunları yapmayan biri nasıl bir olsun! Bunlar hiç bir olur mu! **İnnemâ yetezekkeru ulûl elbâb:**[48] "Bunu ancak gönül sahipleri anlar." Bu ikisinin bir olamayacağını temiz akıl sahipleri, gönlünü küfürden, şirkten temizlemiş olanlar, gönül ehli olanlar ve gönlü Allah'ın muhabbetiyle, iman ile dolu olanlar anlar.

Kul yâ ibâdıllezîne âmenû: "De ki: Ey iman eden kullarım!" Allah hitap ediyor. **İttekû rabbekum:** "Rabbinize karşı takva sahibi olun." Rabbinize karşı sorumluluğunuzu bilip kabul edin ve gereğini yerine getirin. **Lillezîne ahsenû fî hâzihid dunyâ:** "Bu dünyada güzellik yapanlara." **Haseneh:** "Güzellik vardır." Onlara hem dünyada hem de ahirette güzellik vardır. **Ve ardullâhi vâsiah:** "Allah'ın arzı geniştir." **İnnemâ yuveffes sâbirûne ecrahum bi gayri hisâb:**[49] "Muhakkak ki (Allah) sabredenlere ecrini hesapsız verecektir." Kim güzellik yaparsa ona güzellik vardır ve Allah'ın

[48] Zumer /9
[49] Zumer /10

arzı geniştir; yani nerede güzellik yapabiliyorsan oraya git, orada ol, buyurdu Allah.

Kul innî umirtu en a'budallâhe muhlisan lehud dîn:[50] "De ki: Bana dini (hayatımı) bütünüyle Allah'a has kılarak âbd olmam (yaşamam) emredildi." Bütün hayatımı Allah'a vakfetmem emredildi. Ayetler her bir mü'min için, Müslüman için aynı şekilde geçerlidir. Bu yüzden bu ayet bize de hitap ediyor. O halde yapmamız gereken şey hayatımızı Allah'a vakfederek yaşamaktır. Böyle yaparsak Hz. İnsan olur ve ebedi hayatımızı kazanmış oluruz. Aksi halde kazanmak hiç kimse için mümkün değildir.

Evet, hep birlikte rabbimizin El Vasi' ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya, rabbimizi Vasi' isminden tanımaya çalıştık. Allah'ın rahmetinin, affının, mağfiretinin ve ilminin geniş olduğunu sonsuz ve sınırsız olduğunu öğrendik. Bununla beraber bu ismi üzerimizde nasıl gösterebileceğimizi anlamaya çalıştık.

Allah hepimizi Vasi' ismine iman edenlerden eylesin. Allah bizi vasi' olduğuna, rahmetinin, ilminin, mağfiretinin, rezzaklığının sınırsız geniş olduğuna iman edenlerden eylesin. Allah bizi Vasi' isminin tecellisine mazhar eylesin. Gönlümüzü sınırsız genişletsin inşallah! Allah gönlümüzü cennet eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

[50] Zumer /11

EŞ ŞAKİR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın güzel isimlerini anlamaya ve rabbimizi El Esmau'l Husna'sından tanımaya çalışıyoruz. Geçen sohbetimizde El Vasi' ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın Eş Şakir ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah'ın Şakir ismi bir de Şekur ismi vardır. Şekur; şükredilmeye layık olan, şükrü hak eden demektir. Şakir ise şükreden manasına gelir. Evet, Allah bir de şükreder; yani teşekkür eder, aynı zamanda kullarını teşekkür edecek hale getirip kullarına teşekkür etme nimetini ihsan eder, ikram eder.

Hamd, şükrü de içine alır. "El hamdu lillâhi rabbil âlemîn" dediğimizde aynı zamanda şükretmiş, şakirlerden, şükredenlerden olmuş oluruz.

İster hamd etmek, ister şükretmek olsun, ister Allah'ı tesbih etmek isterse de takdis etmek olsun bunların hepsi Allah'ı sevmekle, imanla ilgilidir. İnsanın Allah'a hamdı, şükrü, tesbihi, takdisi sadece imanı kadardır; yani, Allah'ı sevdiği kadarıyladır. İmanı Allah'ı sevmek olarak anladıysak Allah'ın isimlerini anlarız; yani rabbimizi tanır, rabbimizin bizden ne istediğini anlarız. Böyle olmazsa kendi kendimize hayal kurarız; yani ibadetimizi yapar, yanlış yapmamaya çalışırız sonra da cennete gideriz diye hayal kurarız.

EŞ ŞAKİR

Allah, kulundan her bir nimete karşılık kendisine şükretmesini, teşekkür etmesini ister. Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ın nimetlerini toptan saymaya kalkışsanız da sayamazsınız"**[1] buyurmuştur. Yani Allah size o kadar çok nimet ihsan etmiş ki değil tek tek toptan saymaya kalkışsanız dahi size verdiği nimetlerin sayısını bitiremezsiniz. Bu durumda her bir nimete teşekkür etmemiz gerekir. Nimete teşekkür ettiğimizde, şükrettiğimizde o nimetin hakkını ödemiş oluruz.

Şükür, nimetin cinsiyle yapılmalıdır. Mesela; Allah zahiri olarak insana göz ve kulak vermiştir. O halde bunların şükrünü yapmak için insanın gözüyle Allah'ın emrettiği gibi hikmetle bakması, ayetleri okuyup anlamaya çalışması, kulağıyla da Allah'ın ayetlerini dinlemesi gerekir. Allah bir de insana akıl vermiştir. Aklın şükrünü yapmak için insanın olaylar karşısında Allah'ın emrettiği, bakmasını istediği gibi bakması, aklı ve iradesiyle anlamaya çalışarak hüküm vermesi, karar vermesi; yani Allah'a gitme kararı vermesi gerekir. Aynı şekilde Allah manevi olarak insana kendi ruhundan nefhetmiş, gönül vermiş, iman vermiş, aşk vermiş, muhabbet vermiş, hidayet vermiştir ki insanın bunların her biri için şükrünü eda etmesi; yani gerektiği gibi yapmaya çalışıp Allah'a teşekkür etmesi gerekir.

Ayetleri okurken Allah'ın şükretmeyenler için "nankör" dediğini, "kâfir" dediğini, "onlar Allah'a şirk koşuyor" buyurduğunu hep beraber görecek, anlayacağız inşallah.

Evet, Allah şakir ve âlimdir; yani Allah teşekkür eder ve kime teşekkür edeceğini en iyi bilendir. Allah âlim olduğu için teşekkürü hak edenleri bilendir ve şakirleri, şükredenleri yaptıklarıyla mükâfatlandırır, onlara şükrün karşılığını verir. Onları hamde, övgüye, şükre layık kılar.

[1] Nahl /18, İbrahîm /34

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz şükürle ilgili olarak *"nimete vesile olana teşekkür etmeyen Allah'a şükretmiş olmaz"*[2] buyurmuştur. Bu yüzden hiç kimse "nimeti Allah göndermiş o halde vesilesi önemli değildir" diyemez. Kulun önce nimete vesile olana teşekkür etmesi gerekir; çünkü Allah'ın Şakir ismi o kul üzerinde tecelli etmiştir. Dolayısıyla biri nimete vesile olana teşekkür ettiğinde aslında Allah'ın Şakir ismine şükretmiş, teşekkür etmiş olur. Bu yüzden kul önce nimete vesile olana teşekkür etmeli sonra Allah'a şükretmelidir.

İsterseniz şimdi de Allah'ın Eş Şakir ismi ile ilgili ayetleri hep beraber okuyalım. Öyle ki rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanıyıp anlayabilelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Mâ yef'alullâhu bi azâbikum: "Allah size neden azap etsin!" Allah size ne diye azap etsin. Allah size azap ederse bir şey mi kazanır! **İn şekertum ve âmentum:** "Eğer şükreder ve iman ederseniz." Azap görüyorsanız şükretmediğiniz ve iman etmediğiniz içindir. Allah "şükreder ve iman ederseniz" deyip şükrü imandan önce zikretti. Demek ki şükür imandan önce geliyormuş! O halde şükretmeyen birinin imanı olmaz. Kul şükrettiği için imana sahiptir. Nasıl ki birine teşekkür ettiğimizde yaptığı şey bize fayda verdiği için, yaptığını beğendiğimiz, sevdiğimiz için teşekkür ediyorsak aynı şekilde Allah'a teşekkür ettiğimizde de bize olan muamelesini beğendiğimiz, sevdiğimiz ve ikramının bize fayda verdiğini bildiğimiz için teşekkür ederiz. Allah'a teşekkür ettiğimizde Allah'ın bizim için yaptığını beğenmiş, sevmiş oluruz; yani Allah'ı sevmiş ona iman etmiş oluruz. Bu

[2] Tirmizi, Birr 35; Ebu Davut, Edep 11

yüzden önce şükür sonra iman gelir. Kulun önce şükretmesi lazım ki iman edebilsin, şükretmiyorsa o kulun imanı olmaz.

"Allah güzel yaptı, güzel yapıyor" demeyenler Allah'ı sevemez. Allah'ın yaptığını beğenmeyenler Allah'ı nasıl sevsin! Zaten insanın iman etmemesinin sebebi şükretmemesinden dolayıdır. İnsan, Allah'ın kendisine ihsan ettiği nimetleri görmezden gelip inkâr ettiği, yok saydığı; yani küfrettiği için iman etmez.

Şükürle küfür birbirinin tersidir, zıddıdır. Biri şükretmiyorsa nimeti örtmüş olur; yani kâfir olur. Aynı şekilde hakikati örter, kâfir olur. Allah'ın ihsanını, ikramını örter, sanki Allah ikram etmemiş gibi düşünür ve kâfir olur.

Ve kânallâhu şâkiran alîmâ:[3] "Muhakkak ki Allah şükredenleri en iyi bilendir." Allah şükredenleri en iyi bilendir, şükredenlere imanı verendir, ikram edendir, şükredeni sevendir, dolayısıyla sevgisiyle tecelli edip imanı verendir. Bu yüzden birinin imanı kemale ermemişse ve Allah'a olan sevgisinin azlığından şikâyet ediyorsa şükrüne, daha doğrusu şükürsüzlüğüne bakmalıdır.

İnnes safâ vel mervete min şeâirillâh: "Safa ile Merve Allah'ın şeairindendir." Yani sembollerindendir. Safa ile Merve; Hz. Hacer (r.a.) annemizin Hz. İsmail (a.s.)'a su ararken gidip geldiği iki tepenin arasıdır. **Fe men haccel beyte evı'temera:** "Kim haccederse ya da umre yaparsa." **Fe lâ cunâha aleyhi en yettavvefe bi himâ:** "Bunları tavaf etmesinde (ikisinin arasında gidip gelmesinde) onun için herhangi bir günah (zorunluluk) yoktur." **Ve men tetavvaa hayra:** "Her kim ki isteyerek, severek

[3] Nisâ /147

bir hayır (bir güzellik) yaparsa." **Fe innallâhe şâkirun alîm:**[4] "Muhakkak ki Allah şakir ve âlimdir."

Allah teşekkür eder ve kime teşekkür edeceğini de en iyi bilendir. Kim teşekküre layıksa Allah ona teşekkür eder. Neyin karşılığında? -Tabi ki isteyerek, severek Allah'ın rızasını kazanmak için güzellik yapmanın karşılığında teşekkür eder. Bunlar namaz kılmak, oruç tutmak, haccetmek değil farzların dışındaki güzelliklerdir. Bu yüzden isteyerek, severek Allah'ın rızasını kazanmak için bir güzellik, bir hayır yapanlar teşekküre layık bir iş yapmıştır, dolayısıyla Allah onlara karşı şakirdir; yani Allah onlara teşekkür eder.

Allah'ın, Şakir ismini Safa - Merve ile ilgili olan ayette zikretmesinin hikmeti nedir?

Hz. Hacer (r.a.) annemiz, Hz. İsmail (a.s.)'ın susuzluktan ölmemesi için "acaba bir kervan buradan geçer de su bulabilir miyim" diye iki tepe arasında koşuşturmuştu. Vardığı tepede kervan göremeyince tekrar diğer tepeye doğru koşmuş böylelikle Safa ile Merve arasında gidip gelmişti. Bunu Hz. İsmail (a.s.) susuzluktan ölmesin diye ona su bulmak için yapmıştı.

Aynı şekilde herkesin bir İsmail'i vardır. Allah'ın, kuluna nefhettiği ruh insanın en sevdiğidir, İsmail'idir; yani canıdır, ruhudur, nefsi değil hakikatidir. Bu durumda insanın da kendi hakikati ölmesin, helak olmasın diye koşması; yani İbadet etmesi, Allah'a âbd olması, kulluk yapması gerekir. Kul hayırdan yana her ne yaparsa yapsın manevi tarafını büyütür, güçlendirir ve Allah'a yaklaşır. Bunun için kulun Hz. Hacer (r.a.) annemizin yaptığı gibi koşup koşuşturması gerekir.

Kim manevi tarafını büyütmek, kemale erdirip Allah'a yakın olmak ve Hz. İnsan olmak için koşup koşuşturursa teşekküre layık

[4] Bakara /158

bir iş yapmış olur ve Allah ona teşekkür eder, onu şükredenlerden yapar, istediğini ona ihsan eder, ikram eder.

Hz. Hacer (r.a.) sonuçta suyu nasıl bulmuştu?

Hz. İsmail (a.s.) ayağını yere vurmuş oradan zemzem suyu fışkırmıştı. Bu; Allah, nimeti ayağına getirdi demektir. Bu yüzden biri kendi manevi tarafını büyütmek, kemale erdirmek için koşturursa Allah kurtuluşu onun ayağına getirir.

Ve mâ muhammedun illâ resûl: "Muhammed ancak (Allah'ın) resulüdür." **Kad halet min kablihir rusûl:** "Ondan önce de resuller gelip geçmiştir." **E fein mâte ev kutil:** "Şimdi o ölür veya öldürülürse." **Enkalebtum alâ a'kâbikum:** "Siz ayaklarınızın (ökçelerinizin) üzerine gerisin geri mi döneceksiniz?" Yani o ölürse Allah'tan, İslam'dan yüz mü çevireceksiniz? **Ve men yenkalib alâ akıbeyh:** "Her kim ki ökçesi üzerine geri dönerse." **Fe len yadurrallâhe şey'â:** "Allah'a hiçbir şeyde zarar veremez." **Ve se yeczîllâhuş şâkirîn:**[5] "Allah şükredenleri mükâfatlandırır."

"Senin rabbin benim, sen peygamberle beraber olsan bile o da senin gibi bir beşerdir, Allah'ın resulüdür. Ondan önce de resuller gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse siz geri mi döneceksiniz; yani gönlünü bana tut, benimle ol, senin rabbin benim. O, peygamber de olsa onun ölümlü olduğunu unutma, senin benimle olman gerekir" buyurdu Allah.

Ve mâ kâne li nefsin en temûte illâ bi iznillâh: "Hiçbir nefis yoktur ki ölümü Allah'ın izniyle olmasın." Allah dilemedikçe hiç kimse ölmez. Hangi şekilde ölürse ölsün bu böyledir. **Kitâben mueccelâ:** "(O) Kitapta yazılıdır." Herkesin eceli kitapta yazılıdır. **Ve men yurid sevâbed dunyâ nu'tihî minhâ:** "Kim dünyanın sevabını (ödülünü, nimetini) isterse ona ondan veririz." **Ve men yurid sevâbel âhirati nu'tihî minhâ:** "Kim de ahiretin ödülünü

[5] Âl-i İmrân /144

isterse ona da ondan veririz.” **Ve se neczîş şâkirîn:**[6] “Şükredenleri (şakir olanları) mükâfatlandıracağız.” Şakir olanlar ahireti, Allah’ın kendisi için tercih ettiğini tercih edenlerdir. Biri dünyayı istiyorsa alacağı şey sadece dünyalıktır.

Men kâne yurîdul âcileh: “Kim acil olanı (peşin olanı, dünyayı) isterse.” Onu dilerse, irade ederse. **Accelnâ lehu fîhâ mâ neşâu li men nurîdu:** “Ona ondan dilediğimiz kadarıyla veririz.” O, dünyayı, peşin olanı ne kadar ister, peşinden koşarsa biz de onun dilediği ve kendi dilediğimiz kadarıyla ona ondan veririz. Li men nurîdu; dilediğimiz kadarıyla, dedi Allah. **Summe cealnâ lehu cehenneme yaslâhâ:** “Sonra onu cehenneme yaslarız.” Dünyayı istediği için ona dünyalıktan verir, dünyayı ondan esirgemeyiz; ama sonra onu cehenneme yaslarız. Demek ki dünyayı ahiretten daha çok isteyen birini Allah cehenneme yaslıyormuş! **Mezmûmen medhûrâ:**[7] “Kovulmuş ve kınanmış olarak.”

Nasıl?

Allah, iblisi nasıl kovup rahmetinden mahrum ettiyse dünyayı isteyen kişiyi de o şekilde kovar ve ona “ben sana ebedi bir hayat hazırladım. Seni Hz. İnsan olasın diye dünyaya gönderdim; ama sen gittin dünyaya saplandın. Ayıp etmedin mi! Sen aklını böyle mi kullandın! Sana yazıklar olsun! Sen bana böyle mi teşekkür ettin” deyip onu kınar.

Ve men erâdel âhırah: “Her kim de ahireti dilerse (tercih ederse).” **Ve seâ lehâ sa’yehâ:** “Onun için gerektiği gibi (layıkıyla) sa’yederse (çalışır, koşar, koşuşturursa).” **Ve huve mu’min:** “Eğer o mü’minse.” **Fe ulâike kâne sa’yuhum meşkûrâ:**[8] “İşte böylelerinin çalışmaları şükre layık olur.”

[6] Âl-i İmrân /145
[7] İsrâ /18
[8] İsrâ /19

Ve huve muminun demek "eğer o mü'minse" demektir. Allah mü'min olmayı şükre layık olmak için şart koştu ve "böyleleri teşekküre layık olur. Onlara kulum, sen güzel yaptın, seni takdir ettim, yaptığını beğendim, yaptığın şükre, teşekküre layıktır derim" buyurdu. O halde imanı olmayan biri istediği kadar koştursun bu koşturması hiçbir işe yaramaz. Allah'a iman etmişse ve Allah'ı her şeyden çok seviyorsa koşuşturması teşekküre layık olur ve Allah ona teşekkür eder. Yoksa sadece cenneti istediği için koşmuşsa bu koşuşturması onun işine yaramaz, Allah ona teşekkür etmez.

Kullen numiddu hâulâi ve hâulâi min atâi rabbik: "Bunları hepsine veririz. Bu, rabbinin ihsanıdır." İsteyene dünyayı, isteyene de ahireti veririz. Bu, rabbinin ihsanıdır. **Ve mâ kâne atâu rabbike mahzûrâ:**[9] "Rabbinin ihsanı, ikramı kısıtlanmış değildir."

Unzur keyfe faddalnâ ba'dahum alâ ba'd: "Bak, kimini kiminden nasıl faziletli kılmışız (nasıl üstün kılmışız)!" Dünyada herkese farklı farklı ikramlarda bulunup insanları birbirinden üstün kılmamıza bak ve ebedi hayatı bu şekilde dünyaya kıyasla anlamaya çalış. **Ve lel âhıratu ekberu derecât:** "Ahiretteki derecelerse en büyüktür." En büyük dereceler, farklılıklar ahirettedir. Bunu dünyaya kıyasla anlayabilirsiniz. **Ve ekberu tafdîlâ:**[10] "(Ahiretteki dereceler) Fazilet itibariyle de en büyüktür."

Allah neden böyle buyurdu?

Elbette ki kazanmamız için! Bu yüzden ahirette yüksek derecelere sahip olmak, faziletli olmak istiyorsak yapmamız gereken şey bunun için gerektiği gibi çalışmaktır. Gerekeni yapar ve çalışırsak Allah ikram eder ve bizi faziletli kılar.

[9] İsrâ /20
[10] İsrâ /21

Lâ tec'al meallâhi ilâhen âhar: "Allah ile beraber başka ilah edinme." **Fe tak'ude mezmûmen mahzûlâ:**[11] "Sonra kınanmış (levmedilmiş) olarak yalnız oturup kalırsın." Tek başına oturup kalır, rabbini kaybedersin.

Yalnız başına oturup kalmasının sebebi nedir?

İnsan, başkalarını Allah'a şirk koşunca rabbini kaybeder. Bu yüzden Allah "başkalarını Allah ile beraber ilah edinmeyin" buyurdu. Şükre, teşekküre layık olan her ne olursa olsun o mutlaka Allah'tan bize gelen ikramdır. Nimete vesile olanı görüp ona teşekkür etmek ayrı şeydir, sanki nimeti başkası vermiş gibi anlamak ve vesileyi Allah'a ortak etmek ayrı şeydir. Allah bunun şirk olduğunu buyurdu.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

Biri hasta olduğunda doktora gidince doktorun yapacağı şey hastaya reçete yazıp ilaç vermektir. Bu durumda hasta "ben doktora gittim, iyileştim" derse Allah ile beraber ilah edinmiş olur. Bunun olmaması için hastanın "şifayı bana Allah verdi, doktor da buna vesile oldu" demesi gerekir. Bu yüzden insan "doktora gitmeseydim ölürdüm" ya da "falanca doktora gitmeseydi ölürdü" derse bu şirk olur; çünkü Allah ayet-i kerimede eceli takdir ettiğini ve onun bir kitapta yazılı olduğunu buyurmuştur. Her ne olursa olsun insanın önce "rabbim beni imtihana tabi tuttu, bunu yapan Allah'tır" demesi sonrasında ise vesileyi görüp gerekeni yapmaya çalışması gerekir. Bu nimet için de, musibet için de aynen geçerlidir. Bu yüzden yaşadığımız her olayda önce rabbimizi görmemiz ve "bu muameleyi bana yapan Allah'tır" dememiz gerekir. Böyle yapmaz vesileyi Allah'a ortak edersek Allah ile başka ilahlar edinir sonrasında rabbimizi kaybederiz.

[11] İsrâ /22

Fezkurûnî ezkurkum: "Beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim." **Veşkurû lî ve lâ tekfurûn:**[12] "Bana şükredin (şükrünüzü bana yapın) nankörlerden (küfredenlerden) olmayın." Yani şükretmezsen küfretmiş, inkâr etmiş, nankörlük yapmış olursun. Şükretmek için hangi nimet gelirse gelsin "bu bana rabbimden gelmiştir" demen, uğradığın musibetler için ise "rabbim beni imtihana tabi tuttu" deyip Allah'ı zikretmen ve unutmaman gerekir. Yoksa küfredenlerden, inkâr edenlerden, nankörlerden olmuş olursun.

Allah, iblisi huzurdan kovarken iblis "ya rabbi! Bana insanların tekrar dirileceği güne kadar izin ver" dediğinde Allah iblis için "sana izin verildi" buyurmuş, bunun üzerine iblis "ben de onların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından gelip onları yoldan çıkaracağım ve sen onların çoğunu şükreder bulmayacaksın" demişti. Buna karşılık Allah "git, kim sana uyarsa seninle beraber hepinizi cehenneme dolduracağım"[13] buyurdu. Yani şükretmeyenleri, senin söylediğin gibi yapanları seninle beraber cehenneme dolduracağım, buyurdu Allah.

Bu yüzden şükretmeyenin imanı olmaz. Şükretmeyenler şeytana, iblise tabi olmuştur. İblis şükretmeyenleri kendine bağlamış, ipi onların boynuna geçirmiş ve onları peşinden sürüklüyor demektir. Bunu Allah söylüyor.

Vel veznu yevme izinil hakk: "O gün (Kıyamet günü) tartı haktır." Tartı mutlaka kurulacak. **Fe men sekulet mevâzînuhu fe ulâike humul muflihûn:**[14] "Kimin tartısı ağır gelirse işte o kurtuluşa ermiştir (umduğuna kavuşmuştur)."

Ve men haffet mevâzînuhu fe ulâikellezîne hasirû enfusehum: "Kimin de tartısı hafif gelirse onlar da nefislerini ziyan

[12] Bakara /152
[13] A'râf /14-18
[14] A'râf /8

ettiler (ziyan etmişlerdir).” Onlar nefislerini, kendilerini ziyan etmiş, kendilerini kaybetmiştir. Allah’ın kendilerine nefhettiği ruhu kaybetmişlerdir.

Mizandaki tartı kişinin amelidir. İnsanın güzel ameli imanından, gönlünden, Allah’ın kendisine nefhettiği ruhtan, dolayısıyla El Esmau’l Husna’dan tecelli eder. Bu nedenle mizana konulan El Esmau’l Husna’dır, kulun üzerinde tecelli eden Allah’ın isimleridir; çünkü ameller o isimlerden tecelli eder, dolayısıyla öz itibarıyla o odur.

Allah onların kendilerini, nefislerini ziyan etmesinin sebebini de beyan eder.

Bimâ kânû bi âyâtinâ yazlimûn:[15] “Ayetlerimize zulmettiklerinden dolayı.” Ayetlerimizi karanlıkta bıraktıklarından dolayı; yani ayetlerimizi görmezden, anlamazlıktan geldiklerinden dolayı kendilerini kaybetmişler, tartıları da hafif gelmiştir.

Ve lekad mekkennâkum fîl ard: “Doğrusu biz sizi yeryüzüne yerleştirdik.” **Ve cealnâ lekum fîhâ maâyiş:** “Orada sizin için geçimlik vardır.” Orada nimet vardır, ikram vardır, maişet vardır. **Kalîlen mâ teşkurûn:**[16] “Ne de az şükrediyorsunuz!”

Allah neden şükretmemiz gerektiğini beyan ediyor. **Ve lekad halaknâkum:** “And olsun sizi yarattık.” **Summe savvernâkum:** “Sonra size suret verdik (sizi tasvir ettik).” **Summe kulnâ lil melâiketiscudû li âdem:** “Sonra meleklere ‘Âdem’e secde edin’ dedik.” Allah bu ayette “sizi yarattık, size suret verdik” deyip bütün insanları kastettikten hemen sonra meleklere Âdem’e secde etme emrini verdiğini söyledi. Bu; her biriniz Âdem’siniz manasına gelir. Yani melekleri sadece baban Âdeme değil sana da secde ettirmişim; çünkü senin Âdem’den bir farkın

[15] A’râf /9
[16] A’râf /10

yoktur. Âdem neyse sen de olsun. **Fe secedû illâ iblîs:** "(Melekler) Secde ettiler, iblis hariç." **Lem yekun mines sâcidîn:**[17] "(İblis) Secde edenlerden olmadı." Neden? -İblisin şükrü yoktu da ondan, nankördü de ondan. İblis, Allah'ın kendisine verdiği nimetleri görmezden geldiği için nankör oldu ve secde etmedi.

Kâle mâ meneake ellâ tescude iz emertuke: "(Allah, iblise) Buyurdu ki: Ben sana emretmişken seni secde etmekten men eden nedir?" Secde etmene ne mani oldu? **Kâle ene hayrun minhu:** "(İblis) Dedi ki: Ben ondan daha hayırlıyım." **Halaktenî min nârin ve halaktehu min tîn:**[18] "Beni ateşten onu da çamurdan yarattın." Beni ateşten yarattığın için ben ondan daha hayırlıyım. İblis, Allah'ın Hz. Âdem'e nefhettiği ruha bakmadı. Bunun yerine onun zahiri tarafına bakıp hüküm verdi. Bu yüzden "beni ateşten, onu çamurdan yarattın" deyip secde etmeyerek ilk ırkçılığı yaptı. Eğer Hz. Âdem'de Allah'ın nefhettiği ruha bakmış olsaydı ona secde ederdi; ama zahire baktığı için Allah'ın nefhettiği ruhu yok saydı.

Aynı şekilde bir insan da başka birine bakarken Allah'ın nefhettiği ruha göre bakmazsa karşısındakine zulmetmiş olur; çünkü onda Allah'ın nefhettiği ruha bakmazsa onun güzelliğini, secdeye layık olduğunu, ondaki güzelliğin Allah'a ait olduğunu görmemiş, anlamamış olur. Gözünü kapattığı için de bunu göremez.

Kâle fehbit minhâ: "(Allah) Buyurdu ki: İn oradan!" Bu, manevi bir şeydir. **Fe mâ yekûnu leke en tetekebbere fîhâ:** "Orası senin kibirleneceğin (yer) değildir." Senin durduğun o mevki, makam kibirleneceğin yer değildir. Oradan in, sen oraya layık değilsin, dedi Allah. O halde kim insanlara büyüklük taslar, kibirlenirse Allah ona "in oradan" der. Biri ister ırkıyla, ister

[17] A'râf /11
[18] A'râf /12

diniyle, isterse de mevkisi, makamıyla, malıyla büyüklensin bu fark etmez, her neyle insanlara büyüklük taslarsa taslasın iblisin durumuna düşer. Bu yüzden devamlı; "cehenneme gidenler mutlaka kibirlerinden dolayı cehenneme gider" diyoruz. **Fahruc:** "Çık oradan." **İnneke mines sâgirîn:**[19] "Çünkü sen küçüksün."

Sağir demek küçük demektir; yani kibirlenmekle kendini küçülttün. Bu durumda kul mü'minlere karşı ne kadar tevazu gösterir, aşağı iner, mü'mine karşı zillet gösterirse Allah onu o kadar yüceltir. Kim de kibirlenirse küçülür ve Allah ona "in aşağı" deyip onu aşağı indirir. Allah bunları bize ibret alalım, ders çıkaralım diye anlatıyor.

Kâle enzırnî ilâ yevmi yub'asûn:[20] "(İblis) Dedi ki: (İnsanların) Tekrar dirileceği güne kadar bana izin ver."

Kâle inneke minel munzarîn:[21] "(Allah) Buyurdu ki: Sana izin verildi." Sana izni verdim. Bu iznin karşılığında ne yapacaksın? **Kâle fe bimâ agveytenî:** "(İblis) Dedi ki: Beni ivğaya düşürdün." Yani düştüğüm bu tuzağa beni sen düşürdün. **Le ak'udenne lehum sırâtekel mustekîm:**[22] "Ben de senin sırat-el mustakimin üzerinde oturacağım." **Summe le âtiyennehum min beyni eydîhim ve min halfihim:** "Sonra (sırat-el mustakimde) gelenlerin önlerinden ve arkalarından geleceğim." **Ve an eymânihim ve an şemâilihim:** "Onların sağlarından ve sollarından (geleceğim)." **Ve lâ tecidu ekserehum şâkirîn:**[23] "Onların çoğunu şükreder (şakirlerden) bulmayacaksın." Bu durumda biri Allah'a şükretmiyorsa o halde şeytan onun ya önünden, ya arkasından ya sağından ya da solundan ona gelmiştir.

[19] A'râf /13
[20] A'râf /14
[21] A'râf /15
[22] A'râf /16
[23] A'râf /17

Şeytanın önden, arkadan, sağdan ve soldan gelmesinin ne demek olduğunu açıklayayım.

Şeytanın önden gelmesi insanı gelecekle ilgili korkutmasıdır. Bunu yaparken insanlara "ilerde durumun kötü olur, çocuklarının geleceği iyi olmaz, hepiniz aç kalırsınız" deyip onlara gelecekle ilgili vesveseler verir ve onları fakirlikle korkutur. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"şeytan sizi fakirlikle korkutur"**[24] buyurmuştur. Şeytanın gelecekle ilgili korkuttuğu biri Allah'a olan güvenini kaybeder, dolayısıyla şükretmez. Şeytanın amacı da zaten insanın şükretmemesidir. Şeytanın, insana şükretmemesi için önden gelmesi böyledir.

Arkadan gelmesi ise insanı geçmişinde yaptığı şeylerle korkutmasıdır. Bunu yaparken insana "sen geçmişte şöyle yanlışlar, böyle kötülükler yaptın bu yüzden sen bu yolu gidemezsin. Allah'a vasıl olamaz, kul olamazsın. Sen zaten cehennemliksin, bu kadar suçla Allah seni nasıl affeder" deyip geçmişiyle ilgili olarak insana vesvese verir. İnsan da bu vesveselere takıldığında şükrünü kaybeder.

Şeytanın insanlara önden ve arkadan gelmesinin ne demek olduğunu anladık. Bir de insanın sağından ve solundan gelmesi vardır.

Şeytan, birinin sol tarafından geldiğinde onun işlediği veya işleyebileceği günahları onun önüne koyar ve "Allah yoluna girip böyle devam edersen dünyayı, nefsinin isteklerini, arzusunu kaybedersin, bir daha bunları yapamazsın" der ve onu dünyayı kaybetmekle korkutur.

Şeytanın sağdan gelmesi ise bambaşka bir şekildedir. Sağdan gelip hile yaparken insana "sen zaten cennetliksin, ibadetini yapıyor, kimsenin hakkını yemiyorsun sen de cennete

[24] Bakara /268

gitmesen kim cennete gidecek" deyip insanı kibirlendirir ve yoldan çıkarır. Böylelikle kul artık kendini diğer insanlardan üstün görmeye başlar.

Şeytanın önden, arkadan, sağdan, soldan gelmesi böyledir. Bunları anlaşılsın diye özet olarak kısaca söyledim. Bununla beraber şeytanın bin türlü hilesi vardır. Bu hileleri yapmasındaki amacı ise ayet-i kerimede Allah'ın bize haber verdiği gibi insanı şükürsüz yapmaktır. Bu yüzden biri şükürsüzse şeytan ona musallat olduğu, hile yaptığı içindir.

Evet, ayet devam ediyor. **Kâlehruc minhâ mez'ûmen medhûrâ:** "(Allah, iblise) Buyurdu ki: Kınanmış ve kovulmuş olarak oradan çık!" **Le men tebiake minhum:** "Onlardan kim sana tabi olursa (sana uyar, seni dinlerse)." **Le emleenne cehenneme minkum ecmaîn:**[25] "Hepinizi cehenneme dolduracağım." Seni ve sana uyan herkesi cehenneme dolduracağım. Şeytanın amacı insanı şükürsüz yapmaktı. Bu durumda şükretmeyenler şeytana uymuş ve cehennemlik olmuş demektir. O halde acaba şükrediyor muyuz diye kendimize bakmamız gerekir.

Şükürsüzlükle ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir örnek vereyim.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "*Miraç Gecesi'nde cehenneme uğradığımda cehennemdeki çoğu kimselerin kadın olduğunu gördüm. Sonra Cebrail kardeşime kadınların sayıca neden çok olduğunu sordum. O da bana kadınların küfrettikleri için daha çok olduğunu söyledi" buyurur.*

Sohbeti dinleyen Hz. Aişe (r.a.) annemiz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e "ya Resulullah! Kadınlar nasıl küfrediyor; yani durup küfür mü ediyorlar" diye sorar.

[25] A'râf /18

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

- "*Hayır, öyle değil! Kocaları onlara ikramda bulunup onları yedirir, içirir, giydirir sonra kocalarının işleri ters gittiğinde herhangi bir şekilde nimet eksik kaldığında veya kocaları bir yanlış yaptığında bu defa o ana kadar kendilerine ikram eden kocalarına 'senden ne hayır gördüm' derler. Böyle söylediklerinde ise küfretmiş olurlar"*[26] *diye cevap verir.*

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in küfreden kadınları anlatırken kullandığı kelime "senden ne hayır gördüm" kelimesidir. Küfretmek nankörlük yapmak demektir. Kadın böyle söylerken kocasının o ana kadar yaptığı bütün iyiliği, güzelliği yok saymış olur. Bu haldeki biri şükürsüz biridir, şeytana, iblise tabi olmuş biridir; çünkü şakir olmadığı, şükür ehli olmadığı için nankörlük yapmıştır. Aynı şekilde Allah'a karşı da nankördür.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"nimete vesile olana teşekkür etmeyen Allah'a şükretmiş olmaz"*[27] buyurdu. Bilmemiz lazım ki insanlara karşı nankör olan biri Allah'a karşı da nankördür. İnsanlara karşı nankör olan, güzellik karşısında teşekkür etmeyen biri kendisi hakkında "o güzel bir kuldur, ibadetini yapıyor" dememizle güzel bir kul olmaz. O, şeytana tabi olmuş, ibadetini de şeytana yapıyor; ama bundan haberi yoktur. Bu yüzden nankörlük yapıp şükretmeyenler Allah'ın ayet-i kerimede iblise "seni ve sana uyanları cehenneme dolduracağım" buyurduğu gibi cehennemi boylar.

Allah bir kulu hesaba çektiğinde günahlarını mizanın bir kefesine sevaplarını diğer kefesine koyar ve sevapları ağır gelirse onu iyilerden sayıp ebedi cennete gönderir. Öyle değil mi! O halde bir insanın halinin, hareketinin, tavrının yarısı güzel, yarısı kötüyse

[26] Sahih-i Buhari (No:27)
[27] Tirmizi, Birr 35; Ebu Davut, Edep 11

onu iyilerden saymamız gerekir. Allah'ın nazarıyla nazar edersek bu böyledir.

Bir de Allah, kulun yaptığı iyiliğe, hayır ve güzelliğe bire en az on, günaha da bire bir verdiği için birinin on tane günahı, sadece bir tane sevabı varsa bile bu durumda sevabı ile günahı birbirine denk olur, dolayısıyla o yine güzeldir, cennetlik demektir. İnsana bakarken Allah'a göre hesap görmemiz gerekir; yani birinde bir tane güzellik on tane yanlış varsa o bir güzelliğini görüp onu sevmemiz ve ona "güzel" dememiz gerekir.

İblis ise insana bunun tam tersini yaptırır. Birinin on tane güzel tarafı, bir tane de yanlış tarafı varsa o bir yanlışı öne koyup "bu adam kötü bir adamdır" dedirtir. Neden? -İnsan, insanı düşman olarak görsün, nefret etsin, nefret etsin de şeytanı, asıl düşmanını unutsun, öyle ki onunla uğraşmasın, tehlikeyi görmesin, şeytan ona sağdan, soldan, önden ve arkadan gelip onu yoldan çıkarmaya çalışırken bunun farkına varmasın diye böyle yapar. Bu yüzden insanlarla uğraşanlar, insanı düşman görenler asıl düşmanı unutmuştur.

Hel etâ alâl insâni hînun mined dehr: "İnsanın üzerinden öyle bir zaman geçti ki." **Lem yekun şey'en mezkûrâ:**[28] "O daha önce (ismi) anılan (herhangi bir kıymeti, değeri olan) bir şey değildi." **İnnâ halaknâl insâne min nutfetin emşâc:** "Muhakkak ki biz insanı karışık bir nutfeden yarattık." İnsanın daha önce anılmayan tarafı; karışık olan o nutfeydi, iki damla suydu. Allah bu ayette insanı yaratma sebebini beyan ediyor. **Nebtelîhi fe cealnâhu semîan basîrâ:**[29] "Onu imtihana tabi tutmak için onu gören ve işiten kıldık." Ona gözler ve kulaklar verdik. Bu, zahiri değil manevi bir görme, işitmedir; yani kul, hakkı görebilmeli, işitebilmelidir.

[28] İnsan /1
[29] İnsan /2

İnnâ hedeynâhus sebîl: "Muhakkak ki biz ona yolu gösterdik." **İmmâ şâkiran ve immâ kefûrâ:**[30] "İster şakir olsun (şükredici olsun) isterse kâfir olsun." Biz insana işitmeyi ve görmeyi ikram ettik bir de ona yolu, hidayeti gösterdik artık tercih onundur. Şükrederse Allah'ın hidayetine tabi olur, şükretmezse kâfir olur, hakikati örtmüş olur. Tercih onundur, ister şakir, ister kâfir olur. Demek ki şakir olmayanlar, şükretmeyenler kâfir oluyormuş!

Ve inne rabbeke le zû fadlın alân nâs: "Muhakkak ki senin rabbinin fazlı (ikramı, ihsanı) insanın üzerinde gerçekten (büyük olmuştur)." **Ve lâkinne ekserehum lâ yeşkurûn:**[31] "Ama onların çoğu (insanların çoğu) şükretmez." Çoğunluk şükretmiyormuş!

Kul huvellezî enşeekum ve ceale lekumus sem'a vel ebsâra vel ef'ideh: "De ki: Sizi yaratan, size gözler, kulaklar, gönüller veren odur." **Kalîlen mâ teşkurûn:**[32] "Ne de az şükrediyorsunuz!" Yani gözüne, gönlüne, kulağına şükredip bunların hakkını vermen gerekir. Eğer gözün hakkı ve hakikati görmüyor, kulağın hakikati işitmiyor, gönlün hakikati anlamıyorsa şükretmiş olmazsın.

İnne ibrâhîme kâne ummeten kâniten lillâhi hanîfâ: "Muhakkak ki İbrahim Allah'a yönelen (itaat eden) hanif olan bir ümmetti (bir imam, önder, rehberdi)." Hz. İbrahim (a.s.) hanifti; yani Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayan biriydi. **Ve lem yeku minel muşrikîn:**[33] "Ve o müşriklerden değildi." O, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmazdı. **Şâkiran li en'umihî:** "Onun (Allah'ın) nimetlerine şükrederdi." Allah'ın nimetlerine karşı şakirdi. **İctebâhu:** "Biz de onu seçtik." **Ve hudâhu ilâ sırâtın mustekîm:**[34] "Onu sırat-el

[30] İnsan /3
[31] Neml /73
[32] Mülk /23
[33] Nahl /120
[34] Nahl /121

mustakime (dosdoğru yola) hidayet ettik." Neden? -Çünkü Allah'ın nimetlerine karşı şakirdi, şükrediciydi.

Ve âteynâhu fîd dunyâ haseneh: "Ona dünyada güzellik verdik." **Ve innehu fîl âhırati le mines sâlihîn:**[35] "O, ahirette de salihlerdendir."

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Summe evhaynâ ileyke:** "Sonra sana vahyettik." **Enittebi' millete ibrâhîme hanîfâ:** "Hanif olan İbrahim'in milletine uy (tabi ol)." **Ve mâ kâne minel muşrikîn:**[36] "O, müşriklerden değildi." Sen de Allah'a hiçbir şeyi şirk koşma.

Allah bu hitabı da bütün insanlara yapıyor. **Zurriyyete men hamelnâ mea nûh:** "Nuh'la beraber taşıdığımız zürriyet sizsiniz." Siz Nuh'la beraber taşıdıklarımızın zürriyetisiniz; yani Hz. Nuh (a.s.) ile beraber olanlar sizin atalarınızdır. **İnnehu kâne abden şekûrâ:**[37] "Muhakkak ki o, şükreden bir kuldu." Hz. Nuh (a.s.) şükreden bir kuldu, onunla beraber olanlar da şükreden kullardı. Bu ayet; sizin babanız, atanız şükreden bir kuldu, siz de onun zürriyetindensiniz. Bu yüzden siz de şükredin manasına gelir.

Allahu hâliku kulli şey': "Allah her şeyi yaratandır." **Ve huve alâ kulli şey'in vekîl:**[38] "Ve o her şey üzerinde vekildir." **Lehu makâlîdus semâvâti vel ard:** "Göklerin ve yerin anahtarı onundur." **Vellezîne keferû bi âyâtillâh:** "O kimseler ki Allah'ın ayetlerini inkâr ederler." **Ulâike humul hâsirûn:**[39] "Onlar hüsrana uğrayanlardır." **Kul e fe gayrallâhi te'murûnnî a'budu eyyuhâl câhilûn:**[40] "De ki: Ey cahiller! Şimdi siz bana Allah'tan başkasına

[35] Nahl /122
[36] Nahl /123
[37] İsrâ /3
[38] Zumer /62
[39] Zumer /63
[40] Zumer /64

âbd olmamı mı emrediyorsunuz (istiyorsunuz)?" Demek ki insan, Allah'a şükretmeyince başkasına âbd oluyormuş!

Ve lekad ûhıye ileyke ve ilâllezîne min kablike: "Muhakkak ki sana da senden öncekilere de şöyle vahyettik." **Le in eşrakte:** "Eğer şirk koşarsan." **Le yahbetanne ameluke:** "Amelin boşa gider." Amelin her ne olursa olsun şirk koştuğunda boşa gider. **Ve le tekûnenne minel hâsirîn:**[41] "Hüsrana uğrayanlardan olursun."

Allah'a nasıl şirk koşulur?

Biri ister nimet, ister musibet olsun her şeyi Allah'tan bilmez, başına gelenleri başkasına bağlar ve onları Allah ile beraber görmezse Allah'a şirk koşmuş olur, böylelikle ameli boşa gider. Birinin imanı yoksa ameli de boşa gitti demektir. Bunu Allah söylüyor. "Sana senden öncekilere vahyettiğimizi söylüyoruz; yani benim sözüm değişmez" buyurdu Allah.

Belillâhe fa'bud ve kun mineş şâkirîn:[42] "Sadece Allah'a âbd ol ve şükredenlerden ol!" Müşrik olmamak, Allah'a şirk koşmamak için sadece Allah'a âbd olup ona şükretmen lazım. Şükrün, teşekkürün Allah'a olsun.

Ve mâ kaderûllâhe hakka kadrihî: "Allah'ın hakkını hakkıyla takdir edemediler." **Vel ardu cemîan kabdatuhu yevmel kıyâmeh:** "Kıyamet günü yeryüzü onun avucundadır." **Ves semâvâtu matviyyâtun bi yemînihi:** "Gökleri de sağ eliyle dürmüştür (toplayıp katlamıştır)." **Subhânehu ve teâlâ ammâ yuşrikûn:**[43] "O (Allah) onların şirk koştuklarından münezzehtir (yüceler yücesidir)." Allah'tan başkasına bir kudret, kuvvet verenler Allah'a şirk koşmuştur ve Allah onların şirk koşmalarından münezzehtir.

[41] Zumer /65
[42] Zumer /66
[43] Zumer /67

Ve nufiha fîs sûr: "Sur'a üflenir." **Fe saıka men fîs semâvâti ve men fîl ard:** "Göklerde, yerde kim varsa hepsi çarpılıp gelmiştir." Hepsi ölmüş ve huzura gelmiştir. **İllâ men şâallâh:** "Allah'ın diledikleri müstesna!" **Summe nufiha fîhi uhrâ:** "Sonra ona (Sur'a) bir daha üflenir." **Fe izâhum kıyâmun yanzurûn:**[44] "(Bu defa onları görürsün ki) Ayağa kalkmışlar (dirilmiş) bakıyorlar." Hepsi dirilmiştir ve şoktadır "ne oluyor diye" nazar edip sağa sola bakarlar.

Ve eşrakatil ardu bi nûri rabbihâ: "Yer, rabbinin nuruyla aydınlanmış (parlamıştır)." Yeryüzü, Allah'ın nuruyla aydınlanmış, Allah'ın nuru tecelli etmiştir. Artık Güneş ve Ay yoktur. Bütün insanlar diridir ve yeryüzü Allah'ın nuruyla aydınlanmıştır. **Ve vudıal kitâb:** "Kitap konmuştur." Hangi kitap? -Elbette ki Allah'ın kitabı Kur'an. Yoksa elimize verilen hayat kitabımız değil; çünkü ölçü Kur'an'a göre olacak. **Ve cîe bin nebiyy:** "Nebiler (Allah'ın peygamberleri) getirilmiştir." **Veş şuhedâ':** "Bir de şahitler (getirilmiştir)." **Ve kudıye beynehum bil hakk:** "Aralarında hak ile hüküm verilir." Hak ile hüküm demek ölçüye; yani Kur'an'a, nebilere, bir de şahitlere göre hüküm vermek demektir. **Ve hum lâ yuzlemûn:**[45] "Hiç kimseye hiçbir şekilde zulmedilmez." Herkesin ameli ölçüye vurulur ve hüküm buna göre verilir.

Ve vuffiyet kullu nefsin mâ amilet: "Herkese yaptığının karşılığı tam olarak ödenir." **Ve huve a'lemu bimâ yef'alûn:**[46] "O (Allah) onların ne yaptıklarını en iyi bilendir."

Vesîkallezîne keferû ilâ cehenneme zumerâ: "İnkâr edenler (nankör olanlar, şükretmeyenler) bölük bölük cehenneme sevk edilir." **Hattâ izâ câuhâ futihat ebvâbuhâ:** "Oraya (cehennemin önüne) geldiklerinde onun (cehennemin) kapıları onlara açılır." **Ve kâle lehum hazenetuhâ:** "(Cehennemin)

[44] Zumer /68
[45] Zumer /69
[46] Zumer /70

Bekçileri onlara der ki.” Bekçiler kapıyı açar ve bölük bölük cehenneme gelenlere derler ki. **E lem ye’tikum rusulun minkum yetlûne aleykum âyâti rabbikum:** “Size sizin içinizden (Allah’ın) resulleri gelip size rabbinizin ayetlerini okumadılar mı?” **Ve yunzirûnekum likâe yevmikum hâzâ:** “Size bugüne kavuşacağınızı haber vermediler mi (sizi uyarmadılar mı)?” Eğer Allah’a şükredenlerden olmazsanız böyle cehenneme gelirsiniz diye Allah’ın ayetlerini size okumadılar mı? Bugünü, bu hali size haber vermediler mi? **Kâlû belâ:** “Derler ki: Evet (geldiler, Allah’ın ayetlerini okudular).” **Ve lâkin hakkat kelimetul azâbi alâl kâfirîn:**[47] “Ama Allah’ın azap kelimesi kâfirler üzerine (nankörler üzerine, inkârcılar üzerine) hak olmuştur.” Yani “iş işten geçti artık. Kim şükretmezse nankör olur, kâfir olur, küfreder. Allah’ın bize va’dettiği de cehennemdir” derler.

Dikkat edilirse cehenneme gidenler “Allah’ın azabı kâfirler üzerine hak olmuştur” demiyor bunun yerine **hakkat kelimetul azâb:** “Allah’ın azap kelimesi hak olmuştur” diyorlar. Peki, böyle söylemelerinin sebebi nedir?

Allah’ın kelimesi; Allah’ın kitabıdır, ayetleridir, vahyidir. Allah’ın sözü değişmez. Allah her ne söylemişse o öyledir. Bu yüzden Kıyamet günü cehenneme gidenler “Allah’ın kelimesi, Allah’ın söylediği hak oldu ve gerçekleşti” derler.

Kîledhulû ebvâbe cehenneme hâlidîne fîhâ: “Ebedi kalmak üzere cehennemin kapılarından girin.” **Fe bi’se mesvâl mutekebbirîn:**[48] “Kibirlenmiş olanların (büyüklük taslayanların) yeri ne kötüdür!” Demek ki şükretmeyip cehenneme gidenler mütekebbirmiş! Büyüklük taslayıp “şükretmek gereksizdir” demiş, onlara Allah ikram ettiği halde “bunları ben kendim başardım, aklımla, ilmimle kazandım” demiş ve ellerindekilerle

[47] Zumer /71
[48] Zumer /72

kibirlenmişlerdir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez"*[49] buyurmuştur.

Vesîkallezînettekav rabbehum ilâl cenneti zumerâ: "Rabbine karşı takva sahibi olanlar (rabbine karşı sorumluluğunu bilip gereğini yapmaya çalışanlar da) zümre zümre (bölük bölük) cennete sevk edilir." **Hattâ izâ câuhâ ve futihat ebvâbuhâ:** "Ne zaman ki oraya (cennetin önüne) geldiler, onun kapıları (cennetin kapıları) onlara açılır." **Ve kâle lehum hazenetuhâ:** "Onun (cennetin) bekçileri onlara der ki." **Selâmun aleykum:** "Size selam olsun." Allah'ın selamı üzerinize olsun. **Tibtum:** "Tertemizsiniz (ne de güzelsiniz)!" Allah'ın güzelliğiyle güzel olmuşlar, rablerine boyunlarını bükmüşler, kibirlenmemişler; çünkü rablerine şükretmişler. Bu yüzden melekler onlara "ne de güzelsiniz" diyor. **Fedhulûhâ hâlidîn**[50] "Ebedi olarak oraya (cennete) girin."

Ve kâlûl hamdu lillâhillezî sadakanâ va'dehu: "Bize va'dini hak çıkaran Allah'a hamd olsun, derler." Elhamdulillâh! Rabbimizin va'di haktır, rabbimiz bize cenneti va'detti, biz de rabbimizin va'dine, emrine uyduk ve rabbimize güvendik, şükrümüzü ona yaptık, şeytanın verdiği vesveseye kapılmadık, başkalarının peşinden gitmedik. **Ve evresenâl ard:** "Bizi bu yere varis kıldı." Bizi ebedi olarak cennete yerleştirdi. **Netebevveu minel cenneti haysu neşâ'** "Bir de cennette dilediğimiz yerde oturur, gezer, dolaşırız." **Fe ni'me ecrul âmilîn:**[51] "Amel işleyenlerin mükâfatı ne güzeldir!"

Ve terâl melâikete hâffîne min havlil arş: "Bir de meleklerin arşın etrafını kuşattığını görürsün." **Yusebbihûne bi hamdi rabbihim:** "Rablerini hamd ile tesbih ederler." **Ve kudıye beynehum bil hakk:** "Aralarında hak ile hüküm icra edilmiştir

[49] Müslim, İman 147; Ebu Davud, Edeb 29, (4091); Tirmizî, Birr 61, (1999)
[50] Zumer /73
[51] Zumer /74

(verilmiştir).” **Ve kıylel hamdu lillâhi rabbil âlemin:**[52] “Ve (onlar) el hamdu lillâhi rabbil âlemîn, derler.”

Allah başka bir ayet-i kerimede cennetlikler için **“onların son sözü el hamdu lillâhi rabbil âlemîndir”**[53] buyurmuştur. İlk sözümüz el hamdu lillâhi rabbil âlemîn olursa son sözümüz de bu olur, bu olmalıdır. Bu yüzden her işin sonunda ve başında **el hamdu lillâhi rabbil âlemin:** “Âlemlerin rabbi olan rabbim övgüye, hamde layıktır. Rabbim her zaman en güzelini yapar” dememiz gerekir. Dünyada bunu söylersek son sözümüz de el hamdu lillâhi rabbil âlemîn olur.

Aynı şekilde melekler de dünyada “el hamdu lillâhi rabbil âlemin” der. Melekler arşın etrafını kuşatmış, hak ile hüküm verilmiştir ve onlar da “el hamdu lillâhi rabbil âlemin” derler.

Ayetlerin hem zahiri hem manevi tarafı vardır. Bu ayeti şimdi için geçerli olan haliyle manevi olarak anlarsak eğer arş, mü’minin kalbidir, gönlüdür. Melekler mü’minin gönül arşını kuşatır; çünkü mü’minin kalbinde “el hamdu lillâhi rabbil âlemin” sözünden başka bir şey çıkmaz. Mü’min her an hamd halindedir, bu yüzden melekler de o kalbi devamlı hamd ile tavaf ederler.

Huvellezî halakakum min nefsin vâhıdetin: “O (Allah) sizi tek bir nefisten yarattı.” Hz. Âdem (a.s.)’dan yarattı. **Ve ceale minhâ zevcehâ:** “Bir de ondan onun eşini yarattı.” Allah neden böyle yaptığını beyan ediyor. **Li yeskune ileyhâ:** “Yanında sükûn bulsun (sekinet bulsun) diye.” Allah bu ayette aynı zamanda eşin ne olduğunu anlatmıştır. Demek ki eş, insanın yanında sükûn bulduğuymuş!

İnsanın gönlünün sükûn bulması hem erkek hem kadın için geçerlidir; ama Allah burada Âdem’i söyledi. Bu durumda erkeğin

[52] Zumer /75
[53] Yûnus /10

gönlü eşinin yanında sükûn bulmuyorsa eşi eş olamamış demektir. Aynı şey kadın için de geçerlidir. Kadının gönlü de erkeğinin yanında sükûn bulmalıdır. Bu yüzden herkes "eşim yanımda sükûn buluyor mu bulmuyor mu! Eşime rahmet mi oluyorum yoksa eziyet mi ediyorum! Eşime karşı şükürlü müyüm yoksa nankörlük yapıp 'niye şu yok, niye bu yok' deyip onu suçluyor muyum" diye kendine bakması ve kendini hesaba çekmesi gerekir. Olan nimeti görmeyip olmayanı görmek ve hükmü olmayan nimetler üzerinden vermek nankörlük yapmaktır. Allah gönül yanında sükûn bulsun diye eşi yaratmıştır. Bu yüzden eş yanında sükûn buluyorsa eştir. Yoksa nankörlük yapıp şikâyet ediyorsa o eş olmamıştır.

Fe lemmâ tegaşşâhâ hamelet hamlen hafîfen fe merret bihî, fe lemmâ eskalet deavâllâhe rabbehumâ le in âteytenâ sâlihan le nekûnenne mineş şâkirîn:[54] "Sonra (eşi) ona (hanımına) sarıldı. (Hanımı) Hafif bir yük yüklendi (hamile kaldı) ve onu bir müddet taşıdı. Sonra hamileliği ağırlaşınca ikisinin rabbi olan Allah'a şöyle dua ettiler: Bize salih bir evlat verirsen şükredenlerden (şakirlerden) oluruz."

Fe lemmâ âtâhumâ sâliha: "Ne zaman ki biz de ona salih bir evlat verdik." **Cealâ lehu şurakâe fîmâ âtâhumâ:** "Onlar da kendisine verdiğimizle (şükretsinler diye verdiğimiz evlatla) ona (Allah'a) şirk koştular." **Fe teâlâllâhu ammâ yuşrikûn:**[55] "Allah onların şirk koştuklarından münezzehtir."

"Ya rabbi! Bize salih bir evlat verirsen sana şükrederiz" dediler; ama Allah onlara salih bir evlat verince onu Allah'a şirk koştular. Bunu söyleyenler mü'mindir.

İnsan, evladını Allah'a nasıl şirk koşar?

[54] Â'râf /189
[55] Araf /190

Bunun birçok yönü vardır. Birincisi kendini çocuğa şirk koşturmaktır. Diğeri de çocuğu Allah'a şirk koşmaktır. Allah'ın bu ayette beyan ettiği şirk; çocuğu, Allah'a şirk koşmaktır. Kişi çocuğunu öyle bir sever ki Allah'tan daha çok sever; yani çocuğunu Allah'ı sever gibi sever, çocuğun rızasını, Allah'ın rızasına tercih eder.

Mesela; bazı anne, babalar "çocuklarım için yapamayacağım hiç bir şey yoktur. Ben hayatımı çocuklarım için yaşarım" der. Hâlbuki insanın Allah için yapamayacağı hiç bir şeyin olmaması, hayatını da Allah için yaşaması gerekir. "Hayatımı çocuklarım için yaşarım" diyenler ise "ben, çocuğumun geleceğini düşünüyorum, çocuğuma gelecek hazırlayacağım" deyip Allah'tan yüz çevirir ve rabbini unutur. Böyleleri çocuğunu o kadar çok düşünmüş, çocuğunun hesabını o kadar çok yapmış ki Allah'ın hesabını yapmaktan daha çok çocuğunun hesabını yapmıştır. Böyle olunca da çocuğunu Allah'a şirk koşmuş olur.

Çocuklarına karşı bu halde olanlar ölüp ahirete gittiğinde ve çocuklarına olan tavırlarına ahiretten baktıklarında bu yaptıklarına pişman olur ve "keşke kulluğumu rabbime yapsaydım, keşke çocuğumu bir nimet olarak görüp şükretseydim ve onu salih bir evlat olarak yetiştirseydim. Keşke çocuğumu rabbime şirk koşmasaydım" derler. Oysaki dünyadayken çocuklarını salih bir evlat olarak yetiştirmek yerine çocuklarının zahiri hayatına bakıp endişe etmiş, Allah'a güvenmemişlerdi. Böylelikle çocuklarını Allah'a teslim edememiş ve onu Allah'a şirk koşmuşlardı. Allah bundan münezzeh olduğunu buyurdu.

Ve mâ nursilul murselîne illâ mubeşşirîne ve munzirîn: "Biz resullerimizi sadece müjdeleyici ve uyarıcı olarak göndeririz." **Fe men âmene ve asleha:** "Her kim ki iman eder ve kendini ıslah

ederse (kendini düzeltirse).” **Fe lâ havfun aleyhim ve lâ hum yahzenûn:**[56] “Onlar için ne bir korku ne de mahzun olmak vardır.”

Vellezîne kezzebû bi âyâtinâ: “O kimseler ki ayetlerimizi yalanlarlar (nankörlük yaparlar).” **Yemessuhumul azâbu bimâ kânû yefsukûn:**[57] “Onlar fasıklıklarından dolayı (yanlışlarından ve kötülüklerinden dolayı) azaba uğrayacaklar.”

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e, dolayısıyla kıyamete kadar gelecek bütün peygamber varislerine; yani Mürşid-i kâmilleredir. **Kul lâ ekûlu lekum indî hazâinullâh:** “De ki: Ben size ‘Allah’ın hazineleri benim yanımdadır’ demiyorum.” Ben dua edersem her arzum, her isteğim yerine gelir diye bir şey yoktur. Böyle bir şey demiyorum. Allah peygamberini tanıtıyor, kendini tanıtıyor.

Bir Mürşid-i kâmili, veliyi ya da halkın şeyh diye tabir ettiği birini anlatırken onu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in önüne geçirmek küfürdür. Eğer o gerçekten peygamber varisiyse zaten peygamberin arkasında durur. O halde sen onu nasıl peygamberin önüne koyabiliyorsun! Eğer o gerçekten bir Mürşid-i kâmilse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in nuru ona aksetmiştir bundan dolayı Mürşid-i kâmildir. Bu durumda Mürşid-i kâmili Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’den ayırmaman gerekir. Mürşid-i kâmil, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e ayna olmuş, imanıyla, haliyle her şeyiyle ona benzemiştir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in lâ ekûlu lekum indî hazâinullâh: “Ben size Allah’ın hazineleri benim yanımdadır demiyorum” dediği gibi Mürşid-i kâmil de böyle söyler.

Ve lâ a’lemul gayb: “Ve ben gaybı da bilmem.” Neden? - Çünkü gaybı bilen Allah’tır. **Ve lâ ekûlu lekum innî melek:** “Ve ben size bir meleğim demiyorum.” Allah başka ayet-i kerimede

[56] En’âm /48
[57] En’âm /49

Resulullah (s.a.v.) Efendimize hitab edip **Ena beşeru mislukum:**[58] "De ki: Ben de sizin gibi bir beşerim" buyurmuştur. Evet, ben size melek gibiyim demiyorum, ben de sizin gibi bir beşerim. **İn ettebiu illâ mâ yûhâ ileyy:** "Ben sadece bana vahyolunana uyarım." Sadece Allah'ın bana vahyettiklerine tabi olurum. Demek ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in insanlarla arasındaki farkı sadece Allah'ın vahyine uymasıymış!

Kul hel yestevîl a'mâ vel basîr: "(Onlara) De ki: Hiç körle gören bir olur mu?" Görenlerle görmeyenler bir olur mu! Allah'ın ayetlerine, vahyine uyanlar görür. Uymayanlar, ayetleri ciddiye almayıp dinlemeyenler, anlamayanlar ise kördür. Hiç görenle görmeyen bir olur mu! Yani aramızdaki fark budur, dedi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz. Peygamberi diğer insanlardan ayırıp onu en yüksek makama çıkaran şey Allah'ın hazinelerinin onun yanında olması, gaybı bilmesi yahut melek olması değil Allah'ın kendisine vahyettiğine uymasıdır. Bu yüzden Allah'ın vahyine uyanlar görür, uymayanlar ise kördür. Bu durumda hiç görenle görmeyen bir olur mu! **E fe lâ tetefekkerûn:**[59] "Siz (bunu) düşünmeyecek misiniz?" Bunun üzerinde tefekkür etmeyecek misiniz, bunu anlamaya çalışmayacak mısınız!

Ve enzir bihi: "Onunla (Kur'an'la) uyar." Allah kimleri uyaracağını da beyan ediyor. **Ellezine yehâfûne en yuhşerû ilâ rabbihim:** "Rablerinin huzurunda toplanacakları günden korkanları (uyar)." Demek ki gerisi uyarıyı almıyormuş! **Leyse lehum min dûnihî veliyy:** "(O gün) Onlar için ondan (Allah'tan) başka bir dost yoktur." Dost sadece Allah'tır. **Ve lâ şefî':** "Ve şefaatçi yoktur." Şefaatçi Allah'tır. **Leallehum yettekûn:**[60] "(Bu ayetleri onlara anlat) Umulur ki takva sahibi olurlar." Umulur ki

[58] Fussilet /6, Kehf /110
[59] En'âm /50
[60] En'âm /51

Allah'a karşı sorumluluklarını anlar, kabul edip gereğini yapar ve rablerini dinlerler.

Bu hitap da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve lâ tatrudillezîne yed'ûne rabbehum bil gadâti vel aşiyy:** "Sabah akşam (rabbinin rızasını dileyerek) rabbini isteyerek ona yalvaranları huzurundan kovma." **Yurîdûne vechehu:** "(Çünkü onlar) Onun (rablerinin) cemalini istiyorlar." Onlar rablerinin cemalini dilemişler. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e iman eden bütün sahabeler böyleydi. Allah'ın vechini, cemalini irade etmişler, dilemişler, tercih etmişlerdi. **Mâ aleyke min hısâbihim min şey:** "Onların hesabından sana herhangi bir şey yoktur." Onlar rablerini istiyor, rableri de onları istiyor; yani sen onların hesabını verecek değilsin. **Ve mâ min hısâbike aleyhim min şey:** "Senin hesabından da onlara bir şey yoktur." **Fe tatrudehum fe tekûne minez zâlimîn:**[61] "Eğer onları yanından kovarsan zulmetmiş, zalimlerden olmuş olursun."

Bu ayet Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, dolayısıyla bütün varislerine ve "ben âlimim" diyen herkese hitap eder. Biri yanına gelip rabbini istediyse, senden bir şey öğrenmeyi istediyse onu kovma. O da sen de hesabınızı Allah'a vereceksiniz. Bu yüzden hesabını Allah'a göre yap ve "bu iyidir, bu kötüdür" deyip kimsenin malına ve mevkisine bakarak ayrım yapma. Yaparsan eğer hesabın ona sorulmaz, onun hesabı da sana sorulmaz; çünkü hesap Allah'a aittir. Sen sadece vazifeni yap. Yoksa onu kovarsan zalimlerden olur, ona zulmetmiş olursun, buyurdu Allah.

Ve kezâlike fetennâ ba'dahum bi ba'd: "İşte bu böyledir. Biz onlardan bir kısmını bir kısmıyla imtihana tabi tutarız." Allah nasıl imtihana tabi tutacağını beyan ediyor. **Li yekûlû e hâulâi mennallâhu aleyhim min beyninâ:** "Onlar diyecekler ki: Allah'ın bizim aramızdan kendilerine nimet verdiği (kullar) bunlar mıdır!"

[61] En'âm /52

Neden böyle söylüyorlar? -Çünkü iman eden sahabeler fakirdir, köledir, kimseleri yoktur, mazlum durumdadır. Onlar da zengin olduğu için kendilerini sahabelerden daha üstün görüyorlar. Bu yüzden "Allah'ın aramızdan ikram ettikleri, nimet verdiği kullar bunlar mıdır! Bunlar mı Allah'ın cemalini, dostluğunu istiyor! Bunlar mı Allah'ın dostluğuna layıktır" diyorlar. Onlar böyle desinler, hâlbuki bu hayat bir imtihandır, dedi Allah. **E leysallâhu bi a'leme biş şâkirîn:**[62] "Allah şakirleri bilmez mi?" Allah şükredenleri bilmez mi, kimin şükredeceğini bilmez mi!

Allah şükredecek olanlara nimeti verir ve onları peygamberiyle beraber eder. Bakışı zahire, dünyaya göre olanlar ise onları görünce "Allah'ın kendilerine nimet verdiği kullar bunlar mıdır! Bunlar mı Allah'ın rızasını, cemalini istiyor! Bunlar mı Allah'a dost olacak! Bunlar mı nimete layıktır" derler! Allah bunun bir imtihan olduğunu söyledi. Bu şimdi de böyledir. Biri Allah'ın rızasını, dostluğunu, cemalini isteyince bakıyorsun ailece hep beraber ona "sen mi Allah'a dost olacaksın" derler. Bu da onların imtihanıdır.

Ve indehu mefâtihul gayb: "Gaybın anahtarları onun yanındadır." Allah'ın yanındadır. **Lâ ya'lemuhâ illâ huv:** "Ondan başkası onu (gaybı) bilmez." **Ve ya'lemu mâ fîl berri vel bahr:** "(Allah) arzda, denizde ne varsa bilir." **Ve mâ teskutu min varakatin illâ ya'lemuhâ:** "Hiçbir yaprak yoktur ki o (ağaçtan) düştüğünde onu bilmemiş olsun." Ağaçtan düşen bir yaprak bile Allah'ın emriyle düşmüştür ve Allah onu bilir. **Ve lâ habbetin fî zulumâtil ard:** "Yerin karanlığında bir tane varsa (Allah onu bilir)." **Ve lâ ratbin ve lâ yâbisin illâ fî kitâbin mubîn:**[63] "Ne yaş, ne kuru (her ne varsa hepsi) apaçık olan kitaptadır." Allah hepsini yazmıştır.

[62] En'âm /53
[63] En'âm /59

Ve huvellezî yeteveffâkum bil leyl: "O ki gece olduğunda sizi vefat ettirir." **Ve ya'lemu mâ cerahtum bin nehâr:** Gündüzün sizi tekrar uyandırır. "Gündüz ne yaptığınızı size göstermek için sizi tekrar diriltir." **Summe yeb'asukum fîhi li yukdâ ecelun musemmâ:** "Sonra sizi diriltir, belli olan eceliniz gelinceye kadar." **Summe ileyhi merciukum:** "Sonra dönüşünüz onadır." **Summe yunebbiukum bimâ kuntum ta'melûn:**[64] "Sonra size neler yaptığınızı haber verecek."

Ve huvel kâhiru fevka ibâdihî: "O (Allah) kulları üzerinde kahirdir." Yani bütün kullar onun kudretindedir, hiç kimse Allah'ın izni olmaksızın kıpırdayamaz. **Ve yursilu aleykum hafaza:** "(Allah) Bir de sizin için koruyucular (koruyucu melekler) gönderir." **Hattâ izâ câe ehadekumul mevt:** "Ta ki sizden birinize ölüm gelinceye kadar." Ölüm gelince ne olur? -Allah artık o muhafaza meleklerini geri çeker, artık ölen için bir koruma yoktur. Allah korumayı çekince melekler onu korumaz; yani ölüm vakti gelmiştir. **Teveffethu rusulunâ:** "Resullerimiz (melekler) onu vefat ettirir (onun ruhunu alır)." **Ve hum lâ yuferritûn:**[65] "Onlar (herhangi bir şekilde) bir eksiklik (bir yanlışlık) yapmazlar." Yani eceli gelmeden kimse ölmez. Vakit gelince de kurtuluş olmaz.

Summe ruddû ilâllâhi mevlâhumul hakk: "Sonra hak olan, Mevlaları olan Allah'a döndürülürler." Allah'ın huzuruna götürülürler. **E lâ lehul hukm:** "Dikkat edin! Hüküm onundur." Bunu unutmayın ve buna karşı dikkatli olun, hüküm Allah'ındır, dedi Allah. Her konuda hüküm Allah'ındır, ölüm de Allah'ın emriyle, hükmüyledir. **Ve huve esraul hâsibîn:**[66] "Ve o hesap görenlerin en serisidir." Allah çok seri halde, çok süratlice hesabı görür.

[64] En'âm /60
[65] En'âm /61
[66] En'âm /62

Kul men yuneccîkum min zulumâtil berri vel bahr: "(Onlara) De ki: Sizi yerin ve denizin karanlığından (tehlikesinden) kim kurtarır?" **Ted'ûnehu tedarruan ve hufyeh:** "(O tehlike anında) Gizli ve aşikâr olarak ona yalvarıp durursunuz." **Le in encânâ min hâzihî le nekûnenne mineş şâkirîn:**[67] "Eğer bizi bundan (bu tehlikeden) kurtarırsan şakirlerden oluruz (dersiniz)." İnsanlar denizde ya da karada bir tehlikeye düştüğünde ya da bir sorunla karşı karşıya geldiğinde hem açıktan hem de gizli olarak bütünüyle Allah'a yalvarır ve "eğer bizi bundan kurtarırsan sana şükreden kul olacağız" derler. **Kulillâhu yuneccîkum minhâ:** "De ki: Allah sizi ondan kurtarır." **Ve min kulli kerbin:** "Sizi bütün sıkıntılardan (kurtarır)." **Summe entum tuşrikûn:**[68] "(Ama sizi ondan kurtarınca) Siz Allah'a şirk koşarsınız (şirk koşuyorsunuz)."

Nasıl şirk koşarız?

Sıkıntı esnasında bizi kurtarması için Allah'a dönüp dua ederiz, Allah sıkıntıyı giderince ise "rabbim bana yardım etti ve beni kurtardı" demek yerine "falanca bana yardım etti" yahut "ben akıllıydım, güçlüydüm, bilgiliydim, işi ben hallettim" deyip Allah'a şirk koşarız.

İn tukridûllâhe kardan hasenena "De ki: Eğer Allah'a güzel bir borç verirseniz." **Yudâıfhu lekum:** "(Allah) Onu sizin için arttırır." **Ve yagfir lekum:** "Sizi mağfiret eder." **Vallâhu şekûrun halîm:**[69] "Allah, şükrün karşılığını verendir, hâlimdir."

Ve huvellezî yursilur riyâha buşren beyne yedey rahmetih: "Rüzgârları rahmetinin önünde müjde olarak gönderen O´dur." **Hattâ izâ ekallet sehâben sikâle suknâhu li beledin meyyitin fe enzelnâ bihil mâe fe ahrecnâ bihîmin kullissemerât:** "Sonunda onlar (o rüzgârlar), ağır bulutları yüklenince onu ölü bir

[67] En'âm /63
[68] En'âm /64
[69] Teğabûn /17

memlekete sevkederiz. Orada suyu indirir ve onunla türlü türlü meyveler çıkarırız.” **Kezâlikenuhricul mevtâ:** “İşte ölüleri de böyle çıkarırız (diriltiriz).” **leallekum tezekkerûn:**[70] “Umulurki düşünürsünüz.” Bunda sizin için bir ders vardır.

Allah sonraki ayette ders vermeye devam eder. **Vel beledut tayyibu yahrucu nebâtuhu bi izni rabbihi:** “Güzel beldenin bitkisi Allah’ın izniyle (güzel) çıkar.” Güzel yeşerir. **Vellezî habuse lâ yahrucu illâ nekidâ:** “Ama o (belde, o toprak) pisse (kötüyse) ondan bir şey çıkmaz.” Ondan yararlı bir şey çıkmaz, boş şeyler yeşerir; çünkü toprak kötüdür! **Kezâlike nusarriful âyâti li kavmin yeşkurûn:**[71] “İşte biz ayetlerimizi şükreden kavim için böyle açıklarız.”

Bu ayeti nasıl anlamamız gerektiğini izah edeyim.

Allah “şükreden kavim için ayetlerimizi açıklarız” buyurdu. Allah ayetini gönül toprağına indirir. Eğer ayetlerin indiği gönül kirliyse, pisse ayet o gönülde yeşermez ve Allah’ın güzelliği orada tecelli etmez; çünkü gönlün toprağı kirlidir! Dolayısıyla oradan ayet yeşermez, ancak faydasız şeyler çıkar; ama gönül toprağı temizse o zaman inen ayet Allah’ın izniyle o gönülde yeşerir ve Allah o gönlü kendi güzelliğiyle, esmasıyla diriltir. Ona güzel ahlak verir; yani isimlerinden verir. Gönül temizse böyle olur; ama pisse ayetleri, Allah’ın El Esmau’l Husna’sını alamaz ve Allah’ın isimleri orada yeşermez.

Doğrusu ben de bunu merak ediyordum. Bu kadar zamandır El Esmau’l Husna sohbeti yapıyoruz. Kendi seviyesine göre kimi on, kimi elli, kimi yüz alırken kimisi bir bile almıyor! Bu kadar ısrar etmeme, çaba, gayret sarf etmeme rağmen Allah’ın ayetleri, isimleri neden onun gönlünde yeşermiyor diye merak ediyordum. İşte, Allah cevap verdi! Meğerse gönül toprağı,

[70] A’râf /57
[71] A’râf /58

düzgün toprak değilmiş! Bir taşa tohum ekersen zaten o tohum da yeşermez!

Yubeyyinullâhu lekum âyâtihi: "Allah size ayetlerini böyle beyan eder ki." **Leallekum teşkurûn:**[72] "Belki şükredersiniz diye." Şükretmek için Allah'ın ayetlerine şükretmek gerekiyormuş. Demek ki Allah'a ayetlerini bize açıkladığı için bir de şükretmemiz gerekiyormuş!

Ve mâ zannullezîne yefterûne alâllâhil kezibe yevmel kıyâmeh: "Allah'a iftira atanlar (Allah'ın söylemediğini söylemiş gibi konuşanlar) Kıyamet gününü ne zannediyorlar?" Kıyamet günü kitabımızı ortaya koyup onları hesaba çekmeyeceğimizi mi zannediyorlar! Din olarak Allah'ın kitabını değil de başka şeyleri öne koyarak "din budur" deyip Allah'a iftira atanlar kendilerini hesaba çekmeyeceğimizi mi zannediyorlar. **İnnallâhe le zû fadlın alân nâs:** "Gerçek şu ki Allah insanlara büyük fazilette (büyük ikramda, ihsanda) bulunmuştur." **Ve lâkinne ekserehum lâ yeşkurûn:**[73] "Ama insanların çoğu şükretmez."

Ve iz teezzene rabbukum le in şekertum le ezîdennekum: "Rabbiniz şöyle buyurdu: Eğer şükrederseniz (nimetimi) arttırırım." **Ve le in kefertum:** "Eğer küfrederseniz." Şükretmezseniz bu durumda küfretmiş, nankörlük yapmış, inkâr etmiş olursunuz. **İnne azâbî le şedîd:**[74] "Muhakkak ki azabım çok şiddetlidir." Şükretmeyenler küfretmiştir, dolayısıyla Allah'ın azabına uğramış, azabı hak etmiştir. Nasıl? -Şükretmedikleri için Allah nimeti onlardan alır, bu da onlar için azap olur.

Hangi nimet olursa olsun şükretmediğimiz zaman onu kaybedeceğimizi, Allah'ın onu bizden alacağını bilelim. Allah sözünden caymaz. "Şükrederseniz onu arttırırım, etmezseniz

[72] Mâide /89
[73] Yûnus /60
[74] İbrahîm /7

azabım çok şiddetlidir" buyurdu. Bu yüzden Allah'ın bize verdiği nimetler için şükretmemiz gerekir.

Bununla beraber bir de nimeti Allah'a şirk koşmak vardır. Buna da dikkat etmemiz gerekir. Mesela; Allah bize evlat vermişse o halde bu evlat nimetine şükretmemiz ve onu Allah'a şirk koşmamamız gerekir. Evladımızı Allah'tan bir nimet olarak görüp şükretmezsek bilelim ki onu kaybederiz ve bu bize azap olur. Evladımızın ille de ölmesi gerekmez, hayatı yaşarken o bize azap olur.

Bu, birbirini sevenler için de aynı şekilde geçerlidir. İki kişi birbirini sevip evleniyorlar, bir süre sonra ise bakıyorsun ki evde huzursuzluk olmuş, sıkıntı olmuş ve birbirlerine azap olmuşlar. Neden? -Şükretmediler de ondan! Birbirleri için Allah'a şükretmediler! Bu her konuda böyledir. Biri, Allah'ın verdiği herhangi bir nimete şükretmezse o nimet kendisine azap olur.

Ve vassaynâl insâne bi vâlideyhi: "Biz insana ana, babası için şöyle vasiyette bulunduk." Vasiyet, son söz demektir. İnsana son sözümüz şu olmuştur. **Hamelethu ummuhu vehnen alâ vehnin:** "Anası onu zayıflık üstüne zayıflıkla taşıdı." **Ve fisâluhu fî âmeyni:** "Bir de onun sütten ayrılması iki sene içindedir." **Enişkurlî ve li vâlideyke:** "Bana şükret, bir de anana, babana (şükret)." **İleyyel masîr:**[75] "Dönüşünüz banadır." Şakir bir kul ol ve Allah'a şükret, anana, babana da teşekkür et. Anan seni güçlükle, zayıflıkla, sıkıntıyla taşıdı. Bu yüzden ana teşekküre layıktır, dedi Allah.

İn tekfur: "Eğer küfrederseniz (nankörlük ederseniz)." **Fe innallâhe ganiyyun ankum:** "Bilin ki Allah'ın size ihtiyacı yoktur. Allah ğaniyydir, hiç kimseye ve hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. **Ve lâ yerdâ li ıbâdihil kufra:** "Ama (Allah) kullarının küfrüne (nankörlüğüne) razı olmaz." Allah nankörlüğü sevmez ve buna razı

[75] Lokmân /14

olmaz. **Ve in teşkurû yerdahu lekum:** "Eğer şükrederseniz bundan razı olur." Allah sizin şükrünüzden razı olur. **Ve lâ teziru vâziratun vizra uhrâ:** "Yükü olan (günahı olan) hiçbir yükünü (günahını) bir başkasına veremez." Bir başkası bir başkasının günahını çekmez, çekemez. Herkes kendi günahını yüklenir; yani küfrünün, nankörlüğünün günahını herkes kendisi yüklenir. **Summe ilâ rabbikum merciukum:** "Sonra dönüşünüz rabbinizedir." **Fe yunebbiukum bimâ kuntum ta'melûn:** "Size yaptıklarınızı haber verecek." **İnnehû alîmun bi zâtis sudur:**[76] "Muhakkak ki o (Allah) göğüslerdekini bilendir." Allah nasıl ki açıkladıklarınızı biliyorsa aynı şekilde gizlediklerinizi de bilendir.

Allah'ın bir ismini anlatırken o isimle ilgili ayetleri beraber anlamaya çalışıyoruz. Öyle ki söz hakkı Allah'ın olsun ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımış, anlamış olabilelim.

Elbette ki sadece bir ayet okuyup sohbet boyunca o ayeti izah etmek, anlamaya çalışmak da mümkündür; ama amacımız Allah'ın isimlerini iman edebileceğimiz ve üzerimizde ahlaka dönüştürebileceğimiz şekilde öğrenmektir. Bu yüzden bir ismi anlatırken bu kadar çok ayet okuyoruz ki anlaşılmayan, eksik kalan hiçbir şey olmasın ve rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi, anlattığı gibi tanıyalım, anlayalım; çünkü isimleri Kur'an'a, Allah'ın vahyine göre nasıl anlamamız gerekiyorsa Allah'ın isimlerini öyle anlamaya çalışmamız gerekir. El Esmau'l Husna sohbetlerimizde yaptığımız tam olarak budur; yani Allah'ı onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışmaktır.

Evet, hep beraber Allah'ın Eş Şakir ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya, Şakir ismine nasıl iman edeceğimizi ve bu ismin üzerimizde nasıl ahlaka dönüşmesi gerektiğini öğrenmeye çalıştık.

Allah hepimizi şakir olan, şükreden kullarından eylesin. Allah bizi küfredenlerden, nankörlerden eylemesin. Allah bizi

[76] Zumer /7

nimetin asıl sahibine şükreden ve nimete vesile olana da teşekkür eden kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

EL EVVEL

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber nüzul sırasına göre Allah'ın isimlerini anlamaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Eş Şakir ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Evvel ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

İyice anlaşılsın diye devamlı tekrar ediyorum, bir daha söyleyeyim. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; ***İnne lillâhi tis'un ve tis'îne ismen:*** *"Allah'ın 99 ismi vardır."* ***Ve men ehsâhâ:*** *"Kim onları tahsil ederse."* ***Fe kad dahele cenneh:*** *"Cennete girdi"*[1] buyurmuştur. Allah'ın 99 ismini tahsil etmek isimleri ezberleyip söylemek değildir. Tahsil etmek; onu iyice anlamak, kavramak, iman etmek ve o isimlerin üzerimizde ahlaka, amele dönüşmesi demektir.

Allah'ın El Esmau'l Husna'sı, güzel isimleri bir kulun üzerinde tecelli ederse; yani kul El Esmau'l Husna'yı tahsil ederse Allah'a yeryüzünde halife olur, Allah'ın güzelliğiyle güzel olur, güzelliğini Allah'tan almış olur. Kul, güzelliğini Allah'tan almazsa Allah'ın güzelliğinden mahrum kalır, dolayısıyla şeytana, nefsine, hevasına tabi olmuş olur, böylelikle rabbinin güzelliğini de rabbini de kaybeder.

Peki, kulun, Allah'ın isimlerini nasıl tahsil etmesi gerekir?

Allah, rahman ve rahimdir. Bu durumda kul rahman ve rahim olmazsa; yani merhamet etmezse bunun sonucunda

[1] Buhârî, Deavat, 68. VII, 169

merhametsiz olur, dolayısıyla zalim olur. Aynı şekilde Allah kerimdir. Kul kerim olmazsa cimri olur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"cömert, Allah'a yakın, peygambere yakın, cennete yakındır. Cimri de şeytana yakın, cehenneme yakındır"*[2] buyurmuştur. Bu yüzden kul, Allah'ın güzelliğiyle güzelleşmeyince güzel olmaz, çirkinleşir. Gönül cennete dönmeyip çirkinleşince ve Allah'ın nuruyla nurlanmayınca kararır, zulmette, karanlıkta kalır, dolayısıyla kötü yere; yani cehenneme layık olur.

Allah'a iman denince sadece "ben, Allah'a, Allah'ın zatına iman ettim" demekle iş bitmez. Zaten bu şekilde iman etmeyen hiç kimse yoktur. Yahudiler de, Hristiyanlar da bu şekilde iman ediyorlar. Aynı şekilde müşrikler de Allah'ı kabul ediyordu; ama Allah'ı rahman olarak kabul etmiyordu. Yani mesele; Allah'ın zatıyla beraber Allah'ın isimlerine iman etmektir.

Rabbimizi tanımazsak iman edemeyiz. İman etmezsek o halde başka neye iman edersek edelim imanımız Allah'a iman olmaz. Bu yüzden hep beraber rabbimizi güzel isimlerinden, El Esmau'l Husna'sından tanımaya sonra bu isimlerle nasıl isimlenmemiz gerektiğini anlamaya, ardından her bir isme iman edip o isimlerle ahlaklanmaya çalışıyoruz.

Şimdiye kadar 82 ismi anlamaya çalıştık. Bu sohbetimizde Allah'ın El Evvel ismini anlamaya çalışacağız inşallah. Evvel ismi nüzul sırasına göre 83. İsimdir. Aynı zamanda El Esmau'l Husna sohbetlerimizin 6. Cildinin son sohbetidir. Böylelikle bu sohbetle beraber rabbimizin toplam 83 ismini ayetlerde geçtiği gibi anlamış olacağız inşallah.

[2] Tirmizî, Birr, 40 /1961

Allah ayet-i kerimede **Huvel evvelu vel âhiru:** "O, evvel ve ahirdir." **Vez zâhiru vel bâtın:** "(O) Zahir ve batındır." **Ve huve bi kulli şey'in alîm:**[3] "Ve o her şeyi her şeyle bilendir" buyurmuştur.

Her şeyi bilmek farklıdır, her şeyi her şeyle bilmek farklıdır. İnsan bir şeyi bilmek için bakar, görür, inceler, içini açar, anlamaya çalışır, böylelikle o eşya hakkında bilgi sahibi olur; ama Allah'ın bilgisi böyle değildir. Allah her şeyi her şeyin kendisiyle bilir. Bu yüzden Allah ayette **ve huve bi kulli şey'in alîm:** "Ve o her şeyle her şeyi bilendir" buyurdu. Ayet böyle değil de **Ve huve alâ kulli şey'in** yahut **Ve huve ilâ kulli şey'in alîm:** "O her şeyi bilir" olarak gelseydi o zaman mana Allah her şeyi her şeyle bilendir manasına gelmez sadece her şeyi bilir manasına gelirdi; ama Allah öyle buyurmadı. Bunun yerine **bi kullî şey'in:** "Her şeyi her şeyle bilir" buyurdu.

Her şeyi her şeyle bilmek demek ne demektir?

Biri başka birine baktığında onu sadece dışarıdan bilir; ama kendini bilirken kendisiyle, varlığıyla kendini bilir. İnsan nasıl ki kendini kendinde biliyorsa ve bu bilgisi başkalarının onu bilmesi gibi değilse İşte, Allah'ın her şeyi her şeyle bilmesi de bildiği şeyi dışardan bilmesi değil o şeyi kendisiyle bilmesidir.

İki türlü ilim vardır. Biri husuli ilim öbürü huzuri ilimdir. Husuli ilim, hâsıl olan ilimdir; yani insanın sonradan çalışıp elde ettiği ilimdir. Huzuri ilim ise kendini kendisiyle, hakikatiyle, rabbiyle bilmektir. Bu yüzden bir kul kendi hakikatine erdiğinde rabbini asla unutmaz; çünkü rabbi her anda onunla beraber olduğu için kul kendi hakikatine vardığında artık rabbiyle beraber olmuş olur. Böylelikle kendini unutmadığı, her anda kendini bildiği, tattığı gibi rabbini de o şekilde bilir, tadar ve asla unutmaz.

[3] Hadîd /3

Böyle bir kul her anda Allah'ın huzurundadır; çünkü kendini artık onunla bilir, onunla vardır!

Allah hadis-i kutside buyurur; *"kulum kendisine farz kıldığım ibadetlerle en güzel şekilde bana yaklaşır. Sonra diğerleriyle yaklaşmaya devam eder (Allah için yaptığımız her şey Allah'ın diğerleri diye kastettiği nafile sınıfına girer). Kulum bana yaklaştıkça beni sever, o beni sevince ben de onu severim. Ben bir kulumu sevdiğimde o kulum benimle görür, benimle işitir, benimle bilir, benimle tutar, benimle yürür, benimle diler, benimle sever."*[4] Demek ki Allah'a yakınlığımızın ölçüsü muhabbetimizin artmasıymış!

Böyle olan biri artık, Allah iledir, artık husuli bir ilimle değil huzuri bir ilimle rabbini bilir, dolayısıyla rabbiyle beraberdir, rabbinin tecellisini her zerresinde tadarak bilir. O artık kendisi için 'be' harfinin kullanılacağı zattır; yani o artık **bi âlimdir:** "Âlim iledir." Allah ile bilir. Allah'ın bilgisi kulun bilgisine benzemez. Bu yüzden kul, Allah ile bilince bildiği hakikat olur.

Allah bütün isimlerinden kullarına mutlaka tattırır; yani kendini kullarına isimleriyle tanıtır. Allah kendini hangi ismiyle kuluna tanıtırsa kul o isimde âlim olur. Bunun için şart; farzlara sarılmak sonra diğerlerine, nafilelere devam etmektir. Aynı şekilde Allah'ı sevmektir, Allah'ın da kulunu sevmesidir. Allah, kulunu sevince ona isimleriyle, güzelliğiyle tecelli eder ve kul artık Allah ile olur. Artık onun konuşması da, susması da, alması da, vermesi de Allah iledir; yani hayatı Allah iledir. Artık her şeyi Allah içindir, Allah iledir.

Her bir ismi anlatırken o ismin kulda, insanda nasıl tecelli ettiğini kısaca anlatmaya çalıştık. Evvel ismini anlamaya çalışırken

[4] Buhârî, Rikak 38

de Allah'ın evvel olmasının ne demek olduğunu aynı şekilde Evvel isminin kulda nasıl tecelli edeceğini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah kendisini tanıtıp "Allah evveldir, Allah ahirdir" derken kulunun seviyesine göre hitap edip konuşmuştur. Aklımıza evvel olarak her ne geliyorsa bilelim ki Allah ondan da evveldir; ama akıl bunu anlayamaz. Bundan sonra durur; çünkü aklın bir sınırı vardır. Evveli anlamaya çalışırken de mutlaka sona varır. Bu yüzden kulun evvel derken, ilk derken bilmesi lazım ki Allah aklına gelen her şeyden öncedir, Allah onu da yaratmıştır. Aynı şekilde Allah ahirdir. İnsanın aklına son olarak her ne geliyorsa ondan sonra yine Allah vardır. İnsanın anlama seviyesi buna yetmediği için kendini zorlamaması gerekir.

Allah evveldir demek evveli olmayan demektir. Allah ahirdir demek de sonu olmayan, ahiri olmayan demektir. İnsan için bir evvel, bir de ahir vardır. İnsanın evveli de ahiri de Allah'tır. Kula düşen; kendini anlamak, tanımaktır, rabbini bilip rabbini tanımaktır. Kendi evveliyetini, kendi sonunu, kendi ahirini bilip anlamaktır. Anlayıp ona göre yaşamak, ona göre tedbir almaktır.

Allah ayet-i kerimede **Ellezîne izâ esâbethum musîbetun:** "O kimseler ki onlara bir musibet isabet ettiğinde (bir sıkıntı yaşadıklarında)." **Kâlû:** "Derler ki." **İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn:**[5] "Biz Allah'tan geldik ve yine Allah'a döneceğiz" buyurur.

Musibet gelince böyle söylemelerinin sebebi nedir?

Çünkü onlar bu dünyada yolcu olduklarını bilirler. Bu yüzden musibetlerle karşılaştıklarında "bunlar önemli değil ben dünyada yolcuyum, rabbimden geldim ve dönüşüm rabbimedir. Hayat bir yolculuktur ve ben rabbime gidiyorum, yaşadıklarımın hepsi bir imtihandır. Ben bu musibeti önemsemiyorum, benim

[5] Bakara /156

önemsediğim rabbime nasıl varacağım, nasıl gideceğimdir. Ben rabbime gidiyorum, rabbime dönüyorum" derler.

Bir kul böyle söylediğinde yaşadığı musibet her ne olursa olsun kulun karşısında küçülür; çünkü kul yaratılışın gayesini anlamıştır. Allah'tan geldiğini ve Allah'a gideceğini biliyordur. Böyle anlamayanlar hayatı ebedi hayatmış gibi anlar, zanneder, dolayısıyla bir şeylerin peşinden koşar, koşuşturur.

Kul kendi iradesiyle Allah'a dönmez, rücu etmez, Allah'a koşmaz, varmaz, vasıl olmazsa ölümle Allah'a zaten gidecek, dönecektir. Ölümle herkes Allah'a döner. Mesele; ölmeden evvel Allah'a dönmektir. Allah'a rücu' edip vasıl olmak, kavuşmaktır. Bütün veliler, bütün Allah dostları ölmeden önce Allah'a rücu' etmiş, Allah'a vasıl olmuştur.

İmtihanı, evveliyetimizi anlayabilmemiz için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah ruhları bir karanlık içinde yarattı sonra onlara nurundan saçtı. Bu nuru alanlar said oldu, saadete erdi; alamayanlar da şaki oldu, şekavette kaldı (yani eşkıya oldu)"*[6] buyurmuştur. Allah akla, anlayışa hitap ediyor. Kulu anlasın diye izah ediyor. Allah'ın nuru; El Esmau'l Husna'sının, güzelliğinin nurudur.

Âlimlerimiz bu hadisi anlamaya çalışırken "orda nuru alanlar saadete ermiş, alamayanlar şaki olmuştur. Bu yüzden her şey olup bitmiştir" demiş ve insanın ahiretini kadere bağlamışlardır. Aklını kullanmak böyle değildir. Bu, akıl işi değildir, akılla anlaşılmaz. Allah katında zaman ve mekân yoktur; çünkü Allah zamansız ve mekânsızdır.

Aslında bu hadis aynı zamanda kaderin sırrını açıklıyor. Daha iyi anlaşılması için hadisi izah edeyim.

[6] Tirmizi, İman,18 (Hadis No: 2644); Ahmed b. Hambel, Müsned, II. 176.

Allah ruhları bir karanlık içinde yarattı demek; Allah onu perdeledi, kendini bilememe karanlığında bıraktı demektir. İnsan dünyaya gelirken kendini bilmez. Bu karanlık onun varlık karanlığı, beden karanlığıdır. Bu öyle bir karanlık ki insan artık kendisini dahi göremez.

Allah, nurundan saçtı demek ise bu nuru her anda saçmaya devam ediyor manasına gelir. Allah her bir kul için ömrü boyunca nurunu saçmaya devam eder. Bu nuru alanlar said, alamayanlar da şaki olur. Kul her "rabbim" deyip Allah'a dönüşünde, itaat edip secde edişinde bu nuru alır. Aynı şekilde Allah'ı her unutuşunda Allah'tan yüz çevirmiş olur, dolayısıyla bu nuru alamaz. Yoksa bu bir anda olup biten bir iş değildir. Allah için ne geçmiş ne gelecek vardır, her şey bir andır. Allah katında zaman ve mekân olmadığından dolayı Allah için bir an olan şey bizim için bir ömürdür. Allah kendisi için bir an olan o anı bizim için açar, genişletir. Bu yüzden ruhların nuru alıp veya almama anı bizim için şu an yaşadığımız zamandır. Bizden öncekiler için bu an geçmiştir, sonrakiler içinse gelecektir. Bu hadisi böyle anlamamız gerekir.

Allah'ın isimlerini veya ayetleri izah ederken anlaşılmayan bir durum olursa sohbetin sonunda arkadaşlar anlamadıkları yeri sorsun. Daha detaylı bir şekilde açıklarız inşallah.[7]

Evet, Allah ruhları bir karanlık içinde yarattı. Sonra bütün ruhlara nurundan saçtı. O nurdan alanlar said, almayanlar şaki oldu. İşte biz şu anda Allah'ın nurunu saçtığı andayız. Şu anda kendimizi bilememe tanıyamama, tadamama karanlığı, zulmeti içindeyiz. Allah da bize nurunu saçıyor. Bu nuru almak istiyorsak o halde bize düşen; Allah'a dönmek ve rabbimizle beraber olmaktır.

[7] Pir Muhammed Hüseyin (r.a.) Hazretleri "esma sohbetlerini" dergâh mescidinde halka açık yaptığı için sohbet sonunda kendisini dinleyenlerden sorusu olanlara cevap verir ve sohbette anlaşılmayan hiçbir yerin kalmaması için sorular kısmına bilhassa özen gösterirdi.

Allah ayet-i kerimede mü'minler için **"mü'minlerin Kıyamet günü nurları vardır. Nurları önlerinden ve sağlarından onları aydınlatır. Münafıklar onlara der ki: Acele etmeyin, biz de sizin nurunuzdan istifade edelim. Onlara (münafıklara) 'geriye dönün de gidin nur arayın (nur dünyada vardı burada nur yok)' denilir. Sonra Allah mü'minlerle münafıkların arasına kapısı olan bir set, bir sur çeker. Onun içinde rahmet, dışında da azap vardır"**[8] buyurur. Bu nur mü'minlerin dünyadayken aldığı nurdur. Demek ki herkes dünyadayken nurlanıyormuş, nuru burada alıyormuş.

Nuru alanlar said olur ve rabbinin güzelliğini kazanır, almayanlar da şaki olur ve rabbinin güzelliğini kaybeder.

Dediğim gibi; bizler için Allah'ın nurunu saçtığı o an şimdi içinde bulunduğumuz andır. Dileyen bu nuru alır, said olur ve saadete erer; dileyen de Allah'tan yüz çevirir ve bu nuru almaz. Böylelikle karanlıkta, şekavette kalır, şaki olur, eşkıya olur ve kaçar. Dünyadayken bu nuru kazanamayanların Kıyamet günü nuru olmaz. Az önce okuduğumuz ayetten de anlaşıldığı gibi Allah onların münafık olduğunu buyurdu.

Allah'ın Evvel, Ahir, Zahir ve Batın isimlerinin geçtiği ayetleri hep beraber anlamaya çalışırsak "Allah evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır, her şeyle her şeyi bilendir" derken Allah'ın ne demek istediğini daha iyi anlarız inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Sebbehe lillâhi mâ fissemâvâti vel ard: "Göklerde ve yerde her ne varsa Allah'ı tesbih eder." Sebbehe kelimesi Arapça'da "aktı" manasına gelir. Bu durumda göklerdeki ve yerdeki her şeyin rabbini tesbih etmesi demek; rabbinin kendisine verdiği vazifeyi layıkıyla yerine getirmesi ve itiraz etmemesi demektir. **Ve huvel**

[8] Hadîd /12-13

azîzul hakîm:[9] "O, aziz ve hakimdir." Yani bütün izzet, bütün şeref, bütün güç, bütün kudret Allah'a aittir. Bununla beraber Allah her neyi yaparsa yapsın yaptığı her şeyde mutlaka bir hikmeti, bir muradı vardır. Bize düşen; her şeyin tesbihini anlamaya çalışıp rabbimizi tesbih etmek ve rabbimizin yolunda akmaktır. Rabbimizin yolunda akarsak rabbimize gideriz.

Lehu mulkus semâvâti vel ard: "Göklerin ve yerin mülkiyeti onundur (Allah'a aittir)." **Yuhyi ve yumît:** "(O) Diriltir ve o öldürür." **Ve huve alâ kullî şey'in kadîr:**[10] "Ve o her şeye kâdirdir." Mülkten her neyi görürsen gör, o, Allah'a aittir, onu Allah yaratmıştır. Her şey onun emrinde, hükmündedir ve onu tesbih eder.

Huvel evvelu vel âhiru vez zâhiru vel bâtınu ve huve bi kullî şey'in alîm:[11] "Evvel olan, ahir olan, zahir olan, batın olan odur ve o her şeyi her şeyle bilendir." Açıkta görünen her ne varsa odur. Aynı şekilde görünmeyen her ne varsa odur, o apaçıktır, buyurdu Allah. Apaçık olan Allah, isimlerini kendisinden ayırmadı. Bu yüzden görünen her ne varsa Allah'ın isimlerinin tecellisinden ibarettir.

"Sen bunu anlayamazsın, onun önceliği ve sonralığını anlayamazsın. Sen sadece onun tecelli ettiği şeyi anlarsın, yarattığını anlarsın. Görünmeyen bir şeyi anlamaya çalışırken de ancak görünenle kıyaslayıp onu öyle anlayabilirsin" dedi Allah.

Huvellezî halakas semâvâti vel arde fî sitteti eyyâm: "O, gökleri ve yeri altı günde (altı safhada) yarattı." Altı gün altı safha demektir. **Summestevâ alel arş:** "Sonra arşa istiva etti." Hükmünü arştan verdi. **Ya'lemu mâ yelicu fil ardi ve mâ yarucu minhâ:** "(O) Yere her ne girerse ve ordan her ne çıkarsa onu bilir." Yani bir

[9] Hadîd /1
[10] Hadîd /2
[11] Hadîd /3

tohum yere düştüğünde de yeşerdiğinde de onu bilir. Allah yerin dibine her gireni ve yerden her çıkanı bilir. **Ve mâ yenzilu mines semâi ve mâ ya'rucu fîhâ:** "(O) Gökten her ne inerse ve ordan her ne çıkarsa onu bilir." **Ve huve meakum eyne mâ kuntum:** "Her nerede olursanız olun o sizinle beraberdir." **Vallâhu bimâ te'melûne basîr:**[12] "Allah yaptıklarınızı görür." O sizinle beraberdir, dolayısıyla her ne yaparsanız yapın sizi görür. Allah kendini tanıtıyor ve kuluna olan yakınlığını anlatıyor.

Lehu mulkus semâvâti vel ard: "Göklerin ve yerin mülkü onundur, ona aittir." **Ve ilallâhi turceul umûr:**[13] "Bütün işler Allah'a döndürülür."

Allah'ın her şeyi bilmesi farklı her şeyden haberdar olması farklı aynı şekilde bütün işlerin, emirlerin ona döndürülmesi farklıdır. Bütün işler, bütün emirler ona döndürülür demek sonucun, son emrin mutlaka Allah'a ait olması demektir. Her halükarda sonuç itibarıyla Allah'ın emri geçerlidir. Herkes kendine göre bir hesap yapar; ama mutlaka Allah'ın da bir hesabı vardır ve her ne iş olursa olsun geçerli olan Allah'ın hesabıdır. Yaşanan durumlarda onun emri, muradı gerçekleşir. Bu yüzden her ne olursa olsun o doğrudur ve güzeldir, olması gereken odur. Bunun dışında "şu şöyle olsaydı" dersek "bu emir bize ait olsun" demiş oluruz.

Daha önce söylemiştim, iyice anlaşılması için bir daha söyleyeyim.

Allah, insana imkân verip "kulum! Bugün akşama kadar her ne dua etsen kabul edeceğim. Ne istiyorsan söyle" derse mutlaka herkes kendi seviyesine göre bir dua eder. İşin hakikatini, özünü anlamayan, en güzel düşünen biri iyi niyetiyle "ya rabbi! Herkes iman etsin, hiç kimse kimseye düşmanlık yapmasın, bütün

[12] Hadîd /4
[13] Hadîd /5

insanlar zengin olsun, bütün hastalar iyileşsin, hiç kimse hasta olmasın" der. Ya da insanlardan bir kısmını ayırıp sadece onlar için kendince hayır duada bulunur. Kısacası herkes mutlaka kendine göre bir şeyler ister.

Bu hitaba karşılık kim Allah'tan her ne isterse istesin sonuç itibariyle istekleri doğru olur mu? -Elbette ki olmaz. Rabbini gerçek manada tanıyan ve bütün işlerin, bütün emirlerin sonunun Allah'a vardığını, son emrin Allah'a ait olduğunu bilen biri böyle söylemez; çünkü işi yapanın Allah olduğunu ve Allah'ın her şeyde, her bir kul üzerinde muradı olduğunu, Allah'ın her bir kul için dünyanın değil ebedi hayatının hesabını yaptığını bilir.

Allah dünya için "bir günlük, yarım günlük hayat"[14] demiş ahiret için ise "asıl hayat ahiret hayatıdır, ebedi hayattır."[15] "Asıl hayat Allah katındadır"[16] buyurmuştur. Dünyaya gelenler, ebedi hayatı kazanmaya gelmiştir. Bu yüzden Allah her bir kulunu imtihan ederek onlara kazanmaları için imkân verir.

Allah, kullarını neyle imtihan eder?

Karanlık olmadan aydınlık, küfür olmadan iman anlaşılmaz. Şeytan olmadan doğruyla yanlış, hakla batıl anlaşılmaz. Allah ayet-i kerimede; **"Allah dileseydi insanları tek bir ümmet yapardı"**[17] **"Allah dileseydi bütün insanlar iman ederdi"**[18] buyurmuştur. Yani iman etmeniz konusunda tercihi size bıraktım. Bununla beraber size sonucun ne olduğunu da söyleyeyim. Sonuç olarak "insanların çoğu iman etmez"[19] "insanların çoğu şükretmez"[20] "insanların çoğu akletmez"[21] "insanların çoğu

[14] Mu'minûn /113
[15] Ankebût /64
[16] Âl-i İmrân /14
[17] Hud /118
[18] Yûnus /99
[19] Ra'd /1
[20] Bakara /243, Neml /73, Mü'min /61
[21] Ankebût /63, Mâide /103

cehennemliktir."[22] Sen bunu değiştiremezsin, bir kere bunu bil, buyurdu Allah.

Allah; kendini, rabbini, hakikatini bilen birine "ne değiştirmemi istiyorsan söyle değiştireyim" deyip bu imkânı verse o kul sadece "hâşâ, ya rabbi! Bir çöpün yerini bile değiştirmeni isteyemem. Bir kul olarak, âbd olarak dua etmek başka senin işine karışmak başka şeydir. Ben senin işine karışmam. Sen neyi nereye koymuşsan en güzeli, en doğrusu odur. İnsanın kazanması için en güzel, en büyük imkân odur" der. Böyle bir kul hiçbir şeye dokunmaz. Hiçbir şeye dokunmaz derken Allah'ın hükmüne, takdirine itiraz etmez; ama Allah'ın kendisine emrettiklerini de bütün çabasıyla, gayretiyle yapmaya çalışır.

Allah peygamberinden insanları davet etmesini istemiş[23] peygamber de bütün çabası ve gayretiyle davet etmiştir. Peygamberin vazifesi kulları Allah'a davet etmektir. Yoksa sonuç yine Allah'a aittir; çünkü Allah ayet-i kerimede **"hidayeti Allah verir, sen hidayet verici değilsin (senin vazifen davet etmektir)"**[24] buyurmuştur. Peygamber kendi vazifesini yapar ve vazifesini yaparken Allah'ın işine karışmaz, "ille de herkes iman etsin" demez, diyemez; çünkü iman kulun tercihiyledir, başkasının onun adına tercih yapmasıyla iman olmaz. Bu yüzden sen sevdiklerine hidayeti veremezsin, buyurdu Allah.

Herkesin kendine bakması, rabbine bakması lazım. Hiç kimse kulluğunu yapmaya çalışırken hiçbir şekilde Allah'a itiraz edemez. Son emir sadece Allah'ındır, sadece onun hükmü gerçekleşir. Hal böyleyken hiç kimse "benim gibi olsun" deyip böyle bir umuda kapılmasın. Allah kimseye uymaz, kimse gibi yapmaz.

[22] A'râf /179
[23] Nahl /125, Kasas /87, Hacc /67
[24] Kasas /56

Yûlicul leyle fîn nehâr: "Geceyi gündüzün içine sokar." **Ve yûlicun nehâre fîl leyl:** "Gündüzü de gecenin içine sokar." **Ve huve alîmun bi zâtis sudur:**[25] "Ve o, göğüslerin özünde olanı bilendir." Herkesin fikrini, düşüncesini, niyetini bilendir. Kul onu ne kadar gizlerse gizlesin Allah onu bilendir; çünkü onunla beraberdir.

Allah geceyi gündüze, gündüzü de geceye çevirir. Bunu hem zahiri hem de manevi olarak yapar. İnsan bir, karanlık çöker gibi sıkıntıdadır, sıkıntıya düşer bir de karanlık açılıp aydınlık gelir gibi feraha kavuşur. Bunun ikisini de Allah yapar. O, göğüslerde gizli olanı bilendir. Allah senin neye sıkıldığını, senin için neyin gece olduğunu, neyin gündüz olduğunu bilendir.

Sohbetimiz esnasında okuduğumuz ayetlerde Allah hep kendini, hükmünü, hükümranlığını, mülkün sahibi olduğunu, göklerde ve yerde her ne varsa kendisine ait olduğunu, her şeyin kendisini tesbih ettiğini; yani emrine itaat ettiğini aynı şekilde işin sonunun kendisine varacağını, dönüşün kendisine olacağını anlattı. Bundan sonraki ayetlerde ise kuluna ne yapması gerektiğini anlatıyor.

Âminû billâh: "Allah'a iman edin." **Ve resulihî:** "Resulüne de (iman edin)." Allah'ın resulünün iman ettiği gibi iman edin. **Ve enfikû mimmâ cealekum mustahlefîne fîhi:** "(Allah) Sizi her neye halife kılmışsa onu infak edin." Allah'ın emrinize verdiklerini infak edin. İnfak etmeyi sadece malımızdan vermek olarak anlamamamız lazım. Aynı şekilde imanımızı, ilmimizi, Allah'ın bize verdiği hikmeti, bununla beraber Allah'ın bizde tecelli ettiği bütün güzel isimleriyle güzel isimlerini infak etmemiz gerekir. **Fellezîne âmenû minkum:** "Sizden iman edenler." **Ve enfekû:** "(Söylediğim

[25] Hadîd /6

gibi) İnfak edenler." **Lehum ecrun kebîr:**[26] "Onlar için büyük bir ecir (büyük bir mükâfat) vardır."

Ve mâ lekum lâ tu'minûne billâh: "Size ne oluyor ki Allah'a iman etmiyorsunuz?" Yani size ne oluyor ki Allah'ı her şeyden, kendinizden, canınızdan çok sevmiyorsunuz! **Ve resulu yed'ûkum li tu'minû bi rabbikum:** "(Allah'ın) Resulü sizi rabbinize iman etmeye davet ettiği halde (size ne oluyor ki rabbinize iman etmiyorsunuz)?" **Fe kad eheze mîsâkakum:** "Oysaki (Allah) sizden (iman edeceğinize dair) söz almıştı (misak almıştı)." **İn kuntum mu'minîn:**[27] "Eğer siz mü'minseniz." Eğer iman etmişseniz Allah'a verdiğiniz sözü yerine getirin.

Nasıl?

Allah'ın seni halife kıldıkları şeyleri infak ederek sözünü yerine getir; çünkü verdikçe alırsın; yani birine merhamet edince Allah rahman ve rahim ismiyle sana tecelli eder, dolayısıyla Allah'ın merhametini hak edersin. Aynı şekilde birini sevince Allah sana Vedud ismiyle, İlah ismiyle tecelli eder ve Allah'ın sevgisini kazanırsın. İnsanlara ikram edince de Allah sana Kerim ismiyle tecelli eder yine kazanırsın. Dünyaya Allah ile alışveriş yapmaya gelmişiz. Bu yüzden Allah için her ne yaparsak yapalım mutlaka kazanırız.

Huvellezî yunezzilu alâ âbdihî âyâtin beyyinât: "O (Allah) kuluna apaçık ayetler indirmiştir." Bu ayetleri neden indirmiştir? **Li yuhricekum minez zulumâti ilân nur:** "Sizi karanlıklardan nura çıkarmak için." Karanlıklardan nura çıkarmak, karanlıklardan nurun içine daldırmak için ayetleri indirmiştir. Karanlıklardan çıkınca nurun içine girmiş olursun. Bu da ancak Allah'a dönmekle olur. Allah'ın ayetleriyle Allah'a dönünce Allah'ın nurunun içine girersin. Sohbetimiz sırasında Allah'ın bize şu anda nurunu

[26] Hadîd /7
[27] Hadîd /8

saçtığını bu nuru alanların said, almayanların şaki olduğunu söylemiştik. İşte, Allah'a döndüğümüzde o nuru alırız. **Ve innellâhe bikum le raûfun rahîm:**[28] "Muhakkak ki Allah sizin için rauf ve rahimdir." Allah size rıfk ile, yumuşaklıkla ve rahmetiyle muamele eder. Bu onun rahmetidir.

Ve mâ lekum ellâ tunfikû fî sebîlillâh: "Size ne oluyor, niye Allah yolunda infak etmeyesiniz ki!" İman etmişseniz o halde niye Allah yolunda infak etmeyesiniz ki! **Ve lillâhi mîrâsus semâvâti vel ard:** "Göklerin ve yerlerin mirası (sonuçta) Allah'ın değil midir?" Sonuçta Allah'ın size verdiklerini Allah'a teslim etmeyecek misiniz! Onlar Allah'a ait değil midir! Bu durumda niye Allah yolunda harcayıp hakikisini almayasınız ki! Bu hitap sahabeyedir. **Lâ yestevî minkum men enfeka min kablil feth:** "Sizden fetihten önce (Mekke'nin fethinden önce) harcayanlarla (sonrakiler) bir olmazlar." **Ve kâtele** "Ve savaşanlar." **Ulâike a'zamu dereceten minellezîne enfekû min ba'du ve kâtelû:** "Daha sonra (fetihten sonra iman edip) savaşanlardan derece itibarıyla üstündürler, onların üzerindedirler (onlar bir olmazlar)." **Ve kullen vaadallâhul husnâ:** "Allah hepsine de güzelliği va'detmiştir." Hepsine Allah'ın güzelliği vardır, Allah onlara kendi güzelliğinden güzellik va'detmiştir. **Vallâhu bi mâ ta'melûne habîr:**[29] "Her neyi yaparsanız Allah ondan haberdardır."

Men zellezî yakridullâhe karden hasena: "Kimdir, o ki Allah'a güzel bir borç verecek?" Allah'a güzel bir borç verecek olan kimdir. Kim, Allah'a güzel bir borç vermek ister! **Fe yudâifehu lehu:** "(Versin ki Allah) Onu onun için artırsın." **Ve lehû ecrun kerîm:**[30] "Bir de ona kerim bir ecir vardır." Allah kendi yolunda verilen her şeyi kendisine borç verilmiş olarak kabul eder. Biri Allah için verdiğinde Allah o verdiği şeyi onun için arttırır. Bir de

[28] Hadîd /9
[29] Hadîd /10
[30] Hadîd /11

ona kerim bir ecir, şerefli bir mükâfat verip onu kerim kılar. Onun ücreti kerim bir ücrettir, kerim olmaktır.

Yevme teral mû'minîne vel mû'minât: "O gün (Kıyamet günü) mü'min erkekleri ve mü'min kadınları görürsün ki." **Yes'â nûruhum beyne eydîhim ve bi eymânihim:** "Önlerinden ve sağlarından nurları (peşlerinden) koşar." Yürüdüklerinde nurları onların peşinden koşar. Bu nur kendilerine ait nurdur, onların önünü ve sağını aydınlatır. **Buşrâkumul yevme cennâtun tecrî min tahtihâl enhâru halidîne fîhâ:** "O gün müjdeniz altlarından ırmaklar akan cennetlerdir ki orada ebedi olarak kalırlar." Onlar o gün cennetle müjdelenirler. **Zâlike huvel fevzul azîm:**[31] "İşte büyük kurtuluş, büyük saadet budur." Bunu kazanan büyük saadete ermiştir.

Yevme yekûlul munâfikûne vel munâfikât: "O gün münafık erkekler ve münafık kadınlar derler ki." **Lillezîne âmenû:** "İman edenlere (derler ki)." Nurları önlerinden ve sağlarından kendilerini aydınlatıp koşan kimselere derler ki: **Unzurûnâ nektebis min nûrikum:** "Bize bakın (bize nazar edin)! Biz de sizin nurunuzdan alıp istifade edelim." **Kîlerciû verâekum fel temisû nûrâ:** "Onlara denir ki: Arkanıza dönün de nur arayın." Geriye dönün de bu nuru arayın sözünü mü'minler söylemiyor. Allah ayeti beyan ederken "mü'minler dedi ki" buyurmadı, bunun yerine "onlara denir ki (onlara hitap edilir)" buyurdu. Bu yüzden cevabı mü'minler vermiyor. Evet, mü'minlerle beraber olan bu münafıklara "nur burada yok, nur dünyadadır. Gidebiliyorsanız gidin bu nuru oradan alın" denir.

Fe duribe beynehum bi sûr: "Onların aralarına bir sur çekilir." Mü'minlerle o münafıklar arasına bir sur çekilir. **Lehu bâbun bâtınuhu fîhir rahmeh:** "Onun (o surun) bir kapısı vardır.

[31] Hadîd /12

Onun içinde rahmet vardır.” **Ve zâhiruhu min kıbelihil azâb:**[32] “Ve onun dışında da azap vardır.” Münafıklar azap içinde, mü’minler de rahmet içinde kalır. Münafıkların karanlıkta kalması artık kendilerine azap olur.

Yunâdûnehum: “Onlara nida ederler.” **E lem nekun meakum:** “(Münafıklar mü’minlere bağırıp derler ki) Biz sizinle beraber değil miydik?” Bu sefer mü’minler onlara cevap verir. **Kâlû belâ ve lâkinnekum fetentum enfusekum:** “Derler ki: Evet (siz bizimle beraberdiniz, aynı yerde bulunuyorduk, hatta aynı topluluk içinde, aynı cemaat içinde bulunuyorduk) ama siz kendi kendinizi fitneye düşürdünüz.” Fitne imtihan demektir. Mü’minler o gün münafıklara “kendi kendinizi fitneye düşürdünüz” derler.

Münafıklar dünyadayken kendilerini nasıl fitneye düşürmüştür?

Ve terebbestum vertebtum ve ğarretkumul emâniyy: “Siz gözetlediniz (bahane aradınız, kusur aradınız, eksik aradınız, yanlış aradınız) sonra şüpheye düştünüz (kendi kendinizi şüpheye düşürdünüz sonra o şüpheleriniz) kuruntularınız sizi aldattı.” Yani, Allah’ın nurunu almaya çalışmanız gerekirken, derdinizin Allah’ın rızası olması gerekirken boş şeylerle meşgul olup kendi kendinizi kandırdınız sonra o şüpheleriniz, kuruntularınız da sizi aldattı. **Hattâ câe emrullâh:** “Size Allah’ın emri gelinceye kadar.” Yani size ölüm gelinceye kadar böyle yaptınız. **Ve ğarrakum billâhil ğarûr:**[33] “O aldatan (şeytan) sizi Allah hakkında bile aldattı.” Allah hakkında bile şüpheye düştünüz, vesveseye düştünüz. Siz bizimle beraberdiniz; ama böyle vesveselerin, şüphelerin peşinde koştunuz. Kazanmaya çalışmak yerine şeytanla meşgul oldunuz, şeytanın peşinden koştunuz, derler.

[32] Hadîd /13
[33] Hadîd /14

Fel yevme lâ yû'hazu minkum fidyeh: "Bugün artık sizden herhangi bir fidye kabul edilmez." **Ve lâ minellezîne keferû:** "Aynı şekilde kâfirlerden de (fidye kabul edilmez)." Sizle kâfirler aynı oldunuz, dedi Allah. Bunlar sözde mü'min ve Müslümandır; ama münafık olmuşlar! Münafık olduklarından haberleri yoktur! **Me'vâkumun nâr:** "Sizin yeriniz (sizin varacağınız yer) ateştir (cehennemdir)." **Hiye mevlâkum:** "O (ateş) sizin yardımcınızdır, dostunuzdur." Ateş sizin mevlanızdır.

Ateş neden onların mevlası oluyor?

Çünkü dünyada onunla meşgul oldular; yani Allah'ı zikretmeleri gerekirken başka şeyleri zikrettiler. Aynı şekilde Allah'ın güzelliğini tefekkür etmeleri gerekirken vesveseyle, şüpheyle, boş şeylerle uğraştılar. **Ve bi'sel masîr:**[34] "O ne kötü dönüş yeridir!" Cehennem, ateş ne kötü bir dönüş yeridir!

E lem ye'ni lillezîne âmenû: "İman edenler için daha vakit gelmedi mi?" Neyin vakti? **En tehşea kulûbuhum li zikrillâh:** "Allah'ın zikrine karşı kalplerinin yumuşama (vakti gelmedi mi)?" Allah'ın zikrine, ayetlerine karşı kalplerinin yumuşama vakti gelmedi mi! Allah bu hitabı kıyamete kadar gelecek olan bütün mü'minlere yapmıştır. "Allah Allah" deyip zikretmek, Allah'ı unutmamak, her anda Allah'ın hesabını yapıp "rabbim bu konuda neyi emretmiş, nasıl yaparsam rabbim benden razı olur" demek zikirdir. Aynı şekilde Allah'ın her bir ayeti zikirdir; çünkü Allah Kur'an için zikir demiştir. Bu yüzden ayetteki zikir kelimesi hem "Allah Allah" demeyi hem de Kur'an'ı kapsar. Evet, mü'minlerin Allah'ın zikri için kalplerinin haşyet duyma zamanı gelmedi mi! Haşyet duyup kalplerinin yumuşama zamanı gelmedi mi! **Ve mâ nezele minel hakk:** "Bir de (Allah'tan) gelen bu hakka karşı (kalplerinin yumuşama zamanı gelmedi mi)?"

[34] Hadîd /15

Ve lâ yekûnû kellezîne ûtul kitâbe min kabl: "(Mü'minler) Kendilerine daha önce kitap verilenler (Yahudi ve Hristiyanlar) gibi olmasınlar." Onların kendi kitaplarına, Allah'ın zikrine karşı kalpleri katılaştı. Mü'minler de böyle olmasınlar, böyle yapmasınlar. **Fe tâle aleyhimul emedu fe kaset kulûbuhum:** "Onların (o ehli kitabın) üzerinden uzun zaman geçti de (onun için) onların kalpleri böyle kasvetleşti (katılaştı)." Mü'minler böyle olmasın. **Ve kesîrun minhum fâsikûn:**[35] "Bunun için onların çoğu fasık oldu." Allah'ın kitabına, zikrine karşı kalpleri katılaştığı için fasık oldular, cehennemlik oldular. Mü'minler de böyle olmasın, böyle yapmasınlar, buyurdu Allah.

İ'lemû ennellâhe yuhyil arda ba'de mevtihâ: "Bilin ki Allah yeryüzünü ölümünden sonra diriltir." **Kad beyyennâ lekumul âyât:** "(Allah) Size ayetlerini böyle beyan edip açıklıyor ki." **Leallekum ta'kılûn:**[36] "Akledesiniz (aklınızı kullanasınız) diye." Allah yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyorsa aynı şekilde vahyini de gönüllere indirip gönülleri, maneviyatı diriltir; yani insanı vahyiyle, zikriyle diriltir. Bu yüzden kalbiniz Allah'ın zikrine karşı katılaşmasın. Kalplerinizin hâlâ yumuşama zamanı gelmedi mi, buyurdu Allah.

İnnel mussaddikîne vel mussaddikât: "Muhakkak ki sadakatini ispatlamak için sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar." **Ve akradullâhe kardan hasena:** "Allah'a güzel bir borç verenler." **Yudâafu lehum:** "(Verdikleri) Onlara kat kat ödenir." **Ve lehum ecrun kerîm:**[37] "Onlara kerim, şerefli bir mükâfat vardır."

Vellezîne âmenû billâhi ve rusulihî: "O kimseler ki Allah'a ve resulüne iman etmişlerdir." **Ulâike humus sıddîkûne veş şuhedâu inde rabbihim:** "İşte onlar rablerinin katında sıddıktırlar

[35] Hadîd /16
[36] Hadîd /17
[37] Hadîd /18

ve şehittirler." Onlar şehittir, şahittirler. **Lehum ecruhum ve nûruhum:** "Onlar için ecir vardır ve onların nuru vardır." **Vellezîne keferû ve kezzebû bi âyâtinâ:** "O kimseler ki ayetlerimizi inkâr ettiler ve yalanladılar." Ayetlerimizi yalan saydılar; yani hiç dinlememiş, onu anlamamış gibi yaptılar. **Ulâike ashâbul cahîm:**[38] "İşte onlar da ateşin arkadaşıdırlar (cehennemin arkadaşıdırlar)."

İ'lemû ennemâl hayâtud dunyâ leibun ve lehvun: "Bilin ki dünya hayatı oyun ve eğlenceden ibarettir." **Ve zînetun:** "Ve süsten (ibarettir)." **Ve tefâhurun beynekum:** "Birbiriniz arasında övülmek için bir araçtır." **Ve tekâsurun fîl emvâli vel evlâd:** "Mal ve evlat çoğaltmadan ibarettir." Bu neye benzer? **Ke meseli gaysin a'cebel kuffâre nebâtuhu:** "Bunun misali çiftçilerin ektiği ekine benzer ki o yeşerdiğinde onların hoşuna gider." **Summe yehîcu:** "Sonra (o ektiği şeyler) kurur." Sonbahar gelir ve ekinler kurur. **Fe terâhu musferra:** "Sonra görürsün ki sararmış (sapsarı olmuş)." **Summe yekûnu hutâmâ:** "Sonra (kurur) çer çöp haline gelir." Dünya hayatı da böyledir. Allah dünya hayatına misal verdi. Allah'a iman etmişsek o halde bizim de bakışımızın böyle olması gerekir. **Ve fîl âhıreti azâbun şedîd:** "Ahirette şiddetli bir azap vardır." Sen dünyanın peşinden böylesine koşar, çiftçilerin yaptığı gibi onu büyütmeye çalışırsan sonuçta göreceğin şey ahirette şiddetli bir azap olur. Böyle yaparak şiddetli bir azabı ekip biçtin demektir. Bunun dışında bir tercih yapacaksan. **Ve magfiretun minallâh:** "Allah'tan bir mağfiret vardır." **Ve rıdvân:** "Bir de (Allah'ın) rızası vardır." Sana düşen; Allah'ın seni mağfiret etmesini istemek ve onun rızasının peşinde koşup rabbini kendinden razı etmektir. **Ve mâl hayatud dunyâ illâ metâul gurûr:**[39] "İşte dünya hayatı sadece övülmeden ve (övülerek, övünerek) aldanmaktan (aldatılmaktan) başka bir şey değildir." Kendi kendini aldatmaktan başka bir şey değildir.

[38] Hadîd /19
[39] Hadîd /20

Sâbikû: "Müsabaka edin (yarışın)." Ne için? **İlâ magfiretin min rabbikum:** "Rabbinizden mağfirete ermek için." Rabbiniz sizi mağfiret etsin, günahlarınızı olmamış gibi silsin diye müsabaka edin, yarışın. **Ve cennetin arduhâ ke ardıs semâi vel ard:** "Genişliği yerle gök kadar olan cennet için (yarışın)." **Uıddet lillezîne âmenû billâhi ve rusulihî:** "(Allah o cenneti) Allah'a ve resulüne iman edenler için hazırlamıştır." Allah bunu onlara va'd etmiştir. **Zâlike fadlullâhi yû'tîhi men yeşâ':** "Bu, Allah'ın faziletidir, onu dilediğine, dileyene verir." Bu, Allah'ın ikramıdır. Kim isterse onu alır. Dünyanın peşinden koşanlar onu alamaz! **Vallâhu zûl fadlil azîm:**[40] "Allah büyük fazlın (büyük lütfun) sahibidir."

Mâ esâbe min musîbetin fîl ard: "Yeryüzünde hangi musibet olursa olsun." **Ve lâ fî enfusikum:** "Aynı şekilde sizde (üzerinize hangi musibet gelirse gelsin)." **İllâ fî kitabin min kabli en nebraehâ:** "Biz onu yaratmadan önce bir kitapta yazmışız." Hem deprem, fırtına gibi dünyaya gelen afetleri hem de insana gelen her musibeti daha önce bir kitapta yazmışız, buyurdu Allah. **İnne zâlike alâllâhi yesîr:**[41] "Bu, Allah'a göre kolaydır." Size zor gibi gelebilir; ama Allah'a göre kolaydır.

Allah bunu neden söylediğini de beyan eder. **Li keylâ te'sev alâ mâ fâtekum:** "Elinizden çıkana üzülmeyesiniz." **Ve lâ tefrahû bi mâ âtâkum:** "Size verilenle de (size verdiklerimizle de) şımarmayasınız (diye)." Bunu size ferahlayıp şımarıklık yapmayasınız diye söylüyorum.

"Başına her ne gelirse gelsin mutlaka bir kitapta yazılıdır ve o senin için yazmış olduğum imtihandır. Kaybettiklerine ve başına gelenlere üzülmeyesin diye bunları sana açıklıyorum. Aynı şekilde kazandığın her şeyi ben sana yazmış, takdir etmişim, bu yüzden

[40] Hadîd /21
[41] Hadîd /22

başına geliyor. Bununla kibirlenmeyesin, büyüklenmeyesin, şımarıklık yapmayasın, başkalarına karşı üstünlük taslamayasın diye bunları sana beyan ediyorum" buyurdu Allah.

Vallâhu lâ yuhıbbu kulle muhtâlin fehûr:[42] "Allah kendini öven (beğenen, böbürlenen) hiç kimseyi sevmez." Her neyden dolayı olursa olsun kibirlenme, böbürlenme! Böyle yaparsan rabbini, rabbinin sevgisini kaybedersin.

Ellezîne yebhalûn: "O kimseler ki cimrilik ederler." **Ve ye'murûnen nâse bil buhl:** "İnsanlara da cimriliği emrederler." Yani "Allah yolunda harcama, Allah yolunda sarf etme, insanlara yardım etme, kimseye destek olma sonra fakir olursun, yoksul olursun" deyip insanlara cimriliği emrederler. **Ve men yetevelle:** "Kim (böyle yapıp) yüz çevirirse." Kim böyle yapıp Allah'tan yüz çevirirse. **Fe innellâhe huvel ganiyyul hamîd:**[43] "Muhakkak ki Allah ğaniyy ve hamiddir."

Allah ğaniyydir; hiç kimseye ihtiyacı yoktur. Allah "kullarıma infak et" diyorsa buna muhtaç olduğu için değil kullarına ikram etmeyi dilediği için bunu emrediyor. İnfak etmek insan için gereklidir, insana lazımdır. İnsanın kazanması için infak etmesi gerekir. Yoksa Allah zaten ğaniyy ve hamiddir. Hamde, övülmeye layık olandır. Bu yüzden cimrilik yapan, cimriliği tavsiye eden biri; Allah'a hamd etmedi, onu övemedi, nimeti Allah'tan bilmedi, dolayısıyla rabbinden yüz çevirip kaybetti demektir.

Evet, Allah evveldir. Allah önce kendini anlattı sonra kulunun kendisine döneceğini anlattı. Hem evvel hem ahir olan Allah'tır. Dolayısıyla insanın, Allah'tan geldiğini bilip Allah'a gideceğini bilmesi gerekir. Allah okuduğumuz ayetlerde insanın yolculuk esnasında neler yapması ve dünya hayatını nasıl yaşaması gerektiğini, aynı şekilde hiçbir konuda cimrilik

[42] Hadîd /23
[43] Hadîd /24

yapmamasını ve Allah'ın nurunu dünyadayken kazanması gerektiğini anlattı. Birileri mü'minlerle beraber olsa bile Allah'ın nurunu kazanmazsa Kıyamet günü Allah'ın rızasını, nurunu kazananlar onlardan ayrılır ve onlar münafık olarak cehenneme gider, buyurdu.

Bu yüzden dünyadayken rabbimizi unutmayalım, her anda rabbimizin hesabını yapalım. Öyle ki Kıyamet günü nurumuz önümüzden ve sağımızdan sa'y etsin, peşimizden koşsun, önümüzü aydınlatsın ve bizi cennete taşısın, cennete götürsün. Yoksa o karanlıkta cehenneme yuvarlanırız.

Evet, hep beraber Allah'ın El Evvel ismini anlamaya, rabbimizi onun kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalıştık. Bu sohbet vesilesiyle Allah'tan gelip yine Allah'a döneceğimizi idrak eder ve hayatımızı dünyada bir yolcu gibi durarak yaşarız inşallah.

Allah hepimizi Evvel ismine iman edenlerden eylesin. Evveliyetini Allah'tan bilenlerden, Allah ile olanlardan eylesin inşallah. Allah bizi Allah'a varacağına, Allah'ın huzuruna çıkacağına, Allah'a vasıl olacağına iman edenlerden ve Allah'a vasıl olanlardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.